

శ్రీః

ఆమ్రగుచ్ఛః

సంకలనకర్త : రామోరా

ప్రకాశకులు

శ్రీమతి రావి కృష్ణకుమారి- మోహనరావు దంపతులు

404, జంజనం కాంప్లెక్స్, చీరాల - 523 155.

శ్రీః

ఆత్మగుచ్ఛః

సంకలనకర్త : రామోరా

పుటలు : 444

ప్రతులు: 500

ప్రథమ ముద్రణ : 15-07-2019 శ్రీ అరవింద జయంతి

వెల : రూ. 150/-

©

RAVI MOHAN RAO, M.Sc., M.A.,
Dandy House,
Flat No : 404, Janjanam Complex,
Opp. I Town Police Station,
CHIRALA-523 155, Prakasam Dist.
Cell : 9440115411

D.T.P. by :-

L.Durga Prasad,

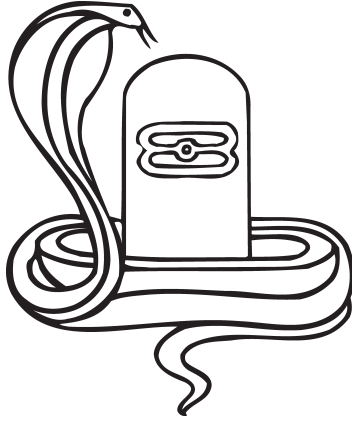
Sanjay Graphics,

CHIRALA.

Cell : 9966156263

Printed at -

**Karshak Art Printers,
HYDERABAD**

మహామృత్యుంజయమంత్రం

ఓం త్ర్యంబకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనం ।

ఉర్వారుకమివ బంధనాత్ మృత్యోర్ముక్షీయ మాఽమృతామ్ ॥ ఓం ॥

సుగంధిమ్ = సుగంధం వెదజల్లే; పుష్టివర్ధనమ్ = ఆహారం ఒసగి పోషించేవాడూ; త్ర్యంబకమ్ = త్రినేత్రుడూ అయిన పరమశివుని; యజామహే = ఆరాధిస్తాం; ఉర్వారుకమివ = దోసపండు కాడనుండి విడివడునట్లు; మృత్యోః = మరణంయొక్క; బంధనాత్ = పిడికిలినుండి; ముక్షీయ = విడివడతాముగాక; అమృతాత్ = ఆత్మస్థానం నుండి; మా = విడివడక ఉందాం గాక!

ఆత్మగుచ్ఛః

శ్రీః భీజ/మంత్రాక్షరపూర్ణము

-సంకలనం - రామోరా, M.A., (Sanskrit)

అధ్యయనం, అధ్యాపనం, అనుష్ఠానాలతో ఆనందదోలికల్లో పరిపూర్ణంగా ఓలలాడుతూ జీవనాన్ని సాగించిన 'ఆర్థర్ ఎవలాన్' మహాశయునకు 'మనసా, వాచా, కర్మణా' నమస్కరిస్తూ 'భీజ / మంత్రాక్షరపూర్ణము' వ్యాస పరంపరను ప్రారంభిస్తున్నాను.

- రామోరా, M.A., (Sanskrit)

'భీజ/ మంత్రాక్షరపూర్ణము' అనే వ్యాసపరంపర మున్ముందుగా ద్వాదశబీజాక్షరాలను మీముందుకు తెస్తున్నది.

మంత్రము - తంత్రము - యంత్రము

1. మంత్రము : మననాత్ త్రాయతే ఇతి మంత్రః మనస్సునందు నిరంతరము పురశ్చరణ చేయుటవలన ఏది మనకు రక్షణ కల్పించుచున్నదో - అదియే మంత్రము. 'త్రాణ'మన రక్షణ కల్పించుట, మననమన మనస్సునందు పురశ్చరణచేయుట.

మంత్రమునకు హృదయ, కవచ, మాలా, వంజర, అష్టోత్తర, సహస్రనామ స్తోత్రములు అనబడు బాహ్యమైన షడంగములున్నా; ఋషి, ఛందో, దేవతా, బీజ, శక్తి, కీలకములనబడు అంతరమైన షడంగములుండును.

మంత్రమందున్న అక్షరముల సంఖ్యనుబట్టి వాటికి వివిధములైన పేర్లను నిత్యాతంత్రము - ఇవిధమున పేర్కొన్నది.

ఏకాక్షరాః పిండకాః కర్తౌర్వో ద్వ్యక్షరా మతాః
వర్ణత్రయం సమారభ్య నవార్ణావధి బీజకాః
తతో దశార్ణమారభ్య యావద్వింశతి మంత్రకాః
తత్ర ఊర్ధ్వగతాః మాలాః తాసు ఛేదేన విద్యతే॥

ఏకాక్షరమంత్రములు - పిండకములు; రెండక్షరములు కలవి - కర్తరులు; మూడు మొదలు తొమ్మిది అక్షరములుకలవి - బీజకములు; పది మొదలు ఇరువది అక్షరములు కలవి - మంత్రములు; అపై సంఖ్యలో అక్షరములుకలవి - మాలలు.

2. 'ప్రవిశ్య విధివద్దీక్షామభిషేకావసానికామ్ ।

శ్రుత్వా తంత్రం గురోర్లబ్ధం సాధయేదీప్సితం మనుమ్॥"

- శ్రీమద్గిర్నీపురాణం.293/16

శిష్యుడు అభిషేకాంతదీక్ష యథావిధిగా గ్రహించి గురువు ద్వారా తంత్రోక్తవిధానము తెలుసుకొని గురువు ప్రసాదించిన అభీష్టమంత్రమును సాధించవలయును. మరిన్ని విషయములకు

శ్రీమదగ్నిపూరాణము, నిబంధనగ్రంథముగు శాక్తానందతరంగిణి, మంత్రమహోదధి, మంత్రమహార్ణవము, మహాకాలసంహితా, ఆదిశంకరుల 'సౌందర్యలహరి', మహాకవి కాళిదాస విరచిత 'దేవీపంచస్తవి', అర్థర్ ఎవలూస్ మహాశయుడు 'కూర్పు' చేసిన తంత్రశాస్త్రగ్రంథములు, భాస్కరరాయలు వారి 'పరివస్తానరహస్యాది గ్రంథములు చూడదగును. మంత్రార్థాన్నీ, మంత్రచైతన్యాన్నీ, ముద్రాపరిజ్ఞానాన్ని కలిగియుంటే సిద్ధి లభిస్తుంది.

2. తంత్రము : యంత్రమును పూజించువిధానమును తెలియజేయు తంత్ర మనుపదము 'తన్' ధాతువునుండి ఉద్భవించినది. 'తన్' అనగా విస్తరించుట అని అర్థము. విశ్వశక్తి మానవునిలోని సర్వావయవములలో విస్తరించు విధమే తంత్రము. ఎక్కడ జ్ఞానం విస్తరింపబడి ప్రవచింపబడుతుందో, ఏది రక్షిస్తుందో అది తంత్రము. తంత్రమునకు 1) విజ్ఞానము, 2) యోగము, 3) క్రియ, 4) చర్య - అను నాలుగుంగము లుండును.

జ్ఞాన మన వేదాంతపరమైన సిద్ధాంతము. యోగ మన ధ్యానమును కొనసాగించుటకు ఉపకరించు బోధన. క్రియ యన తన సాధనను కొనసాగించుటకు ఉపయోగపడు శిక్షణ. చర్య యన సాధకుడు అనుసరించవలసిన ప్రవర్తనా నియమావళి. తంత్రములను సాధన సంబంధ ఆచరణ విషయ శాస్త్రగ్రంథములని చెప్పదగును.

తంత్రద్వారాలు తెరిస్తే వర్ణద్వేషాలే ఉండవు. వేదాంతగ్రంథాలు ముక్తిని గురించి ప్రవచిస్తే, తంత్ర గ్రంథాలు ముక్తితోబాటు భుక్తిని కూడా ప్రవచిస్తాయి.

తంత్రగ్రంథాలలో 'మకారపంచకము' ఈవిధంగా పేర్కొనబడినది - 'మద్యం మాంసం తథా మత్స్యం ముద్రా మైథునమేవ చ శక్తిపూజావిధానాద్వైః పంచతత్త్వప్రకీర్తితః।' - మద్యం, మాంసం, మత్స్యం, ముద్రా, మైథునం అనేవి పంచమకారాలు. వీటి వాచ్యార్థాన్ని గ్రహించకుండా, మహానిర్వాణతంత్రంలో తెలిపినవిధంగా వీటినే సమన్వయించుకుంటే అది సమయాచారమే అవుతుంది.

3. యంత్రము : బీజాక్షరయుతమైన రేఖాచిత్రము. మంత్రమునకు - తంత్రమునకు - యంత్రమునకు అభేదమని శాస్త్రవచనము.

క్రీం	బీజ/మంత్రాక్షరపూర్ణము	క్రీ
క్రీం = క్ + ఓ + ఈ + మ్		

1-1. క్ : క్రోధీశో ముఖం చక్రీ ప్రతదేవః సురో రవిః । - మంత్రాభిధానమ్-13

2. అ) క్ : క్రోధీశో మహాకాలీ కామదేవః ప్రకాశకః ।
కపాలీ తైజసః శాన్నిర్యాసుదేవో జయాఽనలః ॥ 56

ఆ) చక్రీ ప్రజాపతిః సృష్టిర్దక్షస్కన్ధో విశామృతిః ।
అనన్తః పార్థివో బిందుస్తాపినీ పరమార్థకః ॥ 57

ఇ) వర్గాద్యశ్చ ము(సు)ఖం బ్రహ్మ సఖాంభోధిః శిరో(వో) జలమ్ ।
మహేశ్వరీ తులా పుష్పం మంగలశ్చరణం కరః ॥ 58

ఈ) నిత్యా కామేశ్వరీ ముఖ్యః కామరూపో గజేంద్రకః ।
శ్రీపురం రమణీ వాఽజ్ఞకుసుమా పరమాత్మకః ॥ 59

- ప్రకారాస్తరమంత్రాభిధానమ్

- 2-1. రో॒౨ సుః పంచకసీ॑శో॒౨ గ్నిరంకుశం పరగుర్విణీ ॥ 25 మంత్రాభిధానమ్
2. అ) రో రక్తః క్రోధినీ రేఫః పావకస్తైజసో మతః ।
ప్రకాశో దర్శనో దీపో వత కృష్ణః పరం బలి ॥ 144
- ఆ) భుజంగేశో మతిః సూర్యో ధాతురక్తః ప్రకాశకః ।
వ్యాపకో రేవతీ దామ క్రౌంచాంశౌ వహ్నిమండలమ్ ॥ 145
- ఇ) ఉగ్రరేఖా స్థూలదణ్డో వేదకణ్డకలా పురా ।
ప్రకృతిః సుగతో బ్రహ్మశబ్దశ్చ గాయకో ధనమ్ ॥ 146
- ఈ) శ్రీకణ్ఠ ఉష్మా హృదయం ముణ్డీ త్రిపురసుందరీ ।
సబిందుర్యోనిజో జ్వాలా శ్రీశైలో విశ్వతోముఖీ ॥ 147
- ప్రకారానరమంత్రాభిధానమ్
- 3-1. అ) ఈ గోవిందస్త్రిమూర్తిః స్యాద్ వామాక్షి కమలా కలా ।
మాయా లక్ష్మీరతిః శాన్తిర్వైష్ణవీ బిందుమాలినీ ॥ 3
- మంత్రాభిధానమ్
2. అ) ఈ స్త్రిమూర్తిర్మహామాయా లోలాక్షీ వామలోచనమ్ ।
గోవిందః శేఖరః పుష్టిః సుభద్రా రత్నసంజ్ఞకః ॥ 14
- ఆ) విష్ణురక్ష్యో ప్రహాసశ్చ వాగ్విశుద్ధః పరాపరః ।
కాలోత్తరీయో భేరుందా రతిశ్చ పౌణ్డవర్ధనః ॥ 15
- ఇ) శివోత్తమః శివా తుష్టిశ్చతుర్థీ బిందుమాలినీ ।
వైష్ణవీ బైస్థవీ జిహ్వో కామకలా సనాదకా ॥ 16
- ఈ) పావకః కోటరః కీర్తిర్యోహినీ కాలకారికా ।
కుచద్వంద్వం తర్జినీ చ శాన్తిస్త్రిపురసుందరీ ॥ 17
- 4-1. అ) క్రోధీశః క్షతజారూఢో ధూమ్రభైరవ్యలంకృతః ।
నాదబిందుసమాయుక్తః పితృభూవాసినీ స్మృతః ॥
- ఆ) క్రోధీశో రక్తసంస్థశ్చ ధూమ్రభైరవ్యలంకృతః ।
బింద్విష్ణుసంయుతో బీజమ్ ద్రావణం క్షేదనం స్మృతమ్ ॥
- ఇ) విగ్రహ కలహకామిన్స్వాదిప్రాణహారిణీ ॥ - బీజనిఘంటువు
- 4-2. అ) కామాక్షరం వహ్నిసంస్థం రతిబిందువిభూషితమ్ ।
కాలీబీజమిదం ప్రోక్తం రతిబీజం తదేవ హి ॥
- బీజాభిధానమ్(భూతదామరతంత్ర)
- 4-3. అ) క కాలీ బ్రహ్మ ర ప్రోక్తం మహామాయార్థకశ్చ ఈ ।
విశ్వమాత్రర్థకో నాదో బిందుదుఃఖహరార్థకః ॥
తేనైవ కాలికాదేవీం పూజయేద్ దుఃఖశాస్తమ్ ॥ -వరదాతంత్రోక్తి
- 4-4. కర్పూరం మధ్యమాన్త్రస్వరపరరహితం సేస్తువామాక్షియుక్తం
బీజం తే మాతరేతత్త్రిపురహరవధు! త్రికృతం యే జపన్తి ।

తేషాం గద్యాని పద్యాని చ ముఖకుహరాదుల్లసన్వేప వాచః
స్వచ్ఛందం ధ్వాన్తధారాధరరుచిరుచిరే! సర్వసిద్ధిం గతానామ్ || - కర్పూరస్తవరాజం 1.శ్లో.

- 4-5. త్వదీయ బీజత్రయమేదమృ! జపన్తి సిద్ధాస్తు విముక్తహేతోః ।
తదైవ మాతః పదపద్యయాతా భవన్తి సిద్ధాశ్చ దినత్రయేపి ॥ - విశ్వసారతంత్రే
- 4-6. కకారం ధర్మదం దేవి! ఈకారం చార్థదాయకమ్ ।
రకారం కామదం కాన్తే! మకారం మోక్షదాయకమ్ ।
ఏకత్రోచ్చారణాత్ దేవి! నిర్వాణమోక్ష దాయినీ ॥ - తోదల తంత్రోక్తి
- 4-7. కకారోజ్జ్వలరూపత్వాత్ కేవలం జ్ఞానచిత్తలా ।
జ్వలనార్ణవసమాయోగాత్ సర్వతేజోమయీ శుభా ।
ద్విరేకారేణ దేవేశి సాధకాభీష్టదాయినీ ।
బిన్నూనాం నిష్కలత్వాచ్చ కైవల్యఫలదాయినీ ॥ - యామలతంత్రం

హం	బీజ/మంత్రాక్షరపూర్ణిమ -సంకలనం - రామోరా, M.A., (Sanskrit)	క్ష
-----------	--	------------

హామ్ = హ్ + ఊ + మ్

- 1-1. శ్లో॥ హః శివో గగనం హంసో నాగలోకోఽమృతాపతిః ।
నకులీశో జగత్ప్రాణః ప్రాణేశః కపిలోఽమలః ॥ 163
- శ్లో॥ పరమాత్మాత్మజో జీవో యవాకః శాన్తిదోఽజ్ఞనమ్ ।
మృగోఽభయోఽరుణో స్థాణుః క్రోష్టుః కూపవిరావణః ॥ 164
- శ్లో॥ లక్ష్మీర్బుధ్ని హరిః శమ్భుః ప్రాణశక్తిర్గలాటజః ।
స్వకోపవారణః శూలీ చైతన్యం పాదపూరణః ॥ 165
- శ్లో॥ మహాలక్ష్మీః పరం నాదో మేఘనాదో హరిర్మనః ।
విందుర్దుర్గా ప్రియా దేవీ మేఘశ్యామేశ్వరః పుమాన్ ॥ 166
- శ్లో॥ దక్షపాదః సదా శమ్భుః సాఖోటః సోమమణ్డలమ్ ।
- ప్రకారాంతరమంత్రాభిధానమ్.
- 1-2 శ్లో॥ హకారో నకులీశోఽపి హంసః ప్రాణోఽజ్ఞులం ప్రియే ।
మహేశో నకులీ చైవ వరాహో గగనం రవిః ॥ -మంత్రాభిధానమ్. 29
- 1-3 శ్లో॥ హ వ్యోమవక్త్రః.... - బీజనిఘంటుః
- 1-4 శ్లో॥ హో నకులీశః ప్రాణేశః ప్రాణః సంవిత్తతథాత్మజః ।
అమృతాపతిరాత్మా చ జీవో హంసః ప్రక్షిప్తతః ॥
- శ్లో॥ నాగలోకోఽమలాఖ్యశ్చ శివః శాన్తిదసంజ్ఞకః । 58
- ప్రకారాంతరమాత్మకానిఘంటుః

- 1-5 శ్లో॥ మేఘనాదో నభః ప్రాణో హృదో వామపదస్థితః ।
హయగ్రీవోఽరుణోఽంతో వరాహో నకులీ శిఖా ॥ 5
+ + + - ప్రకారాంతరవర్ణనిఘంటుః
- 2-1 శ్లో॥ ఊరధీశో వామకర్ణః కథితో మధుసూదనః । 41 మంత్రాభిధానమ్.
- 2-2 శ్లో॥ ఊః కణ్ఠకో రతిః శాన్తిః క్రోధనో మధుసూదనః ।
కామరాజః కుజేశశ్చ మహేశో వామకర్ణకః ॥ 21
- శ్లో॥ అర్ధీశో భైరవః సూక్ష్మో దీర్ఘఘోణా సరస్వతీ ।
విలాసినీ విఘ్నకర్తా లక్ష్మణో రూపకర్షణీ ।
మహావిద్యేశ్వరీ షష్ఠీ షణ్డో భూః కాన్యకుబ్జకః ॥ 22
- ప్రకారాంతరమంత్రాభిధానమ్.
- 2-3 శ్లో॥ అర్ధీశో దీపికా వామశ్రవణో మధుసూదనః ।
ఇంద్రశ్చాపః షణ్ముఖశ్చ హ్యూకారో రక్షణాభిధః ॥ 8
- మాతృకానిఘంటుః
- 2-4 శ్లో॥ వామకర్ణోఽథ వామాంసో దీర్ఘశ్చ మధుసూదనః ।
ఇంద్రచాపోఽథ సూక్ష్మశ్చ షణ్ముఖః షట్స్వరః స్మృతః ॥ 7
- ప్రకారాంతరమాతృకానిఘంటుః
- 2-5 శ్లో॥ షణ్ముఖః క్షౌ విఘ్నహర్తా చార్ధీశో మధుసూదనః ।
దీపికా వామకర్ణేంద్రచాపః షష్టస్వరః స్మృతః ॥ - వర్ణనిఘంటుః 8
+ + +
- 3-1 శ్లో॥ విదారీయుక్తం వ్యోమాస్యం రుద్రరాకిణ్యలంకృతమ్ ।
కూర్చం కాలం క్రోధబీజం జానీహి వరవన్దితే ॥
- శ్లో॥ వ్యోమాస్యో బిందుసంయుక్తస్తాలజంఘావిభూషితః ।
కూర్చం కాలో మహాకాలః క్రోధబీజం నిరంజనమ్ ॥
- శ్లో॥ ఉర్వశ్యాలంకృతో హంసో హసేన్దుమస్తకోద్ధృతః । - బీజనిఘంటుః
- 3-2 శ్లో॥ హకారో వామకర్ణాఢ్యో నాదబిందువిభూషితః ।
కూర్చం క్రోధ ఉగ్రదర్పో దీర్ఘసూంకార ఉచ్యతే ॥
శబ్దశ్చ దీర్ఘకవచం తారావ్రణవ ఇత్యపి ॥
- శ్లో॥ క్రోధాఖ్యో హూం తనుత్రజ్ఞ శస్త్రాదౌ రిపుసంజ్ఞకః ॥
- శ్లో॥ కూర్చం కాలో మహాకాలః క్రోధబీజం నిరంజనమ్ ॥
- బీజాభిధానమ్ (భూతదామరతంత్ర)
- 3-3 శ్లో॥ హః శివః కథితో దేవి హ్యూర్ భైరవ ఇహోచ్యతే ।
పరార్థో నాదశబ్దస్తు బిందుర్ముఖహారార్థకః ॥
- శ్లో॥ వర్మబీజం త్రిభిర్వృత్ర కథితస్తవ యత్నతః ॥ - పరదాతంత్రే

- 3-4 శ్లో॥ ఈశానః సేన్ధువామశ్రవణపరిగతో బీజమన్యస్యహేళి!
ద్వన్ద్వం తే మన్దచేతా యది జపతి జనో వారమేకం కదాచిత్ ।
జిత్యా వాచామధీశం ధనదమపి చిరం మోహయన్మంబుజాక్షీ -
వృన్దం చంద్రార్ధచూడే! ప్రభవతి స మహాఘోరశావావతంసే! ॥
- కర్పూరస్తవరాజమ్
- 3-5 శ్లో॥ ఈశానం వామకర్ణోల్లసితశశికలా బిందుయుక్తం సుగుహ్యమ్ ।
బీజం మాతస్త్వదీయం యది జపతి జనో వారమేకం జడాత్మా॥
+ + + - తారాకర్పూరస్తోత్రమ్
- 4 శ్లో॥ త్వదీయకూర్పద్వయజాపకత్వాత్ సురాసురేభ్యోఽపి భవేచ్ఛ పూజ్యః ।
ధనిత్వపాణ్డిత్యమథో లభేత కిం వా పరం దేవి పరాపరాభ్యే ॥
- విశ్వసార తంత్రే.

హూమ్ - వర్మబీజం, కూర్పబీజం, క్రోధబీజం, కాలీబీజం, తారాప్రణవం

విదారీ = ఊ; ఉర్వశీ - ఆ;

హ్రీం	బీజ/మంత్రాక్షరపూర్ణిమ -సంకలనం - రామోరా, M.A., (Sanskrit)	శ్రీ
--------------	--	-------------

హ్రీమ్ = హ్ + ి + ఈ + మ్

- 1.1 శ్లో॥ హః శివో గగనం హంసో నాగలోకోఽపి మృకాపతిః ।
నకులీశో జగత్ప్రాణః ప్రాణేశః కపిలోఽమలః ॥ 163
- శ్లో॥ పరమాత్మాత్మజో జీవో యవాకః శాన్తిదోఽభ్యుదయమ్ ।
మృగోఽభయోఽరుణః స్థాణుః క్రోష్ణః కూపవిరావణః ॥ 164
- శ్లో॥ లక్ష్మీర్బ్రహ్మ హరిః శమ్భుః ప్రాణశక్తిర్లలాటజః ।
స్వకోపవారణః శూలీ చైతన్యం పాదపూరణః ॥ 165
- శ్లో॥ మహాలక్ష్మీః పరం నాదో మేఘనాదో హరిర్యుగః ।
విందుర్ద్వర్గా ప్రియా దేవీ మేఘఃశ్యామేశ్వరః పుమాన్ ॥ 166
- శ్లో॥ దక్షపాదః సదా శమ్భుః సాఖోటః సోమమణ్డలమ్ ।
- ప్రకారాస్తరమంత్రాభిధానమ్. 167
- 1-2 శ్లో॥ హకారో నకులీశోఽపి హంసః ప్రాణోఽభ్యుదయః ప్రియే ।
మహేశో నకులీ చైవ పరాహ్నో గగనం రవిః ॥ -మంత్రాభిధానమ్. 29
- 1-3 శ్లో॥ హ వ్యోమవక్త్రః.... - బీజనిఘంటుః
- 1-4 శ్లో॥ హో నకులీశః ప్రాణేశః ప్రాణః సంవిత్ తథాత్మజః ।
అమృకాపతిరాత్మా చ జీవో హంసః ప్రకీర్తితః ॥

- శ్లో॥ నాగలోకోఽమలాఖ్య శివః శాన్తిదసంజ్ఞకః । 58
- ప్రకారాంతరమాతృకానిఘంటుః
- 1-5 శ్లో॥ మేఘనాదో నభః ప్రాణో హృదో వామపదస్థితః ।
హయగ్రీవోఽరుణోఽంతో వరాహో నకులీ శిఖా ॥ 51
+ + + - ప్రకారాంతరవర్ణనిఘంటుః
- 2-1 రోఽసుః పంచకసీశోఽగ్నిరంకుశం పరగుర్విణీ ॥ 25 మంత్రాభిధానమ్
- అ) రో రక్తః క్రోధినీ రేఘః పాపకస్తేజసో మతః ।
ప్రకాశో దర్శనో దీపో రక్త కృష్ణః పరం బలీ ॥ 144
- ఆ) భుజంగేశో మతిః సూర్యో ధాతురక్తః ప్రకాశకః ।
వ్యాపకో రేవతీ దామ క్రౌంచాంశో వహ్నిమండలమ్ ॥ 145
- ఇ) ఉగ్రరేఖా స్థూలదణ్డో వేదకణ్డకలా పురా ।
ప్రకృతిః సుగతో బ్రహ్మశబ్దస్తద్గాయకో ధనమ్ ॥ 146
- ఈ) శ్రీకణ్ఠ ఉష్మా హృదయం ముఖ్యే త్రిపురసుందరీ ।
సబిందుర్యోనిజో జ్వాలా శ్రీశైలో విశ్వతోముఖీ ॥ 147
+ + + - ప్రకారాంతరమంత్రాభిధానమ్
- 3-1. అ) ఈ గోవిందస్త్రిమూర్తిః స్యాద్ వామాక్షి కమలా కలా ।
మాయా లక్ష్మీ రతిః శాన్తిర్విష్ణవీ బిందుమాలినీ ॥ 3
- మంత్రాభిధానమ్
- 3-2 అ) ఈ స్త్రిమూర్తిర్మహామాయా లోలాక్షీ వామలోచనమ్ ।
గోవిందః శేఖరః పుష్టిః సుభద్రా రత్నసంజ్ఞకః ॥ 14
- ఆ) విష్ణురక్ష్యో ప్రహాసశ్చ వాగ్విశుద్ధః పరాపరః ।
కాలోత్తరీయో భేరుండా రతిశ్చ పౌణ్డవర్ధనః ॥ 15
- ఇ) శివోత్తమః శివా తుష్టిశ్చతుర్థీ బిందుమాలినీ ।
వైష్ణవీ బైన్దవీ జిహ్వ కామకలా సనాదకా ॥ 16
- ఈ) పాపకః కోటరః కీర్తిర్యోహినీ కాలకారికా ।
కుచద్వంద్వం తర్జ్వనీ చ శాన్తిస్త్రిపురసుందరీ ॥ 17
+ + + - ప్రకారాంతరమంత్రాభిధానమ్
- 1-1 శ్లో॥ జ్ఞాతజన్ఠో వ్యోమపక్రో ధూమ్రభైరవ్యలంకృతః ।
నాదబిన్దవసమాయుక్తో బీజం ప్రాథమికం స్మృతమ్ ॥
- శ్లో॥ జ్ఞాతజన్ఠో వ్యోమపక్రశ్చణ్డోగ్రోబిన్దభూషితః ।
అద్రిజా రౌద్రీ దూతేశీ బీజం ప్రాథమికం ప్రియమ్ ॥
- శ్లో॥ హంససుగ్రీవపార్శ్వత్యా కపర్దీన్ద్రాద్వలంకృతా ॥ - బీజనిఘంటు
- 1-2 శ్లో॥ వహ్నిహీనేంద్రయుజ్ మాయా స్థిరమాయా ప్రకీర్తితా ॥
- బీజాభిధానమ్ (భూతదామర)

- 1-3 శ్లో॥ హకారః శివవాచీ స్వాత్ రేఘః ప్రకృతిరుచ్చతే ।
మహామాయార్థ ఈ-శబ్దో నాదో విశ్వప్రసూః స్మృతః ॥
దుఃఖహరార్థకో బిందుర్భువనాన్తేన పూజయేత్ ॥ - వరదాతంత్రే
- 1-4 శ్లో॥ ఈశో వైశ్వానరస్థః శశధరవిలసద్వామనేత్రేణ యుక్తో
బీజం తే ద్వస్త్వమన్యద్విగలితచికురే! కాలికే! యే జపన్తి ।
ద్వేష్టారం ఘ్నున్తి తే చ త్రిభువనమభితో వశ్యభావం నయన్తి
స్మృక్మద్వస్త్వానధారాద్వయధరవదనే! దక్షిణే కాలికేతి ॥
- కర్పూరస్తవః, శ్లో. 3
- 1-5 దక్షిణకాలికా ద్వావింశత్యక్షరీ విద్యారాజ్జీమహామంత్రం
క్రీంక్రీంక్రీం హూంహూం హ్రీంహ్రీం దక్షిణే కాలికే క్రీంక్రీంక్రీం
హూంహూం హ్రీంహ్రీం స్వాహా
- 1-6 పంచదశాక్షరీ మహామంత్రం
క ఏ ఈ ల హ్రీం - హ స క హ ల హ్రీం - స క ల హ్రీం ।
- 1-7 లలితాత్రిశతినీ, వరివస్యారహస్యమును ఇక్కడ అనుసంధానము
చేసికొందురు గాక.
- 1-8 శ్లో॥ హకారః స్థూలదేహః స్వాత్ రకారః సూక్ష్మదేహకః ।
ఈకారః కారణాత్మాసౌ హ్రీంకారోఽహం తురీయకమ్ ॥
శ్లో॥ హకారం విశ్వమాత్మానం రకారే ప్రవిలాపయేత్ ।
రకారం తైజసం దైవం ఈకారే ప్రవిలాపయేత్ ।
ఈకారం ప్రాణమాత్మానం హ్రీంకారే ప్రవిలాపయేత్ ॥ - దేవీభాగవతం
- - -
- 2-1 శ్లో॥ త్వదీయలజ్జాద్వయజాపకత్వాద్భవేన్మహేశాని చతుర్థసిద్ధిః ।
దయాసముద్రస్య వరప్రసాదాద్భవాధిపత్యం లభితే సరేశః ॥
- విశ్వసారతంత్రే.
- 2-2 శ్లో॥ దక్షిణస్యాం దిశి స్థానే సంస్థితశ్చ రవేస్సుతః ।
కాలో నామ్నా పలాయేత భీతియుక్తస్సమస్తతః ।
అతస్యా దక్షిణా కాళీ త్రిషు లోకేషు గీయతే ॥ - మహానిర్వాణతంత్రే.
- 2-3 శ్లో॥ యథా కర్మసమాప్తౌ చ దక్షిణా ఫలసిద్ధిదా ।
తథా ముక్తిరసౌ దేవీ సర్వేషాం ఫలదాయినీ ।
అతో హి దక్షిణా కాలీ కథ్యతే వరవర్ణినీ ॥ - కామాఖ్యాతన్త్రే.
- హ్రీమ్ - ఈశ్వరీ, కరుణా, కలా, కుణ్డలీ, కూటత్రయమ్, కులాంగనా, చదీ, చేదీ, తారత్రయమ్,
త్రిపుటా, దేవీప్రణవః, పరా, పార్థివః, మహామాయా, మాయా, మృత, మృత్తికా, రౌద్ర,
లజ్జా, లోహితః, వ్రీదా, విభూతిః, వీరః, శక్తిః, శమ్భువనితా, సుధా, హ్రీః

ఐం

భజ/మంత్రాక్షరపూర్ణిమ

-సంకలనం - రామోరా, M.A., (Sanskrit)

ॐ

ఐమ్ = ఐ + మ్

- 1.1 ఐకారో భౌతికశ్చైవ దామోదరోఽధరాహ్వయః ।
అష్టస్వరోఽపి విజ్ఞేయో హిమపర్వతకన్యకే ॥ 7 - మంత్రాభిధానమ్
- 1.2 ఎ) ఐర్లజ్ఞా భౌతికః కాంతా వాయవీ మోహినీ విభుః ।
దక్షా దామోదరః ప్రజ్ఞాఽధరో వికృతముఖ్యపి ॥ 38
- బి) క్షమాత్మక్ జగద్యోనిః పరః పరనిబోధకృత్ ।
జ్ఞానామృతా కపర్ది శ్రీః పీఠేశోఽగ్నిః సమాత్మకః ॥ 39
- సి) త్రిపురా లోహితా రాజ్ఞీ వాగ్మవో భౌతికాసనః ।
మహేశ్వరో ద్వాదశీ చ విమలశ్చ సరస్వతీ ॥ 40
- డి) కామకోదీ వామజానురంశుమాన్ విజయా జటా॥ 41
- ప్రకారాస్త్రమంత్రాభిధానమ్
- 1.3 ఐకారశ్చ మహేశ్వరః - ఏకాక్షరకోశః
- 1.4 ఐ ఉగ్రభైరవీ.. - బీజనిఘంటుః
- 1.5 జ్ఞానామృతా భౌతికశ్చ ధరా దామోదరస్తథా ।
వాణీశో వర్మ భయద ఐంకారస్త్రిపురస్తథా ॥ 14 - మాతృకానిఘంటుః
- 1.6.1 అధో ధరేంద్రవాగీశా వాసుదేవోఽధ భౌతికః ।
త్రిపురః ప్రణతో వర్మ మరుతో ద్వాదశస్వరః ॥ 13
- 1.6.2 భౌతీశశ్చాధోదస్తశ్చ క్షమాత్మకః సమాత్మకః ।
వామజానుర్జగద్యోనిః పీఠేశశ్చాంశుమాన్ విభుః ॥
- 1.7 జ్ఞానామృతా వర్మ శుచీ దామోదరనిరంజనౌ ।
వాగధరో భౌతికేశౌ వాగీశస్త్రిపురశ్చ ఐ ॥ 14 - ప్రకారాస్త్రమంత్రాభిధానమ్
- 1.8 ఋక్యజుస్సామముల ప్రప్రథమమంత్రముల ప్రప్రథమాక్షరముల
సంహతియే వ్యాకరణానుశాసనముచే 'ఐ' అగును
ఋక్-'అగ్నిమీకే...', యజుస్-'ఇషే త్వోష్టే త్వా...' సామ-'అగ్న ఆ యాహి...'

- - -

- 2.1 ఎ) నాదబిన్దుసమాయుక్తాం సమాదాయోగభైరవీమ్ ।
భౌతికం వాగ్మపం బీజం వృద్ధి సారస్వతం ప్రియే ॥

- బి) ఉన్నతభైరవీ రుద్రదాకిన్యా చ విభూషితా ।
నాదేనాఽలంకృతం బీజం వాగ్మవం బుద్ధివర్ధనమ్ ॥ - బీజనిఘంటుః
2. 2 ఎ) నాదబిందుసమాయుక్తో ద్వాదశస్థు స్వరో భగః ।
యోనిః సరస్వతీబీజమధరం వాగ్మవం చ వాక్ ॥
- బి) క్రోధం కాలాత్మకం కుర్యాద్ భౌతికం వాగ్మవం స్మృతమ్ ।
నాదబిన్దుసమాయుక్తాం సమాదాయోగ్రభైరవీమ్ ॥
బీజమేతత్తు కథితం శుద్ధబిన్దు-ప్రవర్తకమ్ ॥
- బీజాభిధానమ్ - భూతదామరతంత్రే
2. 3 సరస్వత్పద్మ ఐ-శబ్దో బిన్దుదుఃఖహరార్థకః ।
సరస్వత్యా బీజమేతత్తేన వాణీం ప్రపూజయేత్ । - వరదాతంత్రే.
2. 4 శ్లో॥ యా మాత్రా త్రపున్సీలతాతనులసత్తస్తుస్థితిస్సర్ధినీ
వాగ్మజే ప్రథమే స్థితా తవ సదా తాం మన్మహే తే వయమ్ ।
శక్తిః కుండలినీతి విశ్వజనని! వ్యాపారబంధోద్భూమాః
జ్ఞాత్వేత్థం న పునః స్మృశంతి జననీ గర్భేఽర్చకత్వం సరాః ॥ 2
- మహాకవి కాళిదాసకృత శ్రీదేవీలఘుస్తవమ్
పై శ్లోక వివరణకు శ్రీ శ్రీయానందనాథుని వ్యాఖ్య చూడగలరు.
2. 5. 1 శ్లో॥ త్రైలోక్యస్ఫుటమస్త్రస్తమహిమా నాప్నోతి శశ్వద్వినా
యద్బీజం వ్యవహారజాలమఖిలం నాస్యేవ మాతస్థవ ।
తజ్జాప్యస్మరణప్రసక్తిసుమతిః సర్వజ్ఞతాం ప్రాప్య కః
శబ్దబ్రహ్మానివాసభూతవదనో నేన్ద్రాదిభిః స్ఫుర్ధతే ॥ 4
2. 5. 2 శ్లో॥ మాత్రా యాత్ర విరాజతేఽతివిశదా తామష్టధా మాతృకాం
శక్తిం కుణ్డలినీం చతుర్విధతనుం యస్తత్త్వవిన్మన్యతే ।
సోఽవిద్యాఖిలజన్మకర్మదురితారణ్యం ప్రబోధాగ్నినా
భస్మీకృత్య వికల్పజాలమఖిలం మాతః పదం తద్రజేత్ ॥ 5
- - శ్రీ త్రిపురామహిమ్నఃస్తోత్రమ్
3. 1 శ్లో॥ దృష్ట్వా సంభ్రమకారి వస్తు సహసా ఐ ఐ ఇతి వ్యాహృతం
యేనాకూతవశాదపీహ వరదే బిందుం వినాఽప్యక్షరమ్ ।
తస్యామి ద్రువమేవ దేవి! తరసా జాతే తవానుగ్రహే
వాచసూక్తి సుధారసద్రవముచో నిర్వాన్తి వక్త్రాంబుజాత్ ॥ 3
- శ్రీ దేవీలఘుస్తవము
3. 2 శ్లో॥ వన్దే వాగ్మవమైస్తవతాత్మసదృశం వేదాదివిద్యాగిరో
భాషాదేశసముద్భవాః పశుగతాశ్చన్దాంసి సప్తస్వరాన్ ।
తాలానుజ్ఞా మహాధ్వనీస్రకటయత్యాత్మప్రసారేణ య-
త్తద్బీజం పదవాక్యమానజనకం శ్రీమాతృకే తే పరమ్ ॥ 8
- శ్రీ త్రిపురామహిమ్నఃస్తోత్రమ్

ఐమ్ - అధరః, అధరోష్ఠః, ఊర్ధ్వమ్, కలానిధిః, కృపా, చిత్, చైతన్యమ్, తారత్రయమ్, త్రిపుటా, బాలా, బాలాత్రిపురా, బాలాప్రణవః భూతేశ్వరమస్త్య, భౌతికః, మైథః, యోనిః, వాగ్మనః, వస్త్రమ్, వాక్, వారణమ్, వాసనా, సరస్వతీ సారస్వతమ్. ఋక్యజుస్సామముల ప్రప్రథమమంత్రముల ప్రప్రథమాక్షరముల సంహతియే వ్యాకరణానుశాసనముచే 'ఐ' అగును కనుకే ఇది వాగ్మవకూటమనబడినది. దీనికి బిందువు చేర్చగా బీజత్వము సిద్ధించినది.

+ + +

శ్రీం

బీజ/మంత్రాక్షరపూర్ణము

-సంకలనం - రామోరా, M.A., (Sanskrit)

శ్రీ

శ్రీమ్ = శ్ + ఓ + ఈ + మ్

- 1.1 శ్లో॥ శకారశ్చ మహేశాని! వృషఘ్నః కథితో వకః । - మంత్రాభిధానమ్
- 1.2 శ్లో॥ శః సవ్యం కామరూపీ చ కామరూపో మహామతిః ।
సౌఖ్యనామా కుమారోఽస్థి శ్రీకణ్ఠో వృషకేతనః ॥ 153
- శ్లో॥ వృషఘ్నః శయనం శాస్త్రః సుభగా విస్ఫులింగినీ ।
మృత్యుదేవో మహాలక్ష్మీర్మహేష్టః కులకౌలినీ ॥ 154
- శ్లో॥ బాహుర్హంసో వియద్ వక్త్రం హృదనంగాంకుశః ఖలః ।
వామోరుః పుండరీకాత్మా కాన్తిః కల్యాణవాచకః ॥ 155
- ప్రకారాస్తరమంత్రాభిధానమ్
- 1.3 శ్లో॥ పదన్ని శం బుధాః శ్రేయః శశ్చ శాస్తా నిగద్యతే ।
శీః శసం శయనం చాహుర్హంసా శూశ్చ నిగద్యతే ॥ 33 -ఏకాక్షరకోశః
- 1.4 శ్లో॥ మృత్యుర్వకో వృషఘ్నశ్చ హృదో దక్షకరస్థితః ।
శంఖుకర్ణోఽస్థిసంజ్ఞశ్చ శ-కారో విద్భిరీరితః ॥ 48 - మాతృకానిఘంటుః
- 1.5 శ్లో॥ అస్థి ధాతుర్వరాహశ్చ లక్ష్మీశః శంఖు-కర్ణితే ।
తథా నయశ్చ సమిధః సాంబకః శార్దూకః స్మృతః ॥ 46
- శ్లో॥ శః శకారో విధాతాఽథ కుమారశ్చైవ మన్మథః ।
శ్రీకణ్ఠః పవనో దేవో వామోరుః కామరూపకః ।
విశేషః కామరూపీ చ సౌఖ్యదాతా శుచిస్తథా ॥ 55 - ప్ర.మా.
- 1.6 శ్లో॥ వృషఘ్నః శంకుకర్ణీ చ మృత్యురూపో వకేశ్వరః ।
అన్ఘాత్మా చ వరేణ్యశ్చ వాన్తో హృద్దక్షహస్తగః ॥ 48 వర్ణనిఘంటుః
- - -
- 2-1 శ్లో॥ రోఽనుః పంచకసీశోఽగ్నిరంకుశం పరగుర్విణీ ॥ 25 మంత్రాభిధానమ్

- శ్లో॥ రో రక్తః క్రోధినీ రేఘః పావకస్తైజసో మతః ।
ప్రకాశో దర్శనో దీపో రక్త కృష్ణః పరం బలీ ॥ 144
- శ్లో॥ భుజంగేశో మతిః సూర్యో ధాతురక్తః ప్రకాశకః ।
వ్యాపకో రేవతీ దామ క్రౌంచాంశో వహ్నిమండలమ్ ॥ 145
- శ్లో॥ ఉగ్రరేఖా స్థూలదణ్డో వేదకణ్డకలా పురా ।
ప్రకృతిః సుగతో బ్రహ్మశబ్దస్తద్ధాయకో ధనమ్ ॥ 146
- శ్లో॥ శ్రీకణ్ఠ ఉష్మా హృదయం ముణ్డీ త్రిపురసుందరీ ।
సబిందుర్యోనిజో జ్వాలా శ్రీశైలో విశ్వతోముఖీ ॥ 147
- + + + - ప్రకారాస్తరమంత్రాభిధానమ్
- 3-1. శ్లో॥ ఈ గోవిందస్త్రిమూర్తిః స్యాద్ వామాక్షీ కమలా కలా ।
మాయా లక్ష్మీ రతిః శాన్తిరైష్టవీ బిందుమాలినీ ॥ 3
- మంత్రాభిధానమ్
- 3-2 శ్లో॥ ఈ స్త్రిమూర్తిరృహమా యా లోలాక్షీ వామలోచనమ్ ।
గోవిందః శేఖరః పుష్టిః సుభద్రా రత్నసంజ్ఞకః ॥ 14
- శ్లో॥ విష్ణుర్లక్ష్మీః ప్రహాసశ్చ వాగ్విశుద్ధః పరాపరః ।
కాలోత్తరీయో భేరుండా రతిశ్చ పౌండ్రవర్ధనః ॥ 15
- శ్లో॥ శివోత్తమః శివా తుష్టిశ్చతుర్థీ బిందుమాలినీ ।
వైష్ణవీ బైన్దవీ జిహ్వ కామకలా సనాదకా ॥ 16
- శ్లో॥ పావకః కోటరః కీర్తిర్యోహినీ కాలకారికా ।
కుచద్వంద్వం తర్జనీ చ శాన్తిస్త్రిపురసుందరీ ॥ 17
+ + + - ప్రకారాస్తరమంత్రాభిధానమ్
4. 1 శ్లో॥ చణ్డీశః క్షతజారుఢో ధూమ్రభైరవ్యలంకృతః ।
నాదబిందుసమాయుక్తో బీజం విష్ణుప్రియా మతమ్ ॥
4. 2 శ్లో॥ శూలిన్యా సహితోఽగ్నిస్తశ్చణ్డీశ ఇందుబిందుమాన్ ।
ఏతద్విష్ణుప్రియాబీజం యన్మాన్యం జగతః ప్రియమ్ ॥
4. 3 శ్లో॥ డిండిభేన సరక్తేన కామినీ బిందుభిః శశీ ॥ - బీజనిఘంటు
4. 4 శ్లో॥ శాగ్ని-శాన్తి-బిందునాదైర్లక్ష్మీప్రణవ ఉచ్యతే ।
శ్రీర్లక్ష్మీర్విష్ణువనితా రమా క్షీరసముద్రజా ॥ - భూతదామరతంత్రే
4. 5 శ్లో॥ మహాలక్ష్మ్యర్థకః శః స్యాద్ ధనార్థో రేఘ ఉచ్యతే ।
ఈస్తుష్ట్యర్థో పరో నాదో బిందుర్భుజహరార్థకః ॥
లక్ష్మీదేవ్యా బీజమేతత్తేన దేవీం ప్రపూజయేత్ ॥ - వరదాతంత్రే
- + + +

శ్రీమహాలక్ష్మీధ్యానమ్

5.1 అక్షప్రక్షపరశూ గదేషుకులిశం పద్మం ధనుష్కుండికాం

దండం శక్తిమసిం చ చర్మ జలజం ఘంటాం సురాభాజినీమ్ ।

శూలం పాశసుదర్శనే చ దధతీం హస్తైః ప్రసన్నాననాం

సేవే సైరిభమర్దినీమిహ మహాలక్ష్మీం సేరోజస్థితామ్ ॥

- శ్రీ దుర్గాసప్తశతీ - 2అ - 1

5.2 శ్రీసూక్తమ్, శ్రీగుణరత్నకోశము, లక్ష్మీసహస్రము మరియు లక్ష్మీతంత్రములను ఇట అనుసంధానము చేసికొందురు గాక.

6.1 శ్రీమ్ - ఇన్దిరా, ఈకారః, కమలా, క్షీరసముద్రజా, క్షీరోదసమ్మవా,
తారత్రయమ్, త్రిపుటా, దానవః, పద్మా, పద్మాలయా,
రమా, రుక్మిణీ, లక్ష్మీః విష్ణుశక్తిః, శ్రీగృహమ్, శ్రీః

ॐ	<h2 style="margin: 0;">భజ/మంత్రాక్షరపూర్ణమ్</h2> <p style="margin: 0;">-సంకలనం - రామోరా, M.A., (Sanskrit)</p>	क्लीं
---	---	-------

క్షీమ్ = క్ష + ల్ + ఈ + మ్

1-1 కః క్రోధీశో ముఖం చక్రీ ప్రతదేవః సురో రవిః । - మంత్రాభిధానమ్-13

1-2 అ) కః క్రోధీశో మహాకాలీ కామదేవః ప్రకాశకః ।
కపాలీ తైజసః శాన్తిర్వాసుదేవో జయాఽనలః ॥ 56

ఆ) చక్రీ ప్రజాపతిః సృష్టిర్దక్షస్సన్ధో విశామ్మతిః ।
అనన్తః పార్థివో బిందుస్తాపిని పరమార్థకః ॥ 57

ఇ) వర్గాద్యశ్చ ము(సు)ఖం బ్రహ్మ సఖాంభోధిః శిరో(వో) జలమ్ ।
మహేశ్వరీ తులా పుష్పం మంగలశ్చరణం కరః ॥ 58

ఈ) నిత్యా కామేశ్వరీ ముఖ్యః కామరూపో గజేంద్రకః ।
శ్రీపురం రమణీ వాఽజ్ఞకుసుమా పరమాత్మకః ॥ 59

+ + +

- ప్రకారాస్తరమంత్రాభిధానమ్

2 శ్లో॥ ల-కారశ్చ పినాకీశ ఇంద్రాంశౌ స్వర్బలానుజః । - మంత్రాభిధానమ్

2-1 శ్లో॥ లశ్చస్త్రః పూతనా పృథ్వీ మాధవః శక్రవాచకః ।
బలానుజః పినాకీశో వ్యాపకో మాంససంజ్ఞకః ॥ 148

2-2 శ్లో॥ ఖడ్గే నాదోఽమృతం దేవీ లవణం వారుణీ పతిః ।
శిఖా వాణీ క్రియామాతా భామినీ కామినీప్రియా ॥ 149

2-3 శ్లో॥ జ్ఞానినీ వేగినీ నాథః ప్రద్యుమ్నః శోషణో హరిః ।
విశ్వాత్మ-మన్దో బలవాన్ మేరుర్గిః కలారసః ॥ 150 - ప్ర.మం.

- శ్లో॥ ల ఇంద్రే లవణే లః స్యాల్లాదానే శ్లేషణేఽపి లీః ॥ 30
 లః శ్లేషే వాశయే చైవ ప్రలయే సాధనేఽపి లః । - ఏకాక్షరకోశః
- శ్లో॥ లః పినాకో సితశ్చంద్రః పృథ్వీబీజం ప్రకీర్తితః ।
 పూతనా పీతశిఖినః లకారో వాచకః స్మృతః ॥ 53 - ప్ర.మా.
- శ్లో॥ ముండీ కకుద్మతో మాంసం పినాకీశో బలానుజః ।
 క్రియేంద్రో లంపటో భూమిర్వాయవీయో ల-కారకః ॥ 46 - ప్ర.వ.

- 3-1. శ్లో॥ ఈ గోవిందస్త్రిమూర్తిః స్యాద్ వామాక్షీ కమలా కలా ।
 మాయా లక్ష్మీ రతిః శాస్త్రైష్టేష్టవీ బిందుమాలినీ ॥ 3 - మంత్రాభిధానమ్
- 3-2 శ్లో॥ ఈ స్త్రిమూర్తిర్మహామాయా లోలాక్షీ వామలోచనమ్ ।
 గోవిందః శేఖరః పుష్టిః సుభద్రా రత్నసంజ్ఞకః ॥ 14
- శ్లో॥ విష్ణుర్లక్ష్మీః ప్రహాసశ్చ వాగ్విశుద్ధః పరాపరః ।
 కాలోత్తరీయో భేరుండా రతిశ్చ పౌండ్రవర్ధనః ॥ 15
- శ్లో॥ శివోత్తమః శివా తుష్టిశ్చతుర్థీ బిందుమాలినీ ।
 వైష్ణవీ బైష్ణవీ జిహ్వ కామకలా సనాదకా ॥ 16
- శ్లో॥ పావకః కోటరః కీర్తిర్మోహినీ కాలకారికా ।
 కుచద్వంద్వం తర్జ్వనీ చ శాన్తిస్త్రిపురసుందరీ ॥ 17
- * * *
- ప్రకారాస్తరమంత్రాభిధానమ్

- 4-1 శ్లో॥ కామాక్షరం ధరాసంస్థం రతిబిందువిభాషితమ్ ।
 గుహ్యకాలీబీజమిదం గోపాలబీజమిత్యపి ॥
 తత్ కామబీజం కామేశీబీజం శక్తిస్త్వసౌ పరా ॥
- 4-2 శ్లో॥ క్రోధీశో బలభిద్-ద్రూమభైరవీ నాదబిందుభిః ।
 త్రిమూర్తిర్మన్మథః కామరాజః త్రైలోక్యమోహనమ్ ॥
- 4-3 శ్లో॥ ఇంద్రాసనగతో బ్రహ్మ సత్రిమూర్తిస్తు మన్మథః ।
 - భూతదామరతంత్రే

- 4-4 శ్లో॥ కః కామదేవ ఉద్దిష్టోఽప్యథవా కృష్ణ ఉచ్యతే ।
 లః ఇంద్ర ఈ తృప్తివాచీ సుఖదుఃఖప్రదశ్చ అం ॥
 కామబీజార్థ ఉక్తస్తే తవ స్నేహోన్మహేశ్వరి ॥
- * * *
- వరదాతంత్రే

- 5-5 శ్లో॥ యన్నిత్యే! తవ కామరాజమపరం మన్తాక్షరం నిష్కలమ్
 తత్సారస్వతమిత్యవైతి విరలః కశ్చిద్బుధశ్చేద్యువి ।
 అఖ్యాసం ప్రతిపర్వసత్యతపసో యత్పీర్తయన్తో ద్విజాః
 ప్రారంభే ప్రణవాస్పదప్రణయితాం నీతోఽచ్చరన్తి స్ఫుటమ్ ॥
 - మహాకవి కాళిదాసకృత శ్రీదేవీలఘుస్తవము-4

మరిన్ని వివరములకు శ్రీ శ్రీయానందనాథులవారి వ్యాఖ్యను చూడగలరు.

5-6.1 శ్లో॥ తత్తే మధ్యమబీజమమ్బు! కలయామ్నాదిత్యవర్ణం క్రియా-
జ్ఞానేచ్ఛాదిమనస్తశక్తివిభవవ్యక్తిం వ్యసక్తి స్ఫుటమ్ ।
ఉత్పత్తిస్థితికల్పకల్పితతనుస్వాత్మప్రసారేణ య-
త్కామ్యం బ్రహ్మహరీశ్వరాది విబుధైః కామం క్రియాయోజితైః ॥ 6

5-6.2 శ్లో॥ కామాన్మారణతాం గతానగణితాన్మార్గైరనేకైర్మహీ-
ముఖ్యైః సర్వమనోగతానధిగతాన్మనైరనేకైః స్ఫుటమ్ ।
కామక్రోధనులోభమోహమదమాత్మర్యారిషట్కం చ య-
ద్బీజం బ్రాజయతి ప్రణౌమి తదహం తే సాధు కామేశ్వరి ॥ 7

5-6.3 శ్లో॥ యద్భక్తాఖిలకామపూరణచణస్వాత్మప్రభావం మహా-
జాడ్యధ్యాన్తనివారణైకతరణిజ్యోతిః ప్రబోధప్రదమ్ ।
యద్వేదేషు చ గీయతే శ్రుతిముఖం మాత్రా త్రయేణోమితి
శ్రీవిద్యే తవ సర్వరాజవశకృత్తత్కామరాజం భజే ॥ 8

- శ్రీ దుర్వాసోమునివిరచిత శ్రీత్రిపురామహిమ్నస్తోత్రమ్

మరిన్ని వివరములకు శ్రీ మేళ్ళచెర్వువారి 'శ్రీనీరాజన' వ్యాఖ్య చూడగలరు.

5-7 ఇట 'శ్రీమత్ బాలాత్రిపురసుందరీమహామంత్రము'ను అనుసంధానము చేసికొందురు గాక.

★ ★ ★

8. క్షీం - అచ్యుతః, అజితః, అధోక్షజా, అనన్యః, అభిశయనః, అరిసూదనః, ఆత్మభూః, ఆదిదేవః, ఆద్యా, ఇంద్రజనకః, ఉపేంద్రః, ఉన్మత్తేన్మత్తకః, ఉర్ధ్వదేవః, ఋతుధామా, ఏకశృంగః, కంసారిః, కందర్పః, కాన్తిమాన్, కామః, కామచారిః, కామదః, కామరాజః, కృష్ణః, కేశవః, ఖేలకః, గదాధరః, గదాభృత్, గుడాకేశః, చక్రే, జగదీశః, జిహ్వ, జిహ్వ, ఝషడ్వజః, త్రిపాత్, దర్పకః, నన్దకః, నారాయణః, పంచకరః, పీతాంబరః, బలిర్ద్వంసీ, భయమ్, భ్రమణః, మధుసూదనః, మాధవః, రతిః, వనమాలీ, వామనః, వాసుదేవః, శక్తిః, శ్రీధరః, సహస్రవదనః - మొదలగునవి.

★ ★ ★

సా:	భజ/మంత్రాక్షరపూర్ణము -సంకలనం - రామోరా, M.A., (Sanskrit)	సౌ:
-----	---	-----

సాః = స + జ + ః

1-1 సః కులీ శక్తిరాఖ్యాతో హంసీ దుఃఖీశసంజ్ఞకః ।
భృగుర్దేవీ చ పరమా చంద్రోఽపి పరమేశ్వరీ ॥ - మంత్రాభిధానమ్

2-1 శ్లో॥ సో హంసః సుయశా విష్ణుర్భుగ్వీశశ్చంద్రసంజ్ఞకః ।
జగద్బీజం శక్తినామా సోఽహం వేగవతీ భృగుః ॥ 159

2-2 శ్లో॥ ప్రకృతిరీశ్వరః శుద్ధః ప్రభా శ్వేతః కులోజ్జ్వలః ।
దక్షపాదోఽమృతం బ్రాహ్మీ పరమాత్మా పరోఽక్షరః ॥ 160

- 2-3 శ్లో॥ సురుపశ్చ గుణేశో గౌః కలకణ్ఠో వృకోదరః ।
ప్రాణాద్యస్త్రైపురాదేవీ లక్ష్మీ సోమో హిరణ్యభూః ॥ 161
- 2-4 శ్లో॥ దుర్గోత్తారిణీ సమ్మోహ జీవో మూర్తిమనోహరః ॥ 162
- ప్రకారాస్తరమంత్రాభిధానమ్
- 3-1. శ్లో॥ సోఽపసర్గః సమాఖ్యాతః సా తు లక్ష్మీర్నిగద్యతే ।
సః కోపే కరణే సః స్వాత్తథా శూలిని కీర్తితః ॥ 35
- 3-2 శ్లో॥ సకారో వానరః ప్రోక్తః సకారః సర్వ ఉచ్యతే ।
సా చైవ గౌః సమాఖ్యాతా సంసర్గః సప్రకీర్తితః ॥ 36 - ఏకాక్షరకోశః
- 4 శ్లో॥ సో ధూమధ్వజః - బీజనిఘంటుః
- 5-1 శ్లో॥ భృగుః శ్వేతస్తథా హంసో హృదో దక్షిణపాదగః ।
సమయః సామగః శుక్రః సంగతిః సార్థకః శశీ ॥ 50 - మాతృకానిఘంటుః
- 6-1 శ్లో॥ మజ్జాహ్వయః శ్వేతరూపో విలేపశ్చ ఘటాకృతిః ।
షడాననః షడాకారః షడటః సార్థకో మతః ॥ 48 - మాతృకానిఘంటుః
- 7-1 శ్లో॥ సకారః శక్తిసామా చ చంద్రపిణ్డః శశీ తథా ।
ప్రకృతిర్మూర్తిరేవాశురీశ్వరః శక్తిరూపకః ॥
- 7-2 శ్లో॥ జగద్బీజజలాఖ్యశ్చ పరమాత్మాఽమృతః స్మృతః ॥ 51 - ప్ర.మాతృకానిఘంటుః
- 8-1 శ్లో॥ దక్షప్రియో భృగుః శుక్రో హంసః సమయ-సామగౌః ।
హృదో దక్షిణపాదస్థః శ్వేతా శక్తిర్నిశాకరః ॥ 50
- + + + - ప్ర.వర్ణనిఘంటుః
- 9-1 శ్లో॥ ఔకారో మనురాఖ్యాతో దస్తాన్తోఽధోరదాహ్వయః ।
సంకర్షణోఽపి దేవేశి! కథితోఽనుగ్రహేశ్వరః ॥ 10 - మంత్రాభిధానమ్
- 10-1 శ్లో॥ ఔకారః శక్తికో నాదస్తైజసో వామజంఘకః ।
మణిబంధో గ్రహేశశ్చ శంకుకర్ణః సదాశివః ॥ 46
- శ్లో॥ అధోదస్తశ్చ కణ్ఠోఽస్థా సంకర్షణః సరస్వతీ ।
అజ్ఞా చోర్ధ్వముఖీ శాన్తా వ్యాపినీ ప్రకృతిః పయః ॥ 47
- శ్లో॥ అనంతా జ్వాలినీ వ్యోమా చతుర్దశీ రతిప్రియః ।
- 11-1 శ్లో॥ ఔకారో రుద్ర ఉచ్యతే । - ఏకాక్షరకోశః
- 12-1 శ్లో॥ ఔ దాకినీ - బీజనిఘంటుః
- 13-1 శ్లో॥ అధోదస్తానిలో మిత్రః ప్రద్యుమ్నోఽనుగ్రహేశ్వరః ।
సృసింహాఖ్యో మురారిశ్చ మాయావిచ్ఛేదస్వరః స్మృతః ॥ 15
- ప్ర.మాతృకానిఘంటుః

14-1 శ్లో॥ అనుశ్చాధ ఓష్ఠ శాన్తికో వామజంఘకః ।
తైజసశ్చైవ కణ్ఠోష్ఠౌ నాదాక్షశ్చ సదాశివః ॥ 23 - ప్ర.మా.

15-1 శ్లో॥ అనుగ్రహో దీర్ఘవక్త్రో మాయా సంకర్షణశ్చ ఖమ్ ।
మురిర్వాపినీ చాధోదన్తగో నృహరేర్వపుః ॥ 16 - ప్ర.మా.

✱ ✱ ✱

16. శ్లో॥ విసర్గః సర్గ ఆఖ్యాతో విషద్విషమమానసః ।
అనిరుద్ధో మహాసేనః కలాజ్ఞోఽపి రమాపి చ ॥ 12

✱ ✱ ✱

- మంత్రాభిధానమ్

17-1 శ్లో॥ యత్తే దేవి తృతీయబీజమనలజ్వాలావలీ సన్నిభం
సర్వాధారతురీయబీజమపరం బ్రహ్మభిధా శబ్దితమ్ ।
మూర్ధన్యాస్తవిసర్గభూషితమహౌకారాత్మకం తత్పరం
సంవిద్రూపమనన్యత్యుత్పమహిమస్వాన్తే మమ ద్యోతతామ్ ॥

17-2 శ్లో॥ సర్వం సర్వత ఏవ సర్గసమయే కార్యేష్టయాణ్యస్తరా
తత్తద్దివ్యహృషీకకర్మభిరయం సంవృత్నవానా పరా ।
వాగర్థవ్యవహారకారణతనుః శక్తిర్గగద్వాపినీ
యద్భీజాత్మకతాం గతా తవ శివే తన్నామి బీజం పరమ్ ।
- శ్రీ త్రిపురామహిమ్నఃస్తోత్రమ్ 9/10

18-1 శ్లో॥ యత్సద్వ్యవచసాం ప్రవృత్తికరణే దృష్టప్రభావం బుద్ధైః
తార్దీయం తదహం నమామి మనసా త్వద్భీజమిందుప్రభమ్ ।
అస్మారోఽపి సరస్వతీ మనుగతో జాడ్యాంబు విచ్ఛిత్తయే
గోశబ్దో గిరివర్తతే సునియతం యోగం వినా సిద్ధిదః ॥
- మహాకవికాలిదాసవిరచిత శ్రీదేవీలఘుస్తవము 5

(ఈ శ్లోక వివరమునకై శ్రీ శ్రియానందనాథుని వ్యాఖ్య చూడగలరు)

19 ఇట 'బాలాయా మస్త్రధ్యానమ్' ను అనుసంధానము చేసికొందురుగాక.

ఐం క్లీం సౌః

20 'అథ బిందునా ముఖం, బిందుద్వయేన స్తనౌ సపరార్ధేన యోనిరితి
కామకలాత్మికాం ధ్యాత్వా, సౌః ఇతి దేవీశక్తిబీజం శ్రీదేవ్యా హృదయత్వేన
భావయేత్ ।

ఐం + ఐం + సౌః = సౌః = 'బ్రహ్మైవాహం' - శ్రీవిద్యారహస్యమ్-పీఠిక

✱ ✱ ✱

గం	బీజ/మంత్రాక్షరపూర్ణిమ -సంకలనం - రామోరా, M.A., (Sanskrit)	గం
----	--	----

గం

- 1 దేవీ! గ-కారో గా శార్ఙ్గీ-స్మృతిః పంచాస్తకోఽపి చ । - మంత్రాభిధానమ్
- 2 శ్లో॥ గో గౌరీ గౌరవో గంగా - గణేశో గోకులేశ్వరః ।
శార్ఙ్గీ పంచాస్తకో గాథా - గంధర్వః సర్వగః స్మృతిః ॥ 63
- శ్లో॥ సర్వసిద్ధిః ప్రభా ధూమ్రా - ద్విజాఖ్యః శివదర్శనః ।
విశ్వాత్మా గౌః పృథగ్రూపా - బాలబద్ధస్త్రిలోచనః ॥ 64
- శ్లో॥ గీతం సరస్వతీ విద్యాభోగినీ నందనో ధరా ।
భోగవతీ చ హృదయం - జ్ఞానం జాలంధరో లవః ॥ 65
- ప్రకారాస్తరమంత్రాభిధానమ్
- 3 శ్లో॥ ఉద్దిష్టోగో గణపతిర్ గో గంధర్వః ప్రకీర్తితః ।
గం గీతం గా చ గాథా స్యాద్ గౌర్దేసుర్ గౌః సరస్వతీ ॥
శ్లో॥ గౌర్మాతాపి సముద్దిష్టా పృథివ్యాం గౌః ప్రకీర్తితా ।
- ఏకాక్షరకోశః
- 4 శ్లో॥ స్మృతిః పంచాస్తకః శార్ఙ్గీ గణేశో మణిబద్ధగః ।
గోముఖో గజకుమ్భశ్చ గ-కారః సింహసంజ్ఞకః ॥ 21
- మాతృకానిఘంటుః
- 5 శ్లో॥ మణిబంధస్థితః సింహః పంచాస్తక-గణేశ్వరౌ ।
గోముఖో గజకుమ్భశ్చ హాలీకత్త గజాననః ॥ - ప్ర.మా.
- 6 శ్లో॥ గః పంచాస్తకః పృథగ్రూపః శివదర్శనసంజ్ఞకః ।
గణేశ్వరో ద్విజాఖ్యశ్చ గౌరవో గౌశ్చ స్వర్యగః ॥ 25 - ప్ర.మా.
- 7 శ్లో॥ సింహః పంచాస్తకః శార్ఙ్గీ గోముఖః శూర్పకర్ణకః ।
గజకుమ్భః స్మృతిః ఖాన్తో గకారో మణిబంధనః ॥ 21
- ప్ర.వర్ణనిఘంటుః
- 8 శ్లో॥ గకారో బిందుమాన్ విఘ్నరాజం గణేశబీజకమ్ ।
- బీజాభిధానమ్ (భూతదామరతంత్రే)
- 9 శ్లో॥ గణేశార్థో గ ఉక్తస్తే బిందుర్ముఖహారార్థకః ।
గం బీజార్థస్తు కథితం తవ స్నేహాన్మహేశ్వరి ॥ - వరదాతంత్రే
- * * *
- 10 గణానాం త్వా గణపతిగ్ం హవామహే ।
కవిం కవీనాముపశ్రవస్తమమ్ ।

జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్సత ।

ఆ సత్పుణ్యస్మాతిభిస్సీద సాధనమ్ ॥

ఋక్ 1.23.1

11 శ్రీమహాగణపతిమంత్రం

ఓం శ్రీం ప్రీం క్లీం గ్లౌం గం గణపతయే వర వరద సర్వజనం
మే వశమానయ స్వాహా

12 ఓం గం ఓం గణపతయే నమః

13 శ్రీగణపత్యధర్వశీర్షోపనిషత్తును - ఇట అనుసంధానం చేసికొందురుగాక.

14. శ్రీమహాగణపతిసహస్రనామస్తోత్రమ్ - శ్రీభాస్కరరాయభాష్యసహితంగా -
ఇట అనుసంధానం చేసికొందురుగాక

శ్లో॥ గణేశ్వరో గణక్రీడో గణనాథో గణాధిపః ।

ఏకదంబ్రో వక్రతుండో గజవక్త్రో మహోదరః ॥

15. గమ్ - గజముఖః, గజాననః, గజాస్యః, గణాధిపః, గణేశః, ద్వైమాతురః - వర్ణబీజకోశః

16. గణపతేః మస్త్రధ్యానమ్

శ్లో॥ గణేశస్య మనూస్వక్ష్మే సర్వాభీష్టప్రదాయకాన్ ।

జలం(ప) చక్రీ(క) వహ్ని(ర) యుతః కర్ణేద్వాధ్యా చ కామికా(తుం) । 1

శ్లో॥ దారకో(డ) దీర్ఘసంయుక్తో(ఆ) వాయుః(య) కవచ(హం) పశ్చిమః ।

షడక్షరో మస్త్రరాజో భజతామిష్టసిద్ధిదః ॥ 2

వక్రతుందాయ హమ్ - షడక్షర మంత్రం

- ధ్యానమ్ -

శ్లో॥ ఉద్యద్ధినేశ్వరరుచిం నిజహస్తపద్మైః

పాశాంకుశాభయవరాస్తథతం గజాస్యమ్ ।

రక్తామ్బరం సకలదుఃఖహరం గణేశం

ధ్యాయేత్ ప్రసన్నమఖిలాభరణాభిరామమ్ ॥

✱ ✱ ✱

గణేశమంత్రోద్ధారః

ఉక్తం చ రుద్రయామలే

శ్లో॥ ప్రణవం కమలాం లజ్జాం కందర్పం మరబీజకమ్ ।

శంకరం షట్శిరోమంత్రం తతః పల్లవముద్ధరేత్ ॥ 54

శ్లో॥ గణపతయే తతః పశ్చాత్ వరం వరదమేవ చ ।

సర్వజనం తతః పశ్చాత్ మే వశమ్ ఆనయేతి చ ॥ 55

శ్లో॥ అస్తేఽపి రద్వయం జ్ఞేయం అష్టావింశాక్షరో మనుః ॥

- 1.6 శ్లో॥ ప్రాణనోఽథ హలీశశ్చ - హయాసనసదాశివౌ ।
హుతాశో హాకినీ ద్రావో - హేరమౌ హర్షకో మతః ॥ - ప్ర.మా.
- 1.7 శ్లో॥ అమ్మికాపతిరాత్మా చ - జీవో హంసః ప్రక్షీర్ణితః ।
నాగలోకోఽమలాఖ్యశ్చ - శివః శాన్తిదసంజ్ఞకః ॥ 58 - ప్ర.మా.
- 1.8 శ్లో॥ మేఘనాదో నభః ప్రాణో - హృదో వామపాదస్థితః ।
హయగ్రీవోఽరుణోఽనన్తో - వరాహో నకులీ శిఖా ॥ 52 - ప్ర.వ.

సంకర్షణోఽపి దేవేశి! కథితోఽనుగ్రహేశ్వరః ॥ 10
- మంత్రాభిధానమ్

- 2-2 శ్లో॥ ఔకారః శక్తికో నాదస్తైజసో వామజంఘకః ।
మణిబంధో గ్రహేశశ్చ శంకుకర్ణః సదాశివః ॥ 46
- శ్లో॥ అధోదస్తశ్చ కణ్ఠోఽష్టా సంకర్షణః సరస్వతీ ।
అజ్ఞా చోర్ధ్వముఖీ శాన్తా వ్యాపిణీ ప్రకృతిః పయః ॥ 47
- శ్లో॥ అనన్తా జ్వాలినీ వ్యోమా చతుర్దశీ రతిప్రియః ।
- 2-3 శ్లో॥ ఔకారో రుద్ర ఉచ్యతే । - ఏకాక్షరకోశః
- 2-4 శ్లో॥ ఔ దాకినీ - బీజనిఘంటుః
- 2-5 శ్లో॥ అధోదస్తానిలో మిత్రః ప్రద్యుమ్నోఽనుగ్రహేశ్వరః ।
సృసింహాఖ్యో మురారిశ్చ మాయావిచ్ఛేదస్వరః స్మృతః ॥ 15
- ప్ర.మాతృకానిఘంటుః

- 2-6 శ్లో॥ అనుశ్చంద ఓష్ఠ శాన్తికో వామజంఘకః ।
తైజసస్తైవ కణ్ఠోఽష్టా నాదాక్షశ్చ సదాశివః ॥ 23 - ప్ర.మా.
- 2-7 శ్లో॥ అనుగ్రహో దీర్ఘవక్త్రో మాయా సంకర్షణశ్చ ఖమ్ ।
మురారిర్వాపిణీ చాధోదస్తగో నృహరేర్వపుః ॥ 16 - ప్ర.మా.

- 3.1 శ్లో॥ సత్యాస్తయుగ్ వ్యోమ సేన్దు - శైవం ప్రసాదముచ్యతే ॥ - భూతదామరతంత్రే
- 4.1 శ్లో॥ శివవాచీ హకారస్తు ఔకారః స్వాద్ సదాశివః ।
శూన్యం దుఃఖహరార్థస్థ తస్మాత్తేన శివం యజేత్ ॥

శివోపాసనబీజమ్ - హౌం

దుం

బీజ/మంత్రాక్షరపూర్ణమ్

-సంకలనం - రామోరా, M.A., (Sanskrit)

శ్లో

దై + ఉ + ం = దుం

- 1.1 శ్లో॥ ద-కారః సత్యసంజ్ఞః స్యా-దద్రీశ్చ పరమేశ్వరిః । - మంత్రాభిధానమ్
- 1.2 శ్లో॥ దోఽద్రీశో ధాత(న) కిర్ధాతా దాతా దాలం కలత్రకమ్ ।
దీనం జ్ఞానజ్ఞు దానజ్ఞు భక్తిరాహవనీ ధారా ॥ 109
- శ్లో॥ సుషుమ్నా యోగినీ సద్యః కుణ్డలం వామగుల్ఫకః ।
కాత్యాయనీ శివా దుర్గా లజ్ఞవా నా త్రికణ్డకీ ॥ 110
- శ్లో॥ స్వస్తికః కుటిలా రూపం కృష్ణశ్చేమా జితేంద్రియః ।
ధర్మహృద్వామదేవశ్చ భ్రమిర్బాహుః సుచంచలా ॥ 111
- శ్లో॥ హరిద్రా పూరమద్రీశ్చ దక్షపాణిస్త్రీరేఖకః ॥ 112 - ప్ర.మం.
- 1.3 శ్లో॥ దం కలత్రే సమాఖ్యాతం దో దాన-చ్ఛేద-ధాతుషు । - ఏకాక్షరకోశః
- 1.4 శ్లో॥ సత్యోఽత్రీశో ఘోదినీ చ వామగుల్ఫస్తంభేన చ ।
శూలః కువేరో దాతా చ-ద-కారో ధాదిమః స్మృతః ॥ - మాతృకానిఘంటుః
- 1.5 శ్లో॥ యామ్యజ్ఞానుస్థితో దణ్డో - దారుకో వత్సలో నరః ।
దామరో వ్యాఘ్రపాదశ్చ శూలీస్త్రీ దార్ణకః స్మృతః ॥ -ప్ర.మా.
- 1.6 శ్లో॥ దోఽద్రీశో వామజానుశ్చ దాతా ధాతా చ ధాతికః ।
కుణ్డలం దక్షపాదశ్చ తథా ధర్మాభిధాయకః ॥ 43 - వర్ణనిఘంటు
- 1.7 శ్లో॥ దాతా చ ధాదిమః సత్యః కువేరో ఘోదినీ తతః ।
అత్రీశో వరదః శూలో వామగుల్ఫో ద-కారకః ॥ 36 -ప్ర.వ.
- ★ ★ ★
- 2.1 శ్లో॥ ఊ శివః ప్రణవో విష్ణు-ర్దక్షకర్ణోఽమరేశ్వరః । - మంత్రాభిధానమ్
- 2.2 శ్లో॥ ఊ శంకరో వర్చలాక్షీ భూతః కల్యాణవాచకః ।
అమరేశో దక్షకర్ణః షడ్వక్త్రో మోహనః శివః ॥ 18
- శ్లో॥ ఉగ్రభుక్తుతిర్విష్ణుర్విశ్వకర్మా మహేశ్వరః ।
శత్రుఘ్నశ్చేటికాపుష్పః - పంచమీ వహ్నివాసిని ॥ 19
- శ్లో॥ కామఘ్నః కామనా చేశో మోహినీ విఘ్నహృన్మహీ ।
ఉటసూః కుటిలా శ్రోత్రం - పారద్వీపో వృషో హరః ॥ 20 - ప్ర.మం.
- 2.3 శ్లో॥ అమరేశస్తథా విష్ణు-రిన్ధికా చ గజాంకుశః ।
దక్షకర్ణశ్చ వినయ - ఉకారో మన్మథాభిధః ॥ 7 - మాతృకానిఘంటు
- 2.4 శ్లో॥ యామ్యకర్ణోఽమరేశశ్చ - మన్మథోఽథ గజాంకుశః ।
విజయో విఘ్నహర్తా చ - విష్ణురుకారకః స్మృతః ॥ 6 - ప్ర.మా.
- 2.5 శ్లో॥ అమరేశో దక్షకర్ణ - ఉగ్రశ్చేతి తమోహనః ।
విశ్వకర్మా తథా శ్రోత్రం - బభ్రుః కాలః ప్రకీర్తితః ॥ 14 - వర్ణనిఘంటు

- 2.6 శ్లో॥ విజయో మన్మథో విష్ణు - ర్విష్ణుకృచ్ఛంకరేన్ధితే ।
గజాంకుశో దక్షకర్ణో - వృత్తాక్షిరమరేశ్వరః ॥ 6 - ప్ర.వ.

★ ★ ★

- 3.1 శ్లో॥ ద-దుర్గావాచకం దేవి! ఉకారశ్చాపి రక్షణే ।
విశ్వమాతా నాదరూపః కుర్వర్థో బిందురూపకః ।
తస్మాత్తేనైవ బీజేన - దుర్గామారాధయేచ్చివే ॥ - పరదాతంత్రే

★ ★ ★

- 4.1 దుం - దుర్గా - వర్ణబీజనిఘంటు

దుం

<p>ద్రాం</p>	<p>బీజ/మంత్రాక్షరపూర్ణము</p> <p>-సంకలనం - రామోరా, M.A., (Sanskrit)</p>	<p>ద్రా</p>
--------------	---	-------------

ద + ఓ + ఆ + ం = ద్రాం

- 1.1 శ్లో॥ ద-కారః సత్యసంజ్ఞః స్యా-దద్రిశ్చ పరమేశ్వరిః । - మంత్రాభిధానమ్
- 1.2 శ్లో॥ దోఽద్రీశో ధాత(న) కిర్ధాతా దాతా దాలం కలత్రకమ్ ।
దీనం జ్ఞానఞ్చ దానఞ్చ భక్తిరాహవనీ ధారా ॥ 109
- శ్లో॥ సుషుమ్ణా యోగినీ సద్యః కుణ్డలం వామగుల్ఫకః ।
కాత్యాయినీ శివా దుర్గా లఙ్ఘనా నా త్రికణ్డకీ ॥ 110
- శ్లో॥ స్పస్తికః కుటిలా రూపం కృష్ణశోమా జితేంద్రియః ।
ధర్మహృద్వామదేవశ్చ భ్రమిర్భాహుః సుచంచలా ॥ 111
- శ్లో॥ హరిద్రా పూరమద్రిశ్చ దక్షపాణిస్తీరేఖకః ॥ 112 - ప్ర.మం.
- 1.3 శ్లో॥ దం కలత్రే సమాఖ్యాతం దో దాన-చ్చేద-ధాతుషు । - ఏకాక్షరకోశః
- 1.4 శ్లో॥ సత్యోఽత్రీశో హ్లాదినీ చ వామగుల్ఫస్త్రైవ చ ।
శూలః కువేరో దాతా చ-ద-కారో ధాదిమః స్మృతః ॥ - మాతృకానిఘంటుః
- 1.5 శ్లో॥ యామ్యజానుస్థితో దడ్డో - దారుకో వత్సలో నరః ।
దామరో వ్యాఘ్రపాదశ్చ శూలీస్త్రీ దార్ణకః స్మృతః ॥ -ప్ర.మా.
- 1.6 శ్లో॥ దోఽద్రీశో వామజానుశ్చ దాతా ధాతా చ ధాతికః ।
కుణ్డలం దక్షపాదశ్చ తథా ధర్మాభిధాయకః ॥ 43 - వర్ణనిఘంటుః
- 1.7 శ్లో॥ ధాతా చ ధాదిమః సత్యః కుబేరో హ్లాదినీ తతః ।
అత్రీశో వరదః శూలో వామగుల్ఫో ద-కారకః ॥ 36 -ప్ర.వ.

★ ★ ★

- 2-1 రోఽసుః పంచకనీశోఽగ్నిరంకుశం పరగుర్విణీ ॥ 25 మంత్రాభిధానమ్

- అ) రో రక్తః క్రోధినీ రేఘః పావకస్తైజసో మతః ।
ప్రకాశో దర్శనో దీపో రక్త కృష్ణః పరం బలీ ॥

144

- అ) భుజంగేశో మతిః సూర్యో ధాతురక్తః ప్రకాశకః ।
వ్యాపకో రేవతీ దామ క్రౌంచాంశో వహ్నిమండలమ్ ॥ 145
- ఇ) ఉగ్రరేఖా స్థూలదణ్డో వేదకణ్డకలా పురా ।
ప్రకృతిః సుగతో బ్రహ్మశబ్దస్తద్ధాయకో ధనమ్ ॥ 146
- ఈ) శ్రీకణ్ఠ ఉష్ణా హృదయం ముణ్డీ త్రిపురసుందరీ ।
సబిందుర్యోనిజో జ్వాలా శ్రీశైలో విశ్వతోముఖీ ॥ 147
- + + + - ప్రకారాంతరమంత్రాభిధానమ్
- 3.1 శ్లో॥ ఆ ప్రతిష్ఠా ముఖం దీర్ఘం నారాయణోఽప్యనంతకః । - మంత్రాభిధానమ్
- 3.2 శ్లో॥ ఆకారో విజయాఽనన్తే దీర్ఘచ్ఛాయో వినాయకః ।
క్షీరోదధిః పయోదశ్చ పాశో దీర్ఘస్యవృత్తకౌ ॥ 9
- శ్లో॥ ప్రచండ ఏకజో రుద్రో నారాయణ ఇభేశ్వరః ।
ప్రతిష్ఠా మానదా కాన్తో విశ్వాన్తక-గజాంతకౌ ॥ 10
- శ్లో॥ పితామహో ద్వీరాన్తో భూః క్రియా కాన్తిశ్చ సమ్మహః ।
ద్వీతీయా మానదా కాశీ విఘ్నరాజః కుజో వియత్ ।
స్వరాంతకశ్చ హృదయమంగుష్ఠో భగమాలినీ ॥ 11 - ప్ర.మం.
- 3.3 శ్లో॥స్వాదాకారశ్చ పితామహః ।
పూజాయామపి మాంగల్యే చాకారః పరికీర్తితః ॥ - ఏకాక్షరకోశః
- 3.4 శ్లో॥ నారాయణస్తథాఽనన్తో ముఖవృత్తం గురుస్తథా ।
విష్ణుశయ్యా తథా శేషో దీర్ఘ ఆకార ఏవ చ ॥ 4 - మాతృకానిఘంటుః
- 3.5 శ్లో॥ హృత్ తారకో గురుర్దీర్ఘో నారాయణశ్చతుర్ముఖీ ।
అనన్తో వాసుదేవశ్చ వేదాన్తః కారకః స్మృతః ॥ 3 - ప్ర.మా.
- 3.6 శ్లో॥ అనంతశ్చానంతకో వక్త్ర - విశ్వాన్తో చరుజః స్మృతః ।
క్షీరోదధిః పయోదశ్చ దీర్ఘచ్ఛాయో వినాయకః ॥ - ప్ర.మా.
- 3.7 శ్లో॥ ముఖవృత్తం గురుః శేషో దీర్ఘోఽనన్తో మరుత్ తథా ।
నారాయణో విఘ్నరాజః ప్రతిష్ఠా చ ద్వీతీయకః ॥ 4 - ప్ర.మా.
- 3.8 శ్లో॥ ఆకారో బిందుమాన్ పాశః శేషశ్చ సముదీరితః ।
- + + +
- 4.1 ద్రాం - అమతిః, అబ్జః, అమృతదీధితిః, ఉదుపః, ఓషధీశః, ఏణాంకః, ఏణతిలకః, ఇన్దుః, కలానిధిః, కాన్తః, క్షపాకరః, క్షీరోదనందనః, ఖచమసః, చన్ద్రః, చిత్రాతీరః, ఛాయామృగధరః, తమోహరః, తుంగీ, తుషారకిరణః, దశాశ్వః, దశవిపత్, నిశామణి, పీయూషమహో, భవతిః, మృగపిఘ్నః, శరధరః, శీతభానుః, షోడశాంశుః, సిన్ధుజన్మా హరిణాబ్జః.
- + + +
- మంత్రః
- ఓం ద్రాం దత్తాత్రేయాయ స్వాహా

श्री रुद्रयामलांतरगत ॥ श्री शिवसहस्रनामस्तोत्रम् ॥

। ॐ श्री गणेशाय नमः ।

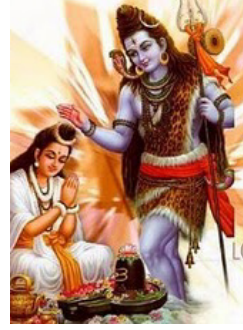
सौरमण्डलमध्यस्थं साम्बं संसारभेषजम् ।
नीलग्रीवं विरूपाक्षं नमामि शिवमव्ययम् ॥

॥ न्यासः ॥

ॐ अस्य श्रीशिवसहस्रनामस्तोत्रमहामन्त्रस्य शम्भुर्त्रिषिः ।
अनुष्टुप् छन्दः । परमात्मा श्रीसदाशिवो देवता ।
महेश्वर इति बीजम् । गौरी शक्तिः ।
महेश एव संसेव्यः सर्वैरिति कीलकम् ।
श्रीसाम्बसदाशिवप्रीत्यर्थं मुख्यसहस्रनामजपे विनियोगः ।

॥ ध्यानम् ॥

शान्तं पद्मासनस्थं शशिधरमकुटं पञ्चवक्त्रं त्रिणेत्रं
शूलं वज्रं च खड्गं परशुमभयदं दक्षभागे वहन्तम् ।
नागं पाशं च घण्टां वरडमरुयुतं चांकुशं वामभागे
नानालंकारयुक्तं स्फटिकमणिनिभं पार्वतीशं नमामि ॥

। ॐ नमो भगवते रुद्राय ।

ॐ हिरण्यबाहुः सेनानी दिग्पतिस्तरुणाद् हरः ।
हरिकेशः पशुपतिः महान् सस्त्रिजरो मृडः ॥१॥
विव्याधी बभ्रुशः श्रेष्ठः परमात्मा सनातनः ।
सर्वान्नराद् जगत्कर्ता पुष्टेशो नन्दिकेश्वरः ॥२॥
आततावी महारुद्रः संसारारुद्रः सुरेश्वरः ।
उपवीतिरहन्त्यात्मा क्षेत्रेशो वननायकः ॥३॥
रोहितः स्थपतिः सूतो वाणिजो मन्त्रिरुन्नतः ।
वृक्षेशो हुतभुग्देवो भुवन्तिर्वारिवस्कृतः ॥४॥
उच्चैर्घोषो घोररूपः पत्तीशः पाशमोचकः ।
ओषधीशः पञ्चवक्त्रः कृत्स्नवीतो भयानकः ॥५॥

सहमानः स्वर्णरेताः निव्याधिर्निरुपप्लवः ।
आव्याधिनीशः ककुभो निषङ्गी स्तेनरक्षकः ॥६॥

मन्त्रात्मा तस्कराध्यक्षो वञ्चकः परिवञ्चकः ।
 अरण्येशः परिचरो निचेरुः स्तायुरक्षकः ॥७॥
 प्रकृन्तेशो गिरिचरः कुलुञ्जेशो गुहेष्टदः ।
 भवः शर्वो नीलकण्ठः कपर्दी त्रिपुरान्तकः ॥८॥
 व्युप्तकेशो गिरिशयः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।
 शिपिविष्टश्चन्द्रमौलिर्ह्रस्वो मीढुष्टमोऽनघः ॥९॥
 वामनो व्यापकः शूली वर्षीयानजडोऽनणुः ।
 ऊर्ध्वः सूर्म्योऽग्रियः शीभ्यः प्रथमः पावकाकृतिः ॥१०॥
 आचारस्तारकस्तारोऽवस्वन्योऽ नन्तविग्रहः ।
 द्वीप्यः स्रोतस्य ईशानो धुर्यो गव्ययनो यमः ॥११॥
 पूर्वजोऽपरजो ज्येष्ठः कनिष्ठो विश्वलोचनः ।
 अवगल्भो मध्यमोर्न्यो जघन्यो बुध्नियः प्रभुः ॥१२॥

प्रतिसर्योऽनन्तरूपः सोभ्यो याम्यो सुराश्रयः ।
 खल्योर्वर्योऽभयः क्षेम्यः श्लोक्यः पथ्यो नभोऽग्रणीः ॥१३॥
 वन्योऽवसान्यः पूतात्मा श्रवः कक्ष्यः प्रतिश्रवः ।
 आशुषेणो महासेनो महावीरो महारथः ॥१४॥
 शूरोऽतिघातको वर्मी वरुथी बिल्मिरुद्यतः ।
 श्रुतसेनः श्रुतः साक्षी कवची वशकृद्वशी ॥१५॥
 आहनन्योऽनन्यनाथो दुन्दुभ्योऽरिष्टनाशकः ।
 धृष्णुः प्रमृश इत्यात्मा वदान्यो वेदसम्मतः ॥१६॥
 तीक्ष्णेषुपाणिः प्रहितः स्वायुधः शस्त्रवित्तमः ।
 सुधन्वा सुप्रसन्नात्मा विश्ववक्त्रः सदागतिः ॥१७॥
 सुत्यः पथ्यो विश्वबाहुः काट्यो नीप्यो शुचिस्मितः ।
 सूद्यः सरस्यो वैशन्तो नाद्यः कूप्यो ऋषिर्मनुः ॥१८॥

सर्वो वर्ष्यो वर्षरूपः कुमारः कुशलोऽमलः ।
 मेघ्योऽवर्ष्योऽमोघशक्तिः विद्युत्योऽ मोघविक्रमः ॥१९॥
 दुरासदो दुराराध्यो निर्द्वन्द्वो दुःसहर्षभः ।
 ईध्नियः क्रोधशमनो जातुकर्णः पुरुष्टुतः ॥२०॥
 आतप्यो वायुरजरो वात्यः कात्यायनीप्रियः ।
 वास्तव्यो वास्तुपो रेष्म्यो विश्वमूर्धा वसुप्रदः ॥२१॥

सोमस्ताम्रोऽरुणः शंगः रुद्रः सुखकरः सुकृत् ।

उग्रोऽनुग्रो भीमकर्मा भीमो भीमपराक्रमः ॥२२॥

अग्रेवधो हनीयात्मा हन्ता दूरेवधो वधः ।

शम्भुर्मयोभवो नित्यः शंकरः कीर्तिसागरः ॥२३॥

मयस्करः शिवतरः **खण्डपशुरजः** शुचिः ।

तीर्थ्यः कृत्योऽमृताधीशः पार्योऽवार्योऽमृताकरः ॥२४॥

शुद्धः प्रतरणो मुख्यः शुद्धपाणिरलोलुपः ।

उच्च उत्तरणस्तार्यस्तार्यज्ञस्तार्यहृदगतिः ॥२५॥

आतार्यः सारभूतात्मा सारग्राही दुरत्ययः ।

आलाद्यो मोक्षदः पथ्योऽनर्थहा सत्यसंगरः ॥२६॥

शष्यः फेन्यः **प्रवाह्योढा** सिकत्यः सैकताश्रयः ।

इरिण्यो ग्रामणीः पुण्यः शरण्यः शुद्धशासनः ॥२७॥

वरेण्यो यज्ञपुरुषो यज्ञेशो यज्ञनायकः ।

यज्ञकर्ता यज्ञभोक्ता यज्ञविघ्नविनाशकः ॥२८॥

यज्ञकर्मफलाध्यक्षो यज्ञमूर्तिरनातुरः ।

प्रपथ्यः किशिलो गेह्यो गृह्यस्तत्प्यो धनाकरः ॥२९॥

पुलस्त्यः क्षयणो गोष्ठ्यो गोविन्दो गीतसत्क्रियः ।

हृदय्यो हृद्यकृत् हृद्यो गह्वरेष्टः प्रभाकरः ॥३०॥

निवेष्यो नियतोऽयन्ता पांसव्यः संप्रतापनः ।

शष्यो हरित्योऽपूतात्मा रजस्यः सात्विकप्रियः ॥३१॥

लोप्योलप्यः पर्णशद्यः पर्ण्यः पूर्णः पुरातनः ।

भूतो भूतपतिर्भूपो भूधरो भूधरायुधः ॥३२॥

भूतसंघो भूतमूर्तिर्भूतहा भूतिभूषणः ।

मदनो मादको माद्यो मदहा मधुरप्रियः ॥३३॥

मधुर्मधुकरः क्रूरो मधुरो मदनान्तकः ।

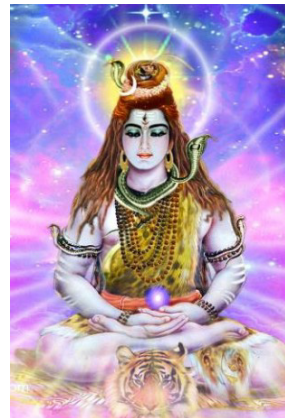
निरञ्जनो निराधारो निर्लुप्तो निरुपाधिकः ॥३४॥

निष्प्रपञ्चो निराकारो निरीहो निरुपद्रवः ।

सत्त्वः सत्त्वगुणोपेतः सत्त्ववित् सत्त्ववित्प्रियः ॥३५॥

सत्त्वनिष्ठः सत्त्वमूर्तिः सत्त्वेशः सत्त्ववित्तमः ।

समस्तजगदाधारः समस्तगुणसागरः ॥३६॥

समस्तदुःखविध्वंसी समस्तानन्दकारणः ।
रुद्राक्षमालाभरणो रुद्राक्षप्रियवत्सलः ॥३७॥

रुद्राक्षवक्षा रुद्राक्षरूपो रुद्राक्षपक्षकः ।
विश्वेश्वरो वीरभद्रः सम्राट् दक्षमखान्तकः ॥३८॥
विघ्नेश्वरो विघ्नकर्ता गुरुर्देवशिखामणिः ।
भुजगेन्द्रलसत्कण्ठो भुजंगाभरणप्रियः ॥३९॥
भुजंगविलसत्कर्णो भुजंगवल्यावृतः ।
मुनिवन्द्यो मुनिश्रेष्ठो मुनिवृन्दनिषेवितः ॥४०॥
मुनिहृत्पुण्डरीकस्थो मुनिसंघैकजीवनः ।
मुनिमृग्यो वेदमृग्यो मृगहस्तो मुनीश्वरः ॥४१॥
मृगेन्द्र चर्मवसनो नरसिंहनिपातनः ।
मृत्युञ्जयो मृत्युमृत्युरपमृत्युविनाशकः ॥४२॥
दुष्टमृत्युरदुष्टेष्टः मृत्युहा मृत्युपूजितः ।
ऊर्ध्वो हिरण्यः परमो निधनेशो धनाधिपः ॥४३॥
यजुर्मूर्तिः साममूर्तिः ऋङ्मूर्तिर्मूर्तिवर्जितः ।
व्यक्तो व्यक्ततमोऽव्यक्तो व्यक्ताव्यक्तस्तमो जवी ॥४४॥

लिंगमूर्तिरलिंगात्मा लिंगालिंगात्मविग्रहः ।
ग्रहग्रहो ग्रहाधारो ग्रहाकारो ग्रहेश्वरः ॥४५॥
ग्रहकृद्ग्रहभिद्ग्राही ग्रहो ग्रहविलक्षणः ।
कल्पाकारः कल्पकर्ता कल्पलक्षणतत्परः ॥४६॥
कल्पो कल्पाकृतिः कल्पनाशकः कल्पकल्पकः ।
परमात्मा प्रधानात्मा प्रधानपुरुषः शिवः ॥४७॥
वेद्यो वैद्यो वेदवेद्यो वेदवेदान्तसंस्तुतः ।
वेदवक्त्रो वेदजिह्वो विजिह्वो जिह्वनाशकः ॥४८॥
कल्याणरूपः कल्याणः कल्याणगुणसंश्रयः ।
भक्तकल्याणदो भक्तकामधेनुः सुराधिपः ॥४९॥
पावनः पावको वामो महाकालो मदापहः ।
घोरपातकदावाग्निर्देवभस्मकणप्रियः ॥५०॥

अनन्तसोमसूर्याग्निमण्डलप्रतिमप्रभः ।
जगदेकप्रभुः स्वामी जगद्वन्द्यो जगन्मयः ॥५१॥

जगदानन्ददो जन्मजरामरणवर्जितः ।
 खट्वांगी नीतिमान् सत्यो देवतात्मात्मसम्भवः ॥५२॥
 कपालमालाभरणः कपाली विष्णुवल्लभः ।
 कमलासनकालाग्निः कमलासनपूजितः ॥५३॥
 कालाधीशस्त्रिकालज्ञो दुष्टविग्रहवारकः ।
 नाट्यकर्ता नटपरो महानाट्यविशारदः ॥५४॥
 विराटरूपधरो धीरो वीरो वृषभवाहनः ।
 वृषाङ्को वृषभाधीशो वृषात्मा वृषभध्वजः ॥५५॥
 महोन्नतो महाकायो महावक्त्रो महाभुजः ।
 महास्कन्धो महाग्रीवो महावक्त्रो महाशिराः ॥५६॥
 महाहनुर्महादंष्ट्रो **महदोष्टो** महोदरः ।
 सुन्दरभ्रूः सुनयनः सुललाटः सुकन्दरः ॥५७॥

सत्यवाक्यो धर्मवेत्ता सत्यज्ञः सत्यवित्तमः ।
 धर्मवान्धर्मनिपुणो धर्मो धर्मप्रवर्तकः ॥५८॥
 कृतज्ञः कृतकृत्यात्मा कृतकृत्यः कृतागमः ।
 कृत्यवित् कृत्यविच्छ्रेष्ठः कृतज्ञप्रियकृत्तमः ॥ ५९॥
 व्रतकृद् व्रतविच्छ्रेष्ठो व्रतविद्वान् महाव्रती ।
 व्रतप्रियो व्रताधारो व्रताकारो व्रतेश्वरः ॥६०॥
 अतिरागी वीतरागी रागहेतुर्विरागवित् ।
 रागघ्नो रागशमनो रागदो रागिरागवित् ॥६१॥
 विद्वान् विद्वत्तमो विद्वज्जनमानससंश्रयः ।
 विद्वज्जनाश्रयो विद्वज्जनस्तव्यपराक्रमः ॥६२॥
 नीतिकृत्रीतिवित्रीतिप्रदाता नीतिवित्प्रियः ।
 विनीतवत्सलो नीतिस्वरूपो नीतिसंश्रयः ॥६३॥

क्रोधवित् क्रोधकृत् क्रोधिजनकृत् क्रोधरूपधृक् ।
 सक्रोधः क्रोधहा क्रोधिजनहा क्रोधकारणः ॥६४॥
 गुणवान् गुणविच्छ्रेष्ठो निर्गुणो गुणवित्प्रियः ।
 गुणाधारो गुणाकारो गुणकृद् गुणनाशकः ॥६५॥
 वीर्यवान् वीर्यविच्छ्रेष्ठो वीर्यविद्वीर्यसंश्रयः ।
 वीर्याकारो वीर्यकरो वीर्यहा वीर्यवर्धकः ॥६६॥

कालवित्कालकृत्कालो बलकृद् बलविद्बली ।
मनोन्मनो मनोरूपो बलप्रमथनो बलः ॥६७॥

विद्याप्रदाता विद्येशो विद्यामात्रैकसंश्रयः ।
विद्याकारो महाविद्यो विद्याविद्यो विशारदः ॥६८॥

वसन्तकृद् वसन्तात्मा वसन्तेशो वसन्तदः ।
ग्रीष्मात्मा ग्रीष्मकृद् ग्रीष्मवर्धको ग्रीष्मनाशकः ॥६९॥

प्रावृट्कृत् प्रावृडाकारः प्रावृट्कालप्रवर्तकः ।
प्रावृट्प्रवर्धकः प्रावृण्णाथः प्रावृड्विनाशकः ॥७०॥

शरदात्मा शरद्हेतुः शरत्कालप्रवर्तकः ।
शरन्नाथः शरत्कालनाशकः शरदाश्रयः ॥७१॥

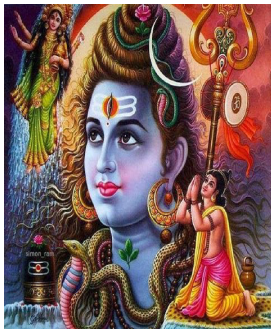
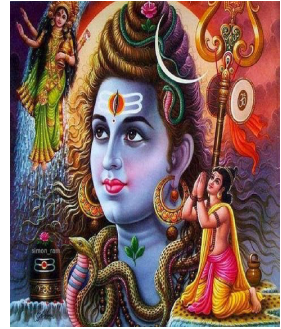
हिमस्वरूपो हिमदो हिमहा हिमनायकः ।
शैशिरात्मा शैशिरेशः शैशिरर्तुप्रवर्तकः ॥७२॥

प्राच्यात्मा दक्षिणाकारः प्रतीच्यात्मोत्तराकृतिः ।
आग्नेयात्मा निर्ऋतीशो वायव्यात्मेशनायकः ॥७३॥

ऊर्ध्वाधःसुदिगाकारो नानादेशैकनायकः ।
सर्वपक्षिमृगाकारः सर्वपक्षिमृगाधिपः ॥७४॥

सर्वपक्षिमृगाधारो मृगाद्युत्पत्तिकारणः ।
जीवाध्यक्षो जीववन्द्यो जीवविज्जीवरक्षकः ॥७५॥

जीवकृज्जीवहा जीवजीवनो जीवसंश्रयः ।
ज्योतिःस्वरूपो विश्वात्मा विश्वनाथो वियत्पतिः ॥७६॥

वज्रात्मा वज्रहस्तात्मा वज्रेशो वज्रभूषितः ।
कुमारगुरुरीशानो गणाध्यक्षो गणाधिपः ॥७७॥

पिनाकपाणिः सूर्यात्मा सोमसूर्याग्निलोचनः ।
अपायरहितः शान्तो दान्तो दमयिता दमः ॥७८॥

ऋषिः पुराणपुरुषः पुरुषेशः पुरन्दरः ।
कालाग्निरुद्रः सर्वेशः शमरूपो शमेश्वरः ॥७९॥

प्रलयानलकृद् दिव्यः प्रलयानलनाशकः ।
त्रियम्बकोऽरिषड्वर्गनाशको धनदप्रियः ॥८०॥

अक्षोभ्यः क्षोभरहितः क्षोभदः क्षोभनाशकः ।
सदम्भो दम्भरहितो दम्भदो दम्भनाशकः ॥८१॥

कुन्देन्दुशंखधवलो भस्मोद्धूलितविग्रहः ।
 भस्मधारणहृष्टात्मा तुष्टिः पुष्टचरिसूदनः ॥८२॥
 स्थाणुर्दिगम्बरो भर्गो भगनेत्रभिदुद्यमः ।
 त्रिकाग्निः कालकालाग्निरद्वितीयो महायशाः ॥८३॥

सामप्रियः सामवेत्ता सामगः सामगप्रियः ।
 धीरोदात्तो महाधीरो धैर्यदो धैर्यवर्धकः ॥८४॥
 लावण्यराशिः सर्वज्ञः सुबुद्धिर्बुद्धिमान्वरः ।
 तुम्बवीणः कम्बुकण्ठः शम्बरारिनिवृत्तनः ॥८५॥
 शार्दूलचर्मवसनः पूर्णानन्दो जगत्प्रियः ।
 जयप्रदो जयाध्यक्षो जयात्मा जयकारणः ॥८६॥
 जंगमाजंगमाकारो जगदुत्पत्तिकारणः ।
 जगद्रक्षाकरो वश्यो जगत्प्रलयकारणः ॥८७॥
 पूषदन्तभिदुत्कृष्टः पञ्चयज्ञः प्रभञ्जकः ।
 अष्टमूर्तिर्विश्वमूर्तिरतिमूर्तिरमूर्तिमान् ॥८८॥
 कैलासशिखरावासः कैलासशिखरप्रियः ।
 भक्तकैलासदः सूक्ष्मो मर्मज्ञः सर्वशिक्षकः ॥८९॥

सोमः सोमकलाकारो महातेजा महातपाः ।
 हिरण्यश्मश्रुरानन्दः स्वर्णकेशः सुवर्णदृक् ॥९०॥

ब्रह्मा विश्वसृगुर्वीशो मोचको बन्धवर्जितः ।
 स्वतन्त्रः सर्वमन्त्रात्मा द्युतिमानमितप्रभः ॥९१॥
 पुष्कराक्षः पुण्यकीर्तिः पुण्यश्रवणकीर्तनः ।
 पुण्यमूर्तिः पुण्यदाता पुण्यापुण्यफलप्रदः ॥९२॥
 सारभूतः स्वरमयो रसभूतो रसाश्रयः ।
 ओंकारः प्रणवो नादो प्रणवार्तिप्रभञ्जनः ॥९३॥
 निकटस्थोऽतिदूरस्थो वशी ब्रह्माण्डनायकः ।
 मन्दारमूलनिलयो मन्दारकुसुमावृतः ॥९४॥
 वृन्दारकप्रियतमो वृन्दारकवरार्चितः ।
 श्रीमाननन्तकल्याणपरिपूर्णो महोदयः ॥९५॥
 महोत्साहो विश्वभोक्ता विश्वाशापरिपूरकः ।
 सुलभोऽसुलभो लभ्योऽलभ्यो लाभप्रवर्धकः ॥९६॥

लाभात्मा लाभदो वक्ता द्युतिमाननसूयकः ।
 ब्रह्मचारी दृढाचारी देवसिंहो धनप्रियः ॥९७॥
 वेदपो देवदेवेशो देवदेवोत्तमोत्तमः ।
 बीजराजो बीजहेतुर्बीजदो बीजवृद्धिदः ॥९८॥
 बीजाधारो बीजरूपो निर्बीजो बीजनाशकः ।
 परापरेशो वरदः पिंगलोऽयुग्मलोचनः ॥९९॥
 पिंगलाक्षः सुरगुरुः गुरुः सुरगुरुप्रियः ।
 युगावहो युगाधीशो युगकृद्युगनाशकः ॥१००॥
 कर्पूरगौरो गौरीशो गौरीगुरुगुहाश्रयः ।
 धूर्जटिः पिंगलजटो जटामण्डलमण्डितः ॥१०१॥
 मनोजवो जीवहेतुरन्धकासुरसूदनः ।
 लोकबन्धुः कलाधारः पाण्डुरः प्रमथाधिपः ॥१०२॥

अव्यक्तलक्षणो योगी योगीशो योगपुंगवः ।
 श्रितावासो जनावासो सुरावासः सुमण्डलः ॥१०३॥
 भववैद्यो योगिवैद्यो योगिसिंहहृदासनः ।
 उत्तमोऽनुत्तमोऽशक्तः कालकण्ठो विषादनः ॥१०४॥
 आशास्यः कमनीयात्मा शुभः सुन्दरविग्रहः ।
 भक्तकल्पतरुः स्तोता स्तव्यः स्तोत्रवरप्रियः ॥१०५॥
 अप्रमेयगुणाधारो वेदकृद्देवविग्रहः ।
 कीर्त्याधारः कीर्तिकरः कीर्तिहेतुरहेतुकः ॥१०६॥
 अप्रधृष्यः शान्तभद्रः कीर्तिस्तम्भो मनोमयः ।
 भूशयोऽन्नमयोऽभोक्ता महेष्वासो महीतनुः ॥१०७॥
 विज्ञानमय आनन्दमयः प्राणमयोऽन्नदः ।
 सर्वलोकमयो यष्टा धर्माधर्मप्रवर्तकः ॥१०८॥
 अनिर्विण्णो गुणग्राही सर्वधर्मफलप्रदः ।
 दयासुधार्द्रनयनो निराशीरपरिग्रहः ॥१०९॥

परार्थवृत्तिर्मधुरो मधुरप्रियदर्शनः ।
 मुक्तादामपरीतांगो निःसंगो मंगलाकरः ॥११०॥
 सुखप्रदः सुखाकारः सुखदुःखविवर्जितः ।
 विशृङ्खलो जगत्कर्ता जितसर्वः पितामहः ॥१११॥

अनपायोऽक्षयो मुण्डी सुरुपो रूपवर्जितः ।
 अतीन्द्रियो महामायो मायावी विगतज्वरः ॥११२॥
 अमृतः शाश्वतः शान्तो मृत्युहा मूकनाशनः ।
 महाप्रेतासनासीनः पिशाचानुचरावृतः ॥११३॥
 गौरीविलाससदनो नानागानविशारदः ।
 विचित्रमाल्यवसनो दिव्यचन्दनचर्चितः ॥११४॥
 विष्णुब्रह्मादिवन्द्याग्निः सुरासुरनमस्कृतः ।
 किरीटलीढफालेन्दुर्मणिकंकणभूषितः ॥११५॥

रत्नांगदांगो रत्नेशो रत्नरञ्जितपादुकः ।
 नवरत्नगणोपेतकिरीटी रत्नकञ्चुकः ॥११६॥
 नानाविधानेकरत्नलसत्कुण्डलमण्डितः ।
 दिव्यरत्नगणाकीर्णकण्ठाभरणभूषितः ॥११७॥
 गलव्यालमणिर्नासापुटभ्राजितमौक्तिकः ।
 रत्नांगुलीयविलसत्करशाखानखप्रभः ॥११८॥
 रत्नभ्राजद्धेमसूत्रलसत्कटितटः पटुः ।
 वामांकभागविलसत्पार्वतीवीक्षणप्रियः ॥११९॥
 लीलावलम्बितवपुर्भक्तमानसमन्दिरः ।
 मन्दमन्दारपुष्पौघलसद्वायुनिषेवितः ॥१२०॥
 कस्तूरीविलसत्फालो दिव्यवेषविराजितः ।
 दिव्यदेहप्रभाकूटसन्दीपितदिगन्तरः ॥१२१॥
 देवासुरगुरुस्तव्यो देवासुरनमस्कृतः ।
 हस्तराजत्पुण्डरीकः पुण्डरीकनिभेक्षणः ॥१२२॥

सर्वाशास्यगुणोऽमेयः सर्वलोकेष्टभूषणः ।
 सर्वेष्टदाता सर्वेष्टः स्फुरन्मंगलविग्रहः ॥१२३॥
 अविद्यालेशरहितो नानाविद्यैकसंश्रयः ।
 मूर्तीभवत्कृपापूरो भक्तेष्टफलपूरकः ॥१२४॥
 सम्पूर्णकामः सौभाग्यनिधिः सौभाग्यदायकः ।
 हितैषी हितकृत्सौम्यः परार्थेकप्रयोजनः ॥१२५॥
 शरणागतदीनार्तपरित्राणपरायणः ।
 जिष्णुर्नृता वषट्कारो भ्राजिष्णुर्भोजनं हविः ॥१२६॥

భోక్తా భోజయితా జేతా జితారిర్జితమానసః ।

అక్షరః కారణం క్రుద్ధసమరః శారదప్లవః ॥౧౨౭॥

आज्ञापकेच्छो गम्भीरः कविर्दुःस्वप्ननाशकः ।

पञ्चब्रह्मसमुत्पत्तिः क्षेत्रज्ञः क्षेत्रपालकः ॥౧౨౮॥

व्योमकेशो भीमवेषो गौरीपतिरनामयः ।

भवाब्धितरणोपायो भगवान् भक्तवत्सलः ॥౧౨౯॥

वरो वरिष्ठो नेदिष्ठः प्रियः प्रियदवः सुधीः ।

यन्ता यविष्ठः क्षोदिष्ठः स्थविष्ठो यमशासकः ॥౧౩०॥

हिरण्यगर्भो हेमांगो हेमरूपो हिरण्यदः ।

ब्रह्मज्योतिरनावेक्ष्यश्चाముण्डाजनको रविः ॥౧౩౧॥

मोक्षार्थिजनसंसेव्यो मोक्षदो मोक्षनायकः ।

महाश्मशाननिलयो वेदाश्चो भूरथः स्थिरः ॥౧౩౨॥

मृगव्याधो चर्मधामा प्रच्छन्नः स्फटिकप्रभः ।

सर्वज्ञः परमार्थात्मा ब्रह्मानन्दाश्रयो विभुः ॥౧౩౩॥

महेश्वरो महादेवः परब्रह्म सदाशिवः ॥౧౩౪॥

। श्री परब्रह्म सदाशिव ॐ नम इति ।

రుద్రపంచముఖధ్యానమ్

మం. తత్పురుషాయ విద్మహే మహాదేవాయ ధీమహి । తన్నో రుద్రః ప్రచోదయాత్ ॥

(తై.ఆ. 10 ప్ర. 43-44 అను.)

తత్పురుషాయ = తత్పురుషం = తూర్పు దిశయందుండు శివపరమాత్మని; విద్మహే = (గురువులనుండియు సంప్రదాయమువలనను) తెలిసికొందుము; మహాదేవాయ = (అట్టి) మహాదేవుని; ధీమహి = ధ్యానింతుము; తత్ = ఆహేతువువలననే; రుద్రః = ఆ ఈ మహాదేవరుద్రుడు; నః = మమ్ములను; ప్రచోదయాత్ = (తన్ను తెలిసికొనుట - ధ్యానించుట మొదలగువాని విషయమున) ప్రేరేపించుగాక!

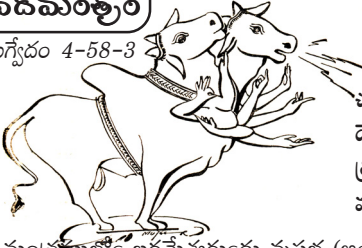
శ్లో॥ సంపర్తాగ్నితటిత్ప్రదీప్తకనక - ప్రస్ఫుర్దితేజోమయం
గచ్ఛీరధ్వనిమిత్రితోగ్రదహన - ప్రోద్భాసితామ్రాధరమ్ ।
అర్ధేన్ద్రద్యుతిలోలపిఞ్జలజటా - భారప్రబద్ధోరగం
వన్దే సిద్ధసురాసురేంద్రసమితం - పూర్వం ముఖం శూలినః ॥

ఓం అం - కం ఖం గం ఘం జం - ఆం ఓం - ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ; ఓం నం; పూర్వముఖాయ నమః ॥ 1॥

వేదమంత్రం

ఋగ్వేదం 4-58-3

చత్వారి శృంగాః

చత్వారి శృంగా త్రయో అస్య పాదా
ద్వే శీర్షే సప్త హస్తాసో అస్య ।
త్రిధా బద్ధో వృషభో రోరవీతి
మహో దేవో మర్త్యాగం ఆ వివేశ ॥

ఈ మంత్రములో చరమేశ్వరుడు వృషభ (ఆఁబోతు) రూపముగా వర్ణింపఁబడినాఁడు.

అస్య = ఆ వృషభమునకు; చత్వారి = నాలుగు; శృంగాః = కొమ్ములు (గలవు); త్రయః = మూడు; పాదాః = పాదములు (కాళ్ళు) (గలవు); ద్వే = రెండు; శీర్షే = తలలు (గలవు); అస్య = దానికి; సప్త = ఏడు; హస్తాసః = చేతులు (గలవు) ఆ వృషభము; త్రిధా = మూడు విధములుగా; బద్ధః = బంధింపఁబడినదై; రోరవీతి = పెద్దగా మాచిమాటికి అంకెలు వేయుచున్నది. మహా = తేజఃస్వరూపుడైన; దేవః = ఆ దేవుఁడు; మర్త్యాన్ = మనుష్యులను; ఆవివేశ = ఆవేశించెను. అని దీని ప్రతిపదార్థము.

దీనిలో చరమేశ్వర స్వరూపము వర్ణింపఁబడినది. ఈ మంత్రము నకు వివిధ శాస్త్రకారు లనేకవిధములుగా సర్థము చెప్పి తమ తమ శాస్త్రముల కన్వయించుకొనిరి.

దీనికి సాయణభాష్యము -

యద్వపి సూక్తస్యాగ్నిసూర్యాదిపంచదేవతాకత్వాత్ పంచధాయమ్ మంత్రో వ్యాఖ్యేయః; తథాపి నిరుక్తాద్యుక్తనీత్యా యజ్ఞాత్మకాగ్నేః సూర్యస్య చ ప్రకాశకత్వేన తత్పరతయా వ్యాఖ్యాయతే. అస్య యజ్ఞాత్మకస్యాగ్నేః చత్వారి శృంగా చత్వారో వేదాః శృంగస్థానీయాః. యద్యప్యాపస్తంబేన యజ్ఞం వ్యాఖ్యాన్యాయః స త్రిభి ర్వేదై ర్విధీయతే (పరిభాషా-1-3) ఇత్యుక్తం తథాప్యాధర్వణస్య ఇతరానపేక్షయేవ ఏకాగ్ని సాధ్యానాం కృత్స్నకర్షణా మభిధాయకత్వాత్ తదపేక్షయా చత్వారి శృంగేత్యుక్తమ్. త్రయో అస్య పాదాః సవనాని త్రిణ్యస్య పాదాః. ప్రవృత్తిసాధనత్వాత్ పాదా ఇత్యవ్యంతే. ద్వే శీర్షే బ్రహ్మాదనమ్ ప్రవర్ణ్య ఇష్టిసోమప్రాధాన్యేనదముక్తమ్. సప్త హస్తాసః సప్త ఛందాంసి హస్తా అనుష్ఠానస్య ముఖ్యసాధనమ్. ఛందాంస్యపి దేవతాప్రీతినస్య ముఖ్యసాధనమితి హస్తవ్యవహారః. త్రిధా బద్ధః - మంత్రకల్పబ్రాహ్మణైః త్రిప్రకారమ్ బద్ధః. బంధనమస్య తన్నిచ్చాద్యత్వమ్. వృషభః ఫలానాం వర్షితా రోరవీతి భృశం శబ్దాయతే. ఋగ్జుజ్ఞాసామోక్తైః శస్త్రయాగస్తతిరూపైః హోత్రాద్యుత్పాదితైః ధ్వనిభిః అసౌ రౌతి ఏవమ్ మహో దేవో మర్త్యానావివేశ మర్త్యైః యజమానైః నిష్పాద్యత్వాత్ ప్రవేశ ఉపచర్యతే. అత్ర యాస్మ శ్చత్వారి శృంగేతి వేదా వా ఏత ఉక్తాః (నిరు-13-7) ఇత్యాదినా నిరవోచతే తదత్రాసుసంధేయమ్ అథ సూర్యపక్షే వ్యాఖ్యాయతే. అస్యాదిత్యస్య చత్వారి శృంగాణి చతస్రో దిశః ఏతాః శ్రయణార్థత్వాత్ శృంగాణీ-త్యుపచర్యంతే. త్రయో అస్య పాదాః. త్రయో వేదాః పాదస్థానీయా భవంతి. గమనసాధనత్వాత్. తథాపి ఋగ్జుః పూర్వాష్టే దివి దేవ ఈయత ఇత్యుపక్రమ్య 'వేదైరశూన్యస్త్రిభిరేతి సూర్యః' (తై.బ్ర. 3-12-9-1) ఇతి హి వేదత్రయేణ గతిరామూతా ద్వే శీర్షే అహశ్చ రాత్రిశ్చేతి ద్వే శిరసీ సప్త హస్తాసో అస్య. సప్తరశ్మయః షడ్విలక్షణా ఋతవః ఏకః సాధారణ ఇతి వా సప్తహస్తా భవంతి. త్రిధా బద్ధః త్రిషు స్థానేషు క్షిత్వాదిషు అగ్న్యాద్యాత్మకత్వేన సంబద్ధః. గ్రిష్మ - వర్షా - హేమంతాఖ్యైః త్రిభిః త్రేధా బద్ధో వా. వృషభో వర్షితా రోరవీతి శబ్దం కరోతి వృష్ట్యాదిద్వారా స మహో మహాన్ దేవో మర్త్యాన్ ఆవివేశ తన్నియంతృతయా.

సూర్య అత్యా జగతస్సస్పృశశ్చ (ఋ.వే. 1-115-1) ఇతి హి శ్రుతమ్, ఏవం త్వబాది పక్షేఽపి యోజ్యమ్, శాబ్దికాన్తు శబ్దబ్రహ్మవరతయా చత్వారి శృంగేతి చత్వారి వదజాతాని నామాఖ్యాతో చోపసర్గనిపాతాశ్చేత్యాదినా వ్యాచక్షతే అపరే త్వపరథా తత్ సర్వమత్ర ద్రష్టవ్యమ్॥

ఇక్కడ సాయణాచార్యులు పంచదేవతల పరముగా నీ మంత్రమునకు 5 అర్థములున్న వని చెప్పి (1) అగ్నిపరముగా (2) సూర్యపరముగా రెండర్థములు చెప్పినారు.

అగ్నిపర మగు నర్థము :

యజ్ఞాత్మకుడగు నగ్నికి 4 వేదములు 4 కొమ్ములు; 3 సవనములు 3 పాదములు; (1) బ్రహ్మాదనము (2) ప్రవర్ణము 2 తలలు; 7 ఛందస్సులు 7 హస్తములు; (1) మంత్రము (2) కల్పము (3) బ్రాహ్మణము నను మూడింటిచే బద్ధుడైనాడు, యజమానులకు ఫలములు వర్షించుటచే నగ్నిదేవుడే వృషభుడు. యాస్మమహర్షి నిరుక్తములో **యజ్ఞపరముగా** నీ యర్థమునే చెప్పినాడు.

సూర్యపర మగు నర్థము :

సూర్యునకు 4 దిక్కులు 4 కొమ్ములు; 3 వేదములు - ఋగ్యజుస్సామములు 3 పాదములు; (1) పగలు (2) రాత్రి రెండు తలలు; సప్త కిరణములు 7 చేతులు; 6 ఋతువులలో 6 కిరణములు 6 విధములుగా నుండును. ఏడవ కిరణ మన్ని ఋతువులందు నొకే విధముగా నుండును. (1) గ్రీష్మఋతువు (2) వర్షఋతువు (3) హేమంత ఋతువు అను మూడింటిచే బద్ధుడైనాడు. వర్షములు కురియుటకు సూర్యుడే హేతు వగుటచే సూర్యభగవానుడే వృషభుడు.

వ్యాకరణపర మగు నర్థము :

పతంజలిమహర్షి వ్యాకరణమహాభాష్యములో నీ మంత్రమునకే వ్యాకరణపరముగా నర్థము చెప్పినాడు.

చత్వారి శృంగాణి - పదజాతాని, నామాఖ్యాతోపసర్గనిపాతశ్చ, త్రయో అస్య పాదాః - త్రయః కాలాః, భూతభవిష్యద్వర్తమానాః, ద్వే శీర్షే - ద్వౌ శబ్దాత్తనౌ నిత్యః కార్యశ్చ, సప్త హస్తానో అస్య- సప్త విభక్తయః, త్రిధా బద్ధః త్రిషు స్థానేషు బద్ధః - ఉరసి, కంఠే శిరసీతి వృషభో వర్షణాత్, రోరపీతి - శబ్దం కరోతి కుత ఏతత్? రాతిః శబ్దకర్మాన్ మహో దేవో మర్త్యాం ఆవివేశేతి మహాన్ దేవః శబ్దః మర్త్యాః - మరణధర్మాణో మనుష్యాః, తానావివేశ మహతా దేవేన సః సామ్యం యథా స్వాదిత్యధ్యేయం వ్యాకరణమ్॥

శబ్దబ్రహ్మమే మహాదేవుడు. పదజాతములు = పరా - పశ్యంతీ - మధ్యమా - వైఖరీ రూపములు. ఈ శబ్దదేవునకు - (1) నామము (2) అఖ్యాతము (3) ఉపసర్గము (4) నిపాతము ననునవి 4 కొమ్ములు. (1) భూతము (2) భవిష్యత్తు (3) వర్తమానము నను 3 కాలములు 3 పాదములు. (1) నిత్యశబ్దము (2) కార్యశబ్దము రెండు తలలు. 7 విభక్తులు 7 చేతులు. (1) ఉరఃస్థానము (2) కంఠస్థానము (3) శిరఃస్థానము ఈ మూడింటిచే బద్ధుడైనాడు. ఈ మూడు స్థానముల నుండియే శబ్దము పుట్టుచున్నది. జ్ఞాన పూర్వకమగు కర్మానుష్ఠానముచే ఫలమును వర్షించుటచే శబ్దమే వృషభము. శబ్దజ్ఞానము వ్యాకరణశాస్త్రాధీనము.

యజ్ఞపరమగు నర్థము :

భట్టభాస్కరుడీ మంత్రమున కిట్లర్థము చెప్పినాడు. యజ్ఞపురుషునకు (1) అధ్వర్యుడు

(2) హోత (3) ఉద్ధాత (4) బ్రహ్మ - 4 కొమ్ములు. (1) గార్హస్థ్యము (2) అహవనీయము (3) అన్వాహార్హపచనము - 3 పాదములు. (1) ప్రాయణీయము (2) ఉదయనీయము (లేక) యజమానుడు, సోమిదమ్ము 2 తలలు. గాయత్రి మొదలగు 7 ఛందస్సులు 7 హస్తములు. యజ్ఞపురుషుడే సకలఫలముల నిచ్చుటచే వృషభుఁడైనాడు. యజ్ఞముల ద్వారా యతఁడే జీవులలోఁ బ్రవేశించుచున్నాడు.

వేదాంతపరమగు సర్థము :

ఈ మంత్రమే తైత్తిరీయారణ్యకములో మహానారాయణోపనిషత్తులోఁ గలదు. ఇక్కడ శ్రీ విమలానంద స్వామి వ్యాఖ్య -

ప్రణవస్య అకారోకారమకారనాదరూపాణి చత్వారి శృంగాణి సంతి. ప్రణవరూపస్యాస్య బ్రహ్మణః విశ్వ తైజస ప్రాజ్ఞ రూపాః త్రయః పాదా ఇవ ప్రాప్తిస్థానాని భవంతి। అస్య శీర్ష స్థానీయే చిదచిద్రూపే ద్వే శక్తీ స్తః। పునశ్చాస్య హస్తస్థానీయాః సప్తలోకాః సంతి। ఏవం త్రిప్రకారేణ అకారోకారమకారేషు విశ్వతైజసప్రాజ్ఞేషు విరాట్ - హిరణ్యగర్భ - అవ్యక్తతేషు చ సంబద్ధః ప్రణవరూపే వృషభః మహా తేజోరూపమ్ బ్రహ్మతత్త్వం రోరపీతి అతిశయేన ప్రతిపాదయతి అర్థాత్ చైతన్యాత్మస్వరూపో దేవః సర్వప్రాణిదేహోన్ ప్రవిశ్య సత్తాస్ఫూర్తిదానేన సర్వాన్ ధారయతి॥

ప్రణవము ఓంకారమే వృషభము. (1) అకారము (2) ఉకారము (3) మకారము (4) నాదము 4 కొమ్ములు. (1) విశ్వ (2) తైజస (3) ప్రాజ్ఞ రూపములు 3 పాదములు. (1) చిత్తు (2) అచిత్తు - అను రెండు శక్తులు 2 తలలు. 7 లోకములు 7 చేతులు. (1) విరాట్టు (2) హిరణ్యగర్భుఁడు (3) అవ్యక్తుఁడు నను మువ్వురచే బద్ధుఁడు. ఇట్టి ప్రణవ స్వరూపుఁడగు వృషభుఁడు బ్రహ్మతత్త్వము నతిశయముగాఁ బ్రతిపాదించుచున్నాడు. చైతన్యాత్మస్వరూపుఁ డగు నీ వృషభదేవుఁడు సర్వప్రాణుల దేహము లందుఁ బ్రవేశించి సత్తాస్ఫూర్తి నిచ్చి సర్వజీవులను ధరించుచున్నాడు. ★

రుద్రపంచముఖధ్యానమ్

మం. అఘోరేభ్యోఽథ ఘోరేభ్యో ఘోర ఘోర తరేభ్యః ।

సర్వతః శర్వ! సర్వేభ్యో నమస్తే అస్తు రుద్రరూపేభ్యః ॥ (తై. ఆ. 10 ప్ర. 43-44 అను.)

శర్వ = పరమేశ్వరా!; అఘోరేభ్యః = (సత్త్వగుణప్రధానములగుచు) ఘోరములు కానివియు, శాస్త్రములును; అథ = మరియు; ఘోరేభ్యః = (రజోగుణప్రధానములగుచు) ఉగ్రములును, భయంకరములును; ఘోర-ఘోరతరేభ్యః = (తమోగుణ ప్రధానములగుచు) ఘోరములగు వానికంటెను మిగుల భయంకరములును అగు; తే = నీ; సర్వేభ్యః = సమస్తములగు; రుద్ర-రూపేభ్యః = రుద్రనామక పరమేశ్వరరూపములకొరకు; సర్వతః = అన్ని దేశములందును అన్ని కాలములందును; నమః = నమస్కారము; అస్తు = అగునుగాక!

శ్లో॥ కాలాభ్రభ్రమరాజ్ఞానద్యుతినిభం - వ్యావృత్తపింగేక్షణం ।

కర్ణోద్ధాసితభోగిమస్తకమణి - ప్రోద్భిన్నదండ్రాజ్ఞురమ్ ।

సర్వప్రోతకపాలశుక్తిశకల - వ్యాకీర్ణసంచారగం ।

వందే దక్షిణ మీశ్వరస్య కుటిల - భ్రూభజ్జరౌద్రం ముఖమ్ ॥

2

ఓం ఇం; చం ఛం జం ఝం ఞం - ఈం ఓం; ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ; ఓం మం; దక్షిణముఖాయ నమః ॥2॥

వేదమంత్రం

- వ్యాఖ్య : రామోరా

చత్వారి వాక్పరిమితా పదాని
తాని విదుర్బ్రాహ్మణా యే మనీషిణః ।
గుహా త్రీణి నిహితా నేంగయన్తి
తురీయం వాచో మనుష్యా వదన్తి ॥

పదవిభాగము : చత్వారి, వాక్పరిమితా, పదాని, తాని, విదుః, బ్రాహ్మణాః, యే, మనీషిణః, గుహా, త్రీణి, నిహితా, న, ఇంగయన్తి, తురీయమ్, వాచః, మనుష్యాః, వదన్తి ।

అన్వయము : వాక్పరిమితా పదాని చత్వారి యే బ్రాహ్మణాః మనీషిణః (తే) తాని విదుః । మనుష్యాః గుహా నిహితా త్రీణి న ఇంగయన్తి (తే) తురీయం వాచః వదన్తి ।

మహాభాష్యమ్ : 'చత్వారి వాక్పరిమితా పదాని' చత్వారి పదజాతాని - నామాఖ్యాతోపసర్గ - నిపాతాశ్చ । 'తాని విదుర్బ్రాహ్మణా యే మనీషిణః' - మనస ఈషిణః - మనీషిణః । 'గుహా త్రీణి నిహితా నేంగయన్తి' గుహాయాం త్రీణి నిహితాని నేంగయన్తి - న చేష్టన్తే, న నిమిషస్తీత్యర్థః । 'తురీయం వాచో మనుష్యా వదన్తి ।' తురీయం వా ఏతద్వాచో యస్మనుష్యేషు వర్తతే, చతుర్థమిత్యర్థః । చత్వారి ॥

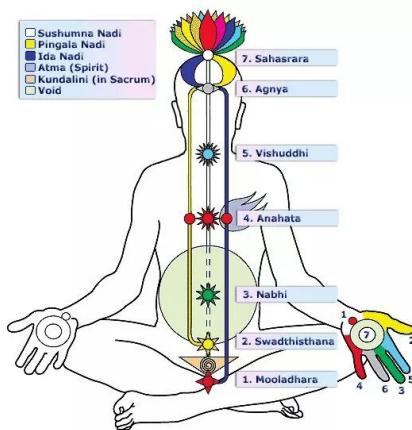
ప్రతిపదార్థము :

(1) వాక్పరిమితా = వాక్కుయొక్క భేదములగు; పదాని = పదములు (శబ్దములు); చత్వారి = నాలుగు (నామాఖ్యాతోపసర్గనిపాతములు / పరాపశ్యన్తిమధ్యమావైఖరులు); యే = ఎవరు; బ్రాహ్మణాః మనీషిణః = వైయాకరణులు కలరో; తే = వారు; తాని = ఆ నాలుగు భేదములను; విదుః = సంపూర్ణముగా తెలియగలరు;

(2) మనుష్యాః = వ్యాకరణజ్ఞానములేని సామాన్య మానవులు; గుహా = హృదయ / అజ్ఞానమందు; నిహితా = ఉంచబడిన; త్రీణి = మూడింటిని (వాగ్భేదములను) న+ఇంగయన్తి = తెలియజాలరు; (తే = వారు); తురీయమ్ = నాల్గవ భేదమైన; వాచః = వాక్కును (వైఖరిని మాత్రము); వదన్తి = పలుకుదురు.

తాత్పర్యము : వైయాకరణులు మాత్రమే నాల్గు విధములగు శబ్దభేదములను సంపూర్ణముగా గ్రహించగలరు. ఇతరులు మాత్రము నాలుగవ భేదమైన వైఖరిని మాత్రమే గ్రహించ సమర్థులగుదురు. మరిన్ని వివరములకు 'మహాభాష్యము' చూడదగును.

సాయణభాష్యము : వాక్ వాచః కృత్స్నాయాః పదాని చత్వారి పరిమితా పరిమితాని । లోకే యా వాగస్మి సా చతుర్విధా విభక్తేత్యర్థః । తాని పదాని బ్రాహ్మణాః వేదవిదః మనీషిణః మనసః ఈషిణో మేధావినః విదుః జానన్తి । తేషాం మధ్యే త్రిణి గుహా గుహాయాం నిహితా స్థాపితాని నేంగయన్తి న చేష్టన్తే న ప్రకాశన్తే ఇత్యర్థః । వాచః తురీయం పదం మనుష్యాః అజ్ఞాస్తత్జ్ఞాశ్చ వదన్తి వ్యక్తముచ్ఛారయన్తి వ్యవహారన్తి । కాని తాని చత్వారి ఇత్యత్ర బహువః స్వస్వమతానురోధేన బహుధా వర్ణయన్తి । సర్వవైదికవాగ్మాలస్య సంగ్రహరూపాః భూరాదయః త్రిణో వ్యాహృతయః ప్రాణవ ఏక ఇతి వేదత్రయసారత్వాత్ తాసాం వ్యాహృతీనామేవ సారసంగ్రహభూతత్వాత్ అకారాద్యాత్మకస్య ప్రణవస్మేతి సప్రణవాసు వ్యాహృతిషు సర్వా వాక్ పరిమితేతి కేవల వేదవాదినో వదన్తి । అపరే వ్యాకరణమతానుసారిణే నామాఖ్యాతోపసర్గ నిపాతభేదేన । **క్రియాప్రధానమాఖ్యాతమ్ । ద్రవ్యప్రధానం నామ ।** ప్రాగుసప్యజ్జతే ఆఖ్యాత పదస్యేత్యుపసర్గః ప్రాదిః । ఉచ్ఛాపచేష్టార్థేషు నిపతనాన్నిపాతః అపి తు చ ఇత్యాదిః । ఏతేష్యేవ సర్వా వాక్ పరిమితేత్యఖణ్డాయాః కృత్స్నాయా వాచశ్చతుర్థా వ్యాకృతత్వాత్ । 'వాగ్వి పరాచ్యవ్యాకృతావదత్ తామింద్రో మధ్యతోఽవక్తమ్య వ్యాకరోత్తస్మాదియం వ్యాకృతా వాగుద్యతే' (తై.సం.6.4.7.3) ఇతి శ్రుతేః । అన్యే తు యాజ్ఞికాః మంత్రాః కల్పో బ్రాహ్మణం చతుర్థి లోకికీతి । యాజ్ఞికైః సమాఖ్యాతేషు సుష్ట్యూర్ధ్వప్రకాశకో వేదభాగో మున్ద్రాః । మున్ద్ర విధానప్రతిపాదకో వేదభాగః 'ఇతి మంత్రాః కల్పోఽతః ఉర్జమ్' (తై.ఆ.1.31.2) ఇత్యాదినోక్తః కల్పః । మంత్రతాత్పర్యాధ్వప్రకాశకో వేదభాగో **బ్రాహ్మణమ్** । భోగవిషయా గామానయ ఇత్యాదిరూపా వ్యావహారికీ । ఏష్యేవ సర్వా వాక్ నియమితేతి యాజ్ఞికాః । ఋగ్యజుఃసామాని చతుర్థి వ్యావహారికేతి నైరుక్తాః । సర్వాణాం వాగ్మయసాం క్షుద్రసరీస్పవస్య చ చతుర్థి వ్యావహారికీత్యైతిహాసికాః । పశుషు తూణవేషు మృగేష్వాత్మని చేత్యాత్మవాదినః । అపరే మాతృకాః ప్రకారాన్తరేణ ప్రతిపాదయన్తి । పరాపశ్యన్తి మధ్యమా వైఖరీతి చత్వారితి । ఏకైవ నాదాత్మికా వాక్ మూలాధారాదుదితా సతీ పరేత్యుచ్యతే । నాదస్య చ సూక్ష్మత్వేన దుర్నిరూపత్వాత్ సైవ హృదయగామినీ పశ్యన్తీత్యుచ్యతే యోగిభిః ద్రష్టుం శక్యత్వాత్ । సైవ బుద్ధిం గతా వివక్షాం ప్రాప్తా మధ్యమేత్యుచ్యతే । మధ్యే హృదయాఖ్యే ఉదీయమానత్వాత్ మధ్యమాయాః । అథ యథా సైవ వక్త్రే స్థితా తాల్పిష్ఠాదివ్యాపారేణ బహిర్నిర్గచ్ఛతి తదా వైఖరీత్యుచ్యతే । ఏవం చత్వారి వాచః పదాని పరిమితాని । మనీషిణో మనసః స్వామినః స్వాధీనమనస్సా బ్రాహ్మణాః రవాఖ్యస్య శబ్దబ్రహ్మణోఽధిగమ్యారో యోగినః పరాది చత్వారి పదాని విదుః జానన్తి । తేషు మధ్యే త్రిణి పరాదీని గుహా నిహితాని హృదయాన్తః పరిత్యాత్ । తురీయం తు పదం వైఖరీసంజ్ఞకం మనుష్యాః సర్వే వదన్తి । వ్యాకరణప్రసిద్ధనామాఖ్యాతాది పక్షే మనీషిణో బ్రాహ్మణాః ప్రకృతి ప్రత్యయాది విభాగజ్ఞా వాగ్యోగవిదస్సాని పదాని జానన్తి । అవాగ్యోగవిదః పామరో వాచో వాఙ్మయస్య తురీయం చతుర్థం భాగం వదన్తి వ్యవహారన్తి అర్థప్రకాశనాయ ప్రయుంజతే । అయం మంత్రో నిరుక్తే వ్యాఖ్యాతః సోఽత్రాప్యనుసంధేయః అథాపి బ్రహ్మణం భవతి । సా వై వాక్ సృష్టా చతుర్థా వ్యభవదేష్యేవ లోకేషు త్రిణి పశుషు తురీయమ్ । యా పృథివ్యాం సాగ్నౌ సా రథంతరే । యాన్తరక్షే సా వాయౌ సా వామదేవ్యే యా దివి సాదిత్యే సా భృహతి సా స్తనయిత్యావధ పశుషు తతో యా గతత్యరిచ్యత బ్రాహ్మణేష్వపదుః । తస్మాత్ బ్రాహ్మణా ఉభయాం వాచం వదన్తి యా చ దేవానాం యా చ మనుష్యాణామ్' (నిరు. 13.9) ఇతి.

శ్రీః

కుండ్లినీసేహస్రగామస్తోత్రమ్

శ్రీరుద్రయామలాంతర్గతమ్ - శ్రీ అనన్తభైరవ్యువాచ

శ్లో॥	అథ కాన్త! ప్రవక్ష్యామి కుండ్లీచేతనాదికమ్ ।
సహస్రనామసకలం కుండ్లీన్యః ప్రియం సుఖమ్ ॥	1
శ్లో॥	అష్టోత్తరం మహాపుణ్యం సాక్షాత్ సిద్ధిప్రదాయకమ్ ।
తవ ప్రేమవశేనైవ కథయామి శృణుస్వ తత్ ॥	2
శ్లో॥	వినా యజనయోగేన వినా ధ్యానేన యత్ఫలమ్ ।
తత్ఫలం లభతే సద్యో విద్యాయాః సుకృపా భవేత్ ॥	3
శ్లో॥	యా విద్యా భువనేశానీ త్రైలోక్యపరిపూజితా ।
సా దేవీ కుండ్లీ మాతా త్రైలోక్యం పాతి సర్వదా ॥	4
శ్లో॥	తస్యా నామ సహస్రాణి అష్టోత్తరశతాని చ ।
శ్రవణాత్ పఠనాన్మస్త్రీ మహాభక్తో భవేదిహ ॥	5
శ్లో॥	ఐహికే స భవేత్ నాథ! జీవన్ముక్తౌ మహాబలీ ॥	6

వినియోగః - అస్య శ్రీమహాకుండ్లీసాష్టోత్తరసహస్రనామస్తోత్రస్య బ్రహ్మర్షిః, జగతీచ్ఛన్దః, భగవతీ శ్రీమహాకుండ్లీదేవతా, సర్వయోగసమృద్ధిసిద్ధర్థే పారే వినియోగః ।

అష్టోత్తరశతనామసహస్రమ్ (1108)

శ్లో॥	కులేశ్వరీ కులానందా - కులీనా కులకుణ్డలీ ।	(4)	
	శ్రీమన్మహాకుణ్డలీ చ - కులకన్యా కులప్రియా ॥	(3)	1
శ్లో॥	కులక్షేత్రస్థితా కౌలీ - కులీనార్థప్రకాశినీ ।	(3)	
	కులాఖ్యా కులమార్గస్థా - కులశాస్త్రార్థపాతినీ ॥	(3)	2
శ్లో॥	కులజ్ఞా కులయోగ్యా చ - కులపుష్పప్రకాశినీ ।	(3)	
	కులీనా చ కులాధ్యక్షా - కులచందనలేపితా ॥	(3)	3
శ్లో॥	కులగర్భాసనా కుల్లా - కులచ్ఛాత్రా కులాత్మజా ।		
	కులీనా నాగలలితా - కుణ్డలీ కులపణ్డితా ॥		4
శ్లో॥	కులద్రవ్యప్రియా కౌలా - కలికన్యా కులాన్తరా ।		
	కులకాలీ కులామోదా - కులశబ్దోత్పవాకులా ॥		5
శ్లో॥	కులరూపా కులోద్భూతా - కులకుణ్డలివాసినీ ।	(3)	
	కులాభిన్నా కులోత్పన్నా - కులాచారవిनోదినీ ॥	(3)	6
శ్లో॥	కులవృక్షసముద్భూతా - కులమాలా కులప్రభా ।	(3)	
	కులజ్ఞా కులమధ్యస్థా - కులకజ్జుణశోభితా ॥	(3)	7
శ్లో॥	కులోత్తరా కౌలపూజా - కులాలాపా కులక్రియా ।	(4)	
	కులభేదా కులప్రాణా - కులదేవీ కులస్తుతిః ॥	(5)	8
శ్లో॥	కౌలికా కాలికా కాల్యా - కలిభిన్నా కలాకలా ।	(5)	
	కలికలృషహస్తీ చ - కలిదోషవినాశినీ ॥	(2)	9
శ్లో॥	కజ్జాలీ కేవలానన్దా - కాలజ్ఞా కాలధారిణీ ।	(4)	
	కౌతుకీ కౌముదీ కేకా - కాకా కాకలయాన్తరా ॥	(5)	10
శ్లో॥	కోమలాక్షీ కరాలాస్యా కన్దపూజ్యా చ కోమలా ।	(4)	
	కైకోరీ కాకపుచ్చస్థా - కమ్బులాసనవాసినీ ॥	(3)	11
శ్లో॥	కైకేయీపూజితా కోలా - కోలపుత్రీ కపిధ్వజా ।	(4)	
	కమలా కమలాక్షీ చ - కమ్బులాశ్వతరప్రియా ॥	(3)	12
శ్లో॥	కలికాభజ్గదోషస్థా - కాలజ్ఞా కాలకుణ్డలీ ।	(3)	
	కావ్యదా కవితా వాణీ - కాలసందర్భభేదినీ ॥	(4)	13
శ్లో॥	కుమారీ కరుణాకారా - కురుసైన్యవినాశినీ ।	(3)	
	కాన్తా కులగతా కామా - కామినీ కామనాశినీ ॥	(5)	14
శ్లో॥	కామోద్భవా కామకన్యా - కేవలా కాలఘాతినీ ।	(4)	
	కైలాసశిఖరారూఢా - కైలాసపతిసేవితా ॥	(2)	15
శ్లో॥	కైలాసనాథసమితా - కేయూరహారమణ్డితా ।	(2)	
	కన్దర్పా కరినానన్దా - కులగా కీచకృత్యహా ॥	(4)	16

శ్లో॥	కమలాస్యా కఠోరా చ - కీటరూపా కటిస్థితా ।	(4)	
	కందేశ్వరీ కందరూపా - కౌలికా కందవాసినీ ॥	(4)	17
శ్లో॥	కటకస్థా కామబీజా - కృచ్చ్రాకృచ్చ్రగుణోదయా ।		
	కృచ్చ్రానన్దా కృచ్చ్రాపూజ్యా - కృచ్చ్రహా కృచ్చ్రరక్షికా ॥		18
శ్లో॥	కారణాంగీ కృచ్చ్రవర్ణా - కీలితా కోకిలస్వరా ।		
	కాంచీపీఠస్థితా కాంచీ - కామరూపనివాసినీ ॥		19
శ్లో॥	కూటస్థా కూటభక్షా చ - కాలకూటవినాశినీ ।	(3)	
	కామాఖ్యా కమలా కామ్యా - కామరాజతనూద్భవా ॥	(4)	20
శ్లో॥	కామరూపధరా కప్రూ - కమనీయా కవిప్రియా ।	(4)	
	కంజాననా కంజహస్తా - కంజపత్రాయతేక్షణా ॥	(3)	21
శ్లో॥	కాకినీ కామరూపస్థా - కామరూపప్రకాశినీ ।	(3)	
	కోలావిధ్వంసినీ కంకా - కలంకార్కకలంకినీ ॥	(3)	22
శ్లో॥	మహాకులనదీ కర్ణా కర్ణకాణ్డవిమోహినీ ।	(3)	
	కాణ్డస్థా కాణ్డకరుణా - కర్మకస్థా కుటుంబినీ ॥	(4)	23
శ్లో॥	కమలాభా భవా (కల్పా) కల్లా - కరుణా కరుణామయీ ।	(5)	
	కరుణేశీ కరాకర్త్రీ - కర్తుహస్తా కలోదయా ॥	(4)	24
శ్లో॥	కారుణ్యసాగరోద్భూతా - కారుణ్యసింధువాసినీ ।	(2)	
	కార్తికేశీ కార్తికస్థా - కార్తికప్రాణవాలినీ ॥	(3)	25
శ్లో॥	కరుణానిధిపూజ్యా చ - కరణీయా క్రియా కలా ।	(4)	
	కల్పస్థా కల్పనిలయా - కల్పానీతా చ కల్పితా ॥	(4)	26
శ్లో॥	కులయా కులవిజ్ఞానా - కర్షిణీ కాలరాత్రికా ।	(4)	
	కైవల్యదా కోకరస్థా - కలమంజీరరంజినీ ॥	(3)	27
శ్లో॥	కలయన్తీ కాలజిహ్వీ - కింకరాసనకారిణీ ।	(3)	
	కుముదా కుశలానన్దా - కౌశల్యాకాశవాసినీ ॥	(3)	28
శ్లో॥	కసాపహాసహన్తీ చ - కైవల్యగుణసంభవా ।	(2)	
	ఏకాకినీ అర్కరూపా - కువలా కర్కటస్థితా ॥	(3)	29
శ్లో॥	కర్మోటకా కోష్ఠరూపా - కూటవహ్నికరస్థితా ।	(3)	
	కూజన్తిమధురధాన్వనం - కామయన్తీసులక్షణమ్ ॥		30
శ్లో॥	కేతకీ కుసుమానందా - కేతకీపుణ్యమణ్డితా ।	(3)	
	కర్పూరపూరరుచిరా - కర్పూరభక్షణప్రియా ॥	(2)	31
శ్లో॥	కపాలపాత్రహస్తా చ - కపాలచంద్రధారిణీ ।	(2)	
	కామధేనుస్వరూపా చ - కామధేనుః క్రియాన్వితా ॥	(3)	32

శ్లో॥	కశ్యపీ కాశ్యపా కున్తి - కేశాన్తా కేశమోహినీ ।	(5)	
	కాలకర్త్రీ కూపకర్త్రీ - కులపా కామచారిణీ ॥	(4)	33
శ్లో॥	కుంకుమాభా కజ్జలస్థా - కమితా కోపఘాతినీ ।	(4)	
	కేలిస్థా కేలికలితా - కోపనా కర్పటస్థితా ॥	(4)	34
శ్లో॥	కలాతీతా కాలవిద్యా - కాలాత్మపురుషోద్భవా ।	(3)	
	కష్టస్థా కష్టకుష్టస్థా - కుష్టహా కష్టహా కుశా ॥	(5)	5
శ్లో॥	కలికా క్షుటకర్త్రీ చ - కామ్యైజా కామలా కులా ।	(5)	
	కుశలాఖ్యా కాకకుష్మా - కర్మస్థా కూర్మమధ్యగా ॥	(4)	36
శ్లో॥	కుండలాకారచక్రస్థా - కుండగోలోద్భవా కఫా ।	(3)	
	కపిత్థాగ్రవసాకాశా - కపిత్థరోధకారిణీ ॥	(2)	37
శ్లో॥	కాహూడీ కాహూడా కాదా - కంకలా భాషకారిణీ ।	(5)	
	కనకా కనకాభా చ - కనకాద్రినివాసినీ ॥	(3)	38
శ్లో॥	కార్పాసయజ్ఞసూత్రస్థా - కూటబ్రహ్మార్థసాధినీ ।	(2)	
	కలంజభక్షిణీ క్రూరా - క్రోధపుంజా కపిస్థితా ॥	(4)	39
శ్లో॥	కపాలీ సాధనరతా - కనిష్ఠాకాశవాసినీ ।	(3)	
	కుంజరేశీ కుంజరస్థా - కుంజరా కుంజరాగతిః ॥	(4)	40
శ్లో॥	కుంజస్థా కుంజరమణీ - కుంజమందిరవాసినీ ।	(3)	
	కుపితా కోపశూన్యా చ - కోపాకోపవివర్జితా ॥	(3)	41
శ్లో॥	కపింజలస్థా కాపింజా - కపింజలతరూద్భవా ।	(3)	
	కున్తిప్రేమకథావిష్టా - కున్తిమానసపూజితా ॥	(2)	42
శ్లో॥	కున్తలా కున్తహస్తా చ - కులకున్తలలోహినీ ।	(3)	
	కాన్తాంఘ్రిసేవికా - కాన్తకుశలా కోశలావతీ ॥	(3)	43
శ్లో॥	కేశిహస్త్రీ కకుత్స్థా చ - కకుత్స్థవనవాసినీ ।	(3)	
	కైలాసశిఖరానన్దా - కైలాసగిరిపూజితా ॥	(2)	44
శ్లో॥	కీలాలనిర్మలాకారా - కీలాలముగ్ధకారిణీ ।	(2)	
	కుతుకా కుట్టహీ కుట్టా - కూటనా మోదకారిణీ ॥	(5)	45
శ్లో॥	క్రౌంకారీ క్రౌంకరీ కాశీ - కుహూశబ్దస్థా కిరాతినీ ।	(5)	
	కూజన్తి సర్వపచనం - కారయన్తి కృతాకృతమ్ ॥		46
శ్లో॥	కృపానిధిస్వరూపా చ - కృపాసాగరవాసినీ ।	(2)	
	కేవలానందనిరతా - కేవలానందకారిణీ ॥	(3)	47
శ్లో॥	కృమిలా కృమిదోషఘ్నీ - కృపా కపటకుట్టితా ।	(4)	
	కృశాంగీ క్రమభంగస్థా - కింకరస్థా కటస్థితా ॥	(9)	48

శ్లో॥	కామరూపా కాన్తరతా - కామరూపస్య సిద్ధిదా ।	(3)	
	కామరూపపీఠదేవీ - కామరూపాంకుజా కుజా ॥	(3)	49
శ్లో॥	కామరూపా కామవిద్యా - కామరూపాదికాలికా ।	(3)	
	కామరూపకలా కామ్య - కామరూపకులేశ్వరీ ॥	(3)	50
శ్లో॥	కామరూపజనానన్దా - కామరూపకుశాగ్రధీః ।	(2)	
	కామరూపకరాకాశా - కామరూపతరుస్థితా ॥	(2)	51
శ్లో॥	కామాత్మజా కామకలా - కామరూపవిహారిణీ ।	(3)	
	కామశాస్త్రార్థమధ్యస్థా - కామరూపక్రియాకలా ॥	(2)	52
శ్లో॥	కామరూపమహాకాలీ - కామరూపయశోమయీ ।	(2)	
	కామరూపరమానందా - కామరూపాదికామినీ ॥	(2)	53
శ్లో॥	కులమూలా కామరూపపద్మమధ్యనివాసినీ ।	(2)	
	కృతాంజలిప్రియా కృత్యా - కృత్యాదేవీస్థితా కటా ॥	(4)	54
శ్లో॥	కటకా కాటకా కోటికటిఘంటవినోదినీ ।	(3)	
	కటిస్థూలతరా కాష్ఠా - కాత్యాయనసుసిద్ధిదా ॥	(3)	55
శ్లో॥	కాత్యాయినీ కాచలస్థా - కామచంద్రాననా కథా ।	(4)	
	కాశ్మీరదేశనరతా - కాశ్మీరీ కృషికర్మజా ॥	(3)	56
శ్లో॥	కృషికర్మస్థితా కౌర్మా - కూర్మపుష్పనివాసినీ ।	(3)	
	కాలఘంటా నాదరతా - కలమంజీరమోహినీ ॥	(3)	57
శ్లో॥	కలయస్తీశత్రువర్గాన్ - క్రోధయస్తీగుణాగుణమ్ ।	(2)	
	కామయస్తీసర్వకామమ్ - కాశయస్తీజగత్త్రయమ్ ॥	(2)	58
శ్లో॥	కౌలకన్యా కాలకన్యా - కౌలకాలకులేశ్వరీ ।	(3)	
	కౌలమందిరసంస్థా చ - కులధర్మవిడంబినీ ॥	(2)	59
శ్లో॥	కులధర్మరతాకారా - కులధర్మవినాశినీ ।	(2)	
	కులధర్మపణ్డితా చ - కులధర్మసమృద్ధిదా ॥	(2)	60
శ్లో॥	కౌలభోగమోక్షదా చ - కౌలభోగేంద్రయోగినీ ।	(2)	
	కౌలకర్మా నవకులా - శ్వేతచమ్పకమాలినీ ॥	(3)	61
శ్లో॥	కులపుష్పమాల్యాకాన్తా - కులపుష్పభవోద్భవా ।	(2)	
	కౌలకోలహలకరా - కౌలకర్మప్రియా పరా ॥	(3)	62
శ్లో॥	కాశీస్థితా కాశకన్యా - కాశీ చక్షుప్రియా కుథా ।	(5)	
	కాష్ఠాసనప్రియా కాకా - కాకపక్షకపాలికా ॥	(3)	63
శ్లో॥	కపాలరసభోజ్యా చ - కపాలనవమాలినీ ।	(2)	
	కపాలస్థా చ కాపాలీ - కపాలసిద్ధిదాయినీ ॥	(3)	64

శ్లో॥	కపాలా కులకర్త్రీ చ - కపాలశిఖరస్థితా ।	(3)	
	కథనా కృపణశ్రీదా - కృపీ కృపణసేవితా ॥	(4)	65
శ్లో॥	కర్మహస్తీ కర్మగతా - కర్మాకర్మవివర్జితా ।	(3)	
	కర్మసిద్ధిరతా కామీ - కర్మజ్ఞాననివాసినీ ॥	(3)	66
శ్లో॥	కర్మధర్మసుశీలా చ - కర్మధర్మవశంకరీ ।	(2)	
	కనకాబ్జసునిర్మాణమహాసింహాసనస్థితా ॥	(1)	67
శ్లో॥	కనకగ్రన్థిమాల్యాధ్యా - కనకగ్రన్థిభేదినీ ।	(2)	
	కనకోద్భవకన్యా చ - కనకామౌజవాసినీ ॥	(2)	68
శ్లో॥	కాలకూటాదికూటస్థా - కటిశబ్దాస్తరస్థితా ।	(2)	
	కంకపక్షినాదముఖా - కామధేనుద్భవా కలా ॥	(3)	69
శ్లో॥	కంకణాభా ధరా కర్దా - కర్దమా కర్దమస్థితా ।	(5)	
	కర్దమస్థజలాచ్చన్నా - కర్దమస్థజనప్రియా ॥	(2)	70
శ్లో॥	కమరస్థా కార్మకస్థా - కమ్రస్థా కంసనాశినీ ।	(4)	
	కంసప్రియా కంసహస్తీ - కంసజ్ఞానకరాలినీ ॥	(3)	71
శ్లో॥	కాంచనాభా కాంచనదా - కామదా క్రమదా కదా ।	(5)	
	కాన్తిభిన్నా కాన్తిచిన్తా - కమలాసనవాసినీ ॥	(3)	72
శ్లో॥	కమలాసనసిద్ధిస్థా - కమలాసనదేవతా ।	(2)	
	కుత్సితా కుత్సితరతా - కుత్సా శాపవివర్జితా ॥	(4)	73
శ్లో॥	కుపుత్రరక్షికా కుల్లా - కుపుత్రమానసాపహా ।	(3)	
	కుజరక్షకరీ కౌజీ - కుబ్జాఖ్యా కుబ్జవిగ్రహా ॥	(4)	74
శ్లో॥	కునఖీ కూపదిక్షుస్థా - కుకరీ కుఘనీ కుదా ।	(5)	
	కుప్రియా కోకిలానందా - కోకిలా కామదాయినీ ॥	(4)	75
శ్లో॥	కుకామినా కుబుద్ధిస్థా - కూర్పవాహనమోహినీ ।	(3)	
	కులకా కులలోకస్థా - కుశాసనసుసిద్ధిదా ।	(3)	76
శ్లో॥	కౌశికీ దేవతా కన్యా - కన్నాదనాదసుప్రియా ।	(4)	
	కుసౌప్యవా కుమిత్రస్థా - కుమిత్రశత్రుఘాతినీ ॥	(3)	77
శ్లో॥	కుజ్ఞాననికరా కుస్థా - కుజిస్థా కర్షదాయినీ ।	(4)	
	కకర్ణా కర్షకారిణీ - కర్షబద్ధవిమోహినీ ॥	(3)	78
శ్లో॥	కర్షశోధనకర్త్రీ చ - కాలాస్తధారిణీ సదా ।	(2)	
	కుగతిః కాలసుగతిః - కలిబుద్ధివివాశినీ ॥	(3)	79
శ్లో॥	కలికాలఫలోత్పన్నా - కలిపాపనకారిణీ ।	(2)	
	కలిపాపహరా కాలీ - కలిసిద్ధిసుసూక్ష్మదా ॥	(3)	80

శ్లో॥	కాలిదాసవాక్యగతా - కాలిదాససుసిద్ధిదా ।	(2)	
	కలిశిక్షా కాలశిక్షా - కన్దశిక్షాపరాయణా ॥	(3)	81
శ్లో॥	కమనీయభావరతా - కమనీయసుభక్తిదా ।	(2)	
	కరకాజనరూపా చ - కక్షావాదకరా కరా ॥	(3)	82
శ్లో॥	కంచువర్ణ కాకవర్ణ - క్రోష్ణరూపా కషామలా ।	(4)	
	క్రోష్టనాదరతా కీతా - కాతరా కాతరప్రియా ॥	(4)	83
శ్లో॥	కాతరస్థా కాతరాజ్ఞా - కాతరానన్దకారిణీ ।	(3)	
	కాశమర్దతరూదృష్టా - కాశమర్దవిభక్తిణీ ॥	(2)	84
శ్లో॥	కష్టహానిః కష్టదాత్రీ - కష్టలోకవిరక్తిదా ।	(3)	
	కాయాగతా కాయసిద్ధిః - కాయానందప్రకాశినీ ॥	(3)	85
శ్లో॥	కాయగన్ధహరా కుమ్భా - కాయకుమ్భా కఠోరిణీ ।	(4)	
	కఠోరతరుసంస్థా చ - కఠోరలోకనాశినీ ॥	(2)	86
శ్లో॥	కుమార్గస్థాపితా కుప్రా - కార్వాసతరుసమ్భవా ।	(3)	
	కార్వాసవృక్షసూత్రస్థా - కువర్గస్థా కరోత్తరా ॥	(3)	87
శ్లో॥	కర్ణాటకర్ణసమ్భూతా - కార్ణాటీ కర్ణపూజితా ।	(3)	
	కర్ణాస్త్రరక్షికా కర్ణా - కర్ణహా కర్ణకుణ్డలా ॥	(4)	88
శ్లో॥	కున్తలాదేశనమితా - కుటుంబా కుమ్భకారికా ।	(3)	
	కర్ణాసరాసనా కృష్ణా - కృష్ణహస్తాంబుజార్జితా ॥	(3)	89
శ్లో॥	కృష్ణాంగీ కృష్ణదేహస్థా - కుదేశస్థా కుమంగలా ।	(4)	
	క్రూరకర్మస్థితా కోరా కిరాతకులకామినీ ॥	(3)	90
శ్లో॥	కాలవారిప్రియా కామా - కావ్యవాక్యప్రియా క్రుధా ।	(4)	
	కుంజలతా కౌముదీ చ - కుజ్యోత్స్నా కలనప్రియా ॥	(4)	91
శ్లో॥	కలనా సర్వభూతానాం - కపిత్థవనవాసినీ ।	(2)	
	కటునిమ్బస్థితా కాఖ్యా - కవర్గాఖ్యా కవర్గికా ॥	(4)	92
శ్లో॥	కిరాతచ్ఛేదినీ కార్యా - కార్యకార్యవివర్జితా ।	(3)	
	కాత్యాయనాదికల్పస్థా - కాత్యాయనసుఖోదయా ॥	(2)	93
శ్లో॥	కుక్షేత్రస్థా కులావిఘ్నా - కరణాదిప్రవేశినీ ।	(3)	
	కాంకాలీ కింకలా కాలా - కీలితా సర్వకామినీ ॥	(5)	94
శ్లో॥	కీలితాపేక్షితా కూటా - కూటకుంకుమచర్చితా ।	(3)	
	కుంకుమాగన్ధనిలయా - కుటుంబభవనస్థితా ॥	(2)	95
శ్లో॥	కుకృపా కారణానందా - కవితారసమోహినీ ।	(3)	
	కావ్యశాస్త్రానందరతా - కావ్యపూజ్యా కవీశ్వరీ ॥	(3)	96

శ్లో॥	కటకాదిహస్తిరథహయదుందుభిశబ్దినీ ।	(1)	
	కితవా క్రూరధూర్తస్థా - కేశశబ్దనివాసినీ ॥	(3)	97
శ్లో॥	కేంకేవలామ్బితా కేశా కేతకీపుష్పమోహినీ ।	(3)	
	కైం కైవల్యగుణోద్వాస్యా - కైవల్యధనదాయినీ ॥	(2)	98
శ్లో॥	కరీ ధనీంద్రజననీ - కాక్షతాక్షకలంకినీ ।	(3)	
	కుడువాన్తా కాన్తిశాన్తా - కాంక్షా పారమహంస్యగా ॥	(4)	99
శ్లో॥	కర్త్రీ చిత్తా కాన్వచిత్తా - కృషణా కృషిభోజినీ ।	(5)	
	కుంకుమాశక్తహృదయా - కేయూరహారమాలినీ ॥	(2)	100
శ్లో॥	కీశ్వరీ కేశవా కుమ్భా - కైశోరజనపూజితా ।	(4)	
	కాలికామధ్యనిరతా - కోకిలస్వరగామినీ ॥	(2)	101
శ్లో॥	కురదేహహరా కుమ్భా - కుడుమ్భా కురభేదినీ ।	(4)	
	కుణ్డలీశ్వరసంవాదా - కుణ్డలీశ్వరమధ్యగా ॥	(2)	102
శ్లో॥	కాలసూక్ష్మా కాలయజ్ఞా - కాలహారకారీ కహా ।	(4)	
	కహలస్థా కలహస్థా - కలహా కలహాంకరీ ॥	(4)	103
శ్లో॥	కురంగీ శ్రీకురంగస్థా - కోరంగీ కుణ్డలాపహా ।	(4)	
	కులలక్ష్మీః (కుకలంకి) కృష్ణబుద్ధిః - కృష్ణా ధ్యాననివాసినీ ॥ (4)		104
శ్లో॥	కుతవా కాష్టవలతా - కృతార్థకారణీ కుసీ ।	(4)	
	కనకస్థా కన్యకస్థా - కలికా దోషభంగజా ॥	(4)	105
శ్లో॥	కుసుమాకారకమలా - కుసుమప్రగ్విభూషణా ।	(2)	
	కింజల్కా కైతవార్కశా - కమనీయజాలోదయా ॥	(3)	106
శ్లో॥	కకారకూటసర్వాంగీ - కకారామ్బురమాలినీ ।	(2)	
	కాలభేదకరా కాటా - కర్పవాసా కకుత్స్థలా ॥	(4)	107
శ్లో॥	కువాసా కబరీ కర్వా - కూసవీ కురుపాలినీ ।	(5)	
	కురుపుష్పా కురుశ్రేష్ఠా - కురుణాం జ్ఞాననాశినీ ॥	(3)	108
శ్లో॥	కుతూహలరతా కాన్తా - కువ్యాప్తా కష్టబంధనా ।	(4)	
	కషాయణతరుస్థా చ - కషాయణరసోద్భవా ॥	(2)	109
శ్లో॥	కవి(తి)విద్యా కుష్టదాత్రీ - కుష్టిశోకవిసర్జనీ ।	(3)	
	కావ్యేసనగతా కార్యాశ్రయాకా శ్రయకౌలికా ॥	(3)	110
శ్లో॥	కాలికా కాలిసంత్రస్థా - కౌలికధ్యానవాసినీ ।	(3)	
	కప్తస్థా కప్తజననీ - కప్తచ్చన్నా కలిధ్వజా ॥	(4)	111
శ్లో॥	కేశవా కేశవానందా - కేశ్యాదిదానవాపహా ।	(3)	
	కేశవాంగజకన్యా చ - కోశవాంగజమోహినీ ॥	(2)	112

శ్లో॥	కిశోరార్చనయోగ్యా చ - కిశోరదేవదేవతా ।	(2)	
	కాంతశ్రీకరణీ కుత్యా - కపటాప్రియఘాతినీ ॥	(3)	113
శ్లో॥	కుకామజనితా కౌంచా - కౌంచస్థా కౌంచవాసినీ ।	(4)	
	కూపస్థా కూపబుద్ధిస్థా - కూపమాలా మనోరమా ॥	(4)	114
శ్లో॥	కులపుష్పాశ్రయా కాన్తిః - క్రమదాక్రమదాక్రమా ।	(5)	
	కువిక్రమా కుక్రమస్థా - కుణ్డలీకుణ్డదేవతా ॥	(3)	115
శ్లో॥	కౌండిల్యనగరోద్భూతా - కౌండిల్యగోత్రపూజితా ।	(2)	
	కపిరాజస్థితా కాపీ - కపిబుద్ధిబలోదయా ॥	(3)	116
శ్లో॥	కపిధ్యానపరా ముఖ్యా - కువ్యవస్థా కుసాక్షిదా ।	(4)	
	కుమధ్యస్థా కుకల్పా చ - కులపంక్షిప్రకాశినీ ॥	(3)	117
శ్లో॥	కులభ్రమరదేహస్థా - కులభ్రమరనాదినీ ।	(2)	
	కులాసంగా కులాక్షీ చ - కులమత్తా కులానిలా ॥	(4)	118
శ్లో॥	కలిచిహ్వ కాలచిహ్వ - కంఠచిహ్వ కవీంద్రజా ।	(4)	
	కరీంద్రా కమలేశశ్రీః - కోటికందర్పదర్పహా ॥	(3)	119
శ్లో॥	కోటితేజోమయీ కోట్యా - కోటీరపద్మమాలినీ ।	(3)	
	కోటీరమోహినీ కోటిః - కోటికోటివిఘాద్యహా ॥	(3)	120
శ్లో॥	కోటిసూర్యసమానాస్యా - కోటికాలానలోపమా ।	(2)	
	కోటీరహారలలితా - కోటిపర్వతధారిణీ ॥	(2)	121
శ్లో॥	కుచయుగ్మమోహనస్థా - కుచమాయాతురా కుచా ।	(3)	
	కుచయావనసమ్మోహా - కుచమర్దనసౌఖ్యదా ॥	(2)	122
శ్లో॥	కాచస్థా కాచదేహా చ - కాచపూరనివాసినీ ।	(3)	
	కాచగ్రస్థా కాచవర్ణా - కీచకప్రాణనాశినీ ॥	(3)	123
శ్లో॥	కమలాలోచనప్రేమా - కోమలాక్షీ మనుప్రియా ।	(3)	
	కమలాక్షీ కమలజా - కమలాస్యా కరాలజా ॥	(4)	124
శ్లో॥	కమలాంఘ్రిద్వయా కామ్యా - కరాఖ్యా కరమాలినీ ।	(4)	
	కరపద్మధరా కన్దా - కందబుద్ధిప్రదాయినీ ॥	(3)	125
శ్లో॥	కమలోద్భవపుత్రీ చ - కమలా పుత్రకామినీ ।	(3)	
	కిరన్తీ కిరణచ్చన్నా - కిరణప్రాణవాసినీ ॥	(3)	126
శ్లో॥	కావ్యప్రదా కావ్యచిత్తా - కావ్యసారప్రకాశినీ ।	(3)	
	కాలామ్బు కల్పజననీ - కల్పభేదాసనస్థితా ॥	(3)	127
శ్లో॥	కాలేచ్ఛా కాలసారస్థా - కాలమారణఘాతినీ ।	(3)	
	కిరణక్రమదీపస్థా - కర్మస్థా క్రమదీపికా ॥	(3)	128

శ్లో॥	కాలలక్ష్మీః కాలచణ్డా - కులచందేశ్వరప్రియా ।	(3)	
	కాకినీశక్తిదేహస్థా - కితవా కింతకారిణీ ॥	(3)	129
శ్లో॥	కరంచా కంచుకా క్రౌంచా - కాకచంచుపుటస్థితా ।	(4)	
	కాకాఖ్యా కాకశబ్దస్థా - కాలాగ్నిదహనార్ధికా ॥	(3)	130
శ్లో॥	కుచక్షనిలయా కుత్రా - కుపుత్రా క్రతురక్షికా ।	(4)	
	కనకప్రతిభాకారా - కరబన్ధాకృతిస్థితా ॥	(2)	131
శ్లో॥	కృతిరూపా కృతిప్రాణా - కృతిక్రోధనివారిణీ ।	(3)	
	కుక్షిరక్షాకరా కుక్షా - కుక్షిబ్రహ్మాండధారిణీ ॥	(3)	132
శ్లో॥	కుక్షిదేవస్థితా కుక్షిః - క్రియాదక్షా క్రియాతురా ।	(4)	
	క్రియానిష్ఠా క్రియానందా - క్రతుకర్మా క్రియాప్రియా ॥	(4)	133
శ్లో॥	కుశలాసవాసంశక్తా - కుశారిప్రాణవల్లభా ।	(2)	
	కుశారివృక్షమదిరా - కాశీరాజవశోద్యమా ॥	(2)	134
శ్లో॥	కాశీరాజగృహస్థా చ - కర్తృర్ణత్రాత్మగృహస్థితా ।	(2)	
	కర్ణాభరణభూషాఢ్యా - కణ్ణభూషా చ కంఠికా ॥	(3)	135
శ్లో॥	కణ్ణస్థానగతా కణ్డా - కణ్ణపద్మనివాసిని ।	(3)	
	కణ్ణప్రకాశకారిణీ - కణ్ణమాణిక్యమాలినీ ॥	(2)	136
శ్లో॥	కంఠపద్మసిద్ధికరీ - కణ్డాకాశనివాసిని ।	(2)	
	కంఠపద్మసాకినీస్థా - కణ్ణషోడశపత్రికా ॥	(2)	137
శ్లో॥	కృష్ణాజినధరా విద్యా - కృష్ణాజినసువాసనీ ।	(3)	
	కుతకస్థా కుఖేలస్థా - కుణ్డవాలంకృతాకృతా ॥	(3)	138
శ్లో॥	కలగీతా కాలధ్వజా - కలభంగపరాయణా ।	(3)	
	కాలీచంద్రా కలా కావ్యా - కుచస్థా కుచలప్రదా ॥	(5)	139
శ్లో॥	కుచౌరఘాతినీ కచ్చా - కచ్చాదస్థా కజాతనా ।	(4)	
	కంజాఛదముఖీ కంజా కంజతుండా కణివనీ ॥		140
శ్లో॥	కామరాజీవవాద్యస్థా - కియద్హుంకారనాదినీ ।	(2)	
	కణాదయజ్ఞసూత్రస్థా - కీలాలయజ్ఞసంజ్ఞికా ॥	(2)	141
శ్లో॥	కటిహాసా కపాటస్థా - కటధూమనివాసిని ।	(3)	
	కటినాదఘోరరతా - కుట్టలా పాటలిప్రియా ॥	(3)	142
శ్లో॥	కామచారాబ్జనేత్రా చ - కామచోద్ధారసంక్రమా ।	(2)	
	కాష్ఠపర్వతసందాహా - కుష్టాకష్టనివారిణీ ॥	(2)	143
శ్లో॥	కమోదమంత్రసిద్ధస్థా - కాహలా డిండిమప్రియా ।	(3)	
	కులడిండిమవాద్యస్థా - కామదామరసిద్ధిదా ॥	(2)	144

శ్లో॥	కులతామరమధ్యస్థా - కులకేకానినాదినీ ।	(2)	
	కోజాగరఢోలనాదా - కాన్యవీరరణస్థితా ॥	(2)	145
శ్లో॥	కాలాదికరణచ్చిద్రా - కరుణానిధివత్సలా ।	(2)	
	క్రతుశ్రీదా కృతార్థశ్రీః - కాలతారా కులోత్తరా ॥	(4)	146
శ్లో॥	కథాపూజ్యా కథానందా - కథనా కథనప్రియా ।	(4)	
	కార్థచింతా కార్థవిద్యా - కామమిథ్యాపవాదినీ ॥	(3)	147
శ్లో॥	కదంబపుష్పసంకాశా - కదంబపుష్పమాలినీ ।	(2)	
	కాదంబరీ పానతుష్టా - కాయదమ్బా కదోద్యమా ॥	(4)	148
శ్లో॥	కుంకులేపత్రమధ్యస్థా - కులాధారా ధరప్రియా ।	(3)	
	కులదేవశరీరార్థా - కలధామా కులాధరా ॥	(3)	149
శ్లో॥	కామరాగా భూషణాధ్యా - కామినీరగుణప్రియా ।	(3)	
	కులీనా నాగహస్తా చ - కులీననాగవాహినీ ॥	(3)	150
శ్లో॥	కామపూరస్థితా కోపా - కపాలీ బందనోద్భవా ।	(4)	
	కారాగారజనాపాల్యా - కారాగారప్రపాలినీ ॥	(2)	151
శ్లో॥	క్రియాశక్తిః కాలపంక్తిః - కార్థపంక్తిః కఘోదయా ।	(4)	
	కామపుల్లారవిందస్థా - కామరూపఫలాఫలా ॥	(2)	152
శ్లో॥	కాయఫలా కాయఘేణా - కాంతా నాదీఫలీశ్వరా ।	(4)	
	కామఘేరుగతా గౌరీ - కాయవాణీ కువీరగా ॥	(4)	153
శ్లో॥	కబిరీమణిబంధస్థా - కావేరీతీర్థసంగమా ।	(2)	
	కామభీతిహరా కాంతా - కామవాకుభ్రమాతురా ॥	(3)	154
శ్లో॥	కవిభావహరా భామా - కమనీయభయాపహా ।	(3)	
	కామగర్భదేవమాతా - కామకల్పలతామరా ॥	(2)	155
శ్లో॥	కమరప్రియమాంసాదా - కమరా కామరప్రియా ।	(3)	
	కిమాకారా కిమాధారా - కుంభకారమనస్థితా ॥	(3)	156
శ్లో॥	కామ్యయజ్ఞస్థితా చందా - కామయజ్ఞోపవీతికా ।	(3)	
	కామయజ్ఞసిద్ధికరీ - కామమైథునయామినీ ॥	(2)	157
శ్లో॥	కామాఖ్యా యమలాశస్థా - కాలయామా కుయోగినీ ।	(4)	
	కురుయాగహతాయోగ్యా - కురుమాంసవిభక్షిణీ ॥	(2)	158
శ్లో॥	కురురక్తప్రియాకరీ - కింకరప్రియకారిణీ ।	(2)	
	కర్తృశ్వరీ కారణాత్మా - కవిభక్షా కవిప్రియా ॥	(4)	159
శ్లో॥	కవిశత్రుప్రప్థలగ్నా - కైలాసోపవనస్థితా ।	(2)	
	కలిత్రిధా త్రిసిద్ధిస్థా - కలిత్రిధినసిద్ధిదా ॥	(3)	160

శ్లో॥	కలంకరహితా కాళీ - కలికల్మషకామదా ।	(3)	
	కులపుష్పరంగసూత్రమణిగ్రంథిసుశోభనా ॥	(1)	161
శ్లో॥	కంబోజవంగదేశస్థా - కులవాసుకిరక్షికా ।	(2)	
	కులశాస్త్రక్రియా శాన్తిః - కులశాన్తిః కులేశ్వరీ ॥	(4)	162
శ్లో॥	కుశలప్రతిభా కాశీ - కులషట్చక్రభేదిని ।	(3)	
	కులషట్పద్మమధ్యస్థా - కులషట్పద్మదీపిని ॥	(2)	163
శ్లో॥	కృష్ణమార్దారకోలస్థా - కృష్ణమార్దారషష్టికా ।	(2)	
	కులమార్దారకుపితా - కులమార్దారషోడశీ ॥	(2)	164
శ్లో॥	కాలాంతకవలోత్పన్నా - కపిలాంతకఘాతినీ ।	(2)	
	కలహాసా కాలహస్త్రీః - కలహార్థా కలామలా ॥	(4)	165
శ్లో॥	కక్షపపక్షరక్షా చ - కుక్షేతపక్షసంక్షయా ।	(2)	
	కాక్షరక్షాసాక్షిణీ చ - మహామోక్షప్రతిష్ఠితా ॥	(2)	166
శ్లో॥	అర్కకోటిశతచ్ఛాయా - అన్వీక్షికికరార్చితా ।	(2)	
	కావేరీతీరభూమిస్థా - ఆగ్నేయార్యాస్తధారిణీ ॥	(2)	167
కవచమ్	శ్లో॥		
	ఐం క్ష్రీం శ్రీం కామకమలా - పాతు కైలాసరక్షిణీ ।		
	మమ శ్రీం ఈం బీజరూపా - పాతు కాళీ శిరఃస్థలమ్ ॥		168
శ్లో॥	ఉరుస్థలాబ్జం సకలం - తమోల్కా పాతు కాలికా ।		
	ఉదుమ్బుస్వర్గరమణీ - ఉద్రోగ్రా కులమాతృకా ॥		169
శ్లో॥	కృతాపేక్షా కృతిమతీ - కుంకారీ కింలిపిస్థితా ।		
	కుందీర్ఘస్వరా కప్తా చ - కేం కైలాసకరార్చికా ॥		170
శ్లో॥	కైశోరీ కైం కరీ కైం కేం బీజాఖ్యా నేత్రయుగ్మకమ్ ।		
	కోమా మతంగయజితా - కౌశల్యాదికుమారికా ॥		171
శ్లో॥	పాతు మే కర్ణయుగ్మం తు - క్రౌం క్రౌం జీవకరాలినీ ।		
	గణ్డయుగ్మం సదా పాతు - కుణ్డలీ స్వంకవాసినీ ॥		172
శ్లో॥	అర్కకోటిశతాభాసా - అక్షరాక్షరమాలినీ ।		
	అశుతోషకరీ హస్తా - కులదేవీ నిరంజనా ॥		173
శ్లో॥	పాతు మే కులపుష్పాధ్యా - పృష్ఠదేశం సుకృత్తమా ।		
	కుమారీ కామనాపూర్ణా - పార్శ్వదేశం సదావతు ॥		174
శ్లో॥	దేవీ కామాఖ్యకా దేవీ - పాతు ప్రత్యంగిరా కటిమ్ ।		
	కటిస్థదేవతా పాతు - లింగమూలం సదా మమ ॥		175
శ్లో॥	గుహ్యదేశం కాకినీ మే - లింగాధః కులసింహికా ।		
	కులనాగేశ్వరీ పాతు - నిత్యద్వదేశముత్తమమ్ ॥		176

- శ్లో॥ కంకాలమాలినీ దేవీ - మే పాతు చోరుమూలకమ్ ।
జంఘాయుగ్మం సదాపాతు - కీర్తిః చక్రాపహారిణీ ॥ 177
- శ్లో॥ పాదయుగ్మం పాకసంస్థా - పాకశాసనరక్షికా ।
కులాలచక్రభ్రమరా - పాతు పాదాంగులీర్థమ ॥ 178
- శ్లో॥ సఖాగ్రాణి దశవిధా - తథా హస్తద్వయస్య చ ।
వింశరూపా కాలనాక్షా - సర్వదా పరిరక్షతు ॥ 179
- శ్లో॥ కులచ్ఛత్రాధారరూపా - కులమండలగోపితా ।
కులకుండలినీ మాతా - కులపండితమణ్డితా ॥ 180
- శ్లో॥ కాకాననా కాకతుండీ - కాకాయుః ప్రఖరార్థజా ।
కాకజ్వరా కాకజిహ్వ - కపిక్రోధాసనస్థితా ॥ 181
- శ్లో॥ కపిధ్వజా కపిక్రోశా - కపిబాలా కపిస్వరా ।
కాలకాంచీ వింశతిస్థా - సదా వింశసఖాగ్రహమ్ ॥ 182
- శ్లో॥ పాతు దేవీ కాలరూపా - కలికాలఫాలాలయా ।
వాతే వా పర్వతే వాపి - శూన్యాగారే చతుష్పథే ॥ 183
- శ్లో॥ కులేంద్రసమయాచారా - కులాచారజనప్రియా ।
కులపర్వతసంస్థా చ - కులకైలాసవాసినీ ॥ 184
- శ్లో॥ మహాదావాసలే పాతు - కుమార్గే కుత్సితగ్రహే ।
రాజ్ఞోఽప్రియే రాజవశ్యే - మహాశత్రువినాశనే ॥ 185
- శ్లో॥ కలికాలమహాలక్ష్మీః - క్రియాలక్ష్మీః కులామ్బరా ।
కలింద్రకీలతా కీలా - కీలాలస్వర్గవాసినీ ॥ 186
- శ్లో॥ దశదిక్ష్వు సదా పాతు - ఇంద్రాదిదశలోకపా ।
నవచ్ఛిన్నే సదా పాతు - సూర్యాదికనవగ్రహా ॥ 187
- శ్లో॥ పాతు మాం కులమాంసాధ్యా - కులపద్మనివాసినీ ।
కులద్రవ్యప్రియా మధ్యా - షోడశీ భువనేశ్వరీ ॥ 188
- శ్లో॥ విద్యావాదే వివాదే చ - మత్తకాలే మహాభయే ।
దుర్మిక్షాదిభయే చైవ - వ్యాధిసంకరపీడితే ॥ 189
- శ్లో॥ సర్వత్ర సర్వదేవే చ - కులరూపా సదాఽవతు ।
ఇత్యేతత్ కథితం నాథ! మాతుః ప్రసాదహేతునా ॥ 190
- శ్లో॥ అష్టోత్తరశతం నామ - సహస్రం కుణ్డలీప్రియమ్ ।
కులకుణ్డలినీదేవ్యాః - సర్వమస్త్రసుసిద్ధయే ॥ 191

ఫలశ్రుతి

- శ్లో॥ సర్వదేవమనూనాం చ చైతన్యాయ సుసిద్ధయే ।
అణిమాద్యష్టసిద్ధ్యర్థం సాధకానాం హితాయ చ ॥ 192

- శ్లో॥ బ్రాహ్మణాయ ప్రదాతవ్యం - కులద్రవ్యపరాయ చ ।
అకులీనేఽ బ్రహ్మణే చ - స దేయః కుణ్డలీస్తవః ॥ 193
- శ్లో॥ ప్రవృత్తే కుణ్డలీచక్రే - సర్వే వర్ణా ద్విజాతయః ।
నివృత్తే ఖైరవిచక్రే - సర్వే వర్ణాః పృథక్ పృథక్ ॥ 194
- శ్లో॥ కులీనాయ ప్రదాతవ్యం - సాధకాయ విశేషతః ।
దానాదేవ హి సిద్ధిః - స్యాన్మమాజ్ఞాబలహేతునా ॥ 195
- శ్లో॥ మమ క్రియాయాం యః తిష్ఠేత్ - స మే పుత్రో న సంశయః ।
స ఆయాతి మమ పదం జీవన్ముక్తః స మానవః ॥ 196
- శ్లో॥ ఆసవేన సమాంసేన - కులవహ్నా మహానిశి ।
నామ ప్రత్యేకముచ్చార్య - జుహుయాత్ కార్యసిద్ధయే ॥ 197
- శ్లో॥ పంచాచారరతే భూత్వా - ఊర్ధ్వరేతా భవేత్ యతిః ।
సంవత్సరాత్ మమ స్థానే - ఆయాతి నాత్ర సంశయః ॥ 198
- శ్లో॥ ఐహికే కార్యసిద్ధిః స్యాత్ - దేహికే సర్వసిద్ధిదః ।
వశీ భూత్వా త్రిమార్గస్థాః - స్వర్గభూతలవాసినః ॥ 199
- శ్లో॥ అస్య భృత్యాః ప్రభవన్తి - ఇంద్రాదిలోకపాలకాః ।
స ఏవ యోగీ పరమో - యస్సార్ధేఽయం సునిశ్చలః ॥ 200
- శ్లో॥ యో లోకః ప్రజపత్యేవం - స శివో న చ మానుషః ।
స సమాధిగతో నిత్యో - ధ్యానస్థో యోగివల్లభః ॥ 201
- శ్లో॥ చతుర్వ్యాహగతో దేవః - సహసా నాత్ర సంశయః ।
యః ప్రధారయతే భక్త్యా - కణ్ఠే వా మస్తకే భుజే ॥ 202
- శ్లో॥ స భవేత్ కాలికాపుత్రో - విద్యానాథః స్వయంభువి ।
ధనేశః పుత్రవాన్ యోగీ - యతీశః సర్వగో భవేత్ ॥ 203
- శ్లో॥ వామా వామకరే ధృత్వా సర్వసిద్ధీశ్వరో భవేత్ । 204
- శ్లో॥ యది పఠతి మనుష్యో మానుషీ వా మహాత్య
సకలధనజనేశీ పుత్రిణీ జీవవత్సా ।
కులపతిరిహ లోకే స్వర్గమోక్షకహేతుః
స భవతి భవనాథో యోగినీపల్లభేశః ॥ 205
- శ్లో॥ పఠతి య ఇహ నిత్యం భక్తిభావేన మర్త్యే
హరణమపి కరోతి ప్రాణవిప్రాణయోగః ।
స్తవనపఠనపుణ్యం కోటిజన్మాఘనాశం
కథితుమపి న శక్తోఽహం మహామాంసభక్షా ॥ 206

॥ ఇతి శ్రీరుద్రయామలే మహాకులకుణ్డలినీ అష్టోత్తరసహస్రనామస్తవ కవచమ్ ॥

- ఓం నమశ్శివాయ - శివాయనమ ఓం -

శ్రీః

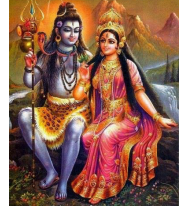

అర్ధనారీశ్వరమ్

- చింతలపూడి వెంకటేశ్వర్లు

వాగర్థావివ సంపుక్తై వాగర్థప్రతిపత్తయే ।

జగతః పితరౌ వందే పార్వతీపరమేశ్వరౌ ॥

మాట, అర్థం రెండూ ఏవిధంగా విభజింపరానివో అలా కలిసి ఉన్న ఈ ప్రపంచ తలదండ్రులైన పార్వతీపరమేశ్వరులను అర్థవంతమైన మాటలకోసం ప్రార్థిస్తున్నాను అని అర్థం. అంటే ఆ దంపతులు విడదీయటానికి వీలు లేనంతగా కలిసిపోయారన్నమాట. ఒకవేళ విడిపోతే వాగర్థాలాగా వీరికీ అస్తిత్వం ఉండదా అంటే ఉండదనే చెప్పాలి. కాని ఉంటుంది. శివుడు స్థాణువు. అంటే జీవంలేని పదార్థం. పార్వతి ఒక శక్తి. అంటే రూపంలేని పదార్థం. అవి రూపారూపాల్లో విడివిడిగా అస్తిత్వం ఉన్నవే. కలిసిన్నప్పుడు మాత్రమే రూపం ప్రాణం ఉన్న ఒక జీవపదార్థం అవుతుంది.

శివః శక్తాయుక్తో యది భవతి శక్తః ప్రభవతుమ్ ।

నచేదేవం దేవో న ఖలు కుశలః స్పందితుమపి ॥

ఇది సాక్షాత్ శంకరాంశగా భావించుకుంటున్న ఆదిశంకరభగవత్పాద విరచిత సౌందర్యలహరిలోని మొదటి శ్లోకం. 'భగవతీ! ఈశ్వరుడు కూడ శక్తితో కూడినప్పుడే జగముల సృష్టించగలడు. ఆమె లేనిచో గరికపోచను కూడా కదపలేడు.' అని అర్థం. అంటే శక్తి అనేది లేకపోతే స్థాణువనేది ఏపని చేయలేడుకదా!

కొండలు, పర్వతాలు, నదులు, శిలలు, మొక్కలు, చెట్లు ఇలా కదలని వాటిని స్థావరాలు అంటారు. ఇవన్నీ శివస్వరూపం అంటుంది శివపురాణం. అందుకు ఇవన్నీ స్థావర లింగాలు. మనం మొక్కలకు నీరుపోస్తే అది కూడా శివార్చనగా భావించి అనుగ్రహం ప్రసాదిస్తాడు పరమశివుడు. అట్లాగే ప్రకృతి వనరులను విచ్చలవిడిగా దోచుకోవడం స్థావర లింగరూపంలో ఉన్న శివునికి అపచారం చేసినట్లే అవుతుంది.

యోగసంప్రదాయంలో శివుడు యోగులకు యోగి, సృష్టిలో ఆదియోగి. శివుని ద్వారానే లోకానికి యోగ, ధ్యానాది విద్యలు పరిచయమయ్యాయి అంటారు. యోగి అంటే కదలకుండా కూర్చోవడం. కదలికని స్థంభించడమే యోగం. ఈ విధంగా కూడా శివుడు అచలదే. అంటే స్థాణువే.

జనకునకు యాజ్ఞవల్క్యుడు చెప్పిన ప్రళయవిజ్ఞానం ప్రకారం సృష్టిని, లయాన్ని ప్రకృతి కల్పిస్తుంది. ఒక రోజులో పగలు పది కల్పాలు, రాత్రి ఒక కల్పం ఉంటాయి. పగలు సృష్టి జరుగుతుంది. రాత్రి లయం జరుగుతుంది. రాత్రి కాగానే అవ్యక్తమైన ప్రకృతి అహంకారపూరితుడైన పురుషుని ప్రబోధిస్తుంది. ఆ పురుషుడు 12 రూపాలు ధరించి సర్వభూతాలను లయం చేస్తాడు. ఆ తరువాత భూమి అంతా జలమయం అవుతుంది. ఆ జలాన్ని కాలాగ్ని ఆవిరి చేస్తుంది. కాలాగ్నిని వాయువు తుదముట్టిస్తుంది. వాయువు ఆకాశంలో లయమవుతుంది. ఆకాశం మనసులో కలిసిపోతుంది. ఆ

మనసును అహంకారపూరితుడైన పురుషుడు కబళిస్తాడు. ఆ అహంకారం అవ్యక్తమైన ప్రకృతిలో లీనమవుతుంది. ఇలా రాత్రి జరుగుతుంది. తరువాత పగలు రాగానే పునఃసృష్టి జరుగుతుంది. దీనినిబట్టి ఈ ప్రకృతి మొత్తం ఒకనాటికి కనిపించకుండా పోయి తిరిగి మెలమెల్లాగా మళ్ళీ వ్యక్తమవుతుంది. ఈ ప్రక్రియ నిరంతరం.

నేటి శాస్త్రీయ విజ్ఞానం ప్రకారం కూడా ద్రవ్యరాశిలోని రేణువులు దగ్గరపడుతున్నకొద్దీ గురుత్వాకర్షణ పెరిగి ద్రవ్యరాశి మరింత వేగంగా దగ్గర పడుతూ ఉంటుంది. చివరికి మొత్తం ద్రవ్యరాశి మన సూర్యుడిలాంటి సాంద్రమైన వస్తువుగా మారిపోతుంది. ఆ సంఘటన శక్తే కాంతిశక్తిగా మారి సూర్యుణ్ణి ప్రజ్వలంప చేస్తుంది. ఇది మన సూర్యుడు, మిగిలిన నక్షత్రాల ఉత్పత్తికి కారణంగా శాస్త్రజ్ఞులు భావించారు.

ఈ రేణువులంటే ఏమిటి? వేదాలలోకి వెడితే కణాదుని సిద్ధాంతం కొంతవరకు అర్థం చెబుతుంది. కణాదుని వైశేషికం వైదికాలైన ఆరు సిద్ధాంతాల్లో ఒకటి. చారిత్రకంగా తర్కానికి, న్యాయానికి దగ్గరగా నిలిచే సిద్ధాంతం ఇది. ఇందులో నేల, నీరు, నిప్పు, గాలి అనే నాలుగు పదార్థాలు పరమాణు నిర్మితాలే. దీని ప్రకారం త్రసరేణువు అన్నిటికంటే చిన్నది. ఇది కిటికీలోంచి వచ్చే సూర్యకిరణాల్లో కదులుతూ కనిపించే ధూళిరేణువు. దీనిని త్రయాణువు అంటారు. దీనిని మూడు భాగాలు చేస్తే వచ్చే ఒక్కొక్క భాగం ద్వయాణువు. ద్వయాణువును రెండు భాగాలు చేస్తే వచ్చేది పరమాణువు. వీటిని నిర్మించలేము. నాశనం చేయలేము. ప్రతి పరమాణువుకు ప్రత్యేక అస్తిత్వం ఉంటుంది. నేటి శాస్త్ర పాటవం రీత్యా పరమాణువుకు ఇంకా చిన్న రూపం వచ్చిందనుకోండి. ఇక ఏవిధంగానూ విభజించడానికి వీలులేని దానికి పరమాణువు అని పేరు. ఆ పరమాణువుకు కూడా ఉపపరమాణువులు ఉంటాయట.

పరమాణువు జీవపదార్థమా? అజీవపదార్థమా? అజీవ పదార్థము అనుకుంటే జైనధర్మంలోకి ఒకసారి తొంగి చూడాలి. అందులో అజీవపదార్థాలు అయిదు రకాలు. ఒకటి ధర్మాస్థికాయ. ఇక్కడ ధర్మ అంటే మతపరమైనది కాదు. కదలికకు మాధ్యమం. అస్థికాయ అంటే వస్తువుల మధ్య ఖాళీలు లేక ప్రాంతాల సమూహం. ధర్మాస్థికాయ అంటే ఈ విశ్వంలో పదార్థాలు కదిలే మాధ్యమం. ఇది లేకపోతే ప్రాణులు కదలలేవు. రెండు అధర్మాస్థికాయ. ఇది విశ్రాంతి మాధ్యమం. ఇది లేకపోతే ప్రాణులు విశ్రాంతి లేకుండా కదులుతూనే ఉంటాయి. మూడు ఆకాశాస్థికాయ. ఇది మళ్ళీ లోకాకాశ, అలోకాకాశ అని రెండు రకాలు. ప్రాణం, పరమాణువు, అణుసమూహాలు ఉండేది లోకాకాశం. ఇది లేనిది అలోకాకాశం. నాలుగోది పుద్గలాస్థికాయ. కలయిక, విభజన అనే ప్రక్రియలలో నిరంతరం పరిణామశీలం పరమాణుకేరీరం. ఈ విశ్వంలోని పదార్థమంతా పుద్గలం. జైనంలో అత్యుత్తమం కర్మధాతువులు కూడా పుద్గలమే. ఇందులో ఇంక విభజించ లేనిది పరమాణువు. చివరిది కాల. ఇది కాలానికి చెందినది. భూత, భవిష్యత్తు, వర్తమానాలు దీని రూపాలు. ఇది అనంతం. జైనంలో ఇదికూడా అజీవపదార్థమే.

మొత్తంమీద అజీవపదార్థమే స్థాణువు. దీనినే శాస్త్రజ్ఞులు సృష్టించలేని, నాశనం చేయలేని పదార్థంగా భావిస్తారు. ఇదే పరమాణువు. విస్తృతం జరిగినపుడు కూడా ఇందులోని ఎలక్ట్రానులు, ప్రోటానులు స్థానచలనం పొందుతాయి తప్ప నాశనం కావు. ఈ పరమాణువుల సమ్మేళనమే పదార్థం.

అందుకనే మూల పదార్థాన్ని మార్పు చేయగలమే తప్ప నాశనం చేయలేము, తయారుచేయలేము అంటారు. ఇందులో జీవం ప్రవేశించటమే ఈనాటికీ అంతుపట్టని ఏకైక సమస్య.

పూర్ణమదః పూర్ణమిదమ్ పూర్ణాత్ పూర్ణముదచ్యుతే ।

పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే ॥

అది నిండుగా ఉంది. ఇది కూడా నిండుగా ఉంది. ఆ నిండుకు ఈ నిండు కలిపినా నిండుగానే ఉంటుంది. ఒక నిండు తీసేసినా అది నిండుగానే ఉంటుంది. ఇది వేదవచనం. పరమతత్వానికి నిర్వచనం. మహేశ రూపానికి నిరూపణం. అంటే పరమేశ్వరుని రూపం స్థాణువు అంటే పరమాణువు అన్నమాట. ఆ పరమాణువులోనికి శక్తి ప్రవేశిస్తే అది జీవాణువు. పరమాణువుకు స్వయం చలనత్వం లేదు. జీవాణువుకు ఉంది.

ఈ రహస్యాన్నే మన పూర్వులు శివశక్తుల సమ్మేళనంగా భావించారు. అవిభక్తమైన జంటగా పేర్కొన్నారు. అర్ధనారీశ్వరుని చేశారు. ఈ జీవప్రపంచానికి ఆదిదంపతులుగా భావించారు. సృష్టి నిర్మాణానికి కారకులుగా భావించారు. పరమాణువు జీవాణువుగా మారే ప్రక్రియను మాత్రం నిర్వచించలేదు. ఒకవేళ వేదంలో ఎక్కడైనా ఉందేమో పండితులు చెప్పాలి. మన శాస్త్రజ్ఞులు మాత్రం ఈ విషయాన్ని ఇంకా పరిశోధిస్తూనే ఉన్నారు. జైగోట్ తయారైంది అంటారేతప్ప అది ఏవిధంగా జరిగిందో చెప్పలేకపోతున్నారు. నేటికీ పరిష్కారం లభించని సమస్య ఈ సమ్మేళనం. *

రుద్రపంచముఖధ్యానమ్

మం. సద్యోజాతం ప్రపద్యామి సద్యోజాతాయ వై నమో నమః ।

భవే భవే నాతిభవే భవస్య మామ్ । భవోద్భవాయ నమః ॥

(తై. ఆ. 10 ప్ర. 43-44 అను)

సద్యోజాతమ్ = సద్యోజాతము అను నామము కలదియు మహాదేవసంబంధియు అగు ఏ పశ్చిమముఖము కలదో - అట్టి ముఖమే తన రూపముగా కల మహాదేవపరమేశ్వరుని; ప్రపద్యామి = ఆశ్రయించుచున్నాను; సద్యోజాతాయ-వై = అట్టి సద్యోజాతనామక మహాదేవమూర్తికొరకే; నమః = (నేచేయు) నమస్కారము; అస్తు = అగుగాక!; (హే సద్యోజాత మహాదేవా!); మామ్ = నన్ను; భవే-భవే = నా ప్రతియొక జన్మమునందును; న-భవస్య = ఆశ్రయించకుమా; అతిభవే = (పునర్) జన్మమును అతిలంఘించు విషయమును; మామ్ = నన్ను; భవస్య = ఆశ్రయించుమా; (ప్రేరేపించుమా!); భవ-ఉద్-భవాయ = భవనము (సంసారము) నుండి ఉద్భావమును (దానికి అతీతుడై యుండుటను) కలిగించు (సంసారమునుండి ఉద్ధరించు) సద్యోజాతునికొరకు; నమః = నమస్కారము.

శ్లో॥ ప్రాలేయాచలచంద్రకుంభధవలం - గోక్షీరఫేనప్రభం

భస్మాభ్యుక్త మనజ్జదేహదహన - జ్వాలావలీలోచనమ్ ।

బ్రహ్మేంద్రాదిమరుద్గణై స్తుతిపరై - రభ్యర్చితం యోగిభి -

ర్షణైః హం సకలం కళజ్జరహితం - స్థాణో ర్ముఖం పశ్చిమమ్ ॥ 3

ఓం ఉం; టం రం డం ధం ణం; ఊం ఓం - ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ - ఓం శిం;

పశ్చిమముఖాయ నమః ॥3॥

శ్రీః శివతాండవ స్తోత్రమ్

(శ్రీ దశకంఠరావణ విరచితమ్)

శ్లో॥ జటాటవీగలజ్జలప్రవాహపావితస్థలే
గలేపలంబ్య లంబితాం భుజంగతుంగమాలికామ్ ।
డమడ్డమడ్డమడ్డమన్నినాదవడ్డమర్వయం
చకార చండతాండవం తనోతు నశ్శివశ్శివమ్ ॥

1

శ్లో॥ జటాకటాహసంభ్రమభ్రమన్నిలంపనిర్ధరీ-
విలోలవీచివల్లరీవిరాజమానమూర్ధని ।
ధగద్ధగద్ధగజ్జ్వలల్లలాటపట్టపావతే
కిశోరచంద్రశేఖరే రతిః ప్రతిక్షణం మమ ॥

2

శ్లో॥ ధరాధరేంద్రనందినీవిలాసబంధుబంధుర-
స్ఫురద్దిగంతసంతతిప్రమోదమానమానసే ।
కృపాకటాక్షధోరణీనిరుద్ధదుర్ధరాపది
క్వచిద్దిగంబరే మనో వినోదమేతు వస్తుని ॥

3

శ్లో॥ జటాభుజంగపింగళస్ఫురత్పూమణిప్రభా-
కదంబకుంకుమద్రవప్రతిప్రదిగ్వధూముఖే ।
మదాంధసింధురస్ఫురత్పగుత్తరీయమేదురే
మనో వినోదమద్భుతం బిభర్తు భూతభర్తరి ॥

4

శ్లో॥ సహస్రలోచనప్రభృత్యశేషలేఖశేఖర-
ప్రసూనధూళిధోరణీవిధూసరాంఘ్రిపీఠభూః ।
భుజంగరాజమాలయా నిబద్ధజాటజూటకః
శ్రీయై చిరాయ జాయతాం చకోరబంధుశేఖరః ॥

5

శ్లో॥ లలాటపత్వరజ్జ్వలద్ధనంజయస్ఫులింగభా-
నిపీఠపంచసాయకం నమన్నిలంపనాయకమ్ ।
సుధామయూఖలేఖయా విరాజమానశేఖరం
మహాకపాలి సంపదే శిరో జటాలమస్తు నః ॥

6

శ్లో॥ కరాళభాలపట్టికాధగద్ధగద్ధగజ్జ్వల-
ద్ధనంజయాహుతీకృతప్రచండపంచసాయకే ।
ధరాధరేంద్రనందినీకుచాగ్రచిత్రపత్రక-
ప్రకల్పనైకశిల్పిని త్రిలోచనే రతిర్మమ ॥

7

- శ్లో॥ నవీనమేఘమండలీనిరుద్ధదుర్ధరస్ఫురత్ -
కుహూనిశీధినీతమఃప్రబంధబద్ధకంధరః ।
నిలింపనిర్ఘ్నరీధరస్తనోతు కృత్తిసింధురః
కలానిధానబంధురశ్చియం జగద్ధరంధరః ॥ 8
- శ్లో॥ ప్రపుల్లనీలపంకజప్రపంచకాలిమప్రభా -
వలంబికంఠకందలీరుచిప్రబద్ధకంధరమ్ ।
స్మరచ్ఛిదం పురచ్ఛిదం భవచ్ఛిదం మఖచ్ఛిదం
గజచ్ఛిదంధకచ్ఛిదం తమంతకచ్ఛిదం భజే ॥ 9
- శ్లో॥ అఖర్వసర్వమంగళాకలాకదంబమంజరీ -
రసప్రవాహమాధురీవిజృంభణామధువ్రతమ్ ।
స్మరాంతకం పురాంతకం భవాంతకం మఖాంతకం
గజాంతకాంధకాంతకం తమంతకాంతకం భజే ॥ 10
- శ్లో॥ జయత్పదభ్రవిభ్రమభ్రమద్భుజంగమశ్వసద్ -
వినిర్గమక్రమస్ఫురత్కరాలభాలహవ్యవాట్ ।
ధిమిద్ధిమిద్ధిమిద్ధిసన్ మృదంగతుంగమంగల -
ధ్వనిక్రమప్రవర్తితప్రచండతాండవశ్శివః ॥ 11
- శ్లో॥ దృషద్విచిత్రతల్పయోర్భుజంగమౌక్తికస్రజోః
గరిష్ఠరత్నలోఽప్యయోః సుహృద్విషక్షపక్షయోః ।
తృణారవిందచక్షుషోః ప్రజామహీమహేంద్రయోః
సమప్రవృత్తికః కదా సదాశిం భజామ్యహమ్ ॥ 12
- శ్లో॥ కదా నిలింపనిర్ఘ్నరీనికుంజకోటరే వసన్
విముక్తదుర్మతిస్సదా శిరస్థమంజలిం వహన్ ।
విలోలలోలలోచనో లలామభాలలగ్నకః
శివేతి మంత్రముచ్చరన్ కదా సుఖీ భవామ్యహమ్ ॥ 13
- శ్లో॥ ఇమం హి నిత్యమేవముక్తముక్తమోత్తమం స్తవం
పఠన్ స్మరన్ బ్రువన్మరో విశుద్ధిమేతి సంతతమ్ ।
హరే గురౌ సుభక్తిమాశు యాతి నాన్యథా గతిం
విమోహనం హి దేహినాం సుశంకరస్య చింతనమ్ ॥ 14
- శ్లో॥ పూజావసానసమయే దశవక్త్రగీతం
యశృంభుపూజనపరం పఠతి ప్రదోషే ।
తస్య స్థిరాం రథగజేంద్రతురంగయుక్తాం
లక్ష్మీం సదైవ సుముఖీం ప్రదదాతి శంభుః ॥ 15

శ్రీః

శ్రీమతేరామానుజాయ నమః

“స త్రియే చీ అమృతాయ చీ”

శ్రీ మోహనరావుగారికి నమస్కారములు. అక్టోబరు నెల “ఆత్మజ్యోతి”లో శ్రీ మల్లాది హనుమంతరావుగారి అమరకోశ పరిచయం బాగున్నది. గ్రంథస్వరూప పరిచయంతో బాటు, సంస్కృతభాషను అధ్యయనం చేయాలనుకొనేవారికి అమరనిఘంటువు ఎంతో ఉపకారకమని, అవశ్యం పరనీయమని సూచించారు.

ఆ గ్రంథరాజం లోకానికి అందించిన ఐతిహ్యాన్ని వివరించడం ముదావహం. శ్రీ శంకరుల చరిత్రలో మండనమిత్రుల విషయంలో కూడా ఇలాంటి ఇతివృత్తమే ఇంచుమించుగా వినిపిస్తున్నది. అమరసింహుని కాలనిర్ణయం విషయంలో విమర్శకుల క్రీ॥శ॥ మొదటి శతాబ్దం మొదలుకొని క్రీ॥శ॥ 7వ శతాబ్దం వఱకు పలువిధాలుగా అభిప్రాయ పడుతున్నారు. ఏదేమైనా, అవి యేవీ ఈ గ్రంథకర్తకు శంకరులతో సమకాలికతను సాధింపలేకపోతున్నవి. “యస్య జ్ఞానదయాసిన్ధోః” - మంగళ శ్లోక సంగ్రహ వివరణం ఆకట్టుకొన్నది. శ్రీ మల్లాదివారికి ధన్యవాదాలు. వారి వ్యాసాన్ని చూచి “చాపలాయ ప్రచోదితః” అన్నట్లు సోత్సాహంగా వ్రాస్తున్న అనుష్టుందనమే ఇది.

విజ్ఞులు అమరనిఘంటువును అత్యుత్తమ ప్రమాణంగా సంభావించారు. అందునా, తెలుగువారు ఈ నిఘంటువు విషయంలో చూపిన ప్రామాణ్యబుద్ధి అనుపమానమైనది. “అమరం నెమఱువేస్తే కావ్యాలెందుకు...” అన్న లోకోక్తియే అందుకు తార్కాణం. ఏ భాషకు చెందిన గ్రంథమయొక్క వైభవాన్ని అయినా, ఆ భాషలోనే ప్రశంసాపూర్వకంగా తెలియజేయడం సహజమే. కాని భాషాంతరాలవారు అన్యభాషకు సంబంధించిన సాంకేతిక గ్రంథ వైశిష్ట్యాన్ని తమ భాషలోని జాతీయాల ద్వారా కొనియాడడం విశేషం. దీన్నిబట్టి కూడా ఆంధ్రుల హృదయంలో అమరంపై ఆదరం అపారమని తెలుస్తోంది.

అమరకోశానికి యాభైకి మించి వ్యాఖ్యానాలున్నాయి. ఆ వ్యాఖ్యానాహుళ్యమే ఈ నిఘంటువుయొక్క ప్రమాణికతను, సర్వాతిశయమైన వైలక్షణ్యాన్ని, పాఠక జనాదరాన్ని స్పష్టం చేస్తోంది.

ఈ నామలింగానుశాసనానికి ప్రసిద్ధమైన వ్యాఖ్యలలో భానుజిదీక్షిత కర్తృకమైన “సుధా” వ్యాఖ్యను ప్రముఖంగా పేర్కొనవచ్చు. ఈ వ్యాఖ్యాకారుడు వైయాకరణ సిద్ధాంత కౌముదీకర్తయైన భట్టోజిదీక్షితులవారి ఆత్మీయుడు, శిష్యుడు అని మంగళశ్లోక, వ్యాఖ్యాంత గద్గలను బట్టి తెలుస్తోంది. ఈ వ్యాఖ్య - అమరం లోని “స్వః” ఇత్యాది నైఘంటుక శబ్దాలన్నిటినీ ధాతుజములను క్రియాపదములనుండి సిద్ధించినవి గా నిరూపిస్తూ వ్యాకరణ పరంగా ప్రామాణికతను ప్రదర్శిస్తూ అర్థవిరణం చేస్తుంది.

సుధావ్యాఖ్యారంభంలో ఇంకొక విశేషాన్ని మనం చూడవచ్చు. మంగళాచరణ శ్లోకాన్ని ఈ వ్యాఖ్యాత అద్భుతమైన రీతిలో గురుపరంగా సమగ్రంగాను సరళవిపులంగాను వివరిస్తారు. ఆ వ్యాఖ్యావిశేషాలను తెలిసికొని ఆనందించుదాం -

“యస్య జ్ఞానదయాసిన్ధోరగాధస్యానఘా గుణాః ।

సేవ్యతామక్షయో ధీరాస్పృత్తియై చామృతాయ చ॥”

ఈ ఖోకంలో “ధీరాః” అను పదాన్ని వ్యాకరణబలంతో ఆచార్య పరమైనదిగా సమన్వయించి, విశేష్యముగా నిలిపి, ఆచార్యసేవాభాగ్యము కలుగవలెనని గ్రంథకర్త మంగళాచరణం చేస్తున్నట్లు వ్యాఖ్యాత వైదిక ప్రమాణ ప్రదర్శన పురస్కరంగా వ్యాఖ్యానిస్తారు.

“జ్ఞానదయాసిన్ధోః అగాధస్య, యస్య అనఘాః గుణాః (సన్తి) సః అక్షయః ధీరాః శ్రియే చ అమృతాయ చ (భవద్భిః / మయా) సేవ్యతామ్”- అని అన్వయక్రమము.

ప్రతిపదార్థము : జ్ఞానదయాసిన్ధోః = జ్ఞానము కరుణలకు సముద్రమువలె తరగని నిధియైనవాడు, అగాధస్య = గంభీరమైనవాడును అయిన, యస్య = ఏ ఆచార్యునికి, అనఘాః = పాపనివర్తకములైన, గుణాః = గుణములు కలవో, సః = అట్టి, అక్షయః = భగవానుని యందు నిలిపిన హృదయముగల, ధీరాః = జ్ఞానప్రదాత (ఆచార్యుడు), శ్రియే చ = సంపద కొఱకు, అమృతాయ చ = మోక్షము కొఱకును, సేవ్యతామ్ = సేవింప బడుగాక!

తాత్పర్యము : ఆచార్యుడు జ్ఞానదయాసాగరుడు, గంభీరహృదయుడు. ఆయన సత్య దయాద్యనేక కళ్యాణ గుణ సంపన్నుడు. ఆయన తన హృదయమున శ్రీమన్నారాయణుని నివాసముగా చేసికొనినవాడు. అట్టి జ్ఞానప్రదాతను అనగా గురువర్యుని ఇహలోక సుఖములను పొందుటకును మఱియు శాశ్వతానందానుభవరూపమైన మోక్షము కొఱకును నేను సేవింతును.

వివరణము : జ్ఞానదయాసిన్ధోః : తెలిసికొనుటకు సాధనమైనది కనుక “జ్ఞానము” అనగా “శాస్త్రము”. “దయ” అనగా ప్రతిఫలమును ఆశించకుండగనే పరుల దుఃఖాన్ని పోగొట్టాలనే తలంపు. నిరతిశయములైన ఈ రెండింటితో పరిపూర్ణమైన సముద్రము వలె నుండువాడు. ఇవల “శ్రోత్రియం బ్రహ్మానిష్ఠమ్” అని ఆచార్యుడు వైదిక జ్ఞాన సంపన్నుడై యుండవలెనని చెప్పిన శ్రుతిపాత్యము “జ్ఞానసింధు” అనుట ద్వారా స్ఫూరింపజేయుబడుచున్నది. కేవలం జ్ఞానవంతుడైనంత మాత్రమున ప్రయోజనము లేదని. ఆచార్యుడు “దయాసింధు”వని చెప్పట “దయాలో రసమర్థస్య దుఃఖాయైవ దయాలుతా” అన్నట్లు జ్ఞానములేని దయ దుఃఖహేతువగు నని జ్ఞానదయాపరిపూర్ణత్వం సూచింపబడింది.

అగాధస్య : గంభీరుడు. అనగా ఆచార్యుడు ఇంద్రియ విషయములకు వశ్యుడు కాడని భావము. లేక అగమనగా పర్వతము, వృక్షము అని అర్థము. వానిని పొందువాడు పరమాత్మ. ఆయనను చిత్తమునందు ఎల్లప్పుడు ధరించువాడు అగాధః.

గుణాః : కళ్యాణ గుణములు.

“సత్యం, శౌచం, దయా, ఋణి, స్వాగ, సృనోష, అర్జవమ్ ।

శమో, దమ, స్తప, స్వామ్యం, తితిక్షో, వరతి, శ్రుతమ్ ॥

జ్ఞానం, విరక్తి, దైశ్వర్యం, శౌర్యం, తేజో, బలం, స్మృతిః ।

స్వాతన్త్ర్యం, కౌశలం, కాన్తి, రైర్యం, మార్దవమేవ చ ॥

- ఇట్లనేక సద్గుణములు ఆచార్యునకు భూషణములు.

అనఘాః : సద్గురుని గుణములు అనఘములు అనగా పాపనివర్తకములు. తననాశ్రయించిన శిష్యుల సమస్తదోషములను తొలగించి వారికి చక్కని జ్ఞానమును ప్రసాదించునవి అని భావము. ఈ పదమును ఇట్లు గుణములకు విశేషణముగా మాత్రమే గాక, సంబోధన విభక్త్యంతముగా కూడా అన్వయింపవచ్చును.

ఈ పక్షమున “భవద్భిః” అను పదమును ఆధ్యాత్మతము చేసి” ఓ పాపరహితులారా! మీచే ఆచార్యుడు సేవింపబడుగాక!” అని చెప్పవచ్చు.

అక్షయః : అకారశబ్దవాచ్యుడు శ్రీమన్నారాయణుడు. క్షయమనగా జ్ఞానము, నివాసము అని అర్థములు. ఆచార్యుడు సర్వేశ్వరసంబంధమైన జ్ఞానము కలవాడు, అతని యందుండు వాడు అని భావము. దీనివలన “బ్రహ్మనిష్ఠమ్” అను ఉపనిషద్వాక్యము అనూదితమైనది.

ఇచట ఇంకొక యోజన-క్షయ మనగా హింస. అక్షయుడనగా పరహింసాపహరకు డని తాత్పర్యం. “యస్మాన్మోద్విజతే లోకః” అని కదా గీతావచనము.

ధీరాః : ధియం రాతి (దదాతి) అను వ్యుత్పత్తిని బట్టి జ్ఞానమును ప్రసాదించు గురువు “ధీరాః” (ఆకారాస్తప్రథమైక వచనం - “విశ్వాపాః” వలె). ఇదియే ఇచట విశేష్యము. “తద్విజ్ఞానార్థం స గురుమేవాభిగచ్ఛేత్” అను శ్రుత్యర్థము ఇచట ప్రస్ఫుట మగుచున్నది. జ్ఞానార్థులు జ్ఞానప్రదుడైన ఆచార్యునే కదా సేవింపవలసినది.

శ్రీయే చ అమృతాయ చ : గురుసేవాఫలమిది. మొదటిది ఐహిక సుఖానుభవము. రెండవది పారమార్థిక సుఖానుభవము. రెండును ఆచార్యాధీనములే. ఇచట రెండు చకారములును ఫలద్వయముయొక్క ప్రాధాన్యమును సూచించుచున్నవి.

సేవ్యతామ్ : గురుసేవాపరాయణులైన అనఘులనుద్దేశించి మీచే ఆచార్యుడు సేవింపబడుగాక. అని ఆశంసా పూర్వక మంగళాచరణము. లేక, నాచే ఆచార్యుడు సేవింపబడుగాక యని ప్రార్థనారూపమైన మంగళాచరణము.

గురుసేవామాహాత్మ్యము బ్రహ్మవైపరీతి పురాణములలో విపులముగ చెప్పబడినది. శ్రీమద్భాగవతమున కూడ “యథాఽహం జ్ఞానదో గురుః” అని, “తుష్టియం సర్వభూతాత్మా గురుశు శ్రూషయా యథా” - అనియు ప్రసిద్ధము.

ఈ రీతిగా ఆచార్యుని అనుపమానవైభవాన్ని సేవాఫలాన్ని ప్రాప్యతను ఈ శ్లోకరత్నమున మనకందించిన వ్యాఖ్యాతృశ్రీమణికి మనమెంతయు కృతజ్ఞులము కావలసి యున్నది. ఈ శ్లోక వ్యాఖ్యలోని వారి అభిప్రాయసారము తదీయవచనములలోనే -

“ఏవం లక్ష్మీవాన్, కళ్యాణగుణః, శాస్త్రసమ్మన్స్య, దయాపూర్ణో, విషయానాకృష్టో, విష్ణుభక్తో, విష్ణుసాక్షాత్కారవాన్, జ్ఞానదో గురుః సమ్మత్ప్రాప్త్యర్థం మోక్షప్రాప్త్యర్థం చ నిష్పాపైరధికారిభిః మయా వా సేవ్యతామ్”.

ఇట్లు, నమస్సులతో

డా॥ కందాళ లక్ష్మీనారాయణ

ఓం నమో నారాయణాయ

శ్రీ లక్ష్మీ సీహస్రనామ స్తోత్రమ్

హరిః ఓమ్ :

నామ్నాం సాష్టసహస్రం చ బ్రూహి గార్హ మహామతే ।
మహాలక్ష్మ్య మహాదేవ్యా భుక్తిముక్త్యర్థసిద్ధయే ॥

గార్హ ఉవాచ :

సనత్కుమారమాసీనం ద్వాదశాదిత్యసన్నిభమ్ ।
అపృచ్ఛన్యోగినో భక్త్యా యోగినామర్థసిద్ధయే ॥
సర్వలౌకికకర్మభ్యో విముక్తానాం హితాయ వై ।
భుక్తిముక్తిప్రదం జవ్య మనుబ్రూహి దయానిధే ॥
సనత్కుమార భగవన్సర్వజ్ఞోఽసి విశేషతః ।
ఆస్తిక్యసిద్ధయే శృణాం క్షిప్రధర్మార్థసాధనమ్ ॥
భిద్యంతి మానవాస్పర్శే ధనాభావేన కేవలమ్ ।
సిద్ధ్యంతి ధనినోఽన్యస్య నైవ ధర్మార్థకామనాః ॥
దారిద్ర్యధ్వంసినీ నామ కేన విద్యా ప్రకీర్తితా ।
కేన వా బ్రహ్మవిద్యాఽప్తిః కేన మృత్యువినాశినీ ॥
సర్వాసాం సారభూతైకా విద్యానాం కేన కీర్తితా ।
ప్రత్యక్షం సిద్ధిదా బ్రహ్మన్ తామాచక్ష్య దయానిధే ॥

సనత్కుమార ఉవాచ :

సాధు పృష్టం మహాభాగాస్సర్వలోకహితైషిణః ।
మహతామేష ధర్మశ్చ నాన్యేషామితి మే మతిః ।

బ్రహ్మ విష్ణు మహాదేవ మహేంద్రాది మహాత్మభిః ।
సంప్రోక్తం కథయామ్యుద్య లక్ష్మీనామసహస్రకమ్ ॥

యస్యోచ్చారణమాత్రేణ దారిద్ర్యాన్ముచ్యతే నరః ।
కిం పునస్తజ్జపాజ్ఞాపీ సర్వేష్టార్థాసవాప్నుయాత్ ॥

అస్య శ్రీ లక్ష్మీ దివ్యసహస్రనామస్తోత్ర మహామంత్రస్య । అనందకర్షమ చిక్షీ-
తేందిరాసుతాదయో మహాత్మానో మహర్షయః । అనుష్ఠుప్తుండః । విష్ణుమాయా శక్తిః । మహాలక్ష్మీః
పరాదేవతా । శ్రీమహాలక్ష్మీ ప్రసాదసిద్ధిదావరా సర్వేష్టార్థసిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః । శ్రామిత్యాది
షడంగన్యాసః ॥

ధ్యానమ్ :

పద్మనాభపియాం దేవీం పద్మాక్షీం పద్మవాసినీమ్ ।
పద్మవక్త్రాం పద్మహస్తాం వందే పద్మామహర్నిశమ్ ॥
పూర్ణేందుబింబవదనాం రత్నాభరణభూషితామ్ ।
పరదాభయహస్తాధ్యాం ధ్యాయేచ్ఛంద్రసహోదరీమ్ ॥
ఇచ్ఛాపూరితాం భగవతస్సచ్చిదానందరూపిణీమ్ ।
సర్వజ్ఞాం సర్వజననీం విష్ణువస్థులాలయామ్ ।
దయాళుమనశం ధ్యాయేత్సుఖసిద్ధిస్వరూపిణీమ్ ॥
యథోపదేశం జపిత్యా యథాక్రమం దేవ్యై సమర్ప్య ।
తతశ్చాంభవీముద్రయా లక్ష్మ్యమనుసంధాయ । నామ సహస్రం జపేత్ ॥

హరిః ఓమ్ :

నిత్యాగతాఽనంతనిత్యా నందినీ జనరంజనీ ।
నిత్యప్రకాశినీ చైవ స్వప్రకాశస్వరూపిణీ ॥
మహాలక్ష్మీర్మహాకాలీ మహాకన్యా సరస్వతీ ।
భోగవైభవసంధాత్రీ భక్తానుగ్రహకారిణీ ॥
ఈశావాస్యా మహామాయా మహాదేవీ మహేశ్వరీ ।
హృల్లైఖా పరమా శక్తిర్మాతృకా బీజరూపిణీ ॥
నిత్యానందా నిత్యబోధాఽనాదినీ జనమోదినీ ।
సత్యప్రత్యయినీ చైవ స్వప్రకాశాత్మరూపిణీ ॥
త్రిపురా ఛైరవీ విద్యా హంసా వాగీశ్వరీ శివా ।
వాగ్దేవీ చ మహారాత్రిః కాళరాత్రిస్త్రిలోచనా ॥
భద్రకాలీ కరాళీ చ మహాకాలీ తిలోత్తమా ।
కాలీ కరాలవక్త్రంతా కామాక్షీ కామదా శుభా ॥

చండికా చందరూపేశా చాముందా చక్రధారిణీ ।
 త్రైలోక్యజననీ దేవీ త్రైలోక్యవిజయోత్తమా ॥
 సిద్ధలక్ష్మీః క్రియాలక్ష్మీర్మోక్షలక్ష్మీః ప్రసాదినీ ।
 ఉమా భగవతీ దుర్గా చాంద్రి దాక్షాయణీ శిఖా ॥
 ప్రత్యంగిరా ధరావేలా లోకమాతా హరిప్రియా ।
 పార్వతీ పరమాదేవీ బ్రహ్మవిద్యాప్రదాయినీ ॥
 అరూపా బహురూపా చ విరూపా విశ్వరూపిణీ ।
 పంచభూతాత్మికా వాణీ పంచభూతాత్మికా పరా ॥
 కాలికా పంచికా వాగ్మీ హవిః ప్రత్యధిదేవతా ।
 దేవమాతా సురేశానా వేదగర్భాఖంబికా ధృతిః ॥
 సంఖ్యా జాతిః క్రియా శక్తిః ప్రకృతిర్మోహినీ మహీ ।
 యజ్ఞవిద్యా మహావిద్యా గుహ్యవిద్యావిభావరీ ॥
 జ్యోతిష్మతీ మహామాతా సర్వమంత్రఫలప్రదా ।
 దారిద్ర్యధ్వంసినీ దేవీ హృదయగ్రంథిభేదినీ ॥
 సహస్రాదిత్యసంకాశా చంద్రికా చంద్రరూపిణీ ।
 గాయత్రీ సోమసంభూతిస్సామిత్రీ ప్రణవాత్మికా ॥
 శాంకరీ వైష్ణవీ బ్రాహ్మీ సర్వదేవసమస్మృతా ।
 సేష్యదుర్గా కుబేరాక్షీ కరవీరనివాసినీ ॥
 జయా చ విజయా చైవ జయంతీ చాఽపరాజితా ।
 కుబ్జికా కాలికా శాస్త్రీ వీణాపుస్తకధారిణీ ॥
 సర్వజ్ఞశక్తిశ్రీశక్తిర్బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికా ।
 ఇదా పింగళికామధ్యామృణాలీతంతురూపిణీ ॥
 యజ్ఞేశానీ ప్రథా దీక్షా దక్షిణా సర్వమోహినీ ।
 అష్టాంగయోగినీ దేవీ నిర్భీజధ్యానగోచరా ॥
 సర్వతీర్థస్థితా శుద్ధా సర్వపర్వతవాసినీ ।
 వేదశాస్త్రప్రమా దేవీ షడంగదిపదక్రమా ॥
 శివా ధాత్రీ శుభానందా యజ్ఞకర్మస్వరూపిణీ ।
 వ్రతినీ మేనకాదేవీ బ్రహ్మణీ బ్రహ్మచారిణీ ॥
 ఏకాక్షరపరా తారా భవబంధవినాశినీ ।
 విశ్వంభరా ధరాధారా నిరాధారాఽధికస్వరా ॥
 రాకాకుహళారమావాన్యో పూర్ణిమాఽనుమతీద్యుతిః ।
 సినీవాలీ శివాచశ్యా వైశ్నవేవీ పిశంగిలా ॥

పిప్పలా చ విశాలాక్షీ రక్షోఘ్ని వృష్టికారిణీ ।
 దుష్టవిద్రావిణీ దేవీ సర్వోపద్రవనాశినీ ॥
 శారదా శరసంధానా సర్వశస్త్రస్వరూపిణీ ।
 యుద్ధమధ్యస్థితా దేవీ సర్వభూతప్రభంజినీ ॥
 అయుద్ధా యుద్ధరూపా చ శాంతా శాంతిస్వరూపిణీ ।
 గంగా సరస్వతీ వేణీ యమునా నర్మదాపగా ॥

25

సముద్రవసనావాసా బ్రహ్మాండశ్రేణీమేఖలా ।
 పంచపక్తా దశభుజా శుద్ధస్ఫటికసన్నిభా ॥
 రక్తా కృష్ణా సితా పీతా సర్వపర్ణా నిరీశ్వరీ ।
 కాలికా చక్రికా దేవీ సత్యా తు వటుకా స్థితా ॥
 తరుణీ వారుణీ నారీ జ్యేష్ఠాదేవీ సురేశ్వరీ ।
 విశ్వంభరా ధరా కర్త్రీ గళార్గళవిభంజినీ ॥
 సంధ్యా రాత్రిర్దివా జ్యోత్స్నా కలా కాష్ఠా నిమేషికా ।
 ఉర్వి కాత్యాయనీ శుక్రా సంసారార్జవతారిణీ ॥

కపిలా కీలికాఽశోకా మల్లికా నవమాలికా ।
 దేవికా నందికా శాంతా భంజికా భయభంజికా ॥
 కౌశికీ వైదికీ దేవీ సౌరీ రూపాధికాఽతిభా ।
 దిగ్విస్తా నవవస్త్రా చ కన్యకా కమలోద్భవా ॥
 శ్రీసౌమ్యలక్ష్మణాఽతీతా దుర్గా సూత్రప్రబోధికా ।
 శ్రద్ధా మేధా కృతిః ప్రజ్ఞా ధారణా కాంతిరేవ చ ॥
 శ్రుతి స్మృతిర్మతిర్ధన్యా భూతిరిష్టిర్యనీషిణీ ।
 విరక్తిర్వాప్సినీ మాయా సర్వమాయాప్రభంజినీ ॥
 మాహేంద్రీ మంత్రిణీ సింహీ చేంద్రజాలస్వరూపిణీ ।
 అవస్థాత్రయనిర్ముక్తా గుణత్రయవివర్జితా ॥
 ఈషణత్రయనిర్ముక్తా సర్వరోగవివర్జితా ।
 యోగిధ్యానాంతగమ్యా చ యోగధ్యానపరాయణా ।

35

త్రయీ శిఖా విశేషజ్ఞా వేదాంతజ్ఞానరూపిణీ ।
 భారతీ కమలా భాషా పద్మా పద్మవతీ కృతిః ॥
 గౌతమీ గోమతీ గౌరీ ఈశానా హంసవాహినీ ।
 నారాయణీ ప్రభాధారా జాహ్నువీ శంకరాత్మజా ॥
 చిత్రఘంటా సునందా శ్రీర్మానవీ మనుసంభవా ।
 స్తంభినీ క్షోభిణీ మారీ భ్రామిణీ శత్రుమారిణీ ॥

మోహినీ ద్వేషిణీ వీరా అఘోరా రుద్రరూపిణీ ।
రుద్రైకాదశినీ పుణ్యా కల్యాణీ లాభకారిణీ ॥

దేవదుర్గా మహాదూతా స్వప్నదుర్గాఽష్టభైరవీ ।
సూర్యచంద్రాగ్నిరూపా చ గ్రహసక్షతరూపిణీ ॥

బిందునాదకళాతీతా బిందునాదకళాత్మికా ।
దశవాయుజయాకారా కలాషోడశసంయుతా ॥
కాశ్యపీ కమలా దేవీ నాదచక్రనివాసినీ ।
మృదాధారా స్థిరా గుహ్యో దేవికా చక్రరూపిణీ ॥

అవిద్యా శార్వరీ భుంజా జంభాసురనిబర్హిణీ ।
శ్రీకాయా శ్రీకలా శుభ్రా కర్మనిర్మూలకారిణీ ॥

ఆదిలక్ష్మీర్గుణాధారా పంచబ్రహ్మాత్మికా పరా ।
శ్రుతిర్బ్రహ్మముఖావాసా సర్వసంపత్తిరూపిణీ ॥

మృతసంజీవినీ మైత్రీ కామినీ కామవర్జితా ।
నిర్వాణమార్గదా దేవీ హంసినీ కాలికా క్షమా ॥

45

సపర్యా గుణినీ భిన్నా నిర్గుణా ఖండితా శుభా ।
స్వామినీ వేదినీ శక్త్యా శాంబరీ చక్రధారిణీ ॥

దండినీ ముండినీ వ్యాఘ్రీ శిఖినీ సోమసంహతిః ।
చింతామణిశ్చిదాసందా పంచబాణప్రబోధినీ ॥

బాణశ్రేణిస్సహస్రాక్షీ సహస్రభుజపాదుకా ।
సంధ్యా బలిస్త్రిసంధ్యాఖ్యా బ్రహ్మాండమణిభూషణా ॥

వాసవీ వారుణీ సేనా కులికా మంత్రరంజినీ ।
జితప్రాణస్వరూపా చ కాంతా కామ్యవరప్రదా ॥

మంత్రబ్రాహ్మణవిద్యార్థా నాదరూపా హవిష్మతీ ।
అథర్వణీ శ్రుతిశ్చూన్యా కల్పనావర్జితా సతీ ॥

సత్తా జాతిః ప్రమాఽమేయా ప్రమితిః ప్రాణదా గతిః ।
అవర్ణా పంచవర్ణా చ సర్వదా భువనేశ్వరీ ॥

త్రైలోక్యమోహినీ విద్యా సర్వభక్త్రీ క్షరాక్షరా ।
హిరణ్యవర్ణా హరిణీ సర్వోపద్రవనాశినీ ॥

కైవల్యపదవీరేఖా సూర్యమండలసంస్థితా ।
సోమమండలమధ్యస్థా వహ్నిమండలసంస్థితా ॥

వాయుమండలమధ్యస్థా వ్యోమమండలసంస్థితా ।
చక్రికా చక్రమధ్యస్థా చక్రమార్గప్రపత్తినీ ॥

కోకిలా కులచక్రేశా పక్షతిః పంక్తిపాపనీ ।
 సర్వసిద్ధాంతమార్గస్థా షడ్వర్ణా వరవర్జితా ॥
 శతరుద్రహారా హంత్రి సర్వసంహారకారిణీ ।
 పురుషా పౌరుషీ తుష్టిస్సర్వతంత్రప్రసూతికా ॥
 అర్ధనారీశ్వరీ దేవీ సర్వవిద్యాప్రదాయినీ ।
 భార్గవీ యాజుషీ విద్యా సర్వోపనిషదాస్థితా ॥
 వ్యోమకేశాఽఖిలప్రాణా పంచకోశవిలక్షణా ।
 పంచకోశాత్మికా ప్రత్యక్షుంచబ్రహ్మాత్మికా శివా ॥
 జగజ్జరాజనిత్రీ చ పంచకర్మప్రసూతికా ।
 వాగ్దేవ్యాభరణాకారా సర్వకామ్యస్థితా స్థితిః ॥
 అష్టాదశచతుష్టైపీరికా విద్యాయాయుతా ।
 కాళికాకర్షణశ్యామా యక్షిణీ కిన్నరేశ్వరీ ॥
 కేతకీ మల్లికాఽశోకా వారాహీ ధరణీ ధ్రువా ।
 నారసింహీ మహోగ్రస్యా భక్తానామార్చినాశినీ ॥
 అంతర్మలా స్థిరా లక్ష్మీర్జరామరణనాశినీ ।
 శ్రీరంజితా మహాకాయా సోమసూర్యాగ్నిలోచనా ॥
 అదితిర్దేవమాతా చ అష్టపుత్రాఽష్టయోగినీ ।
 అష్టప్రకృతిరష్టాష్టవిభ్రాజద్వికృతాకృతిః ॥
 దుర్భిక్షధ్వంసినీ దేవీ సీతా సత్యా చ రుక్మిణీ ।
 భృతిజా భార్గవీ దేవీ దేవయోనిస్తపస్వినీ ॥
 శాకంభరీ మహాశోణా గరుడోపరిసంస్థితా ।
 సింహగా వ్యాఘ్రగా దేవీ వాయుగా చ మహాద్రిగా ॥
 అకారాదిక్షకారాంతా సర్వవిద్యాధిదేవతా ।
 మంత్రవ్యాఖ్యాననిపుణా జ్యోతిశ్శాస్త్రైకలోచనా ॥
 ఇదాపింగళికామధ్యసుషుమ్నాగ్రంధిభేదినీ ।
 కాలచక్రాశ్రయోపేతా కాలచక్రస్వరూపిణీ ॥
 వైశారదీ మతిత్రేష్వా పరిష్వా సర్వదీపికా ।
 వైనాయకీ వరారోహా శ్రోణివేలా బహిర్ముఖిః ॥
 జంభినీ జృంభిణీ జృంభకారిణీ గణకారికా ।
 శరణీ చక్రికాఽసంతా సర్వవ్యాధిచికిత్సకీ ॥
 దేవకీ దేవసంకాశా వారిధిః కరుణాకరా ।
 శర్వరీ సర్వసంపన్నా సర్వపాపప్రభంజినీ ॥

ఏకమాత్రా ద్విమాత్రా చ త్రిమాత్రా చ తథా పరా ।
అర్థమాత్రా పరా సూక్ష్మా సూక్ష్మార్థాధపరా౨ పరా ॥

ఏకవీరా విశేషాఖ్యా షష్ఠీ దేవీ మనస్వినీ ।
నైష్కర్మ్యా నిష్కళా లోకా జ్ఞానకర్మాధికా గుణా ॥

సబంధ్యానందసందోహో వ్యోమాకారా౨ నిరూపితా ।
గద్యపద్యాత్మికా వాణీ సర్వాలంకారసంయుతా ॥

సాధుబంధపదన్యాసా సర్వేకా ఘటికావళిః ।
షట్కర్మా కర్మశాకారా సర్వకర్మవివర్జితా ॥

ఆదిత్యవర్ణా చాపర్ణా కామినీ వరరూపిణీ ।
బ్రహ్మణీ బ్రహ్మసంతానా వేదవాగీశ్వరీ శివా ॥

75

పురాణన్యాయమీమాంసాధర్మశాస్త్రాగమాశ్రుతా ।
సద్యోవేదవతీ సర్వాహంసీ విద్యాధిదేవతా ॥

విశ్వేశ్వరీ జగద్ధాత్రీ విశ్వనిర్మాణకారిణీ ।
వైదికీ వేదరూపా చ కాలికా కాలరూపిణీ ॥

నారాయణీ మహాదేవీ సర్వతత్త్వప్రవర్తినీ ।
హిరణ్యవర్ణరూపా చ హిరణ్యపదసంభవా ॥

కైవల్యపదవీ పుణ్యా కైవల్యజ్ఞానలక్ష్మితా ।
బ్రహ్మసంపత్తిరూపా చ బ్రహ్మసంపత్తికారిణీ ॥

వారుణీ వారుణారాధ్యా సర్వకర్మప్రవర్తినీ ।
ఏకాక్షరపరా౨ ౨ యుక్తా సర్వదారిద్ర్యభంజినీ ॥
పాశాంకుశాన్వితాదివ్యా వీణా వ్యాఖ్యాక్షసూత్రభృత్ ।
ఏకమూర్తిస్త్రయామూర్తిర్మధుకైటభభంజినీ ॥

80

సాంఖ్యా సాంఖ్యవతీ జ్వాలా జ్వాలంతీ కామరూపిణీ ।
జాగ్రతీ సర్వసంపత్తిస్సుషుప్తా స్వేష్టదాయినీ ॥
కపాలినీ మహాదంష్ట్రా భ్రుకుటీ కుచీలాసనా ।
సర్వావాసా సువాసా చ బృహత్సృష్టిశ్చ శక్వరీ ॥

ఛందోగణప్రతిష్ఠా చ కల్మాషీ కరుణాత్మికా ।
చక్రఘ్నతీ మహాఘోషా ఖడ్గచర్మధరాశనిః ॥

శిల్పవైచిత్ర్యవిద్యోతా సర్వతోభద్రవాసినీ ।
అచింత్యలక్షణాకారా సూత్రభాష్యనిబంధనా ॥

సర్వవేదార్థసంపత్తిస్సర్వశాస్త్రార్థమాత్మకా ।
అకారాదిక్షకారాంతమాత్రా వర్ణకృతస్థలా ॥

సర్వలక్ష్మీస్సదానందా సారవిద్యా సదాశివా ।
 సర్వజ్ఞా సర్వశక్తిశ్చ ఖేచరీరూపగోచ్చితా ॥
 అణిమాదిగుణోపేతా పరాకాష్ఠా పరాగతిః ।
 హంసయుక్తవిమానస్థా హంసారూఢా శశిప్రభా ॥
 భవానీ వాసనాసక్తిరాకృతీస్తాఖిలాఖిలా ।
 తంత్రహేతుర్విచిత్రాంగీ వ్యోమగంగా వినోదినీ ॥
 వర్షా చ వార్షికా చైవ ఋగ్యజుస్సామరూపిణీ ।
 మహానదీ నదీపుణ్యాఖ్య గణ్యపుణ్యగుణక్రియా ॥
 సమాధిగతలభ్యార్థా శ్రోతవ్యా స్వప్రియాఘృణా ।
 నామాక్షరపరా దేవీ ఉపసర్గనఖాచితా ॥
 నిపాతోరుద్యయీ జంఘా మాతృకా మంత్రరూపిణీ ।
 ఆసీనా చ శయానా చ తిష్ఠంతీ ధావనాధికా ॥
 లక్ష్మలక్ష్మణయోగాధ్యా తాద్రూప్యగణనాకృతిః ।
 ఏకరూపా నైకరూపా సేందురూపా సదాకృతిః ॥
 సమాసతద్ధితాకారా విభక్తివచనాత్మికా ।
 స్వాహాకారా స్వధాకారా శ్రీపత్యర్థాంగసందినీ ॥
 గంభీరా గహనాగుహ్యో యోనిలింగార్థధారిణీ ।
 శేషవాసుకిసంసేవ్యా చపలా వరవర్ణినీ ॥
 కారుణ్యాకారసంపత్తిః కీలకృన్మంత్రకీలికా ।
 శక్తిబీజాత్మికా సర్వమంత్రేష్వా క్షయకామనా ॥
 ఆగ్నేయా పార్థివా ఆప్యో వాయవ్యా వ్యోమకేతనా ।
 సత్యజ్ఞానాత్మికా నందా బ్రాహ్మీ బ్రహ్మసనాతనీ ॥
 అవిద్యావాసనా మాయా ప్రకృతిస్సర్వమోహినీ ।
 శక్తిర్ధారణశక్తిశ్చ చిదచిచ్ఛక్తియోగినీ ॥
 వక్త్రారుణా మహామాయా మరీచిర్మదమర్దినీ ।
 విరాట్ స్వాహా స్వధా శుద్ధా నిరుపాస్సిస్సుభక్తిగా ॥
 నిరూపితాద్యయీ విద్యా నిత్యానిత్యస్వరూపిణీ ।
 వైరాజమార్గసంచారా సర్వసత్పుణదర్శినీ ॥
 జాలంధరీ మృదానీ చ భవానీ భవభంజినీ ।
 త్రైకాలికజ్ఞానతంతుస్త్రికాలజ్ఞానదాయినీ ॥
 నాదాతీతా స్మృతిః ప్రజ్ఞా ధాత్రీరూపా త్రిపుష్కరా ।
 పరాజితా విధానాజ్ఞా విశేషితగుణాత్మికా ॥

హిరణ్యకేశినీ హేమబ్రహ్మసూత్రవిచక్షణా ।
 అసంఖ్యేయపరార్థాంతస్వరవ్యంజనవైఖరీ ॥
 మధుజిహ్వో మధుమతీ మధుమానోదయా మధుః ।
 మాధవీ చ మహాభాగా మేఘగంభీరనిస్వనా ॥
 బ్రహ్మవిష్ణుమహేశాదిజ్ఞాతవ్యార్థవిశేషగా ।
 నాభౌవస్నిశిఖాకారా లలాటే చంద్రసన్నిభా ॥
 క్రూమధ్యే భాస్కరాకారా సర్వతారాకృతిర్హృది ।
 కృతికాదిభరణ్యంతనక్షత్రేష్టర్నితోదయా ॥
 గ్రహవిద్యాత్మికా జ్యోతిర్జ్యోతిర్విస్మృతిజీవికా ।
 బ్రహ్మాండగర్భిణీ బాలా సప్తావరణదేవతా ॥
 వైరాజోత్తమసామ్రాజ్యా కుమారకుశలోదయా ।
 బగళా భ్రమరాంబా చ శివదూతీ శివాత్మికా ॥
 మేరువింధ్యాదిసంస్థానా కాశ్మీరపురవాసినీ ।
 యోగనిద్రా మహానిద్రా వినిద్రా రాక్షసాశ్రితా ॥
 సువర్ణదా మహాగంగా పంచాఖ్యా పంచసంహతిః ।
 సుప్రజాతా సువీర్యా చ సుపోషా సుపతిశ్శివా ॥
 సుగృహా రక్తబీజాంతా హతకందర్పజీవికా ।
 సముద్రవ్యోమమధ్యస్థా సమబిందుసమాశ్రయా ॥
 సౌభాగ్యరసజీవాతుస్సారాసారవివేకదృక్ ।
 త్రివళ్యాదిసుపుష్టాంగా భారతీ భారతీ శ్రితా ॥
 నాదబ్రహ్మమయీ విద్యా జ్ఞానబ్రహ్మమయీ పరా ।
 బ్రహ్మనాడీ నిరుక్తిశ్చ బ్రహ్మకైవల్యసాధనా ॥
 కాలికేయమహోదారవీర్యవిక్రమరూపిణీ ।
 బడబాగ్నిశిఖావక్త్రా మహాకబలతర్పణా ॥
 మహాభూతా మహాదర్పా మహాసారా మహాక్రతుః ।
 పంచభూతా మహాగ్రాసా పంచభూతాధిదేవతా ॥
 సర్వప్రమాణా సంపత్తిస్సర్వరోగప్రతిక్రియా ।
 బ్రహ్మాండాంతర్గతహిర్వాస్తా విష్ణువక్షోవిభూషణీ ॥
 శాంకరీ విధివక్త్రస్థా ప్రవరావరహేతుకీ ।
 హేమమాలా శిఖామాలా త్రిశిఖా పంచలోచనా ॥
 సర్వాగమసదాచారా మర్యాదా యాతుభంజినీ ।
 పుణ్యశ్లోకప్రబంధాధ్యా సర్వాంతర్యామిరూపిణీ ॥

సామగానసమారాధ్యా శ్రోతకర్ణరసాయనా ।
 జీవలోకైకజీవాతుర్భద్రోదారవిలోకనా ॥
 తటితోటిలసత్కాంతిస్తరుణీ హరిసుందరీ ।
 మీననేత్రా చ సేంద్రాక్షీ విశాలాక్షీ సుమంగళా ॥
 సర్వమంగళసంపన్నా సాక్షాన్మంగళదేవతా ।
 దేహహృద్దీపికా దీప్తిర్దిహృపాపప్రణాశినీ ॥
 అర్ధచంద్రోల్లసద్దండ్రా యజ్ఞవాటవిలాసినీ ।
 మహాదుర్గా మహాత్మాహా మహాదేవబలోదయా ॥
 ధాకినీద్యా శాకినీద్యా సాకినీద్యా సమస్తజాట్ ।
 నిరంకుశా నాకివంద్యా షడాధారాధిదేవతా ॥
 భువనజ్ఞాననిశ్చేణిః భువనాకారవల్లరీ ।
 శాశ్వతీ శాశ్వతాకారా లోకానుగ్రహకారిణీ ॥
 సారసీ మాససీ హంసీ హంసలోకప్రదాయినీ ।
 చిన్మూద్రాలంకృతకరా కోటిసూర్యసమప్రభా ॥
 సుఖప్రాణిశిరోరేఖా సదదృష్టప్రదాయినీ ।
 సర్వసాంకర్యదోషఘ్నీ గ్రహహాపద్రవనాశినీ ॥
 క్షుద్రజంతుభయఘ్నీ చ విషరోగాదిభంజినీ ।
 సదాశాంతా సదాశుద్ధా గృహచ్ఛిద్రనివారిణీ ॥
 కలిదోషప్రశమనీ కోలాహలపురస్థితా ।
 గౌరీ లాక్షణికీ ముఖ్యా జఘన్యాకృతివర్జితా ॥
 మాయావిద్యామూలాభూతా వాసవీ విష్ణుచేతనా ।
 వాదినీ వసురూపా చ వసురత్నపరిచ్ఛదా ॥
 ఛాందసీ చంద్రహృదయా మంత్రస్వచ్ఛందభైరవీ ।
 వనమాలా వైజయంతీ పంచదివ్యాయుధాత్మికా ॥
 పీతాంబరమయీ చంచత్కస్తుభా హరికామినీ ।
 నిత్యా తథ్యా రమా రామా రమణీ మృత్యుభంజినీ ॥
 జ్యేష్ఠా కాష్ఠా ధనిష్ఠాంతా శరాంగీ నిర్గుణప్రియా ।
 మైత్రేయా మిత్రవిందా చ శేష్యశేషకళాశయా ॥
 వారాణసీ వాసలభ్యా సార్యావర్తజనస్తుతా ।
 జగదుత్పత్తిసంస్థానసంహారత్రయకారణా ॥
 త్వమంబా విష్ణుసర్వస్వా నమస్తేఽస్తు మహేశ్వరి ।
 నమస్తే సర్వలోకానాం జనన్యై పుణ్యమూర్తయే ॥

సిద్ధలక్ష్మీర్మహాకాలీ మహాలక్ష్మీ నమోఽస్తు తే ।
సద్యోజాతాదిపంచాగ్నిరూపా పంచకపంచకా ॥

యంత్రలక్ష్మీర్భవత్పాదిరాద్యాద్యే తే నమో నమః ।
సృష్ట్యాదికారణాకారవితతే దోషవర్జితే ॥

జగల్లక్ష్మీర్జగన్మాతర్విష్ణుపత్ని నమోఽస్తు తే ।
నవకోటిమహాశక్తిసముపాస్యపదాంబుజే ॥

కనత్సావర్తరత్నాధ్యసర్వాభరణభూషితే ।
అనంతనిత్యమహిషి ప్రపంచేశ్వరనాయకి ॥

అత్యుచ్చితపదాంతస్థే పరమవ్యోమనాయకి ।
నాకపృష్ఠగతారాధ్యే విష్ణులోకవిలాసిని ॥

వైకుంఠరాజమహిషి శ్రీరంగనగరాశ్రితే ।
రంగనాయకి భూపుత్రి కృష్ణే వరదవల్లభే ॥

కోటిబ్రహ్మాదిసంసేవ్యే కోటిరుద్రాదికీర్తితే ।
మాతులుంగమయం ఖేటం సౌవర్ణచషకం తథా ॥

పద్మద్వయం పూర్ణకుంభం కీరం చ వరదాభయే ।
పాశమంకుశకం శంఖం చక్రం శూలం కృపాణికామ్ ॥

ధనుర్బాణౌ చాక్షమాలాం చిన్మూద్రామపి బిభ్రతే ।
అష్టాదశభుజే లక్ష్మీ మహాష్టాదశపీఠగే ॥

భూమినీళాదిసంసేవ్యే స్వామిచిత్తానువర్తిని ।
పద్మే పద్మాలయే పద్మపూర్ణకుంభాభిషేచితే ॥

ఇందిరేందిందిరాభాక్షీ క్షీరసాగరకన్యకే ।
భార్గవీ త్వం స్వతంత్రైచ్చా పశీకృతజగత్పతిః ॥
మంగలాం మంగలానాం త్వం దేవతానాం చ దేవతా ।
త్వముత్తమోత్తమానాం చ త్వం శ్రేయః పరమాప్యుతమ్ ॥

ధనధాన్యాభివృద్ధిశ్చ సార్వభౌమసుఖోచ్చయా ।
ఆందోలికాదిసౌభాగ్యం మత్తేభాదిమహోదయః ॥

పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిశ్చ విద్యాభోగబలాదికమ్ ।
ఆయురారోగ్యసంపత్తిరష్టైశ్వర్యం త్వమేవ హి ॥

పరమేశవిభూతిశ్చ సూక్ష్మాత్సూక్ష్మతరా గతిః ।
సదయాపాంగసందత్రబ్రహ్మాండ్రాదిపదస్థితిః ॥

అవ్యాహతమహాభాగ్యా త్వమేవాక్షోభ్యవిక్రమా ।
సమన్వయశ్చ వేదానామవిరోధస్త్వమేవ హి ॥

నిత్రేయసపదప్రాప్తిసాధనం ఫలమేవ చ ।
 శ్రీమంతరాజరాజ్ఞీ చ శ్రీవిద్యా క్షేమకారిణీ ॥
 శ్రీంబీజజపసంతుష్టా ఐం హ్రీం శ్రీం బీజపాలికా ।
 ప్రపత్తిమార్గసులభా విష్ణుప్రథమకింకరీ ॥
 క్షీంకారార్థసవిత్రీ చ సౌమంగల్యాధిదేవతా ।
 శ్రీ షోడశాక్షరీవిద్యా శ్రీయంత్రపురవాసినీ ॥
 సర్వమంగలమాంగల్యే శివే సర్వార్థసాధికే ।
 శరణ్యే త్ర్యంబకే దేవి నారాయణి నమోఽస్తు తే ॥
 పునః పునర్నమస్తేఽస్తు సాష్టాంగమయుతం పునః ॥

154

155

సనత్కుమార ఉవాచ :

ఏవం స్తుతా మహాలక్ష్మీర్భహ్మరుద్రాదిభిస్సరైః ।
 నమద్భిరారైర్దినైశ్చ నిస్సత్వైర్భగవద్భిః ॥
 జ్యేష్ఠాఞ్జ్యైశ్చ నిత్రీకైస్సంసారాత్స్వపరాయణైః ।
 విష్ణువత్సీ దదౌ తేషాం దర్శనం దృష్టితర్పణమ్ ॥
 శరత్పార్వర్థేందుకోట్యాభధవళాపాంగవీక్షణైః ।
 సర్వాంత్యక్షసమావిష్టాంశ్చక్రే హృష్టా వరం దదౌ ॥

మహాలక్ష్మీరువాచ :

నామ్నాం సాష్టసహస్రం మే ప్రమాదాద్వాపి యస్సకృత్ ।
 కీర్తయేత్తత్కలే సత్యం వసామ్యాచంద్రతారకమ్ ॥
 కిం పునర్నియమాజ్ఞప్తుర్మదేకశరణస్య చ ।
 మాతృవత్సానుకంపాఽహం షోషకీ స్యామహర్నిశమ్ ॥
 మన్నామస్మరతాం లోకే దుర్లభం నాస్తి చింతితమ్ ।
 మత్ప్రసాదేన సర్వేఽపి స్వస్వేష్టార్థమవాప్యృథ ॥
 లుప్తవైష్ణవధర్మస్య మద్రుతేష్వవకీర్తినః ।
 భక్తిప్రపత్తిహీనస్య వంధ్యో నామ్నాం జపోపి మే ॥
 తస్మాదవశ్యం తైర్దోషైర్విహీనః పాపవర్జితః ।
 జపేత్సాష్టసహస్రం మే నామ్నాం ప్రత్యహమాదరాత్ ॥
 సాక్షాదలక్ష్మీపుత్రోఽపి దుర్భాగ్యోఽప్యలసోఽపి వా ।
 అప్రయత్నోఽపి మూఢోఽపి వికలః పతితోఽపి చ ॥
 అవశాత్సామ్యయాద్భాగ్యం మత్ప్రసాదేన కేవలమ్ ।
 స్పృహాయమచిరాద్దేవాః వరదానాయ జాపినః ॥

దదామి సర్వమిష్టార్థం లక్ష్మీతి స్మరతాం ధ్రువమ్ ।

సనత్కుమార ఉవాచ :

ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే లక్ష్మీః వైష్ణవీ భగవత్పతా ॥

ఇష్టాపూర్తం చ సుకృతం భాగధేయం చ చింతితమ్ ।

స్వం స్వం స్థానం చ భోగం చ విజయం లేభిరే సురాః ॥

తదేతత్ప్రపదామ్యుద్య లక్ష్మీనామసహస్రకమ్ ।

యోగినః పఠత క్షిప్రం చింతితార్థానవాప్సుధ ॥

గార్గ్య ఉవాచ :

సనత్కుమార యోగీంద్ర ఇత్యుక్త్వా స దయానిధిః ।

అనుగృహ్య యయా క్షిప్రం తాంశ్చ ద్వాదశయోగినః ॥

తస్మాదేతద్దహస్యం చ గోప్యం జప్యం ప్రయత్నతః ।

అష్టమ్యాం చ చతుర్దశ్యాం నవమ్యాం భృగువాసరే ॥

పౌర్ణమాస్యా మమాయాం చ పర్వకాలే విశేషతః ।

జపేద్వా నిత్యకార్యేషు సర్వాన్యామానవాప్నుయాత్ ॥

ఇతి శ్రీ స్కాందపురాణే సనత్కుమారసంహితాయాం

లక్ష్మీసహస్రనామమంత్రస్తోత్రం సంపూర్ణమ్ ॥ ✦

రుద్రపంచముఖధ్యానమ్

మం. వామదేవాయ నమో-జ్యేష్ఠాయ నమో-రుద్రాయ నమః-కాలాయ
నమః-కలవికరణాయ నమో-బలవికరణాయ నమో-బలప్రమథనాయ
నమ-స్సర్వభూతదమనాయ నమో-మనోన్మనాయ నమః ॥

(తై. ఆ. 10 ప్ర. 43-44 అను.)

వామదేవాయ = వామదేవనామము కల ఉత్తరపక్షము తన రూపముగా కల పరమేశ్వరుని
కొరకు; నమః = నమస్కారము; జ్యేష్ఠాయ = జ్యేష్ఠునికొరకు; నమః = నమస్కారము; రుద్రాయ =
రుద్రునికొరకు; నమః = నమస్కారము; కాలాయ = కాలుని కొరకు; నమః = నమస్కారము;
కలవికరణాయ = కలవికరణునికొరకు; నమః = నమస్కారము; బలప్రమథనాయ = బలప్రమథనుని
కొరకు; నమః = నమస్కారము; సర్వభూతదమనాయ = సర్వభూతదమనునికొరకు; నమః = నమస్కారము;
మనోన్మనాయ = మనోన్మనునికొరకు; నమః = నమస్కారము.

శ్లో॥ గౌరం కుబ్జమపంకిలం సుతిలకం - వ్యాపాణ్ణగణ్డస్థలం

భ్రూవిక్షేపకటాక్షవీక్షణలన - త్సంసక్తకర్ణోత్పలమ్ ।

స్నిగ్ధం బివృఘ్నలాధరప్రహసితం - నీలాలకాలంకృతం

వందే పూర్ణశశాంజముణ్డలనిభం - వక్త్రం హరస్యోత్తరమ్ ॥

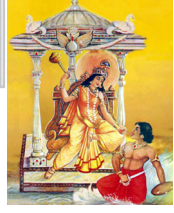
4

ఓం ఏం; తం ధం దం ధం నం - ఐం ఓం; ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ; ఓం వాం;

ఉత్తరముఖాయ నమః ॥4॥

జయదస్తోత్రము కుండలినీస్తుతం

- వ్యాఖ్యాత - చింతగుంట సుబ్బారావు, చీరాల.

శ్లో॥ జన్మోద్ధారనిరక్షణీహతరుణీ! వేదాదిబీజాదిమా!
నిత్యం చేతసి భావ్యతే భువి కదా సద్వాక్యసంచారిణీ ।
మాం పాతు ప్రియదా సవిపదం సంహారయిత్రి ధరే!
ధాత్రి త్వం స్వయమాదిదేవవనితా దీనాతిదీనం పశుమ్ ॥

1

ప్రతిపదార్థం : జన్మ = జన్మమును, జన్మము నుండి, ఉద్ధార = ఉద్ధరించు, నిరక్షణీ = నిర్విశేషముగా రక్షించునట్టి, హ = శివునియొక్క తరుణీ = ఇల్లాలా!, వేద + ఆది = వేదమునకు ప్రారంభమైన, బీజ = బీజాక్షరమునకు లేక బీజనాదమునకు, ఆది = మొదటిదానవైన, మా = మంగళదేవతా!, మాతృస్వరూపా!, సద్ + వాక్య = మంచి వాక్యమును, సంచారిణీ = ప్రసరింపజేయుదానా!, భువి = భూమిపై, నిత్యం = ప్రతినదినము, చేతసి = మనస్సులో, కదా = ఎప్పుడు, భావ్యతే = భావించబడునో, స్మరించబడునో, ప్రియదా = ప్రియముల నిచ్చు ఆ తల్లి, సంహారయిత్రి = సంహారశక్తియై, పాతు = రక్షించును గాక!, ధరే = సర్వధారణశక్తి! ధాత్రి = భూదేవీ!, స్వయమ్ = స్వయముగా, ఆదిదేవ = మొదటి దైవముయొక్క వనితా = ఇల్లాలా!, త్వమ్ = నీవు, దీన + అతిదీనమ్ = ఎంతయో దీనుడనైన, సవిపదమ్ = విపత్తుతో కూడియున్న పశుం = జీవుని, మాం = నన్ను, పాతు = రక్షింతువుగాక!

తాత్పర్యం : ఓ మాతృస్వరూపిణీ! మంగళదేవతా! శ్రీదేవీ! నీవు నా జన్మమును నిశ్చేషముగా ఉద్ధరించుదానవు, నన్ను ఈ పశుత్వమునుండి ఉద్ధరించుదానవు. నీవు శివకామినివి. వేదాలకు మూలమంత్రమైనదానవు. సర్వమును ధరించు శక్తిస్వరూపిణివైన భూదేవతవు. నీవు స్వయముగా ఆదిదేవుని ఇల్లాలవు. మంచి వాక్యమును లోకములో సదా ప్రచారము చేయు నాదస్వరూపిణివి. నిన్ను నా మనస్సులో నింపి నిత్యము ఎప్పుడు సంభావింపగలనో కదా!. తల్లీ! నేను విపత్తుతో కూడియున్న దీనుడనగు జీవుడను. నీవు ప్రియముగూర్చు వాత్సల్యము గలదానవు. నన్ను కాపాడుము!.

ఈ శ్లోకంలో కుండలినీమాత సర్వకర్తరిగను, సర్వధాత్రిగను, సర్వహస్తరిగను త్రిమూర్త్యాత్మకమై దర్శనమిస్తున్నది. కర్మజ్ఞానములు రెంటికీన్నీ ప్రథమ జ్ఞానము నిచ్చిన వేదమునకాదిబీజమైన ఓంకారి. నాదాకృతితో సద్వాక్యమును ప్రచోదనము చేయు సరస్వతీరూపధారిణి. ధారణశక్తితో ధరిత్రియైన సర్వాధారభూదేవి. ఆమెయే భైరవి. మోక్షప్రదాత్రి.

శ్లో॥ రక్షాభామృతచంద్రికాలిపిమయీ! సర్వాకృతిర్నిద్రితా!
జాగ్రత్కూర్మసమాశ్రితా! భగవతీ త్వం మాం సమాలోకయ ।
మాంసోద్గంధకుగంధదోషజడితం వేదాదికార్యాన్వితం
స్వల్పాన్వామలచంద్రకోటికిరణైర్నిత్యం శరీరం కురు ॥

2

ప్రతిపదార్థం : అమృతచంద్రికా = అమృతమును వెన్నెలతో, లిపిమయీ = పూత పూయబడిన, రక్ష = ఎఱ్ఱని, అభా = కాంతిగల, సర్ప+అకృతిః = సర్పమువంటి ఆకారముగల, నిద్రితా = నిద్రించినది, జాగ్రత్ = మేల్కొనియుండి, కూర్మ = కూర్మరూపముచే, సమాశ్రితా = ఆశ్రయింపబడుదానా, (లేక, కూర్మ = కూర్మమును వాయువుచే, సమాశ్రితా = ఆశ్రయింపబడినదానా), భగవతీ = భగవతీ!, మాంస

+ ఉద్ + గంధ = మాంసమునుండి వ్యాపించు, కుగంధ = దుర్వాసనయను, దోష = దోషముచే, జడితమ్ = జడమై పోయిన, (లేక, మాంస + ఉద్గంధ = మాంసముయొక్క సుగంధము, కుగంధ = దుర్గంధములచే, దోషజడితం) శరీరమ్ = శరీరముగల, మామ్ = నన్ను, సమాలోకయ = చక్కగా చూడుము: వేదాది కార్యన్వితమ్ = వేదిక కార్యనిరతునిగా, స్వప్న = కొంచెమో, అన్య = గొప్పయో అయిన, అమల = స్వచ్ఛమైన, చంద్ర = చంద్రునియొక్క, కోటికిరణైః = లెక్కలేనన్ని కిరణములతో, నిత్యమ్ = నిత్యునిగా, కురు = చేయుము.

తాత్పర్యం : అమృతమయమైన ఎఱ్ఱని కాంతిగలదానా! సర్పము బోలిన ఆకారము గలదానా! నిద్రితా! జాగ్రదవస్థలో కూర్మాకారము గలదానా! భగవతీ! మాంసపు గంధము, తదితర దుర్గంధములవలన జడమైపోయిన శరీరముగలవాడనైన నన్ను చక్కని దృష్టితో చూడుము. నిర్మలమైన కోటి వెన్నెలకాంతలతో నన్ను వేదవిహితమైన కార్యములకు తగినవానినగా, నిత్యునిగా (ప్రతిదినము) చేయుము.

మూలాధారంలో మూడున్నర చుట్టలు చుట్టుకొనియున్న సర్పము ఆకారముతో కుండలినీ శక్తి నిద్రించి యుండునని చెప్పుట పరిపాటి. నిద్రితా. జాగ్రత్ కూర్మసమాశ్రితా = నిద్రలేనప్పుడు జాగ్రదవస్థలో కూర్మాకారము నాశ్రయించు దానా! అనుట సరి.

భగము అంటే, ఉత్పత్తిం చ వినాశం చ భూతానామాగతిం గతిం । వేత్తి విద్యామవిద్యాం చ స వాచ్యో భగవానితి ॥ అన్న ప్రమాణాన్నిబట్టి, 1. ఉత్పత్తి, 2. వినాశము, 3. భూతముల జననము, 4. మరణము, 5. విద్య, 6. అవిద్య, అను ఈ ఆరింటిని తెలిసినవాడు భగవంతుడు. ఈ ఆరున్నూ భగము అనబడునవి. ఈ లక్షణాలు ఆరున్నూ కలిగిన శక్తిరూపిణి భగవతి.

శ్లో॥ సిద్ధార్థీ నిజదోషవితే స్థలగతిర్వాజీయతే విద్యయా
కుండల్యాకులమార్గముక్తనగరీమాయాకుమార్గః శ్రియా ।
యద్యేవం భజతి ప్రభాతసమయే మధ్యాహ్నకాలే ధవా
నిత్యం యః కులకుండలీజపపదాంభోజం స సిద్ధో భవేత్ ॥

3

ప్రతిపదార్థం : సిద్ధ + అర్థి = సిద్ధిని కోరువాడు, (కోరినది పొందినవాడు), నిజ = తనయొక్క, దోషవితే = దోషములను తెలిసినవాడు, స్థలగతిః = లౌకికమైన నడవడిక గలవాడు, కులమార్గముక్త = కులమార్గముచే విడువబడిన, నగరీమాయా = లౌకికమాయయొక్క, కుమార్గః = అపమార్గమున నడచువాడు, యః = ఎవడు, నిత్యమ్ = దినదినము, ప్రభాతసమయే = సూర్యోదయవేళ, అథవా = లేక, మధ్యాహ్నకాలే = మధ్యాహ్నవేళలో, ఏవమ్ = ఈ విధముగా, కులకుండలీజప = కులకుండలినీజపము, పదాంభోజమ్ = ఆ దేవత పాదపద్మమును, యది భజతి = భజించినట్లుయిన, సః = అతడు, కుండల్యా = కుండలినీ అనబడు, శ్రియా విద్యయా = శ్రీవిద్యచేత, వ్యాజీయతే = బ్రతికించబడును, సిద్ధః = సిద్ధుడు, భవేత్ = అగును.

తాత్పర్యం : సిద్ధిని కోరువాడు, తన దోషమెఱిగినవాడు, లౌకికుడు, కులమార్గమును విడిచి, లౌకికమార్గమున నడచువాడు, అపమార్గమున బోవువాడు, ఇట్టివాడెవడైన నిత్యము ప్రభాతవేళ లేక మధ్యాహ్నవేళ, ఈ విధముగా కులకుండలినీ జపించి, ఆ దేవి పాదపద్మాన్ని భజించినచో అతడు కుండలినీ అనబడు శ్రీవిద్యచే బ్రతికించబడి, సిద్ధుడగును.

కులమార్గము అంటే శ్రీదేవిని చేర్చు మార్గము.

నగరీమాయా అంటే ప్రాపంచికమైన సాంసారిక మాయ.

కులకుండలీ : వృద్ధీతత్త్వము లీనమగు చోటు కులము. ఈ కులమున మూడున్నర చుట్టలు గల సర్పాకార శక్తి పేరు కులకుండలీ. కులకుండలీదేవత శ్రీదేవి. ఆ దేవిని మంత్రాత్మికగా జపించటం కులకుండలీ జపం.

శ్లో॥ వాయుకాశచతుర్థలేతివిమలే! వాంఛాఫలోన్మూలకే!
నిత్యం సంప్రతి నిత్యదేహఘటితా! సంకేతితాభావితా! ।
విద్యాకుండలమానినీ! స్వజననీ! మాయాక్రియా! భావ్యతే
యైః సిద్ధకులోద్భవైః ప్రణతిభిః సత్సోత్రకైః శంభుభిః ॥

4

ప్రతిపదార్థం : వాయుకాశ = వాయువు, ఆకాశము రూపము గల, చతుః = నాలుగు, దలే = దళములుగల, అతి = మిక్కిలి, విమలే = స్వచ్ఛమైనదానా!, వాంఛాఫలోన్మూలకే = కోరికలు, వాని ఫలములు, అను వానిని పెకలించివేయుదానా!, నిత్యమ్ = అనుదినము, నిత్య = నిత్యమైన, దేహ = శరీరమున, ఘటితా = నెలకొన్నదానా!, సంప్రతి = వెంటనే, సంకేతితా = గుర్తుంచబడినదిగా, విద్యాకుండల మానినీ = కుండలినీ విద్యాదేవతా!, స్వజననీ = నా తల్లీ!, మాయాక్రియా = అవాస్తవమైన క్రియలు, కార్యములు గలదానా!, మాయ యనియు, క్రియాశక్తి యనియు తలచబడుదానా!, (ఇట్లని) యైః సిద్ధకులోద్భవైః = యే సిద్ధకులమున బుట్టినవారి చేత, భావ్యతే = భావించబడుచున్నదో, తైః = వారిచే, ప్రణతిభిః = నమస్కారములతో, శంభుభిః = శుభదమైన, సత్సోత్రకైః = మంచి స్తుతులచే, భావితా = భావింప బడుదానా!.

తాత్పర్యం : మూలాధారమున పేరుగల నాలుగు దళముల పద్మముననుండు, వాయురాకాశరూపములుగల శుద్ధదేవతా! కోరికలను, వాని ఫలభోగమును కూకటివ్రేళ్ళతో పెళ్లగించివేయుదానా! నిత్యము అందరి దేహములందుండుదానా! వెంటనే గుర్తించబడినదానా! ఓ కుండలినీవిద్యాదేవతా! నా తల్లీ! మాయ అనియు క్రియా అనియు నామాంతరములు గలదానా! (లేక, మాయ యనదగు కార్యము గలదానా!), ఈ విధముగా సిద్ధకులమున జన్మించిన వారిచే యెవరెవరిచే భావించబడుచున్నదో, వారిచే నమస్కారములతోనూ శుభప్రదములైన మంచి స్తోత్రములతోనూ భావించబడుచున్నావు.

వాయువు, ఆకాశము నిర్మలమైనవి. శ్రీదేవి నివాసమైన చతుర్దశ పద్మము మూలాధారము కూడ నిర్మలమే. సంకేతితా = బీజాక్షరములచే సంకేతింపబడునది.

శ్లో॥ ధాతాశంకరమోహినీ త్రిభువనచ్ఛాయాపబోద్గామినీ
సంసారాదిమహాసుఖప్రహరిణీ తత్రస్థితా యోగినీ ।
సర్వగ్రంథివిభేదినీ స్వభుజగా సూక్ష్మాతిసూక్ష్మా పరా
బ్రహ్మజ్ఞానవినోదినీ కులకుటీ వ్యాఘాతినీ భావ్యతే ॥

5

ప్రతిపదార్థం : ధాతా = బ్రహ్మను, శంకర = శివుని, మోహినీ = మోహింపజేయునది, త్రిభువన = మూడు భువనముల, శాయాపట = వాతావరణమునకు, ఉద్ + గామినీ = పైగా వెడలునది, సంసారాది = సంసారసుఖము మొదలుగాగల, మహాసుఖ = గొప్ప సుఖములను, ప్రహరిణీ = తరిమికొట్టునది, తత్ర = మూలాధారమున, స్థితా = నెలకొన్నది!, యోగినీ = యోగిని!, సర్వ = అన్ని, గ్రంథి = గ్రంథులను, విభేదినీ = ఛేదించునది, స్వ = తనయొక్క, భుజ = భుజములపై, గా = నడచునది, (స్వ = స్వయముగా, భుజగా = సర్పరూపము గలది), సూక్ష్మాతిసూక్ష్మా = అమితసూక్ష్మరూపి, పరా = పరదేవత, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమును గూర్చిన, జ్ఞాన = జ్ఞానమునందు, వినోదినీ = ఆనందించునది,

కులకుటీ = కులస్థానమున వసించునది, వ్యాఘాతినీ = నశింపజేయునది, భావ్యతే = ధ్యానింపబడుచున్నది.

తాత్పర్యం : బ్రహ్మను, శంకరునిగూడ మోహింపజేయునది, త్రిభువనములపైన సంచరించునది, సంసారము మొదలగు మహాసుఖములను పోగొట్టునది, మూలాధారమున నుండునది, యోగిని, అన్ని ముడులను విడదీయునది, సర్వాకారము గలది, పరమసూక్ష్మరూపముగల పరాదేవత, బ్రహ్మజ్ఞానానందము గలది, కులమునందుండునది, విధ్వంసకశక్తియైన ఆ శ్రీదేవి ధ్యానింపబడుచున్నది.

తత్ర, అక్కడ, అంటే, మూలాధారంలో అని భావం. గ్రంథి, ధియం స్వకాశ విమర్శశక్తిం గ్రసతి మాయా రూపేణ ఆచ్ఛాద్య ఇతి గ్రంథిః, అను వ్యుత్పత్తిని బట్టి, వివేకాన్ని హరించివేసే మాయారూపమున నుండే ముడి. ఇవి బ్రహ్మగ్రంథి, విష్ణుగ్రంథి, రుద్రగ్రంథి, అని మూడు. ఈ ముడులు త్రెంచటం అంటే అహంకారం, భేదబుద్ధి నశించటం అని అర్థం.

కులము అంటే పృథ్వీతత్త్వం ముగిసే స్థానం. శ్రీదేవి ఈ స్థానంలో ఉంటుంది కనుక ఆమె కులకుటీ.

వ్యాఘాతినీ, నాశకర్త్రీ, అనటం ఎందుకంటే, ఆమె కరుణయే మానవునికి గ్రంథిత్రయభేదనం చేసే శక్తినిచ్చి బ్రహ్మజ్ఞానార్థనకు నాంది పలుకగలదు. ఈ సందర్భంలో శ్లో. 20 లోని మృత్యుస్వరూపిణీమ్ అన్న దాని వివరణను స్మరించుకొనటం సముచితం.

శ్లో॥ వందే శ్రీకులకుండలీత్రివలిభిః సాంగైః స్వయంభూం ప్రియం
ప్రావేష్ట్యాంబరమారచిత్రచపలా బాలాబలానిష్కలా ।
యా దేవీ పరిభాతి వేదవదనా సంభావినీ తాపినీ
ఇష్టానాం శిరసి స్వయంభువనితాం సంభావయామి క్రియామ్ ॥

6

ప్రతిపదార్థం : యా దేవీ = ఏ దేవి, స్వయంభూమ్ = స్వయంభువైన, ప్రియమ్ = ప్రియుని, శ్రీకులకుండలీ = మూలాధారమునగల కుండలినీశక్తి యొక్క రూపమున, త్రివలిభిః = మూడు చుట్టచే, సాంగైః = అంగములన్నిటితో, ప్రావేష్ట్య = పెనవేసికొన్న, అంబర = వస్త్రమై, మారచిత్ర = మన్మథబుద్ధివలన, చపలా = చపలమైనదై, బాలా = బాలయై, అబలా = అబలయై, నిష్కలా = నిష్కలయై, వేదవదనా = వేదముఖియై, సంభావినీ = సౌందర్యవతియై, తాపినీ = తపింపజేయునదియై, పరిభాతి = ప్రకాశించుచున్నదో, (తాం = అట్టి), క్రియాం = క్రియారూపిణియైన, సృష్టిశక్తిరూపిణి యైన, ఇష్టానామ్ = భక్తులయొక్క, శిరసి = శిరస్సుపై, స్వయంభు = స్వయముగా వెలయువాని యొక్క, వనితాం = ఇల్లాలిని, సంభావయామి = ధ్యానించుచున్నాను, వందే = నమస్కరించుచున్నాను.

తాత్పర్యం : ఏ శ్రీదేవి క్రియాశక్తియై భక్తుల శిరస్సుపై స్వయముగా వెలయు శివుని లేక భైరవుని ఇల్లాలో ఆమెను గౌరవించి నమస్కరించుచున్నాను. ఆ దేవి స్వయంభూలింగమైన తన ప్రియుని తన అంగములన్నిటితో ముమ్మారు చుట్టుకొని, పెనవేసికొన్న వస్త్రమై కామచాంచల్యముగల బాలా రూపిణి, నిరవయవి. ఆమెకు వేదములే ముఖము లేక ఆమె ముఖమునుండియే వేదములు శ్రుతులైనవి. ఆమె సౌందర్యవతి. తపింపజేయునది.

బాలాబలా అన్నదానిని, **బాలా+అబలా** అని పదవిభాగముజేసి సవర్ణదీర్ఘముగ పరిగణింపవచ్చును. లేక, **బాలా చ బలా** అని ద్విపద్యముగ పరిగణింప వచ్చును. ఇట్లయిన, ఆమె

అబలకాదు, సబల యగును. స్త్రీరూప అన్న అర్థమున అబల సరి. శక్తి కనుక బలా అన్ననూ సరియే.

కల (లేక కళ) అంటే భాగము అని అర్థము. కనుక నిష్కలా అంటే అవిభక్తము అని అర్థము. కళ అంటే వ్యక్తసంకేతము అని సాంకేతికార్థం. ఈ వ్యక్తత వ్యష్టి కావచ్చు, సమష్టి కావచ్చు. ప్రధానకళలు అయిదుగా చెప్పబడినవి : 1. శాంత్వతీతము, అను ఆకాశశక్తి, 2. శాంతి అను వాయుశక్తి, 3. విద్యా అను తేజశక్తి, 4. ప్రతిష్ఠా అను ఆపశ్చక్తి, 5. నివృత్తి అను పృథ్వీశక్తి. ఇవన్నీ నాదమునుండి పుట్టినవే. ఇవి పంచభూతశక్తుల వ్యక్తరూపమున కళలైనవి. ఇవన్నీ వికసనములేని దశలో నాదమున్నది కదా, అది నిష్కలము. ఈ నాదశక్తియే వేదవదనా అన్నది.

శ్లో॥ వాణీ కోటిమృదంగనాదమదనానిశ్రేణీకోటిధ్వనిః

ప్రాణేశీ రసరాశమూలకమలోల్లాసైకపూర్ణాననా ।

ఆషాఢోద్భవమేఘవాజనియుతధ్వాస్తాననా స్థాయినీ

మాతా సా పరిపాతు సూక్ష్మపథగా మాం యోగినాం శంకరీ ॥

7

ప్రతిపదార్థం : సూక్ష్మపథగా = సూక్ష్మమార్గమున సంచరించునట్టిది, యోగినామ్ = యోగులకు, శంకరీ = శుభమును కలిగించునట్టిది, స్థాయినీ = సర్వదా, సర్వత్ర ఉనికి గలిగినది, కోటిమృదంగనాదమదనా = కోటి మృదంగముల నాదముతో ఆనందింపజేయునట్టి, నిశ్రేణీ = నిచ్చెనయొక్క కోటి = పై అంచుననుండు, ధ్వనిః (అనగా, సర్వోత్తమమైన ధ్వని) = ధ్వనియైన, వాణీ = వాక్కుగలిగినది, ప్రాణ + ఈశీ > ప్రాణేశీ = ప్రాణములకు ఈశ్వరీ యైనది, రస = రసము, రాశ = రాశము, మూల = మూలము అయిన, కమల = పద్మము వంటి, ఉల్లాస + ఏక = ఆనంద మాత్రముచే, పూర్ణ = నిండిన, ఆననా = ముఖముగలది, ఆషాఢ = ఆషాఢమాసమున, ఉద్భవ = పుట్టిన, మేఘవాజ = మబ్బుగమియొక్క నియుత = పదివేల కోట్లను పోలిన, ధ్వాస్త = నల్లని, ఆననా = ముఖముగలదియైన, సా మాతా = ఆ తల్లి, మామ్ = నన్ను, పరిపాతు = పరిరక్షించుగాక!

తాత్పర్యం : సూక్ష్మమార్గంలో సంచరించునది, యోగులకు శుభముగూర్చునది, సర్వదా సర్వత్ర ఉన్నది, అత్యుత్తమమైన కోటి మృదంగముల నాదముతో ఆనందింపజేయు ధ్వనితోడి వాక్కు గలది, ప్రాణములకు ఈశ్వరీయైనది, రసము రాశము మూలము అయిన ఆనందముతో నిండిన పద్మముఖి, ఆషాఢ మాసపు పదివేలకోట్ల మబ్బుగుంపులకు సరియైన నల్లని ముఖము గలది, అట్టి ఆ తల్లి నన్ను పరిరక్షించును గాక!

కోటి శబ్దానికి సంఖ్యాపరమైన అర్థంతో పాటు వేరే అర్థాలున్నాయి. వానిలో సర్వోత్తమము అన్న అర్థం ఒకటి, అంచు అన్నది మరియొకటి. నిశ్రేణీ అంటే నిచ్చెన. కనుక నిశ్రేణీకోటి అన్నప్పుడు నిచ్చెనపై అంచు, అనగా సర్వోత్తమ అన్న అర్థం యేర్పడుతుంది. ఈ సర్వోత్తమ ధ్వనియే ఆ శ్రీదేవి వాణీ, అనగా నాదరూపి.

ప్రాణాధారము, మూలాధారము ఆ తల్లియే కనుక ప్రాణేశీ. ఈ ఆధారము కమలము రూపంలో మూలాధారమై జీవులలో ఉండేది. దీని అనుభవరూపము రసము, రాశము అని రెండు విధాలు. రసము అంటే, రస్యతే ఇతి రసః అన్న వ్యుత్పత్తిని బట్టి, ఇది ఆస్వాదింపబడునది, ఆనందరూపము, ఇది పరమాత్మరూపము. రాశము అన్నది రాసము అనుదాని రూపాంతరము. కాగా రాశము రస సంబంధి. అంటే, రసోత్పత్తికి ఆధారమైనదేదో అది. రసానుభవమునకు, రసోత్పత్తికి కూడ మూలమైన జీవశక్తి మూలము అన్నదానికి అర్థం. ఈ శక్తి కమలరూపమైన ఆధారపద్ధం లేక చక్రంలో ఆత్మానందసమాధిలో ఉంటుంది కనుక ఉల్లాసైకపూర్ణాననా.

ఈమె కాలస్వరూపిణి కాళి కనుక కారుమబ్బులగుంపులు దట్టంగా పట్టిన కారునలుపు ఆమె రంగు.

పరిపాతు అనటంలో ఐహిక, ఆముష్మికములు రెండిట ఆ తల్లి రక్షణావశ్యకత ధ్వనిస్తుంది.

గమనిక : 4వ పాదంలో, అస్వయసౌలభ్యం కోసం, సూక్ష్మపథగా అనిన్నీ, శంకరీ అనిన్నీ మార్చటం జరిగింది. మన్నించ ప్రార్థన.

శ్లో॥ త్వామాశ్రిత్య నరా ప్రజన్తి సహసా వైకుంఠకైలాసయో -
రానందైకవిలాసిని శశిశతానందాననాం కారణామ్ ।
మాతః శ్రీకులకుండలీ ప్రియకరే! కాలీ! కులోద్దీపనే!
తత్స్థానం ప్రణమామి భద్రవనితే మాముద్ధర త్వం పశుమ్ ॥

8

ప్రతిపదార్థం : ఆనంద + ఏక = ఆనందమొక్కటే, విలాసినిమ్ = విలాసముగా గలదానిని, శశిశత = సూర్యుడు చంద్రుల, ఆనంద + ఆననామ్ = ఆనందముతో వెలుగు ముఖముగలదానిని, కారణామ్ = జగత్తునకు కారణమగుదానిని, త్వామ్ = నిన్ను, ఆశ్రిత్య = ఆశ్రయించి, నరాః = మానవులు, సహసా = వెంటనే, వైకుంఠకైలాసయోః = వైకుంఠమునకు, కైలాసమునకు, ప్రజన్తి = వెళ్ళుచున్నారు, శ్రీకుల కుండలీమాతః = శ్రీకులకుండలినీమాతా!, ప్రియకరే = ప్రియము చేయుదానా!, కుల + ఉద్దీపనే = కులమును వెలుగొండజేయుదానా!, భద్రవనితే కాలీ = భద్రకాలీ!, తత్స్థానం = నీయొక్క స్థానమును, ప్రణమామి = నమస్కరించుచున్నాను, త్వమ్ = నీవు, పశుం మామ్ = పశువునైన, జీవినైన నన్ను, ఉద్ధర = ఉద్ధరించుము.

తాత్పర్యం : ఆనందమొక్కటే విలాసమైనది, సూర్యుడు చంద్రుల తేజస్సుతో ఆనందముగా వెలుగొందు ముఖము గలది, సృష్టికి ఆదికారణమైనదానిని, నిన్ను ఆశ్రయించి మానవులు వెంటనే వైకుంఠకైలాసములను చేరుచున్నారు. శ్రీదేవీ! కుండలినీదేవతా! మాకు ప్రియముజేయు తల్లీ! భద్రకాలీ! కులమునుద్దీపించజేయుదానా! నీ మూలస్థానమును నమస్కరించుచున్నాను. పశువునైన నన్నుద్ధరింపుము.

వైకుంఠకైలాసయోః ప్రజన్తి, వైకుంఠకైలాసములకు పోవుచున్నారు, అంటే విష్ణుని ఆరాధ్యునిగా భావించి కుండలినీ దేవతనుపాసించినవారు వైకుంఠానికి పోగా, శివునారాధించువారు కైలాసానికి పోతారని భావం. అంటే, శైవ వైష్ణవులిద్దరికీ కుండలినీ ఉపాస్యమని ఉద్దేశం.

విలాసము గలది విలాసిని. విలాసం అంటే మిగత అర్థాలతోబాటు సౌందర్యమని కూడా అర్థం. శ్రీదేవి విషయంలో ఆనందసౌందర్యాల అభేదమని చెప్పటానికి ఏకశబ్దప్రయోగం.

ప్రకృతి కార్యకారణరూపమైనది. బాహ్య పదార్థప్రకృతి కార్యము కాగా దీనికి కారణము అంతశ్శక్తి. కనుక కుండలినీదేవత సమస్తసృష్టికి మొదటి కారణము.

శ్లో॥ కుండలీశక్తిమార్గస్థం స్తోత్రాష్టకమహాఫలమ్ ।
యః పఠేత్ ప్రాతరుత్థాయ స యోగీ భవతి ద్రువమ్ ॥

9

ప్రతిపదార్థం : కుండలీశక్తిమార్గస్థమ్ = కుండలినీశక్తి ఉపాసనామార్గములోనిదైన, స్తోత్రాష్టకమహాఫలమ్ = గొప్ప ఫలమునిచ్చు స్తోత్రమైన ఈ అష్టకమును, ప్రాతః = ప్రాతఃకాలమున, ఉత్థాయ = నిద్రమేల్కొని, యః = ఎవడు, పఠేత్ = పఠించునో, సః = అతడు, ద్రువమ్ = నిశ్చయముగా, యోగీ = యోగి, భవతి = అగుచున్నాడు.

తాత్పర్యం : కుండలినీ శక్తి సుపాసించే విధానంలో మహాఫలము నివ్వగల ఈ స్తోత్రరూపమున గల అష్టకాన్ని ఎవరు ప్రాతఃకాలమున నిద్రలేచి పఠించునో, ఆతడు యోగి అగును. ఇది నిశ్చయము.

ఇదిన్నీ తర్వాతి శ్లోకమున్నూ ఫలశ్రుతి రూపమైనది.

ఈ కుండలినీ స్తోత్రాన్ని అష్టకం, అంటే, ఎనిమిది శ్లోకాల సమాహారం అనటం వలన శ్లో. 29 నుండి 36 వరకు గల 8 శ్లోకాలు కుండలినీ అష్టకం అవుతుంది.

శ్లో॥ క్షణాదేవ హి పారేన కవినాథో భవేదిహ ।

పఠేత్ శ్రీకుండలో యోగో బ్రహ్మలీనో భవేత్ మహాన్ ॥ 10

ప్రతిపదార్థం : క్షణాత్ + ఏవ = క్షణమాత్రమైన, పారేన హి = పరసముతోనే, ఇహ = ఈ లోకంలో, కవినాథః = కవులలో శ్రేష్ఠుడు, భవేత్ = అగును. శ్రీకుండలః = శ్రీకుండలినీ ఉపాసనతో కూడిన, మహాన్ = గొప్ప, యోగః = యోగముగలవాడు (యోగి), పఠేత్ (యది) = పఠించినచో, (సః = ఆతడు), బ్రహ్మలీనః = బ్రహ్మమున లీనము, భవేత్ = అగును.

తాత్పర్యం : ఒక్క క్షణకాలము మాత్రమే పఠించిన వాడైనను కవరాజు కాగలడు. శ్రీచక్రోపాసకుడైన మహాయోగి పఠించినట్లయిన, ఆతడు బ్రహ్మము నందు లీనమగును.

లౌకిక ప్రయోజనం ఆశించకున్నా సిద్ధిస్తుందని ఈ శ్లోక పూర్వార్థభావం. లాంఛనమాత్రంగా పఠించినవానికైన వాక్యార్థి కలుగుతుందన్నది తాత్పర్యం. కాగా, పఠించిన వ్యక్తి కుండలినీ ఉపాసకుడైన యోగి అయితే, బ్రహ్మములో లీనమైపోతాడు, అంటే, జన్మరాహిత్యాన్నీ, బ్రహ్మనందాన్నీ శాశ్వతంగా పొందుతాడని తాత్పర్యం. మహాయోగిగా పరిణతి చెందినవానికి బ్రహ్మభావం తప్ప మిగిలి ఉన్నదేమీ ఉండదు కనుక ఈ పరమస్థితిని పొందగలడని భావం.

రుద్రపంచముఖధ్యానమ్

మం. ఈశానస్వర్ణవిద్యానామీశ్వరః సర్వభూతానాం బ్రహ్మధిపతిర్బ్రహ్మణోఽధిపతిర్బ్రహ్మ శివో మే అస్తు సదాశివమ్ ॥ (త్రై. ఆ. 10 ప్ర. 43-44 అను.)

సర్వ-విద్యానామ్ = సకలవిద్యలకును; వేదశాస్త్రములకును; చతుష్టష్టి కళలకును; ఈశానః = నియామకుడును; సర్వ-భూతానామ్ = సకల భూతములకును; ఈశ్వరః = నియామకుడును; బ్రహ్మ-అధి-పతిః = వేదమునకు మిక్కిలిగా రక్షకుడును; బ్రహ్మణః = హిరణ్యగర్భునకును; అధి-పతిః = విశేషరూపమున రక్షకుడును; అగు; బ్రహ్మ = వృద్ధినిందిన భూహద్రూపముకల; ఈ ఊర్ధ్వముఖ మహాదేవుడు; మే = నాకు; నా విషయమున; శివః = శుభకరుడుగా; అస్తు = అగుగాక!; సదాశివః = ఆ సదాశివుడే; ఓం = నేనుగా అగుదునుగాక! (నాయం దనుగ్రహమంతుడు అగుగాక!)

శ్లో॥ వృక్షావృక్షగుణేతరం సువిమలం - షట్త్రింశతత్వాత్మకం

తస్మాదుత్తరతత్త్వమక్షరమితి - ధ్యేయం సదా యోగిభిః ।

వస్తే తామసవర్జితం త్రిణయనం - సూక్ష్మాతీసూక్ష్మాత్పరం

శాస్త్రం పఞ్చమమీశ్వరస్య వదనం - ఖవ్యాపితేజోమయమ్ ॥

5

ఓం ఓం; పం ఫం బం భం మం; ఔం ఓం; ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ ఓం యం;

ఊర్ధ్వముఖాయ నమః ॥ 5॥

గడ్‌గ్గా స్తోత్రమ్

దేవి సురేశ్వరి భగవతి గడ్‌గ్గే త్రిభువనతారిణి తరలతరడ్‌గ్గే ।
శడ్‌క్రమౌలివిహారిణి విమలే మమ మతిరాస్తాం తవ పదకమలే ॥ ११॥

దేవి సురేశ్వరి భగవతి గంగే త్రిభువనతారిణి తరలతరంగే ।
శంకరమాళివిహారిణి విమలే మమ మతిరాస్తాం తవ పదకమలే ॥ 1

భాగీరథి సుఖదాయిని మాతస్తవ జలమహిమా నిగమే ఖ్యాతః ।
నాహం జానే తవ మహిమానం పాహి కృపామయి మామజ్ఞానమ్ ॥ १२॥

భాగీరథి సుఖదాయినీ మాతః తవ జలమహిమా నిగమే ఖ్యాతః ।
నాహం జానే తవ మహిమానం పాహి కృపామయి మామజ్ఞానమ్ ॥ 2

హరిపదపాద్యతరడ్‌గ్గిణి గడ్‌గ్గే హిమవిధుమక్తాథవలతరడ్‌గ్గే ।
దూరికూరు మమ దుష్కృతిభారం కురు కృపయా భవసాగరపారమ్ ॥ ३॥

హరిపదపాద్యతరంగిణి గంగే హిమవిధుమక్తాధవళతరంగే ।
దూరికూరు మమ దుష్కృతిభారం కురు కృపయా భవసాగరపారమ్ ॥ 3

తవ జలమమలం యేన నిపీతం పరమపదం ఖలు తేన గృహీతమ్ ।
మాతర్గడ్‌గ్గే త్వయి యో భక్తః కిల తం ద్రష్టుం న యమః శక్తః ॥ ४॥

తవ జలమమలం యేన నిపీతం పరమపదం ఖలు తేన గృహీతమ్ ।
మాతర్గంగే త్వయి యో భక్తః కిల తం ద్రష్టుం న యమః శక్తః ॥ 4

పతितోద్ధారిణి జాహ్నవి గడ్‌గ్గే ఖండితగిరివర్మణితభడ్‌గ్గే ।
భీష్మజనని హే మునివరకన్యే పతితనివారిణి త్రిభువనధన్యే ॥ ५॥

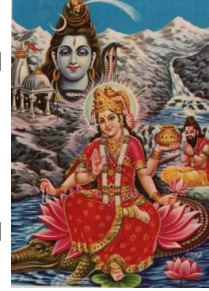
పతితోద్ధారిణి జాహ్నవి గంగే ఖండితగిరివరమండితభంగే ।
భీష్మజనని హే మునివరకన్యే పతితనివారిణి త్రిభువనధన్యే ॥ 5

కల్పలతామివ ఫలదాం లోకే ప్రణమతి యస్త్యాం న పతతి శోకే ।
పారావారవిహారిణి గడ్‌గ్గే విముఖయృవతికృతతరలాపాడ్‌గ్గే ॥ ६॥

కల్పలతామివ ఫలదాం లోకే ప్రణమతి యస్త్యాం న పతతి శోకే ।
పారావారవిహారిణి గంగే విముఖయృవతికృతతరలాపాంగే ॥ 6

తవ చెన్మాతః స్రోతఃస్రోతః పునరపి జఠరే సోఽపి న జాతః ।
నరకనివారిణి జాహ్నవి గడ్‌గ్గే కలుషవిनाशिनि महिमोत्तुడ్‌గ్గే ॥ ७॥

తవ చేన్మాతః స్రోతఃస్రోతః పునరపి జఠరే సోఽపి న జాతః ।
నరకనివారిణి జాహ్నవి గంగే కలుషవినాశిని మహిమోత్తుంగే ॥ 7

- పునరసదృగే పుణ్యతరङ్గో జయ జయ జాహ్నవి కరుణాపాఙ్గో ।
ఇంద్రముక్కుటమగిరజితవరణో సుఖదే శుభదే భృత్యశరణ్యే ॥ 12 ॥
- పునరసదంగే పుణ్యతరంగే జయ జయ జాహ్నవి కరుణాపాంగే ।
ఇంద్రముకుటమణిరాజితచరణే సుఖదే శుభదే భృత్యశరణ్యే ॥ 8
- రోగం శోకం తాపం పాపం హర మే భగవతి కుమతీకలాపమ్ ।
త్రిభువనసారే వసుధాహారే త్వమసి గతిర్మమ ఖలు సంసారే ॥ 11 ॥
- రోగం శోకం తాపం పాపం హర మే భగవతి కుమతీకలాపమ్ ।
త్రిభువనసారే వసుధాహారే త్వమసి గతిర్మమ ఖలు సంసారే ॥ 9
- అలకానందే పరమానందే కురు కరుణామయి కాతరవంద్యే ।
తవ తదనికటే यस్య నివాసః ఖలు వైకుంఠే తస్య నివాసః ॥ 190 ॥
- అలకానందే పరమానందే కురు కరుణామయి కాతరవంద్యే ।
తవ తదనికటే యస్య నివాసః ఖలు వైకుంఠే తస్య నివాసః ॥ 10
- వరమిహ నీరే కమటో మీనః కిం వా తీరే శరటః క్షీణః ।
అథవా శ్రపచో మలినో దీనస్తవ న హి దూరే నృపతికులీనః ॥ 199 ॥
- వరమిహ నీరే కమటో మీనః కిం వా తీరే శరటః క్షీణః ।
అథవా శ్రపచో మలినో దీనస్తవ న హి దూరే నృపతికులీనః ॥ 11
- భో భువనేశ్వరి పుణ్యే ధన్యే దేవి ద్రవమయి మునివరకన్యే ।
గడ్గూస్తవమిదమమలం నిత్యం పఠతి నరోయః స జయతి సత్యమ్ ॥ 192 ॥
- భో భువనేశ్వరి పుణ్యే ధన్యే దేవి ద్రవమయి మునివరకన్యే ।
గంగాస్తవమిదమమలం నిత్యం పఠతి నరో యః స జయతి సత్యమ్ ॥ 12
- యేషాం హృదయే గడ్గూభక్తిస్తేషాం భవతి సదా సుఖముక్తిః ।
మధురాకాంతాపఙ్గటికాభిః పరమానందకలితలలితాభిః ॥ 193 ॥

- యేషాం హృదయే గంగాభక్తిః తేషాం భవతి సదా సుఖముక్తిః ।
మధురాకాంతాపఙ్గటికాభిః పరమానందకలితలలితాభిః ॥ 13
- గడ్గూస్తోత్రమిదం భవసారం వాఙ్మితఫలదం విమలం సారమ్ ।
శఙ్కరసేవకశఙ్కరరచితం పఠతి సుఖీ స్తవ ఇతి చ సమాప్తః ॥ 194 ॥
- గంగాస్తోత్రమిదం భవసారం వాఙ్మితఫలదం విమలం సారమ్ ।
శంకరసేవకశంకరరచితం పఠతి సుఖీ స్తవ ఇతి చ సమాప్తః ॥ 14

ఇతి శ్రీమచ్చంకరాచార్యవిరచితగంగాస్తోత్రం సంపూర్ణమ్. ✦

శ్రీ జగన్నాథాష్టకము

- శ్రీ ఆదిశంకరాచార్యవिरचितम्

- శ్లో॥ కదాచిత్కాశీందీ - తటవిపినసంగీతకపరో
ముదా గోపీనారీ - వదనకమలాస్వాదమధుపః ।
రమాశంఖుబ్రహ్మ - ౨ మరపతిగణేశార్చితపదో
జగన్నాథః స్వామీ - నయనపథగామీ భవతు మే ॥ 1
- శ్లో॥ భుజే సవ్యే వేణుం - శిరసి శిఖిపింఛం కటితటే
దుకూలం నేత్రాన్తే - సహచర కటాక్షం విదధతే ।
సదా శ్రీమద్భుందా - వనవసతిలీలాపరిచయో
జగన్నాథః స్వామీ - నయనపథగామీ భవతు మే ॥ 2
- శ్లో॥ మహాంభోధేస్తీరే - కనకరుచిరే నీలశిఖరే
వసన్త్రాసాదాంత - స్సహజబలభద్రేణ బలినా ।
సుభద్రామధ్యస్థ - స్సకలసురసేవాశ్చ వసరదో
జగన్నాథః స్వామీ - నయనపథగామీ భవతు మే ॥ 3
- శ్లో॥ కథాపారావార - స్సజలజలదశ్రేణిరుచిరో
రమావాణీసౌమ - స్సురదమలపద్మోద్భవముఖైః ।
సురేంద్రైరారాధ్యః - శ్రుతిగణశిఖాగీతచరితో
జగన్నాథః స్వామీ - నయనపథగామీ భవతు మే ॥ 4
- శ్లో॥ రథారూఢో గచ్ఛ - నృథి మిళితభూదేవపటలైః
స్తుతిప్రాదుర్భావం - ప్రతిపదముపాకర్ణ్య సదయః ।
దయాసిన్ధుర్భావ - స్సకలజగతాం సింధుసుతయా
జగన్నాథః స్వామీ - నయనపథగామీ భవతు మే ॥ 5
- శ్లో॥ పరబ్రహ్మపీడః - కువలయదళోత్ఫుల్లనయనో
నివాసీ నీలాద్రౌ - నిహితచరణో౨ నంతశిరసి ।
రసానందో రాధా - సరసపపురాలింగనసుఖో
జగన్నాథః స్వామీ - నయనపథగామీ భవతు మే ॥ 6
- శ్లో॥ న వై ప్రార్థ్యం రాజ్యం - న చ కనకతాం భోగవిభవం
న యాచే౨ హం రమ్యాం - నిఖిలజనకామ్భాం వరపథామ్ ॥
సదా కాలే కాలే - ప్రమథపతినా గీతచరితో
జగన్నాథః స్వామీ - నయనపథగామీ భవతు మే ॥ 7
- శ్లో॥ హర త్వం సంసారం - ద్రుతతరమసారం సురపతే
హర త్వం పాపానాం - వితతిమపరాం యాదవపతే ।
అహో దీనానాథం - నిహితమచలం నిశ్చితపదం
జగన్నాథః స్వామీ - నయనపథగామీ భవతు మే ॥ 8 +

చండికవచము

- వారాహపురాణాంతర్గతం

ఓమ్ నమశ్చండికాయై - మార్కండేయ ఉవాచ :

యద్గుహ్యం పరమం లోకే, సర్వరక్షాకరం నృణామ్ ।
యస్మై కస్యచిదాఖ్యాతం, తస్మై బ్రూహి పితామహ ॥ 1

బ్రహ్మోవాచ :

అస్మి గుహ్యతమం విప్ర సర్వభూతోపకారకమ్ ।
దేవ్యాస్తు కవచం పుణ్యం, తత్ శ్రుణుష్వ మహామునే! ॥ 2

ప్రథమం శైలపుత్రీతి, ద్వితీయం బ్రహ్మచారిణీ ।
తృతీయం చంద్రఘంటేతి, కూష్మాండేతి చతుర్థకమ్ ॥ 3

పంచమం స్కందమాతేతి, షష్ఠం కాత్యాయనీతి చ ।
సప్తమం కాళరాత్రిశ్చ మహాగౌరీతి చాష్టమమ్ ॥ 4

నవమం సిద్ధిదా ప్రోక్తా, నవదుర్గాః ప్రకీర్తితాః ।
ఉక్తాన్యేతాని నామాని, బ్రహ్మణైవ మహాత్మనా ॥ 5

అగ్నినా దహ్యమానస్తు, శత్రుమధ్యగతా రణే ।
విషమే దుర్గమే చైవ, భయారాః శరణం గతాః ॥ 6

స తేషాం జాయతే కించి, దశుభం రణసంకటే ।
నాపదం తస్య పశ్యామి, శోకదుఃఖభయం సహి ॥ 7

యైస్తు భక్త్యా స్తుతా నూనం, తేషాం సిద్ధిః ప్రజాయతే ।
ప్రేతసంస్థా తు చాముందా, వారాహీ మహిషాసనా ॥ 8

ఐంద్రీ గజనమారూఢా, వైష్ణవీ గరుడాసనా ।
మహేశ్వరీ వృషారూఢా, కౌమారీ శిఖివాహనా ॥ 9

బ్రాహ్మీ హంససమారూఢా, సర్వాభరణభూషితా ।
నానాభరణకోభాఢ్యా, నానారత్నైఃపకోభితాః ॥ 10

దృశ్యంతే రథమారూఢా, దేవ్యః క్రోధసమాకులాః ।
శంఖం చక్రం గదాం శక్తిం, హలం చ ముసలాయుధమ్ ॥ 11

భేటకం తోమరం చైవ, పరశుం పాశమేవ చ ।
కుంతాయుధం త్రిశూలం చ, శార్ఙ్గాయుధమనుత్తమమ్ ॥ 12

దైత్యానాం దేహనాశాయ, భక్తానామభయాయ చ ।
ధారయంత్యాయుధానీత్యం, దేవానాం చ హితాయ వై ॥ 13

- మహాబలే! మహాత్మాహే! మహాభయవినాశిని! ।
త్రాహి మాం దేవి దుష్టేభ్యో, శత్రూణాం భయవర్ధని ॥ 14
- ప్రాచ్యాం రక్షతు మామైంద్రి, అగ్నేయ్యామగ్నిదేవతా ।
దక్షిణేఽవతు వారాహీ, నైరుత్యాం ఖడ్గధారిణీ ॥ 15
- ప్రతీచ్యాం వారుణీ రక్షేద్, వాయవ్యాం మృగవాహినీ ।
ఉదీచ్యాం రక్ష కౌబేరీ, ఈశాన్యాం శూలధారిణీ ॥ 16
- ఉర్ధ్వం బ్రహ్మణీ మే రక్షేద్, అధస్తాద్ వైష్ణవీ తథా ।
ఏవం దశదిశో రక్షేద్, చాముండా శవమాహనా ॥ 17
- జయా మే చాగ్రతః పాతు, విజయా పాతు పృష్ఠతః ।
అజితా వామపార్శ్వే తు, దక్షిణే చాపరాజితా ॥ 18
- శిఖామ్యే ద్యౌతినీ రక్షేద్, ఉమా మూర్ధ్నివ్యవస్థితా ।
మాలాధరీ లలాటే చ, క్రువా రక్షేద్యుశస్వినీ ॥ 19
- త్రిణేత్రా చ క్రువోర్మధ్యే, శ్రోత్రయోః ద్వాపరవాసినీ ।
కపోతౌ కాళికా రక్షేత్, కర్ణమూలే చ శాంకరీ ॥ 20
- నాసికాయాం సుగంధా చ, ఉత్తరోష్ఠే తు చర్మికా ।
అధరో చామృతకలా, జిహ్వాయాం తు సరస్వతీ ॥ 21
- దంతాన్ రక్షతు కౌమారీ, కంఠమధ్యే తు చండికా ।
ఘంటికాం చిత్రఘంటా చ, మహామాయా చ తాళికే ॥ 22
- కామాఖ్యాం చిబుకం రక్షేద్, వాచం మే సర్వమంగళా ।
గ్రీవాయాం భద్రకాలీ చ, పృష్ఠవంశే ధనుర్ధరీ ॥ 23
- నీలగ్రీవా బహిఃకంఠే, నలికాం నలకూబరీ ।
ఖడ్గధారిణ్యుభౌ స్కంధౌ, బాహూ మే వజ్రధారిణీ ॥ 24
- హస్తయోర్దండినీ రక్షేత్, అంబికా చాంగుళీస్తథా ।
నఖాన్ శూలేశ్వరీ రక్షేత్, కుక్షౌ రక్షేన్నరేశ్వరీ ॥ 25
- స్తనౌ రక్షేన్మహాలక్ష్మీః, మనశ్శౌకవినాశినీ ।
హృదయే లలితాదేవీ, ఉదరే శూలధారిణీ ॥ 26
- నాభౌ చ కామినీ రక్షేత్, గుదం గుహ్యేశ్వరీ తథా ।
కట్యాం భగవతీ పాతు, నితంబే బిందుమాలినీ ॥ 27
- భూతనాథా తథా మేధ్రం, ఉరూ మహిషవాహినీ ।
జంఘే మహాబలా ప్రోక్తా జానునీ వింధ్యవాసినీ ॥ 28
- గుల్ఫయోర్నారసింహీ చ పాదపృష్ఠేఽమితౌజినీ ।
పాదాంగుళీః శ్రీధరీ చ పాదౌ పాతాళవాసినీ ॥ 29

- కరాళినీ పాదనఖాన్ కేశాంశ్చైవోర్ధ్వకేశినీ ।
రోమకూపాని కౌమారీ, త్వచం వాగీశ్వరీ తథా ॥ 30
- రక్తమజ్జావసామాంసాన్యస్థిమేదాంసి పార్వతీ ।
అంత్రాణి కాళరాత్రిశ్చ, పిత్రం చ ముకుటేశ్వరీ ॥ 31
- పద్మావతీ పద్మకోశే, కఫే చూడామణిస్తథా ।
జ్వాలాముఖీ సఖజ్వాలాం, అభేద్యా సర్వసంధిషు ॥ 32
- శుక్రం బ్రహ్మాణీ మే రక్షేత్, ఛాయాం ఛత్రేశ్వరీ తథా ।
అహంకారం మనోబుద్ధిం, రక్షేన్నే ధర్మధారిణీ ॥ 33
- ప్రాణాపానౌ తథా వ్యానం, సమానోదానమేవ చ ।
వజ్రహస్తా చ మే రక్షేత్, ప్రాణాన్ కల్యాణశోభనా ॥ 34
- రసే రూపే చ గంధే చ శబ్దే స్పర్శే చ యోగినీ ।
సత్త్వం రజస్తమశ్చైవ రక్షేన్నారాయణీ తథా ॥ 35
- ఆయుర్యే రక్ష వారాహీ, ధర్మం రక్షతు వైష్ణవీ ।
యశః కీర్తిం చ లక్ష్మీం చ, సదా రక్షంతు మాతరః ॥ 36
- గోత్రమింద్రాణీ మే రక్షేత్, పశూన్మే రక్ష చండికా ।
పుత్రాన్ రక్షేన్మహాలక్ష్మీః, భార్యాం రక్షతు భైరవీ ॥ 37
- మార్గం క్షేమకరీ రక్షేత్, విజయా సర్వతః స్థితా ।
రక్షాహినం తు యత్స్థానం, వర్జితం కవచేన తు ॥ 38
- తత్సర్వం రక్ష మే దేవీ, జయంతీ పాపనాశినీ ।
పదమేకం స గచ్ఛేత్తు, యదీచ్ఛేత్ శుభమాత్మనః ॥ 39
- కవచేనావృతో నిత్యం, యత్ర యత్రాధిగచ్ఛతి ।
తత్ర తత్రార్థలాభశ్చ, విజయస్సార్వకాలికః ॥ 40
- యం యం కామయతే కామం, తం తం ప్రాప్నోతి నిశ్చితమ్ ।
పరమైశ్వర్యమతులం, ప్రాప్యతే భూతలే పుమాన్ ॥ 41
- నిర్భయో జాయతే మర్త్యః, సంగ్రామేష్వపరాజితః ।
త్రైలోక్యే తు భవేత్సుజ్యైః, కవచేనావృతః పుమాన్ ॥ 42
- ఇదం తు దేవ్యాః కవచం, దేవానామపి దుర్లభమ్ ।
యః పరేత్ ప్రయతో నిత్యం, త్రిసంధ్యం శ్రద్ధయాన్వితః ॥ 43
- దైవీకలా భవేత్తస్య, త్రైలోక్యేఽప్యపరాజితః ।
జీవేత్ వర్షశతం సాగ్రమపమృత్యువివర్జితః ॥ 44
- సశృంతి వ్యాధయః సర్వే, లూతావిస్ఫోటకాదయః ।
స్థావరం జంగమం చాపి, కృత్రిమం చాపి యద్విషమ్ ॥ 45

- అభిచారాణీ సర్వాణి, మంత్రయంత్రాణి భూతలే ।
భూచరాః ఖేచరాశ్చైవ, జలజాశ్చోపదేశికాః ॥ 46
- సహజాః కుశలామలాః, శాకినీ ధాకినీ తథా ।
అంతరిక్షచరాఘోరా, యక్షిణ్యశ్చ మహాబలాః ॥ 47
- గ్రహభూతపిశాచాశ్చ, యక్షగంధర్వరాక్షసాః ।
బ్రహ్మరాక్షసభేతాళాః, కూష్మాండా భైరవాదయః ॥ 48
- సశృంతి దర్శనాత్తస్య, కవచే హృదినస్థితే ।
మానోన్మతి ర్భవేద్రాజ్ఞః, తేజోవృద్ధికరం పరమ్ ॥ 49
- యశసా వర్జితే సోఽపి, కీర్తిమాంశ్చైవ జాయతే ।
జపేత్ సప్తశతీం చందీం, కృత్వా తు కవచం పురా ॥ 50
- యావద్భూమండలం ధత్తే, సశైలవనకాననమ్ ।
తావత్తిష్ఠతి మేదిన్యాం, సంతతిః పుత్రపౌత్రకీ ॥
దేహీన్తే పరమం స్థానం, యత్ సురైరపి దుర్లభమ్ ।
ప్రాప్నోతి పురుషోన్మిత్యం, మహామాయాప్రసాదతః ॥
ఇతి దేవ్యాః కవచమ్.

+

శాంతి మంత్రం

ఓం భద్రం కర్తేభిః శృణుయామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమామృభిర్యజత్రాః ।
స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ॥
స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥
ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

దేవాః = దేవతలారా (పూజ్యపాదులారా); కర్తేభిః = (గురుశిష్యులు) చెవులతో; భద్రమ్ = శుభప్రదమైన దానిని (అంటే శాస్త్రవచనాల వంటివి); శృణుయామ = విందాము గాక; యజత్రాః = యజ్ఞకర్మలలో కోవిదులమైన (మేము); అక్షభిః = కళ్లతో; భద్రం = శుభప్రదమైన దానిని (యజ్ఞం పూజ ఇత్యాదులు); పశ్యేమ = చూద్దాము గాక; స్థిరైః = పటువైన; అంగైః = అవయవాలతో; తనూభిః = శరీరాలతో (కూడివున్న మేం); తుష్టువాంసః = (మీ స్తుతులను) గానం చేస్తూ; దేవహితమ్ = దైవనియమితమైన; అయుః = జీవన పరిమితి (ఆయుష్కాలం); వ్యశేమ = సంపూర్ణంగా పొందెదం గాక; వృద్ధశ్రవాః = ప్రాచీనగురువర్యులచే శాస్త్రాలందు వర్ణింపబడిన వాడు (అయిన); ఇంద్రః = దేవేంద్రుడు; నః = మాకు; స్వస్తి = (మా స్వాధ్యాయంలో నేర్చిన దాన్ని అభ్యసించడంలో) అభ్యుదయాన్ని; దధాతు = ఒనగూ గాక; విశ్వవేదాః = సర్వజ్ఞుడైన; పూషా = పూషుడు (సూర్యుడు); నః స్వస్తి దధాతు = మాకు అభ్యుదయం ఒనగూగాక; అరిష్టనేమిః = అరిష్టాలను హరించే; తార్క్ష్యమ్ = దివ్యవిహంగం (గరుడుడు); నః స్వస్తి దధాతు = మాకు అభ్యుదయం ఒనగూగాక; బృహస్పతిః = బృహస్పతి; నః స్వస్తి దధాతు = మాకు అభ్యుదయం ఒనగూగాక!

పెద్దనగారు చెప్పిన ఉత్పలమాలిక

డా॥ తాడేపల్లి పతంజలి, పటాన్ చెరువు.

ఒకనాడు రాయలు భువనవిజయంలో బంగారు పళ్లెంలో గండపెండేరాన్ని తెప్పించాడు. సంస్కృతములోనూ, తెలుగులోనూ సమానంగా కవిత్వం చెప్పగలిగే వారు ఉంటే వచ్చి తీసుకోమని చెప్పాడు. సభలో ఉన్న ఎనిమిది కవులు మాట్లాడలేదు. “ముద్దుగా నేను గండపెండేరాన్ని ఇస్తానంటే ఒక్కరు కూడా వచ్చి తీసుకోరేమిటి?” అన్నాడు రాయలు. అప్పుడు పెద్దనగారు “పెద్దన బోలు పండితులు వృద్ధిని లేరని నీవెఱుంగవే? పెద్దన కీదలంచినను బేరిమి నాకిది కృష్ణరాజ్ఞాపా!” అంటూ ఒక ఉత్పలమాలిక చెప్పాడు. పెద్దనగారు చెప్పిన ఆ ఉత్పలమాలిక మరియు దాని అర్థతాత్పర్యాలు వరుసగా తెలుసుకుందాం.

పూత మెఱుంగులుం బసరుపూప బెడంగులుంజూపునట్టివా
త్రైతలు? జగ్గు నిగ్గు నెనగావలెం గమ్మునం గమ్మనన్వలెన్
రాతిరియున్ బవల్ మఱపురాని హోయల్ చెలి యారజంపు ని
ద్దా తరితీపులో యనంగం దారసిలన్వలె లోం దలంచినన్
బాంతిగం బై కొనన్ వలెను బైదలి కుత్తుకలోని పల్లటీ
కూతలనన్వలెన్ సొగసుకోర్కులు రావలె నాలకించినన్
జేతికొలందిం గొగిటను జేర్చిన కన్నీయ చిన్ని పాన్ని మే
లూంతల చన్ను దోయివలె ముచ్చటగావలెం బట్టిచూచినన్
దాతొడనున్న మిన్నులమిటారపు ముద్దులగుమ్మ కమ్మనౌ
వాతెఱదొండపండువలె వాచవిగావలెం బంటనూదినన్
గాతలంఠమ్మిచూలిదొర కైవసపుం జవరాలి సిఱ్ఱెపు
న్నే తెలి యబ్బురంపు జిగి నిబ్బర పుబ్బగు గట్టిగుబ్బుపాం
బూంతల నున్న కాయ సరిపోడిమి కిన్నెర మెల్లబంతి సం
గాతపు సన్నతంతి బయకారపుంగన్నడ గొళపంతుకా
సాతత తానతానలవసన్ దివుటాడెడు గోటమీటు బల్
మ్రోతలునుంబలెన్ హరువు మొల్లముగావలె నచ్చతెన్లు లీ
రీతిగ సంస్కృతంబు పచరించెడు పట్టున భారతీవధూ
టీ తపనీయగర్భనికటి భవ దానసపర్వసాహితీ
భౌతిక నాటకప్రకర భారత భారత సమ్మతప్రభా
శీతనగాత్యజా గిరిశశేఖర శీతమయూఖరేఖికా
పాతసుధాప్రపూర్ణ బహుభంగముమంఘమఘుమఘుమార్భటీ
జాతక తాళయుగ్మ లయసంగతి చుంచు విపంచికా మృదం
గాతత తేహితత్తహిత హోధితధంధణుధాణుధింధిమి
వ్రాతలయానుకూల పదవారకుహూద్వహ హోరికింకిణీ
సూతనఘల్లులా చరణనూపుర రుభాళర్భులీ మరందసం
ఘాతవియద్ధనీ చకచక్ద్వికచోత్పలసారసంగ్రహ

యాత కుమారగంధవహాహరి సుగంధ విలాసయుక్తమై
చేతము చల్లఁజేయవలె జిల్లన జల్లవలెన్ మనోహర
ద్యోతకగోస్తనీఫలమధుద్రవ గోఘృతపాయసప్రసా
రాతిరసప్రసారరుచిరప్రసరంబుగ సారె సారెకున్ ।

అర్థ తాత్పర్యాలు :

పూత మెఱుంగులుం బసరుపూచ బెడంగులుంజూపునట్టివా
కైతలు? జగ్గు నిగ్గు నెనగావలెఁ గమ్మునఁ గమ్మనన్వలెన్ (1-2)

అర్థము : పూత మెఱుంగులుం = వట్టి తళుకులు, పసరుపూచ = లేతమొగ్గ, బెడంగులు = అందాలు, జగ్గు = తళతళ, నిగ్గు = ఉత్కృష్ట కాంతి, ఎన = సమానము.

తాత్పర్యము : వట్టి తళుకులు, లేతమొగ్గల అందాలు చూపునట్టివా కవితలు? తళతళలతో, ఉత్కృష్ట కాంతులతో కవితలలో పదాలు, భావాలు సమానము కావాలి. ఆ కవితలు వింటుంటే ఏదో తెలియని కమ్మని పరిమళము హృదయములోకి వ్యాపించాలి.

రాతిరియున్ బవల్ మఱపురాని హోయల్ చెలి యారజంపు ని
ద్దా తరితీపులో యనఁగఁ దారసిలన్వలె లోఁ దలంచినన్ (3-4)

అర్థము : హోయలు = విలాసము, ఆరజము = అవ్యక్తమధుర ధ్వని (విలాసము), నిద్దా = నునుపుగల, స్నేహముగల, తరితీపు = అపేక్ష తారసిలన్ వలెన్ = సమీపించవలెను.

తాత్పర్యము : లోలోపల తలచుకొని మురిసిపోయే స్థాయిలో ఆ కవితలు ఉండాలి. విలాసాలతో, అవ్యక్త మధుర ధ్వనులతో స్నేహపేక్షలతో ఉన్న ప్రేయసి చేష్టలు, మనస్సుకు ఎంత దగ్గరగా వచ్చి రాత్రింబవళ్లు తలచుకొని మురిసిపోతుంటామో, మంచి కవితలు మనస్సుకు అంత దగ్గరగా రావాలి. లోలోపల తలచుకొని మురిసిపోవాలి.

బాఁతిగఁ బై కొనన్ వలెను బైదలి కుత్తుకలోని పల్లడీ
కూఁతలనన్వలెన్ సొగసుకోర్కులు రావలె నాలకించినన్ (5-6)

అర్థము : బాఁతిగ = ప్రేమగా, బైకొనన్ వలెను = కౌగిలించుకోవాలి, పైదలి = స్త్రీ, కుత్తుకలోని = గొంతులోని, పల్లడీకూఁతల = పావురాల కూఁతలు, సొగసు = అందము (దేనిని చూస్తే సొగయుదురో - అంటే పరవశిస్తారో అది సొగసు), అలకించిన = వింటే.

తాత్పర్యము : నచ్చిన అందగత్తె గొంతులోనుంచి వచ్చే పావురాల కూఁతలవలె (ఆమె మాట్లాడే మాటలు నచ్చిన వాడికి పావురాల కూఁతలవలె మధురంగా ఉంటాయని భావము) ఉత్తమ కవితలు ప్రేమగా అలింగనము చేసుకోవాలి. మంచి కవితలు వింటుంటే అందమైన కోర్కెలు పుట్టాలి.

చేతికొలందిఁ గౌగిటను జేర్చిన కన్నీయ చిన్ని పాన్ని మే
ల్యూఁతల చన్ను దోయివలె ముచ్చటగావలెఁ బట్టిచూచినన్ (7-8)

అర్థము : కొలది = 1. పరిమితి, శక్యము, పరిణామము కలది, 2. సమానమైనది; చిన్ని = మనోజ్ఞమయిన, చిన్నదయిన

తాత్పర్యము : తెలుగు కవితలు మనస్సుకు పట్టాలి. ప్రేమతో బిగి కౌగిలిలో చేర్చిన ప్రేయసి అందమయిన యౌవనసంపద శరీరానికి కలిగించే స్పర్శానుభవము, మనస్సుకు పట్టినంత హాయిని తెలుగు కవిత కలిగించాలి. మనస్సును వీడిపోకుండా తెలుగు కవిత పట్టుకొని ఉండాలి.

డాతొడనున్న మిన్నలమిటారపు ముద్దులగుమ్మ కమ్మనో
వాతెఱదొండపండువలె వాచవిగావలెఁ బంటనూదినన్ (9-10)

అర్థము : డొతొడనున్న = ఎడమ తొడపై నున్న, మిన్నల మిటారి = విలాసవతి, వాతెఱ = పెదవి (నోటికి తెరయని వ్యుత్పత్తి), వాచవి = నోటికి రుచి

తాత్పర్యము : తన వామాంకము మీద కూర్చున్న విలాసవతిని మునిపంట నొక్కినప్పుడు ఆమె దొండపండు వంటి పెదవులనుండి బయటికి వచ్చు అమృత ధారలా తెలుగు కవిత్వము చదివేటప్పుడు ఆ కవితారసము ఆనందాన్ని కలిగించాలి.

గాతలఁదమ్మిచూలిదొర కైవసపుం జవరాలి సిబ్బెపు
నై తెలి యబ్బురంపు జిగి నిబ్బర పుబ్బగు గబ్బిగుబ్బపొం
బూఁతల నున్న కాయ సరిపోఁడిమి (11-13)

అర్థము : తమ్మిచూలి = బ్రహ్మ, (తమ్మియుండు పుట్టినవాడు), కైవసము = అధీనము, వశము; జవరాలు = జవ్వని + ఆలు = యౌవనస్త్రీ, సిబ్బెము = స్వచ్ఛము, పొం = బంగారము

తాత్పర్యము : బ్రహ్మగారి ఇల్లాలయిన సరస్వతీ దేవి స్వచ్ఛమైన దేహకాంతికి సమానముగా తెలుగు కవిత్వము ఉండాలి. సంభ్రమము కలిగించాలి. ఆమె యొక్క కఠినమైన యౌవన సంపద రాపిడిచే బ్రహ్మగారి చేతులయందు కలిగిన కాయలా కవిత్వము శోభించాలి.

ఆ కాయ బంగారపు పూతలా ఉన్నదని కవిగారి చమత్కారము. ఇక్కడ కాయ అంటే కఠిన వస్తువును తాకుటచే చేతలయందు కాచే కాయ. దీనినే కిణము అంటారు.

కిన్నెర మెట్లబంతి సం / గాతపు సన్నతంతి బయకారపుఁగన్నడ గౌళపంతుకా
సాతత తానతానలవసన్ దివుటాడెడు గోటమీటు బల్/మోతలునుంబలెన్
హరువు మొల్లముగావలె నచ్చతెన్గు లీ రీతిగ, (13-16)

అర్థము : కిన్నెర = వీణావిశేషము, మెట్టు = స్థాయి, సంగాతము = స్నేహము, బయకారము (బయలు + కారము) = యౌవనమునందు బయలుపడు శృంగారచేష్ట, సాతత = బాగా వ్యాపించిన, తాన = తంతువు, పస = వ్యుదుత్వము, తివుట = కోరిక, హరువు = అందము, మొల్లము = అధికము

తాత్పర్యము : వీణ వాయించేటప్పుడు కుడిచేత్తో మీటుతూ, ఎడమచేతి వేళ్లతో మెట్టుమీద అదిమిపట్టి స్వరాలు పలికిస్తుంటారు. కిన్నెర వీణ గోటితో మీటేటప్పుడు వచ్చే అందమైన అనేకరకాలైన మోతల్లా అచ్చ తెలుగు కవితల్లో అందాలు అధికంగా పలకాలి అని కిన్నెర వీణ మోతలకి, అచ్చ తెలుగు కవితల్లోని ధ్వనులకి పెద్దనగారు ఈ పంక్తుల్లో పోలిక చెప్పారు.

కన్నడ, గౌళ, పంతు మొదలయిన రాగాల స్వరాలను కిన్నెర వీణ మీద పలికించే సమయంలో యవ్వన శృంగార చేష్టలు ఆ వీణా నాదాలతో పాటు వ్యాపిస్తుంటాయని, ఆ వీణా ధ్వనులు అచ్చ తెలుగు కవితల్లోని ధ్వనులు కాలాని ఆ కిన్నెర వీణా నాదాలకు ఇంకో మెట్టుగా భావాన్ని పలికించారు పెద్దన.

ఇక్కడితో అచ్చతెలుగు కవిత్వంలో రసము, ధ్వని మొదలైనవి ఎలా ఉండాలో పెద్దన పూర్తి చేసారు.

సంస్కృతంబు పచరించెడు పట్టున భారతీవధూ
తీ తపనీయగర్భనికటి భవ దానసపర్వసాహితీ
భౌతిక నాటకప్రకర భారత భారత సమ్మతప్రభా

అర్థము : పచరించెడు పట్టున = వ్యాపింపచేయు సందర్భములో, భారతీవధూతీ = సరస్వతీదేవి, తపనీయ = బంగారు, గర్భ నికటి భవత్ = గర్భ నిర్బంధము నుండి పుట్టినదై, ఆనన పర్వ = ముఖానికి ఆనందమును కలిగించు వాగ్విభవముతో, భౌతిక = ముత్యాల కాంతి వంటి కాంతితో వెలుగొందే, నాటక ప్రకర = నాటక సమూహాలతో, భారత = భరతముని నాట్య శాస్త్రము సమ్మతించిన రూపకాలతో

తాత్పర్యము : సరస్వతీదేవి బంగారు గర్భములో పుట్టి ముఖానికి ఆనందము కలిగించు వైభవముతో ముత్యాల కాంతి వంటి కాంతితో వెలుగొందే నాటక సమూహాల కాంతితో, ప్రకాశించే ఆసక్తి కలిగించే భరతముని నాట్య శాస్త్రము సమ్మతించిన రూపక లక్షణాలు సమ్మతించేటట్లుగా సంస్కృత కవిత్వం ఉండాలి.

వివరణ : సరస్వతీదేవి బంగారు గర్భములో పుట్టటమంటే సంస్కృత కవిత్వం ఉదాత్తంగా ఉండాలని భావము.

కవి చక్కటి కవిత్వం చదువుతున్నప్పుడు వింటున్న సవ్యాదయముల ముఖాలు ఆనందంతో వెలుగొందుతాయి. దీనినే ముఖానికి ఆనందము కలిగించు వైభవము అంటున్నారు పెద్దన.

“జానక్యాః కమలామలాంజలి పుటే... ముక్తాః తా శుభదా భవంతు భవతం శ్రీరామ వైవాహికాః” అనే శ్లోకంలో ముత్యాల కాంతి తెలుగు వారందరికీ పరిచయమే. సీతమ్మ చేతులు కెంపు వర్ణంలో ఎఱ్ఱ తామర పూలలాగా ఉంటాయి. ఆ ముత్యాల తలంబ్రాలను సీతమ్మ తన చేతిలో తీసుకున్నప్పుడు అవి పద్మరగాలయ్యాయి. రాముని నల్లని కురులపై మల్లెపూలలాగా కనిపించాయి ఆ ముత్యాలు. తలపై నుండి కిందకు జారిన ఆ ముత్యాలు రాముని రంగులో కలిసిపోయి ఇంద్రసీలమణులు అయ్యాయి.

ఆ ముత్యాల తలంబ్రాలు మనందరికీ శుభాలను కలుగజేయుగాక అని ఆకాంక్షిస్తున్నారు. ఇటువంటి భావాలతో ఉండే కావ్య నాటక సమూహాలలోని ముత్యాలకాంతి సంస్కృత కవిత్వంలో ఉండాలని కవి ఆకాంక్ష.

పెద్దనగారు ఈ పాదాలలో భారత, భారత అని రెండు సార్లు వాడారు. మొదటి భారత పదానికి ప్రకాశించే ఆసక్తి అని అర్థం. (భా = ప్రకాశము, రత = ఆసక్తి) రెండవ భారత పదము భరతుని నాట్య శాస్త్రానికి సంబంధించినది. 1. నాటకము, 2. ప్రకరణము, 3. భాణము, 4. ప్రహసనము, 5. డిమము, 6. వ్యాయోగము, 7. సమవాకారము, 8. వీధి, 9. అంకము, 10. ఈహో మృగము అను పది రకాల రూపకాలు భరతుని నాట్యశాస్త్రము అంగీకరించినవి. వాటిలోని లక్షణాలనే ముత్యాల సౌందర్య కాంతి సంస్కృత కవిత్వంలో ఉండాలని కవి కోరిక.

**శీతనగాత్రజా గిరిశశేఖర శీత మయూఖరేఖికా
పాతసుధాప్రహర్య,**

తాత్పర్యము : హిమవంతుని కుమార్తె అయిన పార్వతీ అమ్మవారితో కలిసిన పరమశివుని సిగమీద ఉన్న చంద్రకళ నుండి కిందికి జారే అమ్మతవు వానలా సంస్కృత కవితత్వము పరిపూర్ణంగా శోభించాలి. (అంటే సంస్కృత కవితత్వం అమ్మతలలా ఉండాలని భావం.)

హిమాలయము అనటానికి అద్రిరాజము, ఉదగద్రి, కొండతేడు, కోడెకొండ, గట్టులరేడు, ధరణము, నగాధిరాజము, పర్వతపతి - ఇలాంటి పదాలు ఎన్నెన్నో ఉన్నాయి. కాని కవి కావాలనే శీత నగము అనే పదము వాడాడు. చల్లదనంతో పోలికగల ఈ పద్యంలో శీతనగము అని ప్రయోగించిన పెద్దన నిజంగా పెద్దనే.

బహుభంగఘమంఘమఘమఘమార్ధురీ
జాతక తాళయుగ్మ లయసంగతి చుంచు విపంచికా మృదం
గాతత తేహితత్తహిత హోధితధంధణుధాణుధింధిమి
వ్రాతలయానుకూల పదవారకుహూద్వహ హోరికింకిణీ
సూతనఘల్లులా చరణసూపుర రుభాళరూఢీ మరందసం
ఘాతవియద్ధనీ చకచక్రద్వికచోత్పలసారసంగ్రహ
యాత కుమారగంధవహహారి సుగంధ విలాసయుక్తమై
చేతము చల్లఁజేయవలె జిల్లన జిల్లవలెన్ మనోహర (27-28)

రాద్రభీభృత రసములలో కావ్య రచనకు ఉపయోగపడు ఒక వృత్తిని ఆరభి అంటారు. ఇది ప్రౌఢంగా ఉంటుంది. సంస్కృత కవితత్వము అనేకరకాలైన ఘమంఘమఘమఘమల ప్రౌఢిమ నుండి బయట పడు లయ తాళముల మేలికూర్పుతో ఉండాలని పెద్దన చెబుతున్నారు.

ఆ ప్రౌఢిమ “ఘమంఘమఘమఘమ” గా ఉంటుందని చెప్పటంలో ఒక చమత్కారముంది. “ఘమంఘమఘమఘమ” సంస్కృత కవితత్వములో ప్రౌఢ శైలి ఎలా ఉంటుందో చెప్పకుండా చెబుతోంది. ఆ శైలిలోని పదాలు వింటున్న వారికి హృదయంలోకి పరిమళం వ్యాపించాలని కవి వాక్కు. కృష్ణశాస్త్రి గారు పదాలకు రంగు, రుచి, వాసన ఉంటాయని పెద్దనగారి ఈ పంక్తి చూసి అన్నారేమో! ఏమో!

వీణెలోనగువాని మ్రోతలతో, తేహితత్తహిత హోధితధంధణుధాణుధింధిమి మొదలయిన మృదంగ ధ్వనులు కలిసిన సమూహములకు అనుకూలంగా ఉండే కోకిలల శ్రావ్యమైన మధుర ధ్వనులతో, గమకితములైన (అధికములైన) మనోహరములయిన చిఱుమువ్వల సవ్వడులు సంస్కృతకవితత్వము కలిగి ఉండాలి. (మువ్వ అంటే మూడు గీరలవంటి సందులుగల పెద్దగజ్జె. చిరు మువ్వ అంటే చిన్న గజ్జె.)

కొత్తవైన కాళి అందెలు ఘల్లు ఘల్లుమని మోగుతుంటే ఆ చప్పుళ్లు మరందపు రుచిలా చక్కగా ప్రకాశిస్తాయి. అటువంటి మరందపు రుచి కలిగిన నల్ల కలువల పూల యొక్క ప్రేమ సంకేతములైన పుప్పొడితో కలిసి, బూడిద రంగును పొంది, అతిశయించిన మలయ మారుతపు పిల్లగాలుల అందమయిన సువాసనలను విలాసములు పుట్టిస్తూ సంస్కృత కవితత్వము మనస్సులో పోలికలేని ఆనందాన్ని కలిగించాలి.

**ద్యోతకగోస్తనీఫలమధుదీరవ గోఘృతపాయసప్రసా
రాతిరసప్రసారరుచిరప్రసరంబుగ సారె సారెకున్ । (27-28)**

హృదయాన్ని మురిపించే ద్రాక్షాఫలము (గోస్తని), తేనె, అవునెయ్యి పాయసములతో కలగలిపిన గొప్పదయిన అతిరసమును పదార్థమునుండి వచ్చే ఆనంద ప్రసారంలా మాటి మాటికీ సంస్కృత కవిత్వము మైమరిపించాలి.

విశేషాలు : కావ్యాంగాలు రసం, అలంకారం, ధ్వని, గుణము మొదలయినవి. వీటిని పెద్దనగారు సంస్కృత కవిత్వ లక్షణాలలో తనదయిన శైలిలో పేర్కొన్నారు.

ముగింపు : మాలికలు వ్రాసిన వారు ఎంతో మంది ఉన్నారు. కాని మాలిక అని చెబితే ప్రథమ తాంబూలము పెద్దనగారి ఈ ఉత్పల మాలికకే.

పెద్దనగారు ఈ మాలికలో వాడిన పదాల వెనుక అంతులేని ఆలోచనా సాగరాలు ఉన్నాయి. పూలని, వెన్నెలని, కాంతిని, రుచులను ప్రేమించగలిగేవాళ్లు మాత్రమే ఈ ఉత్పల మాలికను ఆస్వాదించగలరు. ఈ ఉత్పలమాలికను చదవటానికి కావాల్సిన అర్హత ఇదే. *

శాంతి మంత్రం

ఓం శం నో మిత్రః శం వరుణః । శం నో భవత్సర్వమా । శం న ఇంద్రో బృహస్పతిః ।

శం నో విష్ణురుద్రక్రమః । నమో బ్రహ్మణే । నమస్తే వాయో । త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి ।

త్వామేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మ వదిష్యామి । ఋతం వదిష్యామి । సత్యం వదిష్యామి ।

తన్మామవతు । తద్వక్తారమవతు । అవతు మామ్ । అవతు వక్తారమ్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

మిత్రః = మిత్రుడు (ప్రాణానికి, పగటికి అభిమాని దేవత); నః = మాకు; శమ్ = మేలు చేయుగాక; వరుణః = వరుణుడు (అపానవృత్తికి (ప్రాణంలో ఒక అంశం) రాత్రికి అభిమాని దేవత); శమ్ = మేలు ఒనర్చుగాక; అర్యమా = అర్యముడు (కన్నులకు, సూర్యమండలమునకు అభిమాని దేవత); నః = మాకు; శం భవతు = మేలు చేయుగాక; ఇంద్రః = ఇంద్రుడు (చేతులకు, బలానికి అభిమాని దేవత); బృహస్పతిః = బృహస్పతి (వాక్కుకు, బుద్ధికి అభిమాని దేవత); నః = మాకు; శమ్ = మేలు చేయుగాక; ఉరుక్రమః = విశాలమైన పాదములుగల; విష్ణుః = విష్ణువు (పాదాలకు అభిమాని దేవత); నః = మాకు; శమ్ = మేలు చేయుగాక; బ్రహ్మణే = బ్రహ్మమునకు; నమో = నమస్కారము; వాయో = వాయుదేవుడా; తే = నీకు; నమః = నమస్కారము; త్వం ఏవ = నీవే; ప్రత్యక్షమ్ = ప్రత్యక్షమైన; బ్రహ్మ అసి = బ్రహ్మము అగుచున్నావు; త్వాం ఏవ = నీన్నే; ప్రత్యక్షం బ్రహ్మ = ప్రత్యక్షమైన బ్రహ్మవు అని; వదిష్యామి = ఉద్ఘాటిస్తున్నాను; ఋతమ్ = (నీవే) ఋతము (ఋతం, సత్యం అన్నవి రెండూ సత్యం అనే దానిని సూచించే పదాలు. ఋతం అన్నది వ్యావహారిక సత్యం; సత్యం అన్నది పారమార్థిక సత్యం. ఉదాహరణకు: సూర్యుడు తూర్పున ఉదయించడం, పశ్చిమాన అస్తమించడం మనం నిత్యం చూసే సత్యం, వ్యావహారిక సత్యం. కానీ సూర్యుడు ఉదయించడమో, అస్తమించడమో లేదన్నది పారమార్థిక సత్యం. అట్లే ప్రపంచమూ, దాని కదలికలూ యావత్తు సత్యమే; ఇది వ్యావహారిక సత్యం. భగవంతుడు నేపథ్యంలో ఉంటూ దాన్ని నడిపిస్తున్నాడన్నది పారమార్థిక సత్యం.); వదిష్యామి = చెప్పుచున్నాడు; సత్యమ్ = (నీవే) సత్యం అనీ; వదిష్యామి = చెప్పుచున్నాను; తత్ = (వాయురూప) బ్రహ్మం; మాం = (శిష్యుడనైన) నన్ను; అవతు = రక్షించుగాక; తత్ = ఆయన; వక్తారమ్ = ఆచార్యుని; అవతు = రక్షించు గాక; మామ్ = నన్ను; అవతు = రక్షించుగాక; వక్తారమ్ = ఆచార్యుని; అవతు = రక్షించుగాక.

अर्गलास्तोत्रम्

जयन्ती मङ्गला काली

जय त्वं देवि चामुण्डे जय भूतापहारिणि ।
जय सर्वगते देवि कालरात्रि नमोऽस्तु ते ॥१॥

जयन्ती मङ्गला काली भद्रकाली कपालिनी ।
दुर्गा शिवा क्षमा धात्री स्वाहा स्वधा नमोऽस्तु ते ॥२॥

मधुकैटभविध्वंसि विधातुवरदे नमः ।
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ॥३॥

महिषासुरनिर्नाशि भक्तानां सुखदे नमः ।
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ॥४॥

धूम्रनेत्रवधे देवि धर्मकामार्थदायिनि ।
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ॥५॥

रक्तबीजवधे देवि चण्डमुण्डविनाशिनि ।
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ॥६॥

निशुम्भशुम्भनिर्नाशि त्रैलोक्यशुभदे नमः ।
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ॥७॥

वन्दिताङ्घ्रियुगे देवि सर्वसौभाग्यदायिनि ।
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ॥८॥

अचिन्त्यरूपचरिते सर्वशत्रुविनाशिनि ।
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ॥९॥

नतेभ्यः सर्वदा भक्त्या चापर्णे दुरितापहे ।
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ॥१०॥

स्तुवद्भयो भक्तिपूर्वं त्वां चण्डिके व्याधिनाशिनि ।
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ॥११॥

चण्डिके सततं युद्धे जयन्ति पापनाशिनि ।
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ॥१२॥

देहि सौभाग्यमारोग्यं देहि देवि परं सुखम् ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥१३॥
विधेहि देवि कल्याणं विधेहि विपुलां श्रियम् ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥१४॥
विधेहि द्विषतां नाशं विधेहि बलमुच्चकैः ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥१५॥
सुरासुरशिरोरत्ननिघृष्टचरणेऽम्बिके ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥१६॥
विद्यावन्तं यशस्वन्तं लक्ष्मीवन्तञ्च मां कुरु ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥१७॥
देवि प्रचण्डदोर्दण्डदैत्यदर्पनिषूदिनि ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥१८॥
प्रचण्डदैत्यदर्पघ्ने चण्डिके प्रणताय मे ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥१९॥
चतुर्भुजे चतुर्वक्त्रसंस्तुते परमेश्वरि ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥२०॥
कृष्णेन संस्तुते देवि शश्वद्भक्त्या सदाम्बिके ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥२१॥
हिमाचलसुतानाथसंस्तुते परमेश्वरि ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥२२॥
इन्द्राणीपतिसद्भावपूजिते परमेश्वरि ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥२३॥
देवि भक्तजनोद्दामदत्तानन्दोदयेऽम्बिके ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥२४॥
भार्या मनोरमां देहि मनोवृत्तानुसारिणीम् ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥२५॥
तारिणि दुर्गसंसारसागरस्याचलोद्भवे ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥२६॥
इदं स्तोत्रं पठित्वा तु महास्तोत्रपठेन्नरः ।	
रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥	॥२७॥

కమలాకుచ చూచుకో....

అర్థ విశేషాలు

- డా॥ తాడేపల్లి పతంజలి, పటాన్ చెరువు

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్తోత్రంలో (శ్రీ వేంకటేశ్వర సుప్రభాతంలో కాదు) ఉన్న “కమలాకుచ చూచుకో అనే శ్లోకం లోకంలో చాలా ప్రసిద్ధమయినది. చాలామంది ఇందులోని మొదటి రెండు పంక్తుల తాత్పర్యాన్ని చెప్పి, ఇటువంటి పచ్చి శృంగారమున్న శ్లోకం చదువుతున్న దైవభక్తులను వెక్కిరించారు. దైవభక్తులైన శ్లోకార్థం తెలిసిన వారు మనస్సులో దేవుడికి ఇలాంటి శృంగార వర్ణన ఏమిటని సంశయం పీకుతున్నా, చెంపలు వేసుకొని భక్తితో చదువుతున్నారు. ఈ నేపథ్యంలో ఈ శ్లోక అర్థ తాత్పర్య విశేషాల “అత్రీయ” ఆవిష్కరణము చేసే ప్రయత్నము ఈ చిటు వ్యాసం.

శ్లో॥ కమలాకుచచూచుకకుంకుమతో
నియతారుణితాతులనీలతనో! ॥
కమలాయతలోచన! లోకపతే!
విజయీభవ వేంకటశైలపతే! ॥

ప్రతిపదార్థము : కమలా = లక్ష్మీదేవి యొక్క, కుచ = చన్నుల, చూచుకో = మొనలపై ఉన్న, కుంకుమతః = కుంకుమతో, నియత = నియమము కలిగిన, నిత్యమైన, అరుణిత = ఎఱుపురంగు గలదిగా జేయఁబడిన, అతుల నీలతనో! = సాటిలేని నల్లని రంగు కలిగిన శరీరము కలవాడా!, కమలాయతలోచన! = కమలములోని మెత్తందనాన్ని, అందాన్ని గుర్తుకు తెస్తూ చెవులవరకు వ్యాపించిన విశాలమైన కన్నులు కలవాడా!, లోకపతే! = లోకానికి ప్రభువా!, వేంకటశైలపతే! = వేంకట పర్వతానికి ప్రభువా!, విజయీభవ = నీకు విజయము కలుగు గాక!

తాత్పర్యము : శ్రీమహాలక్ష్మి యొక్క చనుమొనలపై గల కుంకుమతో ఎల్లప్పుడూ ఎఱుగా ఉండే అందమైన నల్లని దేహం కలవాడా! తామర రేకుల వలె విశాలములైన కన్నులు కలవాడా! లోకాలకు ప్రభూ! వేంకటేశ్వరా! నీకు విజయముగుగాక!

విశేషాలు :

1) వ్యుత్పత్తులు : కమలా = కమలము చేతియందు కలిగినది కాబట్టి అమ్మకి లక్ష్మీదేవికి కమలా అని పేరు. కుచ = నాయకుని గోళ్ళచే గిచ్చబడునది (కుచ్చితే కామినా నఖైః కుచౌ). చూచుకో = బాలుని చేత పానము చేయబడుచూ చూచూ అని పలుక బడునది కనుక చను మొనకు చూచుకము అని పేరు వచ్చింది. కుంకుమమ్ = ఎండినప్పుడు కుమ్మని పలుకునది కుంకుమము.

2) తోటక వృత్తము : ఈ శ్లోకము తోటక వృత్తములో ఉంది. తోటక వృత్తము వినడానికి చాలా

బాగుంటుంది. పాదానికి 12 అక్షరాలు, నాలుగు స-గణాలు. సంస్కృతంలో దీనికి యతి లేదు. తెలుగులో తొమ్మిదవ అక్షరము యతి. ఆదిశంకరుల శిష్యులలో తోటకుడు మొదట చదువు రానివాడు. తరువాత గురువుగారి దయతో

“విదితాఖిల శాస్త్ర సుధా జలధీ - మహితోపనిషత్ కథితార్థ నిధీ
హృదయేకలయే విమలం చరణం - భవ శంకర దేశిక మే శరణమ్”

(అన్ని శాస్త్రముల అమృత సముద్రమును తెలిసికొన్నవాడా! ఉపనిషత్తులు చెప్పి అర్థమునకు నిధి లాంటి వాడా! నీ నిర్మలములైన పాదాలను నా హృదయము చూస్తోంది, శంకరాచార్యులే నా జీవితానికి శరణం) అని తోటక వృత్తములో గానం చేస్తూ తన జీవితంలో మార్పును సాధించాడు. మార్పుకు కారణమైన తోటక వృత్తములో “కమలాకుచ చూచుక కుంకుమతో” శ్లోకం ఉంది. ఇది మొట్టమొదట మనం గమనించాలి. భక్తితో ఈ స్తోత్రము చదివినవారి జీవితములో కూడా మార్పు వస్తుంది.

3) గుడ్డుపై ఉన్న పెంకు : దేవుళ్లకు సంబంధించిన పూర్వకాలపు శృంగార సాహిత్యము కోడిగుడ్డుపై ఉన్న పెంకులాంటిది. గట్టిగానే తగులుతుంది. అబ్బా! ఇక్కడ కూడానా... దేవుడి భక్తి కూడా శృంగారమేనా... అనిపిస్తుంది. తల్లి పొదిగిన తర్వాత ఆ పెంకు పగిలి నూతనావిష్కరణము బయటికి వస్తుంది. అలాగే గురువు చెప్పిన తర్వాత అందులోని అంతరార్థం తెలుస్తుంది. ఈ స్తోత్రము దాటిన తర్వాత వచ్చే ప్రపత్తిలో ‘మాతుస్తనా వివశిశోరమృతాయ మానా’ అని ఒక పాదం వస్తుంది. “బిడ్డకు మొట్టమొదటిసారిగా తెలిసి అమ్మ చన్నుల వలె అమృత సమానములుగా ఉన్న నీ పాదములను నే శరణు పొందుతున్నాను” అని ఈ పాదానికి అర్థం. ఇక్కడ కూడా స్తనముల ప్రసక్తి వచ్చింది కదా! ఇది కూడా శృంగారమే అని భావించే వారికి నమో నమః. ఈ పంక్తిలో పాదాలను స్తనాలతో పోల్చాడు కవి. అమ్మ చన్ను - ఆస్వాదిస్తున్న బిడ్డకు అమృత జీవితాన్ని అనుగ్రహిస్తుంది. స్వామి పాదం - ఆ పాదాలను మానసంలో తలచి తలచి పరవశించే భక్తుని హృదయాన్ని ఆనందంతో నింపి అతని జీవితాన్ని అమృతమయం చేస్తుంది. ఈ అర్థ వాతావరణంలోనే “కమలాకుచ చూచుక” అంతరార్థం తెలుసుకోవాలి.

4) ఇది కామాన్ని మోక్షం వైపు మళ్లించే వర్ణన : సృష్టిలో అత్యంత ప్రాధాన్యం కలిగిన రంగు ఎఱుపు. సూర్యుడి వస్త్రాలు, రథం, ధ్వజం, పతాకం అన్నీ ఎఱుపురంగువే. ధైర్యానికి, చెడును పోగొట్టే శక్తికి, ప్రేరణాభావనకు, దృఢమైన నిర్ణయాత్మక వైఖరికి ఈ ఎఱుపు రంగు ప్రతీక. కాషాయము ఎఱుపు నుంచి ఏర్పడినదే. కాషాయ రంగు పవిత్ర జీవనానికి గుర్తు.... కాషాయం, భగవంతునితో బంధానికి త్యాగాలకు గుర్తు. ఇటువంటి కాషాయ జనని అయిన ఎఱుపు రంగు ఈ శ్లోకంలో నలుపు రంగుతో కలుస్తోంది. కాల తత్వానికి నల్లని కాళీమాత సూచన. అలాగే నల్లని వేంకటేశుడు కూడా. దృశ్య ప్రపంచాన్ని సృష్టించి, సృష్టికర్తగా నిలిచి, కల్పాంత సమయంలో, ఈ సర్వ ప్రపంచాన్ని తనలో లీనము చేసుకొనే దైవశక్తి వేంకటేశునిగా మన మాంస నేత్రాలకు నలుపురంగులో కనబడుతున్నాడు. మన స్తోత్రంలో ఇబ్బంది ఎక్కడ వస్తోందంటే వేంకటేశుని, అమ్మ లక్ష్మీదేవిని మనలా చూడటం వల్ల మానవీకరణం చేయటం వల్ల. అవయవ దృష్టిని దాటి అంతరాత్మ దృష్టికి ప్రయాణం చేయాలి. ఎఱుపు, నలుపుతో కలిసి ఎఱుపుగా మారిందంటే - ధైర్యాన్ని, చెడును పోగొట్టే శక్తిని, ప్రేరణాభావనను, దృఢమైన మోక్ష సాధన గల నిర్ణయాత్మక వైఖరిని పెంచుకోమనే సందేశం ఇందులో ఉంది.

5) జగన్మాత వాత్సల్యము : నీ స్తన్య పానం చేస్తున్న వినాయకుడు నీ వక్షోజాలను చూసి, తన ఏనుగు శిరస్సు అక్కడికి వచ్చిందేమోనని అనుమానంతో, తన ఏనుగు శిరస్సును, తన తొండంతో తడిమి చూసుకొంటున్నాడు. వినాయకుని సందేహానికి మీరిద్దరూ (పార్వతీ పరమేశ్వరులు) నవ్వుకుంటున్నారు. నీ స్తనాలను గణపతి, కుమారస్వామి, ఇద్దరు ఒకేసారి పానం చేస్తున్నారు. “పుత్రవాత్సల్యము జాలువారుతున్న ఆ స్తనద్వయం, మా దుఃఖాన్ని పోగొట్టుగాక.” అని శంకర భగవత్పాదులు సౌందర్యలహరిలో అన్నారు. (సమందేవీ) ఇక్కడ వర్ణన జగన్మాత వాత్సల్యానికి ప్రతీక. మన చూపు ఇలా ఉంటే ప్రాచీన సాహిత్యంలో దైవ వర్ణనలలోని శృంగార వర్ణనలకు ఇబ్బంది పడం.

6) శ్రీశ్రీశ్రీ త్రిదండి చిన్న శ్రీమన్నారాయణ రామానుజ జీయర్ స్వామివారు యాదగిరి లక్ష్మీనరసింహ స్వామికి సంబంధించిన, కమలాకుచ చూచుక.... పంథాలో సాగిన శ్లోకాన్ని ఇలా వ్యాఖ్యానించారు. “కమలాకుచ కస్తూరి కర్ణమాంకిత వక్షసే యాదవాద్రి నివాసాయ సంపత్ పుత్రాది మంగళమ్” అని మంగళం పాడుతుంటే ఆయనని ఏమని వర్ణిస్తున్నాం. అమ్మ తన వక్షస్థలానికి కుంకుమ పాత్రములను రచించుకున్నది, ఆయన అలిగితుడై దేహమంతా పూసుకున్నాడు, ఓహో అలాంటి స్వామీ నీకు మంగళం. ఏమిటండీ ఈ వర్ణన అనిపిస్తుంది. ఇదంతా తప్పు అని అనేవారు కొందరున్నారు. కానీ ఈ వర్ణనలు చెప్పేది జగత్ కారణమైన పరమాత్మను మరియు జగన్మాత అయిన అమ్మను. వారిరువురు శృంగారమే లేకపోతే నీకు జన్మ అనేది ఉందా! లోకంలో అమ్మ అందానికి నాన్న వశమైనప్పుడే కదా నీకు ఒక జన్మ అనేది లభించింది, కర్మ భారం తొలగించుకోవడానికి ఒక అవకాశం ఏర్పడింది. అలాంటి అందాన్ని సృరించని బ్రతుకూ ఒక బ్రతుకేనా! అయితే ఆ అమ్మ అందం నీవు ఉపాసించ దగినది కానీ అనుభవించ దగినది కాదు. ఆ అందం నీకు జీవితాన్ని ఇచ్చేది ఉపజీవ్యం అంటారు. నాన్నకు అదే అందం భోగ్యం. నీకు ఉండాల్సిన జ్ఞానం ఇది. ఇప్పుడు ఈ జ్ఞానంతో ఆ సౌందర్యాన్ని దర్శించు అప్పుడు తప్పులేదు. ఉపనిషత్తులు ఈ విషయాన్ని మనకు తెలిపాయి.”

దైవ శృంగార వర్ణనలలో బాహ్యదృష్టిలో పవిత్రత ఎలా అలవర్చుకోవాలో జీయర్ స్వామివారు చెప్పారు. నేను అంతర్దృష్టి మార్గం చెప్పాను. “సర్వదేవనమస్మారః కేశవం ప్రతిగచ్ఛతి” లా ఏ స్థాయివారు ఆ దృష్టిని అలవర్చుకొని “కమలా....” శ్లోకంలో భక్తికి పెద్ద పీట వేద్దాం.

“చీకటి అంటే ఏమిటమ్మా”

“ఏమీ కనిపించక పోవటం చీకటి.”

“అయితే, నాకు ఏమీ కనిపించట్లేదు చూడు” కిట్టమూర్తి కళ్ళు మూసుకొని చెప్పాడు. నవ్వుతున్న అమ్మ యశోదమ్మ బాలకృష్ణునికి అడుకోవటానికి అనుమతి ఇచ్చింది.

ఆ నల్లనయ్య చిలు దరహాసాలు ఆయన శృంగార వర్ణనలలో మనకు ఎప్పుడూ జ్ఞానోదయం కలిగించు గాక! స్వస్తి.

హరేరామ హరేరామ రామ రామ హరే హరే ।

హరేకృష్ణ హరేకృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ హరే హరే ॥

ఏమిసేతురా లింగా ఏమిసేతురా...

- డా॥ తాడేపల్లి పతంజలి, పటాన్ చెరువు

ప్రపంచంలో ఎంగిలి కాని పదమేది? అని రామకృష్ణ పరమహంసను అడిగారు ఒకరు. “బ్రహ్మము” అని పరమహంస చమత్కారంగా జవాబిచ్చారు. ఎందుకంటే బ్రహ్మము గురించి నోటితో వివరించటం ఎంతటి వారికయినా అసాధ్యము. నోటితో వివరించబడిన ఏ పదమైనా ఎంగిలవుతుంది. బ్రహ్మ పదార్థ వివరణ అసాధ్యము కాబట్టి అది ఎంగిలి కాదని ఇక్కడ భావము.

అటువంటి ఎంగిలి కాని శివ బ్రహ్మమునకు, ఎంగిలి పెడుతున్నానని, క్షమించమని ఈ తత్త్వంలో భక్తుడు (తత్త్వ రచయిత ఎవరో తెలియదు) స్వామిని వేడుకొంటున్నాడు.

ఏమిసేతురా లింగా ఏమిసేతురా

అర్థాలు : ఏమి = 1. ఏది, 2. సందర్భముల ననుసరించి కొతుకము, క్రోధము, అనాదరము, అశ్రద్ధము మొదలైన అర్థాలను ఏమి పదం స్ఫురింపజేస్తుంది. సేతును = చేయుదును? లింగా = ఓ జంగమయ్య, శివా!

తాత్పర్యము : ఓ శివా! ఈ సందర్భంలో నేను ఏమి చేయాలో నాకు తెలియటం లేదు. (ఏ సందర్భాలో చరణాలలో వస్తాను).

విశేషాలు : 1) లింగ్యతే జ్ఞాయతే అనేనేతి లింగం. దేని చేత ఎరుగబడుతుందో అది లింగము. 2) సకల చరాచర ప్రపంచం ప్రలయంలో ఎక్కడ గర్భితమై ఉండి, సృష్టికాలంలో ఎక్కడి నుంచి బయటకు వస్తుందో అది లింగం. (బసవేశ్వర గీతామృతం). 3) చేతును, సేతును. ఇది మాండలిక భాష. ఉదా : ఓలమ్మ నేనేం సేతును, కొంప మునిగిపోనాది.

చరణం1: గంగ ఉదకము తెచ్చి నీకు - లింగపూజలు సేదమంటే

గంగనున్న చేప కప్ప - ఎంగిలంటున్నాది లింగా

మహానుభావా! మహాదేవశంభో! - మా లింగ మూర్తి **॥ ఏమిసేతురా ॥**

అర్థాలు : గంగ = 1) గంగానది, 2) నీరు. (ఈ యర్థము తెలుగున మాత్రమే కలదు) పంచ గంగలు : కావేరి, తుంగభద్ర, కృష్ణవేణి, గౌతమి, భాగీరథి, ఆకాశగంగ మందాకిని, పాతాళగంగ భోగవతి. మహానుభావా! = గొప్ప ప్రభావము కలిగిన వాడు (అను భావము = ప్రభావము). మహాదేవశంభో! = శ్రేష్ఠుడైన దేవుడు, శివుడు (మహాదేవ శబ్దానికి కూడా ఇదే అర్థము చెప్పుకోవచ్చు.). (శంభువు = శమ్ముంటే సుఖం. అది శివుని వల్ల కలుగుతుంది కనుక ఆయన శంభువు...))

తాత్పర్యము : గంగతో నీకు లింగపూజలు చేద్దామని మొదలుపెట్టాను. నీటిని తాగి ఎంగిలి చేసిన చేప, కప్ప గంగ నీరు ఎంగిలని, శివునికి అభిషేక పూజ చేయటానికి పనికి రావని అంటున్నాయి. ఓ మహానుభావా! శివా! ఎంగిలిసీటితో నీకు పూజ ఎలా చేయమంటావు!?

విశేషాలు : 1) మహారాష్ట్రలో మహానుభావ పంథ అని ఒక సంప్రదాయం ఉంది. పంథ పురుషులను “మహానుభావులు” అనీ, స్త్రీలను “మహానుభావి” అనే అంటారు.

2) నోటికి తగులుటచే అవమిత్రమైనది తినగా మిగిలినది, అనుభవించి విడిచినది ఎంగిలి. మనము తినే ఆహారమును భగవంతునికి పెట్టే విధానాన్ని నైవేద్యము అని అంటారు. స్వామి తిన్న తరువాత ఆయన ఎంగిలి మనకు ప్రసాదము అవుతుంది. అదే మనము ముందు తిని ఆయనకు పెడితే ఆ

పదార్థము ఎంగిలి అవుతుంది. అలా చేయకూడదు.

3) దేవుళ్లని ఎంగిలి తిన్నావని కవులు ఆక్షేపించటం మన ప్రాచీన సాహిత్యంలో ప్రసిద్ధము.

“నీకున్ మాంసము వాంఛయేని కఱవా, నీ చేత లేదుండంగా,
జీతైనట్టి కుతారముండ, ననలజ్యోతుండ, నీరుండంగా,
బాకంబొప్పు ఘటించి, చేతి పునుకన్ భక్షింప కా బోయచే
జేకొం టెంగిలి మాంస మిట్లు దగునా శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా!”

అని ధూర్జటి శివుడు ఎంగిలి మాంసము తిన్నట్లుగా వర్ణించాడు.

4) “భిల్లాంగనాదంతపీడిత ఫలభుక్తిహేయంబు దోచలే దింత నీకు శ్రీకాకుళ ఆంధ్ర దేవా!” శబరి ప్రేమతో ఎంగిలి చేసిచ్చిన పండ్లను మిక్కిలి ఇష్టంతో నీవు తిన్నావని ఆంధ్రనాయ శతక కర్త ఆక్షేపించాడు.

5) అయితే కన్నప్ప శివుడికి మాంసాన్ని అర్పించాడనీ, శబరి రాముడికి ఎంగిలి పండ్లను మనం అలా చేయకూడదు. మన స్థాయి తెలుసుకోవాలి. 1. సమర్థ ప్రేమ (భక్తుడు కేవలం భగవంతుడి ప్రీతిని మాత్రమే కోరుకొనే స్థితి) 2. సమంజస ప్రేమ (భగవంతునికి ఇష్టమైనది చేస్తూ, భక్తుడు తన సుఖాన్ని కూడా కోరుకొనే స్థితి) 3. సాధారణ ప్రేమ (భక్తుడు కేవలం తన సుఖాన్ని మాత్రమే కోరుకొనే స్థితి) అని దేవుని పట్ల మూడు రకాల ప్రేమలు ఉంటాయని రామకృష్ణులు అన్నారు. ఎంగిలి పెట్టిన కన్నప్ప, శివుని బాధను చూసి తన కన్ను పెకిలించి ఇచ్చాడు. మనం అలా చేయలేము. కనుక ‘సమర్థప్రేమ’ లేని మనలాంటి సామాన్య భక్తుడు శివునికి ఎలా ఎంగిలి పూజ చేయాలని ఈ తత్త్వంలో భక్తుడు బాధ పడుతున్నాడు.

చరణం2: అక్షయావుల పాడి తెచ్చి - అరిపితము చేదమంటే... ఓహో!

అక్షయావుల లేగదూడ - ఎంగిలంటున్నాది లింగా

మహాసుభావా! మహాదేవశంభో! - మా లింగ మూర్తి ॥ ఏమి సేతురా॥

అర్థాలు : అక్షయము = తరుగులేని, అరిపితము = ఈయబడినది, లేగదూడ = పాలుత్రాగు దూడ.

తాత్పర్యము : ఓ శివా! నశింపని ఆవుపాలు తెచ్చి నీకు పూజగా ఇద్దామంటే - ఈ నశింపని ఆవుల యొక్క పాలు త్రాగు దూడలు - నేను తెచ్చే పాలను తాము తాగిన ఎంగిలంటున్నాయి. ఓ మహాసుభావా! శివా! ఎంగిలి పాలతో నీకు పూజ ఎలా చేయమంటావు!?

విశేషాలు : 1) ఆవు మన సంస్కృతిలో చాలా పవిత్రమైనది.

2) అక్షయావులు అనే సమాసము వ్యాకరణ పరంగా దోషం కావచ్చు కాని, అర్థపరంగా గొప్పది.

3) అక్షయావులంటే నాశనము లేని ఆవులు అని అర్థం వస్తుంది. మనం గోమాతను ఎంత పూజించినా వాటి జీవితానికి కూడా ఒక ముగింపు ఉంటుంది కదా!, అలాంటప్పుడు నాశనము లేని ఆవులు ఏమిటి? దీనికి జవాబు అక్షయ తృతీయ గురించి తెలుసుకొన్న తర్వాత వస్తుంది.

4) వైశాఖ శుద్ధ తృతీయ నాడు కృతయుగం, కార్తిక శుక్ల నవమి నాడు త్రేతాయుగం భాద్రపద బహుళ త్రయోదశినాడు ద్వాపర యుగం, మాఘ బహుళ అమావాస్యనాడు కలియుగం ప్రారంభమైనదని గ్రంథాలలో ఉంది. ఇందులో ‘వైశాఖ శుద్ధ తృతీయను అక్షయ తృతీయ పండుగగా జరుపుకొంటాం. జీవితంలో అన్నింటినీ అక్షయం చేసే రోజు కనుక ‘అక్షయ తృతీయ’.

5) బతికినంతకాలం మానవుల జీవితాలను సంతోషంతో నింపి దుఃఖ నాశనం చేసేవి కనుక ఆ ఆవులు “అక్షయావులు”

6) తల్లిపాల వలె సులభంగా జీర్ణం అయ్యే శక్తి ఆవు పాలల్లో ఉంది. ఆవుపాలు సంపూర్ణాహారము అంటారు. క్రొవ్వు ఉండదు. ఆ అక్షరాలుపల పాలతో స్వామిని సేవిద్దా మనుకొన్నాడు భక్తుడు. ఆ ఆవుల లేగదూడలు మేము ఆ అమ్మ దగ్గర పాలు తాగాము. ఆ తరువాత మా అమ్మ పొదుగులనుండి పాలను సువ్వు పిండావు. ఆ పాలు మా నోటితో ఎంగిలి చేసినవే కదా! వాటిని శివునికి నైవేద్యముగా ఎలా ఇస్తావని లేగదూడలు తనను ప్రశ్నిస్తున్నాయని భక్తుడు అంటున్నాడు.

చరణం3: తుమ్మిపూవులు తెచ్చి - నీకు తుష్టుగా పూజ్ఞేద్దమంటే - ఓహో!

కొమ్మకొమ్మకు కోటి తుమ్మెద - ఎంగిలంటున్నాది లింగా

మహాసుభావా! మహాదేవశంభో! - మా లింగమూర్తి ॥ఏమి సేతురా॥

తాత్పర్యము : ఓ శివా! నీకు ఇష్టమయిన తుమ్మి పువ్వులు తెచ్చి నీకు పూజను చేద్దామనుకొన్నాను. కాని, తుమ్మి పువ్వుల మీద వాలి వాటిని ఎంగిలి చేసిన తుమ్మిదలు - ఆ పూలు ఎంగిలివి కదా! శివుడికి నైవేద్యము ఎలా పెడతావని వెక్కిరిస్తున్నాయి.

**విశేషాలు : 1) “పుష్పమూలే వసేద్భుహ్మ మధ్యే చ కేశవః
పుష్పాగ్రే చ మహాదేవః సర్వదేవాః స్థితా దతో”**

పుష్పం మొదట్లో బ్రహ్మ, పుష్పమధ్యమంలో కేశవుడు, పుష్పపు కొనలో మహాదేవుడు ఉంటారు. పుష్ప దళాలలో అందరు దేవతలుంటారని ప్రసిద్ధి. అందుకే పూలతో సేవ విశిష్టమయినది.

2) **చైత్రమాసంలో** శివుని దర్శన పూలతో పూజిస్తే బంగారం పెరుగుతుంది. **వైశాఖమాసంలో** తెల్లని మందారాలతో పూజిస్తే అశ్వమేధఫలం దక్కుతుంది. **జ్యేష్ఠ మాసంలో** పెరుగుతో అభిషేకిస్తూ తామరపువ్వులతో పూజిస్తే పరమగతి కలుగుతుంది. **ఆషాఢమాసంలో** తొడిమలతో కూడిన పుష్పాలతో పూజిస్తే పరమపదం వస్తుంది. **శ్రావణమాసంలో** గన్నేరుపూలతో పూజిస్తే వేయి ఆవులు దానం చేసిన ఫలితం వస్తుంది. **భాద్రపద మాసంలో** ఉత్తరేణి పూలతో పూజిస్తే పుణ్యపదము లభిస్తుంది. **ఆశ్వయుజమాసంలో** జిల్లేడుపూలతో పూజిస్తే దివ్యపదాన్ని చేరుకొంటారు. **కార్తికమాసంలో** జాజిపూలతో పూజిస్తే శివపదాన్ని దర్శిస్తారు. **మార్గశిర మాసంలో** పొగడపూలతో పూజిస్తే, మూడు లోకాలను దాటి తామున్న చోటికే తిరిగి వస్తారు. **పుష్యమాసంలో** ఉమ్మెత్త పూలతో పూజిస్తే పరమపదాన్ని పొందుతారు. **మాఘమాసంలో** బిల్వదళాలతో పూజిస్తే పరమపదము పొందుతారు. **ఫాల్గునమాసంలో** తుమ్మిపూలతో పూజిస్తే ఇంద్ర సింహాసనంలో సగభాగం దక్కుతుంది. ఈ తత్త్వంలో తుమ్మి పూలను రచయిత పేర్కొన్నాడు.

3) ‘ఏమి సేతురా లింగా’ అనే ఈ తత్త్వ భావాన్ని వేటూరి సుందరరామమూర్తి గారు ‘జననీ జన్మభూమి’ చలనచిత్రంలో ఒక డ్రేయరీ ప్రియులు పాడిన పాటగా మలిచారు. “తుమ్మి పువ్వులకి తూనీగల ఎంగిలి”, “గంగ నీళ్ళకి చేప కప్పల ఎంగిలి” చెప్పి చివర్లో “సన్నే నీకొగ్గేసి కన్నా మూదామంటే కన్నోళ్ళ మురిపాల ముద్దలెంగిలి సేసే” అంటూ ముక్తావించారు. ముఖే ముఖే సరస్వతీ!

ఈ తత్త్వం ద్వారా రచయిత ఏమి చెబుతున్నాడు?

ఈ తత్త్వంలో రచయిత నీరు, పాలు, పూలతో పూజ చేద్దామంటే అవి ఎంగిలయ్యాయని ఒక అమాయకమైన, నివేదనా భావంతో పాటు, శుద్ధమైన మనస్సు ముఖ్యమని భక్తులకు సందేశమిస్తున్నాడు. గంగనీరు, ఆవుపాలు, తుమ్మి పూలు వంటివి లేకున్నా నిర్మలమైన మనస్సు అర్చిస్తే ఆ శివుడు సంతోషపడతాడని సందేశము. ఈ సందేశాన్ని పాటించి నిర్మల మనస్సులమవుదాం. ✦

దశరథావనీశ విమలతర తపఃఫలవతార

పింగళి సూరన కళాపూర్ణోదయంలోని తురగవల్లన రగడ - అర్థ తాత్పర్య విశేషాలు

- డా॥ తాడేపల్లి వతంజలి, పటాన్ చెరువు

తురం త్వరితం గచ్ఛతీతి తురగః

వేగముగా పోవునది కాబట్టి గుఱ్ఱాన్ని తురగము అన్నారు. గుఱ్ఱపు నడకలో భేదము వల్లనము. వేగముగా విడువబడి మీదికి కాళ్ళు కదలించుట వల్లనము. ఈ తురగ వల్లనాన్ని చందస్సులో ఒక భేదమైన రగడకి కలిపి తురగవల్లన రగడ అని పేరు పెట్టారు. ఈ గుఱ్ఱపు వేగము, కాళ్ళ కదలిక చప్పుడు వినగలిగేవారికి తురగవల్లనరగడలో వినబడుతుంది.

తురగవల్లనరగడ లక్షణాలు : ఈ తురగ వల్లన రగడలో ప్రతి పాదంలో 16 నుండి 24 అక్షరములు ఉంటాయి. ప్రతి పాదములో ఎనిమిది 3 మాత్రల గణములుంటాయి. ప్రాస నియమం ఉంది. అంత్యప్రాస నియమం ఉంది. ప్రాస యతి నియమం కూడా ఉంది. ప్రతి పాదములో 5వ గణము యొక్క మొదటి అక్షరము యతి స్థానము.

తెలుగుజాతి అదృష్టం కొద్దీ పింగళి సూరన అనే మహాకవి తన కళాపూర్ణోదయములో రామకథని వర్ణిస్తూ ఈ తురగవల్గన రగడ వ్రాసాడు. (రెండవ ఆస్వాసములో 159వ పద్యము). మొత్తం ఇరువది ఎనిమిది పంక్తులు.

సందర్భము : మణికంధరుడు అనే వాడితో నారదుడు తీర్థయాత్రలు చేయమని చెబుతాడు. ఆ మణికంధరుడు రకరకాల తీర్థప్రదేశాలు తిరుగుతూ రామేశ్వరం దగ్గరగా ఉన్న దర్భశయనం వెళ్ళాడు. రావణునిపై యుద్ధానికి వెళ్ళే ముందు దర్భల మీద మూడు రోజులు రాముడు పడుకొని సముద్రుణ్ణి ప్రార్థించిన స్థలం పేరు “దర్భశయనం”. ఇక్కడ మణికంధరుడు రాముణ్ణి తురగవల్లనరగడలో ఇలా ప్రార్థిస్తాడు.

1. దశరథావనీశవిమలతరతపఃఫలవతార!
2. నిశితశరలఘుప్రయోగ! నిహతతాటకావిహార!
3. కపటపటుసుబాహుదళన! ఘటితగాధిసూనుయాగ!
4. అపరిమేయగౌతమాంగనాఘదమనపదపరాగ!
5. కోమలేక్షుదళనసదృశఘోరశంభుచాపభంగ!
6. భూమిజావివాహవిభవపూర్ణసమ్మదాంతరంగ!
7. పరశురామగర్వపవన పాప! పీనబాహునాగ!
8. గురువచోఽనుపాల! నాతికుతుకవిధుతరాజ్యభోగ!
9. పాదభజనవితరణాతిఫలితగుహసమస్తపుణ్య!
10. పాదుకాప్రదానవిహితభరతసౌహృదానుగుణ్య!
11. ఘనవిరాధమదవినాశ! కలితబహువిపన్నిరాస!
12. వినుతపదనివేశపూత! వివిధమౌనికులనివాస!

13. తతనిశాచరీవిరూపతాకృత! ప్రియావినోద!
14. అతులబలభరాదిదనుజహాననజనితవిబుధమోద!
15. హరిణరూపధారిదారుణాసురాసుహరణబాణ!
16. పరమఘోరబాహుబలకబంధమర్దనప్రవీణ!
17. అమలశబరికాఫలోపహారరుచిఘనాభిముఖ్య!
18. సమదవాలిదర్శదమన! సఫలితార్కతనయసఖ్య!
19. శరణవరణపరపరానుజప్రదీపితప్రసాద!
20. అరుణితాక్షికోణవిరచితాంబురాశిగర్వసాద!
21. పర్వతౌఘరచితసేతుబంధసుతరసింధుకాండ!
22. గర్వపంక్తికంఠకంఠఖండనప్రచండకాండ!
23. సకలదివిజనుతచరిత్ర! సాధుభవలతాలవిత్ర!
24. సకరుణాతరంగనేత్ర! జానకీమనోజ్ఞగాత్ర!
25. యతిజపార్హుప్రణృనామ! యతివిత్తీర్ణభక్తకామ!
26. సతతసితయశోభిరామ! సర్వలోకపూర్ణధామ!
27. అహిత విదళ నాతి రౌద్ర! యార్త పాలనా వినిద్ర!
28. మహితనిఖిలగుణసముద్ర! మమ్ము బ్రోవు రామభద్ర!

ఈ ఇరవై ఎనిమిది పంక్తులలో రామాయణాన్ని సంగ్రహంగా పింగళి సూరన చెప్పాడు. దీని అర్థ తాత్పర్య విశేషాలు కొన్ని పంక్తులలో గమనిద్దాం.

అర్థ తాత్పర్య విశేషాలు

దశరథావనీశవిమలతరతపఃఫలావతార!

సూర్య వంశానికి చెందిన అజుని కొడుకు దశరథ మహారాజు. ఆ మహారాజుయొక్క (= అవనీశ) స్వచ్ఛమైన తపస్సుకు ఫలముగా అవతారమెత్తినవాడా! ఓ రామా!

విశేషాలు : దశరథ అంటే పది రథాలు కలవాడు. ఈ పది రథాలూ మన పంచ జ్ఞానేంద్రియాలను, పంచ కర్మేంద్రియాలను సూచిస్తాయి. దశరథుడు సంతానం కోసం తపించిపోయాడు. పుత్రకామేష్టి చేసాడు. అవని అంటే ప్రజలను రక్షించేది. లేదా రాజులచేత రక్షింపబడేది. ఒకరోజు లోపల, లేదా బాగా తక్కువ రోజులపాటు నడిచే అగ్ని ఉపాసనను “హోమము” లేదా “హననము” అంటారు. ఎక్కడెక్కడ “జుహుయాత్” అన్న పదం వేదములో విధించబడిన కర్మల వివరణలో వస్తుంటుందో అవన్నీ హోమాలు. వాటన్నిటిలో మంత్రం చివర “స్వాహా” పదము ఉంటుంది. ఇక్కడ ఒకే అగ్ని ఉంటుంది. అలా కాకుండా మూడు అగ్నులతో, రెండు లేక మూడు వేదములతో చేసి అగ్ని ఉపాసనలను “యజ్ఞము” లేక “యాగము” అంటారు. ఈ యజ్ఞములలోని మంత్రాల చివర “పషట్” అను పదము వస్తుంటుంది. దశరథుడు చేసిన యాగాన్ని సూరన్న “తపస్సు” అన్నాడు.

పన్నెండు రకాల తపస్సులలో (1. ఉపవాసము, 2. అరకదుపుగ భుజించుట, 3. వృత్తి పరిసంఖ్యాసము (భిక్షై గృహముల నేర్పఱచుకొనుట), 4. రస పరిత్యాగము (షడ్రసములను లేక 1, 2 రసములను వదులుట), 5. వివిక్త శయ్యాసనము (ఏకాంత స్థానమున పడుకొనుట, ఉండుట), 6.

కాయక్షేతము, 7. ప్రాయశ్చిత్తము, 8. వినయము (రత్నత్రయము, దానిని ధరించువారిపై వినయమును చూపుట), 9. వైయావృత్తము (గురుముని పాదసేవ), 10. స్వాధ్యాయము, 11. వ్యుత్తర్యము (శరీరముపై కల మమతను తక్కువ చేసికొనుట), 12. ధ్యానము చేయుట. వీటిలో కొన్ని యాగ సమయాల్లో పాటిస్తారు.

“తప సంతాపే” అను ధాత్వర్థమును అనుసరించి పుత్రులకోసం తపించి పోయేవాడు అనే అర్థంలో కూడా “తప” పదము సార్థకము. ఆ తపస్సుకు ఫలితముగా రాముడు పుట్టాడు.

నిశిత శర లఘు ప్రయోగ! నిహత తాటకా విహార!

చాలా వాడియైన, సానబెట్టబడిన బాణాల ప్రయోగము తక్కువ కలవాడా! చంపబడిన తాటకా విహారము కలవాడా! ఓ రామా!

కపట పటు సుబాహు దళన! ఘటిత గాఢిసూను యాగ!

మాయావి అయిన నేర్పరి అయిన సుబాహువును ఖండించినవాడా! (చంపినవాడా) గాఢి కుమారుడయిన విశ్వామిత్రుని యాగము సంపూర్తి కావటానికి సహకరించినవాడా!

విశేషాలు :

సుబాహువు - వీడు తాటకయొక్క కొడుకు. మారీచుని తమ్ముడు. వీడు రామునిచే విశ్వామిత్రుని యాగకాలములో చంపబడ్డాడు.

గాఢి - కుశాంబుని కొడుకు. విశ్వామిత్రునికి తండ్రి

అపరిమేయ గౌతమాంగనాఘ దమన పద పరాగ!

కొలుచుటకు శక్యముకాని ఇంతయని యేర్పఱచుటకు శక్యముకాని గౌతముని భార్య అహల్య పాపాన్ని పాదములందలి దుమ్ముతో నశింపచేసినవాడా!

విశేషము :

వాల్మీకి రామాయణంలో అహల్య కథ - ఒకరోజు గౌతముడు ఆశ్రమంలో లేని సమయంలో ఇంద్రుడు, గౌతముని వేషంలో ఆశ్రమానికి వచ్చాడు. “ఓ సుందరి! నీతో సంగమించాలనుకుంటున్నాను, కామాతురులు ఋతుకాలం దాకా ఆగరు” అన్నాడు ఇంద్రుడు. గౌతముని వేషంలో వచ్చినవాడు ఇంద్రుడని అహల్య తన తపశ్శక్తితో గుర్తించింది. “ఏమీ! దేవతల రాజయిన ఇంద్రుడే ఇలా పలుకుతున్నాడు” అని ఆశ్చర్యపోయింది. అనేక విధాలుగా ఆలోచించి, చివరగా “దేవేంద్రా! నా దాంపత్య జీవనంలో నేను సంతుష్టరాలిని. నీవు వెళ్ళిపో. అలా చేస్తే అది నీకూ నాకూ గౌరవం” అని చెప్పింది. అది విన్న దేవేంద్రుడు నవ్వుతూ, “నీ రీతికి నేను చాలా సంతోషించాను, వచ్చినట్లే వెళుతున్నాను” అని బయటికి వెళ్ళాడు. ఈ లోగా గౌతముడు వచ్చాడు. తన రూపంలో ఉన్న దేవేంద్రుని చూసి “దుర్మార్గుడా! నా రూపం ధరించి వచ్చి, అనుచితంగా ప్రవర్తించావు కనుక వృషణాలు లేకుండా పోతావ”ని శపించాడు.

ఆ తరువాత అహల్యను “వేలకొద్ది సంవత్సరాలు అన్నపానాలు లేక, వాయుభక్షణతో, దుమ్ములోపడి ఉండి, ఎవరికి కనపడకుండువుగాక” అని శపించాడు. “శ్రీరాముడు ఈ ఆశ్రమాన్ని దర్శించినపుడు ఆయనకు అతిథి మర్యాదలు చేసి, నీవు పునీతవై నన్ను చేరతావని చెప్పి తపస్సుకై ఆయన హిమాలయాలకు వెళ్ళిపోయాడు. (బాలకాండ 48వ సర్గ - 18 నుండి 33 శ్లోకాలు)

(గీతా ప్రెస్ వారు ప్రచురించిన వాల్మీకి మూల రామాయణంలో అహల్య ఇంద్రునితో సంగమించినట్లు చెప్పే శ్లోకాలు లేవు.)

వృషణాలు నేల రాలినప్పుడు ఇంద్రుడు దేవతల వద్దకుపోయి ఇలా అంటారు. కుర్మతా తపసో విష్ణుం గౌతమస్య మహాత్మనః క్రోధముత్పాద్య హి మయా సురకార్యమ్ ఇదం కృతమ్ (49-02) గౌతమునికి కోపం తెప్పించి ఆయన తపశ్శక్తిని వృధా చేసి దేవతల కార్యం నెరవేర్చాను అంటాడు.

మిగిలిన రామాయణాల్లో, పురాణాల్లో అహల్య కథ

దుష్టే త్వం తిష్ట దుర్భుతే శిలయాశ్రమే మమ

నిరాహారా దివారాత్రం తపః పరమమాస్థితా || అ.రా. బాల. 5

అని అధ్యాత్మరామాయణం లో అహల్య రాయిగా మారినట్లు చెప్పబడింది. ఇలాగే ఆనంద రామాయణములో అహల్యకు శిలా రూపమైన శాపమే కన్పిస్తుంది. తులసీదాసు కూడ అహల్యను శిలారూపంగానే దర్శించారు. **బ్రహ్మపురాణంలో** - గౌతముడు ఎండిపోయిన నదివి కమ్మంటాడు.

శ్లో|| తామస్వాహమునిః కోపాత్ త్వం చ శుష్కనదీ భవ ।

నదీభూత్వా పునారూపం ప్రాప్స్యసే ప్రియ కృన్ముమ ॥

అస్థి చర్మ సమావిష్టే నిర్మాంసా నఖవర్జితా.... చిరం స్థాస్థసి ప.పురా.స్థ. 158-43

పద్మపురాణంలో - ఎముకలు చర్మముతోను మిగిలి మాంసము గోళ్లు లేనిదానివై నలుగురు చూచుచుండగా చిరకాల ముండవలసినదిగా గౌతముడు శాపం ఇచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది. ఇలా చాలా శ్లోక ఉదాహరణలు వస్తున్నాయి. ఒక్క విశ్వనాథ వారి అందమైన కల్పవృక్ష పద్యంతో ఈ పరిశీలన ఆపుతాను.

“ప్రభు మేని పైగాలి పై వచ్చినంతనే పాషాణమొకటికి స్పర్శ వచ్చె

ప్రభుకాలి సవ్యప్రి ప్రాంతమైనంతనే శిలకొక్కదానికి చెవులు గలిగె

ప్రభు మేని నెత్తావి పరిమళించినతోన యశ్మంబు ప్రూణింద్రియంబుఁ జెందె

ప్రభు నీలరత్న తోరణమంజులాంగంబు గనవిచ్చి టాతికిఁ గనులు గలిగె”

- రాముని శరీరం నుంచి వీచిన గాలి సోకినంతనే పాషాణానికి స్పర్శ అంటూ అహల్య శిల అయిందన్న విషయాన్ని విశ్వనాథ సమర్థించారు. ఇక్కడ పింగళి సూరన, రాముని పాదధూళితో అహల్యకు శాప మోచనమయిందన్నారు. శిలా ప్రసక్తి తీసుకురాలేదు.

కోమలేక్షు దళన సదృశఘోర శంభు చాప భంగ!

కోమలమైన చెఱకు గడను ఖండించినట్లుగా, భయంకరమయిన శివ ధనుస్సును విరిచినవాడా! సీత స్వయంవరంలో అందరు అనుకున్నట్లు రాముడు శివధనుస్సు విరచలేదు. అది విరిగింది. నారి సంధించి, ఆకర్ణాంతము లాగాడు. అప్పుడు ఆ ధనుస్సు తనంతట తానే విరిగింది. అది ఎంత భయంకరమయినదంటే అయిదు వేల మంది ఎనిమిది చక్రాల బండి మీద అతికష్టంగా లాగుకొని వచ్చింది. దానిని రాముడు చాల తేలికగా విరిచాడు.

భూమిజు వివాహ విభవ పూర్ణ సమ్మ దాంతరంగ!

సీతను వివాహము చేసుకొన్న తర్వాత వైభవముతో నిండిన సంపూర్ణమైన ఆనందము

అంతరంగములో కలిగినవాడా! అప్పటిదాకా రాముడు. సీతను (శ్రీని) వివాహము చేసుకొన్న తర్వాత శ్రీ ని పొంది శ్రీరాముడు అయ్యాడు. ఇదే విషయాన్ని చెబుతూ సూరన విభవము అన్నాడు.

పరశురామ గర్వ పవన పాప! పీన బాహు నాగ!

రామా! పరశురాముని గర్వమునే గాలిని పీల్చిన పామువంటివాడా! బలిసిన (బలిష్ఠమయిన) ఏనుగు తొండములవంటి చేతులు కలవాడా!

విశేషము :

“నీకు శక్తి ఉంటే ఈ వైష్ణవ ధనుస్సులో బాణాన్ని సంధించు. అప్పుడు నాతో ద్వంద్వ యుద్ధము చేయటానికి నిన్ను అనుమతిస్తాను” ఇవి పరశురాముని గర్వపు మాటలు (బాలకాండము 75వ సర్గ - 29వ శ్లో.)

ఈ గర్వపు మాటలను “గాలి మాటలు” అని సూరన చెప్పదలుచుకొన్నాడు. అందుకే “గర్వ పవన (గర్వమునే గాలి) అన్నాడు. ఈ గర్వమునే గాలిని రాముడనే పాము మింగేసింది.

పాపరాయడు, పాపతేడు అని ఆదిశేషునికి పర్యాయ పదాలు. ఇక్కడ “పాప” అని మాత్రమే సూరన ప్రయోగించాడు. లక్ష్మార్ధంలో “పాప” శబ్దానికి ఆదిశేషుడని అర్థం చెప్పుకోవాలి. మన ఆధునికులలో కొందరు ఇప్పటికీ ఒకరి గర్వాన్ని ఇంకొకడు తీసేస్తే “గాలి తీసాడు” అంటాడు. ఈ నుడికారాన్ని సూరన నాటి కావ్యభాషలో ప్రయోగించాడు.

గురువచోఽనుపాల! నాతి కుతుక విధుత రాజ్యభోగ!

గురువుల మాటను పాటించినవాడా! ఎక్కువ ఆసక్తి లేకుండా, తండ్రి మాటను పాటించి రాజ్య భోగములను విడిచినవాడా!

పాద భజన వితరణాతిఫలిత గుహ సమస్త పుణ్య!

తన పాదములను కొలిచిన భాగ్యఫలితంగా గుహానికి కౌగిలిని అనుగ్రహించి సమస్త పుణ్యములు కలుగచేసిన రామా!

రాముని చూసిన గుహాడు తాను రాముని సేవకుడినని చెబుతాడు. (02.59.38) తన పాద సేవా భాగ్య ఫలితముగా గుహాని రామునకు ప్రియ స్నేహితునిగా ఆదికవి చెప్పాడు. “తత్ర రాజా గుహా నామ రామస్యాత్మసమస్సఖా” రాముని చూసి బాధపడ్డ గుహాడు, శ్రీరామునకు కాపలా కాస్తూ, తెల్ల వారేవరకం లక్ష్మణునకం తోడుగా ఉండిపోయాడు. శ్రీరామ పాదులకు (శ్రేష్ఠులకు) గుహాడు చేసిన మొదటి సేవ ఇది.

జటాధారణ కొరకు మణ్డిపాలను తెప్పించి గుహాడే స్వయంగా రాముని కందించాడు. ఇది గుహాని రెండవ సేవ. గుహాడు సుమంత్రునితో కలిసి ఇవతలే ఉండి రాముడెక్కిన పడవను నడపవలసిందిగా బంధువులను చెప్పాడు. అత్యసఖుడైన గుహాడు రాముని ఆవలి ఒడ్డుకు చేర్చలేదు. సహకరించాడు. పని చేయకపోయినా చేయించటం కూడా సేవ. అందుకే గుహాడు రామునకు చేసిన మూడవ సేవగా దీనిని భావించాలి. గుహాడు “పడవ నడపడం, కాళ్లు కడగటం” అనేవి వాల్మీకంలో లేవు. రాముడు గుహాడిని గాఢంగా కౌగిలించుకున్నాడు. ఇంతకంటే అధ్యష్టం, పుణ్యం ఇంకేమి ఉంటాయి! అందుకే సూరన్న సమస్త పుణ్యాలు పొందినవానిగా గుహాని వర్ణించాడు.

పాదుకా ప్రదాన విహిత భరత సౌహృదానుగుణ్య!

పాదుకలను ఇచ్చుటలో విధింపబడిన భరతుని యొక్క స్నేహానికి అర్హమైనవాడా! భరతుని మాట కాదనలేక పాదుకలపై తన పాదముద్రలుంచాడు రాముడు. నిజానికి ఉత్త కాళ్ళతో రాముడు అదవికి వచ్చాడు. ఈ బంగారు పాదుకలు అయోధ్య నుండి తెచ్చినట్లుగా పెద్దలు చెబుతారు. ఆ బంగారు పాదుకలపై రాముడు భరతుని కోరికపై తన పాదాలు ఉంచాడు. ఇక్కడ భరతుని స్నేహాన్ని రాముడు మన్నించాడని చెబుతూ భరత “సౌహృదానుగుణ్య” అని సూరన్న అన్నాడు.

ఘన విరాధ మద వినాశ! కలిత బహు విపన్నిరాస!

గోవుపాదయిన విరాధుడనువాని మదమును బాగా నాశనము చేసినవాడా! తెలియఁబడిన అనేక ఋషుల ఆపదలను ఖండించినవాడా! విరాధుడు అంటే ప్రేమ లేనివాడు. క్రూరుడు. ఋషులు “మమ్మల్ని అనేక మంది రాక్షసులు బాధపెడుతున్నారు. నువ్వు మమ్మల్ని ఆ రాక్షసులనుంచి రక్షించాలి” అని రాముని కోరారు. రాముడు వాళ్ళ ప్రార్థనలని అంగీకరించాడు.

ఆ తరువాత లోపలికి వెళ్ళిపోయిన కళ్ళతో, భయంకరమైన పొట్టతో, పర్వతమంత రూపంతో, పెద్ద చేతులతో, అప్పుడే చంపిన పెద్దపులి తోలుని తన ఒంటికి చుట్టుకొన్న విరాధుడు రామ లక్ష్మణులకు కనిపించాడు. వాడు భుజానికి ధరించిన ఆ శూలానికి 4 సింహాలు, 4 పెద్ద పులులు, 2 తోడేళ్ళు, 10 జింకలతో పాటు ఒక ఏనుగు తల గుచ్చి ఉన్నాయట. అందుకే సూరన్న “ఘన విరాధు”డన్నాడు. యుద్ధంలో చివరికి రాముడు విరాధుడిని ఒక గోతిలో వేసి, మట్టితో పూడ్చిసి చంపుతాడు. వాడు చనిపోవటం వల్ల ఋషుల ఆపదలు పోయాయి కనుక “బహు విపన్నిరాస” అని రామునికి మరొక విశేషణము సూరన్న జోడించాడు.

వినుత పద నివేశ పూత! వివిధ మౌని కుల నివాస!

స్తుతింపబడిన వేదపదచ్ఛేదము ఇల్లుగా కలవాడా! అనేకమంది ముని సమూహముల హృదయములు నివాసములుగా కలవాడా!

తత నిశాపరీ విరూపతా కృత! ప్రియా వినోద!

విరివియైన వ్యాపించిన శూర్పణఖ అను రాక్షసికి వంకర రూపము కల్పించినవాడా! సీత అను ప్రియురాలితో వినోదించినవాడా!

అతుల బల ఖరాది దనుజ హనన జనిత విబుధ మోద!

సాటిలేని బలము కలిగిన ఖరుడు మొదలైన రాక్షసులను చంపుటచే పుట్టిన పండిత (ముని) సంతోషము కలవాడా!

హరిణ రూపధారి దారుణాసురాసు హరణ బాణ!

లేడి రూపము ధరించిన మారీచుడు అను భయంకర రాక్షసుని ప్రాణములను బాణముతో గ్రహించినవాడా!

పరమ ఘోర బాహుబల కబంధ మర్దన ప్రవీణ!

విపరీతమైన, భయంకరమైన బాహుబలము కలిగిన కబంధుడను రాక్షసుని మర్దించుటలో నేర్పు కలవాడా!

అమల శబరికా ఫలోపహార రుచి ఘనాభిముఖ్య!

స్వచ్ఛమైన శబరి పెట్టిన ఫలముల కానుకల రుచితో గొప్ప సమక్షము కలవాడా! శబరి ఎంగిలి పళ్ళు శ్రీరామునికి పెట్టింది అనే అంశం ప్రచారంలో ఉన్నది కానీ, వాల్మీకి రామాయణంలో లేదు. వారికి అర్ఘ్యము, పాద్యము మొదలైనటువంటి అతిథికి ఇవ్వవలసిన సమస్త సంభారములు ఇచ్చింది.

సమద వాలి దర్ప దమన! సఫలితార్క తనయ సఖ్య!

మదము కలిగిన వాలి దర్పమును అణచినవాడా! ఫలించిన సూర్య తనయుడైన సుగ్రీవుని స్నేహము కలవాడా!

శరణ వరణ పర పరానుజ ప్రదీపిత ప్రసాద!

రక్షణము వరించిన శత్రుసోదరుడైన విభీషణునిచే బాగా ప్రకాశింపబడిన అనుగ్రహము కలవాడా!

అరుణితాక్షి కోణ విరచితాంబురాశి గర్వ సాద!

ఎఱుపురంగు గలదిగాఁ జేయఁబడిన కంటిచివరలచే రచింపబడిన సముద్రపు గర్వ శరణము కలవాడా!

పర్వతౌఘ రచిత సేతు బంధ సుతర సింధు కాండ!

పర్వత సమూహములచే రచింపబడిన వంతెనచే దాటిన సముద్ర జలములు కలవాడా! రామాయణ కాలంలో రాముడి ఆజ్ఞ మేరకు వానరులు భారత ఉపఖండం కొన ప్రాంతమైన రామేశ్వరం నుంచి శ్రీలంక వరకు నిర్మించిన వంతెన సేతుబంధనము. 'నాసా' ఉపగ్రహాలు తీసిన ఛాయాచిత్రాలు ప్రపంచవ్యాప్తంగా ప్రచారమయి, సంచలనం కలిగించాయి.

గర్వ పంక్తికంఠ కంఠ ఖండన ప్రచండ కాండ!

గర్వము కలిగిన రావణుని కంఠములను ఖండించి, ఇతరులకు సాధ్యము కాని ప్రయత్న సమూహము కలవాడా!

సకల దివిజ నుత చరిత్ర! సాధు భవ లతా లవిత్ర!

సమస్త దేవతలచే పొగడబడిన చరిత్ర కలవాడా! సాధువుల యొక్క సంసార బంధములను తీగలకు కొడవలివంటివాడా!

సకరుణా తరంగ నేత్ర! జానకీ మనోజ్ఞ గాత్ర!

దయతో కదులు నేత్రములు కలవాడా! జానకీదేవి మెచ్చిన మనోహరమైన శరీర సౌందర్యము కలవాడా!

యతి జపార్హ పుణ్య నామ! యతి వితీర్ణ భక్త కామ!

సంన్యాసుల జపమునకు తగిన పుణ్యమైన నామము కలవాడా! యతులచే ఇయ్యబడిన భక్తుల కోర్కెలు కలవాడా! (యతుల రూపంలో రాముడు భక్తులను అనుగ్రహిస్తున్నాడని భావం)

సతత సిత యశోఽభిరామ! సర్వలోక పూర్ణ ధామ!

అంతటా నిండిన తెల్లని కీర్తిచే అందమైనవాడా! అన్ని లోకములు నిలయముగా కలవాడా!

అహిత విదళ నాతి రౌద్ర! యార్ద్ర పాలనా వినిద్ర!

శత్రువులను బాగా ఖండించుటలో ఎక్కువ భయంకరమైనవాడా! దుఃఖముతో నున్నవారిని పాలించుటలో హెచ్చరికతో ఉన్నవాడా! (రాముడు భక్తులను రక్షించుటలో అప్రమత్తుడని భావము)

మహిత నిఖిల గుణ సముద్ర! మమ్ము బ్రోవు రామభద్ర!

గొప్పవైన, సమస్త సుగుణములకు సముద్రము వంటివాడా! ఓ రామచంద్రా! మమ్ములను రక్షించు.

విశ్వనాథ వారి “రాముడు” మనకి పది రకాలుగా కనిపిస్తాడు.

1. ఆనందమయుడు, 2. ఆనందమూర్తి, 3. అవతారమూర్తి, 4. బాలరాముడు, 5. కోదండరాముడు, 6. అయోధ్యారాముడు, 7. దశరథరాముడు, 8. జానకీరాముడు, 9. రఘురాముడు, 10. అత్మారాముడు.

1. శుద్ధ బ్రహ్మ స్వరూపుడైన రాముడు ఆనందమయుడు.

2. విష్ణువుగా ఆనందమూర్తి

3. భౌతిక జగత్తులో జన్మనెత్తిన అవతారమూర్తి

4. తాటకవధ, అహల్యాశాపవిమోచనమూ చేసినవాడు బాలరాముడు.

5. శివధనుస్సు విఠించి విష్ణుధనుస్సుని చేపట్టినవాడు కోదండరాముడు.

6. సీతని వివాహమాడి, అయోధ్యప్రజలందరికీ ప్రీతిపాత్రుడైనవాడు అయోధ్యారాముడు.

7. తండ్రి ఆజ్ఞని పాటించినవాడు దశరథరాముడు.

8. రావణ సంహారం చేసి సీతను చేపట్టినవాడు జానకీరాముడు.

9. రఘువంశ గౌరవం పెరిగేలా రాజ్యం చేసినవాడు రఘురాముడు.

10. ఆత్మలో నిలిచినవాడు అత్మారాముడు.

పింగళి సూరన గారి తురగవల్లనరగడలో కూడా ఈ పదిమంది రాములు వరుసగా లేకపోయినా వివిధ విశేషణలలో ఉన్నారు. దశరథరామునితో సూరన్న మొదలుపెట్టాడు. ఆనంద ఆత్మ వైపు ప్రయాణించేటట్లు చేయటమే రామావతార లక్ష్యం. రామ వర్ణన చేపట్టిన ఏ సుకవి వర్ణన అయినా ఈ మార్గాన్ని విడువదు. అందుకు సూరన్న గారి తురగవల్లనరగడ కూడా మినహాయింపు కాదు. ✦

శ్రీ ద్వాదశారామ సూర్యస్తుతి

- వ్యాఖ్యాత - మేళ్ళచెర్వు వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, తెనాలి.

పరిచయము : స్వాందపురాణములోని కథ ఇది. శ్రీకృష్ణశాపము వలన ఆయన పుత్రుడయిన సాంబునకు కుష్టురోగం వచ్చినది. “ఆరోగ్యం భాస్కరాదిచ్చేత్” అన్న ప్రకారము సాంబుడు సూర్యుని ఉపాసించడలచినాడు. అప్పుడు ఈ “12” ఆర్యావృత్తములతో తయారయిన స్తోత్రం సాంబుని ఎదుట ఆకాశమునుండి పడినదట. దీనిని పఠించి సాంబుడు తన వ్యాధిని పోగొట్టుకొనెనట. దీనియందలి శ్లోకములలో భావములు సూర్యసూక్తము, ఆదిత్యహృదయము మొ॥ వానిలోని భావములను సంగ్రహించికొని ఉన్నవి అని పండితాశయము. ఇందలి “12” శ్లోకములు ద్వాదశాదిత్యులకు సూచన కావచ్చును.

ద్వాదశాదిత్యులనగా : 1. ఇంద్రుడు, 2. ధాత, 3. వర్షస్యుడు, 4. త్వష్ట, 5. పూష, 6. అర్యముడు, 7. భాగుడు, 8. వివస్వంతుడు, 9. విష్ణువు, 10. అంశుమంతుడు, 11. వరుణుడు, 12. మిత్రుడు.

ద్వాదశ సూర్యకళలు : 1. తపిని, 2. తాపిని, 3. ధూమ్రు, 4. మరీచి, 5. జ్వాలిని, 6. రుచికల, 7. సుషుమ్న, 8. భోగద, 9. విశ్వకల, 10. బోధిని, 11. ధారుణి, 12. క్షమ.

సూర్యకిరణములు - 7 - సప్త, అవే ఆయన గుఱ్ఱములు. 1. సుషుమ్న, 2. హరికేశ, 3. విశ్వకర్మ, 4. విశ్వశ్రవ, 5. సంపద్వసు, 6. ఆర్యావసు, 7. స్వరాట్.

ఈ శ్లోకములలో ఈ ఆదిత్య, కళా, కిరణములు సూక్ష్మముగా సూచించ బడినట్లున్నది. ఇటువంటి సూర్యుని స్తోత్రమును చేసి యీ ప్రత్యక్ష భగవానుని కిరణరూప అనుగ్రహములను పొంది పాఠకులు సర్వసంతోషములను పొందెదరుగాక అని “ఆత్మజ్యోతి” వాంఛ.

శ్లో॥ ఉద్యన్నద్య వివస్వానారోహన్పుత్రరాం దివం దేవః ।

హృద్రోగం మమ సూర్యో హరిమాణం చాశు నాశయతు ॥

ప్రతిపదార్థము : అద్య = నేడు, ఉద్యన్ = ఉదయించుచున్న, వివస్వాన్ = వివస్వంతుడు అను, దేవః = దేవుడు అయిన, సూర్యః = సూర్యుడు, ఉత్తరామ్ = ఉత్తరపుది అయిన, దివమ్ = ఆకాశమును, ఆరోహన్ = ఎక్కుచు, మమ = నాయొక్క, హృత్ = హృదయము యొక్క, రోగమ్ = రోగమును, హరిమాణం చ = పచ్చదనమును (రోగంవల్ల రక్తహీనత వల్ల వచ్చే పచ్చదనాలను / పైత్యరోగమును గూడ), ఆశు = శీఘ్రముగా, నాశయతు = పోగొట్టునుగాక!

తాత్పర్యము : ‘వివస్వంతుడు’ అను నామాంతరముగల తేజశ్శాలి అయిన సూర్యదేవుడు నేడు ఉదయించుచున్నాడు. ఆయన ఉత్తరాకాశమును ఆక్రమించుచు నా హృద్రోగమును, పైత్యజన్యములయిన ఇతర రోగములను నశింపజేయునుగాక. (ఇందులో మాదిరికొక రోగం పేరు చెప్పబడినది. కనుక అట్టిరోగములన్నియు అని ‘లక్షణ’తో అర్థం చెప్పవలెను.)

శ్లో॥ నిమిషార్ధే నైకేన ద్వే చ శతే ద్వే సహస్రే ద్వే ।

క్రమమాణ! యోజనానాం సమాశ్చ తే నశినీనాథాయ ॥

2

ప్రతిపదార్థము : ఏకేన = ఒక, నిమిషార్ధేన = రెప్పపాటువేయు కాలములో సగములోనే (సుమారుగా సెకను), యోజనానామ్ = అమడలయొక్క ద్వేశతే ద్వేసహస్రే ద్వేచ = 2వేల 2వందల 2ను, క్రమమాణ! = నడచువాడా! సూర్యదేవా!, నశినీ = తామరపూలకు, నాథాయ = ప్రభువగు, తే = నీకు, సమః = సమస్కారము, అస్తు = అగుగాక!

తాత్పర్యము : (సూర్యవేగమునకు ఒక శ్లోకం ఉన్నది. ఆ శ్లోకసారాంశం ఈ శ్లోకం. ఈ శ్లోకాన్ని పండితులు ఇప్పటి కొలతలతో సెకనుకు ‘3’ లక్షల కిలోమీటర్లు సూర్యకిరణ కాంతి అని చెప్పారు) అఱి టెప్పపాటు కాలములో 2వేల 2వందల 2యోజనముల వేగంతో నడచే, పద్మపీఠముడయిన సూర్యనారాయణా, నీకు సమస్కారము.

శ్లో॥ కర్మజ్ఞానఖదశకం మనశ్చ జీవ ఇతి విశ్వసర్గాయ ।

ద్వాదశథా యో విచరతి స ద్వాదశమూర్తిరస్తు మోదాయ ॥

3

ప్రతిపదార్థము : విశ్వసర్గాయ = ప్రపంచసృష్టి కొఱకు, కర్మజ్ఞానఖదశకమ్ = కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములను 10 రూపములుగా, మనః = మనస్సుగాను, జీవ ఇతి చ = జీవుడుగాను, ద్వాదశథా = 12 విధాలుగా, యః = ఎవడు, విచరతి = సంచరించు చున్నాడో, సః = ఆ, ద్వాదశమూర్తిః = ద్వాదశాత్మ అయిన సూర్యుడు, మోదాయ = మన సంతోషము కొఱకు అస్తు = అగుగాక.

తాత్పర్యము : సూర్యకాంతి యే జీవరూపంగా ఇంద్రియరూపంగా పంచభూతరూపంగా ఆవిర్భవించిందో అది 12 రకాల సూర్యులు 12 రకాల ఆయన కళలు మన కర్మ, జ్ఞాన, మనో, జీవ మూర్తులకు కారణము. మన బుద్ధి ప్రవృత్తులకు ఆయనే కారణము. అట్టి ద్వాదశాత్మ అయిన దివాకరునకు సమస్కారము.

శ్లో॥ సామర్హ్యం యజురసి త్వమాగమస్త్వం వషటూర్కః ।

త్వం విశ్వం త్వం హంసః త్వం భానో! పరమహంసశ్చ ॥

4

ప్రతిపదార్థము : భానో! = సూర్యదేవా! త్వమ్ = నీవు, సామ = సామవేదరూపుడవు, త్వమ్ = నీవు,

ఋక్ = ఋగ్వేదరూపుడవు, త్వమ్ = నీవు, యజః = యజుర్వేదరూపుడవు, అసి = అగుచున్నావు, త్వమ్ = నీవు, అగమః = ఆగమస్వరూపుడవు, త్వమ్ = నీవు, వషట్కారః = వషట్కారస్వరూపుడవు, త్వమ్ = నీవు, విశ్వమ్ = విశ్వరూపుడవు, త్వమ్ = నీవు, హంసః = హంసరూపుడవు, పరమహంసశ్చ = పరమహంసరూపుడవు గూడా, అసి = అగుచున్నావు.

తాత్పర్యము : (ఛాందోగ్య బృహదారణ్యాదులలోని విషయాలు ఇవి) సూర్యదేవా! నీవు వేదత్రయ స్వరూపుడవు. ఆగమస్వరూపుడవు, వషట్కారస్వరూపుడవు, విశ్వరూపుడవు, హంసస్వరూపుడవు, పరమహంసస్వరూపుడవు.

శ్లో॥ శివరూపాత్ జ్ఞానమహం త్వత్తో ముక్తిం జనార్దనాకారాత్ ।
 శిఖిరూపాదైశ్వర్యం త్వత్తత్పారోగ్యమిచ్ఛామి ॥

5

ప్రతిపదార్థము : అహమ్ = నేను, శివరూపాత్ = శివస్వరూపమయిన, త్వత్తః = నీనుండి, జ్ఞానమ్ = జ్ఞానమును, జనార్దనాకారాత్ = విష్ణురూపమయిన నీనుండి, ముక్తిమ్ = మోక్షమును, శిఖిరూపాత్ = అగ్నిరూపుడవయిన నీనుండి, ఐశ్వర్యమ్ = ఐశ్వర్యమును, త్వత్తః = సూర్యుడవయిన నీనుండి, ఆరోగ్యం చ = ఆరోగ్యమును, ఇచ్ఛామి = కోరుచున్నాను.

తాత్పర్యము : ఆరోగ్యం భాస్కరాదిచ్ఛేత్ శ్రియమిచ్ఛేత్ హుతాశనాత్ ।
 జ్ఞానం మహేశ్వరాదిచ్ఛేత్ మోక్షమిచ్ఛేత్ జనార్దనాత్ ॥

అన్న శ్లోకంలోని అర్థమే ఇది. అయితే ఆయా దేవతల రూపంలో సూర్యుడే ఉన్నాడన్నది ఇందులోని ఆత్మభావన.

“అసావాదిత్యో బ్రహ్మేతి” అన్నట్లు, ఆదిత్యదేవా! శివరూపుడవయిన నీనుండి జ్ఞానమును, విష్ణురూపుడవయిన నీనుండి మోక్షమును, అగ్నిరూపుడవయిన నీనుండి ఐశ్వర్యమును, అసలయిన ప్రత్యక్ష సూర్యరూపుడవయిన నీనుండి ఆరోగ్యమును కోరుచున్నాను.

సూర్యుడే ఉదయసమయంలో బ్రహ్మగాను, మధ్యాహ్నసమయంలో విష్ణువుగాను, సాయం సమయంలో శివుడుగాను భావింపదగినవాడు. సంధ్యావందనం, ఇతర ఉపనిషత్తుల ద్వారా ఈ అర్థం అవగతం. సూర్యుడు అంతరిక్షంలో ఉన్న ‘అగ్ని’ అని ఋక్కులు, నిరుక్తం మొ॥ చెప్పుచున్నవి. అగ్ని ఐశ్వర్యకారకుడని అగ్నిసూక్తము నుండి గ్రహింపదగిన విషయం. వ్యక్తికి కావలసినవన్నీయు సూర్యునివలన లభిస్తాయి కనుక సూర్యుడే ప్రత్యక్ష భగవద్రూపమని నిర్ధారణ.

శ్లో॥ త్వచి దోషా దృశిదోషా హృదిదోషా యేఽఖిలేంద్రియజదోషాః ।
 తాన్ పూషా హతదోషః కించిద్దోషాగ్నినా దహతు ॥

6

ప్రతిపదార్థము : హతదోషః = దోషనాశకుడయిన, పూషా = పూష అనబడు పేరుగల సూర్యుడు, త్వచి = చర్మమునందు, దోషాః = దోషములు, దృశి = నేత్రములందు, దోషాః = దోషములు, హృది = హృదయమునందు, దోషాః = దోషములు, అఖిలేంద్రియజదోషాః = కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములందు పుట్టిన దోషములు, యే = ఏవిగలవో, తాన్ = ఆ దోషములను, కించిత్ = కొద్దిపాటి, దోషాగ్నినా = దోషాగ్నితో, దహతు = దహించుగాక!

తాత్పర్యము : చర్య, నేత్ర, హృదయ దోషములను, అవేగాక ఇతర ఇంద్రియసంబంధము లయిన సమస్త దోషములను ‘పూష’ అనబడు సూర్యుడు - తాను నిర్దోషుడుగనుక - ఆ దోషకణములను దహించునుగాక.

భక్తునిపై దయవలన భక్తుని బాధించు దోషములమీద సూర్యునికి రోషం వచ్చునని, ఆ రోషం వచ్చి రాకముందే సర్వదోషములు నిర్మూలమగునని కవి భావము.

ఇందులో దోషములు అంటే రోగములేకాక సమస్తపాపములుగూడా అని అర్థం చేసికొనాలి.

“మనసావాచాహస్తాభ్యాం, పద్యాముదరేణ...” ఇత్యాది మంత్రార్థసారం ఈ శ్లోకం. పైగా జ్యోతిస్తంత్రరీత్యా, సూర్యనమస్కారాదుల వలన సమస్త రోగములు పోవుట ప్రసిద్ధమే. సింహార్యోధిపతి సూర్యుడు హృదయరోగ హర్త. భగవన్నేత్రమై వెలుగునిచ్చు ఈ గ్రహం నేత్రరోగహర్త - ఇత్యాదులు ఊహింపదగును. మయూరుడు, సాంబుడు మొ॥ వారు సూర్యస్తుతితో కుష్టు రోగనివారణ చేసికొనిరి కనుక చర్యరోగ నివారణకర్త యీ వికర్తనుడే.

శ్లో॥ ధర్మార్థకామమోక్షప్రతిరోధానుగ్రతాపవేగకరాన్ ।

బంధీకృతేంద్రియగణాన్ గదాన్ విఖండయతు చందాంశుః ॥

7

ప్రతిపదార్థము : చందాంశుః = తీక్షణ కిరణుడయిన సూర్యుడు, ధర్మ = ధర్మమునకు, అర్థ = అర్థమునకు, కామ = కోరికలకు, మోక్ష = మోక్షమునకు, ప్రతిరోధాన్ = ఆటంకము కలిగించునవియు, ఉగ్ర = భయంకరమయిన, తాపవేగ = సంతాపవేగమును, కరాన్ = కలిగించునవియు, బంధీకృత = బంధీలుగా చేయబడిన, ఇంద్రియగణాన్ = ఇంద్రియ సమూహములుగల, గదాన్ = రోగములను, విఖండయతు = ఖండించివేయును గాక!

తాత్పర్యము : ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షములనెదు 4 పురుషార్థములను ఆటంకపఱచుచు, మాకు తీవ్రమయిన సంసారసంతాపములను కలిగించుచు, మా ఇంద్రియములను బంధీలుగా చేసి మమ్ములను ఆడించు ఘోర వ్యాధులను / కామ క్రోధాది దోషములను తీవ్రరశ్మి అయిన మార్తాండుడు నిర్మూలించుగాక!

శ్లో॥ యేన వినేదం తిమిరం జగదేత్య గ్రసతి చరమచరమఖిలమ్ ।

ధృతబోధం నశినీభర్తారం, హర్తారమాపదామీదే ॥

8

ప్రతిపదార్థము : యేన వినా = ఎవరు లేనిచో, ఇదమ్ = ఈ, తిమిరమ్ = చీకటి / అజ్ఞానము, జగత్ = ప్రపంచమును, ఏత్య = పొంది, చరమ్ = కదిలేదానిని, అచరమ్ = కదలనిదానిని, అఖిలమ్ = సమస్తమును, గ్రసతి = మ్రింగునో, తమ్ = అట్టివాడును, ధృతబోధమ్ = జ్ఞానమును / మెలకువను గలిగినవాడును, ఆపదామ్ = ఆపదలయొక్క, హర్తారమ్ = హరించువాడును అగు, నశినీభర్తారమ్ = తామరతీగకు ప్రభువగు సూర్యుని, ఈదే = స్తుతించుచున్నాను.

తాత్పర్యము : సూర్యుడు లేకపోతే చీకటి / అజ్ఞానము ఈ చరాచర ప్రపంచం మొత్తాన్ని ఆక్రమించగలదు. సర్వజీవులకు “బోధ” (జ్ఞానము / మెలకువ) కలిగించు ఈ పద్మనీపతి అయిన సూర్యుడు మన ఆపదలను హరించును. ఆయనకు నమస్కారము.

(తామరతీగ అంటే ఆధ్యాత్మికంగా 7 పద్యాలకు నివాసమయిన సుషుమ్నా నాడి అని అర్థం. దాని వికాసం జ్ఞానదాయకం)

శ్లో॥ యస్య సహస్రాభీశోరభీశులేశో హిమాంశుబింబగతః ।

భాసయతి నక్షమఖిలం భేదయతు విపద్గణానరుణః ॥

9

ప్రతిపదార్థము : యస్య = ఏ, సహస్రాభీశోః = సహస్రకిరణుడయిన సూర్యునియొక్క, అభీశులేశః = రవ్యంత కిరణము, హిమాంశుబింబ = చంద్రబింబమును, గతః = చేరినదై, అఖిలమ్ = సమస్తమయిన, నక్షమ్ = రాత్రిని (రాత్రి అంతయు) భాసయతి = వెలిగించునో, అరుణః = ఆ సూర్యుడు, విపద్గణాన్ = ఆపదల గుంపులను, భేదయతు = చీల్చివేయునుగాక!

తాత్పర్యము : సూర్యకాంతి రాత్రిపూట అగ్నికి, చంద్రునికి, ఓషధులకు వెళ్తుందని శాస్త్రం. వాస్తవంగాదా అదే. సహస్రకిరణుడయిన సూర్యుని కిరణరేణువు చంద్రబింబంమీద పడి రాత్రి అంత ఈ ప్రపంచానికి చల్లని వెన్నెలనిస్తూ వెలుగులు విరబూస్తున్నది. అట్టి అరుణభగవానుడు మన ఆపదలను చీల్చి చెండాడునుగాక!

శ్లో॥ తిమిరమివ నేత్రతిమిరం పటలమివాశేషరోగపటలం నః ।

కాశమివాధినికాయం కాలపితా రోగయుక్తతాం హరతాత్ ॥

10

ప్రతిపదార్థము : తిమిరమివ = చీకటిని చీల్చినట్లు, నః = మా, మనయొక్క, నేత్రతిమిరమ్ = కంటికి వచ్చిన “తిమిరం” అను రోగమును, పటలమివ = పటలమును కంటిరోగమును హరించినట్లు, నః = మా / మన యొక్క, అశేషరోగపటలమ్ = సమస్త రోగ సముదాయమును, కాశమివ = రెల్లును మాడ్చినట్లు, అధినికాయమ్ = మానసిక సంతాప సమూహమును, రోగయుక్తతామ్ = అన్ని రకముల రోగయోగమును, కాలపితా = కాలజనకుడైన సూర్యుడు, హరతాత్ = హరించునుగాక.

తాత్పర్యము : (మనకు సూర్యచంద్రులవలన కాలవిభాగం వస్తున్నది. అందుకు సూర్యుడే అన్ని కాలవిభాగాలకు కారణం. ఆయన జ్యోతిషరీత్యా లగ్నకారకుడు. సహజవృద్ధి కారకుడయిన బుధుని మాడుస్తూ ఉంటాడు). కాలకారకుడయిన సూర్యుడు తిమిరమును చీల్చినట్లు మన కంటి తిమిరవ్యాధిని, పటలమును చీల్చినట్లు రోగపటలమును తెల్లును (వేసవిలో తెల్లు మాడిపోతుంది) మాడ్చినట్లు మానసిక రోగముల సమూహమును హరించునుగాక!

శ్లో॥ వాతాశ్శరీగదార్హస్ త్వగ్దోషమహోదరప్రమేహంశ్చ ।

గ్రహణీభగందరాఖ్యా మహతీన్ద్రం మే రుజో హంసి ॥

11

ప్రతిపదార్థము : త్వమ్ = (ఓ సూర్యుడేవా!) నీవు, మే = నాయొక్క, వాత = వాతరోగము, అశ్శరీ = మూత్రములో రాళ్లుపడే, గద = రోగము, అర్హస్ = మొలలు, త్వగ్దోష = చర్మవ్యాధి, మహోదర = పెద్దపొట్ట / జలోదరం, ప్రమేహంశ్చ = ప్రమేహరోగము, గ్రహణీ = రక్తవిరేచనాలు, భగందరాఖ్యా = భగందరము అను పేర్లుగల, మహతీః = గొప్ప, రుజః = రోగములను, హంసి = పోగొట్టుచున్నావు.

తాత్పర్యము : సూర్యుడేవా! నీవు నాకు గల వాత, అశ్శరీ మొ|| రక్తకాల రోగాలను నిర్మూలించుచున్నావు.

శ్లో॥ త్వం మాతా త్వం శరణం త్వం ధాతా త్వం ధనం త్వమాచార్యః ।

త్వం త్రాతా త్వం హర్తా విపదామర్శ! ప్రసీద మమ భానో! ॥

12

ప్రతిపదార్థము : అర్శ! = అర్థుడేవా!, భానో! = భానుడేవా!-సూర్యా!, త్వమ్ = నీవు, మాతా =

తండ్రివి, త్వమ్ = నీవు, శరణమ్ = శరణుడవు, త్వమ్ = నీవు, ధాతా = సృష్టికర్తవు / పోషకుడవు, త్వమ్ = నీవే, ధనమ్ = ధనరూపుడవు (ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యం కదా), త్వమ్ = నీవు, ఆచార్యః = గురువువు (బుద్ధులను ప్రేరేపణ చేస్తాడు), త్వమ్ = నీవు, త్రాతా = రక్షకుడవు, త్వమ్ = నీవు, విపదామ్ = అపదలయొక్క, హర్తా = నివారకుడవు. మమ = నాకు, ప్రసీద = అనుగ్రహింపుము.

తాత్పర్యము : “అర్క” దేవా! నీవే తల్లివి. నీవే శరణు. నీవే పోషకుడవు, నీవే ధనం, నీవే గురువు, నీవే రక్షణ, నీవే సంకట నివారకుడవు. తండ్రీ! నన్ను అనుగ్రహింపుము.

శ్లో॥ ఇత్యార్యా ద్వాదశకం సాంబస్య పురో నభస్థలాత్పతితమ్ ।

పరతాం భాగ్యసమ్మద్ధిః సమస్తరోగక్షయశ్చ స్యాత్ ॥

13

ప్రతిపదార్థము : ఇతి = పైన చెప్పిన ప్రకారముగా ఉన్న, ఆర్యాద్వాదశకమ్ = 12 ఆర్యావృత్తముల స్తోత్రము, నభస్థలాత్ = ఆకాశస్థలమునుండి, సాంబస్య = సాంబునియొక్క, పురః = ఎదుట, పతితమ్ = పడినది. పరతామ్ = దీనిని చదివినవారికి, భాగ్యసమ్మద్ధిః = భాగ్యసంపద, సమస్తరోగక్షయశ్చ = సమస్త సంకట పరిహారము, స్యాత్ = అగును.

తాత్పర్యము : ఈ 12 ఆర్యా శ్లోకములతో ఉన్న “ద్వాదశార్యా సూర్యస్తుతి” ఒకనాడు సాంబుని ఎదుట ఆకాశమునుండి పడినది. ఇది చదివినవారికి భాగ్యము, ఆరోగ్యము సమకూడును. ✦

శాంతి మంత్రం

ఓం యశ్చందసామృషభో విశ్వరూపః । ఛందోభ్యేధ్యమృతాభ్యంబభూవ ।

స మేంద్రో మేధయా స్ఫుణోతు । అమృతస్య దేవ! ధారణో భూయాసమ్ ।

శరీరం మే విచర్షణమ్ । జిహ్వో మే మధు మత్తమా । కర్ణాభ్యాం భూరివిశ్రవమ్ ।

బ్రహ్మణః కోశోఽసి మేధయా విహితః । శ్రుతం మే గోపాయ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

యః = ఏ నాదం; ఛందసా = వేదాల; ఋషభాః = అతిశ్రేష్ఠమైన భాగమో; విశ్వరూపః = సమస్తంగా ఉంటున్నదో; అమృతాత్ = మరణం లేని; ఛందోభ్యయః = వేదాలనుండి; అధిసంబభూవ = ఉద్భవించిందో; స ఇంద్రః = ఆ ఓంకారం; మే = నన్ను; మేధయా = మేధస్సుతో; స్ఫుణోతు = చేర్పించనీ; దేవ = దేవా; అమృతస్య = మరణంలేని పరబ్రహ్మను గూర్చిన జ్ఞానాన్ని; ధారణః = పొందిన వానిగా; భూయాసమ్ = అవుదునుగాక; మే = నాయొక్క; శరీరమ్ = శరీరము; విచర్షణమ్ = ఆరోగ్యవంతంగా ఉందనీ; మే = నా యొక్క; జిహ్వో = నాలుక; మధుమత్తమా = అతితియ్యని వాటిని పలుకనీ; కర్ణాభ్యామ్ = చెవులద్వారా; భూరివిశ్రవమ్ = అనేక మంచి విషయాలనే అలకించనీ; మేధయా = తెలివితో; విహితః = మరుగు పరచబడి ఉన్నావు; బ్రహ్మణః = భగవంతుని; కోశః అసి = ప్రాప్తిస్థానం నువ్వే; మే = నేను; శ్రుతమ్ = విన్నదానిని; గోపాయ = కాపాడు.

పాణిమంత్రము - మేహీగారాయణోపనిషత్

ఓం నిధనపతయే నమః

ఓం ఊర్ధ్వాయ నమః

ఓం హిరణ్యాయ నమః

ఓం సువర్ణాయ నమః

ఓం దివ్యాయ నమః

ఓం భవాయ నమః

ఓం శర్వాయ నమః

ఓం శివాయ నమః

ఓం జ్వలాయ నమః

ఓం ఆత్మాయ నమః

ఓం పరమాయ నమః

ఓం నిధనపతాంతికాయ నమః

ఓం ఊర్ధ్వలింగాయ నమః

ఓం హిరణ్యలింగాయ నమః

ఓం సువర్ణలింగాయ నమః

ఓం దివ్యలింగాయ నమః

ఓం భవలింగాయ నమః

ఓం శర్వలింగాయ నమః

ఓం శివలింగాయ నమః

ఓం జ్వలలింగాయ నమః

ఓం ఆత్మలింగాయ నమః

ఓం పరమలింగాయ నమః

ఏతత్కృమస్య సూర్యస్య సర్వలింగగ్గ్ స్థాపయతి పాణిమంత్రం పవిత్రమ్ ॥

లోకంబులు లోకేశులు

- డా. తాదేపల్లి పతంజలి

యోగవాసిష్ఠం ఉత్పత్తిప్రకరణం లో ఇలా చెప్పారు: “యత్నేన యత్నేన కర్తవ్యో మోక్షార్థం యుక్తి పూర్వకమ్, యత్నయుక్తివిహీనస్య గోష్పదం దుస్తరం భవేత్” మోక్షము కొరకు యుక్తిపూర్వక ప్రయత్నములు చేయాలి. ప్రయత్నము, యుక్తిలేని వారికి గోవుపాదమంత స్థలముకూడా దాటడానికి అసాధ్యము.”

పోతనగారి “లోకంబులు....” పద్యం చదువుతుంటే నాకు ఈ యోగవాసిష్ఠం గుర్తుకు వచ్చింది. గజేంద్రుని ప్రార్థనలో ప్రయత్నము కనిపిస్తుంది. గజేంద్రుడు విష్ణువుని కాపాడమని మొరపెట్టుకొనే సందర్భంలోని ఈ

పద్య విశేషాలు కొన్నింటిని చూద్దాం.

లోకంబులు లోకేశులు

లోకస్థులుఁ దెగినఁ దుది నలోకం బగు పెం

జీకటి కవ్వల నెవ్వం

దే కాకృతి వెలుంగు నతని నే సేవింతున్. (8-75-క.)

సాధారణమైన ప్రతిపదార్థం ఇది

లోకేశులున్ = లోకాలను పరిపాలించే వారు; లోకస్థులు = లోకాలలో ఉండు వారు; తెగిన = నశించిన తరువాత; తుదిన్ = చివర; అలోకంబున్ అగు = కనబడనిదగు; పెంజీకటికిన్ = గాఢాంధకారానికి; అవ్వలన్ = అవతల; ఎవ్వండు = ఎవడు; ఏక = ఒకే; ఆకృతిన్ = ఆకారముతో; వెలుగున్ = ప్రకాశిస్తుంటాడో; అతనిన్ = అతనిని; ఏన్ = నేను; సేవింతున్ = కొలుస్తుంటాను.

లోకాలు, లోకాలను పరిపాలించేవారు, లోకాలలో ఉండేవారు అందరూ నశించిన తరువాత; ఆ కారు చీకట్లకు అవతల ఒకే రూపంతో వెలిగే ఆ దేవుణ్ణి నేను సేవిస్తాను.

దీనిలోపల ఉన్న విశేషార్థము ఇది.

లోకాలు మూడు. మెలకువ, కల, నిద్ర. లోకేశులు = పై ఆధారమైన చైతన్య పరిధులు మూడు. 1.విశుడు, 2.తైజసుడు, 3.ప్రాజ్ఞుడు.

1.విశుడు : జాగ్రదావస్థలో అజ్ఞానంతో ఉండే జీవుడు నేను కాని శరీరాన్ని నాది నేను అనే భావాన్ని కలిగిస్తాడు. నావి కాని బాహ్యపదార్థాలను నావి అనే భావాలను కలిగిస్తాడు.

2.తైజసుడు : స్వప్నావస్థలో ప్రకాశించే తాను కాని శరీరమందు తాననే అహంకార భావాన్ని, తనవి కాని స్వప్నప్రదాధారం నావి అనే మమకార భావాన్ని కల్గించేది తైజసుడు.

3.ప్రాజ్ఞుడు : సుషుప్తిలో ప్రాజ్ఞుడు జీవునకు అజ్ఞానంచేత కలిగే తాను, తనవి అనే భావాలు కలుగకుండా చేస్తాడు.

లోకస్థలు = మూడు- లోకాలను అనుభవించే ఇంద్రియాలు, అంతఃకరణము, అహంకారం. తెగినతుది = అంటే ఇవేవీ అందుకోలేని; అలోకంబగు పెంజీకటికప్పల = కనబడని శూన్యావస్థను కూడా మించి; ఎవ్వండు = ఎవడైతే ఉన్నాడో; ఏకాకృతి వెలుగు = నిశ్చల మయిన స్థితిలో, ఈ మూడు లోకాలలో వ్యాపించిన ఏకాకృతిలో వెలుగు.. అంటే.. కనిపిస్తాడో అటువంటి పరమాత్ముడైన శ్రీమహావిష్ణుమూర్తిని, నే సేవింతున్ = నేను ప్రార్థిస్తాను!

బ్రహ్మ మొదలయిన వారు కూడ సృష్టి పరిణామక్రియలో అంతమైపోతారు. ఆ వెనుక సున్నది గాఢాంధకారము. అది మాయతో కూడిన మూల ప్రకృతి. ఆ మూల ప్రకృతికి వెనుకగా ఒకే ఒక వెలుగు తాను వెలుగు చుండును. అట్టి జ్యోతిస్వరూపుడైన దేవుని నేను సేవింతును అన్నాడు గజేంద్రుడు. భగవంతునికి పుట్టుక, పాపం, రూపము, కర్మ, పేరు, గుణాలు ఉండవు.

అతడు ఈ లోకాలను సృష్టిస్తాడు, నశింపజేస్తాడు. ఇదంతా తన మాయ. ఆ వెలుగు, మాటలకూ అందని పరిశుద్ధుడు, శాంతస్వరూపుడు, ఆనందానికి మూలభూతుడు, మోక్షాధిపతి అయిన ఆ ఈశ్వరుని నేను ప్రార్థిస్తున్నాను.

ఈ పద్యంలో ఏకేశ్వరోపాసన ఉన్నదని పెద్దల భావన.

+

శాంతి మంత్రం

ఓం వాఙ్మే మనసి ప్రతిష్ఠితా మనో మే వాచి ప్రతిష్ఠిత మావిరావీర్మ ఏధి ।

వేదస్య మ ఆజీస్యః । శ్రుతం మే మా ప్రహసీరనేనా ధీతేనాహోరాత్రాన్ సందధామ్యమృతం వదిష్యామి ।

సత్యం వదిష్యామి । తన్మామవతు । తద్వక్తారమవత్సవతు । మామవతు వక్తారమవతు వక్తారమ్ ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

మే = నా; వాక్ = వాక్కు; మనసి = మనస్సులో; ప్రతిష్ఠితా = ప్రతిష్ఠితం అగుగాక; మే మనః = నా మనస్సు; వాచి = వాక్కుతో; ప్రతిష్ఠితమ్ = ప్రతిష్ఠితం అగుగాక; అవిః = ప్రకాశమానమైన పరమాత్మా; మే = నాలో; అవిః ఏధి = ప్రకాశించుగాక; మే = నాకు; వేదస్య = వేదాల యధార్థాన్ని; ఆజీస్యః = తీసుకొస్తారుగాక; మే శ్రుతమ్ = నేను విన్నవి; మా ప్రహసీః = నన్ను వీడకుండా ఉండుగాక; అనేక అధీతేన = నేర్చుకొన్న వాటిని; అహః రాత్రాన్ = రాత్రింబవళ్లు; సందధామి = అనుసంధానం చేస్తామిగాక; ఋతం వదిష్యామి = నేను వ్యావహారిక సత్యాన్ని పలుకుతానుగాక; సత్యం వదిష్యామి = నేను పారమార్థిక సత్యాన్ని పలుకుతానుగాక; తత్ = ఆ భగవంతుడు; మామ్ = నన్ను; అవతు = కాపాడుగాక; తత్ = ఆ భగవంతుడు; వక్తారం = గురువును; అవతు = కాపాడుగాక; అవతు మామ్ = నన్ను కాపాడుగాక; అవతు వక్తారమ్ = గురువును కాపాడుగాక.

శ్రీ హనుమద్భజంగ ప్రయాత సత్తతమ్

- శ్లో॥ స్ఫురద్విద్యుల్లాసవాలాగ్రఘంటా -
 రుణత్కారనాదప్రవృద్ధాట్టహాసమ్ ।
 భజే వాయుసూనుం భజే రామదూతం
 భజే వజ్రదేహం భజే భక్తబంధమ్ ॥ 1
- శ్లో॥ ప్రసన్నానురాగప్రభాకాంచనాంగం
 జగద్గీతశౌర్యం తుషారాద్విదైర్యమ్ ।
 తృణీభూతహేతిం రణోద్విభూతిం
 భజే వాయుపుత్రం పవిత్రాత్పవిత్రమ్ ॥ 2
- శ్లో॥ భజే హేమరంభావనే నిత్యవాసం
 భజే బాలభానుప్రభాచారుహాసమ్ ।
 భజే చంద్రికాకుందమందారభాసం
 భజే సంతతం రామభూపాలదాసమ్ ॥ 3
- శ్లో॥ భజే లక్ష్మణప్రాణరక్షాసుదక్షం
 భజే తోషితానేకగీర్వాణపక్షమ్ ।
 భజే ఘోరసంగ్రామసింహహతాక్షం
 భజే రామనామాని సంప్రాప్యదక్షమ్ ॥ 4
- శ్లో॥ మృగాధీశనాథం క్షితిక్షిప్తపాదం
 ఘనక్రాంతజంఘం కటిస్థోడుసంఘమ్ ।
 అజాండస్తకేశం భుజాశ్లేషితాశం
 జయశ్రీసమేతం భజే రామదూతమ్ ॥ 5
- శ్లో॥ చలద్వాళఘాతం భ్రమచ్చక్రవాలం
 కఠోరాట్టహాసప్రభిన్నాబ్ధికాండమ్ ।
 మహాసింహనాదద్విశీర్ణత్రిలోకం
 భజే చాంజనేయం ప్రభుం వజ్రకాయమ్ ॥ 6

- శ్లో॥ రణే భీషణే మేఘనాథే సనాథే
సరోషం సమారోప్య సౌమిత్రిమంసే ।
ఘనానాం ఖగానాం సురాణాం చ మార్గే
నటంతం జ్వలంతం హనూమంతమీదే ॥ 7
- శ్లో॥ నఖధ్వస్తజంభారిదంభోభీషాతం
భుజాగ్రేణనిర్ధూతకాలాగ్రదండమ్ ।
పదాఘాతభీతాహిజాతాఽధివాసం
రణక్షోణిదక్షం భజే పింగళాక్షమ్ ॥ 8
- శ్లో॥ మహాభూతపీడాం మహోత్పాతపీడాం
మహావ్యాధిపీడాం మహాధిప్రపీదామ్ ।
హరత్యాశు తే పాదపద్మానురక్తిః
నమస్తే కపిశ్రేష్ఠ రామప్రియాయ ॥ 9
- శ్లో॥ సుధాసింధుముల్లంఘ్యసాంద్రే నిశీధే
సురాంతః ప్రగుప్తాం సుధామోషధీం తామ్ ।
రణాద్రోణశైలేయసారేణనేత్రా
వినా కిం త్వయా కన్యమర్థః కపీంద్రః ॥ 10
- శ్లో॥ సముద్రే తరంగాది రౌద్రం వినిద్రో
విలంఘ్యోడుసంఘం స్తుతామర్త్యసంఘః ।
నిరాతంకమావిశ్వ లంకాం విశంకో
భావానేవ సీతావియోగాపహారిన్ ॥ 11
- శ్లో॥ రమానాథనామా క్షమానాథనామా
హ్యశోకో నశోకాం విహయాప్రహృష్యన్ ।
వనం తద్ధనం జీవనం దానవానాం
విపాట్య ప్రహృష్యన్ హనూమాన్స్తమేవ ॥ 12
- శ్లో॥ జనే హరయన్ భీతిపీడాం శరీరే
నిరూఢం రణారూఢ గాఢప్రతాప ।
భవత్పాదభక్తిం భవద్భక్తిరక్తిం
కురు త్వం హనూమాన్ ప్రభో యే మే దయాళో ॥ 13
- శ్లో॥ నమస్తే మహాసత్త్వవాహాయ తుభ్యం
నమస్తే మహాకాలకాలాయ తుభ్యమ్ ।
నమస్తే మహామర్త్యకాయాయ తుభ్యం
నమస్తే సదా స్వామికార్యాయ తుభ్యమ్ ॥ 14

ఈ స్తోత్రరాజమును భక్తులు నిత్యమొక పర్యాయము మండలదీక్షచే పఠించిన మాత్రమున
సర్వాభీష్టసిద్ధులు కలుగును.

బుసబుసల్, గుసగుసల్, రుసరుసల్

- డా. తాడేపల్లి పతంజలి

మెడనాగయ్యకు నొక్కటే బుసబుసల్, మేనన్ సగంపైన యా
బిడతో నీ కింకనెప్పుడున్ గుసగుసల్, వీక్షించి మీచంద మె
క్కడ లేనంతగ నెత్తిపై రుసరుసల్ గంగమ్మకున్, నీచెవిన్
బడుటేలాగునో మామొఱల్ తెలియదప్పా! మాకు, మృత్యుంజయా!

(మాధవపెద్ది బుచ్చి సుందర రామ శాస్త్రి మృత్యుంజయ శతకము 05 వ పద్యము)

మృత్యువును జయించినవాడు మృత్యుంజయుడు. పరమశివుడు మృత్యుంజయుడు. “త్ర్యంబకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనం ఉర్వారుక మివ బంధనాత్ మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్” మృత్యువు నుంచి రక్షణ కల్పించమని సంస్కృతంలో పరమ ప్రసిద్ధమైన మృత్యుంజయ మహామంత్రం జపించేవారు లక్షలాది మంది ఉన్నారు. మృత్యువు అంటే భౌతికంగా చనిపోవటం మాత్రమేకాదు. ఆధ్యాత్మికపరంగా ఎటువంటి కదలిక లేకపోవటం కూడా మృత్యువుతో సమానం. ఒక భక్తి లేదు. ఒక ప్రకృత్యారాధన లేదు. దేనిపైనా ఆసక్తి లేదు. ప్రతిదీ అనుమానం. బెంగ. అదే మృత్యు సదృశం. దీనిని జయించాలంటే మృత్యుంజయునితో అత్యీయ సంభాషణ జరపాలి. వేడుకోవాలి. అలా పుట్టినదే ఈ మృత్యుంజయ శతకం.

“ఓ శివా! తండ్రి! నీ మెడలో ఉన్న నాగుపాము బుసబుసలు కొడుతుంది. నీ శరీరంలో సగమైన పార్శ్వతీదేవితో నువ్వెప్పుడు గుసగుసలాడుతుంటావు. మీ ఇద్దరి గుసగుసలు చూసి నీ నెత్తిపైన ఉన్న గంగమ్మకు రుసరుసలు. ఈ బుసబుసలు, గుసగుసలు, రుసరుసల మధ్య నా ప్రార్థన నీ చెవిన ఎలా వెయ్యాలో నాకు తెలియటంలేదయ్యా”.

చమత్కారం ఈ పద్యంలో ప్రాణం. నా ప్రార్థన నీ చెవిన ఎలా వెయ్యాలో నాకు తెలియటంలేదు అనే వాక్యంలో - “ఇన్ని ధ్వనుల మధ్య ఉన్నవాడివి - కాస్త - నా వేడికోలు ధ్వని కూడా వినవయ్యా!” అనే ధ్వని ఉంది. గంట కొడితే వచ్చే చెవులు భరించలేని టంకార ధ్వనికంటే దాని ఝంకార ప్రతిధ్వని ఆహోదం కలిగిస్తుంది. ధ్వని - వాచ్య, లక్షణార్థాలకంటే చమత్కారాన్ని కలిగించి ఆనందాన్నిస్తుంది. ఈపద్యంలో ఆధ్వని ఉంది.

ఎప్పుడో ఒకప్పుడు అందరం మృత్యుకొగిలి పొందవలసిన వాళ్లమే, మృత్యుంజయ మంత్రమును చదివినంత మాత్రాన, “మృత్యుంజయా!” అని సంబోధించినంత మాత్రమున మృత్యువును జయించి చిరంజీవులం కాలేము కాదా! అని కొందరికి సందేహం వస్తుంది. ఈ జన్మలోనే ముక్తిని పొందడం మృత్యుంజయత్వం. ముక్తిని పొందితే చావును జయించినట్లే కదా! పండిన దోసకాయ తొడిమ నుండి ఎలా అలవోకగా విడివడుతుందో, శివానుగ్రహము వలన కలిగే జ్ఞానముతో - ఈ జన్మ ప్రాపంచికతలనుండి విడివడి ముక్తిని పొందుతుంది. ఆ అందుకే జ్ఞానము పొందటానికే మృత్యుంజయ మంత్రోపాసన ఎంతగా ఉపకరిస్తుందో అంతగా. ఈ మాధవపెద్దివారి మృత్యుంజయ శతక రచన కూడా సహాయపడుతుంది.

మాధవపెద్ది బుచ్చి సుందరరామశాస్త్రి గారు 1895 సం.లో గుంటూరు జిల్లా

బ్రాహ్మణకోడూరు గ్రామమున జన్మించారు. 1950 ఫిబ్రవరి 6 న మరణించారు. రూపానికి వామనమూర్తియైనా, సాహిత్యంలో భావ విశ్వరూపం చూపించిన కవి బుచ్చి సుందరరామశాస్త్రి.

ఒకసారి గూడూరి వియ్యన్న గారింట్లో మాధవపెద్ది బుచ్చి సుందరరామశాస్త్రి గారు, వేదుల సత్యనారాయణ శాస్త్రి గారు, కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు గారు, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి గారు, రాచకొండ నరసింహమూర్తిగారు, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారు మాట్లాడుకుంటున్నారు.

ప్రసంగవశాత్తూ “నా పుస్తకాలు అంకితం పుచ్చుకున్న వాడెవడూ సవ్యంగా బతికి బట్ట కట్టలేదు.” అంటూ విశ్వనాథ తన పుస్తకాలు అంకితం తీసుకొన్నవారికి ఎవరెవరికి ఎంతెంత కష్టాలు వచ్చినదీ చెప్పడం ప్రారంభించారు. దీనిని పద్యంలో ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క పాదంగా చెప్పడని విశ్వనాథ తన కవి మిత్రులను కోరారు. “పండు వంటి గృహస్థు పైడిపాట్లగ్రహ/రికుడు నీ కృతించె దరిద్రుడయ్యె” బెల్లంకొండ రామదాసు గారు దరిద్రుడయ్యాడన్న విషయాన్ని చెబుతూ మాధవపెద్ది బుచ్చిసుందరరామశాస్త్రి గారు ధైర్యంగా విశ్వనాథ కోరిన పద్యాన్ని ప్రారంభించారట. ఈ విషయ ప్రస్తావన ఎందుకంటే రచనలో వారి తదుముకోని ధైర్యగుణప్రస్తావనకు.

తెనాలిలో ఒక సబ్ ఇన్స్పెక్టర్ గారింట్లో పెళ్లి వచ్చింది. అది ఆయన కుమారుని వివాహం. పెళ్లి కుమార్తెది గుంటూరు. ఇన్స్పెక్టర్ గారు లగ్నానికి నాలుగు రోజులు ముందుగా బుచ్చి సుందరరామశాస్త్రిగారిని కలుసుకొని శుభలేఖ ఇచ్చి “తమరు తప్పుకుండా కల్యాణానికి దయచేసి వధూవరులను ఆశీర్వదించాలి” అన్నారు. శాస్త్రిగారు “అహో, మీ ఇంట్లో పెళ్లికి రాకుండా వుంటానా? తప్పుకుండా వస్తానన్నారు” ఇన్స్పెక్టర్ గారు ఎంతో సంతోషించి పదిహేను రూపాయలు చేతిలో పెట్టి “ఏమి అనుకోకండి. మీరు బస్సులో రాలేరు. రైల్ లో ఫస్ట్ క్లాసులో రండి” అన్నారు.

శాస్త్రిగారు “మీరు డబ్బివ్వాలా! అలాగే వస్తాను, తప్పుకుండా వస్తాను” అన్నారు. ఇన్స్పెక్టర్ గారు బలవంతంగా శాస్త్రిగారి గుప్పెట మూసి వెళ్లిపోయారు. పెళ్లి రోజు శాస్త్రి గారికి జ్ఞాపకమే లేదు. పదిహేను రూపాయలు పులుసు లో పడిపోయాయి. రెండురోజుల తరువాత ఒకనాటి పొద్దున్న శాస్త్రిగారు కాఫీహోటల్కి వెదుతున్నారు. కొంచెందూరం వెళ్ళేసరికి ఇన్స్పెక్టర్గారు ఎదురుగా సైకిల్ మీద రావడం చూసారు శాస్త్రిగారు. తప్పుకోవడానికి సందులుగూడా లేవు. గత్యంతరం లేక శాస్త్రిగారు తలవంచుకొని నడిచారు. “సబిన్స్పెక్టర్ ఏదో పనివుండి పొద్దున్నేబయలు దేరాడు, ఆగుతాడా?” అనుకొన్నారు. అంతగా చూస్తే సలాం కొట్టి ముందుకు సాగిపోదాం అనుకొన్నారు. కాని ఇన్స్పెక్టర్ గారు దగ్గరగా వచ్చి సైకిల్ దిగారు.

“శాస్త్రి గారూ నమస్కారం అన్నారు. శాస్త్రి గారికి కొంచెం వణుకు పుట్టింది. మాటల్లో నత్తి కూడా వచ్చింది. అలాగే ధైర్యం చేసి “ఆరోజు నాకు హఠాత్తుగా జ్వరంవచ్చింది. హండ్రెడ్ దాటింది. అందువల్ల రాలేకపోయాను. మీరు సొమ్ము కూడా ఇచ్చారు” అని జేబులో చెయ్యి పెట్టారు.

ఇన్స్పెక్టర్ గారు శాస్త్రిగారి చెయ్యి గభాలునగుంజి “బాగుంది మీరు చేసేపని! జ్వరం వచ్చి రాలేకపోయారు. దానికేమి చేస్తాం? అందుకని డబ్బు వాపసు చేస్తారా? ఉంచండి, ఉంచండి” అన్నారు. “అదేమీ బాగుంటుంది? వచ్చి పద్యాలుచదవకపోగా డబ్బు కూడా తీసుకోనా?” అని శాస్త్రిగారు జేబులోకి చెయ్యి పోనిచ్చారు. ఇన్స్పెక్టర్గారు చేయి మళ్ళీ ఇవతలకు లాగి “మీరు ఒకపని చేయండి. పెళ్ళికూతురూ, పెళ్ళికొడుకు ఇక్కడే వున్నారు. ఇవాళ మధ్యాహ్నం మా ఇంటికి భోజనానికి రండి.

వధూవరులను దీవించండి. ఎంతో సంతోషిస్తాం. అన్నారు శాస్త్రిగారు. “దానికేం తప్పుకుండా వస్తా! ఇవాళ జ్వరం లేదు” అన్నారు. “పదకొండు గంటలకు కానిస్టేబుల్ మీఇంటికి జట్కా తెస్తాడు” అని ఆయన వెళ్లిపోయారు.

శాస్త్రి గారి గుండెలు కొంచెం కుదుటబడ్డాయి. నిజానికి ఆయన జేబులో రూపాయికి కొంచెం తక్కువగా చిల్లరడబ్బులు మాత్రమే వున్నాయి. ఇన్స్పెక్టర్ గారు చెయ్యి గుంజకపోతే ఏమయ్యేదోనని శాస్త్రిగారు తనలో నవ్వుకొన్నారు. కానిస్టేబుల్ కూడా వస్తానన్నాడు కనక పదకొండుగంటలకు ఇంటి దగ్గరే వున్నారు. జట్కాలో ఎక్కి వారింటికి వెళ్ళారు. సుష్టుగా భోంచేసి వధూవరుల్ని ఆశువుగా ఆశీర్వాదించారు. గొంతెత్తి వారు పద్యాలు పాడడంతో ఇన్స్పెక్టర్ గారికి ఆనందబాష్పాలు కురిశాయి. నూతన వస్త్రాలు పెడదామనుకొన్న వారు మనసు మార్చుకొని అర్ధసూటపడహోల్లెచ్చి మళ్ళీ జట్కాలో ఇంటికి పంపించారు.

ఈ వృత్తాంతమంతా చక్కటి కథ లాగా చెప్పి “బాకీ తీరింది బహుమతి లభించింది” అన్నారు శాస్త్రి గారు. “కల్యాణానికి వెడితే పదిమందిలో ఒక్కణ్ణి అయ్యేవాణ్ణి. ఇంతఘనత దక్కేదికాదు” అన్నారాయన అరచేతితో పొట్ట నవరించుకొంటూ.

మాధవపెద్దివారు ఇంతటి హాస్యచతురులు. కాని వారి మృత్యుంజయ శతకాన్ని చదివిన తర్వాత కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు గారు వారిని “సంస్కార వృద్ధు”డంటూ పరవశించి ఇలా వ్రాసారు.

బుచ్చన్నా!

ఎంతపనిచేసావు! చిరంజీవి నమశ్శివాయ కోరికపై ‘ఒక లంబోదరుడైన పుత్రకుడు’ అంటూ ఆషామాషీగా ఆరంభించినదెల్లా - అగాధతలాలనూ, ఉన్నతశిఖరాలనూ అంటి, అస్సోత్తరశతంచేసి, చివరకు ‘ఏరో వెన్నెలచీకటుల్ గలసినట్లీ పర్వతాగ్రాన సున్నారే!’ అంటూ మమ్మెక్కుడికి తీసుకెళ్లి వదిలావంటేనూ! నీ హాస్యతరంగాల అడుగున, ఇంతటి సంస్కారపరిణతీ, ఇంతటి శాంతరసగర్భమూ వున్నదనుకోలేదు. పంచవటితోనే తలమున్నలై, శబరితో కాలు నిలువద్రొక్కుకోలేకపోతున్న మాకు ఈ మృత్యుంజయముతో ‘నావంబోలి ప్రయాణమైనది మహానంద ప్రవాహములో భావంబెచ్చటికో!’ మా బుచ్చయ్య ఇంతటి సంస్కారవృద్ధుడైనా, నువ్వు చెప్పినట్లు ‘పెద్దంజేయ మనస్కరింపదు నిన్ను.’ మా యీ చనవును మన్నించుమా? ‘ఆ ధావళ్ళంతో కన్నులు పగిలిపోతూ’ కూడా ‘బాబుగారూ’ అంటూ నవ్వుతూ ఎదురువచ్చే నిన్నెప్పుడు కౌగిలించుకుంటానా అని యెదురుచూచే మచిలీపట్టణం మిత్రుడు, కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు.

10-1-46,

కాటూరి వారు పరవశించిన మృత్యుంజయ శతక పద్య పూర్తి పాఠాలను భావాలతో మనం కూడా తెలుసుకొని ధన్యులమవుదాం.

పెద్దంజేయ మనస్కరింపదు నినున్, బిడ్డన్ వలెన్ జూచుచున్
ముద్దన్ జేయుచు ముచ్చటాడుకొనుచు స్మృపండు నన్నోయిచున్
సుద్దుల్ సెప్పుచుఁ జెప్పిన నినుచు నిన్ జొక్కించుచు జొక్కుచున్
బ్రొద్దుల్ పుచ్చుటలున్నఁజాలు నితరంబున్ గోర, మృత్యుంజయా! 14

ఓ శివా! నిన్ను పెద్దను చేయటానికి నా మనస్సు ఇష్టపడదు. బిడ్డలాగా చూచుకోవాలనిపిస్తోందని వాత్సల్య భక్తిని ప్రకటించారు.

ఒక లంబోదరుడైన పుత్రకుండ మున్నున్నట్టిదే నీకుఁ జా
లక కాఁబోలును సృష్టిఁజేసితివి యీ లంబోదరుంగూడఁ, దీ
గకుఁ గాయల్ బరువౌన కాని, కుదుముల్ గల్పించి యవ్వాని కే
లోకొ యివ్వానికి నొక్కమైన యిదుముల్ మొల్పింతు, మృత్యుంజయా! 19

ద్వీర్షమైన పొట్టకలిగిన లంబోదరుడు (వినాయకుడు) ఒకడు నీకు కొడుకుగా చాలలేదా? ఈ మాధవపెద్ది అనే ఇంకో లంబోదరుని కూడా సృష్టి చేసావు. తీగకు కాయలు బరువులు కాదు కాని, ఆ లంబోదరునికి (వినాయకునికి) కుదుములు ఇచ్చావు. ఈ లంబోదరునికి ఇదుములు (దరిద్రాలు, కష్టాలు) ఇచ్చావు. ఎందుకయ్యా!

నావంబోలి ప్రయాణమైనది మహానందప్రవాహముల్లో
భావం బెచ్చటికో, కను ల్పగిలిపోవంజొచ్చు ధావళ్ళమే!
లావణ్యం బతిగణ్యమే! యెటులు కైలాసమ్మొక్కో బొందినే!
కైవల్యంబొకొ జీవముండంగనె! నిక్కమ్మొక్కొ, మృత్యుంజయా!

107

“శివా! నా కవితా భావము మహానంద ప్రవాహములో నావ లాగా ఎక్కడికో ప్రయాణము మొదలుపెట్టింది. కళ్లు పగిలిపోయేటంత తెల్లదనము. ఆ సౌందర్యము లెక్కలకు అందనిది. బొందితో కైలాసాన్ని నేను చూస్తున్నానా స్వామీ! జీవించి ఉండగానే ముక్తి లభిస్తోందా? నిజమేనా?”

ఏరో వెన్నెల చీకటు ల్గలసిన ధీపర్వతాగ్రాన ను
న్నారే! యొక్కరిలోన నింకొకరు లీనమౌచు నున్నట్లులున్
వేరొచున్నటు కానుపించెదరె! కానీ, వారికే వారు ప
ట్టిరే! యాదిపురాణదంపతులు కారే వారు! మృత్యుంజయా!

108

ఎవరు వారు? వెన్నెల చీకటి కలసినట్లు (శివుడు తెలుపు. పార్వతి నలుపు) ఈ పర్వతము చివర ఉన్నారు?! ఒకరిలో ఇంకొకరు లీనమవుతున్నట్లు, వేరు పడుతున్నట్లు రెండు రకాలుగా కనబడుతున్నారు. భక్తులకు - వారికి వారే - అనుగ్రహించి కావలసిన స్థానాన్ని - అవకాశాన్ని (పట్టు) అనుగ్రహిస్తారు కదా! ఆదిదంపతులైన పార్వతీపరమేశ్వరులు కదా వారు!

చూడంజూడ మహాశృశానమనిపించున్ నాకు నీ లోక, మిం
దేడన్ గాలిడబోవ నేరిపయిన్ యే వేయుచున్నట్లులే
లో డక్కయ్యెడిగాని నీ మహిమ యాలోనే నివారించి, నీ
క్రీడారంగమటన్న మాట సృష్టికిం గీలించు మృత్యుంజయా!”

మహద్భూతమైన ధారతో, చదవగానే ఒంటిని ఒకవిధమైన జలదరింపుకు గురిచేసే పద్యం ఇది. అబ్బారి వరదరాజేశ్వరరావు గారు ఈ పద్య నేపథ్యాన్ని ఇలా వివరించారు. (‘కవన కుతూహలం’)

ఒక సాయంత్రం అబ్బారి, సుందరరామశాస్త్రిగారూ తెనాలిలో కాలవ పక్కనుంచి నడిచి వెళ్తున్నారట. సుందరరామశాస్త్రిగారు కాళ్ళకి చెప్పులు గూడా లేవు. నడుస్తుండగా దారిలో

సుందరరామశాస్త్రి గారి పాదం కాలువ ఒడ్డున ఉన్న రెండు, మూడు బొమికల మీద పడబోతుండగా అబ్బూరి, చూసి, ఆపారు. అప్పుడు సుందరరామశాస్త్రిగారు అబ్బూరి వారి భుజం మీద చేయి వేసారు. చూపులను ఆకాశంవైపు తిప్పి

“చూడంజూడ మహాశ్మశానమనిపించున్ నాకు నీ లోక, మిం
దేడన్ గాలిడబోవ నేరిపయినో యే వేయుచున్నట్టులే
లో డక్కయ్యెడిగాని నీ మహిమ యాలోనే నివారించి, నీ
క్రీడారంగమటన్న మాట స్మృతికిం గీలించు మృత్యుంజయ!”

పద్యం అందుకొన్నారు. శాస్త్రిగారి ఆలాపనలో ఈ పద్యం వింటుంటే ‘కాళ్ళు వణికినై, భయం వేసింది’ అని వ్రాసారు వరదరాజేశ్వరరావుగారు.

ఓ శివా! నాకు చూడగా చూడగా ఈ లోకము మహాశ్మశానమనిపిస్తోంది. ఎక్కడ కాలు వేయబోగా, ఎవరి మీదనో కాలు వేసిన భ్రాంతి కలుగుతోంది. అంతలోనే నీ మహిమ - ఇది నీ క్రీడారంగమనే మాటను మనస్సుకు కలిగిస్తోంది. “కుడి చనుబాలు ద్రావు పసికూనను దాని యనంగు తల్లి తా/ నెడమకు ద్రిప్పి చన్దుదవనిచ్చెడు సంతటిలోన బిడ్డయె/వ్వడవున బోరు పెట్టు బ్రతిప్రాణియు నట్టులే యీ ప్రపంచమున్/ విడి పరమేగునా నడుమ వేదన పాలగుగాదె ప్రేయసీ!” అని మాధవపెద్ది గారన్నారు.” (నీడలూ జాడలూ, పేజీ 18.) ఆ పరిణతి పొందిన మనస్సు ఇలా వారిచే అనిపించింది.

మృత్యుంజయ శతకములోని భావతాదాత్మ్యము రాను రాను - అక్షరాలను దాటి అంతరంగంలోని కాంతులను పలకరిస్తుంది.

శివునికి, జీవునికి మధ్య ఉన్న కనబడని తెరలను తొలగిస్తుంది. ఒక రచన సాధించే ప్రయోజనం ఇంతకంటే ఏముంటుంది?

+

శాంతి మంత్రం

ఓం ఆప్యాయస్తు మామాంగాని వాక్ ప్రాణశ్చక్షుః శ్రోత్రమథో బలమింద్రియాణి చ సర్వాణి ।

సర్వం బ్రహ్మపనిషదం మాఽహం బ్రహ్మనిరాకుర్యాం మా మా బ్రహ్మ నిరాకరోదనిరాకరణ
మస్తునిరాకరణం మేఽస్తు । తదాత్మని నిరతే య ఉపనిషత్సు ధర్మాస్తే మయి సస్తు తే మయి సస్తు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

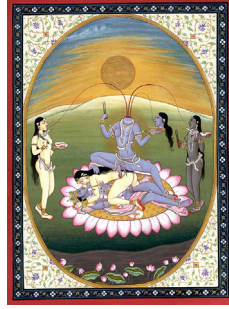
మమ = నాయొక్క; అంగాని = అవయవాలు; ఆప్యాయస్తు = బలోపేతములగుగాక; అథో = ఇంకా; వాక్ = వాక్కు; ప్రాణః = ప్రాణం; చక్షుః = కన్ను; శ్రోత్రమ్ = చెవి; బలమ్ = శక్తి; సర్వాణి = అన్ని; ఇంద్రియాణి = ఇంద్రియాలు; చ = కూడ; ఔపనిషదమ్ = ఉపనిషత్తులలో చెప్పబడిన; బ్రహ్మ = భగవంతుడు; సర్వమ్ = యావత్తు; అహమ్ = నేను; బ్రహ్మ = బ్రహ్మన్ని; మా నిరాకుర్యామ్ = నిరాకరింపకుండును గాక; అనిరాకరణమ్ = నిరాకరించకుండడం; మే = నా పట్ల; అస్తు = ఉండుగాక; ఉపనిషత్సు = ఉపనిషత్తులలో; యే = ఏవి; ధర్మాః = ఉత్తమగుణాలు; (సన్తి = ఉన్నవో) తే = అవి అన్నీ; తదాత్మని విరతే = ఆ ఆత్మలో శ్రద్ధగల; మయ = నా యందు; సస్తు = ఉండుగాక.

శ్రీభిన్నమస్తాస్తోత్రమ్

శ్రీగణేశాయ నమః

- అనన్తయత్రి పరమేశ్వరి వేదగర్భే - మాతః పురస్థరపురాస్తరలబ్ధనేత్రే ।
లక్ష్మీమతేషజగతాం పరిభావయన్తః - సన్తో భజన్తి భవతీం ధనదేశలబ్ధైః ॥ 1
- లజ్జానుగాం విమలవిద్రుమకాన్తికాన్తాం - కాన్తాసురాగరసికాః పరమేశ్వరి త్వామ్ ।
యే భావయన్తి మనసా మనుజాస్త ఏతే - సీమన్తిసీభిరనిశం పరిభావ్యమానాః ॥ 2
- మాయామయీం నిఖిలపాతకకోటికూటవిద్రావిణీం
భృశమసంచయిన్తో భజన్తి ।
త్వాం పద్మసుందరతనుం తరుణారుణాస్యాం
పాశాబ్జుశాభయవరాద్యకరాం వరాన్తైః ॥ 3
- తే తర్కకర్మకథియః క్రుతిశాస్త్రశిల్పైశ్చన్దోఽ -
భిశోభితముఖాః సకలాగమజ్ఞాః ।
సర్వజ్ఞలబ్ధవిభవాః కుముదేస్తువర్ణాం
యే వాగ్భవే చ భవతీం పరిభావయన్తి ॥ 4
- వజ్రపణున్నహృదయా సమయద్రుహస్తే
వైరోచనే మదనమన్విరగాస్యమాతః ।
మాయాద్వయానుగతవిగ్రహభూషితాఽసి
దివ్యాస్త్రవహ్నివనితానుగతాఽసి ధన్వే ॥ 5
- వృత్తత్రయాష్టదలవహ్నిపురఃసరస్య - మార్తణ్డమణ్డలగతాం పరిభావయన్తి ।
యే వహ్నికూటసదృశీం మణిపూరకాన్తస్యే - కాలకణ్ఠకవిదమ్బునచక్షువః స్వః ॥ 6
- కాలాగరుభ్రమరచస్తనకుణ్డగోల - ఖజైరనగ్గమదనోద్భవమాదనీభిః ।
సిన్ధూరకుంబుమపతీరహిమైర్విధాయ - సన్మణ్డలం తదుపరీహ యజ్ఞేన్మదానీమ్ ॥ 7
- చక్షుత్తడిన్నిహారకోటికరాం విచేలా - ముద్యుతృబున్దరుధిరాం ద్విభుజాం త్రినేత్రామ్ ।
వామే వికీర్ణకచశీర్షకరే పరే తామీదే - పరం పరమకర్తృకయా సమేతామ్ ॥ 8
- కామేశ్వరాంగులయీం కలయా - సుధాంశోర్విభ్రాజమానహృదయామపరే స్మరన్తి ।
సుప్తాహారాజసదృశీం పరమేశ్వరస్థాం - త్వామాద్రరాజతనయే చ సమానమానాః ॥ 9
- లింగత్రయోపరిగతామపి వహ్నిచక్ర - పీఠానుగాం సరసిజాసనసన్నివిష్టామ్ ।
సుప్తాం ప్రబోధ్య భవతీం మనుజా - గురూక్తహూఽకారవాయువశిభిర్భువనసా భజన్తి ॥ 10
- శుభ్రాసి శాన్తకథాసు తదైవ పీఠా - స్తమ్యేరిపోరథ చ శుభ్రతరాసి మాతః ।
ఉచ్చాటనేఽప్యసితకర్మసుకర్మణి త్వం - సంసేవ్యసే స్ఫటికకాన్తిరనన్తచారే ॥ 11

త్వాముత్పలైర్మధుయుతైర్మధునోపసీతైర్గమైః

పయోవిలులితైః శతమేవ కుణ్డే ।

సాక్ష్యైశ్చ తోషయతి యః పురుషస్త్రిసన్ధ్యం

షణ్మాసతో భవతి శక్రసమో హి భూమౌ ॥

12

జాగ్రత్సుపస్పి శివే తవ మస్తరాజమేవం - విచిన్తయతి యో మనసా విధిజ్ఞః ।

సంసారసాగరసమృద్ధరణే వహిత్రం చిత్రం - న భూతజననేఽపి జగత్పు పుంసః ॥

13

ఇయం విద్యా వన్న్యా హరిహరవిరిజ్ఞప్రభృతిభిః

పురారాతేరన్తః పురమిదమగమ్యం పశుజన్తైః ।

సుధామన్దానన్తైః పశుపతిసమాసవ్యసనిభిః

సుధాసేవ్యైః సద్భిర్గురుచరణసంసారచతురైః ॥

14

కుణ్డే వా మణ్డలే వా శుచిరథ మనునా భావయత్యేవ మస్త్రీ

సంస్థాప్యోచ్చైర్ముహూతి ప్రసవసుఫలదైః పద్మపాలాశకానామ్ ।

హైమం క్షీరేస్త్రిలైర్వాం సమధుకకుసుమైర్మాలతీబన్ధుజాతీశ్చేతైరభం

సకానామపి వరసమిధా సమృద్ధే సర్వసిద్ధ్యై ॥

15

అన్తః సాజ్యం సమాంసం దధియుతమథవా యోఽన్తహం యామినీనాం

మధ్యే దేవ్యై దదాతి ప్రభవతి గృహగా శ్రీరముష్పావఖణ్డా ।

అజ్యం మాంసం సరక్తం తిలయుతమథవా తణ్డులం పాయసం వా హుత్వా

మాంసం త్రిసన్ధ్యం స భవతి మనుజో భూతిభిర్భూతనాథః ॥

16

ఇదం దేవ్యాః స్తోత్రం పఠతి మనుజో యస్త్రిసమయం

శుచిర్భూత్వా విశ్వే భవతి ధనదో వాసవసమః ।

వశా భూపాః కాన్తా నిఖిలరిపుహన్తుః సురగణా

భవన్తుచ్చైర్వాచో యదిహ నను మాసైస్త్రిభిరపి ॥

17

ఇతి శ్రీశఙ్ఖరాచార్యవిరచితః ప్రచణ్డచణ్డికాస్తవరాజః సమాప్తః ॥

+

శాంతి మంత్రం

ఓం సహ నావవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై ।

తేజస్వినావధీతమస్తు మా విధ్వషావహై ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

సహనా = మనల నిద్దరినీ; అవతు = రక్షించుగాక!; సహనౌ = మన ఇద్దరినీ; భునక్తు = పోషించుగాక; సహ = కలసి; వీర్యమ్ = మిక్కిలి ఉద్యమంతో; కరవావహై = పరిశ్రమిస్తాముగాక; అధీతమ్ = స్వాధ్యాయం; నౌ = మనకు; తేజస్వి = తేజోవంతం; అస్తు = అగుగాక; మా విధ్వషావహై = ద్వేషించుకొనకుండాం గాక!

శ్రీ శివకవచ స్తోత్రమ్

ఓం అస్య శ్రీశివకవచస్తోత్రమహామంత్రస్య - ఋషభయోగీశ్వర ఋషిః అనుష్టుప్చందః -
 శ్రీసదాశివరుద్రో దేవతా - శ్రీం హ్రీం క్లీం బీజం - హ్రీం శక్తిః - రం కీలకం - శ్రీసదాశివప్రీత్యర్థే
 శివకవచస్తోత్రజపే వినియోగః -

అథ న్యాసః

ఓం నమో భగవతే జ్వలజ్జ్వాలామాలినే ఓం - ఓం - రం -
 సర్వశక్తిధామ్నే - ఈశానాత్మనే అంగుష్ఠాభ్యాం నమః.
 ఓం నమో భగవతే జ్వలజ్జ్వాలామాలినే ఓం - నం - రిం -
 నిత్యతృప్తిశక్తిధామ్నే - తత్పురుషాత్మనే తర్జనీభ్యాం నమః.
 ఓం నమో భగవతే జ్వలజ్జ్వాలామాలినే ఓం - మం - రుం -
 అనాదిశక్తిధామ్నే - అఘోరాత్మనే మధ్యమాభ్యాం నమః
 ఓం నమో భగవతే జ్వలజ్జ్వాలామాలినే ఓం - శిం - రైం -
 స్వతంత్రశక్తిధామ్నే - వామదేవాత్మనే అనామికాభ్యాం నమః.
 ఓం నమో భగవతే జ్వలజ్జ్వాలామాలినే ఓం - వాం - రౌం -
 అలుప్తశక్తిధామ్నే - సద్యోజాతాత్మనే కనిష్ఠికాభ్యాం నమః
 ఓం నమో భగవతే! జ్వలజ్జ్వాలామాలినే ఓం - యం - రః -
 అనంతశక్తిధామ్నే - సర్వాత్మనే కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం నమః.
 ఓం నమో భగవతే జ్వలజ్జ్వాలామాలినే ఓం - ఓం - రం -
 సర్వశక్తిధామ్నే - ఈశానాత్మనే హృదయాయ నమః.
 ఓం నమో భగవతే జ్వలజ్జ్వాలామాలినే ఓం - నం - రిం -
 నిత్యతృప్తిశక్తిధామ్నే - తత్పురుషాత్మనే శిరసే స్వాహా.
 ఓం నమో భగవతే జ్వలజ్జ్వాలామాలినే ఓం - మం - రుం -
 అనాదిశక్తిధామ్నే - అఘోరాత్మనే శిఖాయై వషట్.

ఓం నమో భగవతే జ్వలజ్ఞానామాలినే ఓం - శిం - రైం -
స్వతంత్రశక్తిధామ్నే - వామదేవాత్మనే కవచాయ హూమ్.

ఓం నమో భగవతే జ్వలజ్ఞానామాలినే ఓం - వాం - రౌం -
అలుప్తశక్తిధామ్నే - సద్యోజాతాత్మనే నేత్రత్రయాయ వౌషట్.

ఓం నమో భగవతే జ్వలజ్ఞానామాలినే ఓం - యం - రః -
అనంతశక్తిధామ్నే - సర్వాత్మనే అస్త్రాయ ఫట్.

ఓంభూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః.

అథ ధ్యానమ్

మూ. వజ్రదండ్రం త్రిసయనం కాలకంఠమరిందమమ్ ।

సహస్రకరమత్యుగ్రం వందే శంభుముమాపతిమ్ ॥ 1

అథాపరం సర్వపురాణగుహ్యం నిశ్చేషపాపౌఘహరం పవిత్రమ్ ।

జయప్రదం సర్వవిపత్త్యమోచనం వక్ష్యామి శైవం కవచం హితాయ తే ॥ 2

ఋషభ ఉవాచ :

నమస్కృత్య మహాదేవం విశ్వవ్యాపినమీశ్వరమ్ ।

వక్ష్యే శివమయం వర్మ సర్వరక్షాకరం నృణామ్ ॥ 3

శుచౌ దేశే సమాసీనో యథావత్పల్పితాసనః ।

జితేంద్రియో జితప్రాణశ్చింతయేచ్ఛివమవ్యయమ్ ॥ 4

హృత్పుండరీకాంతరసన్నివిష్టం స్వతేజసా వ్యాప్తసభోవకాశమ్ ।

అతీంద్రియం సూక్ష్మమనంతమాద్యం ధ్యాయేత్పరానందమయం మహేశమ్ ॥ 5

ధ్యానావధూతాఖిలకర్మబంధశ్చీరం చిదానందనిమగ్నచేతాః ।

షడక్షరన్యాససమాహితాత్మా శైవేన కుర్యాత్ప్రచేన రక్షామ్ ॥ 6

మాం పాతు దేవోఽఖిలదేవతాత్మా సంసారకూపే పతితం గభీరే ।

తన్నామ దివ్యం వరమంత్రమూలం ధునోతు మే సర్వమఘం హృదిస్థమ్ ॥ 7

సర్వత్ర మాం రక్షతు విశ్వమూర్తిః జ్యోతిర్మయానందఘనశ్చిదాత్మా ।

అఙ్గోరణీయాసురుశక్తిరేకస్స ఈశ్వరః పాతు భయాదశేషాత్ ॥ 8

యో భూస్వరూపేణ బిభర్తి విశ్వం పాయాత్స భూమేర్గిరిశోఽష్టమూర్తిః ।

యోఽపాం స్వరూపేణ నృణాం కరోతి సంజీవనం సోఽవతు మాం జలేభ్యః ॥ 9

కల్పావసానే భువనాని దగ్ధ్వా సర్వాణి యో నృత్యతి భూరీలః ।

స కాలరుద్రోఽవతు మాం దమగ్నోర్వాత్మాదిభీతేరఖిలాచ్ఛ తామాత్ ॥ 10

ప్రదీప్తవిద్యుత్సకావభాసో విద్యావరాభీతికుఠారపాణిః ।

చతుర్ముఖస్తత్పురుషస్త్రినేత్రః ప్రాచ్యాం స్థితో రక్షతు మామజస్రమ్ ॥ 11

- కురారఖేటాంకుశపాశశూలకపాలధక్కాక్షగ్గుణాన్ దధానః ।
చతుర్ముఖో నీలరుచిస్త్రినేత్రః పాయాదఘోరో దిశి దక్షిణస్యామ్ ॥ 12
- కుందేందుశంఖస్ఫటికావభాసో వేదాక్షమాలావరదాభయాంకః ।
త్ర్యక్షశ్చతుర్వక్త ఉరుప్రభావస్సద్యోఽధిజాతోఽవతు మాం ప్రతీచ్ఛామ్ ॥ 13
- వరాక్షమాలాభయటంకహస్తస్సరోజకింజల్కసమానవర్ణః ।
త్రిలోచనస్సారుచతుర్ముఖో మాం పాయాదుదీచ్ఛాం దిశి వామదేవః ॥ 14
- వేదాభయేష్టాంకుశపాశటంకకపాలధక్కాక్షకశూలపాణిః ।
సితద్యుతిః పంచముఖోఽవతాన్మామీశాన ఊర్ధ్వం పరమప్రకాశః ॥ 15
- మూర్ధానమవ్యాసృమ చంద్రమౌళిః భాలం మమావ్యాదధ భాలనేత్రః ।
నేత్రే మమావ్యాద్భగనేత్రహారీ నాసాం సదా రక్షతు విశ్వనాథః ॥ 16
- పాయాఽఘృతీ మే శ్రుతిగీతకీర్తిః కపోలమవ్యాత్సతతం కపాలీ ।
వక్త్రం సదా రక్షతు పంచవక్త్రో జిహ్వం సదా రక్షతు వేదజిహ్వః ॥ 17
- కంఠం గిరీశోఽవతు నీలకంఠః పాణిద్వయం పాతు పినాకపాణిః ।
దోర్మూలమవ్యాసృమ ధర్మభాహుర్వక్తస్థులం దక్షమఖాంతకోఽవ్యాత్ ॥ 18
- మమోదరం పాతు గిరీంద్రధన్వా మధ్యం మమావ్యాసృదనాంతకారీ ।
హేరంబతాతో మమ పాతు నాభిం పాయాత్కటీ ధూర్జటిరీశ్వరో మే ॥ 19
- ఊరుద్వయం పాతు కుబేరమిత్రో జానుద్వయం మే జగదీశ్వరోఽవ్యాత్ ।
జంఘాయుగం పుంగవకేతురవ్యాత్పాదౌ మమావ్యాత్పురపంద్యపాదః ॥ 20
- మహేశ్వరః పాతు దినాదియామే మాం మధ్యయామేఽవతు వామదేవః ।
త్రిలోచనః పాతు తృతీయయామే వృషధ్వజః పాతు దినాంత్యయామే ॥ 21
- పాయాన్నిశాదౌ శశిశేఖరో మాం గంగాధరో రక్షతు మాం నిశీధే ।
గౌరీపతిః పాతు నిశావసానే మృత్యుంజయో రక్షతు సర్వకాలమ్ ॥ 22
- అంతఃస్థితం రక్షతు శంకరో మాం స్థాణుస్సదా పాతు బహిఃస్థితం మామ్ ।
తదంతరే పాతు పతిః పశూనాం సదా శివో రక్షతు మాం సమంతాత్ ॥ 23
- తిష్ఠంతమవ్యాద్భువనైకనాథః పాయాద్వజంతం ప్రమథాధినాథః ।
వేదాంతవేద్యోఽవతు మాం నిషణ్ణం మామవ్యయః పాతు శివశృయానమ్ ॥ 24
- మార్గేషు మాం రక్షతు నీలకంఠః శైలాది దుర్గేషు పురత్రయారిః ।
అరణ్యవాసాదిమహాప్రవాసే పాయాన్మృగవ్యాధ ఉదారశక్తిః ॥ 25
- కల్పాంతకాలోగ్రపటుప్రకోపః స్ఫుటాట్టహాసోఽచ్చలితాండకోశః ।
ఘోరారిసేనార్ణవదుర్నివారమహాభయాద్రక్షతు వీరభద్రః ॥ 26
- పత్త్యశ్వమాతంగఘటావరూధసహస్రలక్షాయుతకోటిభీషణమ్ ।
అక్షౌహిణీనాం శతమాతతాయినాం చింద్యాన్మృదోఽఘోరకురారధారయా ॥ 27

నిహంతు దన్యాన్ప్రళయానలార్పిష్టలత్రిశూలం త్రిపురాంతకస్య ।

శార్దూలసింహార్షవృకాదిహింస్రాసి సంత్రాసయత్త్విశధనుఃపినాకమ్ ॥

28

దుస్సప్సు దుశ్శుకున దుగ్గతి దౌర్మనస్య దుర్నిక్ష దుర్వృసన దుస్సహ దుర్యశాంసి ।

ఉత్పాతతాపవిషభీతిమసద్రహోర్దివ్యాధీంశ్చ నాశయతు మే జగతామధీశః.

29

ఓన్నమో భగవతే సదాశివాయ సకలతత్త్వాత్మకాయ సకలతత్త్వవిదూరాయ సకలలోకైకకర్త్రే
సకలలోకైకభర్త్రే సకలలోకైకపార్త్రే సకలలోకైకగురవే సకలలోకైకసాక్షిణే సకలనిగమగుహ్యాయ
సకలవరప్రదాయ సకలదురితార్తిభంజనాయ సకలజగదభయంకరాయ సకలలోకైకశబ్దరాయ
శశాంజితేభరాయ శాశ్వతనిజావాసాయ నిర్గుణాయ నిరుపమాయ నీరూపాయ నిరాభాసాయ నిరామయాయ
నిష్ప్రపంచాయ నిష్కలజ్ఞాయ నిర్దున్దవాయ నిస్సంగాయ నిర్మలాయ నిర్గమాయ నిత్యరూపవిభవాయ
నిరుపమవిభవాయ నిరాధారాయ నిత్యశుద్ధబుద్ధవ రిషార్థ సచ్చిదానందాద్వయాయ
పరమశాస్త్రప్రకాశతేజోరాసాయ జయ జయ మహారోద్ర మహారోద్ర భద్రావతార దుఃఖదాపదారణ
మహాభైరవ కాలభైరవ కల్పాంతభైరవ కపాలమాలాధర ఖట్వాంజ్ఞఖడ్గచర్యమశాంజుశ
దమరుశూలచాపబాణగదాశక్తిభిండిపాలతోమర మునలముద్గరవట్టిశవరశుపరిఘభుశు
ండిశతఘ్నైకప్రద్యాయుధభీషణకర సహస్రముఖ దంష్ట్రైకరాల వికటాట్టహాసవిస్ఫారితబ్రహ్మమణ్డల
నాగేంద్రకుండల నాగేంద్రహార నాగేంద్రవలయ నాగేంద్రచర్యధర మృత్యుంజయ త్ర్యంబుక త్రిపురాస్తక విరూపాక్ష
విశ్వేశ్వర విశ్వరూప వృషభవాహన విషభూషణ విశ్వతోముఖ సర్వతో రక్షరక్ష మాం జ్వలజ్వల మహామృత్యు
భయమపమృత్యుభయం నాశయ నాశయ రోగభయముత్సాదయోత్సాదయ విషసర్పభయం శమయశమయ
చోరభయం మారయమారయ మమ శత్రూసుచ్చాటయోచ్చాటయ శూలేన విదారయవిదారయ కుఠారేణ
భిన్నిభిన్ని ఖడ్గేన భిన్నిభిన్ని ఖట్వాంగేన విపోభయవిపోభయ ముసలేన నిష్పేషయనిష్పేషయ బాణైః
సంతాడయసంతాడయ రక్షాంసి భీషయభీషయ భూతాని విద్రావయవిద్రావయ
కూష్మాణ్డబేతాలమారీగణబ్రహ్మారక్షాసన్ సంత్రాసయ సంత్రాసయ మమాభయం కురుకురు వితస్తం
మామాశ్వాసయాశ్వాసయ సరక భయాన్మాముద్ధారయోద్ధారయ సంజీవయసంజీవయ క్షుత్త్రద్భ్యం
మామాప్యాయ యాప్యాయయ దుఃఖాతురం మామానస్తయానస్తయ శివకవచేన మామాచ్ఛాదయాచ్ఛాదయ
త్ర్యంబుక సదాశివ నమస్తే నమస్తే నమస్తే ॥

ఓం భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్విమోకః.

ఋషభ ఉవాచ :

ఇత్యేతత్ప్రపంచం శైవం వరదం వ్యాహృతం మయా ।

సర్వభాద్రాప్రశమనం రహస్యం సర్వదేహినామ్ ॥

30

ఫలశ్రుతిః :

యస్సదా ధారయేన్నర్త్యః శైవం కవచముత్తమమ్ ।

న తస్య జాయతే క్వాపి భయం శంభోరనుగ్రహతో ॥

31

క్షీణాయః మృత్యుమాపన్నో మహారోగహతోఽపి వా ।

సద్యస్సుఖమవాప్నోతి దీర్ఘమాయుశ్చ విందతి ॥

32

- సర్వదారిద్ర్యశమనం సౌమంగల్యవివర్ధనమ్ ।
యో ధత్తే కవచం శైవం స దేవైరపి పూజ్యతే ॥ 33
- మహాపాతకసంఘాతైర్మృచ్యతే చోపపాతకైః ।
దేహంతే ముక్తిమాప్నోతి శివవర్మానుభావతః ॥ 34
- త్వమపి శ్రద్ధయా వత్స శైవం కవచముత్తమమ్ ।
ధారయస్వ మయా దత్తం సద్యశ్చైవో హ్యవాప్యసి ॥ 35

సూత ఉవాచ :

- ఇత్యుక్త్వా ఋషభో యోగీ తస్మై పార్థివసూనవే ।
దదౌ శంఖం మహారావం ఖడ్గం చారినిహదనమ్ ॥ 36
- పునశ్చ భస్మ సంమంత్ర్య తదంగం పరితోఽస్మృశత్ ।
గజానాం షట్ సహస్రస్య ద్విగుణఞ్చ బలం దదౌ ॥ 37
- భస్మప్రభావాత్సంప్రాప్య బలైశ్చర్యధృతిస్ఫుటీః ।
స రాజప్రత్యశ్శుభే శరదర్ప ఇవ శ్రియా ॥ 38
- తమాహ ప్రాంజలిం భూయస్స యోగీ నృపనందనమ్ ।
ఏష ఖడ్గో మయా దత్తస్తపోమంత్రానుభావితః ॥ 39
- శితధారమిమం ఖడ్గం యస్మై దర్శయసి స్ఫుటమ్ ।
స సద్యో మ్రియతే శత్రుస్సాక్షాన్మృత్యురపి స్వయమ్ ॥ 40
- అస్య శంఖస్య నిర్వాదం యే శృణ్వంతి తవాహితాః ।
తే మూర్ఛితాః పతిష్యంతి న్యస్తశస్త్రా విచేతనాః ॥ 41
- ఖడ్గశంఖావిమౌ దివ్యౌ పరస్యైవినాశినౌ ।
ఆత్మసైన్యస్వపక్షాణౌ శౌర్యతేజోవివర్ధనౌ ॥ 42
- ఏతయోశ్చ ప్రభావేణ శైవేన కవచేన చ ।
ద్విషట్ సహస్రనాగానాం బలేన మహతాపి చ ॥ 43
- భస్మధారణసామర్థ్యాచ్చత్రస్యైవం విజేష్యసి ।
ప్రాప్య సింహాసనం పైత్ర్యం గోప్తాసి పృథివీమిమామ్ ॥ 44
- ఇతి భద్రాయుషం సమ్యగనుశాస్య సమాత్మకమ్ ।
తాభ్యాం సంపూజితస్సోఽథ యోగీ స్వైరగతిర్మయౌ ॥ 45

ఇతి శ్రీ సృందపురాణే బ్రహ్మాత్తరఖండే
శ్రీ శివకవచస్తోత్రప్రభావవర్ణనం నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః.

ఓం తత్సత్

శ్రీరంగకవి రచించిన

త్రిపురాంబిక “చూర్ణిక”

అర్థ విశేషాలు - డా॥ తాడేపల్లి పతంజలి

శ్రీమత్పదంబతరు విడంబిత లస దంబురుహచర ద్వలమాన మానసౌక గరుత్పవమాన
ప్లవమాన భాసమాన కంకేళీ వనకేళీ సంజాత శ్రమబిందు కందళిత ముఖారవిందే! సంతతానందే!

సర్వ సర్వసహృద్వ ధూర్వహ దుర్వార దర్శికర గర్వ నిర్వాపణ చణ దోర్వల్లీ సమరోపిత
మార్వీ నిర్భర నిర్దోష నిర్భిద్యమాన పూర్వామర గుర్విణ్ణుదర దరీ కుడుంగే! శౌర్యానుషంగే!

శుంభ దంభా మఖారంభ సమయ సముజ్జ్వంభిత దిక్కుంభి ప్రకటకట ప్రవద్ధానాసవ పానోదిత
గానాధిక నానా మధుపానీకకులీనాంచిత వినీల పతత్ర ప్రభా భాసమానాసమానాలకాభిరామే!
మరకతశ్యామే!

రంగదభంగ రణరంగ కళాభిషంగ చండముందాసురప్రకాండ ఖండ నోద్దం డాఖండల
వేదండ తుందాయమాన భుజాదండ మండిత మండలాగ్ర రోచిః ప్రక్షీర్ణ బ్రహ్మాండ కరందే! చాముందే!

యుగవిగమావసర సముద్భూత ప్రవాత సంఘాత జీమూత మధ్య ధగధ్ధగాయమాన సౌదామనీ
ద్యుతి వినిర్మితి కోమల సంహాసన విశేషే! అపహృతదోషే!

అసమసమయ వికసిత కుసుమ కిసలయ మస్మణ ఘుస్మణ వినరణ చరణాలంకరణ నిపుణ
నూపుర కుమారావ లయయుత కలకంఠ కంఠకలరవానుకూల పంచమస్వర గ్రామానుకరణ విపంచికా
వల్లరీ నినాదామోదిత సకల దిశావశాశే! సుప్రకాశే!

తారాకర తారాధిప తారాద్రి సమీరాశన క్షీరాబ్ధి పటీరాంబుజ హీరాబ్జ సుధాధారా నిభ
గౌరద్యుతి విద్యోతమాన యశోవిశాలే! శ్రీబాలే!

చిదగ్గుకుండికార్జవ సంజాత భవనమోహినీ గేహినీ సమస్త కుల కౌలీ నిగర్భ రహస్యాతిరహస్య పరాపరరహస్య యోగినీ శ్రీమత్కృమారగిరింద్ర సౌవర్ణప్రాకార మధ్య విటంక విన్యస్త నిస్తుల ప్రశస్త మణిగణ వ్యాకీర్ణ మండపాభ్యంతర వితర్దికారంగ పలభికాయంత్ర పాంచాలికాయమాన ప్రమథగణసేవిత శ్రీ త్రిపురాంతకేశ్వరోత్పంగనివాసే! విశదహాసే!

సకల సుకవి వర్ణిత మృదుమధుర కవితా రచనాధురీణ భారతులాన్వయాంభోధి తుహినకర రంగయాభిధా నాంగ నాదె మాంబికా గర్భశుక్తి మౌక్తికాయమాన శ్రీరంగకవి విరచిత గద్యపద్యానమోద మానసాంభోజే! నత సురసమాజే!

శ్రీత్రిపురాంబికాభిధే! యావత్పీర్ణజగదంబే! అధరజితబింబే! పులిననితంబే! శ్రీశ్రీ త్రిపురాంబే! సదా మాం పాహి, మాం పాహి.

త్రిపురాంతకంలో కదంబవన పీఠేశ్వరిగా వెలసిన బాలా త్రిపుర సుందరిపై ఒక చూర్ణికను పందొమ్మిదవ శతాబ్దానికి చెందిన భారతుల పేరయ్య శాస్త్రి రచించారు. ఈయనకు శ్రీరంగకవి అని ఇంకోపేరు. కర్నూలు మండలంలోని అన్నసముద్ర గ్రామవాసి. కాలం పందొమ్మిదవ శతాబ్దం.

చూర్ణిక లక్షణాలు : లక్షణశిరోమణి మతమున వచనరచన అయిదురకాలు. గద్య, బిరుదుగద్య, చూర్ణిక, వచనము, విన్నపము. వీటిలో చూర్ణికలను కృష్ణమాచార్యుడు రచించినట్లుగా చెప్పి తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులవారు తమ సంకీర్తనలక్షణములో చూర్ణిక లక్షణాలు ఈ పద్యంలో చెప్పారు.

ధర కృష్ణాచార్యాదిక - పరికల్పితపదము తాళబంధచ్ఛందో
విరహితమై చూర్ణాఖ్యం - బరగును నిర్బుక్తనామభాసితమగుచున్,

చూర్ణిక ఛందస్సు లేనిది. నిర్బుక్తము అని ఇంకొక పేరు దీనికి ఉంది అని అన్నమయ్య వివరణ. పొత్తపి వేంకటరమణకవి లక్షణశిరోమణిలో చూర్ణిక లేకవచన ద్వివచన బహువచన సందర్భంబులుగ విభక్త్యానుశాసనిక సమాసాదిత కల్పనానల్పజల్పితంబై వెలయును అన్నాడు. ఏకవచన ద్వివచన బహువచన సందర్భాలతో, మనోహరమైన కల్పనలతో, విభక్తులను అనుశాసించుటకు తగినట్లుగ చూర్ణిక ఉంటుందన్నాడు.

ఇక చూర్ణికకు ప్రముఖ నిఘంటువులు ఇచ్చిన అర్థాలు ఇవి :

- ◆ 1. గద్యభేదము; 2. గ్రంథభేదము. (శబ్దరత్నాకరము బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులు 1912)
- ◆ A sort of harmonious prose, not divided into prosodial feet, but with the unbroken sentence running on continuously. (బ్రౌణ్య తెలుగు-ఇంగ్లీష్ నిఘంటువు 1903)
- ◆ a kind of easy prose (శంకరనారాయణ తెలుగు-ఇంగ్లీష్ నిఘంటువు 1953)
- ◆ 'చూర్ణిక' అంటే తేలిక పదాలతో కూర్చిన రచన అనే అర్థం కొంతమంది చెప్పారు. మల్లాది రామకృష్ణ శాస్త్రి గారయితే చూర్ణిక పదం బాగా నచ్చి ఒక చక్కటి కథ కూడా వ్రాసారు.

'మానాన్న చూశావ్. బయట పరమ సాధువు. ఇంట ఫాలాక్షుడు... ఎవరి మీదా కోపం

కాదు. ఎందుకో ఒకందుకని కాదు. ఎప్పుడు ఒకటే ధుమధుమ... అలా అని పెళ్లాన్ని వేపుక తినేవాడా... అక్కడ పిల్లి... నా మీద మాత్రం ఒంటికాని మీద లేచేవాడు...' అంటూ తమాషాగా చమత్కారంగా చూర్చికలోని ఒక పాత్ర చెబుతుంది.

ఈ నేపథ్యంలో మనం ఇప్పుడు శ్రీ దీపాల పిచ్చయ్య శాస్త్రిగారు తమ చాటుపద్యరత్నాకరములో ఉదహరించిన బాలా త్రిపురసుందరి ఉపాన్యదేవతగా కల శ్రీరంగ కవి చూర్చికను అర్థ తాత్పర్య విశేషాలతో తెలుసుకొనే ప్రయత్నం చేద్దాం.

శ్రీమత్పదంబతరు విడంబిత లస దంబురుహచర ద్వలమాన మానసాక గరుత్పవమాన ప్లవమాన భాసమాన కంకేళీ వనకేళీ సంజాత శ్రమబిందు కందళిత ముఖారవిందే! సంతతానందే!

అర్థం : శ్రీమత్ = సంపద గలిగిన, ఒప్పిదము గలిగిన; కదంబతరు = కడిమి చెట్టును; విడంబిత = అనుకరించు; లసత్ = ప్రకాశమానమైన; అంబురుహ = నల్లటి పద్మములందు; చరత్ = విహారము చేస్తూ; వలమాన = అటు ఇటూ తిరుగుచున్న; మానసాక = హంస యొక్క; గరుత్ = టెక్క; పవమాన = వాయువులో; ప్లవమాన = తెప్పగా; భాసమాన = ప్రకాశించుచున్న; కంకేళీ = అశోకము; వనకేళీ = అడవిలో తిరుగుటచేత; సంజాత = పుట్టిన; శ్రమబిందు = శ్రమతో పుట్టిన చెమట బిందువులచే; కందళిత = చిగురించుచున్న, మొగ్గతొడుగుతున్న; ముఖారవిందే! = ముఖపద్మము కలదానా; సంతతానందే! = ఎప్పుడూ ఆనందము గొలుపుదానా! ఆనందస్వరూపిణీ.

తాత్పర్యం : సంపద గలిగిన కడిమి చెట్టును అనుకరించు ప్రకాశమానమైన నల్లటి పద్మములందు విహారము చేస్తూ అటు ఇటూ తిరుగుచున్న హంస యొక్క టెక్కవాయువులో తెప్పగా ప్రకాశించుచున్న అశోకములున్న అడవిలో తిరుగుట చేత పుట్టిన శ్రమతో కలిగిన చెమట బిందువులచే చిగురించుచున్న మొగ్గతొడుగుతున్న ముఖపద్మము కలదానా! ఎప్పుడూ ఆనందము గొలుపుదానా! ఆనందస్వరూపిణీ! ఓ త్రిపురసుందరీ దేవీ! నీకు నమస్సులు.

విశేషాలు : పరమాత్ముడు కృష్ణావతారంలో స్నానం చేస్తున్న ఆడవారి వస్త్రాలను దొంగిలించి, సమీపంలోని కడిమిచెట్టు నెక్కి కూర్చున్నాడట. ఆ సమయంలో తాను చెట్టుగా జన్మించి నందుకు తనకు కలిగిన సంతాపాన్ని ఆ కడిమి చెట్టు పోగొట్టుకొని సంతోషాన్ని పొందిందని పోతన గారి వర్ణన. (భాగవతం. దశ. 818వ.)

“రానే హరిమిహ విహిత విలాసం” అను ఒక అష్ట పదిలో జయదేవుడు విశద కదంబ తలె మిళితం కలి కలుష భయం శమయంతం/ మామపి కిమపి తరంగదనంగ దృశా మనసా రమయంతం” అన్నాడు. “సఖీ! కదంబ వృక్ష నీడలో చేరిన వాడు, కలియుగపాతకాలను పోగొట్టేవాడు, మన్మథ కామ దృష్టితో నన్ను సంతోష పెట్టేవాని యొక్క అందంగా ఆ పెదవిమీద ప్రకాశించే స్వామి మందహాసాన్ని నా మనస్సు ఈ పొదరింటిలో స్మరిస్తోంది” అని వ్రాసాడు. శ్రీకృష్ణునికి కదంబ వృక్షమంటే అంత ప్రేమ.

కదమ్బువనచారిణీం మునికదమ్బుకాదమ్బినీం
నితమ్బుజితభూధరాం సురనితమ్బినీసేవితామ్ ।
నవామ్బురుహలోచనామభినవామ్బుదశ్యామలాం
త్రిలోచనకుటుమ్బినీం త్రిపురసుందరీమాశ్రయే ॥

అను ప్రసిద్ధమైన శ్లోకం కూడా అమ్మని కడిమి చెట్లయందు నివసించుదానిగా మొట్టమొదటి వర్ణన చేసింది. (కడిమి చెట్ల వనములో నివసించునదీ, మునిసముదాయమును కదంబవృక్షములను ఆనందింప చేయు మేఘమాలయైనదీ, పర్వతముల కంటే ఎత్తైన నితంబము కలదీ, దేవతాస్థీలచే సేవింపబడునదీ, తామరలవంటి కన్నులు కలదీ, తొలకరిమబ్బులా నల్లనైనదీ, మూడు కన్నులు కల పరమేశ్వరుని ఇల్లాలు అగు త్రిపురసుందరిని ఆశ్రయించుచున్నాను.)

త్రిపురాంతక స్థలపురాణాన్ని వివరించే బోర్డులో కూడా అమ్మ కదంబవన మధ్యంలో త్రిపురాంతక పీఠేశ్వరిగా వెలసినట్లు వ్రాయబడిఉంది. అందుకనే రంగకవి కూడా అమ్మవారి స్తోత్రాన్ని కడిమి చెట్టుతో ప్రారంభించాడు.

సర్వ సర్వసంహాఖర్వ ధూర్వహ దుర్వార దర్వీకర గర్వ నిర్వాపణ చణ దోర్వల్లీ సమారోపిత మౌర్వీ నిర్భర నిర్వోష నిర్బిద్యమాన పూర్వామర గుర్విణ్ణుదర దరీ కుడుంగే! శౌర్యానుషంగే!

అర్థం : సర్వ = సమస్తమయిన; సర్వసంహా = భూమి; అఖర్వ = విస్తారమైన, గొప్పదైన; ధూర్వహ = భారము వహించు; దుర్వార = వారింపనలవికాని; దర్వీకర = ఆదిశేషుడను పాము యొక్క; గర్వ = గర్వమును; నిర్వాపణ = వధించు (పోగొట్టి); చణ = నేర్పు కలిగిన; దోర్వల్లీ = బాహువులనెడి తీగలయందు; సమారోపిత = అధిరోపించిన; మౌర్వీ = అల్లెత్రాటి యొక్క; నిర్భర = భరింపశక్యముకాని, అధికమయిన; గాఢమయిన; నిర్వోష = ధ్వని, నిర్బిద్యమాన = చీల్చుట; బయటఁబెట్టుట; పూర్వామర = తూర్పు, పడమరల దిక్కులనెడి; గుర్విణ్ణుదర = చూలాలి ఉదరములనెడి; దరీ = గుహలలో విలసిల్లు; కుడుంగే = పొదరిల్లులాంటిదానా!; **శౌర్యానుషంగే!** = పరాక్రమముయొక్క చేరిక కలదానా!

తాత్పర్యము : సమస్తమయిన భూమి విస్తారమైన, గొప్పదైన భారము వహించు ఆదిశేషుడను పాము యొక్క గర్వమును పోగొట్టి, నేర్పు కలిగిన బాహువులనెడి తీగలయందు అధిరోపించిన అల్లెత్రాటి యొక్క అధికమయిన ధ్వని చేత బయటఁబెట్టుట; తూర్పు, పడమరల దిక్కులనెడి చూలాలి ఉదరములనెడి గుహలలోని పొదరిల్లుకలదానా! పరాక్రమముయొక్క చేరిక కలదానా! నీకు నమస్సులు.

విశేషాలు : ఈ భూమిని తానే మోస్తున్నానని ఆదిశేషునికి ఒక రకమైన గర్వముంది. నువ్వు అల్లెత్రాడు అలా సంధించావో లేదో, ఆ బ్రహ్మాండమయిన ధ్వని చేత దిక్కులన్నీ బ్రద్ధలయ్యాయి. ఆదిశేషునికి తన సామర్థ్యమేపాటిదో తెలిసివచ్చిందని భావం.

శుంభ దంభా మఖారంభ సమయ సముజ్జృంభిత దిక్కుంభి ప్రకటకట స్రవద్దానాసవ పానోదిత గానాధిక నానా మధుపానీకకులీనాంచిత వినీల పతత్ర ప్రభా భాసమానాసమానాలకాభిరామే! మరకతశ్యామే!

అర్థం : శుంభ = శుంభుడను రాక్షసునియొక్క; దంభా మఖారంభ = కపటపుయజ్ఞములో ఆరంభించిన; సమయ = శవధము చేత; సముజ్జృంభిత = బాగా అతిశయించిన; దిక్కుంభి = దిక్కులనెడి ఏనుగులయొక్క; ప్రకట = ప్రసిద్ధమయిన; కట = చెక్కిళ్లనుండి; స్రవత్ = స్రవించు; దాన + ఆనవ = మదమును పక్కముచేయని చెఱుకురసముతో చేసిన మద్యమును; పాన + ఉదిత = త్రాగుట చేత పుట్టిన; గాన + అధిక = గానములచేత అధికమయిన; నానా = వివిధమైన; మధుప + అనీక = తుమ్మెదల సమూహముతో; మధుకులీన + అంచిత = ఆడుతుమ్మెదల సమూహముతో; వినీల = బాగా నల్లని;

పతత్ర = రెక్క; ప్రభా భాసమాన = బాగా ప్రకాశించే; అసమాన = సాటిలేని; అలకాభిరామే = అలకా + అభిరామే = ముంగురుల చేత మనోజ్ఞమైన దానా!; **మరకతశ్యామే!** = ఆకుపచ్చ నీలము అనిపించే నీలము కలగలిపిన మరకతమణి శరీరకాంతికలదానా!

తాత్పర్యము : శుంభుడను రాక్షసునియొక్క కపటపుయజ్ఞములో ఆరంభించిన శపథము చేత బాగా అతిశయించిన దిక్కులనెడి ఏనుగులయొక్క ప్రసిద్ధమయిన చెక్కిళ్లనుండి స్రవించుమదమను పక్షముచేయని చెఱుకురసముతో చేసిన మద్యమును త్రాగుటచేత పుట్టిన గానములచేత అధికమయిన ఉత్సాహము కలిగిన వివిధమైన; తుమ్మెదల నల్లని రెక్కలవలె బాగా ప్రకాశించే సాటిలేని ముంగురుల చేత మనోజ్ఞమైన దానా! ఆకుపచ్చ నీలము అనిపించే నీలము కలగలిపిన మరకతమణి శరీరకాంతికలదానా!

విశేషాలు : త్రిపురసుందరీదేవి ముంగురులు తుమ్మెద రెక్కలవలె నల్లగా ఉన్నాయని చెప్పుట కొరకు శుంభుడను వాడు చేసిన గర్వ యజ్ఞ ప్రసక్తి తెచ్చి భావసౌందర్యాన్ని కవి పెంచాడు. అమ్మ శుంభుని చంపి వాడి గర్వాన్ని పోగొట్టిందనే విషయం వివిధరీతులలో కవి చెప్పాడు.

హిరణ్యకశిపు వంశములో వుట్టిన నుందోవనుందల కొడుకులు శుంభ నిశుంభులు. వీరు పుష్కర క్షేత్రమున బ్రహ్మనుగూర్చి ఉగ్రతపము చేసి ఇంద్రాదిసురలను పరిభవించు శక్తిని పొందారు. వీరు గౌరీకాయకోశమునుండి పుట్టిన కౌశికీదేవిచే చంపబడిరి.

మరకతశ్యామలను దశ విద్యులలో (1. కాళి, 2. తార, 3. చిన్నమస్త, 4. శ్రీ, 5. భువనేశ్వరి, 6. భైరవి, 7. బగల, 8. ధ్రుమ, 9. త్రిపురసుందరి, 10. మాతంగి.) మాతంగి అను ఒక దేవతగా చెబుతారు. విష్ణువుకు పది అవతారములు ఉన్నట్లే ఆ పరదేవతకు కూడా పది విద్యులు, పది దేవతలు కలరు. ఒక్కో దేవతను ఒక్కో రూపములో, ఒక్కో మంత్రముతో ఆరాధిస్తారు. ఈమె శ్యామల వర్ణముతో కూడి వుంటుంది. ఈమె త్రిపుర సుందరికి మంత్రిణి. ఈమెనే **మరకతశ్యామల** అని సంస్కృతమునందు, పచ్చెయమ్మన్ అని తమిళములోను పిలుస్తారు.

మతంగుని కొమార్తె అగుటచే మాతంగి అను పేరు అమ్మవారికి వచ్చింది. మతంగ మహర్షి కడిమి చెట్ల మధ్య, అడవిలో ధ్యానం చేస్తుండగా ఈ దేవత సాక్షాత్కరించింది. నూరు సంవత్సరాలు ఆ మహర్షి తపస్సు చేస్తే కాళీ దేవి శ్యామలయై సాక్షాత్కరించింది. కాళీ తీవ్రరూపమైతే, శ్యామలను కోమల రూపంగా చెబుతారు. మాతంగికి మరో పేరు శ్యామల.

ఈమెను ఆరాధించే కాళిదాసు మహాకవి అయినాడు. మాతా మరకతశ్యామా మాతంగీ మధుశ్యామినీ, కుర్యాత్ కటాక్షం కళ్యాణీ కదంబవనవాసినీ. అని ఆయన చెప్పిన శ్లోకం ప్రసిద్ధమయినది.

ఆమె మధుశాలిని కూడా. అందుకే శ్రీరంగ కవి కూడా అమ్మని వర్ణిస్తూ ఈ పాదాలలో ఆసవ ప్రసక్తి తెచ్చాడు.

మధువు సుఖానికి సంకేతంగా ఒక సంస్కృతన్యాయంలో (మధు పశ్యసి దుర్బుధ్ధే ప్రపాతం కిం న పశ్యసి) చెప్పబడింది.

మూఢుడూ! తేనెనే చూచుచున్నావుగాని, పతనమును మాత్రము గమనించుట లేదు. ఒకడను చెట్టు చివరకొమ్మలో నున్న తేనెను సంపాదించవలయునను పేరాసతో ప్రాకుచుండెనేగాని, అచటికొమ్మ విఠిగి తాను పడుటను మాత్రము గమనించుట లేదట. అట్లే- తుచ్చకామసుఖ మనుభవించు నిచ్చచే చేయరాని పనులలో నడుగిడుటయేగాని మూఢులు దానివలన సంభవించు నరకమును మాత్రము గుర్తించరు.

రంగదభంగ రణరంగ కళాభిషంగ చండముండాసురప్రకాండ ఖండ నోద్యం దాఖండల వేదండ తుండాయమాన భుజాదండ మండిత మండలాగ్ర రోచిః ప్రక్షీర్ణ బ్రహ్మాండ కరందే! చాముందే!

అర్థం : రంగత్ = ప్రకాశించే; అభంగ = భంగము లేని; రణరంగ = యుద్ధరంగ; కళ + అభిషంగ = కళను చేరిన; చండముండాసురప్రకాండ = చండముండులను; అసుర = రాక్షసులను; ప్రకాండ = చెట్టు బోదెలను (శ్రేష్ఠుడు); ఖండన = ఖండించుట యందు; ఉద్ధండ + అఖండల = ఇంద్రునియొక్క వేదండ = ఐరావతమును; తుండాయమాన = తొండమును లాగి సాగదీయుటలో; భుజాదండ = భుజదండముతో; మండిత = అలంకరింపబడిన; మండలాగ్ర = కత్తి యొక్క రోచిః = వెలుగులో; ప్రక్షీర్ణ = వ్యాపించిన; బ్రహ్మాండ = బ్రహ్మాండమును; కరందే = భరణి కలదానా!; చాముందే = చాముండాదేవీ!

తాత్పర్యము : చాముండాదేవీ! యుద్ధరంగ కళలో ఆరితేరిన శుంభనిశుంభుల సేవకులయిన చండముండులను రాక్షసుల చెట్టు బోదెలను నువ్వు ఖండించే సమయములో ఇంద్రునియొక్క ఐరావతము ఉత్సాహంతో తొండమును లాగి సాగదీసింది. నీ భుజదండమును అలంకరించిన నీ కత్తి యొక్క వెలుగులో ఈ బ్రహ్మాండమంతా వ్యాపించి ఒక భరణి అయినది.

యుగవిగమావసర సముద్భూత ప్రవాత సంఘాత జీమాత మధ్య ధగద్ధగాయమాన సౌదామనీ ద్యుతి వినిర్మితి కోమల సంహనన విశేషే! అపహృతదోషే!

అర్థం : యుగ = యుగ; విగమ + అవసర = నాశన సమయములో; సముద్భూత = పుట్టిన; ప్రవాత = ప్రచండ మారుత; సంఘాత = గట్టి దెబ్బ, సమూహము; జీమాత మధ్య = మబ్బుల మధ్య; ధగద్ధగాయమాన = ధగద్ధగాయమానముగా వెలుగు; సౌదామనీ = మెరుపుల; ద్యుతి = కాంతితో; వినిర్మితి = చక్కగా నిర్మింపబడిన; కోమల సంహనన విశేషే! = కోమలమైన శరీర విశేషము కలదానా!; అపహృతదోషే! = పోగొట్టబడిన దోషములు కలదానా!

తాత్పర్యము : యుగాంతములో వచ్చే ప్రళయసమయములో ప్రచండ మారుతముల తాకిడి చేత మబ్బుల మధ్య ధగద్ధగాయమానముగా వెలుగు మెరుపుల కాంతితో చక్కగా నిర్మింపబడిన కోమలమైన శరీర విశేషము కలదానా! పోగొట్టబడిన దోషములు కలదానా!

విశేషము : శ్రీరంగ కవి గారి ఈ భావన చాలా కొత్తగా ఉంది. ప్రళయ కాలములోని మెరుపుల కాంతి అనూహ్యం. అటువంటి మెరుపుల కాంతితో త్రిపురసుందరీదేవి శరీరము నిర్మింపబడిందట. మళ్ళీ ఆ శరీరము కోమలమయినదట. జయహో.

అనమనమయ వికసిత కుసుమ కిసలయ మస్మణ ఘుస్మణ విసరణ చరణాలంకరణ నిపుణ నూపుర కుహారావ లయయుత కలకంఠ కంఠకలరవాసుకూల పంచమస్వర గ్రామానుకరణ విపంచికా వల్లరీ నినాదామోదిత సకల దిశావకాశే! సుప్రకాశే!

అర్థం : అసమ = సమయము కాని; సమయ = సమయములో; (శ్రీవిద్యలోని సమయాచారము కూడా ఇక్కడ సూచ్యం. అమ్మ సమయాచారతత్వరా కదా!) వికసిత = వికసించిన; కుసుమ = పువ్వు యొక్క; కిసలయ = చిగురు; మసృణ = చిక్కని, నున్నని; ఘుసృణ = కుంకుమపువ్వు; విసరణ = వ్యాపించిన; చరణాలంకరణ = పాదములను అలంకరించిన; నిపుణ = నేర్పు కలిగిన; నూపుర = అందె; కుహూరావ = కోకిల ధ్వనుల; లయ యుత = లయతో కూడిన; కలకంఠ = కోకిలల; కంఠ కలరవానుకూల = పావురముల ధ్వనులకు అనుకూలముగా; పంచమస్వర = పంచమస్వరమును; గ్రామానుకరణ = షడ్జాదిస్వరమును అనుకరించు; విపంచికా = వీణ; వల్లరీ = తీగ; నినాదామోదిత = నినాదమును ఆమోదించిన; సకల దిశావకాశే! = అన్ని దిశల వకాశము కలదానా!; **సుప్రకాశే!** = చక్కటి ప్రకాశము కలదానా!

తాత్పర్యం : బాగా ప్రకాశము కలిగిన అమ్మ పాదాలు ఎర్రగా ఉన్నాయి. ఆ అమ్మవారి పాదాలను అలంకరించిన నేర్పు కలిగిన అందెల కోకిలలు, పావురాలు ధ్వనులు నేర్పుకోవటానికి అనుకూలంగా సహకరిస్తున్నాయి. వీణల నినాదాన్ని ఫర్వాలేదులే అని ఆ నూపుర ధ్వనులు మెచ్చుకొంటున్నాయట.

విశేషాలు : అమ్మవారి కాలి అందెల చప్పుడు మనోహరంగా కవి పర్చించాడు. కోకిలల పంచమస్వరము, వీణల షడ్జాది స్వరము అమ్మ వారి అందెల మోతలో ఉన్నదని భావం.

తారాకర తారాధిప తారాద్రి సమీరాశన క్షీరాబ్ధి పదీరాంబుజ హీరాబ్జ సుధాధారా నిభ గౌరద్యుతి విద్యోతమాన యశోవిశాలే! శ్రీబాలే!

అర్థం : తారాకర = నక్షత్రముల సమూహము; తారాధిప = చంద్రుడు; తారాద్రి = హేమకూటపర్వతం; సమీరాశన = ఆదిశేషుడు; క్షీరాబ్ధి = పాలసముద్రము; పదీర + అంబుజ = చందనము, పద్మము; హీర = వజ్రము, అబ్జ = పద్మము; సుధా = అమృతము, ధారా = కత్తి అంచుతో; నిభ = సమానమైన; గౌరద్యుతి = తెల్లని కాంతితో; విద్యోతమాన = ప్రకాశించుచున్న; యశోవిశాలే! = విస్తారమైన కీర్తి కలదానా!; **శ్రీబాలే!** = శ్రీ బాలాంబికా! నమస్కారము.

తాత్పర్యం : కీర్తి తెల్లగా ఉన్నదనే కవి సమయాన్ని శ్రీరంగకవి ఈ పంక్తులలో కవి పాటించాడు. నక్షత్రముల సమూహము వలె, చంద్రుడు, పాలసముద్రము, చందనము, వజ్రము, అమృతము, కత్తి అంచుతో సమానమైన తెల్లని కాంతితో ప్రకాశించుచున్న విస్తారమైన కీర్తి కలదానా, శ్రీబాలాంబికా! నమస్కారము.

చిదగ్నికుండికార్ణవ సంజాత భువనమోహినీ గేహినీ సమస్త కుల కౌలీ నిగర్భ రహస్యాతిరహస్య పరాపరరహస్య యోగినీ శ్రీమత్కృపారగిరింద్ర సౌవర్ణప్రాకార మధ్య విటంక విన్యస్త నిస్తల ప్రశస్య మణిగణ వ్యాకీర్ణ మండపాభ్యంతర వితర్దికారంగ వలభికాయంత్ర పాంచాలికాయమాన ప్రమథగణసేవిత శ్రీ త్రిపురాంతకేశ్వరోత్సంగనివాసే! విశదహాసే!

అర్థం : చిదగ్నికుండికార్ణవ సంజాత = బ్రహ్మ తేజస్సుకు ఒక ఆకారమైన చిత్ అను అగ్నికుండం నుండి పుట్టిన (“చిత్” అంటే జ్ఞానం. ప్రతిపదార్థం వెనుక ఆ పదార్థానికి సంబంధించిన తత్వాన్ని జ్ఞానమంటారు. తత్త్వం లేకుండా పదార్థం వుండదు. వృక్షం లోని వృక్షత్వమే దానియొక్క జ్ఞానము. ఇదే చిత్ అని పిలువబడుతుంది.); భువనమోహినీ = భువనములను మోహింపచేయు; గేహినీ = ఇల్లాలు;

సమస్త = సమస్తమైన, కుల = కులమార్గమును అనుసరించే వారు, కౌలీ = కౌలమును అనుసరించే వారిని (కులమంటే వృష్టి కుండలినిని సమష్టిచైతన్యం అయిన పరమశివునితో అనుసంధానించే మార్గం. దీనినే 'కౌలమార్గం' అని కూడా అంటుంటారు కౌలముఅంటే భోగము, యోగము కలిపి ఆచరించే మార్గం); నిగర్భ రహస్యాతిరహస్య పరాపరహస్య యోగినీ = అనేక రహస్యములు కలిగిన యోగినులు కలది; శ్రీమత్కృమారగిరింద్ర = శోభావంతమైన కౌమారగిరిపర్వత శ్రేష్ఠము యొక్క; సౌవర్ణ = ప్రాకార మధ్య; బంగారు ప్రాకారముల మధ్య ఉన్న; విటంక = ఇంటి ముంజూరునందలి గువ్వగూడులో; విన్యస్త = ఉంచబడిన; నిస్తుల = సాటిలేని; ప్రశస్త = ప్రశస్తమైన; మణిగణ = మణి సమూహములతో; వ్యాకీర్ణ = చెదిరిన; మండపాభ్యంతర = మండపములోపలి; వితర్దికా = అరుగు; రంగ = నాట్యస్థానములోని; వలభికాయంత్ర = చంద్రశాల యంత్రములతో; పాంచాలికాయమాన = బొమ్మలుగ చేయబడిన; ప్రమథగణసేవిత = ప్రమథగణములచే సేవింపబడు; శ్రీత్రిపురాంతకేశ్వర = త్రిపురాంతకుడైన పరమశివుని యొక్క; ఉత్పంగ నివాసే = తొడపై నివాసము కలదానా!; విశదహాసే! = స్పష్టమయిన నవ్వు కలదానా!

తాత్పర్యము : అమ్మవారు బ్రహ్మ తేజస్సుకు ఒక ఆకారమైన చిత్ అను అగ్నికుండం నుండి పుట్టినది. భువనములను మోహింపచేయు ఇల్లాలు; అనేక రహస్యములు కలిగిన యోగులు, యోగినులు ధ్యానించే ఉదాత్త. ఆమె శివుని అంకముపై కూర్చొని, చక్కగా నవ్వుతోంది.

విశేషాలు : అమ్మ శివుని అంకముపై కూర్చొని శ్రీరంగ కవికి మానసిక దర్శనము ఇచ్చింది కాబోలు. ఆ ఆనందాన్ని కవి మనతో పంచుకొన్నాడు. త్రిపురాంతకుడు వెలసిన కొండ కుమారగిరి. కుమారస్వామి ఈ కొండపైన తారకాసురుని సంహరించారని ఒక కథనం. అందుకే ఈ కొండను ఈ పంక్తులలో శ్రీరంగకవి కౌమారగిరి అన్నాడు.

సకల సుకవి వర్ణిత మృదుమధుర కవితా రచనాధురీణ భారతులాన్వయాంభోధి తుహినకర రంగయాభిధా నాంగ నాదె మాంబికా గర్భశుక్తి మౌక్తికాయమాన శ్రీరంగకవి విరచిత గద్యపద్యానుమోద మానసాంభోజే! నత సురసమాజే!

అర్థం : సకల సుకవి వర్ణిత = సమస్త సుకవులచే వర్ణించబడిన; మృదుమధుర కవితా రచనాధురీణ = మృదుమధురమైన కవితా రచన చేయుటలో నేర్పరి యయిన; భారతులాన్వయాంభోధి = భారతుల వంశమునెడి సముద్రమునకు; తుహినకర = చంద్రునివంటి వాడయిన; రంగయాభిధాన = రంగయ అను పేరు కలిగినవాని; అంగన = స్త్రీ అయిన (భార్య అయిన); ఆదెమాంబికా = ఆదెమ అను తల్లియొక్క; గర్భశుక్తి మౌక్తికాయమాన = గర్భమనెడి ముత్యపు చిప్పలో ముత్యములా ప్రభవించిన; శ్రీరంగకవి విరచిత = శ్రీరంగ కవి అను నేను రచించిన; గద్యపద్యఅనుమోద = గద్య పద్యలచే సంతోషింపబడిన; మానసాంభోజే! = మనస్సును పద్మము కలదానా!; **నత సురసమాజే!** = నమస్కరించిన దేవతా సమూహము కలదానా!

తాత్పర్యం : సమస్త సుకవులచే వర్ణించబడిన మృదుమధురమైన కవితా రచన చేయుటలో నేర్పరియయిన భారతుల వంశమునెడి సముద్రమునకు చంద్రునివంటి వాడయిన రంగయ అను పేరు కలిగిన వాని భార్య అయిన ఆదెమ అను గర్భమనెడి ముత్యపు చిప్పలో ముత్యములా ప్రభవించిన శ్రీరంగకవి అను

నేను రచించిన గద్య పద్యములచే సంతోషింపబడిన మనస్సును పద్యము కలదానా! నమస్కరించిన దేవతా సమూహము కలదానా!

విశేషాలు : ఈ చూర్ణికను రచించిన భారతుల రంగ కవి - తండ్రి పేరు రంగయ అని, తల్లి పేరు ఆదెమ అని ఈ పంక్తుల ద్వారా తెలియుచున్నది.

శ్రీత్రిపురాంబికాభిధే! యావత్తీర్ణజగదంబే! అధరజితబింబే! పులిననితంబే! శ్రీశ్రీ త్రిపురాంబే! సదా మాం పాహి, మాం పాహి.

అర్థం : శ్రీత్రిపురాంబికాభిధే = శ్రీత్రిపురాంబిక అను పేరు కలదానా!; యావత్తీర్ణ జగదంబే! = సమస్త ప్రపంచానికి జననీ!; అధరజితబింబే = పెదవుల చేత జయింపబడిన దొండపండు కలదానా!; పులిన నితంబే = ఇసుకదిబ్బలవంటి నితంబములు కలదానా!; శ్రీశ్రీ త్రిపురాంబే! = శ్రీత్రిపురాంబికా దేవీ!; సదా = ఎప్పుడూ; మామ్ = నన్ను; పాహి = రక్షించు; మామ్ పాహి = నన్ను రక్షించు.

తాత్పర్యం : సులభ గ్రాహ్యం

ముగింపు : వ్యాసము మొదట చెప్పిన చూర్ణిక లక్షణాలన్నీ రంగకవి పాటించకపోయినా, అమ్మవారిపై భక్తి చూర్ణికలోని ప్రతి పదంలోను పలకరిస్తుంది. శ్రీవిద్య మొదలైన విశిష్ట సంప్రదాయాలు తెలిసిన వ్యక్తిగా కవి మనకి ఈ చూర్ణిక మొత్తం చదివినతర్వాత గోచరిస్తాడు.

భక్తితో ఈ చూర్ణిక చదివితే రంగ కవితా అమ్మ మనకు కూడా శివాంక స్థితయై నవ్వుతూ దర్శన మిస్తుంది. స్వస్తి.

శ్రీః

శాంతి మంత్రం

ఓం మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరంతి సింధవః । మాధ్వీర్నస్తంతోష్వషధీః ।

మధు నక్తముతోషసి మధుమత్పార్థివగ్ం రజః । మధుద్వారస్తు నః పితా ।

మధుమాన్సో వనస్పతిర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః । మాధ్వీర్గావో భవంతు నః ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

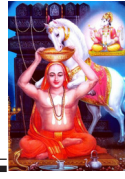
ఋతవాతే = మంచి కార్యం చేయాలని అభిలషించే; నః = మనకు; వాతా = గాలి; మధు = మాధుర్యంగా వీచుగాక; సింధవః = నదులు; మధు = తియ్యని నీటితో, క్షరంతి = ప్రవహించుగాక; ఓషధీః = చెట్లు చేమలు; మాధ్వీః సస్తు = పుష్టిగా ఉండుగాక; నక్తం ఉత ఉషసి = రాత్రింబవళ్లు; మధు = మాధుర్యాన్ని అందించుగాక; పార్థివగ్ం రజః = భూమి; మధుమత్ = తియ్యదనాన్ని ఇచ్చుగాక; నః = మన; పితా = తండ్రియైన; ద్వ్యోః = ఆకాశం; మధు = మాధుర్యాన్ని వర్షించుగాక; వనస్పతిః = చెట్లు చేమలకు అధిపతియైన చంద్రుడు; నః = మనకు; మధుమాన్ = తియ్యగా ఉండుగాక; గావః = పశువులు; నః = మనకు; మాధ్వీః భవంతు = తియ్యదనాన్ని ఇచ్చుగాక.

శ్రీ వాదిరాజతీర్థవిరచితః

శ్రీహయగ్రీవదణ్డకః

జయ జయ తురంగస్య సస్తో ముఖాన్నిర్గతానస్తవేదాదివిద్యాప్రబోధీకృతామృజ సమ్భూత! హేషారవోన్మిర్జితాశేషదైతేయ! లక్ష్మణైశ్చ మృతేనానిశం సిచ్యమానాః! రాకేస్తుకోటిప్రతికాశదేహప్రభా భాసితాబ్జాతగర్భాణ్ణబాహ్యేనరానప్రమథాత్రిశరుద్రేస్త ముఖ్యామరవ్రాతకోటిరమాణీకృతాన్నిచ్చటారణ్యేతాడ్రే! శరచ్చస్త్ర! హృన్మన్దిరధ్వాన్తరాశేః, ప్రవన్తామరానోకహస్త్వం పురా దేవ! నారాయణాశ్చేన రూపేణ లోకం స్వగర్భే నిధాయ, త్రియో బాహుయ్యుగ్మాన్తరే సంస్థితస్సన్, సిన్ధుక్షుప్తమాదౌ విధాతారమాన్యజ్ఞ, తత్సత్రయాగే హయగ్రీవరూపం సమాస్థాయ, దైత్యాధమం లోకశత్రుం మధుం కైటభాఖ్యం చ చక్రేణ హత్వా, పునర్లోకసంరక్షణార్థం ఝుష్యాద్యవతారై ర్మహాదైత్యసంఘాంశ్చ నిర్మథ్య, లోకాన్ సదా పాసి, భో దేవ! యస్త్వాం మనుష్యోత్రమో దుగ్ధపాథోధిమధ్యస్థ సుశ్యేతనామోల్లసద్దీప్త మధ్యే సుసన్తానవృక్షావలీవేష్టితే సన్మణిస్తమ్భయుక్తే మహామణ్డవే తత్ర పశ్యేరుహే కర్ణికాయాం సుధాసూతిబిమ్బే మహాయోగహీరే నిపణ్ణం, నమద్దేవతామౌలిమన్దారమాలాస్రవన్మాకరస్తద్ర వక్షాళితేనాబ్జుశ చృత్రపారీసవజ్రాముఖాతోర్ధ్వ-రేఖాజ్ఞితేనాష్ట్రీయుగ్మేన సంరాజితం, శ్వేతకూర్మార్కభగుల్పం, లసజ్జానుయుగ్మం, దిశాదన్విత శ్లోపమారుద్రవయం, దుగ్ధసిన్ధుస్తరిపో-పమేనాచృకౌశేయవస్రాభిరామేణ భాస్వన్నితమ్మేన యుక్తం, వియద్వాహినీవర్చలావర్త గమ్భీరనాభీనరస్తీరసజ్జాతరోహవలీమణ్డితేనోదరణాఞ్జితం, శ్రీనివాసాయితోరఃస్థలం, శేషభోగాభూషైశ్చతుర్భిస్సుదా శఙ్ఖముక్తాక్షమాలాలసత్పుస్తకోద్భేదయుక్తారవిన్దాని సమ్యక్ దధానం, రణద్భుజసంసక్తసంపుల్లమన్దారమాలావలీలగ్నసత్పణ్ణశోభాభిరామం, శశాఙ్గాంశు సజ్జాశనత్కేసర వ్రాతకోశావలీ మణ్డితం, దస్తకాన్నిచ్చటాభాసితాశావశాం, దలత్పద్మ పత్రాయతాక్షం, స్ఫురద్దక్షిణావర్తశఙ్ఖ ప్రతీకాశకర్ణం, లసన్మస్తకం, దివ్యముక్తామయోదార కోటిరకేయూరహారావలీ-మేఖలాద్యాఖిలైర్భూషణైర్భూషితం, చస్తనాచర్చితాశేషగాత్రం, సదా మూర్తిమద్వేదశాస్త్రేతిహాసాది-విద్యావలీసేవితం, శ్రీసతీచక్రలాపాజ్ఞినీరాజితం, బ్రహ్మరుద్రాదివన్ద్యం, మనఃపబ్బజే చిన్తయన్, దేవ! బాహ్యే హరిదోమయాలిప్తకే రజ్జవల్లీసుశోభాఞ్జితే స్థణ్డితే శ్వేతకౌశేయవస్రావృతే మాలతీమల్లికాది ప్రసూనావలీమణ్డితే చక్రపద్మాదినసన్మణ్డలోపేతహీరే యథా యాజ్ఞికా బాహ్యవహ్నా నిజాన్తఃస్థమగ్నిం సమాకృప్య మన్త్రాక్షతైః స్థావయిత్వార్చయన్తి స్మ తద్వద్భూహిర్యోగమార్గేణ హృత్పద్మమధ్యస్థమీశం స్పటిమ్బే ప్రతిష్ఠాప్య, నిత్యం త్వదష్టాక్షరేణోక్తమార్గేణ సంపూజయన్ వర్తతే, దేవ! యద్వా, సువర్ణాదినలోహపాత్రేషు వా భూర్జపత్రేషు వా పట్టపస్త్రేషు వా వహ్నిపూర్ణాణ దిగ్రాజదన్తరకేషు క్రమాదేకవర్ణం త్వదీయం లిఖిత్యాఽథ వజ్రాక్షరం గారదం చాష్టవర్ణం స్వరానుష్ఠభం సమ్యగాలిఖ్య తద్వత్ బహిర్భీజమార్గేష్వనజ్జక్షరైః కాదిసాన్తైః క్రమాద్యేష్టయిత్వా, తతో వ్యోమయుగ్మం ధరామణ్డలే దిక్పతీనాం చ బీజాని సంలిఖ్య, త్వద్భిమ్భవత్ గంధవిష్కోపహారాదిభిర్భక్తిభావేన సమ్పూజ్య సన్మన్తసిద్ధో భవేత్, తస్య వక్త్రే స్థిరా శారదా తస్య గేహ ధ్రువా శ్రీః, స్వయం తస్య దాసా సృపాలాదయ స్తస్య భక్తిర్భవేచ్ఛాశ్రుతి, తస్య విద్యాః స్ఫురన్మృతప్రజ్జయా, తస్య పుత్రాదివృద్ధిర్భవేత్, తస్య వాఙ్మా లభన్తే ఖిలా దేవ! యద్వా మనోర్జ్జఃపూకో భ్రువోరన్తరే త్వాం సమస్తాగమానుద్ధిరన్తం సమాచిన్త్య, తత్రైవ దీర్ఘాన్వితం బిస్మయ్యుక్తం చతుర్థోమ్మరూపం మనుం సాన్వితం సమ్యగుచ్ఛార్య సాయంముఖే ముక్తనామాసనే సంనివేశ్యానిలం

బేళయా పూరయన్ కేవలే కుంభకే సంస్థితస్సన్ తతోర్ద్వికృతేన స్వజిహ్వగ్రభాగేన రస్తం నిరుధ్యోగ్గతం సోమనీరం పిబేత్ ప్రత్యహం, తస్య గీర్వాణవాణీ వశా, తస్య పాతజ్వలం స్యాజ్వలం, తస్య భాట్టం ఘరట్టోత్థపిష్టోపమం, తస్య తర్కస్తవ పాణిస్థకర్కస్తవకా, తస్య వైయాసికీ గీర్మరున్మోచికా, సైష వాదేషు పజ్ఞాననో, దేవ! యో వా ఘృతం బ్రాహ్మికాపాచితం వాఽఖి వా కజ్జణీబీజజాలాని వాచాఽభిమస్త్ర్య త్వదీయేన మద్రేణ నిత్యం పిబేత్ ఖాదయేత్, తస్య వక్త్రే కవిత్వం సుధాసంమితం సమ్మవేత్, తస్య బుద్ధిర్బహుగ్రస్తంసందాణీ స్యాత్, ప్రభో దేవ! యత్తే పదామృజాశోచోదకం శూలపాణేశ్చిరోభూషణం, యస్య నాభ్యుద్భవో లోకనిర్వాణకృత్ పద్మభూర్యస్య పౌత్రో హరః సర్వసంహారకృత్, యస్య నిఃశ్వాసరూపా స్సమస్తాగమో యస్య పత్నీకటాక్షస్య లేశో విధీశేస్త్రముఖ్యామరస్థానదో యస్య తల్పం సశైలాటవీసిన్సు విశ్వమ్మృధారాకశ్యేషభోగీశ్వరో యస్య వామోత్తమస్సర్వవేదాభిమానీ ఖగాధీశ్వరో యస్య వక్త్రాగ్నిమధ్యే సురారాతినజ్ఞాః పతజ్ఞా బభూవుః, స్వయం యస్య దివ్యాహ్వయో భక్తిభాజాం నృణాం తీర్థకోట్యుత్తమప్రణ్యాధికో యస్య విజ్ఞానభక్త్యాఖ్యసత్ ద్రవ్యసంపాదకానాం భవేదక్షయానస్తభోగః, ప్రభో! దేవ! తం త్వామహం సచ్చిదానన్త మూర్తిం, జగజ్జన్మసంరక్షణాజ్ఞానసంహారబన్ధాదహేతుం, నిరస్తాధికం, నిస్సమం, సద్గుణామృనిధిం, నిత్యముక్తం, నిజానన్తత్వప్రం, విభుం, నిర్వతాశేషదోషం, నిరీశం, స్వరోమావలీకూప సంస్థాబ్జగర్భాణ్ణకోటిప్రజం, ముక్తవాగీశభోగీశపక్షీశదేవేశ కన్తర్పనూర్వాదిముఖ్యామరైస్సేవితం, శ్రీకరామృజరతోర్ద్వికాదీద్విస్తోమశోణీకృతాష్ట్రీ ద్వయం, భక్తలోకార్జితానేకజన్మాఘశుష్కాటవీపావకం, సర్వవేదైకవేద్యం, సర్వదేవైకవన్త్యం, లసద్భక్తిగమ్యం, మహాయోగివ్యాన్మన్దిరం, సన్తతానన్తభోగాసనం, దేవదేవం ప్రణమ్య, ప్రభో! ప్రార్థయే సాధునిన్దాత్మశంసాశ్రుతగ్రన్థదుఃశాస్త్రవేత్తత్త్వదుష్టాన్తృప్తత్త్వదుష్టాత్మ సేవాద్యసన్తాపరాధాలయం, నిత్యకర్మాద్యసమ్యానదూరం, దురాచారిణం, జ్ఞానహీనం, సదా క్రోధలోభాద్భమిత్రానిత్యం, సోత్తమాచార్యసేవానభిజ్ఞం, కృతఘ్నం, నృశంసం, మహాఘోషునిన్దో నిమగ్నం కృపామృనిధి! పాహి నిశ్చచ్చలాం తే పదామృజాయుగ్మే చ భక్తిం ప్రభో! దేహి సుజ్ఞానవన్తం కురుష్వాశు యత్తే మనోజ్ఞం లసత్పుణ్డరీకాయతాక్షం, ప్రసన్నాననం, చారుమన్దస్మితం, శోభనాఙ్గం, శశాంజుప్రభం, దివ్యసద్గన్తభూషామృరాలజ్యృతం, శ్రీసఖం, సచ్చిదానన్తరూపం సదాస్మన్మనఃపజ్జజే తత్ స్థిరం స్థాపయానన్తశక్తే!

జయ వాజివక్త్రప్రభో! జయ సిన్ధుకన్యాపతే! జయ దేవచూడామణే! జయానన్తమూర్తే! జయానన్తసిన్ధో! జయాగాధబోధప్రభో! శ్రీరమానాథ! లోకైకనాథాప్రమేయాచ్యుతానన్త! గోవిన్ద! తుభ్యం నమస్తే నమస్తే నమః. పాహి మాం పాహి. ✦ అక్షరదోషరహితమైనది. కంఠస్థము చేయదగినది.

శాంతి మంత్రం

ఓం పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్పూర్ణముదచ్యతే । పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

అదః = భగవంతుడు; పూర్ణమ్ = పూర్ణుడు; మిదమ్ = ఈ ప్రపంచం; పూర్ణమ్ = పూర్ణమైనది; పూర్ణాత్ = పూర్ణుడైన భగవంతునినుండే; పూర్ణమ్ = పూర్ణమైన ప్రపంచం; ఉదచ్యతే = ఉద్భవించింది; పూర్ణస్య = పూర్ణంనుండి; పూర్ణమ్ = పూర్ణాన్ని; ఆదాయ = తీసివేసినా; పూర్ణం ఏవ = పూర్ణం మాత్రమే; అవశిష్యతే = మిగిలివున్నది.

శ్రీ వాసిష్ఠగణపతిమునీంద్రవిరచితమ్ ప్రచణ్డచణ్డేత్రిరతి

ప్రథమం శతకమ్

ప్రథమో ముకులస్తంభకః

- వజ్రం జమ్బుభిదః సర్వస్వం సభసః । వందే వైరిసహం విద్యుజ్జ్యోతిరహమ్ ॥ 1
- సా శక్తిర్మృతామీశానస్య తతా । వ్యోమాగారరమా సా దేవీ పరమా ॥ 2
- సూక్ష్మం వ్యాపిమహో దృశ్యం వారిధరే । తత్త్వం తే మరుతాం రాజ్ఞః పత్ని పరే ॥ 3
- ద్వాభ్యాం త్వం వనితార్నూపాభ్యాం లససి । ఏకా తత్ర శబీ చణ్డచణ్డపరా ॥ 4
- ఏకా కాన్తిమతీ భర్తుస్తల్పనఖీ । అన్యా వీర్యవతీ ప్రాయో యుద్ధనఖీ ॥ 5
- ఏకా మోహయతే శక్రం చస్త్రముఖీ । అన్యా భీషయతే శత్రూసర్వముఖీ ॥ 6
- ఏకస్యాం తటితో రమ్యా దీప్తికలా । అన్యస్యాం సుతరాముగ్రా శక్తికలా ॥ 7
- ఏకస్యాః సదృశీ సౌందర్యే న పరా । అన్యస్యాస్తు సమా వీర్యే నాస్త్యపరా ॥ 8
- ఏకా సజ్జరతి స్వర్గే భోగవతీ । అన్యా భాతి నభోరణ్ణే యోగవతీ ॥ 9
- ఏకా వా దశయోః భేదేన ద్వివిధా । ఇన్ద్రాణీ విబుధైః గీతా పుణ్యకథా ॥ 10
- చణ్డి త్వం వరదే పిణ్డే కుణ్డలినీ । గీతా చ్చిన్నశిరాః ప్రాజ్ఞైరైభవిని ॥ 11
- అహుః కుణ్డలినీం యన్మూర్ఖా వియుతామ్ । చిత్రా సా వచసో భణ్ణీ బుద్ధిమతామ్ ॥ 12
- పుత్రాచ్చిన్నశిరాః పుణ్యాయా బ్ధుముఖీ । ఆవిక్షత్ కిల తాం శక్తిః శక్రసఖీ ॥ 13
- తస్మాద్వాయమవచ్ఛిత్వామౌజరమా । ఉక్తా కృత్రశిరాః సా శక్తిః పరమా ॥ 14
- ఓజీయస్యబలా తుల్యా కాపి నతే । రాజారెష్టనని స్వర్నారీ వినుతే ॥ 15
- యావన్తో వతరాః శక్తేర్భూమితలా । వీర్యేణాస్యధికా తేషు త్వం విమలే ॥ 16
- ప్రాగేవ త్వయి సత్యైస్త్రిశక్తికలా । వ్యక్తా భూచ్ఛిరసి చ్చిన్నే భూరిబలా ॥ 17
- త్వం చిన్నే మహసాం రాశిః శక్తిరసి । హుజ్జారేణ రిపువ్రాతం నిర్దహసి ॥ 18
- భోగాసక్తరతిగ్రాహజ్ఞాసనగా । బాలార్కద్యుతిభృత్పాదామౌజయువా ॥ 19
- చిన్నం పాణితలే మూర్ధానం దధతీ । ప్రాణానాత్మవశే సంస్థాప్యానహతీ ॥ 20
- స్పారాస్యేన పిబన్ముల్లోలానస్పృజః । ధ్వస్తానాదధతీ దృప్తాన్ భూమిభుజః ॥ 21
- దాకిన్యా నఘయా వర్ణిన్యా చ యుతా । రామామ్భూతవతు మాం దివ్యం భావమితా ॥ 22
- కార్యం సాధయతుం వీర్యం వర్షయ మే । చిత్తం స్వాత్మని చ చ్చిన్నే స్థాపయ మే ॥ 23
- యోగం మే విపయరాత్మభిం తరితుమ్ । చిత్తం దేవి కురు త్వం సాక్షాద్ధరితుమ్ ॥ 24
- మాన్దారెవ మే గాయత్రైర్విమలైః । చిన్నే సిద్ధతు తే పాదార్చా ముకులైః ॥ 25

ద్వితీయో బృహతీస్తంభకః

- నిఖిలామయతావహరీ నిజసేవకభవ్యకరీ । గగనామృతదీప్తిర్ఘరీ జయతీశ్వరచిల్లహరీ ॥ 26
- విపినే విపినే వినుతా నగరే నగరే నమితా । ॥ 27
- జయతి స్థిరచిత్తహితా జగతాం నృపతేర్దయితా ॥ 27
- మతికైరవిణీన్మకలా మునిహృత్పమలే కమలా । ॥ 28
- జయతి స్తుతిదూరబలా జగదీశవధూర్విమలా ॥ 28

- కలిపక్షజుషాం దమనీ కలుషప్రతః శమనీ ।
 జయతి స్తువతామవనీ సదయా జగతో జననీ ॥ 29
- అతిచణ్డిసుపర్వసుతే బలపౌరుషయోరమితే ।
 జననం సుజనావనితే జగతాముపకారకృతే ॥ 30
- సకలామయనాశచణే సతతం స్మరతః సుగుణే ।
 మమ కార్యగతేః ప్రథమం మరణం న భవత్స్వధమమ్ ॥ 31
- మరణస్య భయం తరితుం కరుణారసవాహిని తే ।
 స్మరణాద్రసయామి గలచ్ఛరణామ్భురుహోదమృతమ్ ॥ 32
- వనితావపుషశ్చరణం జగదమ్బు న వేద్మి తవ ।
 వియదగ్నితనోశ్చరణం శిరసేహ వహమి సదా ॥ 33
- శతశః ప్రసృతైశ్చరణైః మునిమస్తకవీధిషు సా ।
 విపులే గగనే వితతా చరతి త్రిదశేశసఖీ ॥ 34
- విశతి ప్రవిధాయ పథశ్చరణస్య విభామ్బుగుహామ్ ।
 విహితస్య మమేహ శిరస్యజరే జగదీశ్వరి తే ॥ 35
- చరణస్య విభా కిము తే తవ కాచన వీచిరుత ।
 వివిధా విదధాతి కథాః ప్రవిశస్త్యయి భక్తగుహామ్ ॥ 36
- నిజవీచివిలాసపదం మమ కాయమిదం జగతి ।
 కరణం సురకార్యకృతే తవ నిస్తులభే భవతు ॥ 37
- మమ వర్మణి హీనబలే యది కశ్చన లోప ఇవ ।
 తమపోహ్యపటిష్ఠతమం కురు విష్ణవమాతరిదమ్ ॥ 38
- సహతామిదమమ్బు వపుస్తవ నాట్యమపారజవమ్ ।
 బహిరస్తరశత్రుసహం భజతాం బహులం చ బలమ్ ॥ 39
- పృథివీ చ సహేత న తే తటిదీశ్వరి నాట్యజవమ్ ।
 కరుణా యది దేవి న తే వపుషామిహ కా ను కథా ॥ 40
- తవ శక్తిర్ఘరీపతనం బహిరదృశ్యతవృష్టిరివ ।
 ఇదమస్తరనస్తబలే మదిరారసపానమివ ॥ 41
- పరమిక్షురసో మధురో మదిరామదకృత్పరమా ।
 మధురా మదకృచ్ఛ భృశం తవ శక్తికలాలహరీ ॥ 42
- రసన్ద్రేయమాత్రముదం వర ఇక్షురసః కురుతే ।
 బహిరస్తరపి ప్రమదం తవ శక్తికలాలహరీ ॥ 43
- వపుషో మనసశ్చ ధియో బలమద్భుతమాదధతీ ।
 ప్రమదం చ జయత్యజరే తవ శక్తికలాలహరీ ॥ 44
- తవ శక్తికలాలహరీ పరిశోధయతే భువి యమ్ ।
 విదురాగమసారవిదః సనిమేషమమర్త్యమిమమ్ ॥ 45
- లహరీమఖిలామ్బు వినా తవ యోఽనుభవం వదతి ।
 అయి వక్ష్యత ఏష మృషా విషయేణ మహావిభవే ॥ 46

సతతాలహరీ యది తే బహిరస్తరపి ప్రగుణా ।
 భవబంధచయః శిథిలో భువి జీవత ఏవ భవేత్ ॥ 47
 ఇహ తావదపారణలే సకలా అపి యోగకథాః ।
 తవ యావదసన్తజుషో న పవిత్రఝరిపతనమ్ ॥ 48
 విషయారివినాశవిధౌ రమణీయముపాయమజే ।
 కథయేశ్వరి మే విశదం తవ నామ్న స సాధ్యమిదమ్ ॥ 49
 గణనాథకవేః కృతిభిః బృహతీభిరమాభిరజా ।
 పరితృప్యతు చణ్డవధూః కపటా గగనాగ్నికలా ॥ 50

శ్రుతీయః సుప్రతిష్ఠాస్తవకః

చణ్డచణ్డికాం బాలభాసుభామ్ । నౌమి దేవతారాజవల్లభామ్ ॥ 51
 నాభిమణ్డలశ్చేతపద్మగే । చణ్డదీధితేర్మణ్డలే స్థితామ్ ॥ 52
 సూక్ష్మానాడికాదేహధారిణీమ్ । ఘోరహతకవ్రాతహారిణీమ్ ॥ 53
 ఉగ్రవిక్రమచ్చిన్నమస్తకామ్ । దగ్ధవాసనాఘాసజాలకామ్ ॥ 54
 నౌమి సద్ధియం సిద్ధసంస్తుతామ్ । వజ్రధారిణః శక్తిమద్భూతామ్ ॥ 55
 ప్రాణినాం తనౌ తస్తుసన్నిభామ్ । అమ్బురస్థలే వ్యాపకప్రభామ్ ॥ 56
 చారువర్ణినీప్రీతిలాలితామ్ । భీమడాకినీవీర్యసన్నితామ్ ॥ 57
 దీప్యదక్షిభాభీషితాసురామ్ । నౌమి వజ్రిణః శక్తిమక్షరామ్ ॥ 58
 యా విశత్తపోద్ధస్తపాతకామ్ । రేణుకాం సుతచ్చిన్నమస్తకామ్ ॥ 59
 నౌమి తామరివ్రాతమర్దినీమ్ । నాకమేదినీపాలభామినీమ్ ॥ 60
 దేవసుందరీమన్తలాలితమ్ । అమ్మికాపదం భాతు మే హితమ్ ॥ 61
 శోధ్యతామయం సర్వధీపుషా । లోకధాత్రి తే పాదరోచిషా ॥ 62
 కోటిశస్త్రవ తే ప్రాజ్యశక్తయః । విద్యుదవిష్కృతే పాదపజ్జయః ॥ 63
 తాసు విక్రమాధాయిచేష్టితమ్ । తాసు విష్టపజ్ఞానమద్భూతమ్ ॥ 64
 సర్వతోఽమృతే పాదచేష్టితమ్ । వేత్తి తత్కృతీ నో జడః కృతమ్ ॥ 65
 వేత్తి యః కృతీ తత్ర తద్బలమ్ । వేద యో ననా తత్ర నో ఫలమ్ ॥ 66
 అర్చయేత్తనం యః సవిత్రి తే । శక్తివైభవం తత్ర పణ్డితే ॥ 67
 పూరుషో భవన్మూర్ఛిరచ్యుతే । మత్తనం స్త్రియం సమ్మునక్తు తే ॥ 68
 సర్వతో గతిర్భామదమ్ము తే । మద్గుహస్తరే భాతు విశ్రుతే ॥ 69
 ఉగ్రవైభవాశక్తిరస్తరే । భాతు తే పదప్రేయసః పరే ॥ 70
 చణ్డి తే పునశ్చేత్తచణ్డతా । కీర్త్యగమ్మికే సా మహోగ్రతా ॥ 71
 మర్త్యహస్తిసం మస్తభేదినీ । శక్తిరమ్ము తే పాతు పావనీ ॥ 72
 ఉత్తమోత్తమా చిత్తచిన్తృతామ్ । కృత్తమస్తకా మత్తకాశినీ ॥ 73
 ఆత్మవైరిణాం నాశనే విధిమ్ । బ్రూహి మే జనన్యస్తరాపధిమ్ ॥ 74
 చేతనోఽమృతే జాయతాం హితమ్ । సౌప్రతిష్ఠసద్గీతమద్భూతమ్ ॥ 75

చతుర్థో నరమనోరమాస్తబకః

అమరపాలినీ దితిజనాశినీ । భువనభూపతేర్దయతి భామినీ ॥	76
అతిశుభా నభస్తలవిసారి భా । జగదధీశితుర్దయతి వల్లభా ॥	77
సురమహీపతేర్హృదయమోహినీ । కపటకామినీ జయతి మాయినీ ॥	78
జయతి కుణ్డలీపురనికేతనా । తటిదధీశ్వరీ తరలలోచనా ॥	79
విమలమస్తకైర్హృది విధారితా । దలితమస్తకా జయతి దేవతా ॥	80
జయతి విద్యుతో యువతిభూమికా । ఇహ ఖలాస్తకృజ్జయతి రేణుకా ॥	81
అమితవిక్రమే జయజయామ్భికే । పరశుధారిణో జనని రేణుకే ॥	82
వినతపాలికే ధరణికాలికే । జనపతిద్విషో జనని పాహి మామ్ ॥	83
మమ ముదామ్బుజం తవ పదామ్బుజే । భజతు లీనతాం కపటనార్యజే ॥	84
కరుణయా క్రియాద్భగవతీ శుభా । మమ ముదావహం మదముదారభా ॥	85
తవ మదే వృషా జయతి దానవాన్ । తవ మదే హరో నటతి మోదవాన్ ॥	86
తవ మదే రవిస్తపతి తేజసా । తవ మదే స్వభూరవతి చౌజసా ॥	87
తవ మదే శశీ రమయతేఽఖిలమ్ । తవ మదేఽనిలః ప్రథయతే బలమ్ ॥	88
తవ మదేఽనలో జగతి రాజతే । తవ మదే మునిర్నిగమమీక్షతే ॥	89
తవ మదే ధరా భ్రమతి మేదినీ । తవ మదే తసుర్మమ చ మోదినీ ॥	90
దహనకీలవన్నిరుపమోగ్రతా । శశిమయూఖవత్పరమసౌమ్యతా ॥	91
గగనదేశవత్ప్తితిరచఇల్లా । తవనరశ్శివద్గతిరపఙ్కిలా ॥	92
అమృతవన్దుడః పవనపద్మలమ్ । తవ తరణ్యకే కిమివ నో ఫలమ్ ॥	93
తవ నవా మహామదవిధాయికా । అఘహారిసురా జయతి వీచికా ॥	94
తవ సుచిత్రికా జనని వీచికా । అమృతవర్షిణీ జయతి హర్షిణీ ॥	95
అమరరాజ్ఞదేవ్యసురవిఘ్నహా । అసురుపాసకానవతి తే కలా ॥	96
అనుగృహీతవాక్తవ గభస్వినా । సకలసిద్ధిరాద్ భవతి దేవి నా ॥	97
సతతచిన్తనాత్తవ గుహస్తరే । నియతచేతసో జగదిదం కరే ॥	98
జనని మే విధిం కథయ భీషణే । విషయశాత్రవప్రజవిదారణే ॥	99
తవ మనోరమే సురపతేరిమాః । విదధతాం ముదం నరమనోరమాః ॥	100

ద్వితీయం శతకమ్ - పఞ్చమో రథోద్ధతాస్తబకః

కృత్తమస్తమపి శాతకర్తరీం పాణిపద్మయుగలేన బిభ్రతీమ్ ।	
సంస్మరామి తరుణార్కరోచిషం యోషితం మనసి చణ్డచణ్డికామ్ ॥	101
చణ్డచణ్డి తవ పాణిపజ్జుజే యన్మిజం లసతి కృత్తమస్తకమ్ ।	
దేవి సూచయతి చిత్తనాశనం తత్తవేన్ద్రహృదయాధినాయకే ॥	102
దీప్తివిగ్రహలతాం మహాబలాం వహ్నికీలనిభరక్తకుస్తలామ్ ।	
సంస్మరామి రతిమన్మథాసనాం దేవతాం తరుణభాస్కరాసనామ్ ॥	103
రశ్మిభిస్తవ తనూలతాకృతా రశ్మిభిస్తవ కృతాశ్చ కుస్తలాః ।	
రశ్మిభిస్తవ కృతం జ్వలన్ముఖం రశ్మిభిస్తవ కృతే చ లోచనే ॥	104

- దేవి రశ్మికృతసర్వవిగ్రహే దృష్టిపాతకృతసాధ్యసుగ్రహే ।
అమ్మరోదవసితే శరీరిణామమ్మ పాహి రవిబిమ్మచాలికే ॥ 105
- యత్తవాసనమశేషమోహనౌ విద్యుదక్షిరతిసూనసాయకౌ ।
ఏతద్విస్త్రసఖి భాషతే త్వయా తావుభావపి బలాదధః కృతౌ ॥ 106
- దృష్టిరేవ తవ శస్త్రమాహవే శాత్రవస్సు తవ న క్షమః పురః ।
వస్త్రమమ్మ దిశ ఏవ నిర్మలాః ప్రేక్షితుం భవతి న ప్రభుః పరః ॥ 107
- చక్షుషాం దశశతాని తే రుచిం పాతుమేవ పరమస్య వజ్రిణః ।
భాస్వతః కరసహస్రమమ్మికే లాలనాయ తవ పాదపద్మయోః ॥ 108
- శూలమగ్నితిలకస్య ధూర్జటేః చక్రమచ్ఛజలజాతచక్షుషః ।
వజ్రమమ్మ మరుతాం చ భూపతేః తేజసస్తవ కృతాని భాగక్తైః ॥ 109
- భైరవీచరణభక్తబాన్ధవీ తారిణీ చ సురపక్షధారిణీ ।
కాలికా చ నతపాలికాఽపరాశృణ్ణచణ్డి తవ భీమభూమికాః ॥ 110
- రక్ష మే కులమతీంద్రియే తతే రాక్షసాదిని సురైః సమర్చితే ।
పుత్రశిష్యసహితోఽహమమ్మ తే పావనం పదసరోరుహం శ్రయే ॥ 111
- ఐంద్రదేవి భవతీ మహాబలా చిన్మమస్తయువతిస్తు తే కలా ।
సర్వలోకబలవిత్రశేవధేః రక్షితాఽస్తి తవ కో బలావధేః ॥ 112
- యేయమమ్మ రుచిరుజ్జ్వలాననే యా చ కాచన విభా విభావసౌ ।
తద్వయం తవ సవిత్రి తేజసో భూమినాకనిలయస్య వైభవమ్ ॥ 113
- ప్రాణదా తవ రుచిర్జగత్త్రయే ప్రాణవ్యాప్తు బత కార్యభేదతః ।
వైభవం భువనచక్రపాలికే కో ను వర్ణయితుమీశ్వరస్తవ ॥ 114
- ఉద్భవస్తవవిపాకవైభవే నాశనం చ జగదమ్మ దేహినామ్ ।
యౌవనం నయనహారినిర్మలం వార్ధకం చ వితతాతులప్రభే ॥ 115
- నిర్మలో భవతి భూతలే యువా యచ్చ దేవి జరలో భవేద్భ్రువీ ।
తద్వయం తవ విచిత్రపాకతః పాకశాసనసఖి క్షరేతరే ॥ 116
- వార్ధకేన బలకాన్తిహారిణా దారుణేన కటుకార్యకారిణా ।
గ్రస్తమేతమధునా పునః కురు త్రాణదే యువకవత్పదాశ్రితమ్ ॥ 117
- భోగలాలసతయా న సూతనం దేవి విక్రమమపారమర్థయే ।
అత్ర మే వపుషి లాస్యమమ్మ తే సోధుమేవ మమ సేయమర్థనా ॥ 118
- శక్తిరమ్మ మమ కాచిదస్తరే యా త్వయైవ నిహితాలమల్పకా ।
వృద్ధిమేత్య సహతామియం పరాం బాహ్యాశక్తిమిహ నిర్గలజ్జరామ్ ॥ 119
- అమ్మ తే నరసురాసురస్తుతే దివ్యశక్తిలహరీవిశోధితమ్ ।
పాతకాని జహతీవ మామిమం కామయస్త ఇవ సర్వసిద్ధయః ॥ 120
- శక్తిరిస్త్రసఖి చేన్న తే మృషా భక్తిరీశ్వరి న మే మృషా యది ।
ఉల్లసస్తు రతికన్తుపీరికే శీఘ్రమేవ మయి యోగసిద్ధయః ॥ 121
- అస్తు భక్తిరఖిలామ్మ మే న వా శక్తిరేవ తవ సప్రసోధ్య మామ్ ।
దేవకార్యకరణక్షమం బలాదాదధాతు విదధాతు చామృతమ్ ॥ 122

- ఆస్యమమ్మ తవ యద్యపీక్తితం లాస్యమేతదనుభూయతే మయా ।
పాదఘాతతతిచూర్ణితాస్యజే యత్ర యాన్తి దురితాని సజ్జయమ్ ॥ 123
- స్వీయశక్తిలహరీవిలాసినే కిజ్జరాయ పదపద్మలమ్మినే ।
భాషతాం విషయవైరిదారణే భజ్గవద్విత్తముపాయమమ్మికా ॥ 124
- నిర్మలే కరుణయా ప్రపూరితే సస్తతం వికసితే మహామహే ।
అమ్మికాహృది వితస్యతామిమాః సప్రసాదమతులం రథోద్ధతాః ॥ 125
- షష్ఠః స్వాగతాస్తబకః**
- యోగినే బలమలం విదధానా సేవకాయ కుశలాని దదానా ।
అస్తు మే సురధరావతిశక్తిశ్చేతసశ్చ వపుషశ్చ సుఖాయ ॥ 126
- కార్యమస్తి మమ కిజ్జన సత్యం తజ్జయాయ విలపామి చ సత్యమ్ ।
ఏవమవ్యక్తపటైవ రత్నిర్యే వజ్రపాణిసఖి తే పదపద్మే ॥ 127
- శ్రద్ధయా తవ నుతిం విదధామి శ్రద్ధయా తవ మనుం ప్రజపామి ।
శ్రద్ధయా తవ విజృంభితమీక్షే శ్రద్ధయా తవ కృపాం చ నిరీక్షే ॥ 128
- విద్యుదేవ భవతీ చ మరుత్వాన్ విద్యుదేవ గిరిశో గిరిజా చ ।
విద్యుదేవ గణపః సహ సిద్ధ్యాం షట్కభేద ఇహ కార్యవిశేషైః ॥ 129
- పూరుషశ్చ వనితేతి విభేదః శక్తశక్తిభేదయా వచనేషు ।
తేజ ఏవ ఖలు విద్యుతి శక్తం వీర్య ఏవ జగదీశ్వరి శక్తిః ॥ 130
- విద్యుదమ్బరభువి జ్వలతీశే శబ్దమమ్మ కురుతే చ సుసూక్ష్మమ్ ।
ఇంద్రరుద్రయుగలవ్యవహరే కర్మయుగ్యమిదమీశ్వరి బీజమ్ ॥ 131
- వైద్యుతస్య భవసి జ్వలతోఽగ్నేరమ్మ శక్తిరసతాం దమని త్వమ్ ।
తస్య నాదవత ఆగమగీతా కాలికా భవతి శక్తిరభీతా ॥ 132
- తేజసో రుచిరభీమకలాభ్యాం యద్యదీశ్వరి శబీ భవతీ చ ।
ఏవమాశ్రితజనావని గౌరీ కాలికా చ నినదస్య కలాభ్యామ్ ॥ 133
- వైద్యుతోఽగ్నిరభీలేశ్వరి పిణ్డే మూలతామరసపీఠనిషణ్ణః ।
ఇన్ద్రియం భవతి వాగితి దేవం యం విదో గణపతిం కథయన్తి ॥ 134
- గ్రన్థిభేదవికచే సరసీజే జృమ్మమాణమహ వైద్యుతవహ్నిః ।
యాం రుచిం ప్రకటయత్యతివీర్యాం సైవ సిద్ధిరితి కాచన లక్ష్మీః ॥ 135
- విద్యుదేవ భవతీ నను భాన్తి విద్యుదేవ నగజా నినదన్తి ।
విద్యుదేవ తవసో విలసన్తి విగ్రహేషు పరమేశ్వరి సిద్ధిః ॥ 136
- నైవ కేవలముదారచరిత్రే విద్యుదద్భుతతమా త్రివిభాతిః ।
వైభవం బహు సహస్రవిభేదం కో ను వర్షయతు పావని తస్యాః ॥ 137
- వైద్యుతం జ్వలనమీశ్వరి హిత్వా నైవ దైవతమభీష్టతమం నః ।
తద్విభూతిగుణగానవిలోలా భారతీ జయతు మే బహులీలా ॥ 138
- తేజసశ్చ సహసశ్చ విభేదాద్యా తనుస్తవ భవత్యుభయాత్మా ।
తద్వయం చ మయి చిత్రచరిత్రే జృమ్మతాం నరజగత్కుశలాయ ॥ 139
- ప్రాయశో నిగమవాచి పుమాఖ్యా తన్త్రవాచి వరదే వనితాఖ్యా ।
ప్రాణినాం జనని తే విబుధానాం తత్ర హేతురజరే రుచిభేదః ॥ 140

అత్ర సిద్ధిరుదితా మమ దేహే భూమికా భువనధాత్రి తవాన్యా ।	
అహ్యయత్సాధికశక్తికృతే త్వాం త్వం చ సప్రసాదా దేహగుహాం నః ॥	141
జ్ఞాన్ముఖతామియమితః కులకుణ్డాదస్తరిక్షతలతోఽవతర త్వమ్ ।	
ఉల్లసన్స్తవలసన్తు చ దేహే వీచయోఽత్ర భగినీద్వితయస్య ॥	142
కేవలం న సహసా మహనీయే తేజసా చ వరదేఽవతర త్వమ్ ।	
అత్ర సిద్ధిమపి కేవలవీర్యోల్లాసినీం జనని యోజయ భాసా ॥	143
భిన్నముజ్జ్వలతటిత్పభనేత్రం కణ్ఠరక్షజలసంగ్రహపాత్రమ్ ।	
మస్తకం తవ మహేశ్వరి ధన్యం మస్తకం మమ కరోతు విశూన్యమ్ ॥	144
మోచితాశ్రితగుహాస్తరబన్ధః ప్రాణవాంస్తవ సవిత్రి కబన్ధః ।	
వాసనాకుసుమతల్పకసుప్తాం సప్రసాదోధయతు మే మతిమాప్తామ్ ॥	145
దేవపూజ్యచరణా తవ చేతీ నిర్విబన్ధకరుణాపరిపాతీ ।	
వజ్రవాణిసఖి శోకదరిద్రం వర్జినీ భణతు మే బహుభద్రమ్ ॥	146
చణ్డచణ్డి తవ యుద్ధవయస్యా యోగివేద్యనిజవీర్యరహస్యా ।	
చేతనశ్చ భుజయోశ్చ సమగ్రం డాకినీ దిశతు మే బలముగ్రమ్ ॥	147
మన్మథేన సహ రాగరసార్ద్రా పూరుషాయితరతా రతిరీడ్యా ।	
ఆసనం తవ వశీకురుతాన్యే సర్వలోకమపి వజ్రశరీరే ॥	148
దృప్యతాం విషయవైరిగణానాం మర్దనాయ రమణీయముపాయమ్ ।	
అమ్బు శీఘ్రమభిధాయ నయ త్వం మామిమం చరణవజ్రజబన్ముమ్ ॥	149
తేజసా చ సహసా చ విభాన్తీ పుష్కరే చ యమినాం చ తనూమ ।	
సమ్మదం భజతు వాసవశక్తిః స్వాగతాభిరమలాభిరిమాభిః ॥	150

సప్తమ ఇంద్రవజ్రాస్తబకః

జ్ఞానాయ హానాయ చ దుర్గుణానాం భానాయ తత్త్వస్య పరస్య సాక్షాత్ ।	
దేవీం ప్రపద్యే సురపాలశక్తిమేకామనంశామభితో విభాన్తీమ్ ॥	151
ఈశోఽశరీరో జగతాం పరస్తాత్ దేవీ ఖకాయా పరితో జగన్తి ।	
పూర్వో విశుద్ధో గుణగన్ధశూన్యః స్థానం గుణానామపరాఽఖిలానామ్ ॥	152
ఆక్రమ్య లోకం సకలం విభాతి నో కేవలం భూరి విభూతిరమ్బా ।	
శుద్ధా పరస్తాదపి నాథచిత్తి రూపా వివాపా పరితశ్చకాన్తి ॥	153
త్రైలోక్యభూజానిరణోరణిష్ఠస్తస్యాత్మశక్తిరమృతా మహిష్ఠా ।	
ఏతద్రూప్యం భువి వేద యో నా తత్ప్రప్రసజ్జేషు న తస్య మోహః ॥	154
జ్ఞానం పరం ధర్మవదీశతత్త్వం ధర్మాత్మకం జ్ఞానమజ్ఞాన్సరూపమ్ ।	
శక్తిశయోర్భక్తుమశక్తయోరప్యేవం విభాగో వచసా వ్యధాయి ॥	155
దృశ్యస్య సర్వస్య చ భోగకాలే ధర్మీ చ ధర్మశ్చ విభాతి బోధః ।	
అన్తః సమాధావయమేకరూపః శక్తిశభేదస్తరసావనిత్యః ॥	156
ధర్మః పరస్తాత్పరమేశ్వరీ యా ధర్మిత్యమేషా జగతి ప్రయాతి ।	
యావజ్జగజ్జీవితమప్రణాశమాకాశమాశ్రిత్య మహచ్ఛరీరమ్ ॥	157

- వ్యక్తిం ఖకాయాం ప్రజగుః పుమాంసమేకే పరే క్షీణముదాహరన్తి ।
అస్మాకమేషా పరమాత్మశక్తిర్మాతా సమస్తస్య చ కాఽపి నారీ ॥ 158
- చిద్రూపమత్యన్తసుసూక్ష్మమేతత్ జ్యోతిర్యదాకాశశరీరమగ్ర్యమ్ ।
ప్రాణః స ఏవ ప్రణవః స ఏవ వహ్నిః స ఏవాఘ్నిరదేశవానీ ॥ 159
- వాయుశ్చ రుద్రశ్చ పురస్కరశ్చ తస్యైవ విశ్వం దధతః పుమాఖ్యాః ।
శక్తిశ్చ కాలీ చ మహాప్రచణ్డచణ్డీ చ యోషిత్రవరాహ్వాయాని ॥ 160
- అత్రాపి ధర్మీ పురుషః పరేషాం ధర్మస్తు నారీ విదుషాం మతేన ।
ఏషోఽపి వాచైవ భవేద్విభాగః శక్యో విధాతుం స తు వస్తుభేదాత్ ॥ 161
- త్వం దేవి హస్త్రీ మహిషాసురస్య శుమ్భం సబన్ధం హతవత్సని త్వమ్ ।
త్వం యోగనిద్రా మధుసూదనస్య భద్రాని శక్తిర్బలవైరిణస్యమ్ ॥ 162
- కాలస్య లీలాసహచారిణీ త్వం వామాఙ్గమస్యన్తకవైరిణస్యమ్ ।
సిద్ధిస్త్యమత్రాన్తతపోభిగమ్యా బుద్ధిస్త్యమక్షుద్రమనుష్యనమ్యా ॥ 163
- విద్యుత్స్వమాకాశపథే చరన్తి సూర్యప్రభా త్వం పరితో లనస్తీ ।
జ్వాలా కృశానోరని భీమలీలా వేలాతిగా త్వం పరమస్య చిత్తిః ॥ 164
- భేదాః సహస్రం తవ దేవి సన్తు త్వం మూలశక్తిర్ము మాతరోకా ।
స్తోత్రాణి తే బుద్ధిమతాం విభూతిద్వారా బహూనీవ విభాన్తి లోకే ॥ 165
- ఉగ్రాణి రూపాణి సహస్రశస్త్రే సౌమ్యాని చాశేషసవిత్రి సన్తి ।
వ్యక్తిత్వమేకం తవ భూరిశక్తివక్త్రీః పృథక్ చ ప్రదదాతి తేభ్యః ॥ 166
- కుర్వన్తి తాః పావని విశ్వకార్యం సర్వం చ లోకామ్ను విభూతయన్తే ।
స్మరైర్విణాం చ ప్రతిసన్ధికాలం గర్వం హరన్తి క్షణదాచరాణామ్ ॥ 167
- చణ్డీ ప్రచణ్డా తవ యా విభూతిః వజ్రాత్మికా శక్తిరపారసారా ।
సా సప్రదాయాతులమమ్ను వీర్యం దేవీ క్రియాన్మాం కృతదేవకార్యమ్ ॥ 168
- ఆవిశ్య యా మాం వపుషో గుహాయాం చిత్రాణి తే శక్తిరజే కరోతి ।
సా కా తవ ప్రాజ్యవిభూతిమధ్యే సద్భ్యయరూపే విశదీకురుష్య ॥ 169
- సంశోధనాయైవ కృతిః కిమస్యాః సజ్చాలనాయాపి కిము క్రియాణామ్ ।
శక్త్యై కిమేషా విదధాతి చేష్టామాహూస్విదచ్చాం చ మతిం ప్రదాతుమ్ ॥ 170
- ప్రాణప్రదా భీమతమా చ శక్తిర్యా కృత్తశీర్షాం సహసావివేశ ।
సా మే క్రియాత్రాణబలం ప్రశస్తం హస్తం చ మే కార్యపటుం కరోతు ॥ 171
- సన్దేహజాలం ప్రవిధాయ తేజః సన్దాయినీ కృత్తశిరాః కరోతు ।
పున్దరకారాధితపాదపద్మా వన్దారుమన్దారలతా శుభం నః ॥ 172
- మామావిశన్తి భవ వా న వా త్వం సమ్పాదయేష్టం మమ వా న వా త్వమ్ ।
దుర్దేయసారే జనని ప్రచణ్డచణ్డీ త్వమేకా కులదైవతం నః ॥ 173
- నాశేం విధాతుం విషయద్విషాం మే పాశత్రయాన్మోచయితుం చ దేహమ్ ।
శేషాహిపర్ణ్యే పదకిజ్జరాయ భాషస్వ యోగం జనని ప్రచణ్డే ॥ 174
- సర్వాత్మశక్తేః పదబన్ధగీతాః కుర్వన్తు భూయాంసమిహ ప్రమోదమ్ ।
యుక్తస్య దేవ్యాస్తటితః సమాధిమత్తస్య చిత్తస్య మమేన్ద్రవజ్రాః ॥ 175

అష్టమో భయహారిస్తవకః

ఉగ్రతరనాదాం పాపహరపాదామ్ । నౌమి ఖలమారీం వజ్రధరనారీమ్ ॥	176
శక్తకరణానాం గుప్తభరణానామ్ । ధ్వాన్తహరవిద్యుద్వీచికిరణానామ్ ॥	177
నిత్యకరుణానాం వ్యోమశరణానామ్ । అస్మి గుణవన్ద మాతృచరణానామ్ ॥	178
కాచన శబర్యాం దేవి మునినార్యామ్ । పుణ్యవదధీతే మోహనకలా తే ॥	179
కాచిదపి తస్యాం మౌనిజనగీతే । కృత్తశిరసీశే భీషణకలా తే ॥	180
మజ్జుతరగుజ్జాహారనికరాయై । చాపశరయుక్త్రోజ్జ్వలకరాయై ॥	181
సర్వజనచక్షుస్సర్పణవిభాయై । జగ్గమవిచిత్రస్వర్లలికాయై ॥	182
అభ్రచికురాయై శుభ్రహసితాయై । మాదకమనోజ్జస్వాదువచనాయై ॥	183
ఇన్దువదనాయై కున్దరదనాయై । మన్దరకుచాయై మన్దగమనాయై ॥	184
అజ్జలిరయం మే కజ్జనయనాయై । మౌనికులనార్యై పావనశబర్యై ॥	185
పావనచరిత్రాం మారమణపుత్రామ్ । చిన్నశిరసం తాం నౌమి మునికాన్తామ్ ॥	186
మాతరయి వీర్యత్రాతవరధర్యై । మాఽస్తు హృది మోహః సుస్థితిరిపుర్యై ॥	187
దేవి మునిచేతో రజ్జలసదూర్యై । మాఽస్తు హృది కామః సుస్థితిరిపుర్యై ॥	188
దేవజనభర్తృః ప్రాణసఖి రామే । మాఽస్తు హృది భీతిరీర్వదమనీ మే ॥	189
వ్యోమచరి మాతర్పామయి విసీమే । మాఽస్తు హృది కోపో బుద్ధిదమనో మే ॥	190
సాధ్వసనలోలే దేవి బహులీలే । అస్తు మమ ధైర్యం చేతసి సువీర్యమ్ ॥	191
సర్వతనుపాకాధాయ తవ భవ్యమ్ । అస్తు వరతేజో నేతృ మమ దివ్యమ్ ॥	192
ఇచ్చతి సవిశ్రీ యత్ ప్రియసుతాయ । తద్వితర సర్వం దేవి భజకాయ ॥	193
ఇచ్చతి మనుష్యో యద్రిపుజనాయ । మత్తదయి దూరే పాలయ విధాయ ॥	194
వర్ధయతు తేజో వర్ధయతు శక్తిమ్ । వర్ధయతు మేఽమ్నా వజ్రభృతిభక్తిమ్ ॥	195
వజ్రమయి మాతర్వజ్రధరభక్తః । అస్తు తవ వీర్యాదత్ర భువి శక్తః ॥	196
నశ్యతు సమస్తో వజ్రధరవైరి । ఏతు జయమస్తర్వజ్రధరనారీ ॥	197
హస్తధృతముణ్ణః కశ్చన కబన్ధః । అస్తు మమ భిన్నగ్రన్థిచయబన్ధః ॥	198
సాధయ మదిష్టం యోగమభిధాయ । దేవి విషయారివ్రాతదమనాయ ॥	199
సమ్మదయతాన్యే స్వాంశకృతశమ్భామ్ । చారు భయహారిచ్ఛన్త ఇదమమ్భామ్ ॥	200

తృతీయం శతకమ్ - నవమో మదలేఖాస్తవకః

వన్దే వాసవశక్తేః పాదాబ్జం ప్రియభక్తమ్ । ప్రాతర్భాస్కరరక్తం పాపధ్వంసనశక్తమ్ ॥	201
హుజ్జారాలనకిలాదగ్ధారాతిసమూహమ్ । విద్యుద్భాసురవీక్షానిర్దూతాశ్రితమోహమ్ ॥	202
దేవస్త్రీనిలలేన్దుజ్యోత్స్నాలాలితపాదామ్ । మేఘశ్రేణ్యుపజీవ్యశ్రోత్రాకర్షకనాదామ్ ॥	203
దీప్తాం భాస్కరకోటిచ్చాయాయామివ మగ్నామ్ ।	
గాత్రాలమ్బివినైవ క్షౌమం కిశ్చీదనగ్నామ్ ॥	204
కణ్ఠే కల్పితహారాం ముణ్డానాం శతకేన । జ్ఞేయామూల్యరహస్యాం నిర్వాజం భజకేన ॥	205
స్వర్గస్య క్షితిపాలం పశ్యన్తీం ప్రణయేన । ధున్వానాం విబుధానాం భీతిం శక్తకయేన ॥	206
శక్తీనామధిరాజ్ఞీం మాయానామధినాథామ్ ।	
చణ్డాం కామపిచణ్డీం గాయామృద్భుతగాథామ్ ॥	207

భిత్వా మస్తకమేతత్ పాదాఘాతబలైః । ఆవిశ్యాఖిలకాయం ఖేలత్పావనలీలమ్ ॥	208
వేగేనావతరత్తే తేజోనాశితపాశమ్ । చణ్డే చణ్డి సమస్తం గోప్యం భాసయతాన్మే ॥	209
అస్తః కిఞ్చ బహిస్సే మాతర్దారితమస్తే । మామావృత్య సమన్తాక్షః కర్మ కరోతు ॥	210
ఇన్ద్రాణీకలయా యత్కృత్వామావిశదుగ్రా । శక్యం వర్ణయితుం తద్భుక్యం కేన బుధేన ॥	211
ప్రాణాపేతశరీరాణ్యవేష్టం ప్రభవస్తః । భేతాలాస్తవ భృత్యాశ్చణ్డే చణ్డి చరస్తః ॥	212
ఛిన్నాం సప్సువిశస్తీ వజ్రేశ్వర్యతిశక్తా । నిఃశేషైరతిభీమైర్భేతాలైరభిషిక్తా ॥	213
భేతాలాః పరముగ్రాస్తం తేష్యవ్యధికోగ్రా ।	
తస్మాదహరయి త్వాం చణ్డామీశ్వరీ చణ్డిమ్ ॥	214
ఆసీద్భాతయతుం త్వాం సాధోర్ధ్వముదగ్గైః । భేతాలప్రభుసర్గాయోల్లఙ్ఘ్యవ నిసర్గమ్ ॥	215
ఆదేష్టాశమవిత్తే హస్తాసాత్త్వికమౌలిః । వధ్యా నిశ్చలసాధ్వీ శోచ్యేతశ్చ కథా కా ॥	216
నిర్వద్రక్తకణేభ్యః కణ్డాత్తే భువి జాతాః । మార్యాద్యామయబీజీభూతస్తమ్భవిశేషాః ॥	217
కారాగరనివాసాన్మాహిష్యత్యధివస్య । జాతా భార్గవశజ్ఞా హత్యాయాస్తవ మూలమ్ ॥	218
సత్యం తేఽమృ చరిత్రం భట్టః కోఽపి నిగూహ్య ।	
త్రాతుం యాదవ కీర్తిం మిథ్యాహేతుమవాదీత్ ॥	219
అన్యగారనివాసాత్ హత్యా త్యాగ ఉతాహేహా ।	
స్త్రీణాం చేత్పురుషం ధిగ్భావం పూరువజాతేః ॥	220
న్వాతస్త్ర్యం వనితానాం త్రాతుం మాతరధీశే ।	
దూరీకర్తుమపారం దైన్యం పఞ్చమజాతేః ॥	221
ధర్మం వ్యాజమధర్మం భూలోకే పరిహర్తుమ్ । వేదార్థే చ గభీరే సన్దేహాసపి హర్తుమ్ ॥	222
ఘోరం వర్ణవిభేదం కర్తుం చ స్మృతిశేషమ్ ।	
ఉల్లాసం మతిశక్తోర్మహ్యం దేహీ మహాన్తమ్ ॥	223
యోగం మే విషయారీన్ నిర్మూలం పరిహర్తుమ్ ।	
శ్రీమాతః కురు చిత్తం కారుణ్యేన నిదేష్టుమ్ ॥	224
చణ్డ్యాదణ్డతమాయాః చిత్తం సంయమమత్తమ్ ।	
భూయః సమ్మదయంతాం హైరమ్భా మదలేఖాః ॥	225

దశమః పథ్యావక్రాస్తబకః

ఇన్ద్రాణ్యాః పరమాం శక్తిం సర్వభూతాధినాయకామ్ ।	
ప్రచణ్డచణ్డికాం దేవీం ఛిన్నమస్తాం సమామృహమ్ ॥	226
ఇన్ద్రాణ్యాః శక్తిసారేణ ప్రాదుర్భూతే పరాత్పరే ।	
ప్రచణ్డచణ్డి వజ్రాత్మన్ వైరోచని సమోఽస్తు తే ॥	227
త్వం విశ్వధాత్రి వృత్రారేః ఆయుధస్యాధిదేవతా ।	
సర్వప్రచణ్డభావానాం మధ్యే ప్రకృతితః పరా ॥	228
సర్వస్మిన్నపి విశ్వస్య సర్గేఽనర్గలవిక్రమే ।	
త్వత్తశ్చణ్డతమో భావో న భూతో న భవిష్యతి ॥	229
తటితః శక్తిసారేణ వజ్రం నిర్మితమాయుధమ్ ।	
అభూత్తద్విసయద్దేవం తటిదేవ నిజాంశతః ॥	230

- పర్వతశ్చ పులోమా చ సజలోఽయం ఘనాఘనః ।
పార్వతీతి తటిద్దేవీం పౌలోమీతి చ తద్విదుః ॥ 231
- శైవానాం భాషయా దేవి త్వం తటిద్దేవి పార్వతీ ।
ఐంద్రాణాం భాషయా మాతః పౌలోమీ త్వమనామయే ॥ 232
- పూర్వేషాం దయితః శబ్దో దుర్గేతి దురితాపహే ।
ప్రచణ్డచణ్డికాశబ్ద ఉత్తరేషామతిప్రియః ॥ 233
- వైష్ణవానాం గిరా దేవి యోగమాయా త్వమద్భుతా ।
వాచా హైరణ్యగర్భాణాం సవిత్రి త్వం సరస్వతీ ॥ 234
- దధానా భువనం సర్వం వ్యాపికాపద్వివర్జితా ।
తటిచ్చబ్దాయతే వ్యోమ్ని ప్రాణిత్యపి విరాజతే ॥ 235
- ప్రచణ్డచణ్డికా సేయం తటిత్సాక్షేణ తేజసా ।
విశ్వస్మిన్నఖిలాన్భావాన్మాతాఽనుభవతి స్వయమ్ ॥ 236
- భావానామనుభూతానాం వాక్యత్వేనావభాసనమ్ ।
భవత్సవ్యక్తశబ్దేఽస్యాః సర్వం విజ్ఞానశేవధా ॥ 237
- యది సా సర్వజగతాం ప్రాణశ్చేతశ్చ శేముషీ ।
ప్రాణచేతోమనీషాణాం తస్యాః కో నామ సంశయః ॥ 238
- ప్రాణస్తీ చిన్తయస్తీ సా రాజస్తీ చ విహాయసి ।
తటిచ్చబ్దాయమానా చ దేవీ విజయతేతరామ్ ॥ 239
- సేచ్చయా దధతీ రూపం మోహనం కీర్త్యతే శచీ ।
ప్రచణ్డచణ్డికా గీతా బ్రహ్మణా భీషణం వపుః ॥ 240
- పిణ్డే కుణ్డలినీశక్తిః సైవ బ్రహ్మాణ్డచాలికా ।
నిద్రాతి జడదేహేషు యోగిదేహేషు ఖేలతి ॥ 241
- ఏషా వైరోచనీ దుర్గా జ్వలస్తీ తపసా పరా ।
సముల్లసతి యస్మాన్తః స జీవన్నేవ ముచ్యతే ॥ 242
- యోగినో బోధయస్తీ మాం యోగేన నియతవ్రతాః ।
సర్వార్పకస్య దేహే సా స్వయమేవ సముల్లసేత్ ॥ 243
- శారీరశక్తిమాత్రస్య యోగీ సజ్జ్వలకో భవేత్ ।
బాహ్యశారీరశక్త్యోస్తు యోగో నానుగ్రహం వినా ॥ 244
- చణ్డనారీస్వరూపేణ తటిద్రూపేణ చామృరే ।
పిణ్డే కుణ్డలినీతన్వా చరస్తీ దేవి రాజసే ॥ 245
- మన్తకస్థానమనసో మహాదేవి వినాశనాత్ ।
రేణుకాయాముతావేశాత్ కృతమస్తేతి తే పదమ్ ॥ 246
- యదావిశస్వముగ్రీఽమృ రేణుకాముగ్రతేజసా ।
తదా పృథబ్మహాశక్తిః సా వ్యక్తిః సమపద్యత ॥ 247
- వ్యక్తీనాం దుర్జనఘ్నినాం త్వత్తేజోభాగజన్మనామ్ ।
బహుత్వేపి త్వమేకైవ మూలశక్తిః సనాతనీ ॥ 248

- ఉపాయమభిధాయామ్నా విషయారివిదారణే ।
 ప్రచణ్డచణ్డికా దేవీ వినయత్పజ్జిసేవినమ్ ॥ 249
- రమయన్తాముపశ్లోకయన్తి యాన్తి తదన్తరమ్ ।
 పథ్యాపక్రాణి పాపఘ్నిమేతాని చ్చిన్నమస్తకామ్ ॥ 250
- ఏకాదశ ఉపజాతిస్తబకః**
- మేరూపమానస్తసభారతాన్తాం శక్రస్య లీలాసహచారిణీం తామ్ ।
 హర్తుం సమూలం హృదయస్య మోహం ప్రచణ్డచణ్డిమభివాదయే॥ హమ్ ॥ 251
- వేదాదిబీజం జలజాక్షజాయా ప్రాణప్రియా శీతమయూఖమౌలేః ।
 కస్తుర్విధాతుర్ద్వదయాధినాథా జలం జకారో దహనేన యుక్తః ॥ 252
- తోయం పునర్ద్వాదశవర్ణయుక్తం త్రయోదశేనాథ యుతః కృశానుః ।
 తాలవ్యవర్గప్రథమో నకారః తత్తద్యుతో॥ ర్థస్వరసప్రుయుక్తః ॥ 253
- ఏకాదశేనాథ యుతః సమీరః స షష్ఠబీస్థః సరణిః సురాణామ్ ।
 తదేవ బీజం పునరస్త్రమన్తే కృపీటయోనేర్వససో॥ ధినాథా ॥ 254
- విద్యా త్వియం సప్తదశాక్షరాధ్యా స్వయం మహాకాలముఖోపదిష్టా ।
 గోప్యాసు గోప్యా సుకృతైరవాప్యా షష్ఠీవినుత్త్యా పరమేష్ఠినాపి ॥ 255
- స్థానే సహస్రచ్ఛదసాయకస్య పునర్వదీశానమనోధినాథా ।
 సర్వార్థదః సప్తదశాక్షరో॥ న్యః ప్రచణ్డచణ్డి మసురుత్తమః స్యాత్ ॥ 256
- వేదాదిబీజేన విహీనమాద్యం పునర్భవానీవియుతం ద్వితీయమ్ ।
 మన్త్రాపుభౌ షోడశవర్ణయుక్తౌ ప్రచణ్డచణ్డ్యాః పవినాయికాయాః ॥ 257
- మన్తే తృతీయే యది కూర్పబీజం స్థానే రతేర్దీవితవల్లభస్య ।
 మన్త్రో॥ పరః షోడశవర్ణయుక్తః ప్రచణ్డచణ్డ్యాః పటుశక్తిరుక్తః ॥ 258
- అయం హరేర్వల్లభయా విహీనో మన్త్రో॥ పరః పఞ్చదశాక్షరః స్యాత్ ।
 క్రోధశ్చ సమ్బాధసమస్తమగ్నేః సీమన్తినీ చేతి ధరేన్దువర్ణః ॥ 259
- ధేనుః కృశానోః హృదయేశ్వరీ చ ప్రచణ్డచణ్డి మసురగ్నివర్ణః ।
 ఏకైవ ధేనుః సురరాజశక్తేః ఏకాక్షరః కశ్చన మన్తరాజః ॥ 260
- ఏతేషు తస్తప్రణుతేషు భక్తో మన్తం నవస్వన్యతమం గృహీత్వా ।
 యః సంశ్రయేతాశ్రితకామధేనుం ప్రచణ్డచణ్డిం స భవేత్ కృతార్థః ॥ 261
- వేదాదిరమ్భారుహానేత్రజాయా మాయాబుశబ్రహ్మమనోధినాథాః ।
 ఇతీమమవ్యాజరతిం జపన్తం పఞ్చాక్షరీ రక్షతి రేణుకాయాః ॥ 262
- ఋష్యాదినశ్చీర్తనమేషు మా॥ స్తు కరాజ్ఞవిన్యాసవిధిశ్చ మా॥ స్తు ।
 మూర్తిం యథోక్తాముత దివ్యతత్త్వం ధ్యాత్వా జపేత్ సిద్ధిరసంశయం స్యాత్ ॥ 263
- నాభిస్థశుక్లాబ్జగసూర్యబిమ్బే సంసక్తరత్యమ్ముజబాణపీఠే ।
 స్థితాం పదేనాన్యతరేణ సమ్యగుత్తిప్తదీప్తాన్యతరాజ్ఞిపద్మామ్ ॥ 264
- దిగమ్బురామర్కసహస్రభాసమాచ్ఛాదితాం దీధితిపఞ్జరేణ ।
 కణ్ఠస్థలీభాసితముణ్డమాలాం లీలాసఖీం దేవజనాధిపస్య ॥ 265
- భిన్నం శిరః కీర్ణకచం దధానాం కరేణ కణ్ఠోద్గతరక్తధారామ్ ।
 ధారాత్రయే తత్ర చ మధ్యధారాం కరస్థవక్త్రేణ ముదా పిబన్తీమ్ ॥ 266

- పార్వే సఖీం భాసురవర్ధినీం చ పార్వాన్తరే భీషణడాకినీం చ ।
అన్యే పిబన్తావస్సుగమ్ముధారే నిరీక్షమాణామతినమ్మదేన ॥ 267
- భయజ్ఞరాహీశ్వరబద్ధమాలిం జ్వలద్యుగాన్తానలకీలకేశీమ్ ।
స్ఫురత్రభాభాసురవిద్యుదక్షీం చక్షీం ప్రచణ్డాం విదధీత చిత్తే ॥ 268
- గుఙ్గాఫలాకల్పితచారుహారా శీర్షే శిఖణ్డం శిఖినో వహన్తీ ।
ధనుశ్చ బాణాన్దధతీ కరాభ్యాం సా రేణుకా వల్లభభృద్విచిన్తా ॥ 269
- తటిజ్జరీం కామపి సప్రుపశ్యన్ ఆకాశతః సర్వతనౌ పతన్తీమ్ ।
మానేన తిష్ఠేద్యమినాం వరిష్ఠో యద్యేతదమ్భాస్మరణం ప్రశస్తమ్ ॥ 270
- దృశ్యానశేషానపి వర్జయిత్వా దృష్టిం నిజాం సూక్ష్మమహఃస్వరూపామ్ ।
నిభాలయేద్యస్మనసా వరీయానన్యోఽయమమ్భాస్మరణస్య మార్గః ॥ 271
- వినా ప్రపత్తిం ప్రథమో న సిద్ధ్యేత్ మార్గోఽనయోః కేవలభావనాతః ।
హృదిస్థలే యోగబలేన చిత్తేర్నిష్ఠాం వినా సిద్ధ్యతి న ద్వితీయః ॥ 272
- ఆరమ్భ ఏవాత్ర పథోర్నిభేదః ఫలే న భేదో రమణో యథాహ ।
స్థితౌ ధియో హస్తగతాప్రపత్తిః ప్రపత్తిసిద్ధౌ సులభైవ నిష్ఠా ॥ 273
- ఉపాయమేకం విషయారినాశవిధౌ విధాయావగతం మమామ్భా ।
కృత్వా సమర్థం చ నిజానుకమ్పాం ప్రచణ్డచక్షీ ప్రథయత్వపారామ్ ॥ 274
- సధ్యానమార్గం వరమస్త్రకల్పం ప్రచణ్డచణ్డ్యాః పరికీర్తయన్త్యః ।
భవన్తు మోదాతిశయా య శక్తేరుపాసకానాముపజాతయో సః ॥ 275

ద్వాదశో నారాచికాస్తబకః

- వీర్యే జవే చ పౌరుషే యోషాఽపి విశ్వతోఽధికా ।
మాం పాతు విశ్వచాలికా మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 276
- శుద్ధా చితిః సతః పురా పశ్చాన్నభః శరీరకా ।
యోషాతనుస్తతః పరం మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 277
- పారే పరాత్మనః ప్రమా ఖే శక్తిరుత్తమోత్తమా ।
పిణ్డేషు కుణ్డలిన్యజా మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 278
- నాకే విలాసశేవధిర్నాల్లికలోచనా శచీ ।
ప్రాణప్రకృష్టవిష్టపే మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 279
- ఏకస్య సా మహద్విరా దేవీ పరస్య కాలికా ।
అస్మాకముజ్జ్వలాననా మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 280
- రాజీవబాన్ధవో దివి ప్రోదిన్యపారపుష్కరే ।
అగ్నిర్మనుష్యవిష్టపే మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 281
- తేజః సమస్తపాచకం చక్షుః సమస్తలోకకమ్ ।
చిత్తం సమస్తచిన్తకం మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 282
- ద్యౌస్తేజసాం మహానిధిః భూమిశ్చ భూతధారిణీ ।
ఆపశ్చ సూక్ష్మవీచయో మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 283

- నిర్వాహకస్య సా కరో నిర్వస్తకస్య సా ముఖమ్ ।
అస్త్వస్య సా విలోచనం మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 284
- పాణిం వినా కరోతి సా జానాతి మానసం వినా ।
చక్షుర్విना చ వీక్షతే మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 285
- హస్తస్య హస్త ఉత్తమః చిత్తస్య చిత్తమద్భుతమ్ ।
నేత్రస్య నేత్రమాయతం మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 286
- సా భారతీ మనీషిణాం సా మానసం మహాత్మనామ్ ।
సా లోచనం ప్రజానతాం మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 287
- సక్తిః సమస్తబాధికా యుక్తిః సమస్తసాధికా ।
శక్తిః సమస్తచాలికా మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 288
- ఛిన్నాఽపి జీవధారిణీ భీమాఽపి శాన్తిదాయినీ ।
యోషాఽపి వీర్యవర్ధనీ మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 289
- మాహేంద్రశక్తిరుత్తమా సూక్ష్మాఽపి భారవత్తమా ।
శాతాపి తేజసా తతా మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 290
- పుత్రేణ కృత్తమస్తకామావిశ్య రేణుకాతనుమ్ ।
సా భేలతి క్షమాతలే మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 291
- మాముగ్రపాపహారిణీ సర్వప్రపఞ్చధారిణీ ।
పాయాదపాయతోఽపి ఖిలాన్ మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 292
- ఇన్ద్రేసురారిహర్దరి త్రైలోక్యభూమిభర్దరి ।
భక్తిం తనోతు మే పరాం మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 293
- నిష్కామసన్యచాలితాం శ్రేష్ఠాం ధియం చ సర్వగామ్ ।
గీతా సురైర్దదాతు మే మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 294
- సత్యాం గిరం దదాతు మే నిత్యాం కరోతు చ స్థితిమ్ ।
ధూతాఖిలాఽఘసంతతిః మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 295
- సర్వం చ మే కృతాకృతం కర్మాగ్ర్యమల్పమేవ వా ।
సముపారయత్వనామయా మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 296
- తేజోర్భురస్పరూపయా భూయాద్భుతస్య ధారయా ।
విశ్వావభాసికేహ మే మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 297
- సా మేఽల్పమర్తృతాత్రితాం హత్వాఽధిమామహాబ్ధృతిమ్ ।
ఆక్రమ్య భాతు మే తనుం మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 298
- ఆత్మారినాశనే విధిం సా మేఽభిధాయవత్సలా ।
సర్వం ధునోతు సంశయం మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 299
- ఏతాభిరుత్తమాంశుభిః నారాచికాభిరీశ్వరీ ।
సన్నోషమేతు వర్ధతాం మాతా ప్రచణ్డచణ్డికా ॥ 300

ఇతి శ్రీభగవద్గుర్నిరమణాన్తేవాసిసో వాసిష్ఠస్య
సరసింహసూనోగ్గణపతేః కృతిః ప్రచణ్డచణ్డితీశతీ సమాప్తా ॥

శ్రీ కల్పకగణపతిస్తుతం

శ్రీమదుమాపతిశివప్రణీతం

శ్లో॥ శ్రీమత్తిల్లవనే సభేశసదసప్రత్యక్కుభోపురా
ధోభాగస్థితచారునదృవసతిః భక్తేష్టకల్పద్రుమః ।
సృతానస్తమదోత్పటో గణపతిః సంరక్షతాద్వోఽనిశం
దుర్వాసః ప్రముఖాఖిలర్షివినుతస్సర్వేశ్వరోఽగ్రోఽమృతః ॥ 1

సర్వమంగళాలు నిండుగా ఉండే తిల్లవనంలో (చిదంబరంలో నటరాజస్వామి) ఆలయంలో పశ్చిమదిశగా ఉండే గోపురానికి అధోభాగంలో అందంగా కోష్ఠంలో ప్రకాశించేవాడు, భక్తుల మనోరథాలను ఈదేర్చడంలో కల్పవృక్షం వంటివాడు, సృతంలో అధికమైన ఆనందంతో కూడినవాడు, దుర్వాసాది సర్వమునులచేత విశేషంగా స్తుతింపబడేవాడు, అన్నిటికి ఈశ్వరుడు, అందఱికంటే ముందున్నవాడు, నాశం లేనివాడైన వినాయకుడు మిక్కిలిగా మనలను రక్షించాలి.

2. శ్రీమత్తిల్లవనాభిధం పురవరం క్షుల్లాపుకం ప్రాణినా
మిత్యాహూర్మునయః కిలేతి నితరాం జ్ఞాతుం చ తత్ సత్యతామ్ ।
ఆయాంతం నిశి మస్మదీంద్రమపి యో దుర్వాససం ప్రీణయన్
సృతం దర్భయతి స్మ నో గణపతిః కల్పద్రుకల్పోఽవతాత్ ॥ 2

అందమైన తిల్లవనమునే పేరును కల ఈ పట్టణం ప్రాణులకు ఆకలిని పోగొడుతున్నది - అని మునులు పలుకుతున్నారు కదా! దానిలోని వాస్తవాన్ని తెలిసికొనగోరి రాత్రివేళలో వచ్చినవాడు, సంన్యాసులలో గొప్పవాడైన దుర్వాసమునిని ఏ వినాయకుడు సంతోషించేటట్లుగా చేసి, తన సర్వనాన్ని చూపించాడో, అటువంటి కల్పవృక్షం వంటి, గణపతి మనలను కాపాడాలి. (పూర్వం ఒకానొక సమయంలో దుర్వాసుడు తన శిష్యులతో కలిసి “అన్నమ్ పాలిమామ్ శిట్రంబలమ్” అనే పూర్వుల మాటను పరీక్షించడం, రాత్రిలో సగం జాము కాలం గడచిన తరువాత “భిక్ష భిక్ష” అని వీధిలో ఎలుగెత్తి అరచినా, అప్పుడు ఎవరూ భిక్షను పెట్టలేదు. అప్పుడు అతడు కోపించగా, అంబిక దుర్వాసుని ముందు ప్రత్యక్షమై, భిక్షను పెట్టింది. దానిని దుర్వాసుడు తీసికొన్నప్పటికా నటరాజు నాట్యదర్శనం అయితే తప్ప భిక్షను భుజించని అన్నాడు. అప్పుడు అంబిక తన పుత్రుడైన ఐంకరుని పిలిపించి, ఆ నాట్యాన్ని చూపించి, దుర్వాసునకు ఆనందాన్ని కల్పించింది - అని చిదంబర రహస్యంలో తెలుపబడింది).

శ్లో॥ దేవాస్సత్తదిదృక్షయా పశువతేరభ్యాగతాన్ కామినః
శక్రాదీన్ స్వయముద్భుతం నిజవదం వామేతరం దర్భయన్ ।
దత్త్వా తత్తదభీష్టవర్ధమనిశం స్వర్గాదిలోకాన్ విభుః
నిత్యే యశ్శివకామినాథతనయః కుర్యాత్ శివం వోఽన్వహమ్ ॥ 3

ఏ ప్రభువైన నటరాజుయొక్క కుమారుడు వినాయకుడు, నటరాజు నాట్యాన్ని దర్శించగోరి వచ్చినవాడు, ఫలాలను అశించేవాడైన ఇంద్రుడు మొదలైన దేవతలకు పైకెత్తబడిన తన కుడిపాదాన్ని కనుపింపజేసి, ఇష్టాలను అన్నిటినీ ఇచ్చి, స్వర్గాది లోకాలను పొందేటట్లు చేశాడో, అటువంటి వినాయకుడు ఎల్లప్పుడు మనకు శుభాలను కల్పించాలి.

శ్లో॥ అస్మాకం పురతశ్చకాస్తు భగవాన్ శ్రీకల్పకాభ్యోఽగ్రణీః
గోవిందాదిసురార్చితోఽమృతరసప్రాప్త్యై గజేంద్రాననః ।
వాచం యచ్ఛతు నిశ్చలాం త్రియమపి స్వాత్మావబోధం పరం
దారాన్ పుత్రవరాంశ్చ సర్వవిభవం కాత్యాయనీశాత్మజః ॥

4

కాత్యాయనీశ్వరి కుమారుడు, భగవానుడు శ్రీ కల్పకమనే పేరును కలవాడు, అగ్రగణ్యుడు, అమృతాన్ని పొందగోరి విష్ణువు మొదలైన దేవతలచే పూజింపబడినవాడు, గజముఖాన్ని కలవాడు అయిన వినాయకుడు మన ముందు సాక్షాత్కరించాలి. వాక్కును, చలించని సంపదను, మంచి భక్తిని, పుత్రులను, సర్వ విభవాలను, ఆత్మజ్ఞానాన్ని ఇవ్వాలి.

శ్లో॥ వన్దే కల్పకకుఞ్జరేంద్రవదనం వేదోక్తిభిః తిల్వభూ-
దేవైః పూజితపాదపద్మయుగలం పాశచ్చిదం ప్రాణినామ్ ।
దన్తాదీనపి షడ్భుజేషు దధతం వాఙ్మోహదత్తాస్తయే
స్వాభ్యర్థార్థశయికామధేనుమనిశం శ్రీముఖ్యసర్వార్థదమ్ ॥

5

కల్పకమనే పేరును కలవాడు, గజముఖాన్ని కలవాడు, వేదంలో చెప్పబడిన రీతిలో తిలైనగరంలోని బ్రాహ్మణులచే పూజింపబడేవాడు, జీవుల పాశాన్ని ఛేదించేవాడు, దంతం మొదలైన అటు అయుధాలను చేతులతో ధరించినవాడు, జీవులకు వారి ఇష్టాన్ని కల్పించే సామర్థ్యాన్ని పొందగోరి, తన వద్దకు వచ్చి ప్రార్థించే కామధేనువును కలవాడు, సంపత్తు మొదలైన అభీష్టాలను ఇచ్చేవాడైన వినాయకుని నమస్కరిస్తున్నాను.

శ్లో॥ జైమాపత్యమిమం స్తవం ప్రతిదినం ప్రాతర్నిశం యః పఠేత్
శ్రీమత్కల్పకకుఞ్జరాననకృపాపాఙ్గావలోకాన్నరః ।
యం యం కామయతే చ తం తమఖిలం ప్రాప్నోతి నిర్విఘ్నతః
కైవల్యజ్ఞ తథాన్తిమే వయసి తత్సర్వార్థసిద్ధిప్రదమ్ ॥

6

ఉమాపతిచేత చేయబడిన, ఈ సర్వార్థసిద్ధి అనే స్తుతిని ప్రతిదినం ఉదయం, సాయంకాలం ఎవడు పఠిస్తాడో, అతడు కల్పక వినాయకుని కృపావిక్షణాలవల్ల, ఏ ఏ ఫలాలను కోరుతున్నాడో వాటిని ఏ విఘ్నం లేకుండా పొందుతున్నాడు. చివరలో మోక్షాన్ని పొందుతున్నాడు. శ్రీమదుమాపతి శివప్రణీత శ్రీకల్పకగణపతిస్తవం సమాప్తం. ✦

ఓం గం ఓం గణపతయే నమః

శ్రీ చిన్నమస్తా హృదయం

శ్రీ పార్వత్యువాచ :

శ్లో॥ శ్రుతం పూజాదికం సమ్యగ్భవద్వక్రాజ్ఞానిఃసృతమ్ ।
హృదయం చిన్నమస్తాయాః శ్రోతుమిచ్ఛామి సాంప్రతమ్ ॥

మహాదేవ ఉవాచ :

శ్లో॥ నాద్యావధి మయా ప్రోక్తం కన్యాపి ప్రాణవల్లభే ।
యత్త్వయా పరిపూర్ణోహం వక్ష్యే ప్రీత్యై తవ ప్రియే ॥

ఓం అస్య శ్రీచిన్నమస్తాహృదయస్తోత్రమంత్రస్య ధైరవ ఋషిః, సమ్రాట్ ఛందః, చిన్నమస్తా దేవతా, హూం బీజం ఓం శక్తిః, హ్రీం కీలకం శత్రుక్షయకరణార్థే పారే వినియోగః.

ఓం ధైరవఋషయే నమః శిరసి, సమ్రాట్ఛందసే నమో ముఖే, చిన్నమస్తా దేవతాయై నమో హృది, హూం బీజాయ నమో గుహ్యే, శక్తయే నమః పాదయోః, హ్రీం కీలకాయ నమో నాభౌ, వినియోగాయ నమః సర్వాంగే, ఇతి ఋష్యాదిన్యాసః

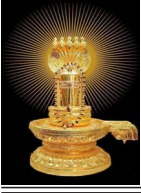
ఓం ఓం అంగుష్ఠాభ్యాం నమః, ఓం హూం తర్జనీభ్యాం నమః, ఓం హ్రీం మధ్యమాభ్యాం నమః, ఓం ఐం అనామికాభ్యాం నమః, ఓం క్షీం కనిష్ఠికాభ్యాం నమః, ఓం హూం కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం నమః ఇతి కరన్యాసః - ఏవం హృదయాదిన్యాసః.

ధ్యానమ్ :

- శ్లో॥ రక్తాభాం రక్తకేశీం కరకమలలసత్పద్మకాం కాలకాంతిమ్
విచ్ఛిన్నాత్మీయముండాస్యగరుణజహుళోదగ్రధారాం పిబంతీమ్ ।
విఘ్నాఞ్ఞాఘప్రచండశ్వసనసమవిభాం సేవితాం సిద్ధసంఘైః
పద్మాక్షీం చిన్నమస్తాం ఫలకరదితిజచ్చేదినీం సంస్మరామి ॥ 1
- శ్లో॥ వందేఽహం చిన్నమస్తాం తాం చిన్నముండధరాం పరామ్ ।
చిన్నగ్రీవోచ్చటాచ్చన్నాం క్షౌమవస్త్రపరిచ్ఛదామ్ ॥ 2
- శ్లో॥ సర్వదా సురసంఘేన సేవితాంప్రిసరోహహమ్ ।
సేవే సకలసంపత్త్యై చిన్నమస్తాం శుభప్రదామ్ ॥ 3
- శ్లో॥ యజ్ఞానాం యోగయజ్ఞాయ యా తు జాతా యుగేయుగే ।
దానవాంతకరీం దేవీచ్ఛిన్నమస్తాం భజామి తామ్ ॥ 4
- శ్లో॥ వైరోచనీం వరారోహం వామదేవవివర్జితామ్ ।
కోటిసూర్యప్రభాం వందే విద్యుద్వర్షరాక్షిమండితామ్ ॥ 5
- శ్లో॥ నిజకంఠోచ్చలద్రక్షధారయాయా ముహుర్ముహూః ।
యోగినీస్సర్పయన్యుగ్రా తస్యాశ్చరణమాశ్రయే ॥ 6
- శ్లో॥ హూమిత్యేకాక్షరం మంత్రం యదీయం యుక్తమానసః ।
యో జపేత్తస్య విద్వేషీ భస్మతాం యాతి తాం భజే ॥ 7
- శ్లో॥ హూం స్వాహేతి మనుం సమ్యగ్భ్యః స్మరత్కార్తిమాన్మరః ।
చిన్నత్తి చిన్నమస్తా యా తస్య బాధాం నమామి తామ్ ॥ 8

- శ్లో॥ యస్యాః కటాక్షమాత్రేణ క్రూరభూతాదయో ద్రుతమ్ ।
దూరతః సంపలాయంతే చిన్నమస్తాం భజామి తామ్ ॥ 9
- శ్లో॥ క్షితితలపరిరక్షాక్షాంతరోషా సుదక్షా
ఫలయుతఖలకక్షాచ్ఛేదనే క్షాంతిలక్ష్యా ।
క్షితిదిజసుపక్షా క్షోణిపాక్షయ్యశిక్షా
జయతు జయతు చాక్షా చిన్నమస్తాంభక్షా ॥ 10
- శ్లో॥ కలికలుషకలానాం కర్తనే కర్మహస్తా
సురకువలయకాశా మందభానుప్రకాశా ।
అసురకులకలాపత్రాసికాఽమృతసమూర్తి
ర్జయతు జయతు కాళీ చిన్నమస్తా కరాళీ ॥ 11
- శ్లో॥ భువనభరణభూరిబ్రాజమానానుభావా
భవభవవిభవానాం భారణోద్భూతభూతిః ।
ద్విజకులకమలానాం భాసినీ భానుమూర్తి
ర్భవతు భవతు వాణీ చిన్నమస్తా భవానీ ॥ 12
- శ్లో॥ మమ రిపుగణమాశు ఛేత్తుముగ్రం కృపాణం
సపది జనని తీక్ష్ణం చిన్నముండం గృహాణ ।
భవతు తవ యశోలం చింది శత్రూన్ ఖలాన్మే
మమ చ పరిదిశేష్టం చిన్నమస్తే క్షమస్వ ॥ 13
- శ్లో॥ చిన్నగ్రీవా చిన్నమస్తా చిన్నముండధరాఽక్షతా ।
క్షోదక్షేమకరీ స్వక్షా క్షోణీశాచ్ఛాదనక్షమా ॥ 14
- శ్లో॥ వైరోచనీ వరారోహా బలిదానప్రహర్షితా ।
బలిపూజితపాదాబ్జా వాసుదేవప్రపూజితా ॥ 15
- శ్లో॥ ఇతి ద్వాదశనామాని చిన్నమస్తాప్రియాణి యః ।
స్మరేత్పాతః సముత్థాయ తస్య నశ్యంతి శత్రవః ॥ 16
- శ్లో॥ యాం స్మృత్వా సంతి సద్యః సకలసురగణాః సర్వదా సంపదాధ్యాః
శత్రూణాం సంఘమాహత్య విశదవదనాః స్వస్థచిత్తాః శ్రయంతి ।
తస్యా సంకల్పవంతః సరసిజవరణం సంతతం సంశ్రయంతి
సాఽద్యా శ్రీశాదినేవ్యా సుఫలతు సుతరాం చిన్నమస్తా ప్రశస్తా ॥ 17
- శ్లో॥ ఇదం హృదయమజ్ఞాత్వా హంతుమిచ్ఛతి యో ద్విషమ్ ।
కథం తస్యాచిరం శత్రుర్వాశమేష్యతి పార్శ్వతి ॥ 18
- శ్లో॥ యదీచ్ఛేన్నాశనం శత్రోః శీఘ్రమేతత్పరేన్నరః ।
చిన్నమస్తా ప్రసన్నా హి దదాతి ఫలమీప్సితమ్ ॥ 19
- శ్లో॥ శత్రుప్రశమనం పుణ్యం సమీప్సితఫలప్రదమ్ ।
ఆయురారోగ్యదం చైవ పరతాం పుణ్యసాధనమ్ ॥ 20

ఇతి శ్రీ నంద్యవర్తే మహాదేవపార్వతీసంవాదే శ్రీ చిన్నమస్తాహృదయస్తోత్రం సమాప్తమ్.

శ్రీః
శ్రీ ఉత్పలదేవాచార్య విరచిత శివస్తోత్రావళి
ప్రత్యభిజ్ఞ

- గరిమెళ్ళ సోమయాజులు శర్మ

శ్రీ శివస్తోత్రావళి యుత్పలదేవాచార్యులు రచించిన స్తోత్రకావ్యము. ఇది ప్రత్యభిజ్ఞాదర్శనమునకు సంబంధించిన స్తోత్రగ్రంథము. అభిజ్ఞ యునంగా గుర్తుపట్టుట. ప్రత్యభిజ్ఞ యునంగా మఱల గుర్తునకుం దెచ్చుకొనుట. లేక తిరిగి జ్ఞాపకము చేసికొనుట. వాస్తవమునకు శివుడే సమస్త జీవస్వరూపుడు. తాను శివుడ నన్న సంగతి జీవుడు మఱచిపోయినాడు. మఱల జ్ఞానము పొంది నేనే శివుడ నన్న భావమును జీవుడు జ్ఞాపకము చేసికొన్నచో జీవునకు శివస్వరూపము లభించును. ఇదియే ప్రత్యభిజ్ఞ.

ఈ ప్రత్యభిజ్ఞామతము మొదట నాగమములలో నుద్భవించి తరువాత శాస్త్రకారులచేతిలో వృద్ధి పొందినది. 1. మాలినీ విజయోత్తర, 2. స్వచ్ఛంద, 3. రుద్రమాయళ, 4. నేత్ర, 5. మృగేంద్రతంత్రములు దీని మూలాగమములు. వీని ననుసరించి 'శివసూత్రము' లుదయించినవి. పిదపఁ బ్రత్యభిజ్ఞాకారికలు మొదలగువానిలో నిది విస్తరించినది. దీనికే 1. కాశ్మీరశైవదర్శనము, 2. త్రికదర్శనము, 3. స్పందదర్శనము, 4. ఈశ్వరాద్వయము నని నామాంతరములు.

ప్రత్యభిజ్ఞా సారాంశము :

ఈ దర్శనములో శివుడే పరమతత్త్వము. సాంఖ్యదర్శనము నందలి చతుర్వింశతి (24) తత్త్వములను శైవు లంగీకరించిరి. సాంఖ్యములో 1. పురుషుడు, 2. ప్రకృతి నిత్యపదార్థములు. స్వతంత్రములు. శైవదర్శనములో నివి యనిత్యములు. పరతంత్రములు. ప్రకృతియే మాయ. వీనితో పాటు పంచకంచుకములు, పంచశక్తులు శుద్ధవిద్య కూడ సంగీకరింపఁబడినవి. శుద్ధ విద్యకే 'సద్విద్య' యని పేరు. ఈ సద్విద్య వలన సాధకుఁ డీశ్వరతత్త్వములోఁ బ్రవేశించును. ఈశ్వరతత్త్వము సదాశివతత్త్వములో; సదాశివతత్త్వము శక్తితత్త్వములో; శక్తితత్త్వము పరమశక్తితత్త్వములో లయ మగును. పరమశివతత్త్వజ్ఞానమువలన ముక్తి లభించును. ఇదియే పూర్ణావస్థ. ఈ విధముగా శైవులు 36 తత్త్వముల సంగీకరించిరి.

షట్త్రింశతతత్త్వములు

1. ప్రకృతి - మాయ, 2. మహత్తు - బుద్ధి, 3. అహంకారము, 4. మనస్సు

5. శబ్దము

6. స్పర్శము

7. రూపము

పంచతన్మాత్రములు (సూక్ష్మభూతములు)

8. రసము

9. గంధము

10. పృథివి / భూమి

11. అప్పులు / నీళ్ళు
12. తేజము / అగ్ని
13. వాయువు / గాలి
14. ఆకాశము / శూన్యము
15. శ్రోత్రము / చెవి
16. త్వక్కు / చర్మము
17. చక్షువు / కన్ను
18. జిహ్వ / నాలుక
19. ఘ్రాణము / ముక్కు
20. వాక్కు / మాట
21. పాణి / చేయి
22. పాదము / కాలు
23. పాయువు / గుదము
24. ఉపస్థము / జననేంద్రియము
25. పురుషుడు / జీవుడు
26. పురుషుడు / బ్రహ్మము
27. కళ
28. విద్య
29. రాగము
30. కాలము
31. నియతి
32. శుద్ధవిద్య / సద్విద్య
33. ఈశ్వరుడు
34. సదాశివుడు
35. శక్తి
36. పరమశివుడు

పంచమహాభూతములు

పంచ జ్ఞానేంద్రియములు

పంచ కర్మేంద్రియములు

మాయా పంచకంచుకములు

ఇవి కాశ్మీరశైవదర్శనమునందలి షట్ త్రింశత్తత్త్వములు. ఈ షట్ త్రింశత్తత్త్వము లను గొందఱుద్వైతులు కూడ నామోదించిరి.

శ్లో॥ 'షట్త్రింశత్తత్త్వసోపాన స్వాత్మప్రాసాదభూపతిమ్' అని సదాశివబ్రహ్మాండ్ర - శ్రీ దక్షిణామూర్తి ధ్యానము, శ్రీమాధవాచార్యులు సర్వదర్శనసంగ్రహములో 4 శైవ మతములను బేర్కొనినారు. 1. నకులీశపాశు పతిదర్శనము, 2. శైవదర్శనము, 3. ప్రత్యభిజ్ఞాదర్శనము, 4. రసేశ్వర దర్శనము.

ప్రత్యభిజ్ఞా వాఙ్మయము

1. వసుగుప్తుడు (9శ.)

తైలాసవాసి యగు పరమశివుడు వసుగుప్తునకు స్వప్నములో సాక్షాత్కరించి శివసూత్రములను పదేశించెను. వసుగుప్తుడు మహాదేవపర్వతమునందు శిలలపైఁ జెక్కుఁబడిన శివసూత్రములను సంపాదించి గ్రంథస్థము గావించెను. క్షేమరాజు, భట్ట భాస్కరుడు, వరదరాజు మొదలగు వారు శివసూత్రములను వ్యాఖ్యానించిరి.

శివసూత్రములో 3 వికాసములు మొత్తము $22+10+45 = 77$ సూత్రములు గలవు. 'చైతన్యమాత్మ' యనునది మొదటి సూత్రము. 'భూయః స్యాత్ ప్రతిమీలనమ్' - చివరి సూత్రము. ఈ శివసూత్రముల నాధారము చేసికొని తంత్రములతో సమన్వయము చేసి వసుగుప్తుడు 'స్పందకారిక' యను గ్రంథమును రచించెను. దీనిలో 4 నిష్పందములు, మొత్తము 52 కారికలు గలవు. దీనిపై 1. భట్టకల్లుని వృత్తి, 2. రామకంఠని వృత్తి, 3. క్షేమరాజు 'స్పందనిర్ణయము', 4. కృష్ణానందసాగరుని 'స్పందరంజని', 5. ఉత్పలచార్యుల 'స్పందప్రదీపిక' యను వ్యాఖ్యలు వుట్టినవి.

2. సోమానందుడు : ఇతఁడు 'శివదృష్టి' యను గ్రంథమును రచించెను. దీనిలో 7 అష్టాకములు 700 కారికలు గలవు. దీనిపై 1. ఉత్పలుని 'వ్యాఖ్య', 2. అభినవగుప్తుల 'శివదృష్టాలోచనము' వెలసినవి. ఈ శివదృష్టిని బ్రహ్మశ్రీ పుల్లెల శ్రీరామచంద్రుడుగా రాంధ్రీకరించిరి.

3. ఉత్పలదేవుడు : 'ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞ' వీరి ప్రధాన గ్రంథము. ఉత్పలదేవుని గూర్చి తరువాత విన్నవించును.

4. అభినవగుప్తపాదాచార్యులు : అభినవగుప్తులు సాహిత్యలోకములో సుప్రసిద్ధులు. వీరు రచించిన 1. నాట్యశాస్త్ర వ్యాఖ్య - 'అభినవభారతి', 2. ధ్వన్యలోక వ్యాఖ్య - 'లోచనము' సాహితీరసికులకు సుపరిచితములు. వీరు ప్రత్యభిజ్ఞా కారికలపై 1. 'విమర్శిని' యను లఘువ్యాఖ్యను, 2. 'వివృతి విమర్శిని' యను బృహద్ వ్యాఖ్యను నిర్మించిరి. అభినవ గుప్తులు రచించిన సుమారు 50 గ్రంథములు లభించుచున్నవి.

5. భాస్కరకంఠుడు : ఇతఁడభినవగుప్తపాదుల ప్రత్యభిజ్ఞావిమర్శినిపై విపుల వ్యాఖ్యను (భాస్కరి) సంతరించినాఁడు. భాస్కరకంఠుని 'చిత్తానుబోధశాస్త్రము' కాశ్మీరశైవ సిద్ధాంతములను క్రోడీకరించిన యుత్తమగ్రంథము.

స్తోత్రకావ్యము

1. భట్ట నారాయణుని 'స్రవచింతామణి', 2. భట్ట ప్రద్యుమ్నుని 'తత్త్వగర్భ స్తోత్రము', 3. జగద్ధరభట్టు 'స్తుతికుసుమాంజలి', 4. ఉత్పలదేవుని 'శివస్తోత్రావళి' మొదలగునవి ప్రసిద్ధ స్తోత్రగ్రంథములు.

ఉత్పలదేవుడు (900-1000) : ఉత్పలదేవాచార్యుల గురువు సోమానందుడు. తల్లి నాగేశ్వరి, తండ్రి - ఉదయాకరుడు. ఇతఁడు 'రాజానక' వంశజుఁడు. లాటదేశీయుఁడు.

1. ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞాకారిక, 2. ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞా - వృత్తి, 3. ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞా - టీక, 4. శివదృష్టి - వ్యాఖ్య, 5. సిద్ధిత్రయి, 6. శివస్తోత్రావళి - వీని రచనలు. సిద్ధిత్రయిలో

1. అజడప్రమాత్మసిద్ధి, 2. ఈశ్వరసిద్ధి, 3. సంబంధసిద్ధి యను 3 ప్రకరణములు గలవు. దీనికిఁ బ్రతిగాఁ బరమవైష్ణవులు; శ్రీభాష్యకారులగు భగవ ద్రామానుజాచార్యులకుఁ బరమగురువులు నగు శ్రీయామునాచార్యులు 'సిద్ధిత్రయము'ను రచించిరి. దీనిలో 1. ఆత్మసిద్ధి, 2. ఈశ్వరసిద్ధి, 3. సంవిత్సిద్ధి గలవు.

శివస్తోత్రావళి

ఇది యుత్పలదేవాచార్యులు రచించిన సుప్రసిద్ధ స్తోత్రగ్రంథము. దీనిలో 20 విభాగములు గలవు.

1. భక్తివిలాసము, 2. సర్వాత్మపరిభావనము, 3. ప్రణయప్రసాదము, 4. సురసోద్బలము, 5. స్వబలనిదేశనము, 6. అదృష్టవిస్ఫురణము, 7. విధురవిజయము, 8. అలౌకికోద్బలము, 9. స్వాతంత్ర్యవిజయము, 10. అవిచ్ఛేదభంగము, 11. ఔత్సక్యవిశ్వసితము, 12. రహస్య నిర్దేశము, 13. సంగ్రహస్తోత్రము, 14. జయస్తోత్రము, 15. భక్తిస్తోత్రము, 16. పాశానుద్భేదము, 17. దివ్యక్రీడాబహుమానము, 18. అవిష్కారము, 19. ఉద్వృత్తనాభిధానము, 20. చర్వణాభిధానము.

మొదట సుత్పలదేవుఁడు 1. సంగ్రహస్తోత్రము, 2. జయస్తోత్రము, 3. భక్తిస్తోత్రము, 4. ఆప్తికస్తుతి యను విభాగములతో నీ స్తోత్రకావ్యమును రచించెను. పిమ్మట శ్రీరామరాజు, ఆదిత్యరాజు వీనిని స్తోత్రగ్రంథముగా వింగడించిరి. పిదప శ్రీవిశ్వావక్తుఁడు దీనిని 20 స్తోత్రవిభాగములుగా విభజించెను. వీనిలో 7వ దగు 'విధురవిజయము' మిక్కిలి చిన్నది. 9 శ్లోకములు మాత్రమే గలవు. 17వ అధ్యాయము పెద్దది. 48 శ్లోకములు గలవు. మొత్తము గ్రంథములో 439 శ్లోకములు గలవు. శ్లోకము లన్నియు భక్తిరసప్లావితములు. వివిధచ్ఛందములు వాడుటచే శ్రవణ రంజనములు.

శ్లో॥ న ధ్యాయతో న జపతః స్వాద్యస్వావిధిపూర్వకమ్ ।

ఏవమేవ శివాభాసంతం నమో భక్తిశాలినమ్ ॥ (1-1)

అనునది మొదటి శ్లోకము.

శ్లో॥ ఆరబ్ధ భవదభినుతి, రమునా యేనాంగకేన మమ శంభో! ।

తేనాపర్యంతమిమం, కాలం దృఢమఖిలమేవ భవిషీష్ట ॥ (20-21)

ఇది చివరి శ్లోకము. మొదటి యధ్యాయ మంతయు భక్తివిలాసము.

శ్లో॥ న యోగో న తపో నారా, క్రమః కోఽపి ప్రణీయతే ।

అమాయే శివమార్గేఽస్మిన్, భక్తిరేకా ప్రశస్యతే ॥ (1-18)

యోగము కాని, తపస్సు కాని, పూజాక్రమము కాని శివప్రాప్తికి సాధనములు కావు. మాయ లేని శివమార్గములో భక్తియోగ మొక్కటి మాత్రమే ప్రశస్తమైనది.

శ్లో॥ భక్తిర్భక్తిః పరే భక్తిర్భక్తిర్నామ సముత్పటా ।

తారం విరామి యత్ప్రభక్తిర్యేఽస్తు పరం త్వయి ॥ (16-25)

భక్తి - భక్తి - పరమేశ్వరుని యందు భక్తిమాత్రమే నాకుఁ గావలయును. ధారావాహిని యగు తీవ్రభక్తియే నీ యందుండవలయు నని బిగ్గరగా నఱచుచున్నాను.

శ్లో॥ అనంతానందసరసీ, దేవీ ప్రియతమా యథా ।

అవియుక్తాస్తి తే తద్వదేకా త్వద్భక్తిరస్తు మే ॥ (1-9)

ఈశ్వరా! అనంతానందసరసి యగు పరాశక్తి నీతో భేదము లేక యనపాయనిగా నెట్లున్నదో యట్లే నీయందు నాకు భక్తి యెప్పుడు నభిన్నముగా నుండు గాక!

కాశ్మీరశైవదర్శనములో శివ-శక్తులకు భేదము లేదు. శక్తివలన శివునకు గల్గిన స్పందము వల్లనే చరాచరసృష్టి యేర్పడుచున్నది. ఈ విషయమునే శ్రీశంకర భగవత్పాదులు సౌందర్యలహరిలో మొట్టమొదటి శ్లోకములో -

శ్లో॥ శివః శక్త్యా యుక్తో యది భవతి శక్తః ప్రభవితుం ।

న చేదేవం దేవో న ఖలు కుశలః స్పందితుమపి ॥

అని స్పష్టముగా జెప్పినారు. శక్తిలేక శివుడు లేడు. శివుడు లేక శక్తి లేదు. వారిది నిత్యతాదాత్మ్యము. వహ్ని - దాహక శక్తి వంటిది.

శ్లో॥ న శివః శక్తిరహితో న శక్తిః శివవర్జితా ।

తాదాత్మ్యమనయోర్నిత్యం వహ్ని-దాహకయోరివ ॥

రెండవదగు సర్వాత్మపరిభావనాధ్యాయములోఁ బ్రతిశ్లోకము శివనమస్కార ములతో నిండినది.

శ్లో॥ అగ్నిపోమరవిబ్రహ్మవిష్ణుస్థావరజంగమ -

స్వరూపబహురూపాయ నమః సంవిన్మయాయ తే ॥ (2-1)

1. అగ్ని, 2. చంద్రుడు, 3. సూర్యుడు, 4. బ్రహ్మ, 5. విష్ణు, 6. స్థావరములు (స్థిరముగా నుండు చెట్లు - పర్వతములు మొదలగునవి), 7. జంగమములు (గమనము గలవి - పశు పక్షిమనుష్యాదులు) అన్నియు నీ బహురూపములే. అట్టి జ్ఞానస్వరూపుడ వగు పరమేశ్వరా! నీకు నమస్కారము. ఇక్కడ నొక విశేషము -

‘యతిః సర్వత్ర పాదాంతే శ్లోకార్థే తు విశేషతః’ - అను ఛందశ్శాస్త్ర నియమము ననుసరించి పూర్వార్థము నుత్తరార్థముతోఁ గలుపుట దోషము. దీనిలోఁ గొన్ని శ్లోకములలో నిట్టి నియమోల్లంఘనము గలదు. అచార్యప్రయోగ మనుటచే సోధ్యము.

శ్లో॥ మహాదేవాయ రుద్రాయ శంకరాయ శివాయ తే ।

మహేశ్వరాయాపి నమః కస్మై చిన్మంత్రమూర్తయే ॥ (2-4)

ఇట్టి శ్లోకము లన్నియు నమకమంత్రములవలె సాగినవి.

శ్లో॥ దక్షిణాచారసారాయ నామాచారాభిలాషిణే ।

సర్వాచారాయ శర్వాయ నిరాచారాయ తే నమః ॥ (2-19)

1. దక్షిణాచారము, 2. వామాచారము, 3. శిష్టాచారము మొదలగు నాచారము లన్నియు శివస్వరూపములే. శివుడు మాత్రమే యాచారము లేక సకలాచారముల కంటె నున్నత స్థితిలో నున్నవాడు. అట్టి శర్వునకు నమస్కారము.

శ్లో॥ ఉత్తమః పురుషోఽన్యోఽన్యైః స్త్రియైః పుష్పైః పవిత్రేషుః ।

త్వం మహాపురుషస్యైకో నిశ్చేషపురుషాశ్రయః ॥

(3-14)

పురుషోత్తముడు శ్రీమహావిష్ణువు. 'వైష్ణవాస్తు స్మృతో విష్ణుః' - అని యాగము.

శ్లో॥ ఉత్తమః పురుషస్సన్యః పరమాత్మేత్యదాహృతః ।

యో లోకత్రయమావిశ్య బిభర్త్యవ్యయ ఈశ్వరః ॥

(భ.గీ. 15-17)

అని శ్రీమద్భగవద్గీత.

ఆ మహావిష్ణువు కూడా నీకు శేషుడే. సమస్త పురుషులకు నాశ్రయుడ వగు నీవుమాత్రమే శివా! మహాపురుషుడవు. ఇది యొక అర్థము. యుష్మద్యుపపతే మధ్యమః (1-4-105) అన్యద్యుత్తమః (1-4-107) శేషే ప్రథమః (1-4-108) అను పాణినీయసూత్రముల ననుసరించి అన్యదర్థములో నున్న యుత్తమపురుషము యుష్మచ్చేషములగు ప్రథమ - మధ్యమ పురుషములచే విశేషింపబడుచున్నది. 'స భజతి', త్వం భజసి', 'అహం భజామి' యను మూడు పురుషములు 'వయం భజామః' అను దానిలోఁ గఠించుచున్నవి. శివుడు ప్రథమ - మధ్యమ - ఉత్తమ పురుష వచనముల కతీతుడు అందువల్లనే మహాపురుషుడైనాడు.

ఇట్లే 14వ యధ్యాయమగు జయస్తోత్రములోని శ్లోకము లన్నియు జయశబ్దముతో నారంభమగుచున్నవి.

శ్లో॥ జయ త్రైలోక్యనాభైకలాంఛనాలికలోచన! ।

జయ పేతార్తలోకార్తికాలకూటాంకకంధర! ॥

(14-3)

ఇట్టి గూఢరహస్యముల గల శివస్తోత్రావళికి వ్యాఖ్యానము రచించిన మహాపండితుడు

క్షేమరాజు (12శ.) : ఇతడు శ్రీమదభినవగుప్తపాదాచార్యుల శిష్యునియే. ప్రత్యభిజ్ఞా దర్శనమును దన కృతులచే సుసంపన్నము చేసిన శైవాచార్యుడు. ఇతడు రచించిన కృతులు - 1. ప్రత్యభిజ్ఞాహృదయము, 2. పరాప్రవేశిక, 3. బోధవిలాసము - ఈ మూడును స్వతంత్రగ్రంథములు. 4. శివసూత్ర - విమర్శిని, 5. స్పందనందోహము, 6. స్పందనిర్ణయము, 7. స్తవచింతామణి - వివృతి, 8. విజ్ఞానభైరవ - ఉద్భోతము, 9. స్వచ్ఛందతంత్ర - ఉద్భోతము, 10. నేత్రతంత్ర - ఉద్భోతము, 11. శివస్తోత్రావళీ - వ్యాఖ్య, 12. సాంబపంచాశికా - వ్యాఖ్య ఈ తొమ్మిది వ్యాఖ్యాన గ్రంథములు. నిజముగా క్షేమరాజువ్యాఖ్య లేనిచో శివస్తోత్రావళి సులభముగా నర్థముకాదు. ఈ స్తోత్రనాయకుడగు సదాశివుడు సర్వులకు సర్వమంగళములు ప్రసాదించుంగాక!

శ్లో॥ శంభో! శర్వ! శశాంకశేఖర! శివ! త్ర్యక్షాక్షమాలాధర!

శ్రీమన్నగ్రకపాలలాంఛన! లసద్భీమత్రిశూలాయుధ! ।

కారుణాంబునిధే! త్రిలోకరచనాశిలోగ్రశక్తాత్మక!

శ్రీకంఠాశు వినాశయాశుభభరానాధత్వ సిద్ధిమ్ పరామ్ ॥ (11-11)

శ్రీమత్పరమేశ్వరార్చనము

శ్రీ వాసిష్ఠగణపతేః కృతిః ।

ఇంద్రసహస్రనామస్తోత్రమ్

- ఇన్ద్రో దేవతమోఽనీలః సుపర్ణః, పూర్ణబన్ధురః ।
విశ్వస్య దమితా, విశ్వస్యేశానో, విశ్వచర్షణిః ॥ 1
- విశ్వానిచక్రిర్విశ్వస్మాదుత్తరో, విశ్వభూ, ర్భూహన్ ।
చేకితానో, వర్తమానః స్వధయాఽచక్రయా, పరః ॥ 2
- విశ్వానరో విశ్వరూపో విశ్వాయుర్విశ్వతస్సృగ్ముఖః ।
విశ్వకర్మా విశ్వదేవో విశ్వతోధీ,రనిష్కృతః ॥ 3
- త్రిమజాతస్త్రిగ్మశ్చక్షో దేవో బ్రధ్నోఽరుషశ్చరన్ ।
రుచానః పరమో విద్వాన్, అరుచోరోచయన్ముజః ॥ 4
- జ్యేష్ఠో జనానాం వృషభో జ్యోతిర్జ్యేష్ఠం సహూ మహి ।
అభిక్రతూనాం దమితా ధర్మా విశ్వస్య కర్మణః ॥ 5
- ధర్మా ధనానం, ధాతృణాం ధాతా, ధీరో, ధియేషితః ।
యజ్ఞస్య సాధనో యజ్ఞో యజ్ఞవాహో అపామజః ॥ 6
- యజ్ఞం జుషాణో యజతో యుక్తగ్రావ్హోఽవితేషిరః ।
సువజ్రశ్చవనో యోధ్ధా యశసో యజ్ఞియో యహుః ॥ 7
- అవయాతా దుర్మతీనాం హంతా పాపస్య రక్షసః ।
కృశస్య చోదితా కృత్నుః కృతబ్రహ్మ ధృతవ్రతః ॥ 8
- ధృష్టవోజా అవితాధీనాం ధనానాం సజ్జీదమృతః ।
విహంతా తమసస్త్వష్టా తనూపాస్తరుతాతురః ॥ 9
- తేష్వస్మష్టుస్తేష్వసంధృక్ తురాషాడపరాజితః ।
తుగ్ధ్యావృధోదస్మతమః తువికూర్మితమస్తుజః ॥ 10
- వృషప్రభర్మా విశ్వాని విద్వానాదర్దిరస్తవాః ।
మన్ద్రో మతీనాం వృషభో మరుత్వాన్మరుతామృషిః ॥ 11
- మహాహస్తీ గణపతిర్దియం జిన్వో బృహస్పతిః ।
మాహినో మధవా మన్దీ మర్కోఽర్కో మేధిరో మహాన్ ॥ 12
- ఇతి ప్రథమం నామశతకమ్ ।
- ప్రతిరూపః పరోమాత్రః పురురూపః పురుష్మతః ।
పురుహూతః పురః స్థాతాః పురుమాయః పురన్దరః ॥ 13

ఇతి ద్వితీయశతకప్రథమాష్టకేన సహస్రోత్తరం నామశతకమ్

- పురుప్రశస్తిః పురుకృత్ పురాం దర్శా పురాతమః ।
పురుగూర్తః పృత్నుజేతా పురువర్షాః ప్రవేషనీ ॥ 14
- పప్రిః ప్రచేతాః పరిభూః పనీయానప్రతిష్ఠుతః ।
ప్రవృద్ధః ప్రవయాః పాతా పూషణ్వానస్తరా భరః ॥ 15
- పురుశాకః పాఞ్చజన్యః పురుభోజాః పురూపసుః ।
పిశజ్గరాతిః పపురిః పురోయోధః పృథుజ్రయా ॥ 16
- ప్రరిక్వా ప్రదివః పూర్వః పురోభూః పూర్వజా ఋషిః ।
ప్రణేతా ప్రమతిః పన్యః పూర్వయావా ప్రభూవసుః ॥ 17
- ప్రయజ్ఞః పావకః పూషా పదవీః పథికృత్పతిః ।
పురుత్మా పలితోహేతా ప్రహేతా ప్రావితా పితా ॥ 18
- పురున్మన్యుః పర్వతేష్వాః ప్రాచామన్యుః పురోహితః ।
పురాంభిన్దురనాధృవ్యః పురాజాః పప్రథిస్తమః ॥ 19
- పృతనాపాద్ బాహుశర్ధీ బృహద్రేణురనిష్ఠుతః ।
అభిభూతిరయోపాష్టిః బృహద్రేరపిధానవాన్ ॥ 20
- బ్రహ్మప్రియో బ్రహ్మజాతో బ్రహ్మవాహో అరణ్యమః ।
బోధిన్మనా అవక్రక్షీ బృహద్భానురమిత్రహా ॥ 21
- భూరికర్మా భరేకృత్పూర్ణద్రక్పద్ భార్వరోభృమిః ।
భరోషు హవ్యో భూర్యోజాః పురోహా ప్రాశుషాట్ ప్రషాట్ ॥ 22
- ప్రభణ్ణీమహిషో భీమో భూర్యాసుతిరశస్త్రిహా ।
ప్రసక్షీ విశ్వతిర్ద్విరః పరస్వాః శవసస్పతిః ॥ 23
- ఇతి ద్వితీయం నామశతకమ్ ।**
- పురుదత్రః పితృతమః పురుక్షుర్భూరిగుః పణిః ।
ప్రత్వాక్షాణః పురాం దర్శాపనస్యరభిమాతిహా ॥ 24
- పృథివ్యా వృషభః ప్రత్యః ప్రమన్తీ ప్రథమః పృథుః ।
త్యః సముద్రవ్యచాః పాయుః ప్రకేతశ్చర్షణీసహః ॥ 25
- కారుధాయాః కవివృధః కనీనః క్రతుమాన్రతుః ।
క్షపాంవస్తా కవితమో గిర్వాహః కీరిచోదనః ॥ 26
- క్షపావాన్మౌళికః కారీ రాజాక్షమ్యస్య గోపతిః ।
గౌర్గోర్ధరో దురోఽశ్వస్య యవస్యదుర ఆదురిః ॥ 27
- చన్ద్రబుధ్నశ్చర్షణిప్రాశ్చకృత్పశ్చేదయన్మతిః ।
చన్ద్రభానుశ్చిత్రతమశ్చమ్రీషశ్చక్రమాసజః ॥ 28

- తువిశుష్కస్సువిద్యుమ్నస్సువిజాతస్సువీమఘః ।
తువికూర్మిస్సువిమ్రక్షస్సువిశగ్మస్సువిప్రతిః ॥ 29
- తువిన్దుష్టస్సువిగ్రీవస్సువిరాధాస్సువిక్రతుః ।
తువిమాత్రస్సువిగ్రాభస్సువిదేష్టస్సువిష్వణిః ॥ 30
- తూతుజిస్తవసస్తకస్సువిగ్రిస్తర్వణిస్తదః ।
రథేష్టస్తరణిస్తప్రస్థిష్ఠిమాననపచ్యుతః ॥ 31
- తోదస్తరుత్రస్తవిషీ ముషాణస్తవిషస్తరా ।
తితిర్వా తతురిస్తాతా భూర్జిస్తార్జిస్తవస్తరః ॥ 32
- యజ్జవృద్ధో యజ్జియానాం ప్రథమో యజ్జ్వనో వృధః ।
అమిత్రఖాదోఽనిమిషో విమణోఽసున్వనోఽజురః ॥ 33
- అక్షితోతిరదాభ్యోఽర్చ్యః శిప్రిణీవానగోరుధః ।
ఆశుత్యర్థోఽస్తరిక్షప్రా అమితౌజా అరిష్టుతః ॥ 34
- ఇతి తృతీయం నామశతకమ్ ।**
- అర్భష్ట ఏకరాడూర్ధ్వ ఊర్ధ్వసానః సనాద్యువా ।
స్థిరః సూర్యః స్వభూతోజాః సత్యరాధాః సనశ్రుతః ॥ 35
- ప్రకల్పః సత్త్వానాం కేతురచ్యుతచ్యుదురువ్యచాః ।
శవసీ స్వపతిః స్వోజాః శచీవానవిదీధయః ॥ 36
- సత్యశుక్రుః సత్యసత్త్వా సూనుః సత్యస్య సోమపాః ।
దస్యోర్హస్తా దివో ధర్మా రాజా దివ్యస్య చేతనః ॥ 37
- ఋగ్వియోఽర్వా రోచమానో రభోదా ఋతపా ఋతః ।
ఋజిషీ రణకృదేవా సృత్వియో రధ్రచోదనః ॥ 38
- ఋషోర్వాయోఽవసీరాజా రయిస్థానో రదావసుః ।
ఋభుక్షా అనిమానోఽశ్వః సహమానః సముద్రయః ॥ 39
- ఋణకాతిర్గిర్వర్జస్యః కీజః ఖిద్వాఖజంకరః ।
ఋజిషో వసువిద్వేన్యో వాజేషు దధృషః కవిః ॥ 40
- విరస్థీ వీలితో విప్రో విశ్వవేదా ఋతావృధః ।
ఋతయుగ్ధర్మకృద్ధేనుద్ధనజిద్ధామవర్మవాట్ ॥ 41
- ఋతేజాః సక్షణిః సోమ్యః సంస్మృష్టిజిదృభుష్టిరః ।
ఋతయః సబలః సహ్యార్వజ్రవాహో ఋచీషమః ॥ 42
- ఋగ్మీదధృష్వాస్యప్రోజాః సుగోపాః స్వయశస్తరః ।
స్వభిష్టిసుమ్నః సేహానః సునీతిః సుకృతః శుచిః ॥ 43

ఋణయాః సహసః సూనుః సుదానుః సగణో వసుః ।
సోమ్యః సమద్వా సత్రాహో సోమవాహో ఋతీషహః ॥

44

ఇతి చతుర్థం నామశతకమ్ ।

శవిష్ఠః శవనః పుత్రః శతమన్యుః శతక్రతుః ।

శక్రః శిక్షానరః శుష్ఠీ శ్రుత్యర్జుః శ్రవయత్సఖా ॥

45

శతమూతిః శర్దనీతిః శతనీధః శతామఘః ।

శ్లోకీ శివతమః శ్రుత్యం నామబిభ్రదనానతః ॥

46

శూరః శిప్రీ సహస్రోతిః శుభ్రః శృజ్యవృషోసపాత్ ।

శాసః శాకీ శ్రవస్మామః శవసావానహంసనః ॥

47

సురూపకృత్సూరీశానః శూశువానః శచీపతిః ।

సతీనసత్వా సనితా శక్తివానమితక్రతుః ॥

48

సహస్రచేతాః సుమనాః శ్రుత్యః శుద్ధః శ్రుతామఘః ।

సత్రాదావా సోమపావా సుక్రతుః శృశుషు శ్రితః ॥

49

చోదప్రవృద్ధో విశ్వస్య జగతః ప్రాణతస్పతిః ।

చౌత్మః సుప్రకరస్సోనా చకమానః సదావృధః ॥

50

స్వభిష్టిః సత్పతిః సత్యశ్చార్పరీప్రతమశ్చతీ ।

చిత్రశ్చికిత్వానాజ్ఞాతా ప్రతిమానం సతః సతః ॥

51

స్థాతా సచేతాః సదివః సుదంసాః సుశ్రవస్తమః ।

సహోదాః సుశ్రుతః సప్రూట్సుపారః సున్యతః సఖా ॥

52

బ్రహ్మవాహస్తమో బ్రహ్మ విష్ణుర్వస్వపతిర్హరిః ।

రణాయ సంస్మృతో రుద్రో రణితేశానకృచ్ఛివః ॥

53

విప్రజాతో విప్రతమో యహ్నో వజ్రీ హిరణ్యయః ।

వవ్రో వీరతరోవాయుర్భాతరిశ్వా మరుత్సఖా ॥

54

గూర్తశ్రవా విశ్వగూర్తో వస్తనశ్రుద్విచక్షణః ।

వృష్టిర్వసుపతిర్వాజీ వృషభో వాజినీ వసుః ॥

55

ఇతి పంచమం నామశతకమ్ ।

విగ్రో విభీషణో వహ్నిర్వృద్ధాయుర్విశ్రుతో వృషా ।

ప్రజభృద్వృత్రహో వృద్ధో విశ్వవారో వృతఇచ్చయః ॥

56

వృషజూతిర్వృషరథో వృషభాన్సో వృషక్రతుః ।

వృషకర్మా వృషమణాః సుదక్షః సున్యతో వృధః ॥

57

అద్రోఘవాగసురహో వేధాః సత్రాకరోఽజరః ॥

అపారః సుహవోఽభీరురభిభజ్లోఽగ్నిరస్తమః ॥

58

- అమర్త్యః స్వాయుధోఽశత్రురప్రతీతోఽభిమాతిషాట్ ।
అమత్రీ సూనురచ్చత్ర్యః స్మద్విష్టిరభయజ్ఞురః ॥ 59
- అభినేతా స్పార్ధరాధాః సప్తరశ్మిరభిష్టికృత్ ।
అనర్వాస్పర్షిదిష్టురా స్తోత్రాణామవితోపరః ॥ 60
- అజాతశత్రుః సేనానీరుభయావృభయజ్ఞురః ।
ఉరుగాయః సత్యయోనిః సహస్వాసుర్వరాపతిః ॥ 61
- ఉగ్రో గోపా ఉగ్రబాహురుగ్రధన్వోక్ష్మవర్ధనః ।
గాభశ్రవా గిరాం రాజా గమ్భీరో గిర్వణస్తమః ॥ 62
- వజ్రహస్తచర్షణీనాం వృషభో వజ్రదక్షిణః ।
సోమకామః సోమపతిః సోమవృద్ధః సుదక్షిణః ॥ 63
- సుబ్రహ్మ స్థవిరః సూరః సహిష్ఠః సప్రథాః సరాట్ ।
హరిశ్మశారుర్ధ్వరివాన్ధరీణాం పతిరస్తృతః ॥ 64
- హిరణ్యబాహురుర్వాతిర్ధరికేశో హిరీమశః ।
హరిశిప్రో హర్యమాణో హరిజాతో హరిమ్భురః ॥ 65
- హిరణ్యవర్ణో హర్యశో హరివర్మా హరిప్రియః ।
హనిష్ఠో హర్యక్షో హవ్యో హరిష్ఠా హరియోజనః ॥ 66
- ఇతి షష్ఠం నామశతకమ్ ।**
- సత్వాసుశివ్రః సుక్షత్రః సువీరః సుతపా ఋషిః ।
గాధాన్యో గోత్రభిద్ధామం వహమానో గవేషణః ॥ 67
- జిష్ణుస్తస్థుష ఈశాన ఈశానో జగతో నృతుః ।
నర్యాణీ విద్వాన్నృపతిః నేతానృష్ణుస్య తూతుజిః ॥ 68
- నిమేఘమానో నర్యాపాః సిన్ధూనాం పతిరుత్తరః ।
నర్మో నియుత్వాన్నిచితో నక్షద్రాభోనహుష్టరః ॥ 69
- నవ్యో నిధాతా నృమణాః సద్ధీచీనః సుతరేణః ।
నృతమానో నదనుమాన్మనీయాన్మృతమోనృజితే ॥ 70
- విచయిష్ఠో వజ్రబాహుర్వృత్రఖాదోవలం రుజః ।
జాతూభర్మా జ్యేష్ఠతమో జనభక్షో జనంసహః ॥ 71
- విశ్వాషాడ్వంసగోవస్యాన్నిష్పాడశనిమాన్మృషాట్ ।
పూర్ణిత్పురాషాడభిషాట్ జగతస్తస్థుషస్సృతిః ॥ 72
- సంవృక్సమత్సుసన్ధాతా సుసం దృక్సవితాఽరుణః ।
స్వర్యః స్వరోచిః సుత్రామా స్తుప్త్యేయ్యః సనజాః స్వరిః ॥ 73

- కృణ్యన్నకేతవే కేతుం పేశః కృణ్యన్నపేశసే ।
పక్షేణ హత్త్వి మహినో మరుత్స్త్తో మరుద్గణః ॥ 74
- మహావీరో మహావ్రాతో మహాయ్యః ప్రమతిర్మహీ ।
మాతా మఘోనాం మంహిష్ఠో మన్యుమీర్మన్యుమత్తమః ॥ 75
- మేషో మహీవృన్మన్దానో మాహినావాన్మహేమతిః ।
ప్రక్షోమృలీకో మంహిష్ఠో ప్రక్షక్రత్వా మహామహః ॥ 76
- మదచ్యున్నర్దితామద్వా మదానాం పతిరాతపః ।
సుశస్తిః స్పస్తిదాః స్పర్ధగ్రాధానామాకరః పతిః ॥ 77
- ఇతి సప్తమం నామశతకమ్ ।**
- ఇషుహస్త ఇషాం దాతా వసుదాతా విదద్వసుః ।
విభూతిర్వానాశిర్వేనో వరీయాన్ విశ్వజిద్విభుః ॥ 78
- సృచక్షాః సహారిః స్వర్నిత్పుయజ్జః సుప్తుతః స్వయుః ।
ఆపిః పృథివ్యా జనితా సూర్యస్య జనితా శ్రుతః ॥ 79
- సృద్విహాయాః సృత్పురన్ధిర్వృషపర్వా వృషస్తమః ।
సాధారణః సుఖరథః స్వశ్రుః సత్రాజిదద్భుతః ॥ 80
- జ్యేష్ఠరాజో జీరదాసుర్దగ్ధిర్విత్తక్షణో వశీ ।
విధాతా విశ్వమా ఆశుర్మాయా వృద్ధమహావృధః ॥ 81
- వరేణ్యో విశ్వతూర్వాతస్యేశానో ద్యౌర్విచర్షణిః ।
సతీనమన్యుర్గోదత్రః సద్యోజాతోవిభిజ్ఞానుః ॥ 82
- వితస్తసాయ్యో వాజానాం విభక్తా వస్వ ఆకరః ।
వీరకో వీరయుర్వజ్రం బభ్రీవీరేణ్య ఆఘృణిః ॥ 83
- వాజినేయో వాజనిర్వాజానాం పతిరాజిక్మత్ ।
వాస్తోష్ఠతిర్వర్షణీతిర్విశాం రాజా వపోదరః ॥ 84
- విభూతద్యుమ్న ఆచక్రిరాదారీ దోధతో వధః ।
ఆఖణ్డలో దస్మవర్చాః సర్వసేనో విమోచనః ॥ 85
- వజ్రస్య భర్తా వార్వాణాం పతిర్గోజిద్గవాం పతిః ।
విశ్వవృచాః సఞ్చకానః సుహార్దో జనితా దివః ॥ 86
- సమన్తనామా పురుధ ప్రతికో బృహతః పతిః ।
దీధ్యానో దామనో దాతా దీర్ఘశ్రవస ఋభ్యసః ॥ 87
- దంసనావాన్దివః సంప్రూడేవజాతో దివావసుః ।
దశమో దేవతా దక్షో దుద్రోద్యుమ్నీ ద్యుమన్తమః ॥ 88

ఇత్యష్టమం నామశతకమ్ ।

- మంహిష్టరాతురిత్థాధీర్ధ్యాయో దధుషీర్ధుధిః ।
దుష్టరీతుర్ధుశ్చవనో దివోమానో దివోవృషా ॥ 89
- దక్షాయ్యో దస్యహాధుష్టుః దక్షిణావాన్ ధియావసుః ।
ధనస్సృష్ణుషితో ధాతా దయమానో ధనజ్ఞయః ॥ 90
- దివ్యో ద్విబర్హాః సన్నార్హః సమర్పస్రాః సిమః సఖా ।
ద్యుక్షః సమానో దంసిష్ఠో రాధసః పతిరధ్రిగుః ॥ 91
- సమ్రాట్ పృథివ్యా ఓజస్వాన్ వయోధా ఋతుపా ఋభుః ।
ఏకో రాజైధమానద్విడేకవీర ఉరుజ్రయాః ॥ 92
- లోకకృజ్జునితాఽశ్వానాం జోహూత్రోజనితా గవామ్ ।
జరితా జనుషాం రాజా గిర్వణాః సున్వతోఽవితా ॥ 93
- అత్కం వసానః కృష్ణీనాం రాజోక్ష్ణః శివ్రవాసురుః ।
ఈడ్యోదాశ్వానినతమో ఘోరః సబ్రహ్మదనః స్వవాన్ ॥ 94
- జాగృవిర్జగతో రాజా గృత్సో గోవిర్ధనాఘనః ।
జేతాఽభిభూరకూపారో దానవానసురోఽర్హవః ॥ 95
- ధృష్టిర్దమూనాస్తవసస్తవీయాసస్తమోఽవృతః ॥
రాయోదాతా రయిపతిః విపశ్చిద్వృత్రహస్తమః ॥ 96
- అపరీతః షాలపశ్చాద్ దధ్వాయుత్కార ఆరితః ।
వోహోవనిష్ఠో వృష్ణావాస్సృషణ్వానవృకోఽవతః ॥ 97
- గర్భోఽసమష్టకావ్యోయుగహిశుష్కోదధుష్యణిః ।
ప్రత్నః పతిర్వాజదావా జ్యోతిః కర్తా గిరాం పతిః ॥ 98

ఇతి నవమం నామశతకమ్ ।

- అనవద్యః సమ్ముతాశ్చో వజ్రివాదద్రివాస్త్వమాన్ ।
దస్మో యజత్రో యోధీయానకవారిర్యతజ్జరః ॥ 99
- పృథాకుసాసురోజీయాన్ బ్రహ్మణశ్చేదితా యమః ।
వస్తనేష్టాః పురాం భేత్తా బన్ధరేష్టా బృహద్దివః ॥ 100
- వరూతా మధునో రాజా ప్రణేసీః పప్రథీ యువా ।
ఉరుశంసోహవంక్రోతా భూరిదావా బృహచ్చ్రవాః ॥ 101
- మాతా స్త్రియానాం పృషభో మహోదాతా మహావధః ।
సుగ్ర్యుః సురాధాః సత్రాషాడోదతీనాం నదోధునిః ॥ 102
- అకామకర్మనః స్వర్హాః సుమ్మలీకః సహస్మృతః ।
పాస్త్యస్య హోతా సిన్ధూనాం వృషాభోజో రథితమః ॥ 103

- సఖా మునీనాం జనిదాః స్వధావానసమోఽప్రతిః ।
మనస్వానధ్వరో మర్యో బృబదుక్తోఽవితా భగః ॥ 104
- అషాహ్లాఽరీహ్లా ఆదర్శా వీరం కర్తాం విశస్పతిః ।
ఏకః పతిరనిః పుష్టిః సువీర్యో హరిపాః సుదృక్ ॥ 105
- ఏకో హవ్యః సనాదారుగోక్తోవాకస్య సక్షణిః ।
సువృక్షిరమృతోఽమృక్తః ఖజకృద్వలదాః శునః ॥ 106
- అమత్రో మిత్ర ఆకాయ్యః సుదామాబ్జిన్ మహోమహీ ।
రథః సుబాహురుశనా సునీథో భూరిదాః సుదాః ॥ 107
- మదస్య రాజా సోమస్య పీతీజ్యాయాన్దివః పతిః ।
తవిషీవాన్ధనో యుధ్యో హవనశ్రుత్సహః స్వరాట్ ॥ 108

ఇతి దశమం నామశతకమ్ ।

- అత్రేమే భవన్త్యపసంహారశ్లోకాః ।
ఇదం సహస్రమిద్రస్య నామ్నాం పరమపావనమ్ ।
ఋగ్వేదతో గణపతిః సజ్జహ్య వినిబద్ధవాన్ ॥ 1
- నాత్ర నామ్నః పౌనరుక్త్యం న “చ” కారాది పూరణమ్ ।
శ్లోకమధ్యే న చారమ్య శతకస్యోపసంహృతిః ॥ 2
- నామ్నామేషాం ఛాన్దసత్వాత్సర్వేషాం చ స్వరూపతః ।
అవలోక్యా యథా ఛన్దః శబ్దశుద్ధిర్విచక్షణైః ॥ 3
- అనేకపదనామాని వినియోజ్యాని పూజనే ।
చతుర్థ్యస్తప్రయోగేషు వ్యుత్తమాచ్చ యథాన్వయమ్ ॥ 4
- అస్య నామసహస్రస్య వేదమూలస్య సేవనే ।
పూర్ణం ఫలం తద్విజ్ఞేయం యత్స్వాధ్యాయనిషేవణే ॥ 5
- మన్తేభ్యః సమ్భృతం సారమేతన్నామసహస్రకమ్ ।
ఐన్ద్రం యో భజతే భక్త్యా తస్య స్యుః సిద్ధయో వశే ॥ 6
- ఇన్ద్రో విజయతే దేవః సర్వస్య జగతః పతిః ।
వేదమూలం జయత్యేతత్స్య నామసహస్రకమ్ ॥ 7

ఇతి శ్రీభగవన్మహర్షిరమణాన్తేవాసి నో వాసిష్ఠస్య
నరసింహసూనోర్గణపతేః కృతిః ఇన్ద్రసహస్రనామస్తోత్రం సమ్పూర్ణమ్ ॥

అక్షరదోషరహితమని భావించును. పారాయణము చేయుదురుగాక.
మరిన్ని వివరములకు ‘నామావళి’ చూడగలరు (శ్రీరమణాశ్రమ ప్రచురణ) - రామోరా

శ్రీ నృసింహనఖస్తుతి:

- వ్యాఖ్యాత - డా॥ సూరం శ్రీనివాసులు

శ్లో॥ పాన్త్యన్యాస్పరుహూతవైరిబలవన్మాతృజ్ఞమాద్యద్భటా-
కుమ్భ్యాచ్చాద్రివిపాటనాధికపటుప్రత్యేకవజ్రాయితాః ।
శ్రీమత్పట్టీరవాన్యప్రతతసునఖరా దారితారాతిదూర-
ప్రధన్తద్వాన్తశాన్తప్రవితతమనసా భావితా భూరిభాగ్యైః ॥ 1

నర/నృసింహనఖస్తుతి శ్రీమదానందతీర్థాచార్యకృతి. వీరికే మాధవానందతీర్థ, శ్రీపాదమాధవాచార్య, శ్రీమదానందతీర్థభగవత్పాదాచార్య అని కూడా వ్యవహారం. ఈ స్తుతి రెండు శ్లోకాల సంపుటి. వాటిలో మొదటిది పై శ్లోకం.

ప్రతిపదార్థము : పురుహూత..... వజ్రాయితాః - పురుహూత = ఇంద్రునియొక్క (పురు ప్రభూతం హూతం యజ్ఞేషు ఆహ్వానం యస్య సః పురుహూతః, పురు భూయిష్ఠం హూయతే యజ్ఞేషు ఇతి పురుహూతః, హూ దానాదనయోః - అను ధాతువునుండి; పురు నామానమనురం హతవానితి వా అనగా యజ్ఞములందు ఎక్కువగా ఆహ్వానింపబడేవాడు, లేదా పురువను రాక్షసుని సంహరించినవాడు అని అర్థం); వైరి = శత్రువులనెడి, బలవత్ = శక్తిసంపన్నులయిన, మాతంగ మౌద్యత్ = మదపుటేనుగుల యొక్క ఘటా = సమూహాలయొక్క, కుంభ = కుంభస్థలములనెడి, ఉచ్చ = ఎత్తయిన, అద్రి = పర్వతాలయొక్కవిపాటన = బ్రద్రలుచేయుట అను క్రియయందు; అధిక = మిగుల; పటు = సమర్థములయిన, ప్రత్యేక = విశిష్టమైన, వజ్రాయితాః = వజ్రాయుధమువలె ప్రవర్తించునవియు;

భూరిభాగ్యైః - భూరి = మిక్కిలిగా; భాగ్యైః = భాగ్యముగలవారిచే (భూరి భాగ్యం యేషాం తే = భూరిభాగ్యాః, మానవులకన్న దేవతల భాగ్యం విశిష్టమని మానవభావన కాబట్టి దేవతల నిక్కడ భూరిభాగ్యులని వ్యవహరిస్తున్నాడు కవి. కానీ ఇక్కడ నాకివ్వందైః అని పారాంతరముంది. నాకమంటే స్వర్గం. నాకం గలవారు నాకులు. నాకులయొక్క బృందం అనగా దేవతా సమూహం నాకివ్వంద మవుతుంది. వారిచేత అని తృతీయావిభక్త్యర్థం. నాకివ్వందైః అన్న పారమే సమంజసంగా కనిపిస్తుంది. భూరిబృందైః అన్న పారంలో అది విశేషణం మాత్రమే. విశేష్యం సంభావనీయం. సంభావన అందరికీ ఒకేరీతిగా కలగవలెనన్న నియమమేమీ ఉండదు. ఒకచో మానవులే భూరిభాగ్యులు కావచ్చు.)

దారితా.... మనసా - దారిత = చీల్చబడిన, అరాతి = శత్రువులు గలవై, దూర = దూరమునుండియే, ప్రధన్త = నశింపజేయబడిన, ధ్వాంత = చీకటి గలవానిచే, శాంత = ప్రసన్నమునూ, ప్రవితత = విశాలమునూ చేయబడిన, మనసా = మనస్సుచే, భావితాః = పొందబడినవియు (భూప్రాప్తౌ ఆత్మనేపదీ చురాదిగణానికి సంబంధించిన ధాతువు, భావ్యతే స్మృ ఇతి భావితం) అయిన;

శ్రీమత్పృ.... సునఖరాః - శ్రీమత్ = లక్ష్మీసంపన్నమైన, కట్టీరప + ఆస్య = నృసింహునియొక్క, ప్రతత = విశాలములైన, సునఖరాః = మంచి గోళ్ళు (గోరు అనే అర్థంలో నఖ పదం ప్రసిద్ధం. నఖరపదం కూడా దానికి పర్యాయమేకానీ విశిష్టార్థంతో, నఖమంటే సుఖము లేనిది అని అర్థం. శరీరానికి సుఖహేతువు స్పర్శకాబట్టి ఆ స్పర్శజ్ఞానం గోటికి లేదు కాబట్టి నఖ శబ్దం ఆ అర్థంలో ప్రయోగింపబడుతోంది. అయితే నఖరశబ్దానికి అర్థం నఖముగలది అని చెప్పాలి. అలా చెప్పాలంటే

నఖ శబ్దానికి నఖంలోని భాగం అని అర్థం చెప్పాలి ముందుగా. ఆ నఖభాగాలు గలది కాబట్టి నఖరపదం నఖవాచకమవుతుంది. (చూ॥ గురుబాల ప్రబోధిక పుట 402 - “న విద్యతే ఖ మింద్రియం స్ఫుర్యజ్ఞాపకమత్ర నఖః. అ.ప్లు. స్ఫుర్య జ్ఞాపకమైన యింద్రియము దీనికి లేదు. నఖశబ్దః సత్తైకదేశేఽపి. సోఽస్యాస్తీతి నఖరః. అ.ప్లు. నఖ శబ్దము సత్తైకదేశమందు వర్తించును. ఆ సత్తైకదేశము గలది - నఖరము)

అస్మాన్ = మమ్ములను / మనలను (సంస్కృతభాషలో మనము అని వ్యవహరించటానికి వేరే పదముండదు మేము అన్నదానినే తెలియజేసే వయం శబ్దం తప్ప. కానీ తెలుగులో ఆ అవకాశముంది. ‘భూయ ఉభయార్థవాచీ యః కశ్చిద్ భవతి నిత్య బహువచనాంత’ అని ఆంధ్రవ్యాకరణ వచనం. కాబట్టి ఉన్న పదాన్ని వినియోగించుకొని మనలను అని అర్థం చెప్పుకోవటమే అందంగా వుంటుంది). పాంతు = రక్షించు గాక. (పా రక్షణే ధాతువు మీద లోట్ ప్రథమ పురుషబహువచనరూపం)

తాత్పర్యము : లక్ష్మీసంపన్నుడైన నృసింహస్వామి నఖాలు శుభప్రదాలై మనలను కాపాడాలి. ఆ గోళు ఇంద్రశత్రువులనే మదపుటేనుగుల కుంభస్థలాలను బ్రద్దలు చేయటంలో వజ్రాయుధం వంటివి. శత్రువినాశనం ద్వారా చీకట్లు దూరమయిస్తున్నందువలన ప్రశాంత మనస్సుతో దేవతలచే సత్కరింపబడేవి, సంభావింపబడేవి ఆ గోళ్ళు.

విశేషాలు : ఈ శ్లోకాన్ని చూడగానే ఆనందవర్ధనుడు ధ్వన్యాలోకంలో ప్రార్థనాశ్లోకంగా రచించిన శ్లోకం గుర్తుకు వస్తుంది. అది -

శ్లో॥ స్వేచ్ఛాకేసరిణః స్వచ్ఛస్వచ్ఛాయాయానితేస్తవః ।
త్రాయంతాం వో మధురిపోః ప్రపన్నార్చిచ్చిదో నఖాః ॥

ఈ శ్లోకం అనుష్టుప్ చందస్సులో వుంది. కానీ ప్రకృతిశ్లోకంలో ఛందస్సు విలక్షణంగా కనిపిస్తోంది.

మొదటి రెండు పాదాలు... పాన్వస్మాన్..... వజ్రాయితాః = శార్దూలవిక్రీడితమ్
చివరి రెండు పాదాలు... శ్రీమత్కం..... నాకివృందైః (భూరిభాగ్యైః) = స్రగ్ధరావృత్తమ్.
మ స జ స త గ - ఇది శార్దూలవిక్రీడితలక్షణం.
మ ర భ న య య య - ఇది స్రగ్ధరావృత్తలక్షణం.

ఉపజాతుల (ఇంద్రవజ్రా - ఉపేంద్రవజ్రల కలయిక) లాగా శార్దూల, స్రగ్ధరావృత్తాల కలయిక నాకు తెలిసినంతలో సంస్కృతసాహిత్యంలో ఇతరత్ర కనిపించదు. సరసింహం కలయిక నృసింహావతారం కాబట్టి ఛందస్సులో కూడా దాదాపు దగ్గరగా కనిపించే రెండు వృత్తాలను కలపటం జెచిత్యమహితం కావచ్చు. పొరపాటయితే ఏ ఒక్కపాదంలోనే జరగవచ్చును కానీ రెండు పాదాలలోనూ జరగకపోవచ్చు.

అవతారవైభవం :

పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్టుతామ్ ।

ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సమృధ్వామి యుగే యుగే ॥

(భగవద్గీత 4-8)

అని గీతావచనం. సాధురక్షణకోసం, దుష్టశిక్షణ కోసం ఈ రెండింటిద్వారా ధర్మసంస్థాపన కోసం పరమాత్మ అవతరిస్తాడు. ఆ అవతార ప్రయోజనం నృసింహావతారంలో ప్రత్యక్షంగా స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది.

ప్రహ్లాదరక్షణ, హిరణ్యకశిపుశిక్షణ తద్వారా భాగవతధర్మసంస్థాపన ఇక్కడ ప్రధానలక్ష్యం. హిరణ్యకశిపుడు ప్రహ్లాదుని హింసించటానికి కారణం ప్రహ్లాదునిలోని భాగవతధర్మమే గదా! ప్రహ్లాదరక్షణ సముచితమే. కానీ శ్లోకంలో 'పురుహూతవైరి' అని ఇంద్రశత్రువులనే మాతంగవిదారణ వర్ణింపబడింది గదా! తనతో శత్రుత్వం లేదు. ఇంద్రునితో వైరం. మరి తన జోక్యమెందుకు? వాస్తవానికి హిరణ్యకశిపుడు తనతో శత్రుత్వం వహించినా, నిందించినా విష్ణువు అవతరించలేదు. ప్రహ్లాదుని హింసించినందుకే అవతరించవలసి వచ్చింది. అదే న్యాయం ఇంద్రవిషయంలో కూడా! ఇంద్ర-ఉపేంద్రులు ఒకే కర్తవ్యంలో భాగస్వాములు గదా!

ఆ అవతారవైభవమే మొదటి రెండో పాదాలలో అనిష్టనివర్తనరూపంలోనూ, చివరి రెండు పాదాలలో ఇష్టప్రాప్తిరూపంలోనూ వస్తువుగా ధ్వనిస్తుంది. ఇది అర్థశక్తిమూలవస్తుకృత వస్తుధ్వని. దేవతల బాధలలో పోగొట్టటంలో ఆ గోళ్ళు వజ్రసమానాలు. వారికి ఆనందాన్ని కల్గించి వాళ్ళు మనస్సులను ప్రసన్నం చేయటం ఇష్టప్రాప్తిరూపం.

అలంకారాలు :

కుంభ + ఉచ్చ + అద్రి = కుంభస్థలాలనే పెద్ద కొండలు అన్నచోట కుంభస్థలాలపై పర్వతత్వారోపణవలన రూపకాలంకారం.

దారిత + అరాతి వదాన్ని ఉపమేయంగానూ, దూరప్రధ్వస్తధ్వాంత వదాన్ని ఉపమానంగాను స్వీకరించి ఉపమేయంలో ఉపమానత్వారోపణరూపమైన రూపకాలంకారంగా దీనిని కూడా వ్యవహరించవచ్చు. కాకపోతే మధ్యలో విశేషణం చేరింది.

వజ్రాయిత - అన్నచోట ఉపమేయలుప్త, కంఠీరవాస్య - అన్నచోట ఉపమానలుప్త అని లుప్తోపమాభేదాలు కనిపిస్తాయి.

శ్లోకం నిండా వృత్తసుప్రాస విభిన్నాక్షరాలతో కనిపిస్తుంది. కానీ అది రసభంజకం కాకపోగా రసానుగుణమై ఆహ్లాదాన్ని కలిగిస్తోంది. వీరరౌద్రరసానుగుణమైన శైలి శ్లోకానికి వన్నె తెచ్చింది.

సు నఖరాః - ప్రత్యేక వజ్రాయితాః అన్న ప్రయోగంలో వ్యతిరేకాలంకారం ధ్వనిస్తుంది.

మాతంగమాద్యత్...

మాతంగాలు (ఏనుగులు) విశేష్యం. మదించి వుండటం (మాద్యత్) విశేషణం. ఇక్కడ విశేషణం ఉత్తరపదంగా వుంది. మాద్యంతశ్చ తే మాతంగాః మాతంగమాద్యన్తః అని సమాసాన్ని సాధించాలి. సుబ్బోపంతో మాతంగమాద్యత్ అనిరూపం.

అయితే మాతంగాన్ మాద్యద్ఘటాః అని కూడా చెప్పవచ్చు మాద్యత్ శబ్దాన్ని ఘటాపదానికి విశేషణం చేసి. అప్పుడు ఏనుగుల బృందం మదించినది చెప్పాలి. ఒంటరిగా వుంటే మంచిగా వుండటం, గుంపులో పొగరు ప్రదర్శించటం ఏనుగులలో కూడా ఉందనవలసి వస్తుంది. ఇక్కడ శత్రు (కృత్) ప్రత్యయప్రయోగం కూడా మంచి వయస్సులోనున్న ఏనుగులని సూచిస్తూ రౌద్రరసానికి ఉద్దీపకమవుతుంది.

ప్రవితతమనసా...

ప్రవితతత్వం (విశాలత) అనందానికి సూచకం. అద్భుతరసఫలంగా హృదయం విస్తృత మవుతుంది. మనసా అని ఏకవచనాన్ని ప్రయోగించటం కూడా విశేషమే. దేవతాబృందాల మనస్సులన్నీ ఒక్కటై ప్రసన్నమయ్యాయి. రెండవ అభిప్రాయానికి గానీ, ఆలోచనకు గానీ తావులేకపోవటం విశేషం. సంకుచితత్వంలో భేదాలుంటాయి గానీ విస్తృతిలో భేదాలుండవు.

ప్రత్యేకవజ్రాయితాః :

వాస్తవంగా ఏకైకస్మిన్ ఏకైకస్మిన్ = ప్రత్యేకం అని విగ్రహవాక్యం. దేనికి దానికి విడిగా అని అర్థం. కానీ ప్రత్యేక పదాన్ని విశిష్టమనే అర్థంలో వాడటం అలవాటైంది. బాగా ప్రచారంలోకి కూడా వచ్చింది కాబట్టి ప్రత్యేక వజ్రాయితాః అంటే విశిష్టవజ్రాయితాలు అని కానీ; ఏనుగుల కుంభస్థలాలను చీల్చటానికి ఒక్కొక్క గోరూ ఒక్కొక్క వజ్రాయుధమై అన్నింటినీ ఒకేసారి చీల్చిందని గానీ వ్యతిరేకాలంకారం గానీ ఉగ్రత్వం కానీ ధ్వనిస్తుంది. ఇవి అర్థశక్తిమూలధ్వనులు.

భక్తికి ప్రాధాన్యం :

ఇక్కడ సంలక్ష్యక్రమధ్వనులు (పైన వివరించినవి) రౌద్ర - అద్భుతరూపంలో అసంలక్ష్యక్రమధ్వనులు ఎన్ని ఉన్నా ఇక్కడ ప్రాధాన్యం భక్తికే. కాబట్టి భక్తికి రౌద్రాద్భుతాలు అంగభావాన్ని పొందాయి కాబట్టి శ్లోకంలో రసవదలంకారమున్నట్లు గ్రహించాలి. భక్తిని రసంగా అంగీకరించే పక్షంలో రసవదలంకారం, భక్తిని భావంగానే స్వీకరించేవారి పక్షంలో ప్రేయోలంకారం ఈ శ్లోకంలో వున్నట్లు. కవి మనోగతమైన నృసింహభక్తి శ్రీమంతమై వ్యక్తమయింది. కాబట్టి ఇది శుభప్రదం, సుఖప్రదం, సంపత్ప్రద మవుతుంది.

శ్లో॥ లక్ష్మీకాన్త! సమస్తతోఽపి కలయన్నైవేతితుస్సే సమం
పశ్యాముత్రమవస్తు దూరతరతోఽపాస్తం రసో యోఽష్టమః ।
యద్రోషోత్పరదక్షనేత్రకుటిలప్రాన్తోఽస్తితాగ్నిస్ఫూరత్ -
ఖద్యోతోపమవిస్ఫులింగభసితా బ్రహ్మశశక్రోత్పరాః ॥

2

సఖస్తుతిలో రెండవశ్లోకమిది. లక్ష్మీకాంతవైభవాన్ని, శక్తిసామర్థ్యాలనూ ప్రస్తుతించే శ్లోకమిది.

ప్రతిపదార్థము :

లక్ష్మీకాన్త! = శ్రీహరీ! (లక్ష్యాః కాంతః = లక్ష్మీకాంతః, లక్ష్మీః కాంతా యస్య సః = లక్ష్మీకాంతః - తత్పురుషం కానీ బహుప్రీహి కానీ చెప్పుకోవచ్చు. సమాసభేదాన్ని బట్టి కామనకర్మలో కర్తృభేదమేర్పడుతుంది), యః = ఎవడయితే, అష్టమః = ఎనిమిదవ, రసః = రసమే;

బ్రహ్మ.... త్వరా :

బ్రహ్మ + ఈశ - శక్ర + ఉత్పరాః = బ్రహ్మదేవుడు, ఈశ్వరుడు, దేవేంద్రుడు మొదలయిన దేవతాసమూహాలు;

యద్రోషో.... భసితాః :

యత్ = ఎవనియొక్క, రోష = క్రోధంయొక్క, ఉత్పర = రాశిచే (భావానికి రాశిత్వ మంటే ఆ భావనలోని సాంద్రతను సూచిస్తుంది); దక్ష = సమర్థమైన, నేత్ర = కంటియొక్క, కుటిల = వక్రమయిన,

ప్రాంత = కొనయందు (కోపంతో ముడిపడిన కడకంటి చూపు నుండి అని భావం); ఉత్థిత = పుట్టినట్లు, అగ్ని = అగ్నిలో, స్ఫురత్ = వెలుగుతున్న, ఖద్యోత + ఉపమ = మిణుగురుపురుగువంటి; విస్ఫులింగ = నిప్పుకణికవే; భనితాః = బూడిద చేయబడినవో (అటువంటి), ఈశితః = పాలకుడవైన, తే = నీకు (నీతో); సమమ్ = సమానమైనవానిని; సమంతతః = అన్ని కోణాలనుండి, కలయన్ = వెదకినను, న పశ్యామి = చూడలేకున్నాను (కనుగొనలేకపోతున్నాను), ఉత్తమ = శ్రేష్ఠమయిన, వస్తు = పదార్థం (లోకంలో ఉత్తమంగా భావింపబడే పదార్థ సమూహం), దూరతరతః = మరీ దూరంగా, అప + అస్తమ్ = తొలగింపబడినది (నెట్టివేయబడినది), (లోకంలో అది ఉత్తమ వస్తువే. కానీ లక్ష్మీకాంతునితో పోల్చిచూసినపుడు అది తక్కువదే. అందుకే తమవ్, తరవ్ ప్రత్యయాలను (ఉత్తమ - దూరతర) దగ్గర దగ్గరగా ప్రయోగించాడు కవి.)

తాత్పర్యము : లక్ష్మీకాంతా! నీవు ఈశుడవు. నీతో సమానమైన పాలకుని ఎంతగా వెదకినా చూడలేకపోతున్నాను. లోకంలో ఉత్తమవస్తువులుగా భావింపడేవన్నీ నీ ముందు దిగదుడుపే. అందుకే వాటిని దూరంగా పడవేస్తున్నాను. (దిగదుడిచిన వస్తువులను దూరంగా పడవేయటమనే అలవాటును ఇక్కడ గుర్తుతెచ్చుకోవాలి). బ్రహ్మ, ఈశ్వరుడు, ఇంద్రుడు మొదలయిన దేవతలందరూ నీ క్రోధాగ్నినుండి పుట్టిన మిణుగురుపురుగువంటి ఒక్క అగ్నికణంతో భస్మమై పోతున్నారని.

విశేషాలు : నారాయణుని కన్న మరేదీ గొప్పకాదు అన్నది విశిష్టాద్వైతంలోనూ, ద్వైతం (మాధ్వసంప్రదాయం)లోనూ విశదమైన విషయం.

“నారాయణీయంలోనూ, నారాయణసూక్తంలోనూ, మహాభారత తాత్పర్య నిర్ణయంలోనూ, అది కంటోక్తిగా కనిపిస్తుంది.

మహాభారతతాత్పర్యనిర్ణయంలో శ్రీమద్వాచార్యులు ఇలా ప్రకటించారు.

శ్లో॥ ఆలోఢ్య సర్వశస్రాణి విచార్య చ పునః పునః ।
ఇదమేకం తు నిష్పున్నం ధ్యేయో నారాయణస్సదా ॥

శ్లో॥ సత్యం సత్యం పునస్సత్యముద్భుత్య భుజముచ్చతే ।
వేదశాస్త్రపరం నాస్తి న దైవం కేశవాత్మరమ్ ॥ 2/71, 72.

సఖస్తుతిలోని ‘సమంతతోఽపి కలయన్’ అన్న పదాలకు వ్యాఖ్యానరూపాల వంటివి ఈ శ్లోకాలు. సర్వశాస్త్రాలను చూసి (చదివి) పదే పదే ఆలోచన చేసిన తర్వాత ఒకే నిశ్చయం పుట్టిందట, సదా ధ్యానింపవలసినవారు నారాయణుడే అని. వేదాశాస్త్రాలకన్న గొప్ప శాస్త్రం లేదనీ కేశవుని మించిన దైవం లేదనీ - ఈ సత్యాన్ని చేతులు పైకెత్తి మరీ చెప్తున్నాడట.

(అప్రస్తుతమునా ఇక్కడొక విషయం చెప్పాలి. ఆలోక్య సర్వశాస్త్రాణి... ఈ శ్లోకం చాలా ప్రసిద్ధమైనది. ఎంతో వ్యాప్తి పొందింది. 13వ శతాబ్దానికి చెందిన వత్సరాజు రచించిన హాస్యచూడామణి ప్రహసనంలో దీనికి ‘పేరడీ’ (వ్యంగ్యానుకరణం) కనిపిస్తుంది చూడండి.

ఆలోక్య సర్వశాస్త్రాణి విచార్య చ పునః పునః ।
ఇదమేకం తు నిష్పున్నం ధ్యేయో నారీజనస్సదా ॥

‘నారాయణ’ పదాన్ని ‘నారీజన’ పదంగా మార్చి ఆ ప్రహసనంలో హాస్యాన్ని సాధించారు మూలకవిత ఎంతో ప్రచురమయితే తప్పు దానికి ‘పేరడీ’ రచన చేయరు కవులు)

నారాయణీయంలో కూడా నారాయణ భట్టతిరి పరబ్రహ్మకు బాహ్యరూప వైకుంఠవాసుడే అని నికృచ్చిగా వాగ్రుచ్చారు.

నిర్వాపారోఽని విష్ణోరణమజ భజసే యత్త్రియామీక్షణాఖ్యాం
తేనైవోదేతి లీనా ప్రకృతిరసతికల్పాపి కల్పాదికాలే ।
తస్యాస్సంశుద్ధమంశం కమపి తమతిరోధాయకం సత్త్వరూపం
స త్వం ధృత్వా దధాసి స్వమహిమవిభవాకుంఠవైకుంఠరూపమ్ ॥

“పరమాత్మా! నీవు ఎట్టి కర్మలనూ ఆచరింపవలసిన పనిలేదు. ఐనను అయస్మాంత సన్నిధిలో ఇనుము ఆకర్షింపబడునట్లు నీ కృపాకటాక్షవీక్షణ ప్రభావమున నీయందు విలీనమై ‘అసత్’ స్వరూపమైన ప్రకృతి సృష్టి ప్రారంభ కాలమగు కల్పాదియందు వ్యక్తమగుచున్నది. ఆ మాయయొక్క ఆవరణరహితమై, పరిశుద్ధమైన అంశను ‘సత్త్వము’ అని అందురు. నీవు ప్రకృతికి అతీతుడవు. నీ మహిమాప్రభావముచే అకుంఠితమైన వైకుంఠరూపమున నీవు విలసిల్లుచున్నావు. భక్తులను అనుగ్రహించుటకై ప్రకృతివిభూతులద్వారా నిన్ను నీవు ప్రకటించు కొనుచున్నావు. (ఈవిధముగా పరబ్రహ్మమే సగుణాత్మకుడైన శ్రీమన్నారాయణుడని ఎఱుంగవలెను)” (అనువాదం శ్రీమాన్ ఎన్.నరసింహాచార్యులు)

యజుర్వేదంలోని నారాయణసూక్తం కూడా

యచ్చ కించిజ్జగత్సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేఽపి వా ।
అనర్థహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణః స్థితః ॥

అని దృశ్యమాన శ్రూయమాణ విశ్వమతా నారాయణ స్వరూపమే అంటుంది. స్మార్తులు, అద్వైతులు కూడా ‘ఆకాశాత్పతితం తోయం యథా గచ్ఛతి సాగరమ్ । సర్వదేవనమస్మారః కేశవం ప్రతిగచ్ఛతి” అని సర్వదేవ నమస్కారాలు కేశవునికే చెందుతాయని సంద్యావందన ముగిస్తారు.

‘రసో యోఽష్టమః’ అన్న వాక్యం ఉపనిషత్ప్రతిపాదనను వ్యాఖ్యానిస్తోంది. ఛాందోగ్యోపనిషత్తు ఉద్గీధాన్ని (ఓం) వివరిస్తూ ఇలా అంటుంది -

ఏషాం భూతానాం పృథివీరసః పృథివ్యా ఆపో రస అపామోషధయో రస ఓషధీనాం పురుషో రసః । పురుషస్య వాగ్రసో వాచ ఋగ్రస ఋచస్సామ రసః, సామ్న ఉద్గీఢో రసః స ఏష రసానాం రసతమః పరమః పరార్థోఽష్టమో య ఉద్గీఢః - 1.1.1

చరాచరాలకు భూమి ఆధారం. భూమికి నీరు ఆధారం. జలసారం ఓషధులు. ఓషధసారం పురుషుడు. పురుషునకు వాక్కు సారం. వాగ్రసం ఋక్కు, ఋక్కులలో సారం సామం. సామసారం ఉద్గీఢం - కాబట్టి ఉద్గీఢం పరమరసం. అదే ఓంకారం. ఓంకారమంటే సర్వస్వరూపం.

సర్వేవేదా యత్ప్రదమామనన్తి తపాంసి సర్వాణి చ యద్వదన్తి ।

యదిచ్చన్తో బ్రహ్మచర్యం చరన్తి తత్తేషదం సంగ్రహేణ బ్రవీమ్యామిత్యేతత్ ॥

ఏతద్ద్యేవాక్షరం బ్రహ్మ ఏతదేవాక్షరం పరమ్ ।

ఏతద్ద్యేవాక్షరం జ్ఞాత్వా యో యదిచ్చతి తస్య తత్ ॥ కఠోపనిషత్తు 2-15,16

ఓంకారాన్నే పరస్వరూపంగా, బ్రహ్మస్వరూపంగా వేదనినాదంగా, తపఃఫలంగా బ్రహ్మచర్య గమ్యంగా వ్యాఖ్యానించింది కఠోపనిషత్తు. ప్రకృతిశ్లోకం ‘యః అష్టమః రసః’ అని ఆ ఓంకారస్వరూపునిగా, సర్వస్వరూపునిగా నృసింహుని వ్యాఖ్యానిస్తోంది. అదే నఖస్తుతి, నఖరస్తుతికూడా.

లక్ష్మీకాంత! :

కమూకాంతౌ (కాంతిరిచ్చా) ధాతువు నుండి కాంతశబ్దం నిష్పన్నమవుతుంది. లక్ష్మీయొక్క కామనాస్వరూపుడు నృహరి. పురుషత్వానికి కొంత స్త్రీత్వం కూడా కలిస్తేనే శోభ. నృసింహరూపం, దానివెనుక లక్ష్మీకామన కలిసి అవతార ప్రయోజనాన్ని సుసంపన్నం చేశాయి. సౌందర్యలహరిలో ఆదిశంకరులు, శ్రీగురురత్నకోశంలో పరాశరభట్టరు ఆ అంశాన్నే ప్రస్తుతిస్తారు.

శివశృక్తాయుక్తో యది భవతి శక్తః ప్రభవతుం

న చేదేవం దేవో న ఖలు కుశలః స్పందితుమపి ।

అతస్త్వామారాధ్యాం హరిహరవిరించ్యాదిభిరపి

ప్రణంతుం స్తోతుం వా కథమకృతపుణ్యః ప్రభవతి ॥ సౌందర్యలహరి-1

శ్రియై సమస్తచిదచిద్విధానవ్యసనం హరేః ।

అంగీకారాభిరాలోక్తైః సార్థయంత్యై కృతోఽంజలిః ॥ శ్రీగుణరత్నకోశం - 1

శక్తి లేకపోతే శివుడు కనీసం కదలలేడు. లక్ష్మీకటాక్షాంగీకారం లేకపోతే లోకవిధానమనే హరివ్యసనం సఫలంకాదు. ఎంత ముచ్చటయిన ఆలోచనలు. అందుకే లక్ష్మీకాంత అని సాధిప్రాయంగా నరహరిని సంబోధించటం. బ్రహ్మాదులను కూడా దహించగల ఆ ఉగ్రత పరమాత్మకు కలగటానికి కారణం శక్తియే. ఋగ్వేదంలోని దశమ మండలంలోని 125వ సూక్తం (ఆంభ్యణీసూక్తం)

అహం సోమమాహనసం బిభర్ష్యహం త్వష్టారముత పూషణం భగమ్ ।

అహం దధామి ద్రవిణం హవిష్మతే సుప్రావ్యే యజమానాయ సున్వతే ॥

అహమేవ స్వయమిదం వదామి జుష్టం దేవేభిరుత మానుషేభిః ।

యం కామయే తం తముగ్రం కృణోమి తం బ్రహ్మణం తమ్మషిం తం సుమేధామ్ ॥

ఋగ్వేదం 10-125-2,5

ఆమె అసుగ్రహ - ఆగ్రహాల ఫలాన్ని స్పష్టంగా చెప్తోంది.

అగ్నికణం (ఖద్యోతోపమవిస్ఫులింగం) చేతనే బ్రహ్మాదులు కూడా బూడిద అవుతున్నారంటే ఇక పూర్తి నిప్పు ఎంత శక్తివంతమో అని ధ్వనిస్తుంది. ఇది అర్థాపత్త్యలంకార ధ్వని.

నృసింహలాభం చేత ఉత్తమవస్తువులను నెట్టివేయటమంటే వర్ణోపమేయలాభం వలన అన్యవస్తు నిరాకరణ రూపమైన ప్రతీపాలంకారమిక్కడ.

రౌద్రాద్భుతరసాలు భగవద్భక్తికి అంగాలుగా మారుతున్నాయి కాబట్టి రసవదలంకారం. భక్తిప్రధానం అది రసమైనా, భావమైనా. భగవద్రతిని సంచారిభావంగా భావించారు కొందరు ఆలంకారికులు, రసంగానే నిర్ణయించారు మరికొందరు.

రెండు శ్లోకాలలోని ఈ నఖస్తుతిలాగా, లికుచటిలకసూను విరచితమైన నృసింహస్తుతి (23 శ్లోకాలు), భవిష్యోత్తరపురాణంలోని శనైశ్చరకృత నరసింహస్తుతి (12 శ్లోకాలు) కూడా ప్రచురమయినవే.

ఛందస్సు - ఈ శ్లోకం కేవలం శార్దూలవిక్రీడితమే.

✦

వినాయక స్తుతి

పొలుపుగ నీశుకంఠమునఁ బూనినయట్టికపాలమాలికల్
వలనుగఁజూచి గొప్పలుగ వండినయుండ్రము లంచు భ్రాంతి లో
పల జనియించి తుండమునఁ బట్టి వడిం దివియంగఁజూచు వి
ద్యలగురుఁ దేకదంతుఁడు ముదంబున మత్మతఱి బ్రోచుఁగావుతన్

- కూచిమంచి తిమ్మకవి ప్రణీత “రాజశేఖరవిలాసము” నుండి

వ్యాఖ్య. - డా॥ తాడేపల్లి పతంజలి.

ప్రతిపదార్థము : పొలుపుగన్ = అందముగా; ఈశు కంఠమునన్ = పరమేశ్వరుని కంఠములో; పూనిన = ధరించిన; అట్టి కపాల మాలికల్ = అటువంటి పుట్టెల పంక్తులను; వలనుగన్ + చూచి = నేర్చుగా లేదా యుక్తముగా చూచి; గొప్పలుగవండిన = గొప్పగా వండిన; ఉండ్రములు + అంచు = ఉడికిన పిండియుండలు- ఉండ్రాళ్ళు అనుచు; భ్రాంతి = ఉన్నది లేనట్టును లేనిది ఉన్నట్టును తలచు బుద్ధి; లోపల జనియించి = హృదయములోపల పుట్టి; తుండమునన్ + పట్టి = ఖండింఛబడిన తన ఏనుగు చేతితో పట్టి; వడిన్ + తివియంగన్ + చూచు = వేగముగా వాటిని ఆకర్షించి, తినినాని ప్రయత్నించు; విద్యలగురుడు = విద్యల గురువైన; ఏకదంతుడు = ఒక దంతము గలవాఁడు. ఒంటికొమ్ముదేవర (ఏకః దంతో యస్య బ.ప్రి.); ముదంబునన్ = సంతోషముతో; మత్మతఱి = నా ఈ రాజశేఖర విలాసమును కావ్యమును; ప్రోచున్ + కావుతన్ = చక్కటి రచనా పద్ధతులతో పోషించి, చిరస్థాయిగా ఈ కావ్యము ఉండేటట్లు రక్షించవలసినదిగా మనవి.

తాత్పర్యము : పరమేశ్వరుని కంఠములో పుట్టెలన్నాయి. గుండ్రంగా ఉన్న వాటిని చూస్తుంటే వినాయకునికి ఉండ్రాళ్ళు గుర్తుకు వచ్చాయి. పుట్టెలను ఉండ్రాళ్ళనుకొని భ్రాంతితో- తినటానికి తొందంతో లాగుతుండే వినాయకుడు రక్షించాలని ప్రార్థన.

విశేషాలు : కూచిమంచి తిమ్మకవి రచించిన ఈ పద్యంలో భ్రాంతిమదాలంకారం ఉంది. ఇటువంటి అందమైన ఊహలకు ఆద్యులు శంకర భగవత్పాదులు.

“సమం దేవి స్తుంద ద్విప వదన పీతం స్తన యుగం
తవేదం నః ఖేదం హరతు సతతం ప్రస్మత ముఖం
యదాలోక్యాదాశంకా కులిత హృదయో హాస జనకః
స్వ కుంభో హేరంబః పరి మృశతి హస్తేన ఝటితి” (సౌందర్యలహరి)

అని శంకర భగవత్పాదులు వినాయకుని భ్రాంతిని మనోహరంగా వర్ణించారు.

అమ్మా! నీ స్తన్యపానం చేస్తున్న వినాయకునికి నీ వక్షోజం చూసి ఒక అనుమానం వచ్చింది. తన కుంభస్థలం ఇక్కడ ఉన్నదేమిటనే భ్రాంతితో, తన కుంభ స్థలాన్ని తొండంతో తడిమి చూసు కొంటున్నాడు. కుమారుని అమాయకత్వానికి పార్వతీ పరమేశ్వరులు నవ్వుకొంటున్నారు. వినాయకుడు, కుమారస్వామి ఒకే సారి స్తన్యపానం చేస్తున్నారు. బిడ్డల మీద ప్రేమతో పాలు పొంగుతున్న ఆ వక్షోజాల జంట మా దుఃఖాన్ని పోగొట్టు గాక”

ఈ భ్రాంతిని పెద్దన అంకము జేరి...పద్యం లో చిరస్మరణీయం చేసారు.

అంకము జేరి శైల-తనయా-స్తన-దుగ్ధము లాను వేళ బా-
ల్యాంక-విచేష్ట దొండమున నవ్వలి చన్ కబళింపబోయి యా
వంక కుచంబు గాన కహి-వల్లభ-హారము గాంచి వే మృణా-
ళాంకుర-శంక నంటెడు గజాస్యుని గొల్తు నభీష్ట-సిద్ధికిన్

ఈ పద్యానికి విశ్వనాథ సత్యనారాయణ వారి అద్భుత వివరణమిది

అంకము, జేరి - తొడనెక్కి తల్లితీసి తొడనెక్కించుకోలేదు. ఇతడే ఎక్కినాడు.

శైలతనయాస్తన దుగ్ధములు - తల్లి అయిన పార్వతి చనుబాలు. ఆమె కొండకూతురు. ఆమె యందు స్తన్యసమృద్ధి ఎంత ఉండునో తెలియదు. బాల్యాంక విచేష్టన్ - బాల్యమునకు చిహ్నమైన విశేషమైన చేష్టతో, శైశవము కాదు బాల్యం అంటే మకురుపాలు తాగుచున్నాడేమో. తొండమున నవ్వలి చగ్గబళింపబోయి - పిల్లలు పాలు త్రాగుతూ విడిగా ఉన్న చేతితో తల్లి రెండవ ముఠును స్పృశించుదురు, పుణకుదురు. ఈ చేష్టసరియే ఈ విఘ్నేశ్వరుడు తల్లియొక్క రెండవ చన్ను తొండంతో గ్రహించబోతున్నాడు. తనకు చేయి ఉన్నది కదా! ఇది బాల్యాంక విచేష్టము కాదు. ఏనుగు మొగము కలిగి ఉన్నవాని లక్షణము. అవ్వలి చన్ కబళింపఉబోయి - కబళించుట అనగా తినుట, కబళము - ముద్ద, చన్నును కబళింప బోవుటయేమి సరే! ఆవంక కుచంబుగాన కహివల్లభహారము గాంచి - వెదకినాడు కుచము కనిపించలేదు. హారముగా ఉన్న పాము కనిపించింది. హివల్లభుడే హారము. దానిని చూచినాడు. చూచినాడనగా తెలిసికొన్నాడని అర్థం. కాంచి అనకూడదు. అతడు అహివల్లభ హారముగా తెలిసికొనలేదు. అచట అహివల్లభహారము ఉండటంచేత అది మృణాళాంకురం అనుకున్నాడు. మృణాళాంకురం-తామర యొక్కతూటి మొక్క. అహివల్లభుడు అనగా వాసుకి. సర్పములకు రాజు. అతడు శివునికి ఆభరణం. అతన్ని మృణాళాంకురంగా అనుకోవడం ఎలా ఆవాసుకి శరీరం మహాదీర్ఘము, మహాస్థూలము అయి ఉండాలి. ఇది అర్థనారీశ్వర మూర్తి యొక్క వర్ణన. ఇతడు గజాస్యుడు ఏనుగు మొగంవాడు. అభీష్టసిద్ధికై ఇతనిని కొలుచుటలో అతనియందభీష్టములు సమకూర్చు లక్షణములు లేవు. అలాంటి లక్షణాలు వర్ణింపబడలేదు. వృత్తాంతి చేత గజ శబ్దం అర్థం మదంకలది - అని. యదార్థం గ్రహించలేనిది. ఇది లోకం స్వభావం. ఈ లోకమే విఘ్నేశ్వరుని ముఖం. ఈ లోకం వట్టి భ్రాంతిమయం. తెలిసికూడా

వట్టి భ్రాంతి. అర్థనారీశ్వరుడు అనగా లోకము యొక్క మహాతత్వం. పుంజీభూతమై అట్టి దేవతా రూపం కట్టినాడు. పార్వతి, దుర్గ, ప్రకృతి - పంచభూతముల సమాహారం. పరమేశ్వరుడు ఈ పంచభూతముల యందు అభివ్యాప్తమైన చైతన్యం. ముఖ్యప్రాణం. విజ్ఞానమయ బ్రహ్మ మొదలైనవి కావచ్చు. వారికి ముఖము మదముతో నిండిన కొడుకు పుట్టాడు. మదాన్ని మినహాయిస్తే వీడు పరమ చైతన్య స్వరూపం. అతనిని కూడా దేవతగా కన్పించి - మన మదం మనకు తగ్గరాదు - మన పనులు మనకు కావాలని అలాంటి విఘ్నేశ్వరుని ప్రార్థిస్తున్నాము. (విశ్వనాథ కావ్యపరీమళం వ్యాససంపుటి)

ఈ అంకముజేరి పద్య ప్రభావంతో “జననీస్తన్యము గ్రోలుచున్ జరణ కంజాతంబునన్ గింకిజీ/స్తన మింపారగ దల్లి మేన ముదుల స్పర్శంబుగా దొండ మల్లన యాడించుచు జొక్కు విఘ్నపతి యుల్లాసంబుతో మంత్రి వె/న్ననికిన్ మన్నపు పొంపుమీర నొనగున్ భద్రంబు లెల్లప్పుడున్” మొదలైన పద్యాలు వచ్చాయి.

కూచిమంచి తిమ్మకవి తతిమ్మా కవులకంటే భిన్నంగా ఈ వర్ణన చేసాడు.

పరమేశ్వరుని కంఠములో ప్థులను చూస్తుంటే వినాయకునికి ఉండ్రాళ్ళు గుర్తుకు వచ్చాయి. తినటానికి తొండంతో వాటిని లాగుతుండే వినాయకుడు రక్షించాలని ప్రార్థించాడు.

“పందే రుద్రం వరద మమలం దండినం ముండధారం” అని ఒక శివస్తుతి. ఆయన ముండ ధరుడు అంటే కపాల ధరుడు. శివుడి మెడలో కపాలాలు జీవులకు సంబంధించినవి. చనిపోయినవారి కపాలాలను ఆయన మెడలో ధరిస్తాడని ఒక కథనం. బ్రహ్మ దేవుడు చేసిన ఒక చిన్నతత్వపల్ల అతని అయదవ ముఖం ఊడిపోయి, శివుని చేతిలో కపాలంగా - భిక్షా పాత్రగా మారిందట. బదరీ నారాయణ క్షేత్రంలోకపాలం ఊడి క్రిందపడిపోయి శిలామయ శివలింగరూపంగా మారిపోయింది, అనాటి నుండి శివలింగరూపధారి అయిన బ్రహ్మకపాలం మహా క్షేత్రమైందని మరొక కథనం.

కపాలాల అసలు రహస్యం ఇది : భూమధ్యమునుంచి బ్రహ్మరంధ్రం వరకు అర్థ చంద్రాకారములో రుద్రంలో చెప్పిన ధనస్సు ఆకారం వస్తుంది. దానికి సంకేతమే శివుని మెడలోని కపాల ధారణమని పెద్దలు ఆంతర్యాన్ని వివరించాను.

ఉండ్రాళ్ళు : ఇదివరలో వినాయక చవితి నాటికి బాగా వర్షాలు పడేవి. వాతావరణములో వచ్చిన మార్పుల వలన రొంప, కలరా మొదలయిన వ్యాధులు బలాన్ని పుంజుకుంటాయి. నూనె తో చేసిన పంటకాలు ఈ వ్యాధులకు ఇంకా బలాన్నిస్తాయి. అందుకే నూనె పదార్థాలు కాకుండా ఉండ్రాళ్ళు మొదలయినవి శరీరానికి చాలా మంచిది. వినాయకునికి ఇష్టమయిన ఉండ్రాళ్ళ నైవేద్యంలో ఈ ఆరోగ్య రహస్యం కూడా ఉంది. ఈ ఉండ్రాళ్ళతో కపాలాలను పోల్చిన కవి ఊహ ప్రశంసనీయం.

ముగింపు : ఇతరుల కంటే భిన్నంగా, అందంగా ఆలోచించగలిగిన కవి రచనకు శాశ్వతత్వముంటుంది. కూచిమంచి తిమ్మయ విఘ్నేశవర్ణన అటువంటిదే. ఏనుగు లక్ష్మణకవి “తేనియ టేటలు మా కూచిమంచి తిమ్మయ మాటల్” అని ఒక పద్యంలో అన్నాడు. ఎవరూ కాదనలేని సత్యమిది. ★

శ్రీః శ్రీ ఛిన్నమస్తాష్టోత్తరశతనామస్తోత్రమ్

శ్రీ పార్వత్యువాచ :

శ్లో॥ నామ్నాం సహస్రం పరమం - ఛిన్నమస్తాప్రియం శుభమ్ ।

కథితం భవతా శంభో - సద్యశ్చత్రునికృంతనమ్ ॥

శ్లో॥ పునః పృచ్ఛామ్యహం దేవ - కృపాం కురు మమోపరి ।

సహస్రనామపారేన - అశక్తో యః పుమాన్ భవేత్ ॥

శ్లో॥ తేన కిం పర్యతే నాథ - తన్మే బ్రూహి కృపామయ ।

శ్రీ సదాశివ ఉవాచ :

శ్లో॥ అష్టోత్తరశతం నామ్నాం - పర్యతే తేన సర్వదా ।

సహస్రనామపారస్య - ఫలం ప్రాప్నోతి నిశ్చితమ్ ॥

ఓం అస్మశ్రీ ఛిన్నమస్తాష్టోత్తరశతనామస్తోత్రమహామంత్రస్య సదాశివ ఋషిః, అనుష్టుప్చందః,
శ్రీ ఛిన్నమస్తా దేవతా, మమ సకలసిద్ధిప్రాప్తయే పారే వినయోగః ।

ధ్యానమ్

శ్లో॥ దక్షిణ ఖడ్గమథ వామకరేణ ఛిన్నశీర్షం నిజస్య దధతీం రుధిరం పిబంతీమ్ ।

శ్రీకామదంపతిమహాసనసంస్థితాం తాం నగ్నాం నమామి హ్యరుణామపి ఛిన్నమస్తామ్ ॥

ఓం

శ్లో॥ ఛిన్నమస్తా మహావిద్యా మహాభీమా మహోదరీ ।

చణ్డేశ్వరీ చణ్డమాతా చణ్డముణ్ణప్రభంజినీ ॥

1

శ్లో॥ మహాచణ్డా చణ్డరూపా చణ్డికా చణ్డఖణ్డినీ ।

క్రోధినీ క్రోధజననీ క్రోధరూపా కుహూః కలా ॥

2

శ్లో॥ కోపాతురా కోపయుతా - కోపసంహారకారిణీ ।

వజ్రవైరోచనీ వజ్రా - వజ్రకల్పా చ డాకినీ ॥

3

శ్లో॥ డాకినీకర్మనిరతా - డాకినీకర్మపూజితా ।

డాకినీసంగనిరతా - డాకినీప్రేమపూరితా ॥

4

శ్లో॥ ఖట్వాంగధారిణీ సర్వా - ఖడ్గకర్పూరధారిణీ ।

ప్రేతాసనా ప్రేతయుతా - ప్రేతసంగవిహారిణీ ॥

5

శ్లో॥ ఛిన్నముండధరా ఛిన్నచణ్డవిద్యా చ చిత్రిణీ ।

ఘోరరూపా ఘోరదృష్టిః - ఘోరరావా ఘనోదరీ ॥

6

శ్లో॥ యోగినీ యోగనిరతా - జపయజ్ఞపరాయణా ।

యోనిచక్రమయీ యోని - ర్యోనిచక్రప్రవర్తినీ ॥

7

- శ్లో॥ యోనిముద్రా యోనిగమ్యా - యోనిమంత్రనివాసిని ।
యంత్రరూపా యంత్రమయీ - యంత్రేశీ యంత్రపూజితా॥ 8
- శ్లో॥ కీర్త్యా కపర్దిన్ కాళీ - కంకాళీ కలవికారిణీ ।
ఆరక్తా రక్తనయనా - రక్తపానపరాయణా ॥ 9
- శ్లో॥ భవానీ భూతిదా భూతి - ర్భూతిదాత్రీ చ భైరవీ ।
భైరవాచారనిరతా - భూతభైరవసేవితా ॥ 10
- శ్లో॥ భీమా భీమేశ్వరీ దేవీ - భీమనాదపరాయణా ।
భవారాధ్యా భవసుతా - భవసాగరతారిణీ ॥ 11
- శ్లో॥ భద్రకాళీ భద్రతను - ర్భద్రరూపా చ భద్రికా ।
భద్రరూపా మహాభద్రా - సుభద్రా భద్రపాలినీ ॥ 12
- శ్లో॥ సుభవ్యా భవ్యవదనా - సుముఖీ సిద్ధసేవితా ।
సిద్ధిదా సిద్ధినివహా - సిద్ధాసిద్ధినిషేవితా ॥ 13
- శ్లో॥ శుభదా సుభగా శుద్ధా - శుద్ధసత్త్వా శుభావహా ।
శ్రేష్ఠా దృష్టిమయీ దేవీ - దృష్టిసంహారకారిణీ ॥ 14
- శ్లో॥ శర్వాణీ సర్వగా సర్వా - సర్వమంగళకారిణీ ।
శివా శాంతా శాంతిరూపా - మృదానీ మదనాతురా ॥ 15

ఓం

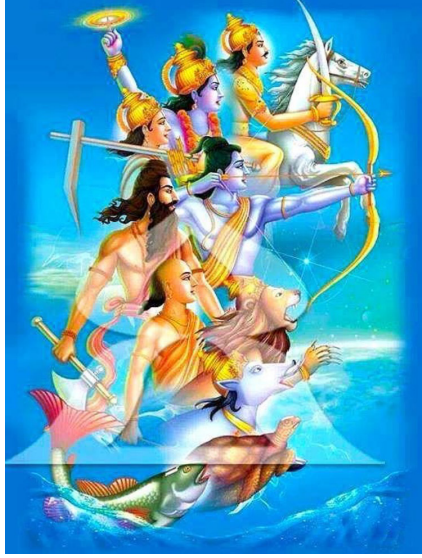
- శ్లో॥ ఇతి తే కథితం దేవి స్తోత్రం పరమదుర్లభమ్ ।
గుహ్యద్గుహ్యతరం గోప్యం - గోపనీయం ప్రయత్నతః ॥ 1
- శ్లో॥ కిమత్ర బహునోక్తేన - త్వదగ్రే ప్రాణవల్లభే ।
మారణం మోహనం దేవి - హ్యుచ్చాటనమతః పరమ్ ॥ 2
- శ్లో॥ స్తంభనాదికకర్మాణి - ఋద్ధయసిద్ధయోఽపి చ ।
త్రికాలపరనాదస్య - సర్వేస్సిద్ధ్యంత్యసంశయమ్ ॥ 3
- శ్లో॥ మహోత్తమం స్తోత్రమిదం పరాసనే
మయేరితం నిత్యమనన్యఋద్ధయః ।
పరస్య యే భక్తియుతా నరోత్తమా
భవేన్న తేషాం రిపుభిః పరాజయః ॥ 4
- ఇతి శ్రీభిన్నమస్తాష్టోత్తరశతనామస్తోత్రం సమాప్తమ్ -

+ + +

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం క్లీం వజ్రవైరోచనీయే
హః హః హః ఫట్ స్వాహా ।

జానపద గీతం

**దశావతారస్తుతి
బేట్రాయి సామి దేవుడా!**

బేట్రాయి సామి దేవుడా - నన్నేలినోడ - బేట్రాయి సామి దేవుడా

కాటేమి రాయుడా - కదిరినరసిమ్ముడా

మేటైన వేటుగాడ నిన్నే నమ్మితిరా

॥బేట్రాయి॥

శాప కడుపు సేరి పుట్టగా - రాకాసిగాని - కోపామునేసి కొట్టగా

ఓపినన్ని నీల్లలోన వలసీ వేగామె తిరిగి

బావనోల్ల సదువులెల్ల బెమ్మదేవరకిచ్చినోడ

॥బేట్రాయి॥

తాబేలై తాను పుట్టగా ఆ నీల్లకాడ - దేవాసురులెల్లకూడగా

దోవనూసి కొండకింద దూరగానే సిల్కినపుడు

సాపులేని మందులెల్ల దేవర్లకిచ్చినోడ

॥బేట్రాయి॥

అందగాడనవుదులేవయా - గోపాల గో

విందా రచ్చించా బేగరావయా

పందిలోన సేరి కోర పంటితోనె ఎత్తి భూమి

కిందు మిందు సేసినోడ సందమామ నీవె కాద

॥బేట్రాయి॥

నారసిమ్మ నిన్నె నమ్మితి - నానాటికైన - కోరితి నీ పాదమే గతీ

ఓరి నీవు కంబాన సేరి ప్రహ్లాదు గాచి

కోర మీసవైరిగాని గుండె దొర్లసేసినోడ

॥బేట్రాయి॥

బుడత బాపనయ్యవైతివి ఆ సక్కురవరితి

నడిగి భూమి నేలుకుంటివే

నిడువు కాల్లోడివై అడుగు నెత్తిపైన బెట్టి

తడవులేక లోకమెల్ల మెదిమతోటి తొక్కినోడ

॥బేట్రాయి॥

రెందుపదులు ఒక్కమారుతో ఆ దొరలనెల్ల

సెండాడినావు పరసుతో

సెందకోల బట్టి కోదండరామసామికాడ

బెండు కోల సేసికొనే కొండకాడకేగినోడ

॥బేట్రాయి॥

రామదేవ రచ్చించరావయా సీతమ్మతల్లి

శ్యామసుందర నిన్ను మెచ్చగా

సామి తండ్రిమాట గాచి ప్రేమ భక్తినాదరించి

ఆమైన లంకనెల్ల దోమనాకు సేసినోడ

॥బేట్రాయి॥

దేవకీదేవి కొడుకుగా ఈ జగములోన

దేవుడై నిలిచినావురా

ఆపూల మేపుకొనీ ఆడోళ్ళాగుడుకొనీ

తావుబాగ సేసుకొనీ తక్కిడి బిక్కిడి సేసినోడ

॥బేట్రాయి॥

ఏదాలు నమ్మరాదనీ ఆ శాస్త్రాలా

వాదాలూ బాగలేవనీ

బోధనలూ సేసికొనీ బుద్ధులూ సెప్పుకొనీ

నాదావినోదుడైన నల్లనయ్య నీవెకాడ

॥బేట్రాయి॥

కలికి డ దొరవు నీవెగా ఈ జగములోన

పలికినావు బాలసిసువుడా

చిల్లకట్టు పురములోన సిన్నీ గోపాలుడార

పిల్లంగోవే సేతబట్టి పేట పేట తిరిగినోడ

॥బేట్రాయి॥

హర్యష్టకమ్

- వ్యాఖ్యాత - డా॥ సూరం శ్రీనివాసులు

(మాధ్వ సంప్రదాయంలో శ్రీమదానందతీర్థ, జయతీర్థుల తరువాత అంతటి మహనీయుడుగా కీర్తిప్రతిష్ఠల నందిన 'వాదిరాజతీర్థరు' రచించినదీ హర్యష్టకమ్. క్రీ.శ. 1480-1600 మధ్య జీవించిన శ్రీ వాదిరాజతీర్థరు 'భావిసమీర' పదవిని పొందగలడని కూడా అనుయాయులు భావించేవారు. మహాభారతలక్షణాలంకారం (మహాభారత ప్రస్థానం), మహాభారతతాత్పర్యనిర్ణయ (శ్రీమదానందతీర్థకృతం) వ్యాఖ్య, రుక్మిణీవిజయ మహాకావ్యం, యుక్తిమల్లిక, స్వప్నవృందావనాఖ్యానం, సరసభారతీవిలాసం, శ్రుతితత్త్వ ప్రకాశిక, తీర్థప్రబంధం మొదలైనవి వాదిరాజ కృతులు. వీటితోపాటు ఎన్నో ఉపనిషత్తులకు టీకను, మరెన్నో స్తోత్రకృతులను కూడా విరచించి శ్రీవాదిరాజతీర్థరు భక్తిసాహిత్యానికీ, మాధ్వసంప్రదాయ ప్రచారానికి ఎంతో దోహదం చేశారు)

ప్రస్తుత 'హర్యష్టకమ్' విష్ణుపారమ్యాన్ని బోధించే ఎనిమిది శ్లోకాల సమీకృతి. ఫలశ్రుతి ప్రబోధకంగా మరొక శ్లోకముంటుంది. అది హర్యష్టకానికి అర్థవాదరూపం.

శ్లో॥ స్వముద్ధర్తుం హరే! వేత్తి కిం కూపే పతితః పశుః ।

క్షిపన్నంఘ్రిం ముహుః క్రందన్ కృపాం జనయతి ప్రభో! ॥

1

ప్రతిపదార్థము : హరే! = విష్ణూ!, కూపే = బావిలో, పతితః = పడినట్టి, పశుః = జంతువు, స్వమ్ = తనను, ఉత్ + హర్తుమ్ = పైకి లేపికొనుటకు (ఉద్ధరించుకొనుటకు), వేత్తి కిమ్? = ఎఱుగునా?, ప్రభో! = స్వామీ, ముహుః = మాటిమాటికీ, అంఘ్రిమ్ = కాలిని, క్షిపన్ = కదల్చుచూ (అత్యర్థక్షణలో గోవు తన గిట్టలతో భూమిని వెనుకకు నెడుతున్నట్లు చేసే చర్య), క్రందన్ = విలపిస్తూ, కృపామ్ = జాలిని, జనయతి = కలిగించును.

తాత్పర్యము : బావిలో లేదా గోతిలో పడిన పశువు తనను తానుగా పైకి రాలేదు. పైకి రావాలన్న తపనతో మాటిమాటికీ కాళ్ళు కదుల్చుతూ, దీనంగా విలపిస్తూ చూపరులకు జాలి కలిగిస్తుంది స్వామీ! నారాయణా!

విశేషాల : శ్లో॥ ఉద్ధరేదాత్మనాత్మానం నాత్మానమవసాదయేత్ ।

ఆత్మైవ హ్యత్మనో బన్ధురాత్మైవ రిపురాత్మనః ॥

అని శ్రీకృష్ణముఖంగా వ్యాసవచనం భగవద్గీతలో 'తనను తానే ఉద్ధరించుకోవాలి. తనను తాను చెరువుకోరాదు. తనకు బంధువయినా శత్రువయినా తానే' - అని నిక్కచ్చిగా చెప్పిన తరువాత కూడా జంతువు తనను తాను రక్షించుకొనగలదా? అని ప్రశ్నించటం శరణాగతి లక్షణం. ఇహ శరీరంలో సుఖదుఃఖాలను అనుభవిస్తున్న జీవుడికి కొన్నిదోట్ల కార్యకారణసంబంధం అవగాహనకు రాదు. కారణం తెలిస్తేనే కానీ పరిష్కరించుకొనే అవకాశం లేదు. ఒకవేళ తెలిసినా పరిష్కరించుకొనే శక్తి చాలదు. అది గతజన్మ కర్మఫలం కావటం, శక్తి సామర్థ్యాలు వర్తమానజన్మకు సంబంధించినవి కావటం అందుకు కారణం. కాబట్టి సర్వకారణస్వరూపుడైన శ్రీహరిని ఆశ్రయించటం భాగవతధర్మం.

నమో నమస్తేఽఖిలకారణాయ నిష్కారణాయాద్భుతకారణాయ ।

సర్వాగమామ్నాయ మహార్థవాయ నమోఽపవర్గాయ పరాయణాయ ॥

- శ్రీమద్భాగవతమ్ - 8-3-15

అఖిలకారణుడూ, అద్భుతకారణుడూ అయి కూడా తాను నిష్కారణుడుగా నిలువగలగటం పరమాత్మకే సాధ్యం. మనలను కూడా అలా భావించి జీవించాలని ఉద్దేశ్యం.

సంసారాన్ని సాగరంతోనో, బావితోనో పోల్చటం ఆధ్యాత్మికభావనలో చాలా ప్రసిద్ధం. ఉద్ధరణం అన్నది సముద్రంలో కన్న 'బావి'లోనే అనటమే బాగా అతికిపోయే పోలిక. ప్రహ్లాదుడు హిరణ్యకశిపునికి చేసిన బోధ కూడా ప్రధానాంశమిదే.

ఎల్ల శరీరధారులకు నిల్లను చీకటిసూతిలోపలం

ద్రెళ్ళక వీరు నేమను మతిభ్రమణంబున భిన్నులై ప్రవ

ర్తిల్లక సర్వమున్నతని దివ్యకళామయమంచు విష్ణునం

దుల్లముఁజేర్చి తారదవినుండుట మేలు నిశాచరాగ్రణీ! భాగవతము 7-142

శ్లో॥ అనిచ్చతోఽపి తస్మాజ్జన్మాంగం కుక్షిం చ దామభిః ।

శ్వైర్నిబధ్య స్వజన్వైః హరే! స పరముద్ధరేత్ ॥

2

ప్రతిపదార్థము : హరే! = నారాయణా!, అనిచ్చతః + అపి = ఇష్టపదకపోయిననూ, అజ్ఞస్య = అవివేకి అయిన, తస్య = దానియొక్క (కూపంలో పడినదానియొక్క), అంగమ్ = శరీరావయవాన్ని (కాళ్ళు), కుక్షిం చ = పొట్టను, దామభిః = త్రాళ్ళతో, నిబధ్య = కట్టి, సః = ఆ పశువు, స్వజన్వైః = తనవారిచే (తనవారి ద్వారా), శ్వైః = మెల్లగా, పరమ్ = గట్టిగా (పరలోకం వైపుగా), ఉద్ధరేత్ = ఉద్ధరింపబడుగాక.

తాత్పర్యము : శ్రీహరీ! బావిలో పడిపోయిన ఆ పశువునకు ఇష్టంలేకపోయినా దానికి సంబంధించిన వారు దాని కాళ్ళనూ, పొట్టనూ త్రాళ్ళతో కట్టి మెల్లగా దానిని పైకి లాగుతారు.

విశేషాలు : ఈ శ్లోకంలో కర్తరి ప్రయోగంగా ఉన్న 'ఉద్ధరేత్' అన్న క్రియకు 'ఉద్ధియేత' అని కర్మపరంగా అర్థం చెప్పుకోవాలి. లేకుంటే అన్వయం కుదరదు.

'హర్యష్టకం' లోని ఎనిమిది శ్లోకాలలోనూ 'హరే' అన్న సంబోధనాత్మక పద ముంటుంది. దానికి అనుగుణంగానే అర్థాన్ని చెప్పుకొనవలసివుంటుంది.

'అనిచ్చతః' అన్న పదం ఇక్కడ విశిష్టం. పశువు బావిలో పడిన తరువాత బాధపడుతూ కూడా, పైకి రావాలని కోరుకుంటూ కూడా, ఎవరైనా పైకి లాగటానికి ప్రయత్నిస్తున్నా వ్యతిరేకిస్తుంది. వారినే కుమ్ముబోతుంది. అది దాని భయం. ఉన్న స్థితికన్న ప్రమాదకరమయిన పరిస్థితికి లోనవుతామేమో అని దాని భయం. ఆ భయంతో సహకరిస్తున్నవారితోనే పోరాడుతూ మరీ క్రుంగిపోతుంది. అందుకే ఆ పశువుకు ఇష్టం లేకున్నా మెల్లగా పైకి తేవాలి.

ధనం చ మే మే సదనం చ మే మే

దారాశ్చ మే మే తనయాశ్చ మే మే ।

మే మే వదన్ మేషసమో మనుష్యః

మే మే వదన్ కాలవృక్షే నీతః ।

“నా డబ్బు, నా ఇల్లు, నా భార్య, నా పిల్లలు అని ఎప్పుడూ ‘మే’ ‘మే’ (నాది, నాది) అనుకొంటూ - గొర్రె లాగా - మనిషి కాలమనే తోడేలుచేత కొనబోబడుతున్నాడు”

కాబట్టి బావిలో పడికూడా పైకి రావటానికి ఇష్టపడడు(దు). అయినా సరే స్వజనం దానిని పైకి లాగాలి.

అయితే... స్వజనమంటే? తనవారు. తనవారెవరు? తన భార్యసుతులూనా? బంధువులూనా? కాదు. ఆదిశంకరులేమన్నారు?

కా తే కాంతా కస్తే పుత్రః - సంసారోఽయమతీవ విచిత్రః ।

కస్య త్వం వా కుత ఆయాతః - తత్త్వం చింతయ తదిహ భ్రాతః ॥

‘భార్య ఎవరు? పుత్రుడెవడు? ఈ సంసారం విచిత్రతమం. నీవెవరివాడవు? ఎక్కడనుండి వచ్చావు? సోదరా! ఆ తత్వాన్ని గురించి ఆలోచించు. ‘యతో వా ఇమాని భూతాని జాయంతే. యేన జాతాని జీవన్తి. యత్రయన్యభిసంవిశన్తి. తద్విజిజ్ఞాసస్య’ అని తైత్తిరీయోపనిషత్తు బోధిస్తోంది. ఈ ప్రాణులన్నీ ఎక్కడినుండి వచ్చాయో, ఎవరివలన బ్రతుకుతున్నాయో, ఎవరిలో లీనమవుతున్నాయో అది తెలిసికోవాలి. దానికి దారిచూపే వారే స్వజనులు కానీ బంధువులూ, బంధాలూ కాదు. దానికి మార్గం సత్సాంగత్యమే. సత్సాంగత్యమంటే సజ్జనసాంగత్యం, సత్పదార్థసాంగత్యం కూడా.

కా తే కాంతా ధనగతచిన్తా - వాతుల కిం తవ నాన్తి నియన్తా ।

ప్రిజగతి సజ్జనసంగతిరైకా - భవతి భవార్థవతరణే నౌకా ॥ - భజగోవిందం-14

శ్లో॥ స హరే! లాలయేత్సంకం క్షాలయేత్పాలయేత్సత్రైః ।

శమయేదోషధైర్యంత్రైః స్వగోష్ఠస్థస్య వేదనామ్ ॥

3

ప్రతిపదార్థము : హరే! = నారాయణా!, సః = ఆ పశువు (బావిలో పడి కొట్టుకుంటున్న పశువు), లాలయేత్ = లాలింపబడవలె (బుజ్జగింపబడవలెను - వాస్తవానికి ఇక్కడ కూడా తప్పనిసరియై కర్మణి ప్రయోగార్థాన్ని చెప్పవలసి వస్తోంది.), పంకమ్ = బురద, క్షాలయేత్ = కడుగుబడవలెను, తృణైః = గడ్డి (పరకల)చే, పాలయేత్ = పోషింపబడవలెను, స్వగోష్ఠ-స్థస్య = తన గోశాలలో నున్న దానియొక్క వేదనామ్ = బాధను, ఓషధైః = మందులచే, మంత్రైః = మంత్రాలచే, శమయేత్ = తొలగజేయబడవలెను.

తాత్పర్యము : శ్రీహరీ! (బావిలో పడి తనను తానుద్ధరించుకొనలేని స్థితి, పరులు ప్రయత్నించినా పైకి రానిచ్చగింపని స్థితిలో వున్న) ఆ పశువును హరియే లాలించాలి. బురద కడగాలి. గడ్డిపెట్టి పోషించాలి. అది తన అధీనంలోనే వున్నది కాబట్టి మందులతో కానీ, మంత్రాలతో కానీ దాని వేదనను తొలగించాలి.

విశేషాలు : ‘నారు పోసినవాడే నీరు పోస్తాడు’ అన్నది మన విశ్వాసం. ఆ విశ్వాసాన్ని పరమాత్మ కర్తవ్యంగా ప్రతిపాదిస్తున్నారీ శ్లోకంలో వాదిరాజతీర్థరు. ఇదంతా విష్ణుమాయయే కాబట్టి లాలించటం, బురద కడగటం, గడ్డిపెట్టి పోషించటం, మందో మంత్రమో వాడి బాధను తొలగించటం ఆయన కర్తవ్యమే.

అనన్యాభిన్నయన్తో మాం - యే జనాః పర్యుపాసతే ।

తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం - యోగక్షేమం వహామ్యహమ్ ॥ -భ.గీ.9-22

అన్న భరోసా పరమాత్మ ఇచ్చినదే కదా! ‘అనన్య భావంతో నిత్యమూ తనను ఉపాసించిన వారి యోగక్షేమాల బాధ్యత’ తనదే కదా! నిత్యాభియుక్తత అన్న అంశాన్నే స్వగోష్ఠస్థత అని వాదిరాజతీర్థరు ప్రతిపాదించారు.

ఆధివ్యాధుల (మానసిక, శారీరక రోగాల) నివారణకు అధర్వవేదంలో అనేక మంత్రాలు, ఓషధులు ఉన్నాయి. రుద్రాధ్యాయంలోని సమకమంత్రాలనూ, రామాయణం, సౌందర్యలహరి వంటి గ్రంథాలనూ, మహాభారతంలోని విష్ణుసహస్రనామాన్నీ, శివసహస్ర నామాన్నీ, దుర్గాస్తుతినీ, బ్రహ్మాండపురాణంలోని లలితాసహస్రనామాన్నీ... ఇంకా ఇటువంటి స్తోత్రపాఠాలను, పూర్తిగా కానీ, పాక్షికంగా కానీ వేదనా నివారక మంత్రాలుగా వినియోగిస్తున్నారు.

రోగార్తో ముచ్యతే రోగాత్ బద్ధో ముచ్యేత బంధనాత్ ।

భయాన్ముచ్యతే భీతస్తు ముచ్యేతాపన్న ఆపదః ॥

అని విష్ణుసహస్రనామం కంఠోక్తిగానే ఫలస్వరూపాన్ని ప్రబోధించింది.

శ్లో! తథా సరపశోరీశ! భవకూపేఽర్థితస్య మే ।

హరే! పరిహరాశేషక్షేతం కేశిఘ్న! కేశవ! ॥

4

పై మూడు శ్లోకాలలో రూపకాతిశయోక్తితో ఉపమేయాన్ని మరుగుపరచి ఉపమానాన్ని మాత్రమే చెప్పిన రచయిత ఆ ఉపమానాంశాన్ని ఉపమేయంతో 'తథా' అని జతపరుస్తూ పోలికను చెప్తున్నాడు -

ప్రతిపదార్థము : ఈశ! = పరిపాలకా!, హరే! = నారాయణా!, కేశిఘ్న! = కేశిని సంహరించిన వాడా!, కేశవ! = విష్ణు, తథా = పైన చెప్పిన రీతిగా, భవకూపే = సంసారమనే బావిలో, అర్థితస్య = బాధింపబడినట్టి, సరపశోః = మానవజంతువునైన, మే = నాయొక్క, అశేషక్షేతమ్ - అశేష = సమస్తమైన, క్షేతమ్ = కష్టాన్ని, పరిహర = తొలగించు.

తాత్పర్యము : ఈశా! హరీ! కేశిసంహర! కేశవ! గోవు బావిలో పడి బాధపడుతున్నట్టు సంసారమనే బావిలో పడి పీడింపబడుతున్న సరపశువునైన నా కష్టాలను కూడా పూర్తిగా తొలగించు.

విశేషాలు : ఈ శ్లోకంలో 'సరపశోః' 'భవకూపే' అని రెండు రూపకాలంకారాలు కవి మనోహరంగా ప్రయోగించాడు. నరుడనే పశువు, సంసారమనే బావి అని ఆ ఆరోపణలు. ఇల్లు, ఇల్లాలు ఇవన్నీ బంధాలే అని భాగవతం ఎంతగానో వ్యాఖ్యానించింది.

తత్సాధు మన్యేఽసురవర్య దేహినాం

సదా సముద్విగ్నధియామసర్ద్రహాత్ ।

హిత్యాత్మపాతం గృహమంధకూపం

వసం గతో యద్ధరిమాశ్రయేత్ ॥ -శ్రీమద్భాగవతమ్-7-5-5

అని గృహాన్ని చీకటి బావిగా ప్రహ్లాదుని ద్వారా వ్యాసముని ప్రబోధించాడు. కానీ ప్రాణికి చీకటిభయం కన్న బ్రతుకుభయం పెద్దది కాబట్టి చీకటయినా సరే ప్రాణాలు మిగిలితే చాలకుంటుంది.

ఈ శ్లోకంలో పరమాత్మ (నారాయణ) పరంగా ఈశ, హరీ, కేశిఘ్న, కేశవ అని నాలుగు పదాలు కనిపిస్తున్నాయి. వాటిని గురించి కొంచెమాలోచించాలి.

ఈశః : ఈష్టే ఇతి ఈశః (ఈశ ఐశ్వర్యే ధాతువు). అనగా ఐశ్వర్యయుక్తుడు అని అర్థం. ఈ పదాన్ని అమరకోశం శివపర్యాయపదంగానే చెపుతుంది. అయితే యోగార్థంతో దానిని విష్ణుపరంగా స్వీకరించవచ్చు. పాలక పర్యాయంగా కూడా ఈశ పదాన్ని ఉపయోగిస్తారు. ప్రజారక్షణ, పాలన కర్తవ్యాన్ని

పాలకుడు స్వీకరించాలని కాళిదాసు అంటాడు రఘువంశంలో. ఇక భక్తసంరక్షణలో భగవంతుని పాత్రను గురించి చెప్పవలసిన దేముంది.

హరిః : హరతీతి హరిః (హృజ్ హరణే ధాతువు) హరించువాడు. విష్ణుపరంగా ప్రసిద్ధమైన ఈ పదాన్ని అమరకోశం విష్ణుపర్యాయపదంగా చూపలేదు. హరించుట అనే లక్షణాన్ని బట్టి ఔపచారికంగా వాడే పదమిది.

కేశిఘ్నః : కేశినం హతవాన్ ఇతి కేశిఘ్నః (కేశిని చంపినవాడు). కేశి అనువాదాక రాక్షసుడు. మహాభారతంలో వనపర్వం ప్రకారం ఈ కేశి విష్ణుమూర్తితో పదమూడు రోజులు యుద్ధం చేశాడు. మహాభాగవతం ప్రకారం కేశి రాక్షసుడే కానీ కంసుని అనుచరుడు. కంసుని ఆదేశం మేరకు అశ్వరూపంతో గోకులానికి వెళ్ళి కృష్ణుని చేతిలో మరణించాడు. కేశిని చంపాడు కాబట్టి కృష్ణుడు కేశిఘ్నుడయ్యాడు. కేశవ పదం అందువలననే వచ్చినదని మలయాళంలోని భాగవతం అంటోంది.

కేశవః : కేశం వాతి ఇతి కేశవః = కేశిని సంహరించినవాడు. కేశాః ప్రశస్తాః సంతి అస్య ఇతి = కేశవః, చక్రస్మిన్ వెంట్రుకలు గలవాడు. కశ్చ ఈశశ్చ = కేశౌ, తౌ అస్మిన్ స్తః = కేశవః = బ్రహ్మరుద్రులు తనయందు గలవాడు.

క ఇతి బ్రహ్మణో నామ ఈశోఽహం సర్వదేహీనామ్ ।

ఆవాం తవాంగే సంభూతౌ తస్మాత్ కేశవనామవాన్ । (హరివంశం)

కేశవశబ్దం పరమాత్మపరంగా కూడా అన్వయిస్తుంది. కశ్చ అశ్చ ఈశశ్చ సంతి వశే అస్య = బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు తన వశంలో వుండువాడు = పరమాత్మ.

శ్లో॥ మాం హి జీవన్ముతం కర్తుం యతస్తే పరితః ఖలాః ।

తాన్నిహత్య హరే! శీఘ్రం సేవాయాం తే నియుంక్ష్య మామ్ ॥ 5

ప్రతిపదార్థము : మామ్ = నన్ను, జీవన్ముతమ్ = బ్రతికి యున్నప్పడే మరణించిన వానిగా, కర్తుమ్ = చేయుటకు, పరితః = చుట్టూ ఉన్న, ఖలాః = నీచులు, యతస్తే = ప్రయత్నించుచున్నారు. హరే! = నారాయణా!, తాన్ = ఆ నీచులను, నిహత్య = చంపి, శీఘ్రమ్ = త్వరగా (వెంటనే), మామ్ = నన్ను, తే = నీయొక్క, సేవాయామ్ = సేవయందు, నియుంక్ష్య = నియోగింపుము.

తాత్పర్యము : నారాయణా! నా చుట్టూ ఉన్న నీచులు నన్ను జీవన్ముతునిగా చేయాలని ప్రయత్నిస్తున్నారు. వారిని చంపి, నన్ను వెంటనే నీ సేవలో నియోగించు.

విశేషాలు : ఈ శ్లోకంలో తాత్త్విక ప్రార్థన కన్నా భౌతికలక్షణాలకు సంబంధించిన ఆర్థి కనిపిస్తుంది. ఆర్థి కూడా భగవత్సేవకూ, శరణాగతికీ మూలమే.

చతుర్విధా భజస్తే మాం జనాస్సుకృతినోఽర్హతః ।

ఆర్తో జిజ్ఞాసురార్థార్థో జ్ఞానీ చ భరతర్షభ! ॥ - భగవద్గీత 7-16.

ఆర్తుడు, జిజ్ఞాసువు, అర్థార్థి, జ్ఞానీ - ఈ నాలుగువిధాలవారు నన్ను సేవిస్తారు - వారి సుకృతపరిపాకం వలన. తనను జీవన్ముతుని చేయాలని ప్రయత్నిస్తున్నారనీ, వారిని సంహరింపుమని ప్రార్థించటంలో తన నిస్సహాయత కనిపిస్తుంది. గొప్ప ఆధ్యాత్మిక తత్త్వవేత్తగానే కాక గొప్ప పరిపాలకుడుగా కూడా (మరం విషయంలో) వాదిరాజతీర్థరుకు ప్రశస్తి ఉన్నది. ఆ పరిపాలనలోని ఆటుపోట్ల ప్రభావం ఈ

శోకంపై పడివుండవచ్చు. లేకపోతే అంత తీవ్రమయిన ఆత్మాశ్రయతకు అవకాశం లేదు. అంతశ్శత్రువులను అదుపుచేసే ప్రయత్నంలో సాధన చేస్తున్నవారిని బాహ్యశత్రువులు కూడా పీడించటం శోచనీయం. హరిపదనమాశ్రయణ మప్పుడు తప్పని పని.

**శ్లో॥ కామాద్యాంతరశత్రుభ్యో బాహ్యశత్రుభ్య ఏవ చ ।
భీతం హరేఽసురాద్భీతప్రహ్లాదాహ్లాద! పాహి మామ్ ॥ 6**

ప్రతిపదార్థము : హరే = నారాయణా!, అసు...హ్లాద! - అసురాత్ = రాక్షసునివలన, భీత = భయపడిన, ప్రహ్లాద = ప్రహ్లాదునకు (ప్రహ్లాదుడు హిరణ్యకశిపుని కొడుకు), అహ్లాద = ఆనందాన్ని కల్గించినవాడా!, కామా..... శత్రుభ్యః - కామ + ఆది = కామం మొదలుగా గల, అంతర = లోనున్న, శత్రుభ్యః = శత్రువులనుండి, బాహ్య శత్రుభ్యః - బాహ్య = వెలుపల వున్నట్టి, శత్రుభ్యః = శత్రువులనుండి, చ = కూడా, భీతమ్ = బెదరిన, మామ్ = నన్ను, పాహి ఏవ = రక్షించనే రక్షించు.

తాత్పర్యము : శ్రీహరి! కామం మొదలయిన అంతశ్శత్రువులు, (నీచలయిన) బాహ్యశత్రువులు నన్ను బాధిస్తున్నారు, భయపెడుతున్నారు. రాక్షసునికి (తన తండ్రికి) భయపడిన ప్రహ్లాదునికి ఆహ్లాదాన్ని కలిగించినట్లు నన్ను రక్షించు.

విశేషాలు : కామం, క్రోధం, లోభం, మోహం, మదం, మాత్సర్యం ఇవి (ఆరు) మనలోపల వుండి మనలనే ఇబ్బందులు పెట్టేవి. అందుకే వాటిని అంతశ్శత్రువు లన్నారు. లోభ మోహ మద మాత్సర్యాలను జయించినవారు ఎందరో కనిపిస్తారు కానీ కామక్రోధాలను జయించినవారు అరుదుగానే వుంటారు.

కామ ఏష క్రోధ ఏష రజోగుణసముద్భవః ।
మహాశనో మహాపాపా విద్వేనమిహ వైరిణమ్ ॥ - భగవద్గీత - 3-37

అంటుంది గీత. రజోగుణం నుండి వుట్టిన కామ, క్రోధాలు జ్ఞానాన్ని ఆవరిస్తాయి. కళ్ళకు పొగగ్రమ్మినట్లు. ఎంత ఆహారాన్ని అందించినా వాటి ఆకలి తీరదు.

అయితే పురుషార్థాలలో కూడా కామాన్ని పరిగణించారు గదా! వాస్తవమే. అక్కడ కామం ధర్మంతో అనుబద్ధమై వుంటుంది కాబట్టి అది పురుషార్థం.

బలం బలవతాం చాహం కామరాగవివర్జితమ్ ।
ధర్మవిరుద్ధో భూతేషు కామోఽస్మి భరతర్షభ ॥ - భగవద్గీత - 7-11

అందువలన ధర్మాన్ని అతిచరించని కామం దైవస్వరూపమే.

‘రాక్షసునికి భయపడిన ప్రహ్లాదునికి ఆహ్లాదాన్ని కలిగించినట్లు’ అన్న మాటను కూడా పరిశీలించాలి. ప్రహ్లాదుడు తన తండ్రికి భయపడినాడా? దైవవిశ్వాసంతో ధైర్యంగా నిలిచాడా? ప్రహ్లాదుడు ఒకవేళ భయపడి వుంటే శ్రీహరితో శత్రుత్వాన్ని వహిస్తున్న తన తండ్రికి ఏమయినా కీడు కలుగుతుందేమో అని భయపడి వుండవచ్చు. అంతేగానీ తన గురించి భయపడలేదు. భావనాత్మకమయిన తన విశ్వాసానికి విష్ణువు మూర్తిభావాన్ని కల్గించినందుకు ప్రహ్లాదుడు ఆనందించి యుండవచ్చు అంతేకాని తండ్రి మరణం తనకు ఆహ్లాదకరం కాకపోవచ్చు సాధారణ స్థితిలో.

‘అసురాద్భీతం’ ఒక పాఠాంతరం కనిపిస్తోంది. ఆ పాఠాన్ని స్వీకరిస్తే భయవిషయ సంశయం తొలగకపోగా అన్వయంకూడా కుదరని స్థితి ఏర్పడుతుంది.

కాబట్టి తప్పనిసరి పరిస్థితిలో ప్రహ్లాదుడు కూడా అసురునకు భయపడ్డాడని చెప్పటమే యుక్తంగా కనిపిస్తోంది.

శ్లో॥ వ్యాధీనాధీనరీన్ రాజ్ఞో ద్రోహిణోఽన్యాంశ్చ దుర్జనాన్ ।

క్షిప్రం నాశయ సర్వజ్ఞ! సర్వశక్తే! హరే! మమ ॥

7

ప్రతిపదార్థము : సర్వజ్ఞ! = అన్నీ తెలిసినవాడా! (సర్వం జానాతి ఇతి సర్వజ్ఞః), సర్వశక్తే! = అన్నిశక్తులూ కలవాడా!, హరే! = నారాయణా, మమ = నాయొక్క, వ్యాధీన్ = (శరీరానికి సంబంధించిన) రోగాలనూ, ఆధీన్ = (మానసికాలయిన) రోగాలనూ, అరీన్ = శత్రువులను, రాజ్ఞః = ప్రభువుయొక్క, ద్రోహిణః = ద్రోహులను (రాజద్రోహులనని భావం), అన్యాన్ + చ = ఇతరులైన, దుర్జనాన్ = చెడ్డవారిని, క్షిప్రమ్ = వేగంగా, నాశయ = నశింపజేయుము.

తాత్పర్యము : శ్రీహరీ! నీవు సర్వజ్ఞుడవు. సర్వశక్తిసంపన్నుడవు. నా వ్యాధులను, మనోవ్యధలను, నా శత్రువులను, నా రాజ్యానికి ద్రోహం చేస్తున్నవారిని, ఇతర దుర్జనులనూ త్వరగా నశింపజేయవలసినది.

విశేషాలు : సర్వజ్ఞ - సర్వశక్తి పదాలు సాభిప్రాయాలు. ఇతరులు మనకు సహకరించాలంటే రెండు అంశాలు ప్రధానం. ఒకటి మన అవసరం వారికి తెలియటం, రెండు దానికి సహకరించగల శక్తి వారికి వుండటం. ఈ రెండింటినీ స్ఫురింపజేస్తూ సర్వజ్ఞ, సర్వశక్తి పదాలు సార్థకమయ్యాయి.

వ్యక్తిగతంగా తన కవసరముయిన వాటిని కోరుకోవటంతో పాటు సామాజిక దృష్టితో రాజద్రోహులను నశింపజేయమని కోరటం శ్లోకానికి ఉదాత్తతను చేకూరుస్తోంది.

శ్లో॥ కలిం ఖణ్డయ తద్భుత్వాన్ దండయాశు హరే! మమ ।

మనశ్శోధయ సత్తత్త్వం బోధయేష్టం ప్రసాదయ ॥

8

ప్రతిపదార్థము : హరే! = నారాయణా, కలిమ్ = కలి (పురుషుని), ఖణ్డయ = నరకుము, తత్ + భుత్వాన్ = అతని సేవకులను, ఆశు = వేగంగా, దండయ = శిక్షింపుము, మమ = నాయొక్క, మనః = మనస్సును, శోధయ = ప్రక్షాళన చేయుము, సత్ + తత్త్వం = సత్పదార్థ స్వరూపాన్ని (మంచిగా ప్రవర్తించే లక్షణాలను), బోధయ = నేర్పుము, ఇష్టమ్ = కోరిన దానిని, ప్రసాదయ = అనుగ్రహింపుము (అందజేయుము).

తాత్పర్యము : శ్రీహరీ! కలిపురుషుని ఖండించు. ఆ కలిని అనుసరించి నడిచేవారిని శిక్షించు. నా మనస్సును శోధించు. సత్పదార్థాన్ని బోధించు. ఇష్టసిద్ధిని కల్పించు.

విశేషాలు : యుగాలలో నాల్గవది కలియుగం. ధర్మం ఒక్క పాదం మీదనే నిలవటం కలియుగ లక్షణం. పాప స్వరూపమే కలి. కశ్యపప్రజాపతికి మునియందు పుట్టిన పదిహేనవ కొడుకు కలి. తానొక దేవగంధర్వుడు.

శ్రీమహాభాగవతంలో కలిపురుష ప్రస్తావన ఉంది. పరీక్షిన్నహారాజుకు లోబడిన కలిని దేశబహిష్కరణను విధిస్తాడు ఆ రాజు. నిరాశ్రయభయంతో వున్న కలికి “ప్రాణివధ - స్త్రీ - ద్యూత - పాసంబు లనియెడు నాలుగు స్థానంబులనిచ్చి, మఱియు నడిగిన నువ్వర్థమూలకంబగు నసత్య - మద - కామ - హింస - వైరంబు లనియెడు పంచ ప్రదేశంబుల” నిచ్చాడు. (భాగవతం - ప్రథమ స్కంధం - 433) కాబట్టి పైన చెప్పిన ప్రదేశాలలో కలి మానవులను వట్టి పీడించే అవకాశముంది.

అయితే కలికి లోబడకుండా బ్రతకటానికి పౌరాణికులు కొన్ని ఉపాయాలను చెప్పారు.

కర్కటకస్య నాగస్య దమయంత్యా నలస్య చ ।

ఋతుపర్ణస్య రాజర్షేః కీర్తనం కలినాశనమ్ ॥

అన్నది ప్రసిద్ధ శ్లోకం. నలకథాశ్రవణం కలికల్మషాన్ని తొలగిస్తుంది. మహాభారతంలో నలకథా ఫలశ్రుతిగా వ్యాసమహర్షి చెప్పాడు. ఆ విశ్వాసాన్నే బలపరుస్తూ నలచరిత్రను కావ్యంగా వ్రాసిన శ్రీహర్షుడిలా అన్నాడు.

పవిత్రమత్రాతనుతే జగద్యుగే - స్మృతా రసక్షాలనయేవ తత్కథా ।

కథం న సా మద్గిరమావిలామపి - స్వసేవినీమేవ పవిత్రయవ్యతి ॥

- నైషధీయ చరితమ్ -1-3

“ఈ కలియుగంలో నలకథా స్మరణమాత్రమే నీటితో శుద్ధి చేసినట్లు పవిత్రతను కలిగిస్తుంది. ఇక తననే సేవించే నా పలుకు నది పవిత్రం చేయలేదా!

కలిసంతరణోపనిషత్తు కంఠోక్తిగా కలినుండి బయటపడే మార్గాన్ని సూచించింది. నారదుని కోరికపై బ్రహ్మ ఆ మంత్రాన్ని ఉపదేశించారు. అది -

శ్లో॥ హరేరామ హరేరామ రామరామ హరేహరే ।

హరేకృష్ణ హరేకృష్ణ కృష్ణకృష్ణ హరేహరే ॥

శ్లో॥ ఇతి షోడశకం నామ్నాం కలికల్మషనాశనమ్ ।

నాతః పరతరోపాయః సర్వవేదేషు దృశ్యతే ॥

కాబట్టియే వాదిరాజతీర్థరు హర్యష్టకంలోని ప్రతి శ్లోకంలోనూ ‘హరే’ అని సంబోధనను ప్రయోగించారు.

శ్లో॥ వాదిరాజయతిప్రోక్త-మేవం హర్యష్టకం నవమ్ ।

పరస్మిన్సంహకృపయా-రిపూన్ సంహరతి క్షణాత్ ॥ 9

ప్రతిపదార్థము : ఏవమ్ = ఈరీతిగా, వాదిరాజ-యతి-ప్రోక్తమ్ - వాదిరాజయతి = వాదిరాజమునిచే, ప్రోక్తమ్ = చెప్పబడినట్టి, నవమ్ = క్రొత్తదైన, హరి+అష్టకమ్ = హరిస్తుతిరూపమైన ఎనిమిది శ్లోకాల సంపుటిని, పరన్ = చదువుతూ, సృసింహ కృపయా - సృసింహ = నరసింహ స్వరూపుడైన శ్రీహరియొక్క, కృపయా = దయచే, క్షణాత్ = త్రుటికాలంలో, రిపూన్ = శత్రువులను, సంహరతి = చంపగలడు.

తాత్పర్యము : ఈ రీతిగా వాదిరాజయతి మరో క్రొత్త హర్యష్టకాన్ని నిర్మించారు. దీనిని చదువుతూ, నరసింహుని దయతో క్షణకాలంలోనే శత్రువులను చంపగలడు (భక్తుడు).

విశేషాలు : ‘పదన్’ అని శత్రంతప్రత్యయాన్ని ప్రయోగించటం మిక్కిల విశేషం. చదవటానికి - శత్రుసంహారం చేయగలగటానికి మధ్య అసలు వ్యవధానమే వుండదని సూచించటానికి ఈ శత్రుప్రత్యయప్రయోగం.

ఇది క్రొత్త హర్యష్టకం. అంటే హర్యష్టకం పేరుతో మరొకటుంది. అది ప్రహ్లాద కృతమ్. ఈ సందర్భంలో దానిని కూడా ఉదాహరిస్తూ విరమిస్తా -

- శ్లో॥ హరిర్హరతి పాపాని దుష్టచిత్తైరపి స్మృతః ।
అనిచ్ఛయాపి సంస్పృష్టో దహత్యేవ హి పాపకః ॥ 1
- శ్లో॥ స గంగా స గయా సేతుః స కాశీ స చ పుష్కరమ్ ।
జిహ్వగ్రే వర్తతే యస్య హరిరిత్యక్షరద్వయమ్ ॥ 2
- శ్లో॥ వారాణస్యాం కురుక్షేత్రే నైమిశారణ్య ఏవ చ ।
యత్కృతం తేన యేనోక్తం హరిరిత్యక్షరద్వయమ్ ॥ 3
- శ్లో॥ పృథివ్యాం యాని తీర్థాని పుణ్యాన్యాయతనాని చ ।
తాని సర్వాణ్యశేషాణి హరిరిత్యక్షరద్వయమ్ ॥ 4
- శ్లో॥ గవాం కోటి సహస్రాణి హేమకన్యాసహస్రకమ్ ।
దత్తం స్వాత్తేన యేనోక్తం హరిరిత్యక్షరద్వయమ్ ॥ 5
- శ్లో॥ ఋగ్వేదోఽథ యజుర్వేదః సామవేదోఽహ్యథర్వణః ।
అధీతస్తేన యేనోక్తం హరిరిత్యక్షరద్వయమ్ ॥ 6
- శ్లో॥ అశ్వమేధమహాయజ్ఞైః సరమేధైస్తథైవ చ ।
ఇష్టం స్వాత్తేన యేనోక్తం హరిరిత్యక్షరద్వయమ్ ॥ 7
- శ్లో॥ ప్రాణప్రయాణపాథేయం సంసారవ్యాధినాశనమ్ ।
దుఃఖాత్పన్త పరిత్రాణం హరిరిత్యక్షరద్వయమ్ ॥ 8
- శ్లో॥ బద్ధః పరికరస్తేన మోక్షాయ గమనం ప్రతి ।
సకృదుచ్చారితం యేన హరిరిత్యక్షరద్వయమ్ ॥ 9
- శ్లో॥ హర్యష్టకమిదం పుణ్యం ప్రాతరుత్థాయ యః పఠేత్ ।
ఆయుష్యం బలమారోగ్యం యశోబుద్ధిం చ విస్తతి ॥ 10
- శ్లో॥ ప్రహ్లాదేన కృతం స్తోత్రం దుఃఖసాగరశోషణమ్ ।
యః పఠేత్ సరో యాతి తద్విప్రోః పరమం పదమ్ ॥ 11

ఇక్కడ పదకొండు శ్లోకాలు కనిపిస్తున్నాయి. మొదటిది ప్రవేశిక. చివరి రెండూ ఫలశ్రుతి రూపాలు. 'హరిరిత్యక్షరద్వయమ్' అన్న మకుటంతో వున్న ఎనిమిది శ్లోకాలూ 'హర్యష్టకమ్'. ✦

ఓం నమో నారాయణాయ

యోగకుండల్యుపనిషత్ - ఖేచరీవిద్య

- వ్యాఖ్యాత - డా॥ సూరం శ్రీనివాసులు

ఉపనిషత్తులు భారతీయుల తత్వశాస్త్రానికి పునాదులు, ఆ పునాదులపై నిర్మించిన జ్ఞానభాండాగారాలు కూడా! మరణానంతరస్థితిమీద కలిగిన విచికిత్స జననమరణ చక్రానికి సంబంధించిన సమస్తాన్వేషణలకూ ఆలవాలమై అంతులేని వేదాంతాన్ని అందించింది ఉపనిషద్వాఙ్మయం.

ఆత్మజ్ఞానం ద్వారా ఆనందాన్ని పొందగలగటాన్ని, ఆపై ఆత్మజ్ఞానాన్నే ఆనందంగా భావించటాన్నీ, విశ్వమంతా పరమాత్మ స్వరూపంగా, పరమాత్మను ఆనంద స్వరూపునిగా, ఆనందానుభవమే జీవనలక్ష్యంగా సిద్ధాంతీకరించటాన్నీ మనకు ఉపనిషత్తులే నేర్పాయి.

సాంఖ్యమార్గంలోనూ, యోగ మార్గం లోనూ కూడా ఆనందాన్వేషణనూ; యోగమార్గంలోనూ శారీరక మానసిక యోగసాధననూ నిర్దేశించాయి.

శారీరకమయిన యోగమార్గంలో ప్రాణాయాది విశేష ప్రక్రియలనూ, విశేషాసనాలనూ, ముద్రలను సూచించాయి. ఆ విధమయిన యోగశాస్త్రాన్ని నిర్దేశిస్తున్న ఉపనిషత్తులు యోగోపనిషత్తులు. అవి

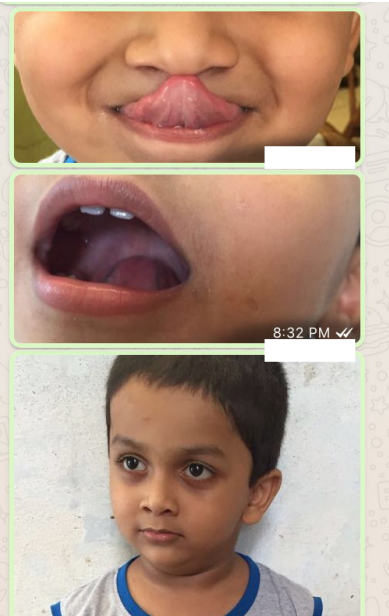
ఋగ్వేదం :- నాదబిందూపనిషత్తు

యజుర్వేదం :- యోగకుండల్యుపనిషత్తు, యోగతత్త్వోపనిషత్తు. యోగశిఖోపనిషత్తు. అద్వయోపనిషత్తు. అమృతనాదోపనిషత్తు. అమృతబిందూపనిషత్తు. క్షృరికోపనిషత్తు. తేజోబిందూపనిషత్తు. త్రిశిఖిబ్రహ్మోపనిషత్తు. ధ్యానబిందూపనిషత్తు. బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్తు, మండలబ్రాహ్మణోపనిషత్తు, మహావాక్యోపనిషత్తు. పరాహోపనిషత్తు, హంసోపనిషత్తు.

సామవేదం :- యోగచూడామణ్యుపనిషత్తు, దర్శనోపనిషత్తు.

అథర్వవేదం :- పాశుపతోపనిషత్తు, శాండిల్యోపనిషత్తు.

ఈ యోగసాధనలో ఖేచరీవిద్య - ఖేచరీముద్ర - కూడా ఒకటి. శరీరాన్ని, శరీర నిర్మాణాన్నీ, శరీరావయవాల పనితీరును మన అదుపులో ఉంచుకొనగలగటం, తద్వారా మనస్సుపై పట్టు సాధించగలగటం యోగవిద్యలో ప్రధానాంశం. శరీరనిర్మాణంలో మనం జ్యోత్సం చేసుకోకుండా చేసే సాధన ఇది.

భేచరీవిద్యలో కొంత వైలక్షణ్యం కనిపిస్తుంది. శరీరాన్ని యథాతథంగా కాకుండా కృత్రిమంగా కొంత తీక్షణ ప్రక్రియతో దాన్ని అదుపుచేసే ప్రయత్నం దీనిలో కనిపిస్తుంది. అందుకే దీని విషయంలో మరింత శ్రద్ధ, మరింత శిక్షణ అవసరం. నిష్ణాతుల సహకారం లేకుండా అభ్యాసకులు దీనికై ప్రయత్నించటం ప్రమాదకరం. దాని ప్రయోజనాన్ని కూడా తద్వేత్తల ద్వారా తెలిసికొనియే ఉపక్రమించాలి.

యోగకుండల్యుపనిషత్తులోని రెండవ అధ్యాయం భేచరీవిద్యనే ప్రతిపాదిస్తుంది. దానిని పరిశీలిద్దాం.

భేచరీ(౨) విద్య

(యోగకుండల్యుపనిషత్తులోని రెండవ అధ్యాయము)

శ్లో॥ అథాహం సంప్రవక్ష్యామి విద్యాం భేచరీసంజ్ఞికామ్ ।
యథా విజ్ఞానవాసస్యాః లోకేఽస్మిన్నజరోఽమరః ॥

1

ఇక నేను భేచరీ అను పేరుగల విద్యను గూర్చి చెప్పబోతున్నాను. ఈ లోకంలో దానినెరిగినవాడు అజరుడు, అమరుడు కాగలిగినట్లుగా దానిని ప్రకటింపబోతున్నాను.

శ్లో॥ మృత్యువ్యాధిజరాగ్రస్తో దృష్ట్వా విద్యామిమాం మునే ।
బుద్ధిం దృఢతరాం కృత్వా భేచరీం తు సమభ్యసేత్ ॥

2

మహర్షీ! గౌతమా! మరణానికీ, వ్యాధులకూ, ముసలితనానికీ లోనైనవాడు ఈ విద్యను గురించి తెలిసికొని, దానిని గట్టిచేసికొని భేచరీవిద్యను అభ్యసించాలి. (వ్యాధులకూ, ముసలితనానికీ లోనైన వాడు ఈ విద్యసభ్యసించటం కుదరవచ్చు. మరణానికీ లోనైనవాడు ఏ విద్యనూ నేర్చే అవకాశం లేదుగదా! అంటే నిజమే. మరణానికీ లోనుకావటమంటే మరణావస్థ నిశ్చితంగా దగ్గరపడటం, లేదా జరామరణ వార్ధక్యాలు పుట్టుకతోనే వచ్చిన మానవజాతిపరంగా ఈ అభ్యాసాన్ని అన్వయించుకోవాలి.)

శ్లో॥ జరామృత్యుగదఘ్నో యః భేచరీం వేత్తి భూతలే ।
గ్రంథతశ్చార్థతశ్చైవ తదభ్యాసప్రయోగతః ॥

3

శ్లో॥ తం మునే సర్వభావేన గురుం మత్వా సమాశ్రయేత్ ।
దుర్లభా భేచరీ విద్యా తదభ్యాసోఽపి దుర్లభః ॥

4

ఈ భేచరీవిద్యను గురించి గ్రంథాల ద్వారా విని, తదర్థాన్ని చక్కగా గ్రహించి, దానిని అభ్యసించి, అపై ప్రయోగించినవాడు ముసలితనాన్నీ, మరణాన్నీ, రోగాలనూ తొలగించుకొనగలుగును. మునీ! అటువంటి వానిని పరిపూర్ణభావనతో గురువుగా ఆశ్రయించవలెను (భేచరీ విద్యాధ్యయనం కోసం). ఎందుకంటే భేచరీ విద్యను పొందటం కష్టం. దానిని అభ్యసించి ప్రయోగించటం కూడా కష్టం.

(భేచరీవిద్య మనస్సుకు సంబంధించినది. దానికీ శారీరకరూపం ఒకానొక ముద్ర. దానిని భేచరీ ముద్ర అని వ్యవహరిస్తుంది యోగశాస్త్రం.

శ్లో॥ చిత్తం చరతి భే యస్మాత్ జిహ్వచరతి భే గతా ।

తేనైషా భేచరీ నామ ముద్రా సిద్ధైర్నిరూపితా ॥ (హఠయోగప్రదీపిక 3/41)

మనస్సు, నాలుక రెండూ 'భేచరాలు' (శూన్యంలో చరించేవి) అవుతాయి కాబట్టి ఇది భేచరీ ముద్ర. కాబట్టి ఇది శారీరకంగా చేయవలసిన అభ్యాసమే. ఆ క్రమంలో మనస్సును కూడా స్థిరీకరించాలి. అంతే. కాబట్టి ఇది కష్టం. మంత్రతంత్రాల విషయంలో దృష్టకారణత్వం కన్న అదృష్టకారణత్వమే ఎక్కువ కాబట్టి దానిని కళ్ళకు కట్టించలేము. కానీ యోగాభ్యాస విషయంలో దానిని కళ్ళకు కట్టించవలసినదే. దానికై అధీతి - బోధ - ఆచరణం - ప్రచారం అనే నాలుగుదశలు తప్పవు మరి.

భేచరీ విద్యకు తాంత్రికరూపం భేచరీ బీజం. భేచరీముద్రాస్వరూపాన్ని, భేచరీ బీజస్వరూపాన్ని కూడా తర్వాత వివరిస్తుంది ఉపనిషత్తు)

శ్లో॥ అభ్యాసం మేలనం వైవ యుగపన్నైవ సిద్ధ్యతి ।

అభ్యాసమాత్రనిరతా న విందంతే హి మేలనమ్ ॥

5

మేలన మనగా ప్రయోగం లేదా ప్రదర్శనం. అభ్యాసం తనకు మాత్రం పరిమితం. దానిని ఇతరులకు ప్రత్యక్షీకరించటానికి చేసే ప్రయత్నం మేలనం లేదా ప్రయోగం. ఈ అభ్యాసప్రయోగాలను ఒకేమారుగా సిద్ధింపజేసుకొనగలగటం కష్టం. అభ్యాసం మీదనే ఆసక్తి గలవారు తత్ప్రయోగాన్ని సాధించలేరు.

(తర్కశాస్త్రంలోని స్వార్థానుమాన, పరార్థానుమానాల వంటివి అభ్యాస ప్రయోగాలు. సాధ్యసిద్ధిని తాను భావించటం స్వార్థానుమానం. ఇతరులు దానిని భావించేటట్లు చేయగలగటం పరార్థానుమానం. ప్రతిజ్ఞ - హేతువు - ఉదాహరణం - ఉపనయం - నిగమనం అనే పంచావయవాలతో కూడిన వాక్యప్రయోగం పరార్థానుమానంలో అవసరం.

అలాగే యోగాభ్యాసం (భేచరీముద్రాభ్యాసం) దానిని తాను సాధించటానికి సరిపోతుంది. కానీ మేలనం (ప్రయోగం) ఇంకా లోతైన పరిశీలననూ, పరిశోధననూ అపేక్షిస్తుంది. అప్పుడే దానిని ఇతరులకు అందజేయగల శక్తి లభిస్తుంది.)

శ్లో॥ అభ్యాసం లభతే బ్రహ్మన్ జన్మజన్మాంతరే క్వచిత్ ।

మేలనం జన్మనాం తత్తు శతాంతేఽపి న లభ్యతే ॥

6

శ్లో॥ అభ్యాసం బహు జన్మాంతే కృత్వా తద్భావసాధితమ్ ।

మేలనం లభతే కశ్చిద్యోగీ జన్మాంతరే క్వచిత్ ॥

7

వేదస్వరూపా! జననమరణక్రమంలో ఏదో ఒక జన్మలో అభ్యాసాన్ని సిద్ధింపజేసికొనవచ్చును. కానీ మేలనం మాత్రం వంద పుట్టుకల తర్వాత కూడా లభించటం కష్టం. 'జన్మజన్మాంతరే'.... 'జన్మానాం శతాంతేఽపి' - ఈ రెండూ దాదాపు సమానార్థకాలే. కాకపోతే రచయిత తొలిపదాన్ని పరిమితిని, రెండవ ప్రయోగాన్ని అపరిమితిని చెప్పటానికి వినియోగించాడు.

ఎవరో ఒక యోగి అనేకజన్మలలో అభ్యాసాన్ని సాధించి, ఆపై, మరొక జన్మలో ఎప్పుడో దాని ప్రయోగాన్ని (మేలనాన్ని) సాధించగలుగుతాడు.

(భేచరీవిద్యా ప్రయోగ సాధకునకు ఒక జన్మకాలం సరిపోదని రచయిత అభిప్రాయం. ముందు ముందు జన్మలలో సాధించిన సంస్కార విశేషం మరుసటి జన్మకు సంక్రమించి, తత్ఫలంగా భేచరీవిద్యాప్రయోగం సాధింపబడాలి. భారతీయ దార్శనికతలో జన్మాంతర సంస్కారం ప్రస్తుత జన్మలో

కూడా సంక్రమిస్తుందన్నది ఒక ప్రధానాంశం. ప్రజాజీవనంలోని ప్రధాన విశ్వాసం కూడా. మహాకవి కాళిదాసు పార్వతి విద్యాభ్యాసాన్ని వర్ణిస్తూ ఇలా అంటాడు.)

శ్లో॥ తాం హంసమాలాః శరదీవ గంగాం మహాషధిం నక్షమివాత్మభాసః ।
స్థిరోపదేశామపదేశకాలే ప్రపేదిరే ప్రాక్షనజన్మవిద్యాః ॥ (కు.సం. 1-30)

శరత్కాలంలో హంసల సమూహం గంగను చేరినట్లు, రాత్రివేళ మహాషధిని తన కాంతులు చేరినట్లు పురాజన్మవిద్యలన్నీ పార్వతికి సంక్రమించాయట అధ్యయన కాలంలో.

శ్లో॥ యదా తు మేలనం యోగీ లభతే గురువక్రతః ।
తదా తత్సిద్ధిమాప్నోతి యదుక్తౌ శాస్త్రసంతతౌ ॥ 8

శ్లో॥ గ్రంథతశ్చార్థతశ్చైవ మేలనం లభతే యదా ।
తదా శివత్వమాప్నోతి నిర్ముక్తః సర్వసంస్పృతేః ॥ 9

యోగి గురుముఖతః మేలనాన్ని అధ్యయనం చేసినప్పుడే శాస్త్రగ్రంథాలలో చెప్పిన ఆ మేలనసిద్ధిని పొందగలుగుతాడు. సిద్ధాంతరూపంగానూ, ప్రయోగాత్మకంగానూ మేలనసిద్ధిని పొందినప్పుడు యోగి సంసారబంధవిముక్తుడై శివత్వాన్ని పొందగలుగుతాడు.

(సంసారబంధవిముక్తి భౌతికంగానూ, భావనాత్మకంగానూ కూడా లభిస్తుంది. భౌతికంగా బంధవిముక్తి రెండు రకాలు. తనువు చాలించటం, లేదా బంధనాలకు దూరంగా వెళ్ళటం. తనువు చాలిస్తే తానే లేడు కాబట్టి బాధలేదు. బంధాలకు దూరంగా వెళ్ళటమంటే బాధ్యతల నుండి తప్పించుకొనే ప్రయత్నమే. అదేమంత గొప్పవిషయం కాదు, ఆదర్శమూ కాదు. కాబట్టి బంధవిముక్తి అంటే భావనాత్మకం కావాలి.

శ్లో॥ కర్మణైవ హి సంసిద్ధిమాస్థితా జనకాదయః ।
లోకసంగ్రహమేవాపి సంపశ్యన్ కర్తృమర్హసి ॥

అని గీతలో వ్యాసమహర్షి ప్రతిపాదించినదీ భావనాత్మక బంధవిముక్తినే, జనకమహారాజును ఉదాహరణంగా చూపిస్తూ, తీర్చుకొనవలసిన ఋణాలు లేనప్పుడూ, చేసి తీరవలసిన కర్మవ్యూహాలు లేనప్పుడు ఎవరి బంధవిముక్తి వారి ఇష్టం. వ్యక్తి బంధవిముక్తి సమాజానికి భారం కాకూడదు.

శ్లో॥ శాస్త్రం వినాపి సంబోధ్యం గురువోఽపి న శక్నుయః ।
తస్మాత్సుదుర్లభతరం లభ్యం శాస్త్రమిదం మునే ॥ 10

శ్లో॥ యావన్న లభ్యతే శాస్త్రం తావద్ధాం పర్యటేద్యతిః ।
యదా సంలభ్యతే శాస్త్రం తదా సిద్ధిః కరే స్థితా ॥ 11

మునీ! యోగశాస్త్రం తెలియకుండా, యోగగురువులు కూడా దానిని నేర్వలేరు, నేర్పలేరు. ఆ శాస్త్రాన్ని పొందటం చాలా కష్టం. ఆ శాస్త్రం లేదా శాస్త్రజ్ఞానం లభించేవరకు యతి భూపర్యటనం చేయాలి దానిని పొందటానికి. ఆ శాస్త్రజ్ఞానం లభిస్తే ప్రయోగసిద్ధి కరతలామలకమే.

(జ్ఞానం లేని ప్రయోగం ప్రమాదకరం. ప్రయోగంలేని జ్ఞానం నిరర్థకం, అజాగళస్తనంతో సమానం.)

శ్లో॥ న శాస్త్రేణ వినా సిద్ధిః ధృష్టా వైవ జగత్త్రయే ।
తస్మాన్మౌలనదాతారం శాస్త్రదాతారమచ్యుతమ్ ॥ 12

శ్లో॥ తదభ్యాసప్రదాతారం శివం మత్వా సమాశ్రయేత్ ।
లభ్యా శాస్త్రమిదం గుహ్యమన్యేషాం న ప్రకాశయేత్ ॥ 13

శ్లో॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన గోపనీయం విజానతా ।

ముల్లోకాలలో ఎక్కడా కూడా శాస్త్రజ్ఞానం లేకుండా సిద్ధి కనిపించదు. కాబట్టి ఆ శాస్త్రజ్ఞానాన్నీ, ఖేచరీవిద్యాభ్యాసాన్నీ, దాని ప్రయోగవిజ్ఞానాన్నీ అందించే గురువును అచ్యుతశివస్వరూపంగా భావించి ఆశ్రయించాలి. ఈ రహస్యశాస్త్రస్వరూపాన్ని గ్రహించిన తర్వాత దానిని ఇతరులకు తెలియజేయదగదు.

(సనాతన శాస్త్రీయవిషయబోధనలో చాలా సందర్భాలలో అవి రహస్యాలనీ, గోపనీయాలనీ, దాచవలసినవనీ చెప్పటం కద్దు. దానికి కారణం అపరిపక్వబుద్ధితో వాటిని అధ్యయనం చేస్తే అవి వికటించవచ్చునన్న భావనమే కానీ అందరికీ అందుబాటు లోనికి రాకూడదన్న లక్ష్యం కాదు. లక్ష్యం అదే అనటమంటే శాస్త్రాలనూ, శాస్త్రవేత్తలనూ కూడా కించపరచటమే.)

యత్రాస్తే చ గురుర్బ్రహ్మన్ దివ్యయోగప్రదాయకః ॥ 14

శ్లో॥ తత్ర గత్వా చ తేనోక్తవిద్యాం సంగృహ్య ఖేచరీమ్ ।
తేనోక్తః సమ్యగభ్యాసం కుర్యాదాదావతప్తైః ॥ 15

వేదస్వరూపా! దివ్యమయిన ఈ ఖేచరీ విద్యను అందించగల గురువు ఎక్కడుంటే అక్కడకు వెళ్ళి ఆయన బోధనలద్వారా ఖేచరీవిద్యను గ్రహించి, ఆయన అనుమతితో, వారి మార్గదర్శనంతో అలసత లేకుండా ఈ ఖేచరీవిద్యను చక్కగా అభ్యసించాలి.

(గురువు అనుమతి శాస్త్రంలో శిష్యుని పరిపక్వతను ధ్రువీకరించటమే కాని గురువు ఆధిపత్యాన్ని నిరూపించుకొనటం కాదు.)

శ్లో॥ అనయా విద్యయా యోగీ ఖేచరీసిద్ధిభాగ్యవేత్ ।
ఖేచర్యా ఖేచరీం యుంజన్ ఖేచరీ బీజపూరయా ॥ 16

శ్లో॥ ఖేచరాధిపతిర్భూత్వా ఖేచరీషు సదా వసేత్ ।

ఈ విద్యద్వారా యోగీ ఖేచరీసిద్ధిని పొందుతాడు. ఖేచరీబీజాలతో కూడిన ఖేచరీయోగాన్ని ఖేచరీముద్రతో సంయోజనం చేసి సాధించినవాడు మరణానంతరం సూర్యసమానుడై ఖేచరీలోకాలలో నిత్యనివాసం చేయగలడు.

(ఊర్ధ్వలోకాలు తేజస్వరూపాలు. అధోలోకాలు అంధతామిస్రాలు. మరణానంతరం జీవికి వసు రుద్ర ఆదిత్యరూపాలను క్రమంగా కల్పిస్తున్నాం. అత్యుత్తమం ఆదిత్యరూపం. అది తేజోమయం. ఖేచరీసిద్ధిని పొందినవాడు ఆదిత్యరూపాన్ని పొందగలుగుతాడు ప్రత్యక్షంగా.

ఖేచరీవిద్యా స్వరూపాన్ని ఇలా వివరిస్తారు -

శ్లో॥ అంతర్లక్ష్యవిలీనచిత్తపవనో యోగీ సదావర్తతే
ధృష్ట్యా నిశ్చలతారయా బహిరధః పశ్యన్నపశ్యన్నపి ।

ముద్రేయం ఖలు ఖేచరీ భవతి సా లక్ష్మ్యకతానా శివా
శూన్యాశూన్యవివర్జితం స్ఫురతి సా తత్త్వం పదం వైష్ణవి ॥

యోగి మనస్సును, శ్వాసను అంతర్లక్ష్యంపై నిలపాలి. కనుపాప నిశ్చలంగా ఉండాలి. బాహ్యదృష్టివున్నా లేనట్లుగానే ఉండాలి. అది ఖేచరీముద్ర. దానిలో శూన్యతా లేదు. అశూన్యతా ఉండదు.

హఠయోగప్రదీపిక ఖేచరీయోగాన్నీ, లంబికాయోగాన్నీ కలిపి ఖేచరీముద్ర అని వ్యవహరిస్తే, ఇక్కడ ఖేచరీయోగాన్నే ఖేచరీముద్రగా వివరించటాన్ని చూడవచ్చు).

ఖేచరావసథం వహ్నిమమ్ముమణ్ణలభూషితమ్ ॥ 17

శ్లో॥ ఆఖ్యాతం ఖేచరీబీజం తేన యోగః ప్రసిద్ధ్యతి ।
సోమాంశసవకం వర్ణం ప్రతిలోమేన చోద్ధరేత్ ॥ 18

శ్లో॥ తస్మాత్ త్ర్యంశకమాఖ్యాతమక్షరం చంద్రరూపకమ్ ।
తస్మాదప్యష్టమం వర్ణం విలోమేనాపరం మునే ॥ 19

శ్లో॥ తథా తత్పురమం విద్ధి తదాదిరపి పంచమా ।
ఇందోశ్చ బహుభిన్నం చ కూటోఽయం పరికీర్తితః ॥ 20

ఇక్కడనుండి ఖేచరీబీజస్వరూపాన్ని వివరిస్తున్నాడు రచయిత. ఇది లంబికాయోగంలో అంతర్భాగమే -

ఖేచరమంటే హకారం. ఆవసథమంటే ఈకారం. వహ్ని అంటే రకారం. అంబు మండలమంటే బిందువు (మకారం). ఈ నాలుగు కలిస్తే ఏర్పడేవి హ్రీమ్. (ఇక్కడొక విషయాన్ని గమనించాలి. ఉచ్చారణ క్రమాన్ని బట్టి ఆలోచిస్తే హకార - రకార - ఈకార - మకారాలు వరుసగా వుంటాయి. కానీ ఇక్కడ హకార - ఈకార - రకార - మకారాల వరుస ప్రతిపాదించబడినది. ఇది ఉచ్చారణను బట్టి కాక ఏదో ఒక లిపిని ఆధారం చేసికొని చెప్పిన క్రమం కావచ్చు. లేకపోతే క్రమాన్ని పాటించలేదనవలసి వస్తుంది.) ఆ ఖేచరీబీజంతో కలిసి ఖేచరీయోగం సిద్ధిస్తుంది.

సోమాంశమంటే సకారం. దానినుండి వెనుకకు తొమ్మిదవ వర్ణం భ. దానినుండి మూడు మూడుగా మూడవ వర్ణం స. ఆ సకారం నుండి మరల వెనుకకు ఎనిమిదవ అక్షరం మ. ఆ మకారం నుండి వెనుకకు అయిదవ అక్షరం ప. మరల చంద్రబీజమైన స. ఆ పై బహుభిన్నం కూటాక్షరం క్ష. ప్రతివర్ణానికి కూడా బిందువును చేర్చాలి. అప్పుడు హ్రీం భం సం మం పం సం క్షం - ఈ ఏడు బీజాక్షరాలు గలది ఖేచరీబీజం.

ఖేచరీబీజ మంత్రసిద్ధి

శ్లో॥ గురూపదేశలభ్యం చ సర్వయోగప్రసిద్ధిదమ్ ।
యత్తస్య దేహజా మాయా నిరుద్ధకరణాశ్రయా ॥ 21

స్వప్నేఽపి న లభేత్.....

సర్వయోగసిద్ధిని కలిగించగల ఈ ఖేచరీయోగం గురూపదేశం వలననే పొందదగినది.

ఎవని శరీరం నుండి పుట్టిన మాయ అతని ఇంద్రియాలను ఆశ్రయించి అర్థజ్ఞానాన్ని నిరోధిస్తుందో అటువంటి వానికిది (ఈ యోగం) కలలో కూడా లభించదు.

.... తస్య నిత్యం ద్వాదశ జప్యతః ।

య ఇమాం పంచ లక్షాణి జపేదపి సుయన్త్రితః ॥ 22

శ్లో॥ తస్య శ్రీ ఖేచరీసిద్ధిః స్వయమేవ ప్రవర్తతే ।
సశ్యన్తి సర్వవిఘ్నాని ప్రసీదంతి చ దేవతాః ॥ 23

శ్లో॥ వలీపలితనాశశ్చ భవేదపి న సంశయః ।
ఏవం లబ్ధ్వా మహావిద్యామభ్యాసం కారయేత్తతః ॥ 24

ఈ ఖేచరీ బీజమంత్రాన్ని చక్కగా యంత్రబద్ధం చేసి ఆపై రోజుకు అయిదు లక్షల చొప్పున పండ్రెండురోజులు జపం చేసిన వానికి ఖేచరీవిద్య తనంత తానుగా సిద్ధిస్తుంది. సర్వవిఘ్నాలూ తొలగిపోతాయి. దేవతలు ప్రసన్నులవుతారు. దైహికమయిన ముదతలు, తలనెరవటం వంటివి వుండవు. ఈ విషయంలో సందేహమవసరం లేదు.

ఈ రీతిగా ఈ మహావిద్యను పొంది, ఆ తరువాత అభ్యాసం చేయాలి.

(రోజుకు పండ్రెండు సార్లు జపం చేసే వానికి... అని ఉపనిషద్ బ్రహ్మ వ్యాఖ్యానంలో కనిపిస్తుంది. అది అంత సమంజసంగా కనిపించదు. రోజుకు పండ్రెండు సార్లు అయిదు లక్షల జపం చేయటమంటే అది అసాధ్యం. అలా కాకుండా జపసంఖ్య నియమం లేకుండా రోజుకు పండ్రెండు సార్లు అంటే అది అర్థంలేని నియమమవుతుంది. కాబట్టి పండ్రెండు రోజులలో అయిదు లక్షలు జపించాలి అన్నదే నియమస్వరూపం కావచ్చు. దానిలోని సాధ్యాసాధ్యాలను సాధకులే ఆలోచించుకోవాలి.)

శ్లో॥ అన్యథా క్షిత్యతే బ్రహ్మన్న సిద్ధిః ఖేచరీపథే ।
యదభ్యాసవిధౌ విద్యాం న లభేద్యః సుధామయీమ్ ॥ 25

శ్లో॥ తతః సంమేలకాదౌ చ లబ్ధ్వా విద్యాం సదా జపేత్ ।
నాన్యథా రహితౌ బ్రహ్మన్న కించిత్సిద్ధిభాగ్భవేత్ ॥ 26

శ్లో॥ యదిదం లభ్యతే శాస్త్రం తదా విద్యాం సమాశ్రయేత్ ।
తతస్తదోదితాం సిద్ధిమాశు తాం లభేత్ మునిః ॥ 27

ఆ రీతిగా అభ్యసించకపోతే ఈ ఖేచరీ మార్గంలో శ్రమ మాత్రమే మిగులుతుంది, సిద్ధి కలగదు. ఒకవేళ అమృతప్రాయమయిన ఈ విద్యను అభ్యాసదశలో పొందలేకపోతే ప్రయోగదశలో అయినా దానిని సిద్ధింపజేసికొనే ప్రయత్నం చేయాలి. దానికై ప్రతినిత్యం జపం చేయాలి. మరొక మార్గం లేదు. ఇతర మార్గాలు కొంచెం కూడా సిద్ధిహేతువులు కాలేవు. యోగి సిద్ధినిందలేదు. ఈ శాస్త్రం సిద్ధించిన తరువాత (బీజముద్రారూపమయిన) ఖేచరీయోగవిద్యను ఆశ్రయించాలి. అప్పుడు యోగవిద్య ద్వారా సిద్ధించే ఫలితాన్ని త్వరగా పొందవచ్చు.

ఖేచరీ యోగసాధన విధి

శ్లో॥ తాలుములం సముత్పృప్య సప్తవాసరమాత్మవిత్ ।
స్వగురూక్షప్రకారేణ మలం సర్వం విశోధయేత్ ॥ 28

శ్లో॥ స్ఫుహిపత్రనిభం శస్త్రం సుతీక్ష్ణం స్థిగ్ధనిర్మలమ్ ।
సమాదాయ తతస్తేన రోమమాత్రం సముచ్చినేత్ ॥ 29

శ్లో॥ హిత్వా సైంధవపథ్యాభ్యాం చూర్ణితాభ్యాం ప్రకర్షయేత్ ।
పునః సప్తదినే మాత్రే రోమమాత్రం సముచ్చినేత్ ॥ 30

ఆత్మజ్ఞాని అయిన యోగి తన గురువు చెప్పిన విధానంలో ఏడురోజులపాటు తాలుమూలాన్ని (దౌడల మూలభాగాన్ని - అంకిలిని) శుభ్రపరచుకోవాలి. మాలిన్యాలను తొలగించుకోవాలి. ఆపై పదునుగా, శుభ్రంగా జెముడు ఆకులా వున్న ఒక నూనె పూసిన శస్త్రాన్ని (కోసేందుకుపయోగపడేదానిని) తీసికొని నాలుక క్రింది నరాన్ని వెంట్రుకంత ఖండించాలి. ఆ తరువాత మరేపనీ చేపట్టకుండా కరక్కాయ, సైంధవ లవణ చూర్ణంతో దానికి చికిత్స చేయాలి. మరల ఏడు రోజుల తరువాత వెంట్రుకవాసిలోనే మరల ఖండించాలి.

శ్లో॥ ఏవం క్రమేణ షణ్మాసం నిత్యోద్యుక్తః సమాచరేత్ ।
షణ్మాసాద్రసనామూలం సిరాబద్ధం ప్రణశ్యతి ॥ 31

ఈ రీతిగా నిత్యప్రయత్నంతో ఆరునెలలపాటు ఆచరించాలి. ఈ ఆరునెలల వ్యవధిలో అంకిలిదగ్గర నాలుకను పట్టివున్న నరం పూర్తిగా అదృశ్యమవుతుంది. (నిత్యప్రయత్నమంటే ఉత్సాహం నశించకుండా అని మాత్రమే అర్థం. ఖండన ఖండన మధ్య వ్యవధి మాత్రం ఏడురోజులే. అది నిత్యకార్యక్రమం కాదు).

శ్లో॥ అథ వాగ్శ్వరీధామశిరో వస్త్రేణ వేష్టయేత్ ।
శనైరత్కర్షయేద్వ్యోగీ కాలవేలావిధానవిత్ ॥ 32

ఆ తర్వాత తగిన కాలాన్నీ తగిన సమయాన్నీ తెలిసి యోగి తన నాలుకయొక్క శిరోభాగాన్ని గుడ్డతో చుట్టి మెల్లగా దానిని సాగదీయాలి.

శ్లో॥ పునః షణ్మాసమాత్రేణ నిత్యం సంఘర్షణాన్మునే ।
భ్రూమధ్యావధి చాప్యేతి తిర్యక్పర్ణబిలావధిః ॥ 33

శ్లో॥ అథశ్చ చుబుకం మూలం ప్రయాతి క్రమచారితా ।
పునస్సంవత్సరాణాం తు తృతీయాదేవ లీలయా ॥ 34

శ్లో॥ కేశాంతమూర్ధ్వం క్రమతి తిర్యక్శాఖావధిర్మునే ।
అథస్తాత్మంరకూపాస్తం పునర్వర్షతయేణ తు ॥ 35

శ్లో॥ బ్రహ్మరంధ్రం సమావృత్య తిష్ఠేదేవ న సంశయః ।
తిర్యక్ చూలితలం యాతి అధః కంఠబిలావధిః ॥ 36

శ్లో॥ శనైశ్చనైర్వస్తకాచ్చ మహావజ్రకవాటభిత్ ।

మరో ఆరునెలలపాటు నాలుకను నిత్యమూ అలా సాగదీయటం వలన నాలుకలో నిటారుగా కనుబొమల మధ్యభాగాన్ని, అడ్డంగా కర్ణరంధ్రాన్ని తాకవచ్చు. క్రమంగా ఇలా అభ్యసించటం వలన క్రిందుగా చుబుకమూలం (గెడ్డం) వరకు కూడా దానిని సాగదీయ గలుగుతాం.

ఆ రీతిగా మూడు సంవత్సరాలు అభ్యసించిన తరువాత నుదుటిపై నున్న ముంగురులను, అడ్డంగా శిఖామూలాన్ని, క్రిందుగా గొంతును తాకవచ్చు. మరో మూడు సంవత్సరాలకు నాలుక బ్రహ్మరంధ్రం వరకు సాగుతుంది. దానిని పూర్తిగా చుట్ట గలుగుతుంది. అడ్డంగా శిఖోపరితలాన్ని అందుకొనగలుగుతుంది. క్రిందుగా కంఠబిలం కన్న క్రిందకు కూడా సాగుతుంది.

అది క్రమక్రమంగా మహావజ్రంవంటి శిరోరంధ్రాన్ని భేదించగలుగుతుంది.

పూర్వం బీజయుతా విద్యా హ్యభ్యాతా యతి దుర్లభా ॥ 37

**శ్లో॥ తస్యాః షడంగం కుర్వీత తయా షట్స్వరభిన్నయా ।
కుర్యాదేవం కరన్యాసం సర్వసిద్ధ్యాదిహేతవే ॥ 38**

ఇంతవరకు చెప్పిన ఈ ఖేచరీబీజసహితమైన ఖేచరీవిద్య యోగులకు కష్టసాధ్యంగా కనిపించినప్పుడు ఆరు అంగన్యాసాలతో, ఆయా బీజాక్షరాలకు నిర్దేశించిన స్వరసంవిధానంతో దానిని అభ్యసించాలి. అదే రీతిగా ఖేచరీవిద్యాసంబద్ధాలయిన సర్వసిద్ధులనూ పొందటానికి కరన్యాసాలను కూడా అనుసంధానించుకోవాలి.

**శ్లో॥ శనైరేవం ప్రకర్తవ్యమభ్యాసం యుగపన్న హి ।
యుగపద్యర్థతే యస్య శరీరం విలయం వ్రజేత్ ॥ 39**

శ్లో॥ తస్మాచ్ఛనైశ్శనైః కార్యమభ్యాసం మునిపుంగవ ।

ఈ అభ్యాసాన్ని మెల్లమెల్లగా కొనసాగించాలి కానీ ఒక్కమాటుగా దానికి ఉపక్రమింపకూడదు. ఒకవేళ ఎవరయినా ఒక్కమారుగా అభ్యాసాన్ని ఆరంభిస్తే శరీర నాశమే జరగవచ్చు. కాబట్టి మహర్షీ! ఈ అభ్యాసం నెమ్మదిగానే కొనసాగాలి.

యదా చ బాహ్యమార్గేణ జిహ్వ బ్రహ్మబిలం వ్రజేత్ ॥ 40

**శ్లో॥ తదా బ్రహ్మర్థం బ్రహ్మన్ దుర్భేద్యం త్రిదశైరపి ।
అంగుళ్ళగ్రేణ సంఘృప్య జిహ్వమాత్రం నివేశయేత్ ॥ 41**

బయటనుండి నాలుక బ్రహ్మరంధ్రాన్ని తాకగలిగినప్పుడు, సాధకుడు తన వ్రేలితో నొక్కి దేవతలు కూడా భేదింపరాని బ్రహ్మర్థలాన్ని (అంతర్జిహ్వ - లో నాలుక) భేదించి నాలుకను మాత్రం దానిలో ప్రవేశపెట్టాలి.

**శ్లో॥ ఏవం వర్షతయం కృత్వా బ్రహ్మద్వారం ప్రవిశ్యతి ।
బ్రహ్మద్వారే ప్రవిష్టే తు సమ్యక్ మథనమాచరేత్ ॥ 42**

ఈ రీతిగా మూడు సంవత్సరాల పాటు సాధన చేసిన తరువాత సాధకుడు బ్రహ్మద్వారాన్ని భేదించగలుగుతాడు. అప్పుడు సాధకుడు మథనాన్ని (చిలకటం - కవ్వంతో మజ్జిగ చిలికినట్లు) ప్రారంభించాలి.

**శ్లో॥ మథనేన వినా కేచిత్ సాధయంతి విపశ్చితః ।
ఖేచరీమంత్రసిద్ధస్య సిద్ధ్యతే మథనం వినా ॥ 43**

మథనం చేయకపోయినా కొంత మంది యోగులు తత్ఫలాన్ని అనుభవించ గలుగుతారు. ఖేచరీమంత్రసిద్ధిని పొందిన యోగి మథనం లేకపోయినా ఫలితాన్ని పొందగలడు.

- శ్లో॥ జపం చ మథనం చైవ కృత్వా శీఘ్రం ఫలం లభేత్ ।
స్వర్ణజాం రౌఢ్యజాం వాపి లోహజాం వా శలాకికామ్ ॥ 44
- శ్లో॥ నియోజ్య నాసికారంధ్రం దుగ్ధసిక్తేన తంతునా ।
ప్రాణాన్నిరుద్య హృదయే సుఖమాసనమాత్మనః ॥ 45
- శ్లో॥ శనైస్సుమధనం కుర్యాత్ భ్రూమధ్యే న్యస్తచక్షుషీ ।
షణ్మాసం మథనావస్థా భావేనైవ ప్రజాయతే ॥ 46

జపాన్నీ, మథనాన్నీ కలిపి అభ్యసించినవాడు త్వరగా ఫలితాన్ని పొంద గలుగుతాడు. బంగారం, వెండి, లోహాలతో దేనితో అయినా ఒక సన్నకడ్డిని చేసి, పాలతో తడిపిన త్రాటిని దానికి చుట్టి, దానిని నాసికారంధ్రం లోనికి చొప్పించి, శ్వాసను హృదయంలో నిరోధించి, సుఖాసీనుడై, చూపును కనుబొమల మధ్య నిలిపి, మెల్లగా మథనం చేయాలి. ఆరునెలల పాటు ఈ మథనావస్థ భావనామాత్రం గానే వుంటుంది.

- శ్లో॥ యథా సుషుప్తిర్బాలానాం యథా భావస్తథా భవేత్ ।
న సదా మథనం శస్త్రం మాసే మాసే సమాచరేత్ ॥ 47
- శ్లో॥ సదా రసనయా యోగీ మార్గం న పరిసంక్రమేత్ ।
ఏవం ద్వాదశవర్షాంతే సంసిద్ధిర్భవతి ధ్రువా ॥ 48
- శ్లో॥ శరీరే సకలం విశ్వం పశ్యత్యాత్మావిభేదతః ।
బ్రహ్మాండోఽయం మహామార్గో రాజదంతోర్ధ్వ కుండలీ ॥ 49

బాలురకు నిద్రలో కలిగిన ఆనందం వంటి ఆనందం వంటి ఆనందం మథన భావనలోనే కలుగుతుంది. ఈ మథన కార్యక్రమాన్ని ప్రతిదినమూ చేయకూడదు. నెలకొకసారి సాధన చేయవచ్చు.

యోగి ఎప్పుడూ తన నాలుకను ఇతర కార్యక్రమాలకు ప్రతిబంధకంగా నిలువరించకూడదు. ఈ విధంగా పండ్రెండు సంవత్సరాలపాటు సాధన చేసిన యోగి తత్ఫలాలన్ని పొందగలడు.

యోగి తన దేహంలోనే తనకన్న అభిన్నంగా సమస్త విశ్వాన్నీ చూడగలుగుతాడు. భేచరీవిద్యారూపమయిన ఈ ఊర్ధ్వకుండలి (నాలుకతో సహస్రారాన్ని స్పృశించటం) బ్రహ్మాండమయిన రాజమార్గం, చర్వణాత్మకమయిన ఆనందస్వరూపం -

ఇది ద్విస్తీయాధ్యాయము

భేచరీవిద్యను ప్రస్తావించిన యోగోపనిషత్తులు మరికొన్ని వున్నాయి.

- శ్లో॥ కపాలకుహరే జిహ్వే ప్రవిష్టా విపరీతగా ॥
- శ్లో॥ భ్రువోరంతర్గతా దృష్టిః ముద్రా భవతి భేచరీ ।
న రోగో మరణం తస్య న నిద్రా న క్షుధా త్పదా ॥
- శ్లో॥ న చ మూర్ఛా భవేత్తస్య యో ముద్రాం వేత్తి భేచరీమ్ ।
పీడ్యతే న చ రోగేణ లిప్యతే న చ కర్మణా ॥ ధ్యానబిందూపనిషత్తు 79-81

నాలుక వెనుదిరిగి కపాలకుహరంలో ప్రవేశించి, దృష్టి కనుబొమల మధ్య నిలిచినపుడు అది ఖేచరీముద్ర అవుతుంది. ఖేచరీవిద్యలో బడినవానికి ఆకలి, దప్పిక, నిద్ర, మోహం, మరణం ఉండవు. రోగపీడ కానీ కర్మబంధం కానీ కలుగవు.

శ్లో॥ కపాలకుహరే జిహ్వ ప్రవిష్టా విపరీతగా ।
భ్రువోరంతర్గతా దృష్టిః ముద్రా భవతి ఖేచరీ ॥

శ్లో॥ న రోగో మరణం తస్య న నిద్రా న క్షుధా తృషా ।
న చ మూర్ఛా భవేత్తస్య యో ముద్రాం వేత్తి ఖేచరీమ్ ॥
పీడ్యతే న చ రోగేణ లిప్యతే న స కర్మభీః ॥

యోగచూడామణ్యపనిషత్తు 52-54

పైన చెప్పిన భావమే. అయితే అక్కడ కర్మపదం ఏకవచనంలో ఉంది. ఇక్కడ బహువచనంలో ఉంది.

శ్లో॥ అంతఃకపాలకుహరే జిహ్వం వ్యావృత్య ధారయేత్ ॥

శ్లో॥ భ్రూమధ్యదృష్టిరప్యేషా ముద్రా భవతి ఖేచరీ ॥

యోగతత్త్వేపనిషత్తు 117-118

శ్లో॥ కపాలకుహరే జిహ్వ ప్రవిష్టా విపరీతగా ।
భ్రువోరంతర్గతా దృష్టిః ముద్రా భవతి ఖేచరీ ॥

శ్లో॥ ఖేచర్యా ముద్రితం యేన వివరం లంబికోర్ధ్వతః ।
న పీయూషం పతత్యగ్నై న చ వాయుః ప్రధావతి ॥

యోగశిఖోపనిషత్తు 5/40,41

శ్లో॥ అంతర్దక్ష్యవిలీనచిత్తపవనో యోగీ సదా వర్తతే
దృష్ట్వా నిశ్చలతారయా బహిరధః పశ్యన్న పశ్యన్నపి ।
ముద్రేయం ఖలు ఖేచరీ భవతి సా లక్ష్మ్యకతానా శివా
శూన్యాశూన్యవివర్జితం స్మరతి సా తత్త్వం పదం వైష్ణవీ ॥

శాండిల్యోపనిషత్తు 7/15

గాయత్రీమంత్రం

ఓం భూర్భువస్సువః ।

తత్ సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ।

ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ ॥ ఓం ॥

ఓం = ప్రణవమంత్రంగాను; భూర్భువస్సువః = భూః, భువః, సువః అనే వ్యావృతాలుగాను ఉంటున్న; యః = ఎవరు; నః = మన; ధియః = బుద్ధిని; ప్రచోదయాత్ = ప్రేరేపిస్తారో; సవితుః = సకలాన్ని సృష్టించేవాడైన; తత్ = ఆ; దైవస్య = దైవంయొక్క; వరేణ్యమ్ = ప్రశస్తమైన; భర్గః = జ్యోతిర్మయ రూపాన్ని; ధీమహి = ధ్యానిద్దాం.

ఆపాతాళ నభః స్థలాంత

(రుద్రాభిషేకంలోని ధ్యానశ్లోక ప్రతిపదార్థ తాత్పర్య విశేషాలు)

“శివా! నువ్వు ఇటువంటి వాడివి. నీకు నమస్కారము” అని చెప్పేది నమకము. “ఓ శివా! ఇది కూడా (చ) నాకు ఇవ్వు. (మే)” అని ప్రార్థనా పూర్వకంగా చెప్పేది చమకము. నమకము, చమకము కలిపితే అది శతరుద్రీయము. సహస్రము అంటే వేయి అని కాదు. అనంతము అంటే లెక్కపెట్టలేనన్ని అని అర్థం చెప్పుకోవాలి. అలాగే శతరుద్రీయములోని శతకు వంద - అని అర్థం కాదు. అనేక అని చెప్పుకోవాలి. అనేకమంది శివులు కనబడేది శతరుద్రీయము. ఈ నమకచమకాల ప్రార్థనా శ్లోకము ఇది.

శ్లో॥ ఆపాతాళనభఃస్థలాంతభువనబ్రహ్మాండమావిర్భవ -
జ్యోతిఃస్ఫాటికలింగమౌళివిలసత్పూర్ణేందువాంతామృతైః ।
అస్తోకాఘ్రతమేకమీశమనిశం రుద్రానువాకాఞ్జపన్
ధ్యాయేద్దీప్సితసిద్ధయే ద్రువపదం విప్రోభిషిం చేచ్ఛివమ్ ॥

ప్రతిపదార్థము : ఆపాతాళ = పాతాళము మొదలుకొని, నభః స్థలాంత = ఆకాశతలము తుదిగాఉన్న భువన = భువనములతో గూడిన, బ్రహ్మాండమ్ = బ్రహ్మాండరూపముగా, ఆవిర్భవత్ = ఆవిర్భవించు, జ్యోతిః స్ఫాటికలింగం = జ్యోతిర్మయమగు స్ఫటికలింగము యొక్క మౌళి = తలపై, విలసత్ = వెలుగు, పూర్ణేందు = నిండు చంద్రుని నుండి, వాంత = (టు వము ఉద్గరణే) కురియు, అమృతైః = అమృతములచే, అస్తోకాఘ్రతమ్ = దట్టముగా ముంచబడి నట్టియు, ఏకమ్ = కేవలదగు, ఈశమ్ = ఈశ్వరుని, ఈప్సితసిద్ధయే = కోరిక నెరవేరుటకు, అనిశమ్ = ఎల్లప్పుడును, రుద్రానువాకాన్ = రుద్రానువాకములను, జపన్ = జపించుచు, ధ్యాయేత్ = ధ్యానించునది, ద్రువపదమ్ = మూడుకాలములందును చెదని, శివమ్ = శివుని, విప్రః = విప్రుడు, అభిషిం చేత్ = అభిషేకించునది.

తాత్పర్యము : పాతాళం నుండి ఆకాశం వరకూ సమస్తం ఒకటే లింగం. ఆ లింగ రూపం బ్రహ్మాండం (బ్రహ్మ + అండం = అనగా ఒక కోడి గుడ్డు లా). ఆ వెలుగులతో కూడిన జ్యోతిర్మయమయిన లింగం శుద్ధమయిన స్ఫటికంలా ఉంటుంది. మౌళి అంటే తల. కనుక ఆ తలలో చంద్రమండలం ఉంది. చంద్రునిలోని ఆ అమృతం శివలింగం తల నుంచి క్రిందకి అభిషేకంలా పడుతోంది. అందువల్ల బ్రహ్మాండంలో ఉన్న లోకాలన్నింటికీ కూడా ఈ అమృత ధార వలన చల్లదనం కలుగుతోంది. శివలింగానికి అభిషేకం చేసేటప్పుడు, మూడు కాలాల్లోనూ నమకచమకాలు చదివేముందు ఈ శ్లోకం చదువుతూ ఈ సృష్టి మొత్తంగా వ్యాపించిన ఆ మహాశివ లింగానికి అభిషేకం చేస్తున్నామని భావించాలి.

విశేషాలు : 1. ఈశ్లోకమున “అస్తోకాఘ్రతమేకమ్”కు బదులు “అస్తోకాఘ్రతలోకమ్” అనియు “ద్రువపదమ్”కు బదులు “అద్రువపదమ్” అనియు “ఆవిర్భవత్” అనుటకు “ఆవిస్ఫురత్” అనియూ ఇతర పాఠాలు ఉన్నాయి.

2. “ఆపాతాళ నభః స్థలాంత భువన బ్రహ్మాండమ్” అను మొత్తాన్ని ఒక పదంగా (సమస్త పదము) భావించి కొంతమంది అర్థం చెప్పారు. పాతాళము మొదలు ఆకాశము వరకు బ్రహ్మాండాన్ని ప్రతిబింబిస్తూ స్ఫాటిక లింగమున్నదని వివరించారు. ఇక్కడ ఈ అర్థములో వీరు “అస్తోకాఘ్రత లోకమ్” అని చదివి, దానిని “ఈశ” పదానికి విశేషణముగా చెబుతారు.

3. ఇంకొందరు - “బ్రహ్మాండ మభివృద్ధి” (= అంతటా బ్రహ్మాండము వ్యాపించి ఉన్నది) అని అధ్యాహరించి (= హింసించి) బ్రహ్మాండమును ద్విత్వీయావిభక్తిగా చెబుతూ బ్రహ్మాండ మంతటను ఆవిః స్ఫురజ్జ్యోతిః - ప్రకాశించు (ఆవిస్ఫురత్) శివస్వరూప మని చెబుతారు.

4. అర్థముల్లో కొంచెము తేడా ఉన్నప్పటికీ తాత్పర్యమొకటే.

5. నడిచే దేవుడు కంచి స్వామి ఈ శ్లోకానికి ఇలా వ్యాఖ్యానం చేసారు - పాతాళలోకంనుండి ఆకాశపర్యంతము వ్యాపించి ప్రకాశిస్తున్న స్ఫటికలింగాన్ని అభిషేకిస్తున్నాను - అని దీనిభావం. స్ఫటికలింగం నిర్లిప్తమైనది. శుద్ధమైనది. నైసర్గికంగాగాని జైపాధికంగాగాని అది పరిణామం చెందుతుంటుంది. అది గుణదోషరహితమైనది. జ్ఞానమెట్లు నిరంజనమో, పరిశుద్ధమో స్ఫటికమూ అట్లే పరిశుద్ధమైనది. పచ్చని ఆకును దానిమీద ఉంచితే అది పచ్చగానూ, ఎఱ్ఱపూవుతో అలంకరిస్తే ఎఱ్ఱగానూ కనపడుతుంది. స్వతహాగా అది నిర్వికారమైనది. నిర్వికార పరబ్రహ్మము, మన మనోభావాలను అనుసరించి మారుతుంది. అనుటకు స్ఫటికలింగ మొక దృష్టాంతం. అది నిర్గుణపరమాత్మకు చిహ్నం.

స్ఫటికలింగానికి శిరోభాగంలో ఒక చంద్రకళ, సహస్రార కమలములోని చంద్రకళను జ్యోతిస్వరూపాన్ని ధ్యానించేవారికి చంద్రకళనుండి అమృతం ప్రవించి ఆనందమిస్తున్నది. ఈ సమస్త ప్రపంచమున్నూ ఆనందజ్యోతి స్వరూపమైన ఒక లింగమే. దానిని చల్లచేసినామంటే లోకమున్నూ చల్లనౌతుంది. రుద్రాభిషేకానికిముందు ఈ శ్లోకం చెప్పి మరీ ధ్యానించాలి.

ఈ బ్రహ్మాండమే ఒక శివలింగమనీ, అభిషేక కాలంలో అట్లు ధ్యానిస్తూ అభిషేకం చేయాలనీ, శ్రీరుద్రం నిర్దేశిస్తున్నది. మంటి, చెడ్డా అన్నీ భగవత్స్వరూపంగా భావించవలెననే రుద్రం చెప్పుతున్నది. అతి మధురమును, శీతలమునూ అయిన చంద్రమండలాన్ని, నిదానంగా ఉచ్చారణచేస్తూ రుద్రాధ్యయనం చేస్తూ లింగాన్ని అభిషేకించాలి.

లింగానికి ఆద్యంతాలులేవు. మనం ఏరీతిగా స్ఫటికాన్ని చూస్తున్నామో, ఆ రీతిగానే అది మనకు కనబడుతుంది. భగవంతుడున్నా మనం ఏ విధంగా ప్రార్థిస్తున్నామో ఆ విధంగానే మనలను అనుగ్రహిస్తున్నాడు. మన మనస్సునకు ఒక ఆకృతి అవలంబించే ప్రతీకం ఉంటేనేకాని ఆనందం కలగటంలేదు. మనం ప్రేమించే బంధువర్గం విషయంలో కూడా క్షేమవార్త వినటం ఒకరకం, సమక్షంలో దర్శించటం మరొక రకం. ప్రత్యక్షమైతేనే ఆనందం కలుగుతున్నది. భగవద్విషయంలోకూడా ఒక మూర్తి ద్వారా లభించే అనుగ్రహమే సంతోషదాయకంగా ఉంటున్నది. ఆద్యంతరహితంగా పరమేశ్వరమూర్తి జ్యోతి స్వరూపంలో అరుణాచలక్షేత్రంలో ఆవిర్భవించాడు.

ఆపాతాళ సభస్థలంత భువన బ్రహ్మాండంగా వ్యాపించియున్న ఆ జ్యోతి స్వరూపాన్ని చంద్రమాళేశ్వరుని స్ఫటికలింగ రూపంగా మనం ధ్యానిస్తే వారి అనుగ్రహంకల్గి మనకు ఆనందం కలుగుతుంది.

6. కే. శివానందమూర్తిగారు ఈ శ్లోకానికి ఇలా వివరణ చేసారు.

తూర్పు దిశ నుండి అష్ట వసువులు గాయత్రీ ఛందస్సులో మహాదేవుని పొగుడుతూ అమృతముతో అభిషేకిస్తున్నారు.

దక్షిణ దిశనుండి ఏకాదశ రుద్రులు త్రిష్టుప్ ఛందస్సులో రుద్రుని పొగుడుతూ అభిషేకిస్తున్నారు. ద్వాదశాదిత్యులు పడమర దిశనుండి జగతీ ఛందస్సులోనూ, విశ్వేదేవతలు ఉత్తర దిశనుండి అనుష్టుప్ ఛందస్సులోనూ శివునికి అభిషేక క్రియ చేస్తున్నారు. బృహస్పతి పశ్చిమ ఛందస్సులోని మంత్రములతో బ్రహ్మాండములో ఊర్ధ్వ దిశనుంచి దశ దిశలనుంచి అభిషేక క్రియ నిర్వహిస్తున్నాడు.

7. భాషా విశేషాలు :

అపాతాళ : అపాతాళ శబ్దాన్ని మురారి కవి చక్కగా ప్రయోగించాడు. ఆ ప్రయోగమిది.

శ్లో॥ దేవీం వాచముపాసతే హి బహవః సారం తు సారస్వతమ్
జానీతే నితరామసౌ గురుకులక్లిష్టో మురారిః కవిః ।
అభిర్లంఘిత ఏవ వానరభటైః కిం త్వస్య గంభీరతాం
అపాతాళనిమగ్నపీఠతనుర్జానాతి మంద్రాచలః ॥

సరస్వతిని ఎంతోమంది పూజించవచ్చు. కాని సారస్వతము గురుకులములో శ్రమపడి చదువుకొన్న ఒక “మురారి” కే తెలుస్తుంది. సముద్రమును ఎన్నో కోతులు దాటాయి. కాని సముద్రపులోతు - పాతాళం వరకు మునిగిన మందరపర్వతానికి మాత్రమే తెలుస్తుంది.

ఈ “అపాతాళ” శ్లోకం లోతు కూడా ధ్యానపరులకు మాత్రమే విస్పష్టంగా తెలుస్తుంది. ✦

శ్రీః శ్రీ ఛిగ్గిమేస్తా సహస్ర నామస్తోత్రమ్

శ్రీదేవ్యువాచ :

- శ్లో॥ వద దేవ మహాదేవ సర్వశాస్త్రవిదాంవర ।
కృపాం కురు జగన్నాథ కథయస్వ మమ ప్రభో॥ 1
- శ్లో॥ ప్రచండచండికా దేవీ సర్వలోకహితైషిణీ ।
తస్యాశ్చ కథితం సర్వం స్తవం చ కవచాదికమ్ ॥ 2
- శ్లో॥ ఇదానీం ఛిన్నమస్తాయా నామ్నాం సాహస్రకం శుభమ్ ।
త్వం ప్రకాశయ మే దేవ కృపయా భక్తవత్సల ॥ 3

శ్రీ శివ ఉవాచ :

- శ్లో॥ శ్రుణు దేవి ప్రవక్ష్యామి ఛిన్నాయాస్సుమనోహరమ్ ।
గోపనీయం ప్రయత్నేన యదీచ్ఛేదాత్మనోహితమ్ ॥ 1
- శ్లో॥ న వక్తవ్యం చ కుత్రాపి ప్రాణైః కంఠగతైరపి ।
తచ్చృణుష్వ మహేశాని సర్వం తత్కథయామి తే ॥ 2
- శ్లో॥ వినా పూజాం వినా ధ్యానం వినా జాప్యేన సిద్ధ్యతి ।
వినా ధ్యానం తథా దేవి వినా భూతాదిశోధనమ్ ॥ 3
- శ్లో॥ పరనాదేవ సిద్ధిః స్వాత్ సత్యం సత్యం వరాననే ।
పురా కైలాసశిఖరే సర్వదేవసభాలయే ॥ 4
- పరిపప్రచ్చ కథితం తథా శ్రుణు వరాననే ॥

అస్యశ్రీ ప్రచండచండికా సహస్రనామస్తోత్రస్య ఖైరవ ఋషిః, సమ్రాట్ ఛందః, ప్రచండచండికా
దేవతా, ధర్మార్థకామమోక్షార్థే పాఠే వినియోగః ॥

ఓం

- శ్లో॥ ప్రచండచండికా చందా చండదేవ్యవినాశినీ ।
చాముందా చ సుచందా చ చపలా చారుదేహినీ ॥ 1
- శ్లో॥ లలజ్జిహ్వో చలద్రక్తా చారుచంద్రనిభాననా ।
చకోరాక్షీ చందనాదా చంచలా చ మనోన్మదా ॥ 2
- శ్లో॥ చేతనా చితిసంస్థా చ చిత్కళా జ్ఞానరూపిణీ ।
మహాభయంకరీ దేవీ వరదాభయధారిణీ ॥ 3
- శ్లో॥ భవాధ్యా భయరూపా చ భవబంధమోచనీ ।
భవానీ భువనేశీ చ భవసంసారతారిణీ ॥ 4
- శ్లో॥ భవాభిర్భవమోక్షా చ భవబంధవిఘాతినీ ।
భాగీరథీ భగస్థా చ భాగ్యభోగప్రదాయినీ ॥ 5

- శ్లో॥ కమలా కామదా దుర్గా దుర్గబంధవిమోచనీ ।
దుర్దర్శనా దుర్గరూపా దుర్జ్జేయా దుర్గనాశినీ ॥ 6
- శ్లో॥ దీనదుఃఖహరా నిత్యా నిత్యశోకవినాశినీ ।
నిత్యానందమయా దేవీ నిత్యం కళ్యాణకారిణీ ॥ 7
- శ్లో॥ సర్వార్థసాధనకరీ సర్వసిద్ధిస్వరూపిణీ ।
సర్వక్షోభణశక్తిశ్చ సర్వవిద్రావిణీ వరా ॥ 8
- శ్లో॥ సర్వరంజనశక్తిశ్చ సర్వోన్మాదస్వరూపిణీ ।
సర్వజ్ఞా సిద్ధిదాత్రీ చ సిద్ధివిద్యాస్వరూపిణీ ॥ 9
- శ్లో॥ సకలా నిష్కలా సిద్ధా కళాతీతా కళామయీ ।
కులజ్ఞా కులరూపా చ చక్షురానందదాయినీ ॥ 10
- శ్లో॥ కులీనా సామరూపా చ కామరూపా మనోహరా ।
కమలస్థా కంజముఖీ కుంజరేశ్వరగామినీ ॥ 11
- శ్లో॥ కులరూపా కోటరాక్షీ కమలైశ్వర్యదాయినీ ।
కాంతీ కకుద్మినీ కుళ్ళా కురుకుళ్ళా కరాళికా ॥ 12
- శ్లో॥ కామేశ్వరీ కామమాతా కామతాపవిమోచనీ ।
కామరూపా కామసత్త్వా కామకౌతుకకారిణీ ॥ 13
- శ్లో॥ కారుణ్యహృదయా క్రీం క్రీం మంత్రరూపా చ కోటరా ।
కౌమోదకీ కుముదినీ కైవల్యకులవాసినీ ॥ 14
- శ్లో॥ కేశవీ కేశవారాధ్యా కేశిదైత్యనిషూదినీ ।
క్షేశహో క్షేశరహితా క్షేశసంఘవినాశినీ ॥ 15
- శ్లో॥ కరాళీ చ కరాళాస్యా కరాళాసురనాశినీ ।
కరాలచర్మాసిధరా కరాలకులనాశినీ ॥ 16
- శ్లో॥ కంకినీ కంకనిరతా కపాలవరధారిణీ ।
ఖడ్గహస్తా త్రినేత్రా చ ఖండముందాసిధారిణీ ॥ 17
- శ్లో॥ ఖలహో ఖలహంత్రీ చ క్షరంతీ ఖగతీ సదా ।
గంగాగౌతమపూజ్యా చ గౌరీగంధర్వవాసినీ ॥ 18
- శ్లో॥ గంధర్వా గగనారాధ్యా గణా గంధర్వసేవితా ।
గణత్మారగణా దేవీ నిర్గుణా చ గుణాత్మికా ॥ 19
- శ్లో॥ గుణతా గుణదాత్రీ చ గుణగౌరవదాయినీ ।
గణేశమాతా గంభీరా గగణా జ్యోతికారిణీ ॥ 20
- శ్లో॥ గౌరాంగీ చ గయాగమ్యాగౌతమస్థానవాసినీ ।
గదాధరప్రియా జ్ఞేయా జ్ఞానగమ్యా గణేశ్వరీ ॥ 21

- శ్లో॥ గాయత్రీ చ గుణవతీ గుణాతీతా గుణేశ్వరీ ।
గణేశజననీ దేవీ గణేశవరదాయినీ ॥ 22
- శ్లో॥ గణాధ్యక్షసుతా నిత్యా గణాధ్యక్షప్రపూజితా ।
గిరీశ రమణీ దేవీ గిరీశపరివందితా ॥ 23
- శ్లో॥ గతిదా గతిహా గౌతా గౌతమీ గురుసేవితా ।
గురుపూజ్యా గురుయుతా గురుసేవనతత్పరా ॥ 24
- శ్లో॥ గంధద్వారా చ గంధాధ్యా గంధాత్మా గంధకారిణీ ।
గీర్వాణపతిసంపూజ్యా గీర్వాణపతితుష్టిదా ॥ 25
- శ్లో॥ గీర్వాణాధీశరమణీ గీర్వాణాధీశవందితా ।
గీర్వాణాధీశసంసేవ్యా గీర్వాణాధీశహర్షదా ॥ 26
- శ్లో॥ గానశక్తిర్గానగమ్యా గానశక్తిప్రదాయినీ ।
గానవిద్యా గానసిద్ధా గానసంతుష్టమానసా ॥ 27
- శ్లో॥ గానాతీతా గానగీతా గానహర్షప్రపూరితా ।
గంధర్వపతిసంపూజ్ఞా గంధర్వగుణమండితా ॥ 28
- శ్లో॥ గంధర్వగుణసంసేవ్యా గంధర్వగుణమధ్యగా ।
గంధర్వగణకుశలా గంధర్వగణపూజితా ॥ 29
- శ్లో॥ గంధర్వగణనిరతా గంధర్వగణభూషితా ।
ఘర్షరా ఘోరరూపా చ ఘోరఘుర్ఘురనాదినీ ॥ 30
- శ్లో॥ ఘర్మబిందుసముద్ర్యాతా ఘర్మబిందుస్వరూపిణీ ।
ఘంటారవా ఘనరవా ఘనరూపా ఘనోదరీ ॥ 31
- శ్లో॥ ఘోరసత్త్వా చ ఘనదా ఘంటానాదవినోదినీ ।
ఘోరచందాలినీ ఘోరా ఘోరచండవినాశినీ ॥ 32
- శ్లో॥ ఘోరదానవదమనీ ఘోరదానవనాశినీ ।
ఘోరకర్మాదిరహితా చ ఘోరకర్మనిషేదితా ॥ 33
- శ్లో॥ ఘోరతత్త్వమయీ దేవీ ఘోరతత్త్వవిమోచినీ ।
ఘోరకర్మాదిరహితా ఘోరకర్మాదిపూరితా ॥ 34
- శ్లో॥ ఘోరకర్మాదినిరతా ఘోరకర్మప్రవర్ధినీ ।
ఘోరభూతప్రమథినీ ఘోరభేతాళనాశినీ ॥ 35
- శ్లో॥ ఘోరదావాగ్నిదమనీ ఘోరశత్రునిషాదినీ ।
ఘోరమంత్రమనోభిజ్ఞా ఘోరమంత్రప్రపూజితా ॥ 36
- శ్లో॥ ఘోరమంత్రమనోభిజ్ఞా ఘోరమంత్రఫలప్రదా ।
ఘోరమంత్రనిధిశ్చైవ ఘోరమంత్రకృతాస్పదా ॥ 37

- శ్లో॥ ఘోరమంత్రేశ్వరీ దేవీ ఘోరమంత్రార్థమానసా ।
ఘోరమంత్రార్థతత్త్వజ్ఞా ఘోరమంత్రార్థపారగా ॥ 38
- శ్లో॥ ఘోరమంత్రార్థవిభవా ఘోరమంత్రార్థబోధినీ ।
ఘోరమంత్రార్థనిచయా ఘోరమంత్రార్థజన్మభూః ॥ 39
- శ్లో॥ ఘోరమంత్రజపరతా ఘోరమంత్రజపోద్యతా ।
జకారవర్ణనిలయా జకారాక్షరమండితా ॥ 40
- శ్లో॥ జకారాపరరూపా చ జకారాక్షరరూపిణీ ।
చిత్రరూపా చిత్రనాడీ చారుకేశీ చయప్రభా ॥ 41
- శ్లో॥ చంచలా చంచలాకారా చారురూపా చ చండికా ।
చతుర్వేదమయీ చందా చందాలగణమండితా ॥ 42
- శ్లో॥ చందాలచ్ఛేదినీ చందతాపనిర్యూలకారిణీ ।
చతుర్భుజా చందరూపా చందముండవినాశినీ ॥ 43
- శ్లో॥ చంద్రికా చంద్రకీర్తిశ్చ చంద్రకాంతిస్తథైవ చ ।
చంద్రాన్యో చంద్రరూపా చంద్రమౌళిస్వరూపిణీ ॥ 44
- శ్లో॥ చంద్రమౌళిప్రియా చంద్రమౌళిసంతుష్టమనసా ।
చకోరబంధురమణీ చకోరబంధుపూజితా ॥ 45
- శ్లో॥ చంద్రరూపా చక్రమయీ చక్రాకారస్వరూపిణీ ।
చక్రపాణిప్రియా చక్రపాణిప్రీతిప్రదాయినీ ॥ 46
- శ్లో॥ చక్రపాణిరసాభిజ్ఞా చక్రపాణివరప్రదా ।
చక్రపాణివరోన్మతా చక్రపాణిస్వరూపిణీ ॥ 47
- శ్లో॥ చక్రపాణీశ్వరీ నిత్యం చక్రపాణినమస్కృతా ।
చక్రపాణినమూర్ధ్వాతా చక్రపాణిగుణాస్పదా ॥ 48
- శ్లో॥ చంద్రావలీ చంద్రవతీ చంద్రకోటిసమప్రభా ।
చందనార్చితపాదాబ్జా చందనాన్వితమస్తకా ॥ 49
- శ్లో॥ చారుకీర్తిశ్చారునేత్రా చారుచంద్రవిభూషణా ।
చారుభూషా చారువేషా చారువేషప్రదాయినీ ॥ 50
- శ్లో॥ చారుభూషాభూషితాంగీ చతుర్వక్త్రవరప్రదా ।
చతుర్వక్త్రసమారాధ్యా చతుర్వక్త్రసమాశ్రితా ॥ 51
- శ్లో॥ చతుర్వక్త్రచతుర్వాహో చతుర్ధీ చ చతుర్దశీ ।
చిత్రా చర్మణ్వతీ చైత్రీ చంద్రభాగా చ చంపకా ॥ 52
- శ్లో॥ చతుర్దశయమాకారా చతుర్దశయమానుగా ।
చతుర్దశయమప్రీతా చతుర్దశయమప్రియా ॥ 53

- శ్లో॥ చలన్ధా భిద్రూపా చ ఛద్మదా ఛద్మరాజికా ।
భిన్నమస్తా తథా చిన్నా భిన్నముండవిదారిణీ ॥ 54
- శ్లో॥ జయదా జయరూపా చ జయన్తీ జయమోహినీ ।
జయా జీవనసంస్థా చ జాలంధరవిదారిణీ ॥ 55
- శ్లో॥ జ్వాలాముఖీ జ్వాలదాత్రీ జాజ్వల్యదహనోపమా ।
జగద్వంద్యా జగత్పూజ్యా జగత్త్రాణపరాయణా ॥ 56
- శ్లో॥ జగతీ జగదాధారా జన్మమృత్యుజరాపహా ।
జననీ జన్మభూమిశ్చ జన్మదా జయశాలినీ ॥ 57
- శ్లో॥ జ్వరరోగహరా జ్వాలా జ్వాలామాలాప్రపూరితా ।
జంభారాతీశ్వరీ జంభారాతివైభవకారిణీ ॥ 58
- శ్లో॥ జంభారాతిస్సతా జంభారాతిశత్రునిషాదినీ ।
జయదుర్గా జయారాధ్యా జయకాళీ జయేశ్వరీ ॥ 59
- శ్లో॥ జయతారా జయతీతా జయశంకరవల్లభా ।
జలదా జహ్నుతనయా జలధిత్రాసకారిణీ ॥ 60
- శ్లో॥ జలధివ్యాధిదమనీ జలధిజ్వరనాశినీ ।
జంగమేశీ జాడ్యహరా జాడ్యసంఘనివారిణీ ॥ 61
- శ్లో॥ జాడ్యగ్రస్తజనాతీతా జాడ్యరోగనివారిణీ ।
జన్మదాత్రీ జన్మహర్త్రీ జయఘోషసమన్వితా ॥ 62
- శ్లో॥ జపయోగసమాయుక్తా జపయోగవిదినీ ।
జపయోగప్రియా జాప్యా జపాతీతా జయస్వనా ॥ 63
- శ్లో॥ జాయాభావస్థితా జాయా జాయాభావప్రపూరిణీ ।
జపాకుసుమసంకాశా జపాకుసుమపూజితా ॥ 64
- శ్లో॥ జపాకుసుమవద్భాసా జపాకుసుమరూపిణీ ।
జమదగ్నిస్వరూపా చ జానకీ జనకాత్మజా ॥ 65
- శ్లో॥ ర్ఘంరూపావతప్రముక్తాంగీ యోరార్ఘంకారవాసినీ ।
ర్ఘంకారకారిణీ ర్ఘంరూపావతరూపా చ ర్ఘంకరీ ॥ 66
- శ్లో॥ ఇ కారాణుస్వరూపా చ టపటంకారనాదినీ ।
టంకారీ టకువాణీ చ రకారాక్షరరూపిణీ ॥ 67
- శ్లో॥ డిండిమా చ తథా డింభా డిండుడిండిమనాదినీ ।
ధక్వామయీ ఢిలమయీనృత్యశబ్దవిలాసినీ ॥ 68
- శ్లో॥ ధక్వా ధక్యేశ్వరీ ధక్వాశబ్దరూపా తద్వైవ చ ।
ధక్వానాదప్రియా ధక్వానాదసంతుష్టమానసా ॥ 69

- శ్లో॥ ఇకారాణాక్షరమయీణాక్షరాదిస్వరూపిణీ ।
త్రిపురాత్రిపురమయీత్రిశక్తిస్త్రిగుణాత్మికా ॥ 70
- శ్లో॥ తామసీ చ త్రిలోకేశీ త్రిపురా చ త్రయాశ్వరీ ।
త్రివిద్యా చ త్రిరూపా చ త్రినేత్రా చ త్రిరూపిణీ ॥ 71
- శ్లో॥ తారిణీ తరళా తారా తారకారిప్రపూజితా ।
తారకారిసమారాధ్యా తారకారివరప్రదా ॥ 72
- శ్లో॥ తారకారిప్రసూస్తన్వీ తరుణీ తరళప్రభా ।
త్రిరూపా చ త్రిపురగా త్రిశూలవరధారిణీ ॥ 73
- శ్లో॥ త్రిశూలినీ తంత్రమయీ తంత్రశాస్త్రవిశారదా ।
తంత్రరూపా తపోమూర్తి స్తంత్రమంత్రస్వరూపిణీ ॥ 74
- శ్లో॥ తదిత్రదిల్లతాకారా తత్త్వజ్ఞానప్రదాయినీ ।
తత్త్వజ్ఞానేశ్వరీ దేవీ తత్త్వజ్ఞానప్రమోదినీ ॥ 75
- శ్లో॥ త్రయీమయీ త్రయీసేవ్యా త్ర్యక్షరీ త్ర్యక్షరేశ్వరీ ।
తాపవిధ్వంసినీ తాపసంఘనిర్మూలకారిణీ ॥ 76
- శ్లో॥ శాస్త్రకర్త్రీ త్రాసహర్త్రీ త్రాసదాత్రి చ త్రాసహా ।
తిథీశా తిథిరూపా చ తిథిస్థా తిథిపూజితా ॥ 77
- శ్లో॥ తిలోత్తమా చ తిలదా తిలప్రీతా తిలేశ్వరీ ।
త్రిగుణాత్రిగుణాకారా త్రిపురీ త్రిపురాత్మికా ॥ 78
- శ్లో॥ త్రికుటా త్రికుటాకారా త్రికుటాచలమధ్యగా ।
త్రిజటా చ త్రినేత్రా చ త్రినేత్రవరసుందరీ ॥ 79
- శ్లో॥ తృతీయా చ త్రివర్షా చ త్రివిధా త్రిమతేశ్వరీ ।
త్రికోణస్థా త్రికోణేశీ త్రికోణయంత్రమధ్యగా ॥ 80
- శ్లో॥ త్రిసంధ్యా చ త్రిసంధ్యార్పితా త్రిపదా త్రిపదాస్పదా ।
స్థానస్థితా స్థలస్థా చ ధన్యస్థలనివాసినీ ॥ 81
- శ్లో॥ ధకారాక్షరరూపా చ స్థూలరూపా తథైవ చ ।
స్థూలహస్తా తథా స్థూలా స్థైర్యరూపప్రకాశినీ ॥ 82
- శ్లో॥ దుర్గా దుర్గాహంత్రీ చ దుర్గబంధవిమోచినీ ।
దేవీ దానవసంహంత్రీ దనుజేష్ఠనిషాదినీ ॥ 83
- శ్లో॥ దారాపత్యప్రదా నిత్యా శంకరాద్ధాంగధారిణీ ।
దివ్యాంగీ దేవమాతా చ దేవదుష్టవినాశినీ ॥ 84
- శ్లో॥ దీనదుఃఖహరా దీనతాపనిర్మూలకారిణీ ।
దీనమాతా దీనసేవ్యా దీనదంభవినాశినీ ॥ 85

- శ్లో॥ దనుజధ్వంసినీ దేవీ దేవకీ దేవవల్లభా ।
దానవారిప్రియాదీర్ఘా దానవారిప్రపూజితా ॥ 86
- శ్లో॥ దీర్ఘస్వరా దీర్ఘతనుదీర్ఘదుర్గతినాశినీ ।
దీర్ఘనేత్రా దీర్ఘచక్షుః దీర్ఘకేశీ దిగంబరా ॥ 87
- శ్లో॥ దిగంబరప్రియాదాంతా దిగంబరస్వరూపిణీ ।
దుఃఖహీనా దుఃఖహరా దుఃఖసాగరతారిణీ ॥ 88
- శ్లో॥ దుఃఖదారిద్ర్యశమనీ దుఃఖదారిద్ర్యకారిణీ ।
దుఃఖదా దుస్సహో దుష్టఖండనైకస్వరూపిణీ ॥ 89
- శ్లో॥ దేవవామా దేవసేవ్యా దేవశక్తిప్రదాయినీ ।
దామినీ దామినీప్రీతా దామినీశతసుందరీ ॥ 90
- శ్లో॥ దామినీశతసంసేవ్యా దామినీదామభూషితా ।
దేవతాభావసంతుష్టా దేవతాశతమధ్యగా ॥ 91
- శ్లో॥ దయార్ద్రా చ దయారూపా దయాదానపరాయణా ।
దయాశీలా దయాసారా దయాసాగరసంస్థితా ॥ 92
- శ్లో॥ దశవిద్యాబ్జికా దేవీ దశవిద్యాస్వరూపిణీ ।
ధరణీ ధనదా ధాత్రీ ధన్యా ధాన్యపరాశివా ॥ 93
- శ్లో॥ ధర్మరూపా ధనిష్ఠా చ ధేయా చ ధీరగోచరా ।
ధర్మరాజేశ్వరీ ధర్మకర్మరూపా ధనేశ్వరీ ॥ 94
- శ్లో॥ ధనుర్విద్యా ధనుర్గమ్యా ధనుర్ధరవరప్రదా ।
ధర్మశీలా ధర్మలీలా ధర్మకర్మవివర్జితా ॥ 95
- శ్లో॥ ధర్మదా ధర్మనిరతా ధర్మపాఖండఖండినీ ।
ధర్మేశీ ధర్మరూపా చ ధర్మరాజవరప్రదా ॥ 96
- శ్లో॥ ధర్మిణీ ధర్మగేహస్థా ధర్మాధర్మస్వరూపిణీ ।
ధనదా ధనద్రుప్రీతా ధనధాన్యసమృద్ధిదా ॥ 97
- శ్లో॥ ధనధాన్యసమృద్ధిస్థా ధనధాన్యవినాశినీ ।
ధర్మనిష్ఠా ధర్మధీరా ధర్మమార్గరతా సదా ॥ 98
- శ్లో॥ ధర్మబీజకృతస్థానా ధర్మబీజసురక్షిణీ ।
ధర్మబీజేశ్వరీ ధర్మబీజరూపా చ ధర్మగా ॥ 99
- శ్లో॥ ధర్మబీజసముద్భూతా ధర్మబీజసమాశ్రితా ।
ధరాధరపతిప్రాణా ధరాధరపతిస్తుతా ॥ 100
- శ్లో॥ ధరాధరేంద్రతనుజా ధరాధరేంద్రవందితా ।
ధరాధరేంద్రగేహస్థా ధరాధరేంద్రపాలినీ ॥ 101

- శ్లో॥ ధరాధరేంద్రసర్వార్థినాశినీ ధర్మపాలినీ ।
నవీనా నిర్మలా నిత్యా నాగరాజప్రపూజితా ॥ 102
- శ్లో॥ నాగేశ్వరీ నాగమాతా నాగకన్యా చ సగ్నికా ।
నిర్దేహా నిర్వికల్పా చ నిర్దోభా నిరుపద్రవా ॥ 103
- శ్లో॥ నిరాహారా నిరాకారా నిరంజనస్వరూపిణీ ।
నాగినీ నాగవిభవా నాగరాజపరిస్తుతా ॥ 104
- శ్లో॥ నాగరాజగుణజ్ఞా చ నాగరాజసుఖప్రదా ।
నాగలోకగతా నిత్యం నాగలోకనివాసినీ ॥ 105
- శ్లో॥ నాగలోకేశ్వరీ నాగభాగినీ నాగపూజితా ।
నాగమధ్యస్థితా నాగమోహసంక్షోభదాయినీ ॥ 106
- శ్లో॥ సృత్యప్రియా సృత్యపతీ సృత్యగీతపరాయణా ।
సృత్యేశ్వరీ సర్వతీ చ సృత్యరూపా నిరాశ్రయా ॥ 107
- శ్లో॥ నారాయణీ సరేంద్రస్థా సరముందాస్థిమాలినీ ।
సరమాంసప్రియా నిత్యా సరరక్తప్రియా సదా ॥ 108
- శ్లో॥ సరరాజేశ్వరీ నారీరూపా నారీస్వరూపిణీ ।
నారీగణార్చితా నారీమధ్యగా నూతనాంబరా ॥ 109
- శ్లో॥ సర్మదా చ సదీరూపా సదీసంగమసంస్థితా ।
సర్మదేశ్వరసంప్రీతా సర్మదేశ్వరరూపిణీ ॥ 110
- శ్లో॥ పద్మావతీ పద్మముఖీ పద్మకింజల్కవాసినీ ।
పట్టవస్త్రపరీధానా పద్మరాగవిభూషితా ॥ 111
- శ్లో॥ పరమా ప్రీతిదా నిత్యా ప్రేతాసననివాసినీ ।
పరిపూర్ణరసోన్మతా ప్రేమవిహ్వలవల్లభా ॥ 112
- శ్లో॥ పవిత్రాశవనిఃపూతా ప్రేయసీపరమాత్మికా ।
ప్రియవ్రతపరా నిత్యా పరమప్రేమదాయినీ ॥ 113
- శ్లో॥ పుష్పప్రియా పద్మకోశా పద్మధర్మనివాసినీ ।
ఫేత్యార్చిణీ తంత్రరూపా ఫేరుఫేరవనాదినీ ॥ 114
- శ్లో॥ వంశినీ వంశరూపా చ బగలా కామరూపిణీ ।
వాఙ్మయీ వసుధా ధృష్ట్యా వాగ్భవాభ్యా వరాసనా ॥ 115
- శ్లో॥ బుద్ధిదా బుద్ధిరూపా చ విద్యా వాదస్వరూపిణీ ।
బాలా వృద్ధమయీరూపా వాణీ వాక్యనివాసినీ ॥ 116
- శ్లో॥ వరుణా వాగ్మతీ వీరా వీరభూషణభూషితా ।
వీరభద్రార్చితపదా వీరభద్రప్రసూరపి ॥ 117

- శ్లో॥ వేదమార్గరతా వేదమంత్రరూపా వషట్ప్రియా ।
వీణావాద్యసమాయత్తా వీణావాద్యపరాయణా ॥ 118
- శ్లో॥ వీణారవా తథా వీణాశబ్దరూపా చ వైష్ణవీ ।
వైష్ణవాచారనిరతా వైష్ణవాచారతత్పరా ॥ 119
- శ్లో॥ విష్ణుసేవ్యా విష్ణుపత్నీ విష్ణురూపా వరాసనా ।
విశ్వేశ్వరీ విశ్వమాతా విశ్వనిర్మాణకారిణీ ॥ 120
- శ్లో॥ విశ్వరూపా విశ్వేశీ విశ్వసంహారకారిణీ ।
భైరవీ భైరవారాధ్యా భూతభైరవసేవితా ॥ 121
- శ్లో॥ భైరవేశీ తథా భీమా భైరవేశ్వరతుష్టిదా ।
భైరవాధీశరమణీ భైరవాధీశపాలినీ ॥ 122
- శ్లో॥ భీమేశ్వరీ భీమమాతా భీమశబ్దపరాయణా ।
భీమరూపా భీమేశీ భీమా భీమవరప్రదా ॥ 123
- శ్లో॥ భీమపూజితపాదాబ్జా భీమభైరవపాలినీ ।
భీమాసురధ్వంసకరీ భీమదుష్టవినాశినీ ॥ 124
- శ్లో॥ భువనా భువనారాధ్యా భువనీ భూతిదా సదా ।
భయదాభయహస్తీ చ అభయాఽభయరూపిణీ ॥ 125
- శ్లో॥ భీమనాదావిహ్వలా చ భయభీతివినాశినీ ।
మత్తాప్రమత్తరూపా చ మదోన్మత్తస్వరూపిణీ ॥ 126
- శ్లో॥ మన్యా మనోజ్ఞా మానా చ మంగళా చ మనోహరా ।
మాననీయా మహాపూజ్యా మహిషీదుష్టమర్దినీ ॥ 127
- శ్లో॥ మహిషాసురహంత్రీ చ మాతంగీ మయవాసినీ ।
మాధ్వీ మధుమయీ ముద్రా ముద్రికా మంత్రరూపిణీ ॥ 128
- శ్లో॥ మహావిశ్వేశ్వరీ దూతీ మౌళీచంద్రప్రకాశినీ ।
యశఃస్వరూపిణీ దేవీ యోగమార్గప్రదాయినీ ॥ 129
- శ్లో॥ యోగినీ యోగగమ్యా చ యామ్యేశీ యోగరూపిణీ ।
యజ్ఞాంగీ చ యోగమయీ జపరూపా జపాత్మికా ॥ 130
- శ్లో॥ యుగాఖ్యా చ యుగాంతా చ యోనిమండలవాసినీ ।
అయోనిజా యోగనిద్రా యోగానందప్రదాయినీ ॥ 131
- శ్లో॥ రమా రతిప్రియా నిత్యా రతిరాగవర్ధినీ ।
రమణీ రాససంభూతా రమ్యా రాసప్రియా రసా ॥ 132
- శ్లో॥ రణోత్పంథా రణస్థా చ వరా రంగప్రదాయినీ ।
రేవతీ రణజైత్రీ చ రసోద్భూతా రణోత్సవా ॥ 133

- శ్లో॥ లతా లావణ్యరూపా చ లవణాబ్జిస్వరూపిణీ ।
లవంగకుసుమారాధ్యా లోలజిహ్వ చ లేలిహా ॥ 134
- శ్లో॥ వశినీ వనసంస్థా చ వనపుష్పప్రియా వరా ।
ప్రాణేశ్వరీ బుద్ధిరూపా బుద్ధిదాత్రీ బుధాత్మికా ॥ 135
- శ్లో॥ శమనీ శ్వేతవర్ణా చ శాంకరీ శివభాషిణీ ।
శ్యామరూపా శక్తిరూపా శక్తిబిందువాసినీ ॥ 136
- శ్లో॥ సర్వేశ్వరీ సర్వదాత్రీ సర్వమాతా చ శర్వరీ ।
శాంభవీ సిద్ధిదా సిద్ధా సుషుమ్నాసర్వభాసినీ ॥ 137
- శ్లో॥ సహస్రదశమధ్యస్థా సహస్రదశవర్తినీ ।
హరప్రియా హరధ్యేయా హాంకారబీజరూపిణీ ॥ 138
- శ్లో॥ లంకేశ్వరీ చ తరళా లోమమాంసప్రపూజితా ।
క్షేమ్యా క్షేమకరీ క్షామా క్షీరబిందుస్వరూపిణీ ॥ 139
- శ్లో॥ క్షిప్రచిత్తప్రదా నిత్యా క్షౌమవస్త్రవిలాసినీ ।
భిన్నా చ భిన్నరూపా చ క్షుధా క్షౌత్కారరూపిణీ ॥ 140
- శ్లో॥ సర్వవర్ణమయీ దేవీ సర్వసంపత్ప్రదాయినీ ।
సర్వసంపద్ప్రదాత్రీ చ సంపదాపద్విభాషితా ॥ 141
- శ్లో॥ సత్త్వరూపా సర్వార్థా సర్వదేవప్రపూజితా ।
సర్వేశ్వరీ సర్వమాతా సర్వజ్ఞా సురసాత్మికా ॥ 142
- శ్లో॥ సింధుర్ముందాకినీ గంగా నదీ సాగరరూపిణీ ।
సుకేశీ ముక్తకేశీ చ దాకినీ వరవర్తినీ ॥ 143
- శ్లో॥ జ్ఞానదా జ్ఞానగగనా సోమమండలవాసినీ ।
ఆకాశనిలయా నిత్యా పరమాకాశరూపిణీ ॥ 144
- శ్లో॥ అన్నపూర్ణా మహానిత్యా మహాదేవరసోద్భవా ।
మంగళా కాళికా చందా చందనాదాతిభీషణా ॥ 145
- శ్లో॥ చందాసురస్య మథినీ చాముందా చపలాత్మికా ।
చందీ చామరకేశీ చ చలత్కుండలధారిణీ ॥ 146
- శ్లో॥ ముండమాలాధరా నిత్యా ఖండముండవిలాసినీ ।
ఖడ్గహస్తా ముండహస్తా వరహస్తా వరప్రదా ॥ 147
- శ్లో॥ అసిచర్మధరా నిత్యా పాశాంకుశధరా పరా ।
శూలహస్తా శివహస్తా ఘంటానాదవిలాసినీ ॥ 148
- శ్లో॥ ధనుర్భాణధరాఽ_దిత్యా నాగహస్తా నగాత్మజా ।
మహిషాసురహంత్రీ చ రక్తబీజనివాసినీ ॥ 149

- శ్లో॥ రక్షరూపా రక్షగా చ రక్షహస్తాభయప్రదా ।
అసితా చ ధర్మధరా పాశాంకుశధరా పరా ॥ 150
- శ్లో॥ ధనుర్బాణధరా నిత్యా ధూమ్రలోచననాశినీ ।
పరస్థా దేవతామూర్తిః శర్వాణీ శారదా పరా ॥ 151
- శ్లో॥ నానావర్ణవిభూషాంగీ నానారాగసమాపినీ ।
పశువస్త్రపరీధానా పుష్పాయుధధరా పరా ॥ 152
- శ్లో॥ ముక్తరంజితమాలాధ్యా ముక్తాహారవిలాసినీ ।
స్వర్ణకుండలభూషా చ స్వర్ణసింహాసనస్థితా ॥ 153
- శ్లో॥ సుందరాంగీ సువర్ణాభా శాంభవీ శకటాత్మికా ।
సర్వలోకేశవిద్యా చ మోహసమ్మోహకారిణీ ॥ 154
- శ్లో॥ శ్రేయసీ సృష్టిరూపా చ భిన్నచ్ఛద్యమయీ ఛలా ।
భిన్నముండధరా నిత్యా నిత్యానందవిధాయినీ ॥ 155
- శ్లో॥ నందా పూర్ణా చ రిక్తా చ తిథయఃపూర్ణదోషశీ ।
కుహూః సంక్రాంతిరూపా చ పంచపర్వవిలాసినీ ॥ 156
- శ్లో॥ పంచబాణధరా నిత్యా పంచమీప్రీతిదా పరా ।
పంచపత్రాభిలాషా చ పంచామృతవిలాసినీ ॥ 157
- శ్లో॥ పంచాలీ పంచమీ దేవీ పంచరక్తప్రసారిణీ ।
పంచబాణధరా నిత్యా నిత్యదాత్రీ దయాపరా ॥ 158
- శ్లో॥ పలలాదిప్రియా నిత్యా పశుగమ్యా పరేశితా ।
పరా పరరహస్యా చ పరమప్రేమవిహ్వలా ॥ 159
- శ్లో॥ కులీనా కేశిమార్గస్థా కులమార్గప్రకాశినీ ।
కులాకులస్వరూపా చ కులార్ణవమయీ కులా ॥ 160
- శ్లో॥ రుక్మా చ కాలరూపా చ కాలకంపనకారిణీ ।
విలాసరూపిణీ భద్రా కులాకులనమస్కృతా ॥ 161
- శ్లో॥ కుబేరవిత్తదాత్రీ చ కుమారజననీ పరా ।
కుమారీరూపసంస్థా చ కుమారీపూజనాంబికా ॥ 162
- శ్లో॥ కురంగనయనా దేవీ దినేశాస్యాఽపరాజితా ।
కుండలీ కదళీసేనా కుమార్గరహితా వరా ॥ 163
- శ్లో॥ అనంతరూపానంతస్థా అనందసింధువాసినీ ।
ఇలాస్వరూపిణీ దేవీ ఇ ఈ భేద భయంకరీ ॥ 164
- శ్లో॥ ఇంగళా పింగళా నాడీ ఇకరాక్షరరూపిణీ ।
ఉమా ఉత్పత్తిరూపా చ ఉచ్చభావవినాశినీ ॥ 165

- శ్లో॥ ఋగ్వేదా చ నిరారాధ్యా యజుర్వేదప్రపూజితా ।
సామవేదేన సంగీతా అధర్వవేదభాషిణీ ॥ 166
- శ్లో॥ ఋకారరూపిణీ ఋక్షా నిరక్షరస్వరూపిణీ ।
అహిదుర్గాసమాచారా ఇకారవర్ణస్వరూపిణీ ॥ 167
- శ్లో॥ ఓంకారా ప్రణవస్థా చ ఓంకారాదిస్వరూపిణీ ।
అనులోమవిలోమస్థా ధకారవర్ణసంభవా ॥ 168
- శ్లో॥ పంచాశద్వర్ణబీజాధ్యా పంచాశన్ముండమాలికా ।
ప్రత్యేకాదశసంఖ్యా చ షోడశీ చిన్నమస్తకా ॥ 169
- శ్లో॥ షడంగయువతీపూజ్యా షడంగరూపవర్జితా ।
షడ్వక్త్రసంశ్రితా నిత్యా విశ్వేశీ ఖంగదాలయా ॥ 170
- శ్లో॥ మాలామంత్రమయీ మంత్రజపమాతా మదాలసా ।
సర్వవిశ్వేశ్వరీ శక్తిః సర్వానందప్రదాయినీ ॥ 171
- ఓం
- శ్లో॥ ఇతి శ్రీ చిన్నమస్తాయాః నామసహస్రముత్తమమ్ ।
పూజాక్రమేణ కథితం సాధకానాం సుఖావహమ్ ॥ 172
- శ్లో॥ గోపనీయం గోపనీయం గోపనీయం న సంశయః ।
అర్ధరాత్రే ముక్తకేశో భక్తియుక్తో భవేన్నరః ॥ 173
- శ్లో॥ జపిత్యా పూజయిత్యా చ పఠేన్నామసహస్రకమ్ ।
విద్యాసిద్ధిర్భవేత్తస్య షణ్మాసాభ్యాసయోగతః ॥ 174
- శ్లో॥ యేన కేన ప్రకారేణ దేవీభక్తిపరో భవేత్ ।
అఖిలాంస్తంభయేల్లోకాన్ రాజ్ఞోఽమోహయేత్ సదా॥ 175
- శ్లో॥ ఆకర్షయేద్దేవశక్తిం మారయేద్దేవివిద్విషమ్ ।
శాత్రవో దాసతాం యాంతి పాపాని యాంతి సంక్షయమ్ ।
మృత్యుశ్చ క్షయతాం యాతి పరనాద్యాషణాత్ ప్రియే ॥ 176
- శ్లో॥ ప్రశస్తాయాః ప్రసాదేన కిం న సిద్ధ్యతి భూతలే ।
ఇదం రహస్యం పరమం పరం స్వస్త్వయనం మహత్ ॥ 177
- శ్లో॥ ధృత్వా బాహౌ మహాసిద్ధః ప్రాప్యతే నాత్ర సంశయః ।
అనయా సదృశీ విద్యా విద్యతే న మహేశ్వరి ॥ 178
- శ్లో॥ వారమేకం తు యోఽధీతే సర్వసిద్ధీశ్వరో భవేత్ ।
కులవారే కులాష్టమ్యాం కుహూసంక్రాంతిపర్వసు ॥ 179
- శ్లో॥ యశ్చేమాం పఠతే విద్యాం తస్య సమ్యక్ఫలం శ్రుణు ।
అష్టోత్తరశతం జప్త్వా పఠేన్నామసహస్రకమ్ ॥ 180

- శ్లో॥ భక్త్యా స్తుత్వా మహాదేవి సర్వపాపాత్ప్రముచ్యతే ।
సర్వపాపైః వినిర్ముక్తః సర్వసిద్ధిశ్చరో భవేత్ ॥ 181
- శ్లో॥ అష్టమ్యాం వా నిశీధే చ చతుష్పథగతో నరః ।
మాషయుక్తబలిం దత్వా పరేన్నామసహస్రకమ్ ॥ 182
- శ్లో॥ సుధర్మా వామవేద్భ్యాం తు మాసత్రయవిధానతః ।
దుర్జయః కామరూపశ్చ మహాబలపరాక్రమః ॥ 183
- శ్లో॥ కుమారీపూజనం నామ మంత్రమాత్రం పరేన్నరః ।
ఏతన్నాతస్య పరనాత్ సర్వసిద్ధిశ్చరో భవేత్ ॥ 184
- శ్లో॥ ఇతి తే కథితం దేవి సర్వసిద్ధిపరన్నరః ।
జప్త్వా స్తుత్వా మహాదేవీం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ 185
- శ్లో॥ న ప్రకాశ్యమిదం దేవి సర్వదేవనమస్మృతమ్ ।
ఇదం రహస్యం పరమం గోప్తవ్యం పశుసంకటే ॥ 186
- శ్లో॥ ఇతి సకలవిభూతేర్దేతుభూతం ప్రశస్తమ్ ।
పఠతి య ఇహ మర్త్యశ్చిన్నమస్తాస్తవం చ ॥ 187
- శ్లో॥ ధనద ఇవ ధనాధ్యో మాననీయో నృపాణామ్ ।
స భవతి చ జనానామాశ్రయః సిద్ధివేత్తా ॥ 188

ఇతి శ్రీ విశ్వసారథంత్రే శివపార్వతీసంవాదే
శ్రీభిన్నమస్తాసహస్రనామస్తోత్రం సంపూర్ణమ్.

శాంతి మంత్రం

ఓం తచ్చం యోరావృణీమహే । గాతుం యజ్ఞాయ । గాతుం యజ్ఞపతయే ।

దైవీ స్వస్తిరస్తు సః । స్వస్తిర్మానుషేభ్యః । ఊర్ధ్వం జిగాతు భేషజమ్ ।

శం నో అస్తు ద్విపదే । శం చతుష్పదే ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః శాంతిః ॥

యః = ఎవరు; శం = మంగళం ప్రసాదిస్తారో; తత్ = ఆ భగవంతుని; ఆవృణీమహే = ప్రార్థిస్తాము; యజ్ఞాయ = యజ్ఞం చక్కగా నెరవేర; గాతుమ్ = అర్థిస్తున్నాము; యజ్ఞపతయే = యజ్ఞం నిర్వహించే వారికై; గాతుమ్ = అర్థిస్తున్నాము; సః = మనకు; దైవీ = దేవతల; స్వస్తిః అస్తు = మేలు చేయుగాక; మానుషేభ్యః = మానవులందరికీ; స్వస్తి = మేలు ఒకగూరుగాక; భేషజమ్ = చెట్టుచేమలు; ఊర్ధ్వం జిగాతు = ఊర్ధ్వముఖంగా (పైకి) పెరుగుగాక; సః = మనవద్ద ఉన్న; ద్విపదే = రెండు పాదాల జీవులకు; శం అస్తు = మంగళకరం అగుగాక; చతుష్పదే = నాలుగు పాదాల జీవులకు; శమ్ = మేలు జరుగుగాక.

శ్రీః
సరస్వతీదేవి నలునికి చెప్పిన
“అవామా” మంత్ర శ్లోకం
అర్థ తాత్పర్య విశేషాలు

-డా. తాడేపల్లి పతంజలి

పూర్వ కవులలో చాలామంది మంత్రోపాసన చేసి కవిత్వశక్తిని సంపాదించిన వాళ్లు. శ్రీ హర్షుడు అను మహాకవి సారస్వతచింతామణి అను మంత్రమును జపించి, త్రిపుర సుందరీదేవి ప్రత్యక్షము పొంది, ఎవరూ వ్రాయలేని విధముగా శ్రీ హర్ష నైషధాన్ని వ్రాసాడు. అందులోని పద్నాలుగవ స్కంధంలో సరస్వతీదేవి, నలునికి ఆ సారస్వత చింతామణి మంత్రాన్ని “అవామా...” అను ఒక శ్లోకంలో చెబుతుంది. హర్ష నైషధకావ్యానికి మణిపూసవంటి ఆ పూర్తి శ్లోకమిది.

శ్లో॥ అవామావామార్థే సకలముభయాకారఘటనాత్
ద్విధాభూతం రూపం భగవదభిధేయం భవతి యత్ ॥
తదస్తర్మస్త్రం మే స్యుర హరమయం సేన్యమమలం
నిరాకారం శశ్వజ్జప నరవతే! సిద్ధతు స తే ॥ (14-84)

ఈ శ్లోకం శిఖరిణి వృత్తంలో (య, మ, న, స, భ, వ) ఉంది. ఈ శ్లోకానికి మూడు రకాలుగా అర్థాలను పెద్దలు శ్రీ ఉదాలి సుబ్బారాయ శాస్త్రిగారు తమ హర్షనైషధ వ్యాఖ్యలో చెప్పారు. నేను దానిని నా వ్యావహారిక శైలిలో తాత్పర్యవిశేషాలు జోడించి మళ్ళీ చెప్పటానికి ప్రయత్నిస్తాను.

శ్లోకానికి అర్థనారీశ్వరమూర్తి పక్షములో ప్రతిపదార్థం : నరవతే! = ఓ నలమహారాజా! (ఆ శివుని అర్థనారీశ్వర స్వరూపము); అర్థే = ఒక భాగములో; అవామా = స్త్రీ రూపము కానిది (అనగా పురుషుడు); అర్థే = ఇంకొక భాగములో; వామా = స్త్రీ రూపము కలిగినది; (అత ఏవ = అందువలననే); ద్విధాభూతం ఉభయాకార = రెండు రకాల రూపాలను; ఘటనాత్ = ఒకచోట కలుపుటవలన; సకలమ్ = సంపూర్ణత పొందిన; భగవత్ + అభిధేయమ్ = భగవంతుని పదముతో చెప్పదగిన; రూపమ్ = రూపము (అర్థనారీశ్వర రూపము); భవతి = కలుగుచున్నది; యత్ = ఏదయితే; సేన్యమ్ = స + ఇన్యమ్ = చంద్ర కళలతో కూడినది; అమలమ్ = స్వచ్ఛమైనది; నిరాకారమ్ = ఆకారము లేనిది; మస్త్రమ్ = మంత్రరూపమైనదియూ; హరమయమ్ = శివమయమైనదియూ; మే = నాయొక్క (సరస్వతీదేవి యొక్క); తత్ = ఆ స్వరూపమును; అస్త్రః = మనస్సులో; స్యుర = సృరింపుము; శశ్వత్ = ఎప్పుడూ; జప = జపింపుము; సః = ఆపరమశివుడు; తే = నీకు; సిద్ధతు = ప్రసన్నుడగు గాత!

తాత్పర్యము : శివునికి “వామార్థజాని” అని పేరు ఉంది. అంటే ఎడమనగమున భార్య కలవాడు అని అర్థం. దీనినే సరస్వతీదేవి ఈ శ్లోకంలో చెబుతోంది. ఓ నలమహారాజా! ఆ శివుని అర్థనారీశ్వరస్వరూపము కుడినగములో స్త్రీ రూపము కానిది. ఎడమ నగములో స్త్రీ రూపము కలిగినది. ఆరెండు రకాల రూపాలను ఒకచోట కలుపుటవలన సంపూర్ణతపొందిన భగవంతుని పదముతో చెప్పదగిన అర్థనారీశ్వర రూపము శివునికి కలుగుచున్నది. అది చంద్రకళలతో కూడినది. స్వచ్ఛమైనది. ఆకారములేనిది. మంత్రరూప మైనది. శివమయము. సరస్వతీదేవి యొక్క ఆ స్వరూపమును మనస్సులో సృరింపుము ఎప్పుడూ జపింపుము. ఆపరమశివుడునీకు ప్రసన్నుడగు గాత!

విశేషాలు : సంభర్తృత్వము, భర్తృత్వము, నేతృత్వము, గమయతృత్వము, ప్రప్యృత్వము, సర్వశరీరత్వము, సర్వభూతాంతరాత్మత్వము, నిరస్త నిఖిలదోషత్వము, షాడ్గుణ్యపూర్ణత్వము మొదలయిన గుణములు కలవాడు భగవంతుడు.

సంభర్తృత్వము అంటే ఉపకరణ సంపాదనము. ప్రకృతి పురుషకాలములకు కార్యములను పుట్టించే యోగ్యతను కలుగచేయుట. **భర్తృత్వము** అంటే స్థితిని కలుగచేయుట. **గమయిత్వత్వము** అంటే సంహారముచేయుట. **ప్రప్యృత్వము** అంటే సృష్టించుట. **సర్వశరీరత్వము** అంటే ప్రపంచము శరీరముగా కలిగి ఉండుట. **సర్వభూతాంతరాత్మత్వము** అంటే అన్ని భూతాలకు లోపల ఆత్మగా ఉండుట. **నిరస్త నిఖిలదోషత్వము** అంటే ప్రకృతి సంబంధముతో వచ్చే దోషాలు ఏవి లేక ఉండుట. **షాడ్గుణ్యపూర్ణత్వము** అంటే ఐశ్వర్యము, వీర్యము, యశస్సు, శ్రీ, జ్ఞానము, వైరాగ్యము ఈ ఆఱుగుణములను కలిగి ఉండుట.

పురుష శరీరము - స్త్రీ శరీరాన్ని చేరటంతో భగవానుడను పదంతో పిలవటానికి యోగ్యత వస్తుందని శ్రీ హర్షుని మాట.

ఇంకొక విశేషము : అర్ధనారీశ్వరస్వరూపము సరస్వతీస్వరూపమని ఈ అవామా శ్లోకంలో ఉంది. “ఈశ్వరాదనుగ్రహేణ పుంసామద్వైతవాసనా” “జ్ఞానం మహేశ్వరాదిచ్చేత్” వంటి అనేక ప్రమాణ వాక్యములు ఈశ్వరుని జ్ఞానప్రదాతగా నిర్ణయిస్తున్నాయి. దీనిని బలపరుస్తూ శ్రీ హర్షుడు సరస్వతీ రూపములో శివుని పోల్చాడు.

అవామా శ్లోకానికి మంత్రపక్షమున ప్రతిపదార్థం : నరపతే! = ఓ నలమహారాజా!; అర్థే = పూర్వార్థములో; మా = మకారము చేత (ప్రణవము చేత); అవామార్థే = ఉత్తర భాగములో; అవా = ఓంకారము చేత; మా = మకారము చేత (మొదలు, చివర ప్రణవము చేత సంపుటికరింపబడినదియూ - (సంపుటికరణం = బీజాక్షరాలతో మంత్రాలను రూపొందించే ఒక పద్ధతి.); ఉభయాకార = రెండు ఆకారములతో; ఘటనాత్ = ఒకచోట కలుపుటవలన; ద్విధాభూతమ్ = హ, ర అని రెండుగా విభజింపబడినదియు (రెండు ఆకారములచే ప్రణవమునందు కలుపుటవలన), రెండు ఆకారములు కలదియు; సకలమ్ = సంపూర్ణతపొందిన; భగవత్ + అభిధేయమ్ = శివుని వాచ్యార్థముగా కలదియు; యత్ రూపమ్ = ఏ స్వరూపము; భవతి = ఉన్నదో (ఓం హర ఓం అను ఏ రూపము ఉన్నదో); తత్ = ఆ స్వరూపమును; హరమయమ్ = హకార రేఫ స్వరూపముగల; నిరాకారమ్ = అకారములు లేక హ, ర, అను వ్యంజన మాత్ర స్వరూపము కలిగినదియూ; సేస్తుమ్ = తురీయ (నాలుగవ) స్వరమగు ఈకారముతోను, బిందువుతోను కలిసినదియూ (హీ, ర్, అను హల్లులను, ఈ, బిందువులతో కలిపిన ఎదల హ్రీం అను మంత్రాక్షరము ఏర్పడుచున్నదని భావం); అమలమ్ = స్వచ్ఛమైనది; నిరాకారమ్ = రహితములైన అకారద్వయము కలదియు; మే = నాయొక్క; మస్త్రమ్ = మంత్రమును; అంతః = అంతఃకరణములో; స్మర = స్మరింపుము; శశ్వత్ = ఎప్పుడూ; జప = జపింపుము; సః = అపరమశివుడు; తే = నీకు; సిద్ధతు = ప్రసన్నుడగు గాత!

తాత్పర్యము : ఓ నలమహారాజా! పూర్వార్థములో మకారము చేత (ప్రణవము చేత) ఉత్తర భాగములో మకారము చేత రెండు ఆకారములతో ఒకచోట కలుపుటవలన హ, ర అని రెండుగా విభజింపబడినదియు (రెండు ఆకారములచే ప్రణవమునందు కలుపుటవలన) రెండు ఆకారములు కలదియు, సంపూర్ణత పొందిన శివుని వాచ్యార్థముగా కలదిగా ఏ స్వరూపము ఉన్నదో - ఓం హర ఓం అను రూపము ఏర్పడుచున్నదో - ఆ స్వరూపమును - హకార రేఫ స్వరూపముగల ఈకారముతో కూడుకొన్న

స్వచ్ఛమైనది రహితములైన అకారద్వయము కలదియు నాయొక్క మంత్రమును (సారస్వతచింతామణి) మనస్సులో స్మరింపుము. ఎప్పుడూ జపింపుము. ఆపరమశివుడు నీకు ప్రసన్నుడగు గాత! అని సరస్వతీదేవి చెప్పుచున్నది.

విశేషాలు : “ఓం హర ఓం” అనునది ఒక శివ మంత్రము. “ఓం హ్రీం ఓం” అనునది సారస్వతచింతామణి మంత్రం. ఇది సరస్వతీదేవికి సంబంధించినది.

“ఓం హర ఓం” అను మంత్రము “ఓం హ్రీం ఓం” అనునది సారస్వత చింతామణి మంత్రంగా రూపము మార్చుకొన్నదని భావం.

అవామా శ్లోకానికి యంత్రపక్షమున (బీజాక్షరచక్రము) ప్రతిపదార్థం : భగవత్ + అభిధేయమ్ = యోనివలె కనబడునదియూ; యత్ రూపమ్ = ఏ త్రికోణాత్మక రూపము; భవతి = కలదో; ఉభయాకార = రెండు త్రికోణములను; ఘటనాత్ = చేర్చుటవలన; సకలమ్ = సమగ్రమగు షట్కోణము ఏర్పడుచున్నది; తత్ = ఆ షట్కోణములకు; అన్తః = మధ్యలో; మన్తమ్ = ఓం హ్రీం ఓం అను ఆకారము కలిగిన మంత్రము ఏర్పడుచున్నది; తత్ = ఆరూపమును; స్మర = ధ్యానింపుము; (మిగిలిన అర్థాలు ముందువలెనే).

తాత్పర్యము : మొదట యోని రూపములో కనబడే త్రికోణాన్ని మరొక త్రికోణముతో కలుపుట వలన షట్కోణములు ఏర్పడుతున్నాయి. ఆ షట్కోణములకు మధ్యలో “ఓం హ్రీం ఓం” అను ఆకారము కలిగిన మంత్ర రూపమును ధ్యానింపుము అని సరస్వతీదేవి నలమహారాజుకు చెప్పింది.

విశేషాలు : అమ్మవారి భగమును (యోని) పూజించేవారిని వామాచారులంటారు. వామాచారము అంటే నిఘంటులలో వేద విరుద్ధమైన ఆచారము అని అర్థం ఉంది. అయితే లలితా సహస్ర నామాలలో ఒక నామము వామకేశ్వరీ. వామాచారులు పూజించు తల్లి అని దీని అర్థం.

అస్సాం రాజధాని గౌహతి లో “నీలాచలపర్వతం” మీద ఉన్న కామ్యా దేవాలయంలో (అష్టాదశ శక్తి పీఠాలలో ఒకటి) ఇప్పటికీ యోని పూజ జరుగుతుంది. ఒకమూల, నల్లనిరాముమీద ‘యోని’ రూపం చెక్కి ఉంటుంది. ఆ రూపాన్ని భక్తులు పూజిస్తూ ఉంటారు.

విశాఖపట్నం జిల్లా సబ్బవరం మండలం దేవీపురంలో శ్రీచక్ర ఆలయం ఒకటి ఉంది. ఇక్కడ యోని ఆకారంలో కామ్యాపీఠం ఏర్పాటు చేసి శ్రీచక్రాన్ని పీఠానికి అడుగున ప్రతిష్ఠించారు. జ్ఞానాన్నిచ్చేది ముఖమని, పోషించేది స్తనమని, జన్మనిచ్చేది యోని అని, మోక్షాన్ని ఇచ్చేది పాదాలని అవగాహన చేసుకుని అమ్మవారి పూజలు చేస్తే విద్య, ధనం, సంతానం, మోక్షంవరుసగా ప్రాప్తిస్తాయని ఇక్కడివారి నమ్మిక.

శ్రీ హర్షుని కాలములో ఈ వామాచారము బాగా ఉన్నట్లుంది. అందుకే ఈ మూడవ అర్థాన్ని పేర్కొన్నాడు. “యోని తంత్రం” అని పేర్కొనబడే ఈ వామాచార సాధన చాలా సున్నితమైన అంశం. అందరూ చేయలేనిది.

గుంటూరు శేషేంద్ర శర్మ గారి వ్యాఖ్యానము : “అవామావామార్థే” అను శ్లోకమునకు మల్లినాథుడు మూడర్థములు ఉన్నాయని చెప్పాడు. శ్రీశర్మగారు ఆ మూడర్థములే గాక బ్రహ్మ విద్యా రహస్య పరమగు నాల్గవ అర్థము ఉందన్నారూ తమ స్వర్తహంస అను పుస్తకములో. బ్రహ్మ విద్యా రహస్య పరమగు నాల్గవ అర్థము ప్రకృతము కాకపోయినప్పటికీ ప్రకృతమైన మంత్ర శాస్త్రార్థము కన్న పరమ రమణీయమైనదని వీరి ఉద్దేశ్యం.

ప్రపంచానికి కారణమయిన బ్రహ్మతత్వం రెండు రకాలుగా కలిసి ఉంది.

(అర్ధనారీశ్వరస్వరూపము) ఈ రెండు రకాలయిన సగుణ బ్రహ్మన్ని ఉపాసిస్తే - మనస్సు ఆ ఆకారానికి మారి - స్వరూపమయం - సృష్టుతులు నశించి పోతాయి. అభేద స్థితి వస్తుంది. అహం బ్రహ్మస్మి అవుతుంది. ఈ స్వరూప సమాసానికి సేందుం, అమలం, నిరాకారం విశేషణాలు. నిర్వికల్పస్థితి కనుక శ్రీ హర్షుడు అమలం - (నిర్వికారం) అన్నాడు. ఇది ఈ శ్లోకం చెప్పే బ్రహ్మవిద్యారహస్యం. (స్వర్ణహంస - 74 వ పుట)

అద్భుతమైన భార్గవ రామావతారం, శ్రీ రామావతారం ముందు శక్తిని కోల్పోయినట్లుగా - నైషధంలో అద్భుతమైన సరస్వతీదండకము చెప్పిన శ్రీనాథుడు ఈ “అవామా” శ్లోకానువాదాన్ని పాడు చేసాడని శ్రీ శర్మగారి అభిప్రాయం. “సకలంబై, హిమరుక్మకాభరణమై, సవ్యాపసవ్యార్థ యుగ్మక రూపంబయి, శైవమై, ...” ఇదీ శ్రీనాథుని అనువాదం. అవామా రాకపోతే ఆ ఉ మ కలిస్తే ఓం అన్న అర్థం రాదు. శ్రీనాథుని సవ్యాప సవ్యార్థ యుగ్మక సమాసం అందుకు ఎంత మాత్రము పనికిరాదు. తదంతర్మంత్రం స్వరూపమయం అనకపోతే ఓం శ్రీం అను వర్ణాలమధ్య ఉన్న హ్రీం అనే అర్థం రాదు. హర శబ్దం రాకపోతే రేఫాత్మకం అనే అర్థం రాదు. శ్రీనాథుని “శైవంబై” ఆ పని చేయుటకు అసమర్థము. (స్వర్ణహంస - 78 వ పుట)

అవామా ప్రయోగాలు : రుద్రదేవుడు అనే కవి గాయత్రీ దేవిని ప్రార్థిస్తూ ఇలా అన్నాడు.

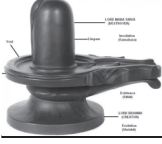
“అవామా సంయుక్తం సకలమనుజైర్వాప్యమభితో -
హ్యపాయాత్కాయాద్భారథ భువి భువః స్వః పదమితి ।
పదం తన్నే పాదావతతు సవితుశ్చైవ జఘనే -
వరేణ్యం శ్రోణిం మే సతతమవతాన్నాభిమపి చ ॥ (గాయత్రీ అహరి)

అవామా పదాన్ని శిఖరిణి వృత్తంలో ప్రారంభ పదంలో ఈ కవి అందంగా ప్రయోగించాడు. అధునాతన కాలంలో కీర్తిశేషులు, అపధాన విద్యావాచస్పతి డా॥ చెఱువు సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు ఇంతే అందంగా లింగోద్భవవృత్తమాలికా స్తుతిలో అవామా పదాన్ని అందంగా ప్రయోగించారు. పూర్తి శ్లోకం ఇది.

శ్లో॥ జయతు జయతు దేవోఽర్థాంగజానిర్మహేశో
జయతు జయతు దేవీ తస్య వామాప్య వామా ।
జయతు జయతు తజ్జాయా పతీద్య ప్రసాదో
జయతు జయతు భక్తైః శ్శివార్థ సృదాదిః ॥ (50 వ శ్లోకం)

వామా = ఉత్తమ స్త్రీ అయినప్పటికీ - అవామా = స్త్రీ రూపము కానిది (అనగా పురుషుడు) అని అర్ధనారీశ్వర స్వరూపాన్ని పూర్వ కావ్య పఠనా ద్రధిమ కలిగిన చెఱువువారు చమత్కరించారు. (ఈ శ్లోక పూర్తి అర్థ విశేష వివరాలు శ్రీ రావి మోహనరావు గారిచే ముద్రణా భాగ్యము పొందనున్న చెఱువు వారి లింగోద్భవవృత్తమాలికాస్తుతి పుస్తకంలో ఆసక్తి కలిగిన వారు చూడవచ్చు.)

ముగింపు : సమర్థుడు కాని వాడెవడూ, తాను పండితుడిని అనే గర్వంతో నా గ్రంథంలో వేలు పెట్టకుండా వుండడానికి నైషధీయచరిత్రంలో ప్రయత్నించి కావాలని కొన్ని పీటముడులు వేసాను. శ్రద్ధగా గురువుగారి దగ్గర నేర్చుకున్న మంచివాడు, గురువు సహాయంతో ఆ ముడులు విప్పి, ఈ కావ్య రస దోలికల్లో ఓలలాడుదురు గాక. (గ్రంథ గ్రంథి కృపితృచిదపి...) అని శ్రీ హర్షుడు నైషధీయ చరిత్రం చివర వ్రాసాడు. ఆయన వేసిన పీటముడులలో (గట్టిముడి, విడదీయరాని ముడి) ఈ “అవామా” శ్లోకం ఒకటి.

బ్రహ్మాండ వ్యాప్త దేహాః

(రుద్రాభిషేకంలోని రెండవ ధ్యానశ్లోక ప్రతిపదార్థ తాత్పర్య విశేషాలు)

- డా॥ తాడేపల్లి పతంజలి, హైదరాబాద్.

ఈ శ్లోకంలో అనేక మంది రుద్రులవర్ణన జరిగింది. జ్యోతిర్మయమైన శివలింగంలో అనేకమంది రుద్రులను దర్శించి వారు సుఖాన్ని ఇవ్వాలని ఈ శ్లోకంలో ప్రార్థిస్తున్నారు ద్రష్టులు.

శ్లో॥ బ్రహ్మాండవ్యాప్తదేహో భసితహిమరుచా, భాసమానా భుజంగైః,
కంఠే కాలాః, కపర్దాః, కలితశశికలాశ్చండకోదందహస్తాః ।
త్ర్యక్షా రుద్రాక్షమాలాస్ఫలితవపుషాశ్శాంభవామూర్తిభేదాః
రుద్రాశ్రీరుద్రసూక్తప్రకటితవిభవా నః ప్రయచ్ఛంతు సౌఖ్యమ్!!

ప్రతిపదార్థము : బ్రహ్మాండ = రుద్రులు బ్రహ్మాండమంతా; వ్యాప్త = నిండిపోయిన; దేహాః = శరీరము కలవారు; భసిత హిమరుచాః = బూడిదవంటి, మంచువంటి తెల్లని కాంతులతో ఉన్నారు. (దానికితోడు భస్మ రేఖలు దిద్దుకొన్నారు.); భాసమానా భుజంగైః = పాములతో అలంకరించబడి ఉన్నారు; కంఠే కాలాః = అందరి కంఠములందు నల్లని మచ్చలు ఉన్నాయి. అందరూ నీలకంఠులే; కపర్దాః = అందరూ కపర్దమును పేరు గల జటాజూటములను ధరించి ఉన్నారు; కలితశశికలాః = అందరు చంద్రరేఖలను ధరించి ఉన్నారు; చంద కోదంద హస్తాః = వాడియైన కోదండాలను ధరించారు; త్ర్యక్షాః = త్రి + అక్షాః = అందరూ మూడు కన్నులు కలవారు; రుద్రాక్షమాలాః = అందరూ రుద్రాక్షలు ధరించి ఉన్నారు; సఫలితవపుషాః = లావణ్యమైన, లోకానికి అతీతమయిన శరీరములు కలిగి ఉన్నారు; శాంభవాః = అందరూ లోకానికి శుభమును కలిగించువారు; మూర్తిభేదాః = అనేక మూర్తులతో ఉన్నవారు; రుద్రాః = అటువంటిరుద్రులు; శ్రీరుద్రసూక్త ప్రకటిత విభవాః = ఈ రుద్ర సూక్తము ద్వారా (నమకచమకములద్వారా) తమ సంపదను(కామిని) ప్రకటింపచేస్తున్నారు; నః ప్రయచ్ఛంతు సౌఖ్యమ్ = అటువంటి రుద్రులు వారు నమక చమక పారాయణము చేయబోవు మాకు - సౌఖ్యమును ఇచ్చెదరు గాక!

తాత్పర్యము : రుద్రులు బ్రహ్మాండమంతా నిండిపోయిన శరీరము కలవారు; బూడిదవంటి, మంచువంటి తెల్లని కాంతులతో ఉన్నారు. దానికితోడు భస్మ రేఖలు దిద్దుకొన్నారు. పాములతో అలంకరించబడి ఉన్నారు. అందరి కంఠములందు నల్లని మచ్చలు ఉన్నాయి. అందరూ నీలకంఠులే. అందరూ కపర్దమును పేరు గల జటాజూటములను ధరించి ఉన్నారు; అందరు చంద్రరేఖలను ధరించి ఉన్నారు. వారు వాడియైన కోదండాలను ధరించారు; అందరూ మూడు కన్నులు కలవారు; అందరూ రుద్రాక్షలు ధరించి ఉన్నారు; లావణ్యమైన, లోకానికి అతీతమయిన శరీరములు కలిగి ఉన్నారు. అందరూ లోకానికి శుభమును కలిగించువారు. అనేక మూర్తులతో ఉన్నవారు. అటువంటి రుద్రులు ఈ రుద్రసూక్తము ద్వారా (నమకచమకములద్వారా) తమ సంపదను ప్రకటింపచేస్తున్నారు. వారు నమక చమక పారాయణము చేయబోవు మాకు - సౌఖ్యమును ఇచ్చెదరు గాక!

విశేషాలు : బ్రహ్మాండమంటే ప్రపంచము. ఆకాశానికి శబ్ద గుణము ఉంది. వాయువుకి శబ్ద, స్పర్శ గుణాలు ఉన్నాయి. అగ్నికి శబ్ద, స్పర్శ రూప గుణాలు ఉన్నాయి. నీటికి శబ్ద, స్పర్శ రూప, రస

గుణాలున్నాయి. భూమికి శబ్ద, స్పర్శ రూప, రస, రస గంధ గుణాలున్నాయి. ఇవన్నీ కలిస్తే బ్రహ్మాండమైందని బ్రహ్మపురాణంలో ఉంది. (23 వ అధ్యాయము) ఈ బ్రహ్మాండము వెలగ పండు విత్తనంలా ఉంటుందని పోలిక చెప్పారు. ఈ మానవశరీరము బ్రహ్మాండము యొక్క సూక్ష్మరూపం. హరి బ్రహ్మాండములో వ్యాపించినట్లే ఈ శరీరములో కూడా వ్యాపించి హృదయ సీమలో అలంకరించి ఉంటాడని ప్రశస్తిపనిషత్తు చెబుతోంది. (ఆరవ అధ్యాయము)

కాలము : కాలము అనగా నల్లనిది. కాలయతి మనఇతి కాలః. మనస్సును ప్రేరేపించునది కనుక నల్లని రంగుకు కాలమని పేరు.

భూతభవిష్యద్వర్తమానములు కాలత్రయము: ప్రాతస్సంగమ మధ్యాహ్నోపరాహ, సాయంకాలములు కాలపంచకము, వీటిని కూడా శివులు కంఠమునందు కలిగి ఉన్నారని ఇంకొక సమన్వయము.

కపర్ది : ‘కపర్దిన్’ పదము సంస్కృతమున శివునకు రూఢివాచకముగను, జటాధారులకు సామాన్యవాచకముగను నున్నది. కపర్దమనగా కిరీటమని అర్థముగలదు; ‘కపర్ది’ యన గిరీటి కాపచ్చును. ఇందుకు సంస్కృతమున బ్రయోగము మృగ్యము; కాని, ఋగ్వేదమున ‘కపర్దిన్, శబ్దము ‘కిరీటి’ పదమునకు బర్హాయముగ వాడబడియున్నది. “అయం సోమః కపర్దినే ఘృతం న్య పవతే మధు, ఆభక్షత్ కన్యాను నః” (ఋగ్వేదము 7-67. 11.) దీనిలోని ‘కపర్దినే’ అను పదమునకు భాష్యమున ‘కల్యాణ ముకుటవతే’ అని యర్థము చెప్పబడినది. ఈ సంప్రదాయార్థము ననుసరించి ‘కిరీటి’ పదమునకు బర్హాయపదముగా ‘కపర్ది’ శబ్దభవమగు ‘కవ్వడి’ పదము తెనుగు భారతమున నుపయోగింప బడియుండును. కాని, ‘కిరీటి’ పదమునకు గ్రీడియను తద్భవముండనే యున్నది కావున ‘కవ్వడి’ పదము ‘కపర్ది’ భవముగనే అనగా ‘కపర్దము’ లేక ‘జటాజూటము’ కలవాడను నర్థముననే యుపయోగింపబడినట్లెంచుట యుక్తమని తోచుచున్నది.

అయినను భారతమున గాని మ యెచ్చటగాని యర్జునునకు కపర్దియను నామము కానరాదు. అంతమాత్రమున ‘కవ్వడి’ పదమునకు ‘కపర్ది’ భవత్వమును త్రోసివేయుటకు వీలులేదు. ‘కవ్వడి’ యనునది లక్షణార్థమున దొలుత నుపయోగింపబడి తరువాత రూఢ్యర్థమున దెలుగుకవుల వాడుక యందు నెలకొన్నదని చెప్పవలెను. అర్జునుడును కపర్దము కలవాడే యనుట కాతని ‘గుడాకేశ’ నామము తెలుపుచున్నది. గుడాకేశు డనినను కపర్ది యనినను నర్థమొక్కటే. కపర్దాకారముగల కేశపాశమును జాట్టు కొనువారి కెల్లరకు కపర్ది, గుడాకేశనామములు చెల్లును. (ఆంధ్ర భాషా చరిత్రము 846 పుట)

దేవాలయానికి కాని, పుణ్య క్షేత్రాలకు కాని వెళ్ళే ముందు, “కపర్ది కపర్ది కపర్ది” అని 3 సార్లు అనుకొని బయలుదేరితే, దారిలో ఎదురయ్యే అడ్డంకులు తొలగిపోతాయి. ఆ గంగమ్మ నీటితో తడుస్తున్న “పరమశివుడి” జటాజూటాన్ని తలుచుకుంటే మన పాపరాని దగ్ధమవుతుందని పెద్దలు చెప్పారు. స్వస్తి.

★

ఓం నమః శివాయ

మకరతోరణం కీర్తిముఖుడు

శ్రీ శివమహాపురాణములో రుద్రసంహిత
యందు యుద్ధఖండములో దూతసంవాదమనే పందొమ్మిదవ
అధ్యాయములో ఈ కీర్తిముఖుని ప్రస్తావన కనబడుతుంది.
ఆ వైనం చిత్రగించండి.

జలంధరుడనే రాక్షసుని దూత రాహువు అనేవాడు
ఒకసారి శివుని దగ్గరగా వచ్చి ఇలా అన్నాడు. “ఓ శివా! దైత్యులచే నాగులచే సేవింపబడువాడు,
ముల్లోకములకు అధిపతి అయిన ఆ జలంధరుడు నన్ను వంపించాడు. (22శ్లో.). జలంధరుడు నీతో
ఇలా చెప్పనున్నాడు. శృశానములో ఉండేవాడివి, నిత్యము ఎముకల మాలను ధరించువాడివి,
దిగంబరుడవు అయిన నీకు పార్వతి భార్య ఎలా అయింది? (26) నేను రత్నములకు అధీశ్వరుడను
(27). మేము శ్రేష్ఠవస్తువులను అనుభవించే రారాజులము. నీవైతే యోగివి, దిగంబరుడవు. నీవద్దనున్న
స్త్రీరత్నమును నాకు సమర్పించు”. (29)

రాహువు ఇలా మాట్లాడుతుంటే, కోపించిన శూలపాణి అయిన శివుని కనుబొమల మధ్యనుండి
భయంకరుడు, తీవ్రమగు పిడుగుతో సమానమగు ధ్వని కలిగిన పురుషుడు పుట్టాడు (30). సింహపు
నోటిలో వలె కదలాడుచున్న నాలుక గలవాడు, నిప్పులు గ్రక్కు కన్నులవాడు, పెద్ద శరీరము గలవాడు,
పైకి లేచి నిలబడిన వెంట్రుకలు గలవాడు, శుష్కించిన దేహము గలవాడు అగు ఆ పురుషుడు వెంటనే
వేగముగా రాహువుపైకి పరుగెత్తాడు. (32). తనను తినివేయుటకు వచ్చుచున్న ఆ పురుషుని చూచి
రాహువు భయపడితే వేగముగా పారిపోతుంటే ఆ పురుషుడు అతనిని పట్టుకొన్నాడు. (33).

అప్పుడు రాహువు రక్షించవలసినదని శివుడిని ప్రార్థించాడు. శివుడు దయతో శరణుజొచ్చిన
ఈ రాహువును శిక్షించవద్దని ఆ భయంకర పురుషునికి చెప్పాడు. అతడు రాహువును విడిచిపెట్టి
శివుని సమీపమునకు వచ్చి ఇలా అన్నాడు. (40) “ఓ స్వామీ! ఆకలి నన్ను బాధిస్తోంది. నేను మలమల
మాడిపోతున్నాను. ఓ దేవదేవా! నేను ఏమి తినాలి? ఓ ప్రభూ! నన్ను ఆజ్ఞాపించు”. శివుడు వెంటనే
ఇలా అన్నాడు “ఆకలి నిన్ను బాధిస్తే, నీవు నీ కాళ్ళు చేతుల మాంసమును వెంటనే చక్కగా తిను” (44
శ్లో.).

ఆ భయంకర పురుషుడు శివుని ఆజ్ఞను పొంది తన కాళ్ళు చేతులలోని మాంసమును తిన్నాడు.
తల మాత్రమే మిగిలింది. (45). సదాశివుడు భయంకరమగు కర్మను చేసిన ఆ పురుషునితో
ఆశ్చర్యపూర్వకముగా ఇలా అన్నాడు. (46). “నువ్వు చేసిన ఈ పనికి నేను చాలా సంతోషించాను.
(47). నువ్వు ఎప్పుడూ నా కుమారుడివి. మహాగణుడవు, మహావీరుడవు, దుష్టులందరికీ భయమును
గొల్పువాడవు అగు నీవు కీర్తిముఖుడను పేరును పొందు. (48). నన్ను కొలిచే నా భక్తులు నాకు
ఇష్టమయిన నిన్ను కూడ ఎప్పుడూ పూజిస్తారు.” (49).

విశ్లేషణ : ఇప్పటికీ వివిధ దేవాలయాలలో మకరతోరణ మధ్యభాగంలో (మొసలి రూపము గల తోరణము.) ఒక కనుగుడ్లు ముందుకు చొచ్చుకు వచ్చిన ఒక రాక్షసముఖం కనబడుతుంది. ఇతడే కీర్తిముఖుడు. ఆకలి తీరని కీర్తిముఖుడు ఇప్పటికీ శివదర్శనానికి వచ్చే ప్రజలందరిలో ఉండే దుష్టమైన అహంకారాన్ని, ఆశను, తింటూ ఉంటాడు.

సద్గురు జగ్గీ వాసుదేవ్ కీర్తిముఖుని గురించి ఇలా వ్యాఖ్యానించారు. “ప్రతి దేవాలయంలోనూ కీర్తిముఖం ఉంటుంది. శివుడు చెప్పినంత మాత్రంచేతనే అతను తన శరీరాన్ని తానే భుజించాడు. మరో కారణం లేదు, అర్థం లేదు, తినేశాడంతే. అందుకే దేవతలను మించినవాడయ్యాడు. ఏం చెప్తున్నానంటే అతను స్థాన, కాలాలను - సర్వాన్నీ అధిగమించాడు. దేవతలను మించిపోయాడంటే, దేవతలు కూడా వీటిలో కొన్ని వాస్తవాలకు అధీనులే, కానీ కీర్తిముఖుడు ఆ కోణాలన్నిటినీ దాటి ముందుకు వెళ్ళిపోయాడన్నమాట. అతను వీరందరికంటే మిన్నగా ఉన్నాడు. ఎవరైనా తనను తాను తినివేయడమన్నది అత్యద్భుతమైన విషయం. ఎందుకంటే దైవత్వం మీలో ప్రవేశించాలంటే, అది మీలో వ్యక్తం కావాలంటే మీలో ఖాళీ స్థలం ఉండాలి కదా. అటువంటి శూన్యస్థితిలో మాత్రమే మీకు ప్రేమ, సంతోషం, శాంతి తెలుస్తాయి. మీలో శూన్యం ఏర్పడితేనే దివ్యత్వం కలుగుతుంది. మీరు మీ శారీరక, మానసిక పరిమితుల్ని, చివరికి మీ జీవన శక్తుల్ని అధిగమించాలంటే మీరిలా ఉండాలి. లేకపోతే మీరు ఆ కోణాలను స్పృశించను కూడా స్పృశించలేరు. మిమ్మల్ని మీరు తినగలిగితేనే మీరు కీర్తిముఖులు కాగలరు.”

ఉపసంహారం : పవిత్రమైన కార్తికమాసంలో ఉపవాసాలుంటాం... ఉసిరిని తినాలంటాం. ఉసిరినే కాదు కీర్తిముఖునిలా మనలోని అహంకారాన్ని మనమే తినేయాలి. అహంభావాన్ని లేశం కూడా మిగల్చకూడదు. అప్పుడే కార్తికమాసంలో చేసే పూజలకు, ఉపవాసాలకు పరిపూర్ణత ఏర్పడుతుంది.

+ + +

గణపతి మంత్రం

ఓం గణానాం త్వా గణపతిగ్ం హవామహే కవిం కవీనాముపమశ్రవస్తమమ్ । జ్యేష్ఠరాజం
బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్తత ఆ నః శృణ్వన్నాతిభిస్సీద సాదనమ్ ॥ మహాగణపతయే నమః ॥ ఓం ॥

గణానామ్ = దేవగణాలకు; గణపతిమ్ = గణపతిగా పేరుపొందిన; త్వా = నిన్ను; హవామహే = కీర్తించి ఆహ్వానిస్తున్నాము; కవీనామ్ = మేధావులలో; కవిః = మేధావివి; ఉపమ శ్రవః తమమ్ = సాటిలేని ఖ్యాతి గలవాడవు; జ్యేష్ఠరాజం = ప్రధానులలో శ్రేష్ఠతముడవు; బ్రహ్మణామ్ = వేదాలకు; బ్రహ్మణస్తతః = వేదనాయకుడవు; నః = మా యొక్క; శృణ్వన్ = విని; ఊతిభిః సీదసాదనమ్ = సత్కారం కాపాడ; ఆ = వచ్చి అనుగ్రహిస్తావుగాక; మహాగణపతయే = మహాగణపతికి; నమః = నమస్కారము.

శ్రీ అభినవగుప్తాచార్యవిరచిత

భైరవస్తోత్రమ్

- శ్లో॥ వ్యాప్తచరాచరభావవిశేషం చిన్మయమేకమనన్తమనాదిమ్ ।
భైరవనాథమనాథశరణ్యం త్వస్మయచితయా హృది వన్దే ॥ 1
- శ్లో॥ త్వస్మయమేతదశేషమిదానీం భాతి, మమ త్వదనుగ్రహశక్త్యా ।
త్వచ్చ మహేశ! సదైవ మమాత్మా స్వాత్మయ మమ తేన సమస్తమ్ ॥ 2
- శ్లో॥ స్వాత్మని విశ్వగతే త్వయి నాథే తేన న సంస్మృతిభీతికథాన్తి ।
సత్స్వపి దుర్ధరదుఃఖవిమోహత్రాసవిధాయిషు కర్మ గణేషు ॥ 3
- శ్లో॥ అన్తక! మాం ప్రతి మాధ్వశమేనాం క్రోధకరాళతమాం విదధీహి ।
శఙ్కరసేవనచిన్తనధీరో భీషణభైరవశక్తిమయోఽస్మి ॥ 4
- శ్లో॥ ఇత్థముపోధభవన్మయసంవిద్ధిధితిదారితభూరితమిస్రః ।
మృత్యుయమాంతకకర్మపిశాచైః నాథ! నమోఽస్తు న జాతు బిభేమి ॥ 5
- శ్లో॥ ప్రోదితసత్యవిబోధమరీచిప్రోక్షితవిశ్వపదార్థసతత్వః ।
భావపరామృతనిర్భరపూర్ణే త్వయ్యహమాత్మని నిర్ఘృతిమేమి ॥ 6
- శ్లో॥ మానసగోచరమేతి యదైవ క్లేశదశా తనుతాపవిధాత్రీ ।
నాథ! తదైవ మమ త్వదభేదస్తోత్రపరామృతవృష్టిరుదేతి ॥ 7
- శ్లో॥ శఙ్కర! సత్యమిదం ప్రతదానస్నానతపో భవతాపవినాశి ।
తావకశాస్త్రపరామృతచింతా సృష్టతి చేతసి నిర్ఘృతిధారా ॥ 8
- శ్లో॥ నృత్యతి గాయతి హృష్యతి గాఢం సంవిదియం మమ భైరవనాథ! ।
త్వాం ప్రియమాప్య సుదర్శనమేకం దుర్లభమన్యజనైః సమయజ్ఞమ్ ॥ 9
- శ్లో॥ వసురసపౌషే కృష్ణదశమ్యాం అభినవగుప్తః స్తవమిమమకరోత్ ।
యేన విభుర్భవమరుసంతాపం శమయతి రుఘటితి జనన్య దయాళుః ॥ 10

ఓం నమో భగవతే భైరవాయ

అక్షరదోషరహితమైనది. కంఠస్థం చేయగలరు.

శ్రీ శివహృదయమ్

అస్మశ్రీ శివహృదయస్తోత్రమహామంత్రస్య । వామదేవ ఋషిః
 । పంక్తిశ్చందః । శ్రీసాంబసదాశివో దేవతా । ఓం బీజమ్ ।
 నమః శక్తిః । శివాయేతి కీలకమ్ । మమ చతుర్వర్గఫలావాప్తయే
 శ్రీసాంబసదాశివహృదయమంత్రజపే వినియోగః ॥

ఋష్యాదిన్యాసః :

వామదేవాయ ఋషయే నమః (శిరసి) । పంక్త్యైః చందసే నమః (ముఖే) । శ్రీసాంబసదాశివాయ
 దేవతాయై నమః (హృది) । ఓం బీజాయ నమః (గుహ్యే) । నమః శక్తయే నమః (పాదయోః) ।
 శివాయేతి కీలకాయ నమః (నాభౌ) । వినియోగాయ నమః ఇతి కరసంపుటే ॥

కర, హృదయాదిన్యాసః :

ఓం సదాశివాయాంబుష్టాభ్యాం నమః । ఓం సదాశివాయ హృదయాయ నమః ।
 సం గజాధరాయ తర్జనీభ్యాం నమః । సం గజాధరాయ శిరసే స్వాహా ।
 మం మృత్యుశ్చాయాయ మధ్యమాభ్యాం నమః । మం మృత్యుశ్చాయాయ శిఖాయై వషట్ ।
 శిం శూలపాణయేఽనామికాభ్యాం నమః । శిం శూలపాణయే కవచాయ హూమ్ ।
 వాం పినాకపాణయే కనిష్ఠికాభ్యాం నమః । వాం పినాకపాణయే నేత్రత్రయాయ వౌషట్ ।
 యం ఉమాపతయే కరతలకరపృష్టాభ్యాం నమః । యం ఉమాపతయేఽస్త్రాయ ఫట్ ।

భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః ।

ధ్యానమ్ :

శ్లో॥ వామాంబుస్త్వస్తవామేతరకరకమలాయాస్తథా వామహస్త -
 స్వస్థారక్తోత్పలాయాః స్తనపరివిలసద్వామహస్తః ప్రియాయాః ।
 సర్వాకల్పాభిరామో ధృతపరశుమృగాభీష్టదః కాంచనాభః
 ధ్యేయః పద్మాసనస్థః స్మరలలితవపుస్సమ్మదే పార్వతీశః ॥

(ఎడమతొడపై కుడిచేయిపెట్టికొని, ఎడమచేత ఎర్రకలువను ధరించిన ప్రియురాలి వక్షోజములమీద
 వామహస్తముగలవాడై సర్వాభరణాభిరాముడును, పరశుమృగవరహస్తములను ధరించినవాడును,
 బంగారురంగువాడును, పద్మాసనమునందున్నవాడును, మన్మథునిందరుడను అగు పార్వతీవల్లభుడు
 మీకు సంపత్కరుడు అగుగాక!)

ఓం

- శ్లో॥ ప్రణవో మే శిరః పాతు మాయాబీజం శిఖాం మమ ।
 ప్రాసాదో హృదయం పాతు నమో నాభిం సదాఽవతు ॥ 1
- శ్లో॥ లింగజ్ఞ మే శివః పాయాదష్టార్థం సర్వసంధిషు ।
 ధ్రువః పాదయుగం పాతు కటిం మాయా సదాఽవతు ॥ 2
- శ్లో॥ నమశ్శివాయ కణ్ఠం మే శిరో మాయా సదాఽవతు ।
 శక్తిష్టార్థస్సదా పాయాదాపాదతలమస్తకమ్ ॥ 3

- శ్లో॥ వర్ణవ్యాపూత్ సర్వదిక్షు పజ్జార్ణః పాపనాశనః ।
వాగ్విజపూర్వః పజ్జార్ణో వాచాం సిద్ధిం ప్రయచ్ఛతు ॥ 4
- శ్లో॥ లక్ష్మీం దిశతు లక్ష్మ్యర్థః కామాన్యః కామమిచ్ఛతి ।
పరా పూర్వస్తు పంచార్ణః పరలోకం ప్రయచ్ఛతు ॥ 5
- శ్లో॥ మోక్షం దిశతు తారాద్యః కేవలం సర్వదా ॥ వతు ।
త్ర్యక్షరీసహితశృంభుః త్రిదివం సంప్రయచ్ఛతు ॥ 6
- శ్లో॥ సౌభాగ్యవిద్యాసహితః సౌభాగ్యం మే ప్రయచ్ఛతు ।
షోడశీసహితశృంభుః సర్వదా మాం ప్రరక్షతు ॥ 7
- శ్లో॥ ఏవం ద్వాదశశబ్దాని విద్యాయాః సర్వదా ॥ వతు ।
సర్వమంత్రస్వరూపశ్చ శివః పాయాన్నిరంతరమ్ ॥ 8
- శ్లో॥ యంత్రరూపశ్శివః పాతు సర్వకాలం మహేశ్వరః ।
శివస్య పీఠం మాం పాతు గురుపీఠస్య దక్షిణే ॥ 9
- శ్లో॥ వామే గణపతిః పాతు శ్రీ దుర్గా పురతో ॥ వతు ।
క్షేత్రపాలః పశ్చిమే తు సదా పాతు సరస్వతీ ॥ 10
- శ్లో॥ ఆధారశక్తిః కాలాగ్నిరుద్రో మాండూకసంజ్ఞితః ।
ఆదికూర్మో వరాహశ్చ చానంతః పృథివీ తథా ॥ 11
- శ్లో॥ ఏతా మాం పాతు పీఠాధః స్థితాః సర్వత్ర దేవతాః ।
మహార్ణవే జలమయే మాం పాయాదమృతార్ణవః ॥ 12
- శ్లో॥ రత్నద్వీపే చ మాం పాతు సప్తద్వీపేశ్వరస్తథా ।
తథా హేమగిరిః పాతు గిరికానసభూమిషు ॥ 13
- శ్లో॥ మాం పాతు నన్దనోద్యానం వాపికోద్యానభూమిషు ।
కల్పవృక్షస్సదా పాతు మమ కల్పనహేతుషు ॥ 14
- శ్లో॥ భూమౌ మాం పాతు సర్వత్ర సర్వదా మణిభూతలమ్ ।
గృహం మే పాతు దేవస్య రత్ననిర్మితమణ్డపమ్ ॥ 15
- శ్లో॥ ఆసనే శయనే చైవ రత్నసింహాసనం తథా ।
ధర్మం జ్ఞానం చ వైరాగ్యమైశ్వర్యం చా ॥ నుగచ్ఛతు ॥ 16
- శ్లో॥ అథా ॥ జ్ఞానమవైరాగ్య-మనైశ్వర్యం చ నశ్యతు ।
సత్త్వం రజస్తమశ్చైవ గుణాన్ రక్షస్తు సర్వదా ॥ 17
- శ్లో॥ మూలం విద్యా తథా కన్దో నాళం పద్మజ్జ రక్షతు ।
పత్రాణి మాం సదా పాతు కేసరాః కర్ణికా ॥ వతు ॥ 18
- శ్లో॥ మణ్డలేషు చ మాం పాతు సోమసూర్యాగ్నిమణ్డలమ్ ।
ఆత్మా ॥ త్మానం సదా పాతు చాంతరాత్మా ॥ తరాత్మకమ్ ॥ 19
- శ్లో॥ పాతు మాం పరమాత్మా ॥ పి జ్ఞానాత్మా పరిరక్షతు ।
వామా జ్యేష్ఠా తథా శ్రేష్ఠా రౌద్రీ కాళీ తథైవ చ ॥ 20

- శ్లో॥ కలపూర్వా వికరణీ బలపూర్వా తథైవ చ ।
బలప్రమథనీ చాపి సర్వభూతదమన్యథ ॥ 21
- శ్లో॥ మనోన్మనీ చ నవమీ ఏతా మాం పాతు దేవతాః ।
యోగపిఠః సదా పాతు శివస్య పరమస్య మే ॥ 22
- శ్లో॥ శ్రీశివో మస్తకం పాతు బ్రహ్మరంద్రముమాఖవతు ।
హృదయం హృదయం పాతు శిరః పాతు శిరో మమ ॥ 23
- శ్లో॥ శిఖాం శిఖా సదా పాతు కవచం కవచోఽవతు ।
నేత్రత్రయం పాతు నేత్రే హస్తావస్తం చ రక్షతు ॥ 24
- శ్లో॥ లలాటం పాతు హృల్లేఖా గగనం నాసికాఽవతు ।
రాకా గండయుగం పాతు పాత్యోష్ఠే చ కరాళికాః ॥ 25
- శ్లో॥ జిహ్వం పాతు మహేష్వాసో గాయత్రీ ముఖమణ్డలమ్ ।
తాలుమూలం తు సావిత్రి జిహ్వమూలం సరస్వతీ ॥ 26
- శ్లో॥ వృషధ్వజః పాతు కణ్ఠం క్షేత్రపాలో భుజౌ మమ ।
చణ్డీశ్వరః పాతు వక్షో దుర్గా కుక్షిం సదాఽవతు ॥ 27
- శ్లో॥ స్కందో నాభిం సదా పాతు నస్తీ పాతు కటిద్వయమ్ ।
పార్శ్వౌ విఘ్నేశ్వరః పాతు పాతు సేనాపతిర్వశిమ్ ॥ 28
- శ్లో॥ బ్రాహ్మీ లింగం సదా పాయా-దసితాంగసమన్వితా ।
రురుభైరవయుక్తా చ గుదం పాయాత్ మహేశ్వరీ ॥ 29
- శ్లో॥ చండయుక్తా చ కౌమారీ చోరుయుగ్మం చ రక్షతు ।
వైష్ణవీ క్రోధసంయుక్తా జానయ్యుగ్మం సదాఽవతు ॥ 30
- శ్లో॥ ఉన్నత్యయుక్తా వారాహీ జంఘాయుగ్మం ప్రరక్షతు ।
కపాలయుక్తా మాహేంద్రీ గుల్ఫౌ మే పరిరక్షతు ॥ 31
- శ్లో॥ చాముణ్డా భీషణయుతా పాదపుష్టే సదాఽవతు ।
సంహారేణయుతా చణ్డీ రక్షేత్ పాదతలే ఉభే ॥ 32
- శ్లో॥ పృథగఞ్ఘ్రే మాతరస్తు నఖాన్ రక్షస్తు సర్వదా ।
రక్షస్తు రోమకూపాని చాసితాంగాదిభైరవాః ॥ 33
- శ్లో॥ వజ్రహస్తశ్చ మాం పాయా-దింద్రః పూర్వే చ సర్వదా ।
ఆగ్నేయ్యాం దిశి మాం పాతు శక్తిహస్తోఽనలో మహాన్ ॥ 34
- శ్లో॥ దణ్డహస్తో యమః పాతు దక్షిణాదిశి సర్వదా ।
నిర్మతిః ఖడ్గహస్తశ్చ నైర్మత్యాం దిశి రక్షతు ॥ 35
- శ్లో॥ ప్రతీచ్ఛాం వరుణః పాతు పాశహస్తశ్చ మాం సదా ।
వాయువ్యాం దిశి మాం పాతు ధ్వజహస్తః సదా గతిః ॥ 36
- శ్లో॥ ఉదీచ్ఛాం తు కుబేరస్తు గదాహస్తః ప్రతాపవాన్ ।
శూలపాణిః శివః పాయాత్ ఈశాన్యాం దిశి మాం సదా ॥ 37

- శ్లో॥ కమండలుధరో బ్రహ్మ మామూర్ధ్వం పరిరక్షతు ।
అథస్తాద్విష్ణురవ్యక్త-శ్చక్రపాణిః సదాఽవతు ॥ 38
- శ్లో॥ ఓం హ్రౌం ఈశానో మే శిరః పాయాత్ ।
ఓం హ్రైం ముఖం తత్పురుషోఽవతు ॥ 39
- శ్లో॥ ఓం హ్రూమఘోరో హృదయం పాతు ।
ఓం హ్రీం వామదేవస్తు గుహ్యకమ్ ॥ 40
- శ్లో॥ ఓం హ్రోం సద్యోజాతస్తు మే పాదౌ ।
ఓం హ్రోం హ్రీం హ్రూం హ్రైం హ్రౌం హ్రాః పాతు మే శిఖామ్ ॥ 41

ఫలశ్రుతి :-

- శ్లో॥ అనుక్రమపి యత్ స్థానం తత్ సర్వం శబ్దరోఽవతు ।
ఇతి మే కథితం నన్దిన్ శివస్య హృదయం పరమ్ ॥ 42
- శ్లో॥ మంత్రయంత్రస్థదేవానాం రక్షణాత్మకమద్భుతమ్ ।
సహస్రావర్తనాత్ఫిద్ధిం ప్రాప్నుయాన్మంత్రవిత్తమః ॥ 43
- శ్లో॥ శివస్య హృదయేనైవ నిత్యం సప్తాభిమంత్రితమ్ ।
తోయం పీత్యేప్సితాం సిద్ధిం మండలాల్లభతే నరః ॥ 44
- శ్లో॥ వంధ్యా పుత్రవతీ భూయాత్ రోగీ రోగాత్ విముచ్యతే ।
చంద్రసూర్యగ్రహే నద్యాం నాభిమాత్రోదకే స్థితః ॥ 45
- శ్లో॥ మోక్షాంతం ప్రజపేద్భక్త్యా సర్వసిద్ధిశ్చరో భవేత్ ।
రుద్రసంఖ్యాజపాద్రోగీ నీరోగో జాయతే క్షణాత్ ॥ 46
- శ్లో॥ ఉపోషితః ప్రదోషే చ శ్రావణ్యాం సోమవాసరే ।
శివం సంపూజ్య యత్సేన హృదయే తత్పురో జపేత్ ॥ 47
- శ్లో॥ కృత్రిమేషు చ రోగేషు వాతపిత్తజ్వరేషు చ ।
త్రిసప్తమంత్రితం తోయం పీత్వారోగ్యమవాప్నుయాత్ ॥ 48
- శ్లో॥ నిత్యమష్టోత్తరశతం శివస్య హృదయం జపేత్ ।
మండలాల్లభతే నందిన్ సిద్ధిదం నాత్ర సంశయః ॥ 49
- శ్లో॥ కిం బహూక్తేన నందీశ! శివస్య హృదయస్య చ ।
జపిత్వా తు మహేశస్య వాహనత్వమవాప్నుసి ॥ 50

ఇతి శ్రీ లిఙ్గపురాణే ఉత్తరభాగే వామదేవనందీశ్వరసంవాదే
శ్రీశివహృదయస్తోత్రనిరూపణం నామాష్టషష్ఠితమోధ్యాయః సమాప్తః ॥
భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్విమోకః
ఓం శాంతిశాంతిశాంతిః ॥

హనూమదష్టాక్షరమంత్రః
ఓం హ్రం హ్రీం హ్రూం హ్రౌం హ్రౌం హ్రాః ఓం

శ్రీమద్ధనూమద్దండకము

- చందోలు మహర్షి (తాడేపల్లి రాఘవనారాయణశాస్త్రి)

శ్రీరామదూతా! శ్రీతార్తిప్రవాతా! భవిష్యద్విధాతా! పరేశప్రమాతా! సమీరప్రసూతా!
సమస్తప్రగీతా! పరాస్తాసురప్రేతభేతాశభూతాదికవ్రాత! సీతామహామాతృకాన్వేషణ భాషణాదిప్రకారప్రశస్త
ప్రసంగప్రసన్నప్రజానాథదృక్పావితా! పావనీ! పావనాత్మీయనామా! హరీ! మర్కటా! మర్కటాయాంచితా!
సంచితానేక సత్కార్యసంభార! స్వాహాకృతిప్రాయసంపత్తి బీజప్రశస్తాభిధేయాక్షరీభూతమంత్రాక్షరాతీత
సంత్రాణపర్యస్తతంత్ర! స్వతంత్రాత్మభాస్వద్బిదౌజా! ప్రవృద్ధాంగ! వీరాహవోపాంతకాంతస్వసారప్రసారా!
మహాప్రాభవప్రాభృతీభూతలోకాఘనద్భక్తి సూత్రైకకప్రోతసూక్తిప్రసూనాచ్చగుచ్ఛప్రగాబద్ధసర్వాంతరవ్యాప్త
తద్విశ్వరూపాయితస్వీయకీర్తి ప్రియామూర్తిదత్తాదరా! శ్రీప్రపత్త్యాంజనేయా! ప్రభాదివ్యకాయా!
ప్రమాణప్రమేయా! విధూతారీమాయా! విమాయా! స్వవాలాగ్రచాంచల్యసంస్ఫోట్యమానోచ్చలత్కర్పరాజాండ
భాండా! గలద్గండభేరుండరుండాంత్రమాలాధరాదిప్రయోగా! నియోగానపేతప్రవేగా! సువేగాపగాజాల
సంపూర్ణమాణాద్రిసోపద్రవచ్ఛాయికామాయికాంచద్రహగ్రాహసంభార సంభీకరాంభోధి
నిర్విఘ్నకైకోత్త ష్టోద్వేగనాలంకృతావేలభూమధ్యగానేకగవ్యూతిదీప్యత్ప్రదేశా! జయశ్రీప్రదేశప్రసాదా!
సదాస్వాస్థ్యసాహాయ్యనాపేక్ష! సాపేక్షదేహిస్పృహోపారణార్థా! నిరర్థార్థ దూరప్రచారా! విచారాత్తతత్త్వత్వగాత్మ
ప్రమాయత్తచిత్తా! నమత్తా! నమత్తారకా! రామగాథాసుధా మాధురీలోల! లీలాష్టవంగా! ససంగా! సుసంగా!
మహంగా! త్వదేకార్థినం మామకామార్థినం మామవాశేషదోషాపహరం కురు శ్రేయ ఆధత్స్వ మయ్యంజనా
తే నమస్తే నమస్తే నమః.

హ్రీం కిరాతవారాహీ స్తోత్రమ్

అస్య శ్రీ కిరాతవారాహీ స్తోత్ర మహామంత్రస్య - దూర్వాసో భగవాన్ ఋషిః - అనుష్టుప్ ఛందః - శ్రీ కిరాతవారాహీ ముద్రారూపిణీ దేవతా - హృం బీజం - రం శక్తిః - క్షీం కీలకం - మమ సర్వశత్రుక్షయార్థం శ్రీ కిరాతవారాహీస్తోత్రజపే వినియోగః ।

శ్లో॥	ఉగ్రరూపాం మహాదేవీం శత్రునాశనతత్పరామ్ ।
క్రూరాం కిరాతవారాహీం వందేఽహం కార్యసిద్ధయే ॥	1
శ్లో॥	స్వాపహీనాం మదాలస్యామప్రమత్తామతామసీమ్ ।
దంష్ట్రాకరాశవదనాం వికృతాస్యాం మహారవామ్ ॥	2
శ్లో॥	ఊర్ధ్వకేశీముగ్రధరాం సోమసూర్యాగ్నిలోచనామ్ ।
లోచనాగ్నిస్ఫులింగాద్వైర్భస్మీకృత్వా జగత్త్రయమ్ ॥	3
శ్లో॥	జగత్త్రయం మోదయంతీమట్టహాసైర్ముహూర్ముహూః ।
ఖడ్గం చ ముసలం చైవ పాశం శోణితపాత్రకమ్ ॥	4
శ్లో॥	దధతీం పంచశాఖైః స్వైః స్వర్ణాభరణభూషితామ్ ।
గుంజామాలాం శంఖమాలాం నానారత్నవిభూషితామ్ ॥	5
శ్లో॥	వైరిపత్నీకంఠసూత్రచ్ఛేదనక్షురరూపిణీమ్ ।
క్రోధోద్ధతాం ప్రజాహంతృ క్షురికే వస్థితాం సదా ॥	6
శ్లో॥	జితరంభోరుయుగళాం రిపుసంహారతాండవీమ్ ।
రుద్రశక్తిం పరాం వ్యక్తామీశ్వరీం పరదేవతామ్ ॥	7
శ్లో॥	విభజ్య కంఠదంష్ట్రాభ్యాం పిబంతీమస్మజం రిపోః ।
గోకంఠమివ శార్దూలో గజకంఠం యథా హరిః ॥	8
శ్లో॥	కపోతాయాశ్చ వారాహీ పతత్యశనయా రిపౌ ।
సర్వశత్రుం చ శుష్కంతీ కంపంతీ సర్వవ్యాధయః ॥	9

- శ్లో॥ విధివిష్ణుశివేంద్రాద్యా మృత్యుభీతిపరాయణాః ।
ఏవం జగత్త్రయక్షోభకారకక్రోధసంయుతామ్ ॥ 10
- శ్లో॥ సాధకానాం పునః స్థిత్యా ప్రవదంతీం ముహుర్ముహుః ।
ప్రచరంతీం భక్షయామి తపస్సాధకతే రిపూన్ ॥ 11
- శ్లో॥ తేపి యానో బ్రహ్మజిహ్వో శత్రుమారణతత్పరామ్ ।
త్వగస్మజ్జ్ఞాంసమేదోస్థిమజ్ఞాశుక్లాని సర్వదా ॥ 12
- శ్లో॥ భక్షయంతీం భక్షశత్రోరచిరాత్పాణహారిణీమ్ ।
ఏవంవిధాం మహాదేవీం యాచేత్ హం శత్రుపీడనమ్ ॥ 13
- శ్లో॥ శత్రునాశనరూపాణి కర్మాణి కురు పంచమి ।
సర్వశత్రువినాశార్థం త్వామహం శరణం గతః ॥ 14
- శ్లో॥ తస్మాదవశ్యం శత్రూణాం వారాహి కురు నాశనమ్ ।
పాతుమిచ్ఛామి వారాహి దేవి త్వం రిపుకర్మతః ॥ 15
- శ్లో॥ మారయాశు మహాదేవీ తత్కథాం తేన కర్మణా ।
ఆపదశత్రుభూతాయాగ్రహోత్థా రాజకాశ్చ యాః ॥ 16
- శ్లో॥ నానావిధాశ్చ వారాహి స్తంభయాశు నిరంతరమ్ ।
శత్రుగ్రామగృహ్నేశానాప్రాప్త్యాపి చ సర్వదా ॥ 17
- శ్లో॥ ఉచ్చాటయాశు వారాహి వృకవత్ప్రమథాశు తాన్ ।
అముకాముకసంజ్ఞాంశ్చ శత్రూణాం చ పరస్పరమ్ ॥ 18
- శ్లో॥ విద్వేషయ మహాదేవి కుర్వంతం మే ప్రయోజనమ్ ।
యథా నశ్యంతి రిపవస్తథా విద్వేషణం కురు ॥ 19
- శ్లో॥ యస్మిన్ కాలే రిపుస్తంభం భక్షణాయ సమర్పితమ్ ।
ఇదానీమేవ వారాహి భుంక్ష్యేదం కాలమృత్యువత్ ॥ 20
- శ్లో॥ మాం దృష్ట్వా యే జనా నిత్యం విద్వేషంతి హసంతి చ ।
దూషయంతి చ నిందంతి వారాహ్యేతాన్ ప్రమారయ ॥ 21
- శ్లో॥ హంతు తే ముసలః శత్రూన్ అశనేః పతనాదివ ।
శత్రుదహోన్ హలం తీక్ష్ణం కరోతు శకలీకృతాన్ ॥ 22
- శ్లో॥ హంతు గాత్రాణి శత్రూణాం దంష్ట్రా వారాహి తే శుభే ।
సింహదంష్ట్రైః పాదనఖైర్దత్త్వా శత్రూన్ సుదుస్సహాన్ ॥ 23
- శ్లో॥ పాదైర్నిషీద్య శత్రూణాం గాత్రాణి మహిషో యథా ।
తాంస్తాదయంతీ శృంగాభ్యాం రిపుం నాశయ మేధునా ॥ 24

- శ్లో॥ కిముక్షైర్భూహభిర్వాక్యైరచిరాచ్చత్రునాశనమ్ ।
కురు వశ్యం కురు కురు వారాహి భక్తవత్సలే ॥ 25
- శ్లో॥ ఏతత్కిరాతవారాహ్యం స్తోత్రమాపన్నావరణమ్ ।
మారకం సర్వశత్రూణాం సర్వాభీష్టఫలప్రదమ్ ॥ 26
- శ్లో॥ త్రిసంధ్యం పఠతే యస్మై స్తోత్రోక్తఫలమశ్నుతే ।
ముసలేనాథ శత్రూంశ్చ మారయంతి స్మరంతి యే ॥ 27
- శ్లో॥ తార్క్ష్యారూఢాం సువర్ణాభాం జపేత్తేషాం న సంశయః ।
అచిరాద్దుస్తరం సాధ్యం హస్తేనాకృప్య దీయతే ॥ 28
- శ్లో॥ ఏవం ధ్యాయేజ్ఞపేద్దేవీమాకర్షణఫలం లభేత్ ।
అశ్వారూఢాం రక్తవర్ణాం రక్తవస్త్రాద్యలంకృతామ్ ॥ 29
- శ్లో॥ ఏవం ధ్యాయేజ్ఞపేద్దేవీం జనవశ్యమాప్నుయాత్ ।
దంష్ట్రాద్యుతభుజాం నిత్యం ప్రాణవాయుం ప్రయచ్ఛతి ॥ 30
- శ్లో॥ దూర్వాస్యాం సంస్మరేద్దేవీం భూలాభం యాతి బుద్ధిమాన్ ।
సకలేష్టార్థదా దేవీ సాధకస్తత్ర దుర్లభః ॥ 31

ఇతి శ్రీ కిరాతవారాహీ స్తోత్రమ్

SURYA RAVI mudra

Intangible Benefits

Boosts energy

Stimulates digestion

Boosts metabolism

Increases stamina

శ్రీరామచంద్రాయ నమః

ఆపదుద్ధారక స్తోత్రమ్

హరిః ఓమ్ అస్య శ్రీ ఆపదుద్ధారకస్తోత్రస్య వసిష్ఠో భగవాన్ ఋషిః, అనుష్టుప్ ఛందః, శ్రీరామచంద్రో దేవతా, శ్రీం బీజం, రాం శక్తిః, మం కీలకం, మమ ఆపదుద్ధారక శ్రీరామచంద్రప్రసాదసిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః

ఆపదామపహర్తారం	-	అంగుష్ఠాభ్యాం నమః
దాతారం సర్వసంపదామ్	-	తర్జనీభ్యాం నమః
లోకాభిరామం	-	మధ్యమాభ్యాం నమః
శ్రీరామం	-	అనామికాభ్యాం నమః
భూయోభూయో	-	కనిష్ఠికాభ్యాం నమః
నమామ్యహం	-	కరతలకరపూజ్ఞాభ్యాం నమః

హృదయాదిన్యాసమ్

ఆపదామపహర్తారం - జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః
దాతారం సర్వసంపదామ్ - ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా
లోకాభిరామం - శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్
శ్రీరామం - బలాయ కవచాయ హుం
భూయో భూయో - నేత్రత్రయాయ వౌషట్
నమామ్యహం - అస్త్రాయ ఫట్
భూర్భువస్సువరోమితి - దిగ్బంధః ॥

ధ్యానము

శ్లో॥ ఆర్ద్రానామూర్తిహంతారం - భీతానాం భయనాశనమ్ ।
ద్విషతాం కాలదండం తం, రామచంద్రం నమామ్యహమ్ ॥

శ్లో॥ చాపంధునాన స్తునయిత్తుఘోషం
కర్షన్నిషంగాదిషుమార్దివిఘ్న ।
ఆపత్స్య భూయాదభయప్రదోమే
సాకం సుమిత్రాతనయేన రామః ॥

ఆపదామపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదామ్,
లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమామ్యహమ్.

ఆపన్నజనరక్షక, దీక్షాయామితీజనే,
నమోస్తు విష్ణవే తుభ్యం, రామాయాపన్నివారిణే.	॥ఆపదా॥	1
పదాంభోజరజస్పర్శ, పవిత్రమునియోషితే
నమోస్తు సీతాపతయే, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	2
దానవేంద్రమహామత్త, గజపంచాస్యరూపిణే,
నమోస్తు రఘునాథాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	3
మహిజాకుచసంలగ్న, కుంకుమారుణవక్షసే,
నమః కల్యాణరూపాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	4
పద్మసంభవభూతేశ, మునిసంస్తుతకీర్తయే
నమో మార్తాండవంశాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	5
హరత్కారిం చ లోకానాం, యో వా మధునిషాదనః
నమోస్తు హరయే తుభ్యం, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	6
తాపకారణసంసార, గజసింహస్వరూపిణే,
నమో వేదాంతవేద్యాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	7
రంగత్తరంగజలధి, గర్వహృచ్చరధారిణే,
నమః ప్రతాపరూపాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	8
దారాసహితచంద్రావ, తంసద్భాతస్వమూర్తయే,
నమస్సత్యస్వరూపాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	9
తారానాయకసంకాశ, వదనాయ మహౌజసే,
నమోస్తుతాటకాహంత్రి, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	10
రమ్యసానులసచ్చిత్ర, కూటాశ్రమవిహారిణే,
నమస్సౌమిత్రిసేవ్యాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	11
సర్వదేవాహితాసక్త, దశాననవినాశినే,
నమః కలుషసంహర్త్రే, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	12
రత్నసానునివాసైక, వంద్యపాదాంబుజాయ చ
నమస్తైలోక్యనాథాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	13

సంసారబంధమోక్షైక, హేతునామప్రకాశినే నమః కలుషసంహృద్రై, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	14
పవనాశుగసంక్షిప్త, మారీచాదిసురారయే నమో మఖపరిత్రాత్రే, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	15
దాంబికేతరభక్తౌఘ, మహదానందదాయినే, నమః కమలనేత్రాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	16
లోకత్రయోద్వేగకర, కుంభకర్ణశిరశ్చిదే, నమో భీషణరూపాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	17
కాకాసురైకనయన, హరభీలాస్తధారిణే, నమో భక్తైకవంద్యాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	18
భిక్షురూపసమాక్రాంత, బలివీర్యైకసంపదే, నమో వామనరూపాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	19
రాజీవనేత్రసుస్పంద, రుచిరాంగసురోచిషే, నమః కైవల్యనిధయే, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	20
మందమారుతసంవీత, మందారద్రుమవాసినే నమః పల్లవహస్తాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	21
శ్రీకంఠచాపదళన, ధురీణబలబాహవే, నమః సీతాసుషక్తాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	22
రాజరాజసుహృద్యోషా, ర్చితమంగళమూర్తయే, నమ ఇక్ష్వాకువంశాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	23
మంజులదర్శవిప్రేక్ష, ణోత్సుకైకవిలాసినే, నమః పోషితభక్తాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	24
భూరిభూధరకోదండ, మూర్తిజ్ఞేయస్వరూపిణే నమః వ్రతాపరూపాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	25
యోగీంద్రహృత్సరోజ, మధుపాయమహాత్మనే నమో రాజాధిరాజాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	26
భూవరాహస్వరూపాయ నమో భూతిప్రదాయినే, నమః కోమలదేహాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	27
యోషాంజలివినిర్ముక్త, లాంజాంచితవపుష్మతే, నమః సౌందర్యనిధయే, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	28
నఖకోటివినిర్భిన్న, దైత్యాధిపతివక్షసే, నమో నృసింహరూపాయ, రామాయాపన్నివారిణే	॥ఆపదా॥	29

- మాయామానుషదేహాయ, వేదోద్ధరణహేతవే,
నమోస్తు మత్స్యరూపాయ, రామాయాపన్నివారిణే ||అపదా|| 30
- మితిశూన్యమహాదివ్య మహిమ్నే మానితాత్మనే
నమో బ్రహ్మస్వరూపాయ, రామాయాపన్నివారిణే ||అపదా|| 31
- అహంకారేతరజన, స్వాంతసౌధవిహారిణే,
నమోస్తు చిత్స్వరూపాయ, రామాయాపన్నివారిణే ||అపదా|| 32
- సీతాలక్ష్మణసంశోభి, పార్థివ పరమాత్మనే
నమః పట్టాభిషిక్తాయ, రామాయాపన్నివారిణే ||అపదా|| 33
- ఇమం స్తవం భగవతః, పరేధ్యః ప్రీతమానసః
ప్రభాతే వా ప్రదోషే వా, రామస్య పరమాత్మనః ||అపదా|| 34
- స తు తీర్త్వా భవాంభోధి, మాపదస్సకలా అపి
రామసాయుజ్యమాప్నోతి, దేవదేవ ప్రసాదతః ||అపదా|| 35
- కారాగ్రహాదిబాధాస్తు, సంప్రాప్తే బహుసంకటే
అపన్నివారకం స్తోత్రం, పరేధ్యస్తు యథావిధిః ||అపదా|| 36
- సంయోజ్యానుష్ఠుభం మంత్ర, మనుశ్లోకం స్మరన్ విభుః ।
సప్తాహం సర్వబాధ్యేభ్యో ముచ్యతే నాత్రసంశయః ॥
- ద్వాత్రింశద్వారజపతః ప్రత్యహం సుదృఢవ్రతః ।
వైశాఖే భానుమాలోక్య ప్రత్యహం శతసంఖ్యయా ॥
- ధనేన ధనదప్రఖ్యాం, లభతే నాత్రసంశయః ।
బహునాత్ర కిముక్తేన, యం యం కామయతే నరః ॥
- తం తం కామమవాప్నోతి, స్తోత్రేణానేన మానవః ।
యంత్రపూజావిధానేన, జపహోమాదితర్పణైః ॥
- యస్తు కుర్వీత సహసా, సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్
ఇహ లోకే సుఖీ భూత్వా, వరే ముక్తో భవిష్యతి ॥

భూర్భువస్సువరో ఇతి దిగ్విమోకః
ఇతి శ్రీ అగస్త్య సంహితాయాం ఉమామహేశ్వరసంవాదే
ఆపదుద్ధారకస్తోత్రపఠనం నామ ఏకత్రింశోధ్యాయః ॥

ఓం తత్సత్ బ్రహ్మార్పణమస్తు

శ్రీరామరక్షాస్తోత్రమ్

ఓం శ్రీగణేశాయ నమః

అస్య శ్రీరామరక్షాస్తోత్రమంత్రస్య । బుధకౌశిక ఋషిః ।
శ్రీసీతారామచంద్రో దేవతా । అనుష్టుప్ ఛందః ।
సీతా శక్తిః । శ్రీమద్ హనుమాన్ కీలకమ్ ।
శ్రీరామచంద్రప్రీత్యర్థే రామరక్షాస్తోత్రజపే వినియోగః ।

॥ అథ ధ్యానమ్ ॥

ధ్యాయేదాజానుబాహుం ధృతశరధనుషం బద్ధపద్మాసనస్థమ్ ।
పీతం వాసో వసానం నవకమలదలస్పర్ధినేత్రం ప్రసన్నమ్ ।
వామాంకారాధ సీతాముఖకమలమిలల్లోచనం నీరదాభమ్ ।
నానాలంకారదీప్తం దధతమురుజటామండనం రామచంద్రమ్ ॥

॥ అథ స్తోత్రమ్ ॥

శ్లో॥	చరితం రఘునాథస్య శతకోటిప్రవిస్తరమ్ ।
ఏకైకమక్షరం పుంసాం మహాపాతకనాశనమ్ ॥	1
శ్లో॥	ధ్యాత్వా నీలోత్పలశ్యామం రామం రాజీవలోచనమ్ ।
జానకీలక్ష్మణోపేతం జటాముకుటమండితమ్ ॥	2
శ్లో॥	సాసితూణధనుర్బాణపాణిం నక్తంచరాస్తకమ్ ।
స్వలీలయా జగత్రాతుమావిరూపతమజం విభుమ్ ॥	3
శ్లో॥	రామరక్షాం పఠేత్సౌమ్యః పాపఘ్నిం సర్వకామదామ్ ।
శిరో మే రాఘవః పాతు భాలం దశరథాత్మజః ॥	4
శ్లో॥	కౌసల్యేయో దృశౌ పాతు విశ్వామిత్రప్రియః శ్రుతీ ।
ఘ్రాణం పాతు మఖత్రాతా ముఖం సౌమిత్రవత్సలః ॥	5
శ్లో॥	జిహ్వం విద్యానిధిః పాతు కంఠం భరతవందితః ।
స్కంధౌ దివ్యాయుధః పాతు భుజౌ భగ్నశకార్ముకః ॥	6
శ్లో॥	కర్తౌ సీతాపతిః పాతు హృదయం జామదగ్న్యజిత్ ।
మధ్యం పాతు ఖరధ్వంసీ నాభిం జామ్బవదాశ్రయః ॥	7
శ్లో॥	సుగ్రీవేశః కటి పాతు సక్తినీ హనుమత్రభుః ।
ఊరూ రఘూత్తమః పాతు రక్షకులవినాశకృత్ ॥	8
శ్లో॥	జానునీ సేతుకృత్పాతు జంఘే దశముఖాస్తకః ।
పాదౌ విభీషణశ్రీదః పాతు రామోఖిలం వపుః ॥	9

- శ్లో॥ ఏతాం రామబలోపేతాం రక్షాం యః సుకృతీ పఠేత్ ।
స చిరాయుః సుఖీ పుత్రీ విజయా వినయా భవేత్ ॥ 10
- శ్లో॥ పాతాలభూతలవ్యోమచారిణశ్చద్యుచారిణః ।
స ద్రష్టుమపి శక్తాస్తే రక్షితం రామనామభిః ॥ 11
- శ్లో॥ రామేతి రామభద్రేతి రామచంద్రేతి వా స్మరన్ ।
సరో స లిప్యతే పాపైః భుక్తిం ముక్తిం చ విస్తతి ॥ 12
- శ్లో॥ జగజ్జైత్రకమంత్రేణ రామనామ్నాభిరక్షితమ్ ।
యః కంఠే ధారయేత్తస్య కరస్థాః సర్వసిద్ధయః ॥ 13
- శ్లో॥ వజ్రపంజరనామేదం యో రామకవచం స్మరేత్ ।
అవ్యాహతాఙ్గుః సర్వత్ర లభతే జయమంగలమ్ ॥ 14
- శ్లో॥ ఆదిష్టవాన్ యథా స్వప్నే రామరక్షాంమిమాం హరః ।
తథా లిఖితవాన్ ప్రాతః ప్రబుద్ధో బుధకౌశికః ॥ 15
- శ్లో॥ ఆరామః కల్పవృక్షాణాం విరామః సకలాపదామ్ ।
అభిరామస్త్రిలోకానాం రామః శ్రీమాన్ స నః ప్రభుః ॥ 16
- శ్లో॥ తరుణో రూపసంపన్నో సుకుమారో మహాబలౌ ।
పుండరీకవిశాలాక్షౌ చీరకృష్ణాజినామ్బురౌ ॥ 17
- శ్లో॥ ఫలమూలాశినౌ దాన్తౌ తాపసౌ బ్రహ్మచారిణౌ ।
పుత్రౌ దశరథస్త్వైతౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ 18
- శ్లో॥ శరణ్యౌ సర్వసత్త్వానాం శ్రేష్ఠౌ సర్వధనుష్ఠతామ్ ।
రక్షః కులనిహంతారౌ త్రాయేతాం నో రఘూత్తమౌ ॥ 19
- శ్లో॥ ఆత్మసజ్యధనుషావిషస్పృశావక్షయాశుగనిషంగసంగినౌ ।
రక్షణాయ మమ రామలక్ష్మణాచగ్రతః పథి సదైవ గచ్ఛతామ్ ॥ 20
- శ్లో॥ సన్నద్ధః కవచీ ఖడ్గీ చాపబాణధరో యువా ।
గచ్ఛన్మనోరథోన్మాదకం రామః పాతు సలక్ష్మణః ॥ 21
- శ్లో॥ రామో దాశరథిః శూరో లక్ష్మణానుచరో బలీ ।
కాకుత్స్థః పురుషః పూర్ణః కౌసల్యేయౌ రఘూత్తమః ॥ 22
- శ్లో॥ వేదాన్తవేద్యో యజ్ఞేశః పురాణపురుషోత్తమః ।
జానకీవల్లభః శ్రీమానప్రమేయపరాక్రమః ॥ 23
- శ్లో॥ ఇత్యేతాని జపన్నిత్యం మధ్యక్షః శ్రద్ధయాన్వితః ।
అశ్వమేధాధికం పుణ్యం సప్రూప్సోతి న సంశయః ॥ 24
- శ్లో॥ రామం దుర్వాదలశ్యామం పద్మాక్షం పీతవాససమ్ ।
స్తువంతి నామభిర్ద్రిష్టైః స తే సంసారిణో నరః ॥ 25

- శ్లో॥ రామం లక్ష్మణపూర్వజం రఘువరం సీతాపతిం సుందరమ్ ।
కాకుత్స్థం కరుణార్థవం గుణనిధిం విప్రప్రియం ధార్మికమ్ ।
రాజేంద్రం సత్యసంధం దశరథతనయం శ్యామలం శాంతమూర్తిమ్ ।
వందే లోకాభిరామం రఘుకులతిలకం రాఘవం రావణారిమ్ ॥ 26
- శ్లో॥ రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే ।
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః ॥ 27
- శ్లో॥ శ్రీరామ రామ రఘునందన రామ రామ ।
శ్రీరామ రామ భరతాగ్రజ రామ రామ ।
శ్రీరామ రామ రణకర్కశ రామ రామ ।
శ్రీరామ రామ శరణం భవ రామ రామ ॥ 28
- శ్లో॥ శ్రీరామచంద్రచరణౌ మనసా స్మరామి ।
శ్రీరామచంద్రచరణౌ వచసా గృణామి ।
శ్రీరామచంద్రచరణౌ శిరసా నమామి ।
శ్రీరామచంద్రచరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥ 29
- శ్లో॥ మాతా రామో మత్పితా రామచంద్రః ।
స్వామీ రామో మత్పితౄ రామచంద్రః ।
సర్వస్వం మే రామచంద్రో దయాలుః ।
నాన్యం జానే నైవ జానే న జానే । 30
- శ్లో॥ దక్షిణే లక్ష్మణో యస్య వామే తు జనకాత్మజా ।
పురతో మారుతిర్యస్య తం వందే రఘునందనమ్ ॥ 31
- శ్లో॥ లోకాభిరామం రణరంగధీరమ్ ।
రాజీవనేత్రం రఘువంశనాథమ్ ।
కారుణ్యరూపం కరుణాకరం తమ్ ।
శ్రీరామచంద్రమ్ శరణం ప్రపద్యే ॥ 32
- శ్లో॥ మనోజవం మారుతతుల్యవేగమ్ ।
జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠమ్ ।
వాతాత్మజం వానరయూథముఖ్యమ్ ।
శ్రీరామదూతం శరణం ప్రపద్యే ॥ 33
- శ్లో॥ కూజంతం రామ రామేతి మధురం మధురాక్షరమ్ ।
ఆరుహ్య కవితాశాఖాం వందే వాల్మీకికోకిలమ్ ॥ 34
- శ్లో॥ అపదామపహర్తారం దాతారం సర్వసమ్పదామ్ ।
లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమామ్యహమ్ ॥ 35
- శ్లో॥ భర్తనం భవబీజానామర్జనం సుఖసమ్పదామ్ ।
తర్జనం యమదూతానాం రామ రామేతి గర్జనమ్ ॥ 36

- శ్లో॥ రామో రాజమణిః సదా విజయతే రామం రమేశం భజే ।
 రామేణాభిహతా నిశాచరచమూ రామాయ తస్మై నమః ।
 రామాన్మాస్తి పరాయణం పరతరం రామస్య దానోఽస్మహమ్ ।
 రామే చిత్తలయః సదా భవతు మే భో రామ మామధ్యర ॥ 37
- శ్లో॥ రామ రామేతి రామేతి రమే రామే మనోరమే ।
 సహస్రనామతత్త్వల్యం రామనామ వరాననే ॥ 38

ఇతి శ్రీబుధకౌశికవిరచితం శ్రీరామరక్షాస్తోత్రం సమ్పూర్ణమ్ ।
 శ్రీసీతారామచంద్రార్పణమస్తు ।

రాధా షోడశ నామ స్తోత్రమ్

శ్రీ నారాయణ ఉవాచ

- శ్లో॥ రాధా రాసేశ్వరీ రాసవాసినీ రసికేశ్వరీ ।
 కృష్ణప్రాణాధికా కృష్ణప్రియా కృష్ణస్వరూపిణీ ॥
- శ్లో॥ కృష్ణవామాంగసంభూతా పరమానందరూపిణీ ।
 కృష్ణా వృందావనీ వృందా వృందావనవినోదినీ ॥
- శ్లో॥ చంద్రావళీ చంద్రకాంతా శరచ్చంద్రప్రభాసనా ।
 నామాన్యేతాని సారాణి తేషామభ్యస్తరాణి చ ॥

శ్రీః శ్రీ చిన్నమస్తా మస్తధ్యానమ్

శ్రీ చిన్నమస్తాదేవీ షోడశాక్షర మహామస్త్రమ్.

ఓం శ్రీం హ్రీం ఐం వజ్రవైరోచనీయే హూం హూం ఫట్ స్వాహా ।

అథాతల్పిన్నమస్తాయా మస్త్రం తే వ్యాహరామ్యహమ్ ॥

శ్లో॥ జిఘృక్షయాపి యస్య స్యుః సాధకస్యాష్టసిద్ధియః ।
నాతః పరతరా కాచిదుగ్రా దేవీ భవిష్యతి ॥

శ్లో॥ తస్మాదశక్తైర్మనుజైర్న గ్రాహ్యైశ్చైవ కథంజనైః ।
సిద్ధిర్వా మృత్యురపి వా ద్వయోరకేతరం భవేత్ ॥

✦ ✦ ✦

శ్లో॥ ప్రణవం చ రమాబీజం లజ్జాం వాగ్భవమేవ చ ।
వజ్రవైరోచనీయే చ ఇత్యేవం తత ఉద్ధరేత్ ॥

శ్లో॥ క్రోధద్వయం తతశ్చాస్త్రం స్వాహాస్తః షోడశాక్షరః ।

ధ్యానం చాన్యః ప్రవక్ష్యామి తత్ర చేతో నివేశయ ॥

శ్లో॥ స్వనాభౌ నీరజం ధ్యాయేచ్ఛద్ధం వికసితం సితమ్ ।
తత్పద్యకోషమధ్యే తు మణ్డలం చణ్డరోచిషః ॥

శ్లో॥ జపాకుసుమసంకాశం రక్తబస్మాకసన్నిభమ్ ।
రాజఃసత్త్వతమోరేఖాయోనిమణ్డలసన్నిభమ్ ॥

శ్లో॥ మధ్యే తస్య మహాదేవీం సూర్యకోటిసమప్రభామ్ ।
చిన్నమస్తాం కరే వామే ధారయంతీం స్వమస్తకమ్ ॥

శ్లో॥ ప్రసారితముఖం భీమం లేలిహానోగ్రజిహ్వకమ్ ।
ప్రపిబద్రోధిరీం ధారాం నిజకణ్ఠసముద్భవామ్ ॥

శ్లో॥ విక్రీర్ణకేశపాశం చ నానాపుష్పవిరాజితమ్ ।
దిగచ్ఛరాం మహారూపాం ప్రత్యాల్లిధపదస్థితామ్ ॥

శ్లో॥ అస్థిమాలాధరాం దేవీం నాగయజ్ఞోపవీతినీమ్ ।
విపరీతరతాసక్తరతికామోపరిస్థితామ్ ॥

శ్లో॥ వర్ణినీడాకినీయుక్తాం వామదక్షిణపార్శ్వతః ।
దక్షిణే వర్ణినీం ధ్యాయేద్వామపార్శ్వే చ డాకినీమ్ ॥

శ్లో॥ వర్ణినీం లోహితశ్యామాం ముక్తకేశీం దిగమ్బరామ్ ।
కపాలకర్పకాహస్తాం వామదక్షిణయోగతః ॥

శ్లో॥ దేవీకణ్ఠోచ్చలద్రక్షధారాపానం ప్రకుర్వతీమ్ ।
అస్థిమాలాధరాం దేవీం నాగయజ్ఞోపవీతినీమ్ ॥

శ్లో॥ డాకినీం వామపార్శ్వే చ కల్పాన్తజలదోపమామ్ ।
విద్యుచ్ఛటాభనయనాం దన్తపక్షిపలాకినీమ్ ॥

శ్లో॥ దంష్ట్రాకరాలవదనాం పీనోత్పజ్జకుచద్వయామ్ ।
మహోదరీం ముక్తకేశీం మహాఘోరాం దిగమ్బరామ్ ॥

శ్లో॥ లేలిహాసచలజ్జహ్వం ముణ్డమాలావిభూషితామ్ ।
కపాలకర్పకాహస్తాం వామదక్షిణయోగతః ॥

శ్లో॥ దేవీం గలోచ్చలద్రక్షధారాపానం ప్రకుర్వతీమ్ ।
కరస్థితకపాలేన భీషణేనాతిభీషణామ్ ॥

శ్లో॥ దుర్నిరీక్ష్యాం చేతసాపి సర్వకామఫలప్రదామ్ ।
ధ్యాత్వేత్థం మనునానేన నృసేత్ సాధకసత్తమః ॥

- మహాకాలసంహితా - కామకలాకాలీఖండః 441-459

1. (ప్రణవం-ఓం, రమాబీజం-శ్రీం, లజ్జాబీజం-హ్రీం, వాగ్భవబీజం-ఐం, క్రోధబీజం-హూం, అస్త్రమ్-ఘట్), 2. జపానంతరం యోనిస్తోత్రమును తప్పక పఠింపవలయునని యోనితంత్రము పేర్కొన్నది,
3. వజ్రవైరోచనీ వజ్రా వజ్రకల్పా చ డాకినీ అని శ్రీ ఛిన్నమస్తా అష్టోత్తర శతనామ స్తోత్రమ్. ✦

PRANA MUDRA to Brisk

PRACTICE TIME:
15-45 MINS

ALSO FOR :

- MAKES TO BE FEEL ENERGIZED.
- IMPROVES THE VISION OF EYES.
- STRENGTHEN THE IMMUNE SYSTEM.

మృత్యుంజయశతకం - బుచ్చిసుందరరామశాస్త్రి

ఏరో వెన్నెల చీకటుల్ గలసినట్లు

ఉన్నం జ్యోతివాసు

వేములపాడు

మాట్లాడే విధానం రకరకాలుగా ఉంటుంది. కొందఱు చాలా అందంగా చమత్కారంగా మాట్లాడతారు. కొందరి మాటలలో హాస్యం తొణికిసలాడుతూ ఉంటుంది. కొందరి హాస్యం చాటున ఎత్తిపాడుపులా ఉంటాయి. కొందరి మాటలకు అర్థం తర్వాత ఎప్పుడో కాని స్ఫురించదు. కొందరి మాటలలో చాలా అర్థాలు స్ఫురిస్తాయి. ఇలా మాట్లాడడం ఒక ప్రతిభగా గుర్తించిన భర్తహరి ఇలా అన్నాడు.

ప్రతిభాయాశ్చ శబ్దమేవ మూలమిత్యాః ।

భావనానుగతా ఏతదాగమాదేవ జాయతే ॥ - వాక్యపదీయము 1-153

భావనానుగతముగా వచ్చిన శబ్దమే (మాటయే) ప్రతిభకు మూలమని భర్తహరి ప్రవచించాడు. ఈ ప్రతిభ పండితులలోనే కాదు పామరులలోను కన్పిస్తుంది. కొందరి మాటలు పొగడినట్లుంటాయి. కాని లోపల నింద ఉంటుంది. ఒక మోసగాడైన మిత్రుని గురించి ఒక జానపదుడు - ‘అబ్బో! వాడు అసాధ్యుడు, మబ్బుల్లో నీళ్లు తెస్తాడు’ - అని ప్రశంసిస్తాడు. మబ్బులు ఆకాశంలో ఉంటాయి. అవి చల్లబడితేనే వర్షం కురుస్తుంది. ఇదేదీ లేకుండానే వాడు ఆకాశంలో ఉన్న మబ్బుల్లోంచి నీళ్ళు తెస్తాడంటే వాడో పెద్ద మాయగాడని అర్థము. పైకి ప్రశంసలా కన్పించే నింద ఇది. దీనినే వ్యాజస్తుతి అలంకారమని అలంకారికులు అంటారు.

“వ్యాజస్తుతిర్ముఖే నిందాస్తుతిర్వా రూడిరన్యథా” - స్తుతి ద్వారా నింద కాని, నింద ద్వారా స్తుతి కాని స్ఫురిస్తే వ్యాజస్తుతి అలంకారమవుతుందని కావ్య ప్రకాశము నిర్వచించింది. అన్ని అలంకారాలకు పుట్టిల్లు ఉపమాలంకారము. భాష పుట్టినప్పుడు పుట్టిన అలంకారమిది. ఇది అత్యంత పురాతనమైన అలంకారము. వ్యాజస్తుతి కూడా దీని నుండే పుట్టింది. క్రీస్తుపూర్వము నాటి భరతుని నాట్యశాస్త్రము - ఉపమ, దీపకము, రూపకము, యమకము - అన్న 4 అలంకారాలనే ప్రతిపాదించింది. క్రీ.శ. 2వ శతాబ్దప్రాంతంలో పుట్టిన విష్ణుధర్మోత్తరపురాణము తొలిసారిగా వ్యాజస్తుతిని అలంకారంగా గుర్తించింది. తర్వాత వచ్చిన అలంకారికులు దండి (క్రీ.శ. 600-680 ప్రాంతాలు), భట్టి (క్రీ.శ. 590-650 ప్రాంతాలు), భామహుడు (క్రీ.శ. 705-762 ప్రాంతాలు) మొదలైనవారు వ్యాజస్తుతిని అర్థశ్లేషమూలకవ్యాజస్తుతి అనీ, శ్లేషమూలక వ్యాజస్తుతి అని రకరకాలుగా వర్గీకరించారు. భోజుడు దీనిన లేశసహోక్తిగా సరస్వతీ కంఠాభరణంలో పెర్చొన్నాడు.

అష్టే నిఘంటువు వ్యాజస్తుతిని ఇలా నిర్వచించింది. “Figure of speech resembling the English Irony where in censure is implied by apparent praise, or praise by apparent censure”

తెలుగు అలంకారికులు ఇలా నిర్వచించారు.

క. వ్యాజస్తుతి యనఁగఁబరి, బ్రాజితమగు నిందవోలె బ్రణుతింపఁగాఁ
దేజం బెనఁగెడు కథనము, రాజిలైడు మధుర వచన రచనల చేతన్

- కావ్యాలంకార చూడామణి 5-89

సంస్కృతాంధ్ర శతకాలలో వ్యాజస్మతికి సంబంధించిన రచనలు చాలా తక్కువ. మిగతా అలంకారాలకు లేని ప్రత్యేకత వ్యాజస్మతికి ఉంది. శాస్త్రజ్ఞత, ధర్మజ్ఞత, కావ్యజ్ఞత, తత్వజ్ఞత ఉంటే చాలు. అలంకారాలను పండించవచ్చు. కానీ, వ్యాజస్మతి పండాలుంటే వీటితో పాటు లోకవ్యవహారము కూడా బాగా తెలిసి ఉండాలి. కవికి లోకమూ ఉండాలి. ఆంధ్ర సాహిత్యములో లోకవ్యవహారము బాగా తెలిసిన కవులలో - తిక్కన, నాచనసోమన, పింగళిసూరన, చరిగొండ ధర్మన, శ్రీనాథుడు మొదలైనవారు ప్రసిద్ధులు. అందుకే వారి రచనలలో రాయబారాలు అద్భుతంగా రాణించాయి. 'వాణి నారాణి' - అని సగర్వంగా ప్రకటించుకొన్న పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్రుడికి లోకజ్ఞానం అంతగా లేదని ప్రముఖ విమర్శకులు టేకుమళ్ల అచ్యుతరావుగారు అభిప్రాయ పడ్డారు. ఇక మిగిలిన కవుల గురించి చెప్పవలసినది ఏముంది.

సంస్కృతంలో వాంచేశ్వర కవి మహిష శతకము - ప్రభులక్షణాలు మహిషములో చూపిస్తూ వ్యాజస్మతి శ్లేషానుప్రాణితమై చమత్కారంగా భాసించింది. కుమార సంభవములో కాళిదాసు కూడా కపటబ్రహ్మచారి సంభాషణను (5-72) వ్యాజస్మతిలో రమణీయంగా నిర్వహించాడు. శివుడు వపుర్విరూపాక్షుడనీ, అలక్ష్మ జన్ముడనీ, దిగంబరత్వమే అతని సంపద అనీ, వరులకు ఏ లక్షణాలు ఉండాలో అవేవీ ఆయనలో లేవనీ బ్రహ్మచారి నిందిస్తాడు. ఇది పైకి నిందయే కాని ఇందులో స్వామిస్తుతి కన్పిస్తుంది. పరమజ్ఞానానికి చివ్వామైన మూడవ కన్నువల్ల స్వామి విరూపాక్షుడైనాడు. అందరి జన్మవంటి జన్మ కాదాయనది. ఆయన జన్మ అగోచరమైనది. ఇది ఈశ్వర లక్షణం. అందువల్ల ఆయన అలక్ష్మజన్ముడైనాడు. దిక్కులే అంబరముగా కలిగిన వైభవము ఆయనది. అందువల్ల దిగంబరుడు. ఈవిధంగా వరులలో ఉండవలసిన మేలిమి గుణాలన్నీ ఆయనలో దండిగా ఉన్నాయనే స్తుతి భంగ్యంతరంగా ఈ నిందలో కనిపిస్తుంది. వండితారాయల భామినివీలానంలోను, సుభాషితరత్నభాండాగారములో లక్ష్మి స్వభావము గణించి గల శ్లోకాలలోను కొన్ని వ్యాజస్మతులు కన్పిస్తాయి.

భాగవతములో పోతన - శ్రీకృష్ణ నిందను వ్యాజస్మతిలోనే నిర్వహించాడు. రుక్మిణీ కల్యాణములోని - 'మాసరివాదవా మా పాపగోనిపోవ' - వంటి పద్యాలు వ్యాజస్మతిలో గట్టెక్కినవే. పల్నాటి సీమలో మంచినీళ్లు దొరకక శ్రీనాథుడు చెప్పిన - సిరిగలవానికి చెల్లును తరుణులు పదియాలువేలు తగపెండ్లాడనీ' - అన్న పద్యమూ, అట్లే ఒంటికన్నురాజు తిరుమల రాయలను స్తుతిస్తూ తెనాలి రామకృష్ణుడు చెప్పిన - అన్నాతి గూడ హరుడగు, అన్నాతిని గూడకున్న ససురగురుండో, అన్నా! తిరుమల రాయా! కన్నొక్కటి దక్కెగాని కౌరవ పతివే' - అన్న పద్యము వ్యాజస్మతికి మంచి ఉదాహరణలు.

తెలుగులో చాటువులలోను, శతకాలలోను వ్యాజస్మతి ఎక్కువగా కన్పిస్తుంది. కొన్ని శతకాలు కేవలము వ్యాజస్మతిలోనే నడిచాయి. అవి - 1. ఆంధ్రనాయక శతకము (కాసుల పురుషోత్తమకవి) 2. శత్రుసంహారము (కవిపేరు తెలియదు), 3. సింహాద్రి నారసింహశతకము (గోగులపాటి కూర్మనాథము), 4. భద్రగిరి శతకము (భల్లూ పేరయ్య), 5. బాలసుబ్రహ్మణ్యశతకము (బృహత్పతాకము నాగశాస్త్రి), 6. విశ్వనాథ శతకము (అమలాపురం సంన్యాసిరాజు), 7. శ్రీ విల్లూరు పార్వతీశ శతకము (వేములపాటి భాస్కర సుబ్బకవి) మొదలైనవి. కూచిమంచి తిమ్మకవి భర్గశతకములోను, జగ్గకవి భక్తమందార శతకములోను కొన్ని వ్యాజస్మతులు కన్పిస్తాయి. ఇలా ఎంత వ్రాసినా తరగని ఇసుకపాతర వంటిది ఈ అలంకారము. ఆధునికులలో విన్నకోట వేంకటరత్నశర్మ వంటివారు కొన్ని వ్యాజస్మతులు వ్రాసినా,

మాధవపెద్ది బుచ్చి సుందరరామశాస్త్రి గారు అందులో పోయిన పోకడలు ఆంధ్ర సరస్వతికి అద్దాల మేడలు. ఆయన వ్రాసిన ప్రస్తుత గ్రంథము మృత్యుంజయ శతకములోని వ్యాజస్తుతులు ఆంధ్రదేశమంతటా మారుమ్రోగు తున్నాయి.

మృత్యుంజయ శతకము 108 పద్యాలు ఉన్న శంకర స్తుతి. ఇందులో చాలా వరకు వ్యాజస్తుతి ఉంది. కవి తన కష్టాలు స్వామికి నివేదించడంతో పాటు ప్రజల కష్టాలను కూడా ఏకరువుపెట్టి కైలాసంలో ఇలాంటివి లేవు కదా అని పైకి నిందిస్తూ అంతర్లీనంగా స్తుతించడం ఇందలి ప్రధానాంశము. ఇది శతకమైనా కావ్యత్వాన్ని సాధించిన రచన. ఈ కవి వ్యాజస్తుతిలో ఈశ్వరుని స్తుతించిన జగత్ప్రసిద్ధమైన ఈ పద్యాన్ని చూడండి.

మ. మెద నాగయ్యకు నొక్కటే బుసబుసల్, మేనన్ సగంబైన యా
బిడతో నీకింక నెప్పుడున్ గుసగుసల్, వీక్షించి మీ చందమె
క్కుడ లేనంతగ నెత్తిపై రుసరుసల్ గంగమ్మకున్, నీ చెవిన్
బడబేలాగునా మా మొఱల్ తెలియదప్పా! మాకు మృత్యుంజయా! (5ప)

స్వామీ! నీ మెదలో నాగుపాము ఎప్పుడూ బుసలు కొడుతూనే ఉంటుంది. నీ దేహంలో సగభాగమైన పార్వతీదేవితో ఎప్పుడూ గుసగుసలాడుతూ ఉంటావు. మీ ఇద్దరి గుసగుసలు విని పట్టరాని కోపముతో నెత్తిమీద ఉన్న గంగమ్మ ఎప్పుడూ రుసరుసలాడుతూ ఉంటుంది. ఈ బుసబుసలు, గుసగుసలు, రుసరుసల మధ్య నా నసనసలు (మొఱలు) నీ చెవిలో ఎలా వెయ్యాలో తెలియదములేదప్పా - అని ఇందలి నింద.

శివునాజ్ఞ లేనిదే చీమైనా కుట్టదు. ఇన్ని బుసబుసలు, గుసగుసలు, రుసరుసల మధ్య అనేక వ్యగ్రతలతో ఉన్నప్పటికీ, స్వామీ! మిమ్మల్ని విస్మరించకుండా బాధ్యతగా అలించి పాలిస్తున్నావు. భక్తపాలన కళాశీలుడవైన నీకు నా నమస్సు - అని ఇందలి స్తుతి.

మనిషి భుక్తికోసం తప్పులు చేస్తూ, వాటిని సమర్థించుకోవడానికి దేవుడిని కూడా తృణీకరించే మానవ నైజాన్ని ఎత్తి చూపే ఈ పద్యాన్ని పరికించండి.

శా. ఏదో నీకొక దేవిగాని యింక నేవేవో సవాలక్ష లా
వాదేవీలయిపోయె మాకు, జరుగుంబాటెట్టు, లే కొండనో
లేదా యే గుహలోనో పట్టకొక జోలే దాగియుండంగ, మే
మే దేవుళ్లమొ, విశ్వమూర్తులమొ నీవే తెల్పు మృత్యుంజయా! (23ప)

ఒక దేవి (భార్య) తోనే ఉంటూ, ఒకరి జోలే పట్టక, ఏ కొండలోనో గుహలోనో నువ్వు కనబడకుండా ఉంటున్నావు. నువ్వు ఎక్కడో ఉంటూ మమ్మల్ని పట్టించుకోక పోవడం వలన, అక్కడా ఇక్కడా అన్న తేడా లేకుండా అన్నిచోట్లా తిరుగుతూ ఏదో ఒక విధముగా జీవనోపాధి చూసుకొంటూ సంచరించే మేమే దేవుళ్లమొ, విశ్వమూర్తులమొ కాని నీవెలా అవుతావో చెప్పు - అని నింద.

స్వామి అంతటివాడే ఒక దేవితో ఏ కొండలోనో, గుహలోనో ఉంటున్నాడు. సవాలక్ష లావాదేవీలతో జరుగుబాటు కోసం తప్పులు చేస్తూ, ఆ తప్పులు సమర్థించు కోవడం కోసము దేవుడిని కూడా తృణీకరిస్తూ మేము అహంకరిస్తున్నాము. ఎవరికీ కనబడకుండా సర్వాంతర్యామివై అన్నిచోట్ల సంచరిస్తూ మమ్మల్ని కాపాడే నీవే దేవుడివి విశ్వమూర్తివి కాని మేము కాదని ఇందలి స్తుతి.

ఉమ్మడి కుటుంబంలో తండ్రి కుటుంబ బాధ్యత వహిస్తూ ఉంటాడు. కొడుకులు సంపాదించి ఆయనకు ఇస్తుంటారు. ఇక్కడ కవిగారి ఉమ్మడి కుటుంబంలో శివుడు తండ్రి, కవిగారు కొడుకు. వీళ్ల ఇంట్లో గుడ్డలాటను చూడండి.

శా. పద్మల్ వ్రాసి గడించుకొన్న దెదియో పద్యమ్ము లచ్చందునన్
గ్రుద్దింపంగను దెచ్చిపెట్టి యిదిగో! కూర్చుంటి, నాయెద్ద నీ
యెద్దం గూడను సర్వమంగళము, నాకో నీకొ యీమీద నిల్
దిద్దన్ బాధ్యత వచ్చి తేల్చుకొనరాదే తండ్రి! మృత్యుంజయా! (37ప)

ఆ లెక్కలు ఈ లెక్కలు వ్రాసి సంపాదించిన డబ్బును కావ్యాన్ని అచ్చువేయించు కోవడానికి తెచ్చిపెట్టుకొని ఇదిగో ఇలా కూర్చున్నాను. నావద్ద, నీవద్ద కూడ సర్వమంగళమే (దరిద్రము) ఉంది. నువ్వు నా తండ్రివి కనుక ఇల్లు చక్కదిద్దాల్సిన బాధ్యత నీకూ ఉంది. రా! ఎవరము ఇంటిని చక్కదిద్దాలో తేల్చుకొందాము - అని కవి స్వామిని చొక్కా పట్టుకొని నిలేస్తున్నాడు.

పద్మలు వ్రాసి సంపాదించిన డబ్బు, నిన్ను స్తుతిస్తూ వ్రాసిన కావ్యాన్ని అచ్చు వేయించడానికి ఖర్చు పెడుతున్నాను స్వామీ! దాంతో అంతా సర్వమంగళము అవుతుంది. ఇక ఇల్లు ఎలా గడుస్తుంది. నీ వద్ద సర్వమంగళ (జగన్మాతయైన పార్వతీదేవి) ఉంది. నా తండ్రివి కనుక ఈ ఇంటిని నీవు కాకపోతే ఇంకెవరు చక్కదిద్దుతారు స్వామీ - అని ఇందలి అభ్యర్థన.

తండ్రికి తన బిడ్డలందరి మీద సమానమైన ప్రేమ ఉంటుంది. తక్కువ స్థితిలో ఉన్న బిడ్డ పట్ల కాస్త ప్రేమ ఎక్కువగానే ఉంటుంది. కానీ నీవేమిటి తండ్రి! దీన స్థితిలో ఉన్న నా పట్ల ఇంత అనాదరం చూపిస్తున్నావని కవి స్వామిని గట్టిగా అడుగుతున్న ఈ పద్యం చూడండి.

మ. ఒక లంబోదరుడైన పుత్రుకుడు మున్నున్నట్టిదే నీకు జా
లక కాఁబోలును సృష్టి జేసితివి యీ లంబోదరుం గూడ దీ
గకుఁ గాయల్ బరువౌన కాని, కుడుముల్ గల్పించి యవ్వాని కే
లోకొ యివ్వానికి నొక్కమైన యిడుముల్ మొల్పింతు మృత్యుంజయా! (19ప)

ఇంతకు ముందే బాసవంటి పెద్ద పొట్ట ఉన్న ఒక లంబోదరుడు (వినాయకుడు) నీకు కొడుకుగా ఉన్నాడు. ఆయనక్కడే నీకు సరిపోయినట్టులేదు. బుచ్చి సుందరరామ శాస్త్రి అనే ఈ లంబోదరుడిని కూడా సృష్టించావు. మా ఇద్దరివి పెద్దపొట్టలే. నీవే పోషించాలి మరి. తీగకు కాయలు బరువు కాదు కదా. ఆ లంబోదరునికి కుడుములు ఇచ్చావు. మరి ఈ లంబోదరునికి ఇడుములు (కష్టాలు, దరిద్రాలు) ఇచ్చావు. ఎందుకు స్వామీ - అని నింద.

స్వామికి అనుగ్రహం కలిగినప్పుడు కష్టాలు కలిగించి కర్మక్షయం చేస్తాడు. కర్మక్షయమయ్యాకే మోక్షం లభిస్తుంది. నిప్పులలోనే బంగారం నిగ్గుతేలుతుంది. ఆ ఇడుములు (కష్టాలు) అనుభవించిన తర్వాతనే కుడుములు (శుభాలు) లభిస్తాయని అర్థము. భాగవతములో వామనమూర్తి ఘట్టములో విష్ణుమూర్తి బ్రహ్మతో ఇలా చెప్పాడు.

బ్రహ్మన్ యమసుగృహ్ణామి తద్విశో విధునోమ్యహమ్ ।

యస్మదః పురుషః స్తబ్ధో లోకం మాం చావమన్యతే॥ (అష్టమ 22-24)

‘బ్రహ్మదేవా! నేను మనస్సులో ఎవరిని అనుగ్రహించాలని అనుకొంటానో వాని సంపదలనన్నిటినీ హరించి, కష్టాలు కలిగిస్తాను. లేకుంటే మనిషి ధనగర్వంతో కళ్లు నెత్తికెక్కి నన్ను, లోకాలను తృణీకరిస్తాడు’ - అని చెప్పాడు.

ఈ విషయాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని - కవి ఇప్పుడు ఇదుములు కల్గించి, తర్వాత నన్ను అనుగ్రహించ దలచిన స్వామికి నా నమస్సు - అని స్తుతిస్తున్నాడు.

ఈశ్వరతత్త్వములో అర్థనారీశ్వరము చాలా ఉత్కృష్టమైనది. కవి దానినీ పదిలిపెట్టలేదు. ఎలా ఎత్తిపొడుస్తున్నాడో చూడండి.

మ. ఉమ నీకిచ్చి వివాహమున్ సలిపినారో చెప్పు మా మేనకా
హిమవత్సర్వత రాజు, లేనటనసో నీవామె జేపట్టి యా
యమచేతన్ సవతాలు గంగమను మోయం జేయుచున్నావు పా
పము! దేహార్థమొసంగి నట్లోసంగి సేబాసయ్య! మృత్యుంజయా! (55వ)

మా మేనకా హిమవంతులు తమ కూతురు ఉమాదేవిని నీకిచ్చి పెండ్లి చేశారా? నిజం చెప్పు. ఏవో నాటకాలాడి ఆమెను పెండ్లి చేసికొన్నావు. ఆమెకు నీ దేహంలో సగభాగం ఇచ్చావు. అంతటితో ఊరుకొన్నావా? ఆయమ్మ చేతనే నెత్తిమీద సవతి గంగమ్మను మోపిస్తున్నావు. శభాష్ స్వామీ! - అని ఇందలి నింద. నిజానికి సంస్కృత కవులకు కూడా ఇంత గొప్ప ఊహ రాలేదు. ఏ నటనో - అన్న వాదంలో చాలా వ్యవహారముంది. ఉమను పెండ్లి చేసికోవడానికి ఎన్ని నాటకాలాడావు. సప్తఋషులను ఆమె తండ్రి హిమవంతుని వద్దకు పంపావు. నీ కూతురు పార్వతిని శివునికిచ్చి పెండ్లి చేస్తే జగన్మాత అవుతుందని, శివునికి రాణి అయితే దేవతలు ఆమె పాదాలకు కూడా నమస్కరిస్తారని, శివునికి నీవు మామవైతే ఎవరికీ నమస్కరించని ఆయన నీకు నమస్కరిస్తాడని - అమ్మో అమ్మో ఎన్ని మాటలు చెప్పించావు. చివరకు ఆమెను పెండ్లి చేసికొని ఆయమ్మ చేతనే సవతిని మోపిస్తున్నావే - అని ఎత్తిపొడుపు.

ఇందులో కవి అర్థనారీశ్వరత్వాన్ని ప్రౌఢంగా గుర్తు చేస్తున్నాడు. శక్తి లేనిచో శివుడు లేడు. శివుడు లేనిదే శక్తిలేదు. ఇదే అర్థనారీశ్వరతత్త్వము. దీనినే శంకర భగవత్పాదులు సౌందర్యలహరిలో అద్భుతంగా ప్రతిపాదించారు.

శ్లో॥ శివశృక్వా యుక్తో యది భవతి శక్తః ప్రభవతుం
న చేదేవం దేవో న ఖలు కుశలః స్పందితుమపి ।
అతస్త్వామారాధ్యాం హరిహరవిరించాదిభిరపి
ప్రభతుం స్తోతుం వా కథమకృతపుణ్యః ప్రభవతి ॥ (సౌందర్య, 1శ్లో)

తల్లీ! పరమశివుడు ప్రపంచ నిర్మాణ శక్తితో కూడినప్పుడే ప్రపంచమును సృష్టించగలడు. లేనిచో కదలను కూడా కదలలేదు. హరిహరబ్రహ్మదులే ఆరాధించే నిన్ను పూర్వజన్మలో ఏ కొంచెమైనా పుణ్యం చేయనివాడు ధ్యానించలేదని శంకరపాదులు అమ్మవారిని స్తుతించారు.

అద్భుతమైన ఈ అర్థనారీశ్వరతత్వాన్ని మన బుచ్చన్న కవి ఇక్కడ చూపించాడు. భగీరథుడు కోరినప్పుడు లోకకల్యాణము కొఱకు స్వామి గంగను తలపై ధరించవలసి వచ్చింది. అందులో అమ్మవారు కూడా పాలుపంచుకొన్నారు. అప్పుడే అది సాధ్యమయింది. అటువంటి అర్థనారీశ్వరుడు నన్ను

అనుగ్రహించుగాత - అని ఇందలి స్తుతి. (అర్ధనారీశ్వరతత్త్వ అంతరార్థాన్ని నాకు తెలిపిన మిత్రులు దా॥ వడ్డేపల్లి శ్రీనివాసరావు గారికి నా కృతజ్ఞతలు)

ఈవిధంగా వ్యాజస్మతి సౌందర్యాన్ని ఇక చాలుబాబోయ్ అన్వంతగా పోషించారు మన బుచ్చన్నకవి. చివరి పద్యాలకు వచ్చేసరికి వ్యాజస్మతి మందగించి, అది మధురభక్తిగా రూపాంతరం చెందింది. కొన్ని పద్యాలలో గీతాంజలి, భక్త చింతామణి శతకము (వసురాయ కవి) స్థాయి భావాలు కన్పిస్తాయి. 14, 82, 106 సంఖ్యలు గల పద్యాలలో భావకవిత్వపు జాడలు కన్పిస్తాయి. 10, 12, 13, 49, 50, 76, 81, 88, 89, 93, 97, 102, 103 సంఖ్యలు గల పద్యాలలో కవిగారి ప్రౌఢమైన శాస్త్ర పరిజ్ఞానం కన్పిస్తుంది. 17, 38, 46, 56, 63, 78, 39, 40, 41, 47, 48, 80, 83, 85, 86, 87 సంఖ్యలు గల పద్యాలలో కవియొక్క సొంతగోడు, జీవుని వేదన గోచరిస్తాయి.

ఇందలి శైలి అనర్గళ గంగా ప్రవాహము వంటిది. రచనలో దేశిపదాలు, పలుకుబడులు దండిగా తగులుతాయి. భాషలో మెత్తదనం, భావాలలో కొత్తదనం, పదబంధంలో గట్టిదనం ఈ కృతికి సహజాలంకారాలు. లావాదేవీలు (23, హంగామా (25), ఘక్త (32), రొక్కము (33), టికాణా (34) వంటి అన్యదేశ్యాలు, గాడిద తన్నులు, భోగాపురి బొల్లిమబ్బు విధము వంటి అరుదైన పలుకుబడులు కన్పిస్తాయి. చేసుక, రణపెంకె వంటివి అక్కడక్కడ తగిలినా మంచి రుచిగల కాఫీ వంటిది ఈ శతకము.

భీమఖండములో - 'ఎల్లన్ శిష్యులఁగొంచు వత్తున్' (2+20) - అని ఒక ప్రయోగం ఉంది. ఇందలి 'ఎల్లన్ శిష్యుల' - అన్నది చాలా చర్చకు గురయింది. బాలవ్యాకరణనియమము (సంధి-24) ప్రకారము ఇది ఎల్లశిష్యుల - అవుతుంది. ఎల్లన్ శిష్యుల - కాదు. ఎల్లశిష్యుల - అంటే గణభంగమవుతుంది. బందారు తమ్మయ్య వంటివారు శ్రీనాథుడు కన్నడ సంప్రదాయం ప్రకారం దీనిని 'ఎల్లాశిష్యుల' - అని ప్రయోగించి ఉంటాడని ఊహించారు. మరి కొందరు ఎల్లశిష్యుల - అని ప్రయోగించి ఉంటారని భావించారు. ఈ శతకంలో కూడా 'ఎల్లన్ నీవయి పోయి (105 ప)- అన్న ప్రయోగం ఒకటి ఉంది. దీనికి అనంతర వ్యాకర్తలు గతిని కల్పించారు.

ఈ గ్రంథములో నేను చేసిన ఒండు, రెండు సవరణల గుఱించి చెప్పవలసి ఉంది. 22వ పద్యంలో - 'ఈ నాకే యని కాదు, నీకయినఁగానీ నేటి కాలానఁ బూర్ణానుస్వారము ముష్టియేని కనంబన్ దాన' - అని ఉంది. 'కనంబన్ దాన' లో ఒక మాత్ర లోపించి గణభంగం జరిగింది. దానిని - 'కననంబన్ దాన' అని దిద్దాను. 48వ పద్యంలో 'రేజాము' అన్న పదం నాకర్థం కాలేదు.

40వ పద్యంలో - 'నడిగోదావరి లోపలన్ బయన మట్టెన్నాళ్లు సాగించెనో' - అని ఉంది. ఇందులో యతి భంగమయింది. ఇక్కడ కవి దృష్టిలో 'న' కు - 'న్నా'కు యతి. కాని యతిస్థానంలో 'ఎ' - పడింది. ఈ ప్రమాదం ప్రాచీన కవులలో కూడా కన్పిస్తుంది.

మ. అతను క్రీడ రహించుటలో చెలులకిక్లి యానముల్ పొందుటల్

- వసుంధరా పరిణయము 3-110

కవిదృష్టిలో 'అ' కు - 'యా'కు యతి. కానీ పద్యంలో 'అ' కు - 'ట్లీ' లోని 'ఈ' కి మైత్రి జరిగింది. శశాంక విజయము పూర్వప్రతులలో -

గీ. తురగములనెక్కి యుద్ధసన్నద్ధులగుచు (5-16)

- అని ఉంది. ఇక్కడ కవి దృష్టిలో 'తు' కు - 'ద్దు' కు యతి. కానీ యతి స్థానాన్ని 'న్న' - ఆక్రమించింది. ఎమెస్కో ప్రతిలో దీనిని - 'నాగములనెక్కి యుద్ధ సన్నద్ధులగుచు' - అని దిద్దారు. పద్యకవులకిది అనుభవమైన విషయమే. అందువలన పై పద్యపాదాన్ని 'పయనమెన్నాళ్ళిట్లు సాగించెనో' - అని దిద్దాను. 60వ పద్యంలో ఇటువంటి యతియే ఉంది. కాని దిద్దలేదు. అచ్చుతప్పులు కారణంగా గణభంగము జరిగిన కొన్ని చోట్ల సవరణలు చేశాను. కవి ఇష్టపడి యతిస్థానంలో ప్రయోగించిన ఎఱిగించన, ద-డ యతులు, వ్యావహారికరూపాలు, క్షార్థకీకారాలు మొదలైనవాటిని నేను దిద్దలేదు. అది పరిష్కర్త పనిగాదు.

బుచ్చి సుందరరామశాస్త్రి గారు 1895లో గుంటూరు జిల్లా బ్రాహ్మణకోడూరు గ్రామంలో జన్మించారు. ఆయన తండ్రి శంకరశాస్త్రి రామభక్తుడు. మంచి పౌరాణికుడు. ఆయన వద్ద బుచ్చన్నగారు భారత, భాగవతాది పురాణాలు, కావ్యాలు చదువుకొన్నారు. సంగీతం నేర్చుకొన్నారు. 1910 ప్రాంతంలో కడియంలో చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారి వద్ద శుశ్రూష చేసి మాఘము, కౌముది చదువుకొన్నారు. చెళ్లపిళ్ల దంపతులు బుచ్చన్నను ఇంటిలో పెట్టుకొని కన్నకొడుకులా ఆదరించారు. చెళ్లపిళ్ల వారి మూడవ కొడుకును ఆడిస్తూ, తనకు నచ్చినప్పుడే పాఠము చదువుతూ బుచ్చన్న కాలక్షేపం చేసేవాడు. చెళ్లపిళ్లవారు మోహనరాగంలో పద్యాన్ని ఎత్తికొనేవారు. అదే వారి శిష్యులకు, జాషువా వంటివారికి ఒరవడి అయింది. కాని బుచ్చన్నగారు నాదనామక్రియ అన్న రాగంలో ముక్కుతో పద్యాలు ఇంపుగా పాడేవారు. అదొక తరహాలో ఆయన ఆకర్షణీయంగా పద్యం పాడుతూ ఉంటే సభ సద్గుమణిగేది. ఇతనిని గుఱించి చెళ్లపిళ్లవారు - "నాకు శిష్యుడై కూడా నా చదువు ధోరణి యితర శిష్యులతో పాటుగా నీతడనుకరించు వాడు కాదు. ఇతని చదువు ఫక్కి మిక్కిలి శ్రావ్యముగా నుండును. ఇతని కవిత్వము కేవలము కొత్తపోకడలతో రుచ్యముగా నుండును. ఒకరి త్రోవకు బొత్తిగా లేఖినిని నడువని వాడగుటచే నీతని కవితకు గ్రంథచార్యదోషము లేశమును తగులదు. ఈ కవిత్వ స్వారస్యమట్టిది. తన్మయత్వము సర్వత్ర కవికి స్ఫురించు చుండును" - అని (బృందావనము పీఠిక పుట 3) అభిప్రాయపడ్డారు.

బుచ్చన్నగారు విద్యవ్రేలి. జాతీయవాది. సంస్కరణ భావాలు గల రచయిత. ఆయన చాటువులు, సినిమా తారల మీద వ్రాసిన పేరడీలు హాస్యరసభరితాలై ప్రసిద్ధి గాంచాయి. స్వరాజ్య సమస్యపైన, హరిజన సమస్యపైన ప్రచార గీతాలు వ్రాశారు. 'అంటరాని వారెవరో కాదు - మావెంటరాని వారే' - అన్న ఆయన ప్రచారగీతం చాలా ప్రసిద్ధికెక్కింది.

ఆయన కావ్యాలు కూడా చాలా వ్రాశారు. అందులో సతీస్పృతి (1932), మృత్యుంజయము (1945), ఉమర్ఖయ్యామ్ (1946), శృంగార చాటువులు (1946), శబరి (1945), పంచవటి (1948), అశోకము (1948), చిత్రకూటము (1949), కళాతపస్వి (1950) - అచ్చుపడ్డాయి. శారద, ప్రణయలీల అన్న కావ్యాలు అచ్చు కాలేదు. భారతానికి చెందిన సంజయరాయబారము, కొన్ని ఘట్టాలు వ్రాశారు కానీ అవన్నీ అచ్చుకాలేదు. రామాయణం లోని ప్రధాన కథాఘట్టాలను చిన్న చిన్న కావ్యాలగా వ్రాసి, వాటిని రామాయణ మహాకావ్యంగా తీసికొని రావాలనుకొన్నాడు. శబరి, పంచవటి, అశోకము, చిత్రకూటము లను చిన్న చిన్న గ్రంథాలుగా ప్రచురించారు. శూర్పణఖ, ఋష్యమూకము, మిథిల మొదలైన కథాఘట్టాలను చిన్న చిన్న కావ్యాలగా వ్రాశారు కానీ అవి అచ్చుకెక్కకముందే ఆయన గతించారు. అవన్నీ అచ్చుపడి, రామాయణ మహాకావ్యంగా వచ్చి ఉంటే తెలుగువారికి పోతన రామాయణము వ్రాయలేదే అన్న వెలితి ఉండేది కాదు.

బుచ్చన్నగారికి చిన్నవయస్సులోనే భార్యావియోగం కలిగింది. అప్పటికి ఆ దంపతులకు ముగ్గురు ఆడపిల్లలు. ఇంట్లో ముసలి తల్లి. దానికి తోడు నిత్యదారిద్ర్యము. ఇల్లాలు పోయిన బాధతో ఆయన సతీస్మృతి - అన్న కావ్యం వ్రాశాడు. ఆ పద్యాలు మొదట భారతిలో అచ్చుపడ్డాయి. అందలి - 'జ్వరతీవ్ర తీవ్రతా త్వరమాణ హృద్యంత్ర చరమనాడీ హరాస్తంభనములు' - అన్న పద్యాన్ని చూచి మహాకవి కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు గారు - ఎవడీ సుందరరాముడు. ఇంత ప్రౌఢకవి ఇన్నాల్లు ఎక్కడ దాంకొన్నాడు' - అని ఆశ్చర్యపోయారు. ఆ తర్వాత గుంటూరు నవ్యసాహిత్యపరిషత్తు లో విశ్వనాథవారు బుచ్చన్నగారిని కాటూరి వారికి పరిచయం చేశారు. కాటూరివారి సాంగత్యము బుచ్చన్నగారి సాహిత్యాన్ని ప్రౌఢతరం చేసింది. అంతకు ముందు ప్యారడీ కవిత్వము, హాస్యపద్యాలు వ్రాసి హాస్యకవిబ్రహ్మగా ప్రసిద్ధికెక్కిన ఆయనకు కాటూరి సాంగత్యం పంచవటి, శబరి, చిత్రకూటము వంటి ప్రౌఢసాహిత్యాలను వ్రాయించింది. ఆ గౌరవంతోనే ఆయన కాటూరివారిని 'బాబుగారూ' అని పిలిచేవారు. కాటూరి వారి పరిచయం ఆయనకు కృష్ణా దర్బారులో స్థానం కల్పించింది.

కృష్ణా దర్బారు ఆధునిక భువన విజయము వంటిది. అందలి రాయలు ముట్లూరు కృష్ణారావుగారు. కృష్ణా పత్రిక కార్యాలయము జమ్మపాకలో నిర్వహించేవారు. దర్బారియులు దీనిని జమ్మమసీదు అని పిలిచేవారు. అనాటి గట్టి పండితులు, కవులు, గాయకులు, కళాకారులు చాలావరకు కృష్ణాదర్బారును దర్శించి ధన్యులైనవారే. కాటూరివారు దర్బారు శాయరు (అస్థానకవి). ఆయన తమ కవిత్వపు పన్నీటిజల్లులు కురిపించేవారు. కాటూరివారి వెంట సూర్యుని నీడలా బుచ్చన్నగారు కూడ దర్బారుకు వచ్చేవారు. అప్పటి ఆయన రూపాన్ని కాటూరివారు అక్షరాలలో ఇలా చిత్రించారు.

“విశాలమైన ఆ ఫాలతలము, ఎత్తయిన కనుబొమ్ములు, కొట్టవచ్చినట్లుండు ఆ ముక్కు, శరీరమునకు స్థాల్కమాపాదించు ఆ బొజ్జయు - ఎగద్రోయ దిగజారు నెద్ది మాధవపెద్ది” అని ఆయన చెప్పుకొనినట్లే - “ఎంత లాగినను బొడ్డు క్రిందికి జారిపోవు ఆ పంచెకట్టు - అడుగో! మా సుందరరామ వామనుడు! పరధ్యానముగా ఒక్కొక్క అడుగే వేసికొనుచు నడచివచ్చు చున్నట్లే ఉన్నది. బొత్తములు లేని ఆ చొక్కా, ఎంత తుడిచిననూ ఊటలూరు ఆ పొడుము చారికలు, మడిచి చంకను బెట్టికొన్న ఆపై పంచెయు, అయ్యో! ఆ యవతారము తలచుకొనినచో నవ్వువచ్చును. మఱి సారస్వత తేజము ఉట్టిపడెడి ఆ ఫాలతలము చూచినచో ముద్దువచ్చి చేతులు మోడ్చ బుద్ధిపుట్టును” - సాహిత్యదర్శనము పుట 102.

అలా వచ్చి దర్బారులో ఒకప్రక్కన కూర్చునేవారు. ఎవరేమన్నా త్వరగా జవాబు చెప్పేవారు కాదు. ముక్కుతుడుచుకోవడమే ఆయన ముఖ్య కార్యక్రమంగా ఉండేది. ఆయనను చూడగానే అందరూ నవ్వుకొనేవారు. ఆ సందర్భంలోనే కాటూరివారి సైగతో - ఆయన తన పంచవటి, ఉసురీఖయ్యామ్ కావ్యాల నుండి పద్యాలను నాదనామక్రియా రాగంలో ఎత్తుకొనేవారు. దాంతో ఆ నవ్వులు అగి సభ సద్దమణిగేది. దర్బారంతా నాదనామక్రియారాగంలో తడిసి ముద్దయ్యేది. కంచు కంఠముతో ఆయన గంటలు గంటలు వినిపిస్తూ ఉంటే, ఎప్పుడు పొద్దుపోయేదో తెలిసేది కాదు. పొద్దు పోయాక, దర్బారు ముగిశాక ఇంటికి వెళుతూ ఉంటే దారిలో కూడ కాటూరివారిని వెంబిస్తూ పసిపిల్లాడిలా ఆనందంగా పద్యాలు వినిపిస్తుండేవాడు. ఆ హడావుడిలో పొడుముకాయో, ముక్కు తుడుచుకొనే చేతిగుడ్డో, పై పంచో దారిలో పోగొట్టుకొనేవాడు. పద్యగానంలో అంతగా ఆయన మైమరచిపోయేవారు.

జీవితంలో ఆయన దుర్భరమైన దారిద్ర్యాన్ని అనుభవించాడు. ఈ లోకము, జీవితము

అంతా ఆయనకు ఒక కలలాగా అనిపించేది. ప్రణవ మంత్రసిద్ధమైన చిత్తుఖము, కావ్యరస పరాయణత్వము - ఈ రెండే ఆయనకు సత్యంగా తోచేవి. మిగతా విషయంలో నిర్లక్ష్యంగా ఉండేవాడు. అందువలన కూతుళ్లు, బంధువులు ఆయనను మమకారహీనుడని, ఆయనది కపట ప్రేమ అనీ అనుకొనేవారు. ఆయన స్వభావం తెలిసినవారు మా బుచ్చన్న వట్టి వెట్టిబాగులవాడని అనుకొనేవారు.

ఆయనకు తలలో ఎప్పుడూ ఏదో ఘంటానాదము వలె వినిపిస్తూ ఉండేది. ఆ ధ్వని ఆయనకు ఎంతో సుఖాన్ని ఇస్తుండేది. దానినే 'నాలో కొన్ని దినాల నుండి ఎవడో నాగస్వరంబూదుచున్' - అని మృత్యుంజయుము (103ప) లో బయటపెట్టాడు. ఆయన ప్రణవ మంత్ర పరాయణుడు. 'నావంబోలె ప్రయాణమైనది మహానంద ప్రవాహమ్ములో భావంబెక్కడికో' (107ప) అనీ, ఏరో వెన్నెల చీకటుల్ గలసినట్లీ పర్వతాగ్రాన సున్నారే. ఒక్కరిలోన ఇంకొకరు లీనంబౌచునున్నటులు, వేటొచున్నటు కానుపించెదరె. కానీ వారికే వారు పట్టిరే ఆది పురాణ దంపతులు కారే వారు (108 పద్యం) - అంటూ ఈ కృతిలోనే దివ్యానుభూతిని ప్రకటించారు. ప్రకృతి పురుషుల లీల నింత స్పష్టముగా దర్శించిన లోతైన చూపులు బుచ్చన్న కవివి.

బుచ్చన్నగారి పద్యాలు జగత్ప్రసిద్ధమయ్యాయి కాని ఆయనకు దక్కిన గౌరవాలు అంతంత మాత్రమే. విజయవాడలో రసజ్ఞులు ఆయనకొక గొప్ప సత్కారము చేసి, చేతికి స్వర్ణఘంటాకంకణము తొడిగారు. అథశాస్త్ర రహస్యాలును, ప్రకృతిశాస్త్ర విశేషాలును సూక్ష్మదృష్టితో పరిశీలించి, వాటిని హాస్యరసములో ముంచి, సులభసుందరముగా కంటిముందు నిలిపే ఆయన కవనమార్గము చెళ్లపిళ్లవారిని విస్మయపరిచేది. అందుకే ఆయన - 'తన త్రోవ తాను నిర్మించుకొనిన సుందరరామశాస్త్రి నిజముగ స్వయంవృత్తి' - అని ప్రశంసించారు. బందరు హిందూకాలేజీలో తన అధ్యక్షతన వర్ధిల్లిన సన్మానసభలో బుచ్చన్నకవికి "స్వయంవృత్తి" - అన్న బిరుదప్రదానం చేశారు. ఆ సభలో నాటి సాహిత్య దిగ్గజాలు చాలామంది పాల్గొని ఆయనను ఆశీర్వదించారు. కాటూరివారు

మ. కవితావీధుల గోడుబిళ్లలను బొంగ్రాలాడు కోడూరి మా
ధవ పెద్దింటికి బుచ్చి సుందరుడవై, త్వత్కావ్య గంగార్పురే
కవినైరోచన రాజ్యచక్రమొక యంగన్ జుట్టి మిమ్ముట్టగా
నవురా! సుందర రామ వామన! స్వయం వృక్షుండ వైనావురా

అంటూ అరడజను ప్రశంసా వద్యాలను చదివి ఆశీర్వదించారు. బుచ్చన్న గారి జీవితగ్రంథంలో ఆ సభ ఒక బంగారు పుట.

ఇక ఈ మృత్యుంజయ శతకం - లోకంలో మృత్యుంజయుముగా, మృత్యుంజయ స్తవముగా ప్రసిద్ధికెక్కింది. మృత్యుంజయుడు అంటే మృత్యువును జయించినవాడు, శివుడు అని అర్థం. మృత్యువు నుంచి రక్షించమని - త్ర్యంబకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనం ఉర్వారుకమివ బంధనాత్ మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్ - అని ఒక ప్రసిద్ధ మంత్రం ఉంది. మృత్యువు అంటే భౌతికంగా చనిపోవడమని స్థూలార్థం. కాని ఒక లక్ష్యము, కార్యసాధన, భక్తి, తపస్సు, చేతనత్వము లేనివారు మృతప్రాయులు. అందువలన లక్ష్యసిద్ధిని కలిగించేదే మృత్యుంజయ మంత్రం.

చేబ్రోలు చిన్నయబ్రహ్మకవి రాణుహేంద్రవర మార్కండేయ మృత్యుంజయ అన్న శతకం వ్రాసి మల్లంపల్లి శరభయ్య శర్మగారికి వినిపించారు. ఎవరి కవితాన్ని అంతగా మెచ్చని శర్మగారు

బుచ్చన్నగారి మృత్యుంజయం నుంచి - ఒక లంబోదరుడు, మెడనాగయ్యకు పద్యాలు, అందలి స్వారస్యం వినించి ఇలా ఉందాలి పద్యాలు - అని అన్నారు. చెళ్లపిళ్లవారు, తెన్నేటి నారాయణశర్మ, వింజమూరి లక్ష్మీనరసింహారావు, ఆదిభట్ల నారాయణదాసు వంటి విద్వాంసులు మృత్యుంజయ శతకాలు వ్రాశారు. వాటికంత ప్రసిద్ధి లేదు. బుచ్చన్నగారి మృత్యుంజయమే వాసికెక్కింది. మైత్రీ భక్తికి దారితీయడం, భక్తి అమృతత్వాన్ని ప్రసాదించడం, చివరకు భక్తి దీప్తవంతమవడం అన్నవి ఒక క్రమ పరిణామంగా బుచ్చన్నగారు తీర్చిదిద్దడంతో ఈ శతకానికి కావ్యత్వం సిద్ధించింది.

శివనామం జపించి, అది విశ్వగానంగా, బ్రహ్మగానంగా వ్యాపించగా (101ప), ఆ మహానంద ప్రవాహంలో తన హృదయనావలో ప్రయాణించి, ఆదిపురాణ దంపతలను దర్శించి తన్మయుడైన బుచ్చన్నకవి 1950 ఫిబ్రవరి 6వ శివసాయుజ్యం పొందారు. ఆయన తన పాదాలకర్పించిన మృత్యుంజయాన్ని ఆ శివయ్య మాత్రం మరచిపోలేదు. విశ్రాంత భూగర్భ శాస్త్రోపన్యాసకులు, సంస్కృత మహాకావ్య వ్యాఖ్యాత, అర్హవాఙ్మయ కేంద్రంగా భాసిస్తున్న శ్రీ రావి మోహనరావుగారి రసస్ఫోరకమైన మన్సిష్టులో - తాను తియ్యతియ్యగా తిట్టించుకొన్న ఈ స్వపలోని ఒక అనర్హపద్యరత్నాన్ని జారవిడిచాడు. ఆ పద్యరత్న కాంతులలో ఆయన హృదయమందిరం దివ్యమయమయింది. దాంతో ఈ గ్రంథం సర్వాంగసుందరంగా అచ్చయి ఇప్పుడు ఆంధ్ర వాఙ్మయాన్ని శివగానమయం చేస్తున్నది. నాకు ఈ నాల్గుముక్కలు వ్రాసే భాగ్యం కల్పించిన ఆ శివయ్యకు, ఈ మోహనయ్యకు నా ఏటికోళ్లు...

శక్తి మంత్రం

ఓం తేజోఽసి తేజో మయి దేహి । వీర్యంసి వీర్యమ్ మయి దేహి । బలమసి బలం మయి దేహి ।
ఓంఽసి ఓంఽ మయి దేహి । మన్మథంసి మన్మథం మయి దేహి । సహాఽసి సహా మయి దేహి ॥

ఓం ॥

తేజః = ఆత్మశక్తిగా; అసి = ఉంటున్నావు; మయి = నాకు; తేజః = ఆత్మశక్తిని; దేహి = ప్రసాదించు; వీర్యమ్ = సంయమశక్తి; బలమ్ = శరీరశక్తి; ఓంఽ = దివ్యశక్తి; మన్మథః = ధైర్యం; సహా = సహనం.

శివ మంత్రం

ఓం నమః శంభవే చ మయోభవే చ నమః శంకరాయ చ
మయస్కరాయ చ నమః శివాయ చ శివతరాయ చ ॥ ఓం ॥

శంభవే చ = ప్రపంచ ఆనందంగాను; మయోభవే చ = మోక్ష ఆనందంగాను; శంకరాయ చ = ప్రాపంచిక ఆనందాన్ని ఇచ్చేవాడూ; మయస్కరాయచ = మోక్ష ఆనందాన్ని ఇచ్చేవాడూ; శివాయ చ = మంగళ స్వరూపుడూ; శివతరాయ చ = శివమయం గావించేవాడూ; నమః = నమస్కారము.

బగలాముఖీ మన్తధ్యానమ్

ॐ

నమో భగవత్యై పీతాంబరాయై
హ్రీం హ్రీం సుముఖి బగలే విశ్వమేతం
వశం కురు కురు స్వాహా

శ్లో॥ శృణ్వతో బగలామస్తం యేన సంవదనం భవేత్ ॥

శ్లో॥ ప్రణవానై నమో దత్వా భగవత్యై తతోఽపి చ ।
పీతామ్బరాయై చోద్ధృత్య త్రపాయుగ్మం తతః పరమ్ ॥

శ్లో॥ తతశ్చ సుముఖి ప్రోచ్య బగలే తదనంతరమ్ ।
విశ్వమేతం వశం ప్రోచ్య కురుయుగ్మం శిరోఽపి చ ॥

శ్లో॥ ఏకత్రింశాక్షరో మన్త్రో జగద్వశ్యకరః ప్రియే ।
నిగద్యమానమస్మాస్త్వం ధ్యానమప్యవధారయ ॥

✱ ✱ ✱

శ్లో॥ గౌరీ పీతామ్బరధరా పీతస్రగనులేపనా ।
రత్నసింహాసనగతా రత్నాలంకారభూషితా ॥

శ్లో॥ త్రినేత్రా చంద్రశకలవిరాజితలలాటికా ।
సౌందర్యసారవిజితజగల్లావణ్యపుష్పకా ॥

శ్లో॥ చతుర్భుజాఙ్ముశవరే దక్షిణే బిభ్రతీ కరే ।
తదైవ ధారయన్తీ చ వామే దీపాభయే కరే ॥

శ్లో॥ ధ్యాతవ్యా భక్తిభావేన వశ్యకర్మ చిక్రీక్షతా ।

- మహాకాలసంహితా, కామకలాకాలీఖండః - అష్టమః పటలః

✱ ✱ ✱

(1. శిరోబీజమ్ = స్వాహా, 2. త్రపా = హ్రీం)

కమలా స్తోత్రం (దశమహావిద్య)

- శ్లో॥ ఓంకారరూపిణీ దేవి విశుద్ధసత్త్వరూపిణీ ।
దేవానాం జననీ త్వం హి ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 1
- శ్లో॥ త్వన్మాత్రం చైవ భూతాని తవ వక్షఃస్థలం స్మృతమ్ ।
త్వమేవ వేదగమ్యా తు ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 2
- శ్లో॥ దేవదాసవగంధర్వయక్షరాక్షసకిన్నరః ।
స్తూయసే త్వం సదా లక్ష్మీ ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 3
- శ్లో॥ లోకాతీతా ద్వైతాతీతా సమస్తభూతవేష్టితా ।
విద్యజ్ఞసక్తిర్నితా చ ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 4
- శ్లో॥ పరిపూర్ణా సదా లక్ష్మీ త్రాత్రీ తు శరణార్థిణు ।
విశ్వాద్యా విశ్వకర్త్రీ చ ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 5
- శ్లో॥ బ్రహ్మరూపా చ సావిత్రీ త్వద్విప్ర్యా భాసతే జగత్ ।
విశ్వరూపా వరేణ్యా చ ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 6
- శ్లో॥ క్షిత్త్యప్తేజోమరుద్వ్యోమపంచభూతస్వరూపిణీ ।
బంధాదేః కారణం త్వం హి ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 7
- శ్లో॥ మహేశే త్వం హైమవతి కమలే కేశవేఽపి చ ।
బ్రహ్మణః ప్రేయసీ త్వం హి ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 8
- శ్లో॥ చండీ దుర్గా కాళికా చ కౌశికీ సిద్ధిరూపిణీ ।
యోగినీ యోగగమ్యా చ ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 9
- శ్లో॥ బాల్యే చ బాలికా త్వం హి యౌవనే యువతీతి చ ।
స్థావిరే వృద్ధరూపా చ ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 10
- శ్లో॥ గుణాతీతా గుణమయీ చాద్యా విద్యా సనాతనీ ।
మహత్తత్త్వాదిసంయుక్తా ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 11
- శ్లో॥ తపస్వినీ తపఃసిద్ధిః స్వర్గసిద్ధిస్తదర్థిణు ।
చిన్మయా ప్రకృతిస్తం తు ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 12
- శ్లో॥ త్వమాదిర్జగతాం దేవి త్వమేవ స్థితికారణమ్ ।
త్వమంతే నిధనస్థానం స్వేచ్ఛాచారా త్వమేవ హి ॥ 13
- శ్లో॥ చరాచరాణాం భూతానాం బహిరంతస్త్వమేవ హి ।
వ్యాప్యవ్యాపకరూపేణ భాసి త్వం భక్తవత్సలే ॥ 14
- శ్లో॥ త్వన్మాయయా హృతజ్ఞానా నష్టాత్మానో విచేతనః ।
గతాగతం ప్రపద్యంతే పాపపుణ్యవశాస్సదా ॥ 15

- శ్లో॥ తావత్సత్యం జగద్భూతి శుక్తికారజతం యథా ।
యావన్న జ్ఞాయతే జ్ఞానం చేతసా నాన్వగామినీ ॥ 16
- శ్లో॥ అజ్ఞానాత్మ సదా యుక్తః పుత్రదారగృహాదిషు ।
రమంతే విషయాన్సర్వానంతే దుఃఖప్రదం ధ్రువమ్ ॥ 17
- శ్లో॥ త్వదాజ్ఞయా తు దేవేశి గగనే సూర్యమండలమ్ ।
చంద్రశ్చ భ్రమతే నిత్యం ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 18
- శ్లో॥ బ్రహ్మేశవిష్ణుజననీ బ్రహ్మఖ్యా బ్రహ్మసంశ్రయా ।
వ్యక్తావ్యక్తా చ దేవేశి ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 19
- శ్లో॥ అచలా సర్వగా త్వం హి మాయాతీతా మహేశ్వరి ।
శివాత్మా శాశ్వతా నిత్యా ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 20
- శ్లో॥ సర్వకార్యనియంత్రీ చ సర్వభూతేశ్వరీ శుభా ।
అనంతా నిష్కాలా త్వం హి ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 21
- శ్లో॥ సర్వేశ్వరీ సర్వపంద్యా చాచింత్యా పరమాత్మికా ।
భుక్తిముక్తిప్రదా త్వం హి ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 22
- శ్లో॥ బ్రహ్మణీ బ్రహ్మలోకే త్వం వైకుంఠే సర్వమంగళా ।
ఇంద్రాణీ చామరావత్యామంబికా వరుణాలయే ॥ 23
- శ్లో॥ యమాలయే కాలరూపా కుబేరభవనే శుభా ।
మహానందాగ్నికోణే చ ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 24
- శ్లో॥ నైర్మత్యాం రక్తదంతా త్వం వాయువ్యాం మృగవాహినీ ।
పాతాళే వైష్ణవీరూపా ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 25
- శ్లో॥ సురసా త్వం మణిద్వీపే చైశాన్యాం శూలధారిణీ ।
భద్రకాళీ చ లంకాయాం ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 26
- శ్లో॥ రామేశ్వరీ సేతుబంధే సింహలే దేవమోహినీ ।
విమలా త్వం చ శ్రీక్షేత్రే ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 27
- శ్లో॥ కాళికా త్వం కాళిఘాటే కామాఖ్యా నీలపర్వతే ।
విరజా చౌద్రదేశే త్వం ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 28
- శ్లో॥ వారాణస్యామన్నపూర్ణా చాయోధ్యాయాం మహేశ్వరీ ।
గయాసురి గయాధామ్ని ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 29
- శ్లో॥ భద్రకాళీ కురుక్షేత్రే త్వం చ కాత్యాయినీ వ్రజే ।
మహామాయా ద్వారకాయాం ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 30
- శ్లో॥ క్షుధా చ సర్వజీవానాం వేలా త్వం సాగరస్య హి ।
మహేశీ మధురాయాం చ ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 31

- శ్లో॥ రామస్య జానకీ త్వం చ శివస్య మనమోహినీ ।
దక్షస్య దుహితా చైవ ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 32
- శ్లో॥ విష్ణుభక్తిప్రదా త్వం చ కంసాసురవినాశినీ ।
రావణనాశినీ చైవ ప్రసన్నా భవ సుందరి ॥ 33
- ఫలశ్రుతి : శ్లో॥ లక్ష్మీస్తోత్రమిదం పుణ్యం యః పఠేద్భక్తిసంయుతః ।
సర్వజ్వరభయం నశ్యేత్సర్వవ్యాధినివారణమ్ ॥
- శ్లో॥ ఇదం స్తోత్రం మహాపుణ్యమాపదుద్ధారకారణమ్ ।
త్రిసంధ్యమేకసంధ్యం వా యః పఠేత్సతతం నరః ॥
- శ్లో॥ ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో సంకటేభ్యస్తథైవ హి ।
ముచ్యతే నాత్ర సందేహో భవి స్వర్గే రసాతలే ॥
- శ్లో॥ సమస్తం చ తథా చైకం యః పఠేద్భక్తితత్పరః ।
స సర్వదుస్తరం తీర్త్వా లభతే పరమాం గతిమ్ ॥
- శ్లో॥ సుఖదం మోక్షదం స్తోత్రం యః పఠేద్భక్తిసంయుతః ।
స హై కోటితీర్థఫలం ప్రాప్నోతి నాత్ర సంశయః ॥
- శ్లో॥ ఏకా దేవీ తు కమలా యస్మిన్స్తుష్టా భవేత్సదా ।
తస్మాత్సాధ్యం తు దేవేశి నాస్తి కించిజ్జగత్త్రయే ॥
- శ్లో॥ పరనాదపి స్తోత్రస్య కిం న సిద్ధ్యతి భూతలే ।
తస్మాత్స్తోత్రవరం ప్రోక్తం సత్యం త్వం బ్రూహి పార్వతి ॥

॥ ఇతి శ్రీకమలా స్తోత్రం సంపూర్ణమ్ ॥

(హై = సంబోధనమ్, ఓయి)

✱ (అక్షరదోషరహితం) ✱

వారాహ్య మస్త్రధ్యానమ్

ఓం

నమో భగవత్యై వారాహరూపిణ్యై
చతుర్దశభువనాధిపాయై వారాహ్యై భూపతిత్వం మే దేహి
దాపయ స్సాహా ।

ధరిత్రీధరణే ధీరామాకర్ణయ ఇతః పరమ్ ।

564

తారం నమః సమాఖాప్య భగవత్యై తతో వదేత్ ।

వారాహ ఇతి చోద్ధృత్య రూపిణ్యై తదనస్తరమ్ ॥

565

తతశ్చతుర్దశ ప్రోచ్య కీర్తయేద్ భువనా తతః ।

ధిపాయై సమనూర్ధ్వత్య వారాహ్యై తదనస్తరమ్ ॥

566

భూపతిత్వం తతః ప్రోచ్య మే దేహి తదనస్తరమ్ ।

దాపయానస్తరం వహ్నిజాయాన్తో మనురీరితః ॥

567

ఘననీలఘనాకారాం ఖర్వస్థూలకలేవరామ్ ।

హస్తమాత్రవినిష్క్రాన్తప్రచలతోత్పత్రస్తవత్ ॥

568

వామభాగేఽక్షివదనం ధారయన్తీం ద్విలోచనామ్ ।

అష్టమీచంద్రఖణ్డాభదంధ్రాయుగవిరాజితామ్ ॥

569

కోపాదాలోలరసనాం విస్తారివివృతాననామ్ ।

కల్పాస్తరవిసజ్మాశాం పూరయన్తీం జగత్ త్విషా ॥

570

భీమదంధ్రాట్టహాసాం చ రక్తాక్షీం రక్తవాససమ్ ।

కృపాణాకారరోమాభీపరిపూర్ణకలేవరామ్ ॥

571

భూదారరూపధాత్రీం ప సజ్జరన్తీం విహాయసి ।

సటాధాననవిత్రస్తప్రపలాయితఖేచరామ్ ॥

572

సర్వాలజ్ఞారసంయుక్తాం ఘుర్మరారావకారిణీమ్ ।

అబ్జచాపాఙ్కుశాన్ పాశం వామగే భిద్రతీం కరే ॥

573

చక్రం బాణం గదాం శఙ్ఖం దధాతీం దక్షిణే కరే ।

దూర్వాదలశ్యామలయా ధరణ్యా సేవితాం సదా ॥

574

వారాహీం చిన్తయేదిత్యం సర్వకామఫలప్రదామ్ ।

(వహ్నిజాయా = స్సాహా)

- మహాకాలసంహితా

శ్రీః

శ్రీకృష్ణసహస్రనామస్తోత్రమ్ సాత్వతతనై

శ్రీనారద ఉవాచ ।

- శ్లో॥ కథితం మే త్వయా దేవ హరినామానుకీర్తనమ్ ।
పాపాపహం మహాసౌఖ్యం భగవద్భక్తికారణమ్ ॥ 1
- శ్లో॥ తత్రాహం యాని నామాని కీర్తయామి సురోత్తమ ।
తాన్యహం జ్ఞాతుమిచ్ఛామి సాకల్యేన కుతూహలాత్ ॥ 2

శ్రీశివ ఉవాచ ।

- శ్లో॥ భూమ్యమ్బుతేజసాం యే వై పరమాణూసపి ద్విజ ।
శక్యన్తే గణితుం భూయో జన్మభిర్న హరేర్ధణాన్ ॥ 3
- శ్లో॥ తథాపి ముఖ్యం వక్ష్యామి శ్రీవిష్ణోః పరమాద్భుతమ్ ।
నామ్నాం సహస్రం పార్వత్యై యదిహోక్తం కృపాల్సనా ॥ 4
- శ్లో॥ సమాధినిష్ఠం మాం దృష్ట్వా పార్వతీ వరవర్ధినీ ।
అపృచ్ఛత్పరమం దేవం భగవంతం జగద్గురుమ్ ॥ 5
- శ్లో॥ తదా తస్యై మయా ప్రోక్తో మత్పరో జగదీశ్వరః ।
నామ్నాం సహస్రం చ తథా గుణకర్మానుసారతః ॥ 6
- శ్లో॥ తదహం తేఽభివక్ష్యామి మహాభాగవతో భవాన్ ।
యస్యైకస్మరణేనైవ పుమాన్ సిద్ధిమవాప్నుయాత్ ॥ 7

- శ్లో॥ ఉద్యస్తవీనజలదాభమకుణ్డధిష్ఠం
విద్యోతితానలమనోహరపీతవాసమ్ ।
భాస్యస్త్రయూఖముకుటాజ్గదహోరయుక్తం
కాఞ్చీకలాపవలయాబ్జులభిభిర్విభాతమ్ ॥ 8
- శ్లో॥ బ్రహ్మదిదేవగణవన్దితపాదపద్యం శ్రీసేవితం సకలసుందరసంనివేశమ్ ।
గోగోపవనితామునివృన్దజుష్టం కృష్ణం పురాణపురుషం మనసా స్మరామి ॥ 9
- శ్లో॥ ఓం నమో వాసుదేవాయ కృష్ణాయ పరమాత్మనే ।
ప్రణతక్షేశసంహర్త్రే పరమానందాయినే ॥ 10
- శ్లో॥ ఓం శ్రీకృష్ణః శ్రీపతిః శ్రీమాన్ శ్రీధరః శ్రీసుఖాశ్రయః ।
శ్రీదాతా శ్రీకరః శ్రీశః శ్రీసేవ్యః శ్రీవిభావనః ॥ 11
- శ్లో॥ పరమాత్మా పరం బ్రహ్మ పరేశః పరమేశ్వరః ।
పరానందః పరం ధామ పరమానందాయకః ॥ 12
- శ్లో॥ నిరాలమౌఘా నిర్వికారో నిర్దేవో నిరవగ్రహః ।
నిత్యానందో నిత్యముక్తో నిరీహా నిస్సృహప్రియః ॥ 13
- శ్లో॥ ప్రియంవదః ప్రియకరః ప్రియదః ప్రియసంజ్ఞనః ।
ప్రియానుగః ప్రియాలమ్బీ ప్రియకీర్తిః ప్రియాత్మియః ॥ 14
- శ్లో॥ మహాత్యాగీ మహాభోగీ మహాయోగీ మహాతపాః ।
మహాత్మా మహతాం శ్రేష్ఠో మహాలోకపతిర్మహాన్ ॥ 15
- శ్లో॥ సిద్ధార్థః సిద్ధస్త్వం సిద్ధిదః సిద్ధసాధనః ।
సిద్ధేశః సిద్ధమార్గాగ్రః సిద్ధలోకైకపాలకః ॥ 16
- శ్లో॥ ఇష్టో విశిష్టః శిష్టేష్టో మహిష్టో జిహ్వురుత్తమః ।
జ్యేష్ఠః శ్రేష్ఠశ్చ సర్వేష్టో విష్ణుర్రాజిష్ఠురవ్యయః ॥ 17
- శ్లో॥ విభుః శమ్ముః ప్రభుర్భూమా స్వభూః స్వానందమూర్తిమాన్ ।
ప్రీతిమాన్ ప్రీతిదాతా చ ప్రీతిదః ప్రీతివర్ధనః ॥ 18
- శ్లో॥ యోగేశ్వరో యోగగమ్యా యోగీశో యోగపారగః ।
యోగదాతా యోగపతిర్యోగసిద్ధివిధాయకః ॥ 19
- శ్లో॥ సత్యవ్రతః సత్యపరః త్రిసత్యః సత్యకారణః ।
సత్యాశ్రయః సత్యహరః సత్పాలిః సత్యవర్ధనః ॥ 20
- శ్లో॥ సర్వానందః సర్వహరః సర్వగః సర్వవశ్యకృత్ ।
సర్వపాతా సర్వసుఖః సర్వశుతిగణార్థవః ॥ 21
- శ్లో॥ జనార్దనో జగన్నాథో జగత్తాతా జగత్ప్రీతా ।
జగత్పూర్తా జగద్ధర్తా జగదానందమూర్తిమాన్ ॥ 22
- శ్లో॥ ధరాపతిర్లోకపతిః స్వర్పతిర్జగతామ్మతిః ।
విద్యాపతిర్విత్తపతిః సత్పతిః కమలాపతిః ॥ 23

- శ్లో॥ చతురాత్మా చతుర్బాహుశ్చతుర్వర్ణఫలప్రదః ।
చతుర్బాహుశ్చతుర్థామా చతుర్మ్యగవిధాయకః ॥ 24
- శ్లో॥ ఆదిదేవో దేవదేవో దేవేశో దేవధారణః ।
దేవకృద్దేవభృద్దేవో దేవేడితపదామ్బుజః ॥ 25
- శ్లో॥ విశ్వేశ్వరో విశ్వరూపీ విశ్వాత్మా విశ్వతోముఖః ।
విశ్వసూర్విశ్వఫలదో విశ్వగో విశ్వనాయకః ॥ 26
- శ్లో॥ భూతకృద్భూతభృద్భూతో భూతాత్మా భూతభావనః ।
భూతిదో భూతివిస్తారో విభూతిర్భూతిపాలకః ॥ 27
- శ్లో॥ నారాయణో నారశాయీ నారసూర్యరజీవనః ।
నారైకఫలదో నారముక్తిదో నారనాయకః ॥ 28
- శ్లో॥ సహస్రరూపః సాహస్రనామా సాహస్రవిగ్రహః ।
సహస్రశీర్షా సాహస్రపాదాక్షిభుజశీర్షవాన్ ॥ 29
- శ్లో॥ పద్మనాభః పద్మగర్భః పద్మీ పద్మనిభేక్షణః ।
పద్మశాయీ పద్మమాలీ పద్మశ్శీతపదద్వయః ॥ 30
- శ్లో॥ వీర్యవాన్ స్థైర్యవాన్ వాగ్మీ శౌర్యవాన్ ధైర్యవాన్ క్షమీ ।
ధీమాన్ ధర్మపరో భోగీ భగవాన్ భయనాశనః ॥ 31
- శ్లో॥ జయంతో విజయో జేతా జయదో జయవర్ధనః ।
అమానీ మానదో మాన్యో మహిమావాన్మహాబలః ॥ 32
- శ్లో॥ సస్తుష్టస్తోషదో దాతా దమనో దీనవత్సలః ।
జ్ఞానీ యశస్వాన్ ధృతిమాన్ సహ ఓజోబలాశ్రయః ॥ 33
- శ్లో॥ హయగ్రీవో మహాతేజా మహార్ణవవినోదకృత్ ।
మధుకైటభవిధ్వంసీ వేదకృద్వేదపాలకః ॥ 34
- శ్లో॥ సనత్కుమారః సనకః సనత్తశ్చ సనాతనః ।
అఖణ్డబ్రహ్మప్రతవానాత్మా యోగవివేచకః ॥ 35
- శ్లో॥ శ్రీనారదో దేవఋషిః కర్మాకర్మప్రపర్తకః ।
సాత్వతాగమకృల్లోకహితాహితప్రసూచకః ॥ 36
- శ్లో॥ ఆదికాలో యజ్ఞతత్త్వం ధాతృనాసాపుటోద్భవః ।
దంతాగ్రస్యస్థభూగోలో హిరణ్యాక్షబలాన్తకః ॥ 37
- శ్లో॥ పృథ్వీపతిః శీఘ్రవేగో రోమాన్తర్గతసాగరః ।
శ్వాసావధూతహేమాద్రిః ప్రజాపతిపతిస్తుతః ॥ 38
- శ్లో॥ అనంతో ధరణీభర్తా పాతాలతలవాసకృత్ ।
కామాగ్నిజవనో నాగరాజరాజో మహాద్యుతిః ॥ 39
- శ్లో॥ మహాకూర్మో విశ్వకాయః శేషభుక్పర్వపాలకః ।
లోకపితృగణాధీశః పితృస్తుతమహాపదః ॥ 40

- శ్లో॥ కృపామయః స్వయం వ్యక్తిర్భవప్రీతివివర్ధనః ।
ద్రువస్తుతపదో విష్ణులోకదో లోకపూజితః ॥ 41
- శ్లో॥ శుక్లః కర్ణమనస్తప్తపస్తోషితమానసః ।
మనోఽభీష్టప్రదో హర్షభిన్నజ్ఞాతసరోవరః ॥ 42
- శ్లో॥ యజ్ఞః సురగణాధీశో దైత్యదానవఘాతకః ।
మనుత్రాతా లోకపాలో లోకపాలకజన్మకృత్ ॥ 43
- శ్లో॥ కపిలాఖ్యః సాఙ్ఖ్యపాతా కర్ణమాఙ్గసముద్భవః ।
సర్వసిద్ధగణాధీశో దేవమాతిగతిప్రదః ॥ 44
- శ్లో॥ దత్తోఽత్రితనయో యోగీ యోగమార్గప్రదర్శకః ।
అనసూయానన్దకరః సర్వయోగిజనస్తుతః ॥ 45
- శ్లో॥ నారాయణో నరఋషిర్ధర్మపుత్రో మహామనాః ।
మహేశశూలదమనో మహేశైకవరప్రదః ॥ 46
- శ్లో॥ ఆకల్మాస్తతపోధీరో మన్మథాదిమదాపహః ।
ఊర్వశీస్సృగ్మితానజ్ఞో మార్కణ్డేయప్రియప్రదః ॥ 47
- శ్లో॥ ఋషభో నాభిసుఖదో మేరుదేవీప్రియాత్మజః ।
యోగిరాజద్విజస్రప్థా యోగచర్యాప్రదర్శకః ॥ 48
- శ్లో॥ అష్టబాహుర్దక్షయజ్ఞపావనోఽఖిలసత్కృతః ।
దక్షేశద్వేషశమనో దక్షజ్ఞానప్రదాయకః ॥ 49
- శ్లో॥ ప్రియవ్రతకులోత్పన్నో గయనామా మహాయశాః ।
ఉదారకర్మా బహువినుహోగుణగణార్థవః ॥ 50
- శ్లో॥ హంసరూపీ తత్త్వవక్తా గుణగుణవివేచకః ।
ధాతృలజ్ఞాప్రశమనో బ్రహ్మచారిజనప్రియః ॥ 51
- శ్లో॥ వైశ్యః పృథుః పృథ్విదోగ్ధా సర్వజీవనదోహకృత్ ।
ఆదిరాజో జనావాసకారకో భూసమీకరః ॥ 52
- శ్లో॥ ప్రచేతోఽభిష్టతపదః శాస్త్రమూర్తిః సుదర్శనః ।
దివారాత్రిగణాధీశః కేతుమానజనాశ్రయః ॥ 53
- శ్లో॥ శ్రీకామదేవః కమలాకామకేలివినోదకృత్ ।
స్వపాదరతిదోఽభీష్టసుఖదో దుఃఖనాశనః ॥ 54
- శ్లో॥ విభుర్ధర్మభృతాం శ్రేష్ఠో వేదశీరో ద్విజాత్మజః ।
అష్టాశీతినహస్రాణాం మునీనాముపదేశదః ॥ 55
- శ్లో॥ సత్యసేనో యక్షరక్షోదహనో దీనపాలకః ।
ఇంద్రమిత్రః సురారిఘ్నః సూనృతాధర్మనన్దనః ॥ 56
- శ్లో॥ హరిర్గజవరత్రాతా గ్రాహపాశవినాశకః ।
త్రికూటాద్రివనశ్లాఘీ సర్వలోకహితైషణః ॥ 57

- శ్లో॥ వైకుంఠశుభ్రాసుఖదో వికుంఠాసున్దరీసుతః ।
రమాప్రియకరః శ్రీమాన్నిజలోకప్రదర్శకః ॥ 58
- శ్లో॥ విప్రశాపపరీభిన్ననిర్జరాన్నివారణః ।
దుగ్ధాభిమథనో విప్రో విరాజతనయోఽజితః ॥ 59
- శ్లో॥ మన్దరాద్రిధరః కూర్మో దేవదానవశర్మకృత్ ।
జమ్బూద్వీపసమః స్రష్టా పీయూషోత్పత్తికారణమ్ ॥ 60
- శ్లో॥ ధన్వన్తరీ రుగ్ధమనోఽమృతధుక్రుక్ష్మశాస్తకః ।
ఆయుర్వేదకరో వైద్యరాజో విద్యాప్రదాయకః ॥ 61
- శ్లో॥ దేవాభయకరో దైత్యమోహినీ కామరూపిణీ ।
గీర్వాణామృతపో దుష్టదైత్యదానవవజ్ఞకః ॥ 62
- శ్లో॥ మహామత్స్యో మహాకాయః శల్మాస్తర్గతసాగరః ।
వేదారిదైత్యదమనో ప్రీహిబీజసురక్షకః ॥ 63
- శ్లో॥ పుచ్చాఘాతభ్రమత్సన్ధుః సత్యవ్రతప్రియప్రదః ।
భక్తసత్యవ్రతత్రాతా యోగగ్రత్యుప్రదర్శకః ॥ 64
- శ్లో॥ నరసింహో లోకజిహ్వః శబ్దకర్థో నఖాయుధః ।
సటావధూతజలదో దన్తద్యుతిజితప్రభః ॥ 65
- శ్లో॥ హిరణ్యకశిపుధ్వంసీ బహుదానవదర్పహా ।
ప్రహృదస్తుతపాదాబ్జో భక్తసంసారతాపహా ॥ 66
- శ్లో॥ బ్రహ్మేష్టరుద్రభీతిఘ్నో దేవకార్యప్రసాధకః ।
జ్వలజ్వలనసజ్జాశః సర్వభీతివినాశకః ॥ 67
- శ్లో॥ మహాకలుషవిధ్వంసీ సర్వకామవరప్రదః ।
కాలవిక్రమసంహర్తా గ్రహపీడావినాశకః ॥ 68
- శ్లో॥ సర్వవ్యాధిప్రశమనః ప్రచణ్డరిపుదణ్డకృత్ ।
ఉగ్రభైరవసన్తస్తహార్చివినివారకః ॥ 69
- శ్లో॥ బ్రహ్మచర్యావృతశిరాః శివశీర్షైకనూపురః ।
ద్వాదశాదిత్యశీర్షైకమణిర్దిక్పాలభూషణః ॥ 70
- శ్లో॥ వామనోఽదితిభీతిఘ్నో ద్విజాతిగణమణ్డనః ।
త్రిపదవ్యాజయాజ్ఞాప్తబలిత్రైలోక్యసమ్మదః ॥ 71
- శ్లో॥ పన్నగక్షతబ్రహ్మాణ్డకటాహూఽమితవిక్రమః ।
స్వర్ధనీతీర్థజననో బ్రహ్మపూజ్యో భయాపహా ॥ 72
- శ్లో॥ స్వాష్టివారిపాతాఘౌఘో విశ్వరూపైకదర్శనః ।
బలిప్రియకరో భక్తస్సర్గదోగ్ధా గదాధరః ॥ 73
- శ్లో॥ జామదగ్న్యో మహావీర్యః పరశుభృత్కర్తవీర్యజిత్ ।
సహస్రార్జునసంహర్తా సర్వక్షత్రకులాస్తకః ॥ 74

- శ్లో॥ నిఃక్షత్రపుణ్ణీకరణో వీరజిద్విప్రరాజ్యదః ।
ద్రోణాస్తవేదప్రవదో మహేశగురుకీర్తిదః ॥ 75
- శ్లో॥ సూర్యవంశాబ్జతరణిః శ్రీమద్దశరథాత్మజః ।
శ్రీరామో రామచంద్రశ్చ రామభద్రోఽమితప్రభః ॥ 76
- శ్లో॥ నీలవర్ణప్రతీకాశః కౌసల్యాప్రాణజీవనః ।
పద్మనేత్రః పద్మవక్త్రః పద్మాక్షితపదాముజః ॥ 77
- శ్లో॥ ప్రలమ్బబాహుశ్చార్వణ్యో రత్నాభరణభూషితః ।
దివ్యామ్బురో దివ్యధనుర్దిష్టదివ్యాస్తపారగః ॥ 78
- శ్లో॥ నిస్త్రింశపాణిర్ద్వితీకోఽపరిమేయపరాక్రమః ।
విశ్వామిత్రగురుర్ధన్వీ ధనుర్వేదవిదూతమః ॥ 79
- శ్లో॥ ఋజుమార్గనిమిత్రేషు సజ్జతాడితతాదకః ।
సుబాహుర్బాహువీర్యాధ్యుబాహురాక్షసఘాతకః ॥ 80
- శ్లో॥ ప్రాప్తపణ్ణీశదోర్ధణ్వచణ్డకోదణ్డఖణ్డనః ।
జనకానందజనకో జానకీప్రియనాయకః ॥ 81
- శ్లో॥ అరాతికులదర్పఘ్నో ధ్వస్తభార్గవవిక్రమః ।
పితృవాక్తృక్తరాజ్యశ్రీవనవాసకృతోత్సవః ॥ 82
- శ్లో॥ విరాధరాధదమనశ్చిత్రకూటాద్రిమన్దిరః ।
ద్విజశాపసముచ్చన్నదణ్డకారణ్యకర్మకృత్ ॥ 83
- శ్లో॥ చతుర్దశసహస్రోగ్రరాక్షసఘ్నుః ఖరాంతకః ।
త్రిశిరఃప్రాణశమనో దుష్టుదూషణదూషణః ॥ 84
- శ్లో॥ ఛద్రమారీచమథనో జానకీవిరహోర్విహృత్ ।
జటాయుషః క్రియాకారీ కబంధపథకోవిదః ॥ 85
- శ్లో॥ ఋష్యమూకగుహోవాసీ కపిపఞ్చమసఖ్యకృత్ ।
వామపాదాగ్రనిక్షిప్తదుష్టుభ్యస్థిబృహద్గిరిః ॥ 86
- శ్లో॥ సకణ్డకారదుర్భేదసప్తతాలప్రభేదకః ।
కిష్కిన్ధాధిపవాల్మీఖ్యో మిత్రసుగ్రీవరాజ్యదః ॥ 87
- శ్లో॥ ఆఙ్గానేయస్వలాఙ్గాలదగ్ధలఙ్కామహోదయః ।
సీతావిరహవిస్పృష్టరోషక్షోభితసాగరః ॥ 88
- శ్లో॥ గిరికూటసముత్క్షేపసముద్రాద్భూతసేతుకృత్ ।
పాదప్రహరసన్నప్తవిభీషణభయాపహః ॥ 89
- శ్లో॥ అబ్జదోక్తిపరిక్షిప్తఘోరరావణసైన్యజిత్ ।
నికుమ్భకుమ్భధూమ్రాక్షకుమ్భకర్ణాదివీరహా ॥ 90
- శ్లో॥ కైలాససహనోన్మత్తదశాననశిరోహరః ।
అగ్నిసంస్పర్శసంశుద్ధసీతాసంవరణోత్సుకః ॥ 91

- శ్లో॥ కపిరాక్షసరాజుఞ్జప్రాప్తరాజ్యనిజాశ్రయః ।
అయోధ్యాధిపతిః సర్వరాజన్యగణశేఖరః ॥ 92
- శ్లో॥ అచిన్తకర్మా నృపతిః ప్రాప్తసింహాసనోదయః ।
దుష్టదుర్ముద్ధిదలనో దీనహీనైకపాలకః ॥ 93
- శ్లో॥ సర్వసమ్మత్తిజననస్తిర్యజ్ఞానాయవివేచకః ।
శూద్రఘోరతపఃపుష్టద్విజపుత్రైకజీవనః ॥ 94
- శ్లో॥ దుష్టవాక్ష్విష్టహృదయః సీతానిర్వాసకారకః ।
తురంగమేధక్రతుయాట్నీమత్కుశలవాత్మజః ॥ 95
- శ్లో॥ సత్కార్థతృక్తసౌమిత్రిః సూప్నీతజనసంక్లహః ।
సత్కర్తృపూరసత్పిర్దిః కీర్తనలోకాఘనాశనః ॥ 96
- శ్లో॥ భరతో జ్యేష్ఠపాదాబ్జరతితృక్తనృపాసనః ।
సర్వసద్గుణసమ్మన్నః కోటిగన్ధర్వనాశకః ॥ 97
- శ్లో॥ లక్ష్మణో జ్యేష్ఠనిరతో దేవవైరిగణాంతకః ।
ఇంద్రజిత్పాణశమనో భ్రాతృమాన్ తృక్తవిగ్రహః ॥ 98
- శ్లో॥ శత్రుఘ్నో మిత్రశమనో లవణాంతకకారకః ।
ఆర్యబ్రాతృజనశ్లాఘ్యః సతాం శ్లాఘ్యగుణాకరః ॥ 99
- శ్లో॥ వటపత్రపుటస్థాయీ శ్రీముకుందోఽఖిలాశ్రయః ।
తనూదరార్చితజగన్మృకణ్డతనయః ఖగః ॥ 100
- శ్లో॥ ఆద్యో దేవగణాగ్రణ్యో మితస్తుతినతిప్రియః ।
వృత్రఘోరతనుత్రస్తదేవసన్మన్తసాధకః ॥ 101
- శ్లో॥ బ్రహ్మణ్యో బ్రాహ్మణశ్లాఘీ బ్రహ్మణ్యజనవత్సలః ।
గోష్పదాపుగలదాత్రవాలఖిల్యజనాశ్రయః ॥ 102
- శ్లో॥ దౌస్వస్తిర్యజ్ఞనాం శ్రేష్ఠో నృపవిస్మయకారకః ।
తురంగమేధబహుకృద్వదాన్యగణశేఖరః ॥ 103
- శ్లో॥ వాసవీతనయో వ్యాసో వేదశాఖానిరూపకః ।
పురాణభారతాచార్యః కలిలోకహితైషణః ॥ 104
- శ్లో॥ రోహిణీపూదయాసన్దో బలభద్రో బలాశ్రయః ।
సబ్ధర్షణః సీరపాణిః ముసలాస్త్రో మలద్భృతిః ॥ 105
- శ్లో॥ శఙ్ఖకున్దేన్ద్రశ్వేతాజ్ఞస్తాలభిధ్వేనుకాంతకః ।
ముష్టికారిష్టహాసనో లాఙ్గలాకృష్టయామునః ॥ 106
- శ్లో॥ ప్రలమ్బప్రాణహో రుక్మీమథనో ద్వివిదాంతకః ।
రేవతీప్రీతిదో రామారమణో బల్వలాంతకః ॥ 107
- శ్లో॥ హస్తినాపురసబ్ధర్షీ కౌరవార్చితసత్పదః ।
బ్రహ్మాదిస్తుతపాదాఙ్గో దేవయాదవపాలకః ॥ 108

- శ్లో॥ మాయాపతిర్మహామాయో మహామాయానిదేశకృత్ ।
యదువంశాభిపూర్ణేష్టర్ణులదేవప్రియానుజః ॥ 109
- శ్లో॥ సరాకృతిః పరం బ్రహ్మ పరిపూర్ణః పరోదయః ।
సర్వజ్ఞానాదిసమ్పూర్ణః పూర్ణానన్యః పూరాతనః ॥ 110
- శ్లో॥ పీతామ్బరః పీతనిద్రః పీతవేశ్మమహాతపాః ।
మమోరస్కో మహాబాహుర్మహార్హమణికుణ్డలః ॥ 111
- శ్లో॥ లసద్గణ్డస్థలీహైమమాలిమాలావిభూషితః ।
సుచారుకర్ణః సుభ్రాజన్మకరాకృతికుణ్డలః ॥ 112
- శ్లో॥ నీలకంఠీతసుస్సిగ్ధకున్దలః కౌముదీముఖః ।
సునాసః కున్దదశనో లసత్కృతనదాధరః ॥ 113
- శ్లో॥ సుమన్దహాసో రుచిరభ్రూమణ్డలవిలోకనః ।
కమ్ముకణ్ఠో బృహద్రహ్మ వలయాంశుదభూషణః ॥ 114
- శ్లో॥ కౌస్తుభీ వనమాలీ చ శఙ్ఖచక్రగదాబ్జభృత్ ।
శ్రీవత్సలక్ష్యా లక్ష్యాంశుః సర్వలక్షణలక్షణః ॥ 115
- శ్లో॥ దలోదరో నిమ్ననాభిర్నిరవద్యో నిరాశ్రయః ।
నితమ్బబిమ్బవ్యాలమ్బికిష్కిణీకాఞ్చిమణ్డితః ॥ 116
- శ్లో॥ సమజజ్ఞానానుయుగ్మః సుచారురుచిరాజితః ।
ధ్వజవజ్రాఙ్కుశామ్బోజశరాశ్చిత్రపదామ్బుజః ॥ 117
- శ్లో॥ భక్తత్రమరసజ్ఞాతపీతపాదామ్బుజాసవః ।
సఖచంద్రమణిజ్యోత్స్నాప్రకాశితమహామనాః ॥ 118
- శ్లో॥ పాదామ్బుజయుగన్యస్తలసన్మజ్జీరరాజితః ।
స్వభక్తహృదయాకాశలసత్పజ్జుజవిస్తరః ॥ 119
- శ్లో॥ సర్వప్రాణిజనానన్దో వసుదేవనుతిప్రియః ।
దేవకీనన్దనో లోకనన్దికృద్భక్తభీతిభిత్ ॥ 120
- శ్లో॥ శేషానుగః శేషశాయీ యశోదాసతిమానదః ।
నన్దానన్దకరో గోపగోపీగోకులబాన్ధవః ॥ 121
- శ్లో॥ సర్వప్రజానానన్దీ భక్తవల్లభవల్లభః ।
వల్యవ్యంజలసద్గాత్రో బల్లవీబాహుమధ్యగః ॥ 122
- శ్లో॥ పీతపూతనికాస్తన్యః పూతనాప్రాణశోషణః ।
పూతనోరస్థలస్థాయీ పూతనామోక్షదాయకః ॥ 123
- శ్లో॥ సమాగతజనానన్దీ శకటోచ్చాటకారకః ।
ప్రాప్తవిప్రాశిషోఽధీశో లఖిమాదిగుణాశ్రయః ॥ 124
- శ్లో॥ తృణావర్తగలగ్రాహీ తృణావర్తనిఘాదనః ।
జనన్యానన్దజనకో జనన్యా ముఖవిశ్వదృక్ ॥ 125

- శ్లో॥ బాలక్రీడారతో బాలభాషాలీలాదినిర్వృతః ।
గోపగోపీప్రియకరో గీతస్మత్యాసుకారకః ॥ 126
- శ్లో॥ నవనీతవిలివైజ్ఞో నవనీతలవప్రియః ।
నవనీతలవాహరీ నవనీతానుతస్మరః ॥ 127
- శ్లో॥ దామోదరోఽర్జునోన్మూలో గోపైకమతికారకః ।
వృన్దావనవనక్రీడో నానాక్రీడావిశారదః ॥ 128
- శ్లో॥ వత్సపుష్పసమాకర్షీ వత్సాసురనిఘాదనః ।
బకారిరఘసంహరీ బాలాద్యస్తకనాశనః ॥ 129
- శ్లో॥ యమునానిలసంకల్పస్థసుమృష్టపులినప్రియః ।
గోపాలబాలపూగంఠః స్నిగ్ధదధ్యన్నభోజనః ॥ 130
- శ్లో॥ గోగోపగోపీప్రియకృద్ధనభృన్మోహఖణ్డనః ।
విధాతుర్యోహజనకోఽత్యద్భుతైశ్వర్యదర్శకః ॥ 131
- శ్లో॥ విధిస్తుతపదామృణో గోపదారకబుద్ధిభిత్ ।
కాలీయదర్పదలనో నాగనారీసుతిప్రియః ॥ 132
- శ్లో॥ దావాగ్నిశమనః సర్వప్రజభృజ్జనజీవనః ।
ముఞ్జారణ్యప్రవేశాప్తకృచ్ఛదావాగ్నిదారణః ॥ 133
- శ్లో॥ సర్వకాలసుఖక్రీడో బర్హిబర్హావతంసకః ।
గోధుగ్వధూజనప్రాణో వేణువాద్యవిశారదః ॥ 134
- శ్లో॥ గోపీపిధానారున్దానో గోపీవ్రతవరప్రదః ।
విప్రదర్పప్రశమనో విప్రపత్నీప్రసాదదః ॥ 135
- శ్లో॥ శతక్రతువరధ్వంసీ శక్రదర్పమదాపహః ।
ధృతగోవర్ధనగిరిద్రవజలోకాభయప్రదః ॥ 136
- శ్లో॥ ఇన్ద్రకీర్తిలసత్పీర్తిర్గోవిన్దో గోకులోత్సవః ।
నన్దత్రాణకరో దేవజలేశేడితసత్కథః ॥ 137
- శ్లో॥ ప్రజవాసిజనశ్లాఘ్యో నిజలోకప్రదర్శకః ।
సువేణునాదమదనోన్మత్తగోపీవినోదకృత్ ॥ 138
- శ్లో॥ గోధుగ్వధూదర్పహరః స్వయశఃకీర్తనోత్సవః ।
ప్రజాఙ్గనాజనారామో ప్రజసున్దరివల్లభః ॥ 139
- శ్లో॥ రాసక్రీడారతో రాసమహామణ్డలమణ్డనః ।
వృన్దావనవనామోదీ యమునాకూలకేలికృత్ ॥ 140
- శ్లో॥ గోపికాగీతికాగీతః శఙ్ఖచూడరిహరః ।
మహాసర్పముఖగ్రస్తత్రస్తనన్దవిమోచకః ॥ 141
- శ్లో॥ సుదర్శనార్చితపదో దుష్టారిష్టవినాశకః ।
కేశిద్వేషో వ్యోమహన్తా శ్రుతనారదకీర్తనః ॥ 142

- శ్లో॥ అక్రూరప్రియకృత్రూరరజకఘ్నః సువేశకృత్ ।
సుదామాదత్తమాలాఢ్యః కుబ్జాచన్దనచర్చితః ॥ 143
- శ్లో॥ మధురాజనసంహర్షీ చణ్డకోదణ్డఖణ్డకృత్ ।
కంససైన్యసముచ్చేదీ వణిగ్విప్రగణార్చితః ॥ 144
- శ్లో॥ మహాకువలయాపీడఘాతీ చాణూరమర్దనః -
రజ్జశాలాగతాపారసరనారీకృతోత్సవః ॥ 145
- శ్లో॥ కంసధ్వంసకరః కంసస్పసారూప్యగతిప్రదః ।
కృతోగ్రసేననృపతిః సర్వయాదవసౌఖ్యకృత్ ॥ 146
- శ్లో॥ తాతమాతృకృతానన్దో నన్దగోపప్రసాదదః ।
శ్రితసాన్దీపనిగురుర్విద్యాసాగరపారగః ॥ 147
- శ్లో॥ దైత్యపఞ్చజనధ్వంసీ పాఞ్చజన్యదరప్రియః ।
సాన్దీపనిమృతాపత్యదాతా కాలయూమార్చితః ॥ 148
- శ్లో॥ సైరన్ద్రీకామసన్తాపశమనోఽక్రూరప్రీతిదః ।
శార్ఙ్గచాపధరో నానాశరసన్ధానకోవిదః ॥ 149
- శ్లో॥ అభేద్యదివ్యకవచః శ్రీమద్దారుకసారధిః ।
ఖగేన్ద్రచిహ్నితధ్వజశ్చక్రపాణిర్గదాధరః ॥ 150
- శ్లో॥ నన్దకీయదుసేనాఢ్యోఽక్షయబాణనిషఙ్గవాన్ ।
సురాసురాజేయరణ్యో జితమాగధయూధపః ॥ 151
- శ్లో॥ మాగధధ్వజినీధ్వంసీ మధురాపురపాలకః ।
ద్వారకాపురనిర్మాతా లోకస్థితినియామకః ॥ 152
- శ్లో॥ సర్వసమ్మత్తిజననః స్వజనానన్దకారకః ।
కల్పవృక్షాక్షితమహిః సుధర్మానీతభూతలః ॥ 153
- శ్లో॥ యవనాసురసంహర్తా ముచుకున్దేష్టసాధకః ।
రుక్మిణీద్విజసంమన్తరథైకగతకుణ్డినః ॥ 154
- శ్లో॥ రుక్మిణీహారకో రుక్మిముణ్డముణ్డనకారకః ।
రుక్మిణీప్రియకృతాన్వక్షాద్రుక్మిణీరమణీపతిః ॥ 155
- శ్లో॥ రుక్మిణీవదనామ్బాజమధుపానమధువ్రతః ।
స్యమన్తకనిమిత్తాత్మభక్తరాడ్ధిపజిత్సుచిః ॥ 156
- శ్లో॥ జామ్బువార్చితపాదాబ్జః సాక్షాజ్ఞామ్బవతీపతిః ।
సత్యభామాకరగ్రాహీ కాలిన్దీసున్దరీప్రియః ॥ 157
- శ్లో॥ సుతీక్ష్ణశృఙ్గవృషభసప్తజిద్రాజయూధభిద్ ।
నగ్నజిత్తనయాసత్యానాయకానాయకోత్తమః ॥ 158
- శ్లో॥ భద్రేశో లక్ష్మణాకాన్తో మిత్రవిన్దాప్రియేశ్వరః ।
మురుజిత్పీఠసేనానీనాశనో నరకాన్తకః ॥ 159

- శ్లో॥ ధర్మార్థపదామౌజో భగదత్తభయాపహా ।
నరకాహృతదివ్యస్తీరత్నయాహాదినాయకః ॥ 160
- శ్లో॥ అష్టోత్తరశతద్వ్యుష్టసహస్రస్త్రివిలాసవాన్ ।
సత్యభామాబలావాక్యపారిజాతాపహారకః ॥ 161
- శ్లో॥ దేవేంద్రబలభిజ్ఞాయాజాతనానావిలాసవాన్ ।
రుక్మిణీమానదలనః స్త్రివిలాసావిమోహితః ॥ 162
- శ్లో॥ కామతాతః సామ్యసుతోఽస్యజ్ఞపుత్రప్రపౌత్రవాన్ ।
ఉశాయానితపౌత్రార్థబాణబాహుసస్రభిత్ ॥ 163
- శ్లో॥ నన్ద్వాదిప్రమథద్వంసీ లీలాజితమహేశ్వరః ।
మహాదేవస్తుతపదో నృగదుఃఖవిమోచకః ॥ 164
- శ్లో॥ బ్రహ్మస్వాపహరక్షేశకథాస్వజనపాలకః ।
పౌండ్రకారిః కాశిరాజశిరోహర్తా సదాజితః ॥ 165
- శ్లో॥ సుదక్షిణప్రతారాధ్యశివకృత్యానలాంతకః ।
వారాణసీప్రదహనో నారదేక్షితవైభవః ॥ 166
- శ్లో॥ అద్భుతైశ్వర్యమహిమా సర్వధర్మప్రవర్తకః ।
జరాసన్ధనిరోధార్థభూభుజేరితసత్కథః ॥ 167
- శ్లో॥ నారదేరితసన్నితకార్యగౌరవసాధకః ।
కలత్రపుత్రసన్నితసద్వృత్తాప్తగృహోనుగః ॥ 168
- శ్లో॥ జరాసన్ధపథోద్యోగకర్తా భూపతిశర్మకృత్ ।
సన్నితకృత్యాపరితో రాజసూయప్రవర్తకః ॥ 169
- శ్లో॥ సర్వర్షగణసంస్తుత్యశ్చైద్యప్రాణనికృంతకః ।
ఇంద్రప్రస్థజనైః పూజ్యో దుర్యోధనవిమోహనః ॥ 170
- శ్లో॥ మహేశదత్తసౌభాగ్యపురభిచ్ఛత్రుఘాతకః ।
దంతవక్త్రరిపుచ్ఛేత్తా దంతవక్త్రగతిప్రదః ॥ 171
- శ్లో॥ విదూరథప్రమథనో భూరిభారావతారకః ।
పార్థదూతః పార్థహితః పార్థార్థః పార్థసారథిః ॥ 172
- శ్లో॥ పార్థమోహసముచ్ఛేదీ గీతాశాస్త్రప్రదర్శకః ।
పార్థబాణగతప్రాణవీరకైవల్యరూపదః ॥ 173
- శ్లో॥ దుర్యోధనాదిదుర్వృత్తదహనో భీష్మముక్తిదః ।
పార్థాశ్వమేధాహరకః పార్థరాజ్యప్రసాధకః ॥ 174
- శ్లో॥ పృథాభీష్టప్రదో భీమజయదో విజయప్రదః ।
యుధిష్ఠిరేష్టసన్దాతా ద్రౌపదీప్రీతిసాధకః ॥ 175
- శ్లో॥ సహదేవేరితపదో నకులార్చితవిగ్రహః ।
బ్రహ్మస్త్రదగ్ధగర్భస్థపూరువంశప్రసాధకః ॥ 176

- శ్లో॥ పౌరవేస్త్రపురస్త్రిభ్యో ద్వారకాగమనోత్సవః ।
అనర్తదేశనివసత్ప్రజేరితమహాత్మధః ॥ 177
- శ్లో॥ ప్రియప్రీతికరో మిత్రవిప్రదారిద్ర్యభిక్షానః ।
తీర్థాపదేశసన్నితప్రియకృన్నస్తనస్తనః ॥ 178
- శ్లో॥ గోపీజనజ్ఞానదాతా తాతక్రతుకృతోత్సవః ।
సద్వృత్తవక్తా సద్వృత్తకర్తా సద్వృత్తపాలకః ॥ 179
- శ్లో॥ తాతాత్మజ్ఞానసన్దాతా దేవకీమృతపుత్రదః ।
శ్రుతదేవప్రియకరో మైథిలానస్తవర్ధనః ॥ 180
- శ్లో॥ పార్థదర్శప్రశమనో మృతవిప్రసుతప్రదః ।
స్తీరత్నవృన్దనస్తోషీ జనకేలికలోత్సవః ॥ 181
- శ్లో॥ చంద్రకోటిజనానన్దీ భాసుకోటిసమప్రభః ।
కృతాస్తకోటిదుర్లభ్యః కామకోటిమనోహరః ॥ 182
- శ్లో॥ యక్షరాట్కోటిధనవాన్మరుత్కోటిస్సప్తీర్యవాన్ ।
సముద్రకోటిగమ్భిరో హిమవత్కోట్యకమ్పనః ॥ 183
- శ్లో॥ కోట్యశ్వమేధాధ్యహరః తీర్థకోట్యధికాహ్వయః ।
పీయూషకోటిమృత్యుమ్నః కామధుక్కోట్యభీష్టదః ॥ 184
- శ్లో॥ శక్రకోటివిలాసాధ్యః కోటిబ్రహ్మణ్ణనాయకః ।
సర్వామోఘోద్యమోఽనన్తకీర్తినిఃసీమపౌరుషః ॥ 185
- శ్లో॥ సర్వాభీష్టప్రదయశాః పుణ్యశ్రవణకీర్తనః ।
బ్రహ్మాదిసురసంక్షీతవీతమానుషచేష్టితః ॥ 186
- శ్లో॥ అనాదిమధ్యనిధనో వృద్ధిక్షయవివర్జితః ।
స్వభక్తోద్ధవముఖ్యైకజ్ఞానదో జ్ఞానవిగ్రహః ॥ 187
- శ్లో॥ విప్రశాపచ్ఛలధ్వస్తయదువంశోగ్రవిక్రమః ।
సశరీరజరావ్యాధస్వర్గదః స్ఫుర్గిసంస్తుతః ॥ 188
- శ్లో॥ ముముక్షుముక్తవిషయీజనానస్తకరో యశః ।
కలికాలమలధ్వంసియశాః శ్రవణమజ్గలః ॥ 189
- శ్లో॥ భక్తప్రియో భక్తహితో భక్తభ్రమరపబ్జజః ।
స్మృతమాత్రాఖిలతాతా యస్త్రమస్త్రప్రభిక్షాకః ॥ 190
- శ్లో॥ సర్వసమ్మత్రానావినామా తులసీదామవల్లభః ।
అప్రమేయవపుర్భాస్వదసర్వాజ్ఞవిభూషణః ॥ 191
- శ్లో॥ విశ్వైకసుఖదో విశ్వసంజ్ఞనానస్తపాలకః ।
సర్వదేవశిరోరత్నమద్భుతానస్తభోగవాన్ ॥ 192
- శ్లో॥ అధోక్షజో జనాజీవ్యః సర్వసాధుజనాశ్రయః ।
సమస్తభయభిన్నామా స్మృతమాత్రార్తినాశకః ॥ 193

- శ్లో॥ స్వయశఃశ్రవణానన్తజనరాగీ గుణార్థవః ।
అనిర్దేశ్యవపుస్తవశరణో జీవజీవనః ॥ 194
- శ్లో॥ పరమార్థః పరంవేద్యః పరజ్యోతిః పరాగతిః ।
వేదాన్తవేద్యో భగవాననన్తస్సఖసాగరః ॥ 195
- శ్లో॥ జగద్భుస్థధ్వంసయశా జగజ్జీవజనాశ్రయః ।
వైకుణ్ఠలోకైకపతిర్వైకుణ్ఠజనవల్లభః ॥ 196
- శ్లో॥ ప్రద్యుమ్నో రుక్మిణీపుత్రః శమ్భురఘో రతిప్రియః ।
పుష్పధన్వా విశ్వజయీ ద్యుమత్రాణనిషాదకః ॥ 197
- శ్లో॥ అనిరుద్ధః కామసుతః శబ్దయోనిర్మహాక్రమః ।
ఉషాపతిర్వృష్టిపతిర్హృషీకేశో మనఃపతిః ॥ 198
- శ్లో॥ శ్రీమద్భాగవతాచార్యః సర్వవేదాన్తసాగరః ।
శుకః సకలధర్మజ్ఞః పరీక్షిన్పుష్పసత్కృతః ॥ 199
- శ్లో॥ శ్రీబుద్ధో దుష్టబుద్ధిఘ్నో దైత్యవేదబహిష్కరః ।
పాఖణ్డమార్గప్రవదో నిరాయుధజగజ్జయః ॥ 200
- శ్లో॥ కల్మీ కలియుగాచ్ఛాదీ పునః సత్యప్రవర్తకః ।
విప్రవిష్ణుయశోఽచత్వో నష్టధర్మప్రవర్తకః ॥ 201
- శ్లో॥ సారస్వతః సార్వభౌమో బలిత్రైలోక్యసాధకః ।
అష్టమ్మన్తరసద్ధర్మవక్తా వైరోచనిప్రియః ॥ 202
- శ్లో॥ ఆపః కరో రమానాథోఽమరారికులకృన్తనః ।
సురేంద్రహితకృద్ధీరవీరముక్తిబలప్రదః ॥ 203
- శ్లో॥ విష్వక్సేనః శమ్భుసఖో దశమాన్తరపాలకః ।
బ్రహ్మసావర్ణిపంశాద్ధీహితకృద్విశ్వవర్ధనః ॥ 204
- శ్లో॥ ధర్మసేతురధర్మఘ్నో వైద్యతప్రపదప్రదః ।
అసురాన్తకరో దేవార్థకసూనుః సుభాషణః ॥ 205
- శ్లో॥ స్వధామా సూన్యతాసూనుః సత్యతేజో ద్విజాత్మజః ।
ద్విషన్మనుయుగత్రాతా పాతాలపురదారణః ॥ 206
- శ్లో॥ దైవహూత్రిర్వార్తతోయో దివస్పతిరతిప్రియః ।
త్రయోదశాన్తరత్రాతా యోగయోగిజనేశ్వరః ॥ 207
- శ్లో॥ సత్రాయణో బృహద్భాహుర్వైసతేయో విదుత్తమః ।
కర్మకాణ్డకప్రవదో వేదతప్తప్రవర్తకః ॥ 208
- శ్లో॥ పరమేష్ఠీ సురజ్యేష్ఠో బ్రహ్మీ విశ్వసృజామ్మతిః ।
అబ్జయోనిర్వంసవాహః సర్వలోకపితామహః ॥ 209
- శ్లో॥ విష్ణుః సర్వజగత్పాతా శాన్తః శుద్ధః సనాతనః ।
ద్విజపూజ్యో దయాసిన్ధుః శరణ్యో భక్తవత్సలః ॥ 210

- శ్లో॥ రుద్రో మృదః శివః శాస్తా శమ్ముః సర్వహారో హరః ।
కపర్దీ శబ్దరః శూలీ త్ర్యక్షోఽభేద్యో మహేశ్వరః ॥ 211
- శ్లో॥ సర్వాద్యక్షః సర్వశక్తిః సర్వార్థః సర్వతోముఖః ।
సర్వావాసః సర్వరూపః సర్వకారణకారణమ్ ॥ 212
- శ్లో॥ ఇత్యేతత్పద్ధితం విప్ర విష్ణోర్నామసహస్రకమ్ ।
సర్వపాపప్రశమనం సర్వాభీష్టఫలప్రదమ్ ॥ 213
- శ్లో॥ మనఃశుద్ధికరం చాశు భగవద్భక్తివర్ధనమ్ ।
సర్వవిఘ్నహరం సర్వాశ్చర్యైశ్వర్యప్రదాయకమ్ ॥ 214
- శ్లో॥ సర్వదుఃఖప్రశమనం చాతుర్వర్ణ్యఫలప్రదమ్ ।
శ్రద్ధయా పరయా భక్త్యా శ్రవణాత్పరనాజ్ఞపాత్ ॥ 215
- శ్లో॥ ప్రత్యహం సర్వపర్యానాం విష్ణుపాదాశ్రితాత్మనామ్ ।
ఏతత్పరన్ ద్విజో విద్యాం క్షత్రియః పృథివీమిమామ్ ॥ 216
- శ్లో॥ వైశ్ణో మహానిధిం శూద్రో వాఙ్మతాం సిద్ధిమాప్నుయాత్ ।
ద్వాత్రింశదపరాధాన్యో జ్ఞానాజ్ఞానాచ్చరేద్ధరః ॥ 217
- శ్లో॥ నామ్నా దశాపరాధాంశ్చ ప్రమాదాదాచరేద్దధి ।
సమాహితమనా హ్యేతత్పరేద్వా శ్రావయేజ్జపేత్ ॥ 218
- శ్లో॥ స్మరేద్వా శృణుయాద్వాపి తేభ్యః సద్యః ప్రముచ్యతే ।
నాతః పరతరం పుణ్యం త్రిషు లోకేషు విద్యతే ॥ 219
- శ్లో॥ యస్యైకకీర్తనేనాపి భవబంధాద్విముచ్యతే ।
అతస్త్వం సతతం భక్త్యా శ్రద్ధయా కీర్తనం కురు ॥ 220
- శ్లో॥ విష్ణోర్నామసహస్రం తే భగవత్ప్రీతికారణమ్ ।
శ్రీనారద ఉవాచ ।
- శ్లో॥ ధన్యోఽస్మ్యనుగృహీతోఽస్మి త్వయాతికరుణాత్మనా ।
యతః కృష్ణస్య పరమం సహస్రం నామకీర్తితమ్ ॥ 221
- శ్లో॥ యద్యాలస్యాత్ప్రమాదాద్వా సర్వం పరితుమన్యమామ్ ।
న శక్నోమి తదా దేవ కిం కరోమి వద ప్రభో ॥ 222
- శ్రీశివ ఉవాచ ।
- శ్లో॥ యది సర్వం న శక్నోషి ప్రత్యహం పరితుం ద్విజ ।
తదా కృష్ణేతి కృష్ణేతి కృష్ణేతి ప్రత్యహం వద ॥ 223
- శ్లో॥ ఏతేన తవ విప్రర్షే సర్వం సమ్మద్యతే సకృత్ ।
కిం పునర్భగవన్నామ్నాం సహస్రస్య ప్రకీర్తనాత్ ॥ 224
- శ్లో॥ యన్నామకీర్తనేనైవ పుమాన్ సంసారసాగరమ్ ।
తరత్యద్ధా ప్రవద్యే తం కృష్ణం గోపాలరూపిణమ్ ॥ 225

ఇతి సాత్వతతంత్రే శ్రీకృష్ణసహస్రనామషష్ఠః పటలః ॥ 6॥

వాగేశ్వర్యా మస్త్రధ్యానమ్

ఓం హ్రీం ఐం హ్రీం ఓం సరస్వత్యై నమః

- ఏకాదశాక్షరమస్త్రమ్

అథ వాగేశ్వరీమస్త్రస్తారం మాయా చ వాగ్భవః ।

పునర్యాయా పునస్తారో జేఽన్తాపి చ సరస్వతీ ॥

216

అన్తే హృన్మనునా జ్ఞేయో మస్త్రో హ్యేకాదశాక్షరః ।

ధ్యాయేద్ వాగేశ్వరీం దేవీం హంసారూఢాం హసన్ముఖీమ్ ॥ 217

పూర్ణేన్దువదనాం కున్దకర్పూరసితవిగ్రహమ్ ।

అర్ధేన్దువిలసద్భాలాం దివ్యాభరణభూషితామ్ ॥

218

విశాలలోచనాం తున్ద్రస్తనీం స్మితమనోహరామ్ ।

పీయూషకుమ్భం విద్యాం చ వామే సమ్మిత్రతీం శివామ్ ॥ 219

వీణామక్షగుణాన్ దశే ధారయన్తీం చతుర్భుజామ్ ।

ధ్యాత్వా తు మూలమన్త్రేణ సాధకో న్యాసమాచరేత్ ॥ 220 (మహాకాలసంహితా)

శ్రీః
కల్యాణవృక్షస్తోత్రం

కల్యాణవృష్టిభిరివామృతపూరితాభి-

ర్లక్ష్మీస్వయంవరణమగ్గలదీపికాభిః ।

సేవాభిరమ్భ తవ పాదసరోజమూలే

నాకారి కిం మనసి భాగ్యవతాం జనానామ్ ॥

1

ఏతావదేవ జనని స్పృహణీయమాస్తే

త్వద్వస్తనేషు సలిలస్థగితే చ నేత్రే ।

సాన్నిధ్యముద్వదరుణాయుతసోదరస్య

త్వద్విగ్రహస్య పరయా సుధయాఘ్రతస్య ॥

2

ఈశత్వనామకలుషాః కతి వా న సన్ని

బ్రహ్మాదయః ప్రతిభవం ప్రలయాభిభూతాః ।

ఏకః స ఏవ జనని స్థిరసిద్ధిరాస్తే

యః పాదయోస్తవ సకృత్ప్రణతిం కరోతి ॥

3

లబ్ధ్వా సకృత్ప్రపురసుందరి తావకీనం

కారుణ్యకన్దలితకాన్తిభరం కటాక్షమ్ ।

కన్దర్పకోటిసుభగాస్త్వయి భక్తిభాజః

సంమోహయాన్తి తరుణీర్భవనత్రయేఽపి ॥

4

హ్రీంకారమేవ తవ నామ గృణన్తి వేదా

మాతస్త్రికోణనిలయే త్రిపురే త్రినేత్రే ।

త్వత్సంస్మృతౌ యమభటాభిభవం విహాయ

దీప్యన్తి నన్దనవనే సహ లోకపాలైః ॥

5

హస్తః పురామధిగలం పరిపీయమానః

క్రూరః కథం న భవితా గరలస్యవేగః ।

నాశ్వాసనాయ యది మాతరిదం తవార్థం

దేవస్య శశ్వదమృతాఘ్రతశీతలస్య ॥

6

సర్వజ్ఞతాం సదసి వాక్పటతాం ప్రసూతే

దేవి త్వదక్షిసరసీరుహయోః ప్రణామః ।

కిం చ స్ఫురన్ముకుటముజ్జ్వలమాతపత్రం

ద్వే చామరే చ మహతీం వసుధాం దదాతి ॥

7

కల్పద్రుమైరభిమతప్రతిపాదనేషు

కారుణ్యవారిధిభిరమ్భ భవత్పటాక్షైః ।

ఆలోకయ త్రిపురసుందరి మామనాథం

త్వయ్యేవ భక్తిభరితం త్వయి బద్ధతృష్ణమ్ ॥

8

- హస్తేతరేష్వపి మనాంసి నిధాయ చాన్యే
భక్తిం వహన్తి కిల పామరదైవతేషు ।
త్వామేవ దేవి మనసా సమనుస్మరామి
త్వామేవ నౌమి శరణం జనని త్వమేవ ॥ 9
- అక్ష్మేషు సత్స్వపి కటాక్షనిరీక్షణానా-
మాలోకయ త్రిపురసుందరి మాం కదాచిత్ ।
నూనం మయా తు సదృశః కరుణైకపాత్రం
జాతో జనిష్యతి జనో న చ జాయతే వా ॥ 10
- హ్రీం హ్రీమితి ప్రతిదినం జపతాం తవాఖ్యాం
కిం నామ దుర్లభమిహ త్రిపురాధివాసే ।
మాలాకిరీటమదవారణమాననీయా
తాన్యేవతే వసుమతీ స్వయమేవ లక్ష్మీః ॥ 11
- సమృత్తురాణి సకలేంద్రియనన్దనాని
సామ్రాజ్యదాననిరతాని సరోరుహాక్షి ।
త్వద్వస్తనాని దురితాహరణోద్భూతాని
మామేవ మాతరనిశం కలయన్తు నాన్యమ్ ॥ 12
- కల్పోపసంహృతిషు కల్పితతాండవస్య
దేవస్య ఖణ్డపరశోః పరభైరవస్య ।
పాశాబ్జుశైక్షవశరాసనపుష్పబాణా
సా సాక్షిణీ విజయతే తవ మూర్తిరేకా ॥ 13
- లగ్నం సదా భవతు మాతరిదం తవార్థం
తేజః పరం బహులకుబ్జుమపజ్కుశోణమ్ ।
భాస్వత్కిరీటమమృతాంశుకలావతంసం
మధ్యే త్రికోణనిలయం పరమామృతార్థమ్ ॥ 14
- హ్రీంకారమేవ తవ నామ తదేవ రూపం
త్వన్నామ దుర్లభమిహ త్రిపురే గృణన్తి ।
త్వత్తేజసా పరిణతం వియదాదిభూతం
సౌఖ్యం తనోతి సరసిరుహసమ్మవాదేః ॥ 15
- హ్రీంకారత్రయసమ్ముటేన మహతా మన్తేణ సస్థిపితం
స్తోత్రం యః ప్రతివాసరం తవ పురో మాతర్జపేన్నుస్తవిత్ ।
తస్య క్షోణిభుజో భవన్తి వశగా లక్ష్మీశ్చిరస్థాయినీ
వాణీ నిర్మలసూక్తిభారభరితా జాగర్తి దీర్ఘం వయః ॥ 16
- ఇతి శ్రీమత్పురమహంసపరివ్రాజకాచార్యస్య శ్రీగోవిన్దభగవత్పూజ్యపాదశిష్యస్య
శ్రీమచ్చబ్ధరభగవతః కృతో కల్యాణవృష్టిస్తవః సమ్పూర్ణః ।

లోట్ట యిదేటిమాట

చాటువు- విజయనగరసామ్రాజ్య పరిపాలనా కాలము

- డా॥ యలవర్తి భానుభవాని, గుంటూరు.

“తిమ్మరసు, ఈతండు కృష్ణరాయలయెద్ద ముఖ్యమంత్రి. రాయలకుఁ బితృసముండు. కృష్ణరాయ లీతని ‘సప్తాణి’ యని పిల్చువాఁడు. ఒకప్పు డీతనియెడ భట్టుమూర్తికవి కడుఁ గుపితుఁడై యీ క్రింద నుదాహరింపఁబడు సుత్పలమాలికాదులను జెప్పెనఁట.

ఉ॥ లోట్ట యి దేటిమాట పెనులోభులతో మొగమాట మేల తాఁ
గుట్టకయున్న వృశ్చికముఁ గుమ్మరపుర్వని యందురే కదా
పట్టపురాజుపట్టి సరిపల్లెసరాసరి యాయకున్న నేఁ
దిట్టకమాన నామతము తీవ్రమహోగ్రభయంకరంబుగాఁ
దిట్టితినా మహోగ్రహమతిన్ మకరగ్రహజర్జరీభటా
పట్టనదట్టఫాలపణిభర్తృబహూకృతపర్జటస్ఫుటా
ఘట్టపుదట్టణాలకవిఘట్టనిరర్గళరాజభృత్యకీ
చట్టచటార్థదీనయనజర్జరకీలలు రాలఁగావలెన్.
జుట్టఠికంబునం బొగడఁ జూచితిని రజతాద్ర్యధిత్యకా
పట్టణమధ్యరంగగతభవ్యవధూవదనామషంగదసం
హట్టశిరస్థగాంగరఘరహల్లకజాలసుధాతరంగముల్
చుట్టుకొనన్వలెన్ భువనచోద్యముగా పయదంబుగా మఠీన్
దిట్టితినా సభాభవనధీంకృతభీమనృసింహరాడ్వజా
తాట్టమహోట్టహాసచతురాస్యసముద్ర్భుకుటీతదీనదీ
కోట్టణరోషజాలహృతకుంఠితకంఠగభీరనాదసం
ఘట్టవిజృంభమాణగతి గావలె, దీవనపద్య మిచ్చి చే
పట్టితినా మణీకనకభాజనభూషణభాసురాంబరా
రట్టతురంగగంధగజరాజదమూల్యఘనాతపత్రభూ
పట్టణభర్మహర్మభటపక్షి చిరాయురనామయంబునై
గట్టిగఁ దోడుతో వెలయఁగావలె నెక్కువరీవిఁ జూడుఁ డీ
యట్టిటు మందెమేలముల నందఱునుం బలెఁ జుల్కజూచి యే
పట్టుననైనఁ గౌరవము పల్కుకుఁడీ పయిపెచ్చునందులన్
గొట్టుదు దుష్పవిద్వీరదకోటులఁ బంచముఖోద్భటాకృతిన్
బెట్టుదు దండముల్ సుకవిబృందము కే నతిభక్తి సారెకున్
గట్టితి ముల్లె లేఁబదియుఁ గాఁగలనూటపదాఱు లెయ్యెదన్
రట్టడిభట్టుమూర్తికవిరాయనిమార్గమెఱుంగఁ జెప్పితిన్.

గీ. ముందు నిప్పుడు నికమీద మోద మలరఁ
బద్యదండంబు చేఁబూని పార్థివులను

జంపుచున్నాడు చంపును జంపంగలడు
పరుషవాక్యత సమవర్తి భట్టుమూర్తి.

శా. గుత్తిం బుల్లెలు కుట్టి చంద్రగిరిలోఁ గూడెత్తి పెన్గొండలో
హత్తిన్ సతమునందు వేడి బలుదుర్గాధీశుతాంబాలపుం
దిత్తు లోసి పదస్థులైనఘనులన్ దీవింప -

అనునంతవఱకుఁ జెప్పునప్పటికిఁ దిమ్మరుసు దుష్పీరికి భయపడి పచ్చలహారము మెడనుండి
తీసి భట్టుమూర్తికి సమర్పింపఁగా నాతఁడు ప్రహృష్టుడై పూరించెను -

దీవించెదన్

మత్తారాతియూతి నాగమనుతున్ మంత్రీశ్వరున్ దిమ్మరున్.

క. అయ్య యనిపించుకొంటివి
నెయ్యంబునఁ గృష్ణరాయస్వపపుంగవుచే
నయ్యా! నీసరి యేరీ?
తియ్యనివిలుకాడవయ్యా! తిమ్మరుసయ్యా!

గురువై మహారాజ్యప్రదాపయితయై తన్ను సర్వవిధముల సంరక్షించిన తిమ్మరుసు మంత్రిని
శ్రీకృష్ణరాయలు కడకాలమున విద్వేషించెను. ఆయన రెండుగ్రుడ్లను దోడించెను. తన యశశ్చంద్రున
కిట్లపయశఃకళంకమును గూర్చుకొనెను”.

లోట్ట = బానిసస్వభావుడా!; ఇదేటిమాట = ఇటువంటి మాటలెందుకు? పెనులోభులతో =
పెద్ద పినినిగొట్టులతో; మొగమోటమేల = వెనుకముందాడుట ఎందుకు? వృశ్చికము = తేలు; తా =
తాను; కుట్టకయున్న = ఎవరినీ కుట్టకపోతే; కుమ్మరిపుర్వని = కుమ్మరిసారెల దగ్గర ఉండు మట్టిపురుగుని;
అందురేకదా = అంటారు కదా. (అనగా కుట్టినప్పుడు మాత్రమే దాని స్వభావాన్ని గుర్తిస్తారని సారాంశం);
పట్టపురాజుపట్టి = ప్రభువును ఒప్పించి; సరిపల్లె = సరిపల్లె అనే పేరున్న ప్రాంతాన్ని; ఈయకున్న =
ఇవ్వకపోతే; తీవ్ర = అధికమైన; మహా + ఉగ్ర = రౌద్రముతో; భయంకరముగా = భీతికల్గునట్లు;
మహా + అగ్రహమతిన్ = అత్యంతకోపావేశముతో; నామతము = నా పద్ధతిలో; నే = నేను; తిట్టకమాన
= తిట్టకుండా ఉండను; తిట్టితినా = నేను తిట్టినట్లైతే; మకర గ్రహ = మచ్చగల గ్రహమైన
చంద్రగ్రహమువల్ల (నవగ్రహములలో చంద్రుడొకడు); జర్జరీ = శిథిలమైన (చివరకు వచ్చిన); భటా =
రోజులో పదిహేడవ భాగమైన చివరి దశయందు; ఫాల = సుదిదీయందలి; పట్టనదట్ట = పట్టాభిషేక
సమయంలో కట్టిన పట్టకు చెందిన వస్త్రము; ఫణిభర్త = సర్పరాజుచే; బహూకృత = బహూకరించబడిన;
పర్జుట = జటలపైనున్న; స్ఫుటా = విచ్చిన పడగలయొక్క; ఘట్టపు = రాబిడిచే; దట్టణ = తిరస్కరించబడి;
అలక = సూక్ష్మముగా; విఘట్ట = విడగొట్టబడి; నిరర్గళ = అడ్డంకిలేని; రాజభృత్యకీ =
రాజసేవకురారడయొక్క; చట్ట = తొడల వెలుపలిభాగముల; ఫటా = సమూహముయొక్క; ఆర్భటి =
విజృంభణతో (అనగా తొడలు చఱచుచు విజృంభించుటతో); నయన = వారి కన్నులనుండి; జర్జరకీల
= భయంకర అగ్నిజ్వాలలు; రాలగావలెన్ = రాలి తీరాలి. (తీవ్ర అగ్రహానికి, తిరస్కరణకు గురి
కావలసి వస్తుందని భావం.)

చుట్టరికంబున్ = ఇష్టముతో లేదా బంధుభావములో; పొగడజూచితివా = స్తుతిచేసినచో;
రజతాద్రి = వెండికొండయొక్క (కైలాసం); అధిత్యకా = సానుప్రదేశమున నున్న లేదా

కొండపైభాగమునందున్న; పట్టణ = పురమునందలి; మధ్యరంగగత = మధ్యభాగముననున్న రంగస్థలమందలి; భవ్యవధూ = పార్వతి అనెడు స్త్రీయొక్క; వదన + అనుషంగ = ముఖముతో సంబంధము కల్గిన; సంహట్ట = అంగడివీధియొక్క; శిరఃస్థ = అగ్రభాగమునందున్న; గంగారూఢ = గంగాప్రవాహమునందలి; హల్లకజాల = చెంగలువలపైనున్న; సూతరంగముల్ = అమృతప్రవాహములు; భువనచోద్యముగా = లోకాలన్నీ ఆశ్చర్యపడే విధంగా; పయదంబుగా = మేఘములై; చుట్టుకొనన్వలెన్ = ఆక్రమించవలెను. (అనగా పార్వతీదేవియొక్క అపారకృపకు పాత్రులు కాగలరని పిండితార్థం.); మరిన్ తిట్టితినా = మళ్ళీ తిట్టినట్లైతే; సభాభవన = రాజసభాభవనమును; ధీంకృత = ధిక్కురించునట్లు; భీమ నృసింహరాట్ = ఉగ్రనరసింహునియొక్క; ధ్వజ = ధ్వజస్తంభముపై; ఆత = విస్తరించిఉన్న; అట్ట = ఎనిమిది పన్నగములుగల అష్టకము లేదా (భీమ నృసింహరాట్ = నరసింహరాయల; ధ్వజ = ధ్వజము; ఆత = విస్తరించియున్న; అట్ట = ఉపరిగృహము అని చెప్పవచ్చు); మహా + అట్టహాస = పెద్ద నవ్వుతోకూడిన; చతురాస్య = బ్రహ్మయొక్క; సముత్ + క్రుకుటీతటీ = ఎత్తైన కనుబొమల ప్రదేశమున; నటీక = కదలుతున్న; ఉట్టణ = వెల్లుడుతున్న; రోషజాల = కోపాగ్ని కీలలచే; హృత = హరింపబడి; కుంతిత = మొక్కువోయిన; కంఠ గంభీరనాద = గంభీరమైన కంఠస్వర; సంఘట్ట = రాపిడిచే; విజృంభమాణ = విజృంభించిన స్థితియందున్న; గతి = పరిస్థితికి; కావలెన్ = లోను కావలెను.

దీవన పద్యమిచ్చి = ఆశీర్వాచన పద్యమును చదివి; చేపట్టితినా = ప్రేమతో స్వీకరించితినా (అనగా అభిమానించి నట్లైతే); మఱీ = రత్నములతో; కనక = బంగారముతో; భాజన = యోగ్యములైన / చేయబడిన; భూషణ = ఆభరణములు; భాసుర = ప్రకాశవంతమైన; అంబర = వస్త్రములు, ఆరట్ట = వేగవంతమైన; తురంగ = గుఱ్ఱములు, గంధగజ = మదపుటేనుగులు; రాజత్ = ప్రకాశించుచున్న; అమూల్య = మిక్కిలి విలువైన; ఘన = గొప్పవైన; ఆతపత్ర = గొడుగులు (ఫత్రము రాజవిహ్వముగా చెప్పబడినది); భూ = భూములు; పట్టణ = పురములు, భర్మ = బంగారపు; హర్మ్య = మేడలు; భటపంక్తి = సేవకుల సమూహములు (కలిగి లేదా ప్రాప్తించి); చిరాయుః + అనామయంబునై = అనారోగ్యములేని దీర్ఘాయుష్యుతో; గట్టిగా = చక్కగా; తోడుతో = సహాయ, సహకారములతో (లేదా పై చెప్పిన అంశములతో); ఎక్కువ రీతి = అధిక దర్పముతో; వెలయఁగావలెన్ = చక్కగా జీవించాలి (లేదా ప్రకాశించాలి); చూడుడి = చూడండి.

కాబట్టి - మందెమేలముల = గుంపులతో కలిసి; అందరనుబలై = అందరిని చూచినట్లే (ఏ ప్రత్యేకతా లేకుండా); చుల్కూచి = చులకనగా చూచి; యట్టిటు = ఎట్లా వీలైతే అట్లా (ఎక్కువ, తక్కువగా); ఏ పట్టుననైన = ఏ సమయంలోకూడా; గౌరవము పల్కుకుడి = గౌరవించినట్లు మాట్లాడవద్దు; అందులన్ = ఆ విషయంలో; పయపెచ్చు = అదనంగా; దుష్టువి = చెడ్డకవులనే; ద్విరదకోటులన్ = ఏనుగులను; పంచముఖ = ఉద్భటాకృతిన్ = రుద్రునివలె తీవ్రముగా; కొట్టుదున్ = కొడతాను / దెబ్బతీస్తాను. (అనగా తన వాగ్ధాటితో, కవిత్వ ప్రాధిమ్యతో అణగద్రొక్కతానని భావం.) సారెకున్ = మాటిమాటికి, సుకవి బృందమునకు = మంచి కవుల సమూహానికి (సత్కవులకు); ఏన్ = నేను; దండముల్ = సమస్తార్థములు; పెట్టుదు = పెడతాను; ఏబదియుగాగల = యాభైసంఖ్య గల; ముల్లెలు = చిల్లరనాణెముల సంఘము; నూటపదారులు = ఒక్కొక్కటి నూరు పదహారు నాణెములతో కూడినవి (లేదా శ్రేష్ఠమైనవని కూడా చెప్పవచ్చు); కట్టితిన్ = తయారు చేశాను (బహుకరణ నిమిత్తం కావచ్చు); ఎయ్యెడన్ = ఎక్కడైనా; రట్టడి = నింద్యమైన; భట్టుమూర్తికవి రాయని = భట్టుమూర్తి అను కవిశ్రేష్ఠుని; మార్గము = విధానమును; ఎఱుంగ చెప్పితిన్ = తెలియచేశాను (నింద్యమైన అని చెప్పడం వ్యంగ్యంగా ఇతరుల ధోరణిని తెలియచెప్పేందుకే కావచ్చు).

సందర్భము : విజయనగరసామ్రాజ్య కాలములో భట్టుమూర్తి రచించిన చాటు పద్యమిది. చాటు పద్యమణిమంజరిలో దీనికి స్థానం కల్పించబడినది. రావూరి దొరస్వామిశర్మ గారు “తెలుగులో తిట్టుకవిత్వము” అనే తమ గ్రంథంలో ఈ పద్యాన్ని ఉదాహరించారు. తిమ్మరుసుపై భట్టుమూర్తికి ఎందుకో ఆగ్రహముండెడిదట. కృష్ణరాయలకు అభిమాన పాత్రుడైన భట్టుమూర్తిపై తిమ్మరుసుకు కూడా ఆదరభావము లేదట. ఎవ్వరినీ లెక్కచేయని భట్టుమూర్తి తెనాలి రామకృష్ణునికి మాత్రము భయపడెడివాడట. భక్తివలననో, ఇతర కారణమో మాత్రము తెలియదు. పై పద్యమాలిక ఉత్పలమాల వృత్తంలో నున్నది. తిమ్మరుసు చూచి ఆగ్రహంతో భట్టుమూర్తి ఈ పద్యమాలికను చెప్పినట్లు, ఆ పద్యమాలిక పూర్తికాకముందే ఆలస్యం చేస్తే ఇంకేమి నిందలు వినాల్సి వస్తుందోనని తిమ్మరుసు తన మెడలోని హోరాన్ని తీసి భట్టుమూర్తి మెడలో వేసి గౌరవించాడని, వెంటనే భట్టుమూర్తి తిమ్మరుసయ్యను స్తుతిస్తూ పద్యం చెప్పాడని “చాటుపద్యమణిమంజరి” ద్వారా తెలుస్తున్నది.

తాత్పర్యము : లోభివారి దగ్గర ముఖమాటపడటం అనవసరం. అలా మొగమాట పడటం వల్ల వారి స్వభావం ఎవరికీ తెలియదు. కుట్టినప్పుడు మాత్రమే తేలు అని గుర్తిస్తారు. కుట్టనంతసేపు కుమ్మరి పురుగనే అనుకుంటారు. పరిపాలించే ప్రభువును ఒప్పించి సరిపల్లెను ఏకముఖంగా ఇవ్వకున్నచో నేను నా పద్ధతిలో మిక్కిలి భయంకరముగా తిట్టక మానను. నేను తిట్టినట్లైతే పట్టాభిషేక చిహ్నముగా కట్టిన పట్టపుదట్ట, పాముపడగల రాపిడికి గురై, రాజసేవకులే ఎదురుతిరుగుతారు. వారి కనులనుండి నిప్పులు రాలతాయి. అనగా పదవి పోయి, పొగడిన వారే తిరగబడి అల్లకల్లోలం చేస్తారని భావం.

ప్రేమతో పొగిడితే సాక్షాత్తు వెండికొండపై వసించే ఆ పార్వతీదేవి అనుగ్రహం కలుగుతుంది. ఆకాశగంగలో విచ్చుకున్న కలువలపైని అమృతబిందువులు పయోదములుగా మారి, చుట్టూ వ్యాపించి అమృత వర్షం కురిపిస్తాయి.

మరల నేను తిట్టడం జరిగితే సభాభవనాన్ని గజగజలాడించే విధంగా ఉగ్ర నరసింహుని కోపానికి గురియై, మిక్కిలిగా కోపించిన సృష్టికర్త కంఠం నుండి జాలువారే రోషావేశపు గంభీర నాదానికి అనగా సృష్టికర్త కోపానికి గురికావలసి వస్తుంది.

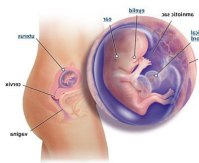
మరల ఆశీర్వాస పద్యములో అనుగ్రహిస్తే విలువైన ఆభరణాలు, వస్త్రాలు, వస్తువాహనాలు, అధికారం, రాజ్యం, బంగారు మేడలు, పరివారం, ఆయురారోగ్యములు అన్నీ లభిస్తాయి. హాయిగా అకుంఠిత కీర్తితో భూమిపై వెలుగొందవచ్చు.

అందువల్ల గుంపులో గోవింద అన్నట్లుగా కాకుండా, అందరితోపాటు చులకనగా చూచి ఏదో నామమాత్రపు గౌరవపు మాటలు పలుకకండి.

నేను దుష్టులనే ద్విరదములను కోపోద్రిక్తుడైన శివునివలె తరిమి కొడతాను. సుకవులకు అనేక మార్లు చేతులెత్తి నమస్కరిస్తాను. నూటపదార్ల విలువచేసే యాభై ముల్లెలను కట్టి దాచి ఉంచాను. అందరు నిందించినప్పటికిని, భట్టుమూర్తి కవి పుంగవుని మార్గము ఇది. సృష్టముగా చెప్పుచున్నాను.

+

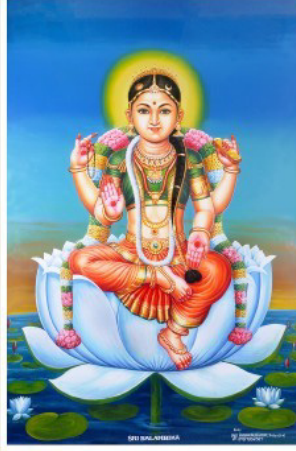
శౌనక మహర్షి విరచిత శ్రీ గర్భరక్షా స్తోత్రం

ఓం శ్రీ గణేశాయ నమః

ఓం శ్రీమాత్రే నమః

- శ్లో॥ ఏహ్యేహి భగవన్ బ్రహ్మన్ - ప్రజాకర్తా, ప్రజాపతే ।
ప్రగృహ్ణీష్వ బలిం చేమాం - సాపత్యం రక్ష గర్భిణీమ్ ॥ 1
- శ్లో॥ అశ్వినౌ దేవదేవేశౌ - ప్రగృహ్ణాథామ్ బలిం త్వమామ్ ।
సాపత్యం గర్భిణీం చేమాం - రక్షతం పూజ యనయా ॥ 2
- శ్లో॥ రుద్రాశాః ఏకాదశ ప్రోక్తాః - ప్రగృహనంతు బలిం త్వమామ్ ।
వృత్తం యక్షాగమప్రీత్యై - నిత్యం రక్షన్తు గర్భిణీమ్ ॥ 3
- శ్లో॥ ఆదిత్యా ద్వాదశ ప్రోక్తాః - ప్రగృహ్ణాధ్వమ్ బలిం త్వమామ్ ।
యుష్మాకం తేజసాం వృద్ధ్యా - నిత్యం రక్షన్తు గర్భిణీమ్ ॥ 4
- శ్లో॥ వినాయక గణాధ్యక్ష - శివపుత్ర మహాబల ।
ప్రగృహ్ణీష్వ బలిం చేమాం - సాపత్యం రక్ష గర్భిణీమ్ ॥ 5
- శ్లో॥ స్కంద షణ్ముఖ దేవేశ - పుత్రప్రీతి వివర్ధన ।
ప్రగృహ్ణీష్వ బలిం చేమాం - సాపత్యం రక్ష గర్భిణీమ్ ॥ 6
- శ్లో॥ ప్రభాసః ప్రభవః శ్యామః - ప్రత్యుషో మారుతోఽనలః ।
ధ్రువః ధురాధురశ్చైవ - వసవోఽష్టౌ ప్రకీర్తితాః ।
ప్రగృహ్ణాధ్వమ్ బలిం చేమాం - నిత్యం రక్షన్తు గర్భిణీమ్ ॥ 7
- శ్లో॥ పితృదేవి పితృశ్రేష్ఠే - బహుపుత్రి మహాబలే ।
బుధశ్రేష్ఠే నిశావాసే - నివృత్తే శౌనకప్రియే ।
ప్రగృహ్ణీష్వ బలిం చేమాం - సాపత్యం రక్ష గర్భిణీమ్ ॥ 8
- శ్లో॥ రక్ష రక్ష మహాదేవ, - భక్తానుగ్రహకారక ।
పక్షివాహన గోవింద - సాపత్యం రక్ష గర్భిణీమ్ ॥ 9 +

బాలాయా మస్త్రధ్యానమ్

శ్రీమత్ బాలాత్రిపురసుందరీ త్ర్యక్షర మహామంత్రము

ఐం క్లీం సాః

కృత్వా ధ్యానం నృసేదజ్ఞే బాలామాకలయాధునా ॥ 351

అదౌ వాగ్భవముధృత్య కామభీజం తతః పరమ్ ।

సకారోఽధోదస్తయుతో మహాసేనవిరాజితః ॥ 352

త్ర్యక్షరః పరమో మస్త్రో విద్యైశ్వర్యప్రదాయకః ।

సముద్యద్రవిబిమ్బాభామరుణక్షౌమధారిణీమ్ ॥ 353

పుల్లరాజీవవదనాం పీనోత్తుజ్గపయోధరామ్ ।

రత్నకేయూరతాటబ్జముక్తాహారవిరాజితామ్ ॥ 354

త్రినేత్రాం బాలశీతాంశుఖణ్డశోభిలలాటికామ్ ।

పద్మోపరి సమాసీనాం బాలాం దేవీం చతుర్భుజామ్ ॥ 355

విద్యామఖీతిం వామేన దక్షే జపవటీం వరమ్ ।

ధారయంతీం జగద్ధాత్రీం సర్వదైవ హసన్ముఖీమ్ ॥ 356

సచ్చిన్మ్య నృసనం కుర్యాదప్రమత్తేన చేతసా ।

✦ మహాకాలసంహితా

శ్రీరాజరాజేశ్వరీమంత్రమాతృకాస్తవమ్ (పంచదశీమహామంత్రస్తవమ్)

- శ్లో॥ కల్యాణాయుతపూర్ణచంద్రవదనాం ప్రాణేశ్వరానందినీం
పూర్ణాం పూర్ణతరాం పరేశమహిషీం పూర్ణామృతాస్వాదినీమ్ ।
సంపూర్ణాం పరమోత్తమామృతకళాం విద్యావతీం భారతీం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 1
- శ్లో॥ ఏకారాదినమస్తవర్ణవివిధాకారైకచిద్రూపిణీం
చైతన్యాత్మకచక్రరాజనిలయాం చక్రాంతసంచారిణీమ్ ।
భావభావవిభావినీం భవప(హ)రాం సద్భక్తిచింతామణీం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 2
- శ్లో॥ ఈహాధిక్తరయోగిబ్బందవిదితాం స్వానందభూతాం పరాం
పశ్యంతీం తనుమధ్యమాం విలసినిం శ్రీవైఖరీరూపిణీమ్ ।
ఆత్మానాత్మవిచారిణీం విపరగాం విద్యాం త్రిబీజాత్మికాం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 3
- శ్లో॥ లక్ష్మాలక్ష్మనీరీక్షణాం నిరుపమాం రుద్రాక్షమాలాధరాం
త్ర్యక్షార్థాత్మదిక్షవంశకళికాం దీర్ఘాక్షదీర్ఘస్వరామ్ ।
భద్రాం భద్రవరప్రదాం భగవతీం భద్రేశ్వరీం ముద్రిణీం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 4

- శ్లో॥ ప్రిం బీజాగతనాదబిందుభరితాం ఓంకారనాదాత్మికాం
బ్రహ్మసందఘనోదరీం గుణవతీం జ్ఞానేశ్వరీం జ్ఞానదామ్ ।
ఇచ్ఛాజ్ఞానకృతీం మహీం గతవతీం గంధర్వసంసేవితాం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 5
- శ్లో॥ హరోన్నత్రసువర్ణపాత్రభరితాం పీనోన్నతాఘూర్ణితాం
హుంకారప్రియశబ్దజాలనిరతాం సారస్వతోల్లాసినీమ్ ।
సారసారవిచారచారుచతురాం వర్ణాశ్రమాచారిణీం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 6
- శ్లో॥ సర్వేశాంగవిహారిణీం సకరుణాం సన్నాదినీం నాదినీం
సంయోగప్రియరూపిణీం ప్రియవతీం ప్రితాం ప్రతాపోన్నతామ్ ।
సర్వాంతర్గతశాలినీం శివతనూసందీపినీం దీపినీం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 7
- శ్లో॥ కర్మాకర్మవివర్జితాం కులవతీం కర్మప్రదాం కౌళినీం
కారుణ్యాంబుధిసర్వకామనిరతాం సింధుప్రియోల్లాసినీమ్ ।
పంచబ్రహ్మసనాతనాసనగతాం గేయాం సుయోగాన్వితాం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 8
- శ్లో॥ హస్త్తుత్కుంభనిభస్తనద్వితయతః పీనోన్నతాదానతాం
హారాద్యాభరణాం సురేంద్రవిసుతాం శృంగారపీఠాలయామ్ ।
యోన్యాకారకయోనిముద్రితకరాం నిత్యాం నవార్థాత్మికాం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 9
- శ్లో॥ లక్ష్మీలక్ష్మణపూర్ణభక్తవరదాం లీలావినోదస్థితాం
లాక్షారంజితపాదపద్మయుగళాం బ్రహ్మాండ్రసంసేవితామ్ ।
లోకాలోకితలోకకామజననీం లోకాశ్రయాంకస్థితాం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 10
- శ్లో॥ ప్రింకారాశ్రితశంకరప్రియతనుం శ్రీయోగపీఠేశ్వరీం
మాంగల్యాయుతపంకజాభనయనాం మాంగల్యసిద్ధిప్రదామ్ ।
తారుణ్యేన విశేషితాంగసుమహాలావణ్యసంశోభితాం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 11
- శ్లో॥ సర్వజ్ఞానకళావతీం సకరుణాం సర్వేశ్వరీం సర్వగాం
సత్త్వాం సర్వమయీం సహస్రదళగాం సత్సార్థవోపస్థితామ్ ।
సంగాసంగవివర్జితాం సుఖకరీం బాలార్కకోటిప్రభాం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 12
- శ్లో॥ కాదిక్షాంతసువర్ణబిందుసుతనుం సర్వాంగసంశోభితాం
నానావర్ణవిచిత్రచిత్రచరితాం చాతుర్యచింతామణీమ్ ।

చిత్రానందవిధాయినీం సుచపలాం కూటత్రయాకారిణీం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 13

శ్లో॥ లక్ష్మీశానవిధీంద్రచంద్రమకుటాద్యష్టాంగపీఠాశ్రితాం
సూర్యేంద్యగ్నిమయైకపీఠనిలయాం త్రిస్థాం త్రికోణేశ్వరీమ్ ।
గోష్ఠీం గర్వనిగర్వితాం గగనగాం గంగాం గణేశప్రియాం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 14

శ్లో॥ హ్రీంకూటత్రయరూపిణీం సమయినీం సంసారిణీం హంసినీం
వామాచారపరాయణీం సుకులజాం బీజావతీం ముద్రిణీమ్ ।
కామాక్షీం కరుణార్ద్రచిత్తసహితాం శ్రీమత్త్రిమూర్త్యంబికాం
శ్రీచక్రప్రియబిందుతర్పణపరాం శ్రీరాజరాజేశ్వరీమ్ ॥ 15

శ్లో॥ యా విద్యా శివకేశవాదిజననీ యా వై జగన్మోహినీ ।
యా బ్రహ్మాదిపీఠికాంతజగదానందైకసంధాయినీ ।
యా పంచప్రణవద్విరేఘనళినీ యా చిత్కళామాలినీ
సా పాయాత్ పరదేవతా భగవతీ శ్రీరాజరాజేశ్వరీ ॥ 16

శ్లో॥ హ్రీంకారాసనగర్భితానలశిఖాం సౌక్ష్మీంకళాం బిభ్రతీం
సౌవర్ణాంబరధారిణీం వరసుధాధాతాం త్రినేత్రోజ్జ్వలామ్ ।
పందే పుస్తకపాశమంకుశధరాం స్రగ్భాషితాముజ్జ్వలాం
త్వా గౌరీం త్రిపురాం పరాత్పరకళాం శ్రీచక్రసంచారిణీమ్ ॥

✱ ✱ ✱

అగ్నేః మస్త్రధ్యానమ్

శ్లో॥ అగ్నిం ప్రజ్వలితం వందే జాతవేదం హుతాశనమ్ ।
సువర్ణవర్ణమమలం సమిధం విశ్వతోముఖమ్ ॥

శ్లో॥ అథాగ్నిమస్త్రం విన్యసేత్తద్విధానముదీర్యతే ।
వైశ్వానరాస్తే జాతేతి వేదాస్తే స్వాదిహావహా ॥

శ్లో॥ లోహితాక్షపదాత్పర్వకర్మాణ్యస్తే తు సాధయ ।
వహ్నిప్రియాన్తో మస్త్రోయం షడ్వింశత్యక్షరాన్వితః ॥

శ్లో॥ ఋషిశ్చన్దో దేవతాస్య భృగుర్గాయత్రపావకాః ।
రం బీజం రద్వయం శక్తిర్ హవనే వినియోజనమ్ ॥

- మస్త్రమహోదధిః - 1 ప్రథమతరంగః

షడ్వింశత్యక్షరమహామంత్రము

“వైశ్వానర జాతవేద ఇహావహా లోహితాక్ష సర్వకర్మాణి సాధయ స్వాహా”

వహ్నిప్రియా = స్వాహా = రద్వయమ్

ఓం అస్య అగ్నిమస్త్రస్య భృగుర్మహిః, గాయత్రీ ఛందః, పావకో దేవతా, రం బీజం,
స్వాహా శక్తిః, హవనే వినియోగః

ధ్యానశ్లోకః

శ్లో॥ త్రినేత్రమారక్తతనుం సుశుక్లవస్త్రం సువర్ణప్రజమగ్నిమీదే ।
వరాభయస్వస్తికశక్తిహస్తం పద్మస్థమాకల్పసమూహయుక్తమ్ ॥

+

॥ मन्त्रमातृकापुष्पमालास्तवः ॥

कल्लोलोल्लसितामृताब्धिलहरीमध्ये विराजन्मणि -
द्वीपे कल्पकवाटिकापरिवृते कादम्बवाट्युज्ज्वले ।
रत्नस्तम्भसहस्रनिर्मितसभामध्ये विमानोत्तमे
चिन्तारत्नविनिर्मितं जननि ते सिंहासनं भावये ॥ १

एणाङ्कानलभानुमण्डललसच्छ्रीचक्रमध्ये स्थितां
बालार्कद्युतिभासुरां करतलैः पाशांकुशौ बिभ्रतीम् ।
चापं बाणमपि प्रसन्नवदनां कौसुम्भवस्त्रान्वितां
तां त्वां चन्द्रकलावतंसमकुटां चारुस्मितां भावये ॥ २

ईशानादिपदं शिवैकफलकं रत्नासनं ते शुभं
पाद्यं कुंकुमचन्दनादिभरितैरर्घ्यं सरत्नाक्षतैः ।
शुद्धैराचमनीयकं तव जलैर्भक्त्या मया कल्पितं
कारुण्यामृतवारिधे तदखिलं संतुष्टये कल्पताम् ॥ ३

लक्ष्ये योगिजनस्य रक्षितजगज्जाले विशालेक्षणे
प्रालेयाम्बुपटीरकुंकुमलसत्कपूरमिश्रोदकैः ।
गोक्षैरैरपि नारिकेलसलिलैः शुद्धोदकैर्मन्त्रितैः
स्नानं देवि धिया मयैतदखिलं संतुष्टये कल्पताम् ॥ ४

ह्रींकाराङ्कितमन्त्रलक्षिततनो हेमाचलात्संचितै
रत्नैरुज्ज्वलमुत्तरीयसहितं कौसुम्भवर्णाशुकम् ।
मुक्तासंततियज्ञसूत्रममलं सौवर्णतन्तूद्भवं
दत्तं देवि धिया मयैतदखिलं संतुष्टये कल्पताम् ॥ ५

हंसैरप्यतिलोभनीयगमने हारावलीमुज्ज्वलां
हिन्दोलद्युतिहीरपूरिततरे हेमाङ्गदे कङ्कणे ।
मञ्जीरौ मणिकुण्डले मकुटमप्यर्धेन्दुचूडामणिं
नासामौक्तिकमंगुलीयकटकौ काञ्चीमपि स्वीकुरु ॥ ६

सर्वाङ्गे धनसारकुंकुमधनश्रीगन्धपङ्काङ्कितं
कस्तूरीतिलकं च फालफलेके गोरोचनापत्रकम् ।
गण्डादर्शनमण्डले नयनयोर्दिव्याञ्जनं तेऽञ्जितं
कण्ठाब्जे मृगनाभिपङ्कममलं त्वत्प्रीतये कल्पताम् ॥ ७

कल्हारोत्पलमल्लिकामरुवकैः सौवर्णपद्मेरुहै-
 र्जातीचम्पकमालतीवकुलकैर्मन्दारकुन्दादिभिः ।
 केतक्या करवीरकैर्बहुविधैः क्लृप्ताः स्रजो मालिकाः
 संकल्पेन समर्पयामि वरदे संतुष्टये गृह्यताम् ॥

८

हन्तारं मदनस्य नन्दयसि यैरङ्गैरनङ्गोञ्जलै-
 र्यैर्भृङ्गावलिनीलकुन्तलभरैर्बध्नासि तस्याशयम् ।
 तानीमानि तवाम्ब कोमलतरण्यामोदलीलागृहा-
 ण्यामोदाय दशाङ्गगुगुलुघृतैर्धूपैरहं धूपये ॥

९

लक्ष्मीसुञ्जलयामि स्तनिवहोद्भास्वतरे मन्दिरे
 मालारूपविलम्बितैर्मणिमयस्तम्भेषु संभावितैः ।
 चित्रैर्हाटकपुत्रिकाकरधृतैर्गव्यैर्घृतैर्वर्धितै-
 र्दिव्यैर्दीपगणैर्धिया गिरिसुते संतुष्टये कल्पताम् ॥

१०

हींकारेश्वरि तप्तहाटककृतैः स्थालीसहस्रैर्भृतं
 दिव्यान्नं घृतसूपशाकभरितं चित्रान्नभेदं तथा ।
 दुग्धान्नं मधुरशर्करादधियुतं माणिक्यपात्रे स्थितं
 माषापूपसहस्रमम्ब सकलं नैवेद्यमावेदये ॥

११

सच्छायैर्वरकेतकीदलरुचाताम्बूलवल्लीदलैः
 पूगैर्भूरिगुणैः सुगन्धिमधुरैः कर्पूरखण्डोञ्जलैः ।
 मुक्ताचूर्णविराजितैर्बहुविधैर्वक्त्राम्बुजामोदनैः
 पूर्णा रत्नकलाचिका तव मुदे न्यस्ता पुरस्तादुमे ॥

१२

कन्याभिः कमनीयकान्तिभिरलङ्कारमलारार्तिका-
 पात्रे मौक्तिकचित्रपङ्क्तिविलसत्कर्पूरदीपालिभिः ।
 तत्तत्तालमृदङ्गगीतसहितं नृत्यत्पदाम्भोरुहं
 मन्त्राराधनपूर्वकं सुविहितं नीराजनं गृह्यताम् ॥

१३

लक्ष्मीमौक्तिकलक्षकल्पितसितच्छत्रं तु धत्ते रसा-
 दिन्द्राणी च रतिश्च चामरवरे धत्ते स्वयं भारती ।
 वीणामेणविलोचनाः सुमनसां नृत्यन्ति तद्रागव-
 द्भावैराङ्गिकसात्त्विकैः स्फुटरसं मातस्तदाकर्ण्यताम् ॥

१४

हींकारत्रयसंपुटेन मनुनोपास्ये त्रयीमौलिभि-
 वाक्यैर्लक्ष्यतनो तव स्तुतिविधौ को वा क्षमेताम्बिके ।

सल्लापाः स्तुतयः प्रदक्षिणशतं सञ्चार एवास्तु ते
संवेशो नमसः सहस्रमखिलं त्वत्प्रीतये कल्पताम् ॥

१५

श्रीमन्त्राक्षरमालया गिरिसुतां यः पूजयेच्चेतसा
सन्ध्यासु प्रतिवासरं सुनियतस्तस्यामलं स्यान्मनः ।
चित्ताम्भोरुहमण्डपे गिरिसुता नृत्यं विधत्ते रसा-
द्वार्णीं वक्त्रसरोरुहे जलधिजा गेहे जगन्मङ्गला ॥

१६

इति गिरिवरपुत्रीपादराजीवभूषा
भुवनममलयन्ती सूक्तिसौम्यसारैः ।
शिवपदमकरन्दस्यन्दिनीयं निबद्धा
मदयतु कविभृङ्गान्मातृकापुष्पमाला ॥

१७

मन्त्रमातृकापुष्पमालास्तवः संपूर्णः ॥

YONI MUDRA

Daily Mudras

 DAILY
15 Mins

BENEFITS

- Relieves from menstrual pain.
- Menopause problems can be resolved.
- Calms nervous system.
- Awakens the kundalini.

Daily Mudras

శ్రీం
ఋషభతీర్థమాహాత్యమ్
 (శ్రీలక్ష్మీనారాయణీయసంహితాయామ్)

ఓం శ్రీ గణేశాయ నమః

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ

- శ్లో॥ శృణు త్వం రాధికే చాన్యం చమత్కారం శ్రియఃపతేః ।
 కుంకుమవాపికాక్షేత్రే జాతం యోగేశ్వరం ప్రతి ॥ 1
- శ్లో॥ వీతిహోత్రో మహాయోగీ వనే యోగేశ్వరోఽభవత్ ।
 హిమాచలే బదర్యాం స తపస్తేపేఽతిదారుణమ్ ॥ 2
- శ్లో॥ సర్వయోగకలాః ప్రాప యథా శంభుస్తథాఽభవత్ ।
 తేన యోగప్రతాపేన దృష్టా వై దివ్యచక్షుషా ॥ 3
- శ్లో॥ కేతుమాలే కృతా యజ్ఞాః కేనాటేఽపి కృతా మఖాః ।
 అమరీణాం ప్రదేశేషు కృతం యద్ధరిణా తు తత్ ॥ 4
- శ్లో॥ ఊర్జాకృష్ణాష్టమీజన్మమహోత్సవశ్చ యః కృతః ।
 శారదాపూజనాద్యం చ హ్యన్నకూటమహోత్సవః ॥ 5
- శ్లో॥ ఏతత్సర్వం దివ్యదృష్ట్యా విజ్ఞాయ పరమేశ్వరమ్ ।
 కాంభరేయం బాలకృష్ణం ద్రష్టుం సాక్షాదుపాయయౌ ॥ 6
- శ్లో॥ ఆయయౌ కుంకుమవాపీక్షేత్రే కృష్ణనారాయణమ్ ।
 సహస్రరూపధర్తాఽసౌ వీతిహోత్రః సమాధిమాన్ ॥ 7
- శ్లో॥ మార్గశీర్షతృతీయాయామశ్వపట్టసరస్తటే ।
 సేతుమాశ్రిత్య చ న్యగ్రోధస్యాఽథోఽధాన్నిజాసనమ్ ॥ 8
- శ్లో॥ సహస్రరూపధర్తాఽసౌ సంకల్ప్య నిషసాద హ ।
 మమ మూలస్వరూపం చాగత్వాఽఽశ్రిప్యేత్ రమాపతిః ॥ 9
- శ్లో॥ తతః సహస్రరూపైశ్చాఽఽశ్రిప్యేన్మాం స ప్రభుః పునః ।
 ఋషభస్య కారయేన్మే సద్గురోర్దర్శనం యది ॥ 10
- శ్లో॥ తదాఽహం శ్రీహరేరగ్రే నివత్సేఽత్ర సదాఽనుగః ।
 మోక్షం ప్రసాదయిష్యేఽత్ర బదర్యా న ప్రయోజనమ్ ॥ 11
- శ్లో॥ న గురోరపరస్యాపి మోక్షదో హి గురుర్యతః ।
 యత్రాత్మనో భవేత్పృష్టిర్యేన తరతి సాగరమ్ ॥ 12

- శ్లో॥ యస్మాచ్చాత్మమహాశాన్తిస్తం గురుం త్వాశ్రయేజ్ఞసః ।
యస్మాత్పాపవిनाశశ్చ యస్మాదజ్ఞాననాశనమ్ ॥ 13
- శ్లో॥ యస్మాద్ వృత్తినిరోధశ్చ వాసనాక్షపణం యతః ।
యస్మాదాత్మప్రకాశశ్చ తం గురుం త్వాశ్రయేజ్ఞసః ॥ 14
- శ్లో॥ యస్మాచ్చిక్షామవాప్యేతైశ్చర్యం చమత్కృతిం తథా ।
దివ్యభావమధితిష్ఠేత్తం గురుం త్వాశ్రయేజ్ఞసః ॥ 15
- శ్లో॥ గురవో బహవః సన్ని లౌకికాశ్చాప్యలౌకికాః ।
లౌకికేన హి లోకస్థాః కార్యా వై గురవో యథా ॥ 16
- శ్లో॥ అలౌకికేన శిష్యేణాఽలౌకికా గురవో ధృతాః ।
మయాఽప్యలౌకికః సోఽయం కర్తవ్యో భగవాన్ గురుః ॥ 17
- శ్లో॥ యత్ర సర్వం హి కర్తవ్యం హరౌ పరిసమాప్యతే ।
మాతా గురుర్హి జనిదా పితా గురుర్హి బీజదః ॥ 18
- శ్లో॥ అన్యే రక్షాకరాః సన్ని దేహస్య గురవో హి తే ।
భాషాజ్ఞానకరాశ్చాన్యే బాన్ధవాద్యాశ్చ యోషితః ॥ 19
- శ్లో॥ తథా శిక్షాకరాశ్చాన్యే విద్యాదానకరా అపి ।
కలాకౌశల్యశిక్షాయా దాతారో గురవోఽపి చ ॥ 20
- శ్లో॥ త ఏతే దేహయాత్రాయా భవన్తి గురవః ఖలు ।
ఆత్మజ్ఞానప్రదో యస్తు విష్ణుమన్త్రప్రదశ్చ యః ॥ 21
- శ్లో॥ ధర్మవృత్తిప్రదో యశ్చ గురుః శ్రేష్ఠో హి సమ్మతః ।
బ్రహ్మస్థితిప్రదో యశ్చ యోగసిద్ధిప్రదశ్చ యః ॥ 22
- శ్లో॥ వైశారద్యప్రదో బుద్ధౌ గురుః శ్రేష్ఠతరో హి సః ।
నిర్మూలాం వాసనాం కృత్వా పరమేశ్వరప్రదర్శకః ॥ 23
- శ్లో॥ ఆత్మనా పరమాత్మానం ప్రాపకో దివ్యమోక్షదః ।
బ్రహ్మలోకప్రేషకశ్చ గురుః శ్రేష్ఠతమో హి సః ॥ 24
- శ్లో॥ గకారస్తస్థమజ్ఞానం రకారో జ్ఞానముజ్జ్వలమ్ ।
అజ్ఞానహా జ్ఞానదశ్చ గురుర్గౌరవవాస్మతః ॥ 25
- శ్లో॥ గమయత్యక్షరం ధామ రమయత్యపి ధామినా ।
గురుః సోఽయం మోక్షదాతా నాన్యః శ్రేష్ఠస్తతో గురుః ॥ 26
- శ్లో॥ గురుర్యోగీ బ్రహ్మచారీ ధర్మీ జ్ఞానీ విరాగవాన్ ।
సాధుశీలో గురుశ్చాపి నారాయణః పరో గురుః ॥ 27
- శ్లో॥ భుక్తిదాతా మోక్షదాతా సర్వస్వదో హరిర్గురుః ।
గురోః సాక్షాత్కారయితా గురోర్గురుర్యతోఽత్ర సః ॥ 28

- శ్లో॥ స ఏవ శ్రీహరిశ్చైత్యం ముక్తానాం పరమో గురుః ।
గురుః సర్వావతారాణాం సతీనాం చ సతాం గురుః ॥ 29
- శ్లో॥ ఈశ్వరాణాం తథా ధామ్నాం యోగినాం సర్గసంవిదామ్ ।
పూర్వేషాం సృష్టికర్తాణాం మహర్షీణాం ద్యువాసినామ్ ॥ 30
- శ్లో॥ ప్రజేశానాం కర్మరానాం భక్తానాం చ పరో గురుః ।
గురూణాం యావతామగ్ర్యో నారాయణగురోర్ధరుః ॥ 31
- శ్లో॥ అనాది శ్రీకృష్ణనారాయణః శ్రీకృష్ణవల్లభః ।
శ్రీకృష్ణవల్లభః స్వామీ కాంభరేయః పరాత్పరః ॥ 32
- శ్లో॥ శ్రీమద్గోపాలబాలోఽయం స్వామీ వై సర్వదేహినామ్ ।
మయా లభ్యః స మే పూర్ణం కరిష్యత్యేవ మానసమ్ ॥ 33
- శ్లో॥ నివత్స్యామి చరణైశ్చ ప్రాప్యామి ధామ చాక్షరమ్ ।
సజ్జీవ్యైతి వీతిహ్యాత్తో ధ్యానమగ్నః సహస్రధా ॥ 34
- శ్లో॥ సహస్రరూపవాన్ జాతో దృష్టా తం మానవాస్తటే ।
స్నాతారోఽగ్రః పరాశుర్యం కస్యేమాని సమాని వై ॥ 35
- శ్లో॥ రూపాణి, కే చాగతా వై యోగినోఽత్ర సహస్రశః ।
సమవేషాః సమదేహాః సమాంగాః సన్తి సదృశాః ॥ 36
- శ్లో॥ సమకేశాః సమధ్యానాః సమానపరిమాణకాః ।
బ్రాతరో వా భవన్త్యేతే ధామముక్తా భవన్తి వా ॥ 37
- శ్లో॥ బదరీవాసినో వాఽపి శ్వేతముక్తాః కిమాగతాః ।
శంకరస్య గణాః కింవా దేవాస్తాపసరూపిణః ॥ 38
- శ్లో॥ సాధ్యా వా దేవతా యద్వా మేరువాసా హి తాపసాః ।
క ఏతే తు భవేయ్యుర్వై చన్ద్రాస్యా భాస్కరప్రభాః ॥ 39
- శ్లో॥ ధ్యానయోగా యోగినో వా యోగీశ్వరాః సహస్రశః ।
న వదన్తి న పశ్యన్తి న ప్రాణాన్ చాలయన్తుషి ॥ 40
- శ్లో॥ స్థిరమౌనాః స్థిరచిత్తా ఈశ్వరాః స్యుశ్చ కేన్ద్రియే ।
ఇత్యేవం తర్కయన్తో వై కుంకుమవాపికాజనాః ॥ 41
- శ్లో॥ సంఘశో వై సమాయాన్తి ద్రష్టుం కుతూహలాన్వితాః ।
కేచిన్నమన్తి దృష్ట్వైవ ప్రశంసన్తి వదన్తి చ ॥ 42
- శ్లో॥ ప్రతాపోఽయం బాలకృష్ణకృపానాథస్య పర్యతే ।
అస్య దర్శనలాభార్థం నిత్యమాయాన్తి యోగినః ॥ 43
- శ్లో॥ అదృశ్యా ఈదృశాః సర్వేఽధునా తే దృశ్యతాం గతాః ।
రుద్రాః సహస్రశశ్చాపి విష్ణవశ్చ సహస్రశః ॥ 44

- శ్లో॥ సహస్రశోఽపి బ్రహ్మణో ద్రష్టుమాయాన్తి సత్త్వరమ్ ।
తథా మహర్షయో నిత్యం పితరో దేవతాస్తథా ॥ 45
- శ్లో॥ సాధ్యా విశ్వే చ మరుతో ద్రష్టుమాయాన్తి నిత్యశః ।
తీర్థాన్మపి సమాయాన్తి దిక్పాలాః సృష్టిపాలకాః ॥ 46
- శ్లో॥ అథవా పార్షదా దివ్యా గోలోకాదినివాసినః ।
సమాయాన్తి చ వైకుంఠపార్షదా అపి నిత్యశః ॥ 47
- శ్లో॥ గ్రహనక్షత్రతారాశ్చ సూర్యాశ్చంద్రాః సహస్రశః ।
వైమానికాః సమాయాన్తి లోకాంతరేభ్య ఆదృతాః ॥ 48
- శ్లో॥ వాలఖిల్యాః సమాయాన్తి యద్వా బ్రహ్మసభాద్విజాః ।
కిం వా భవేయుర్గాస్తర్వా యక్షా వా ధనదాశ్చ వా ॥ 49
- శ్లో॥ చారణాః పర్వతావాసా మునయో వా వనస్థితాః ।
పరం సాదృశ్యమేవైషామపూర్వత్వం విగాహతే ॥ 50
- శ్లో॥ లలాటే వైష్ణవం పుణ్డ్రం మస్తకే తాపసీ జటా ।
నేత్రముద్రా యోగపుష్పాః ఖ్యాపయన్త్యంశమాచ్యుతమ్ ॥ 51
- శ్లో॥ యే వా కే వా భవేయుస్తే సాక్షాత్కృతా యదత్ర తే ।
అస్మాభిర్దైవయోగేన పుణ్యవద్భ్యః సుభాగ్యక్తైః ॥ 52
- శ్లో॥ అవశ్యమేషాం విజ్ఞానం క్షణేఽత్రైవ భవిష్యతి ।
ఇత్యేవం తే వదంతశ్చ ప్రజాః సంఘశ ఏవ హ ॥ 53
- శ్లో॥ ప్రపశ్యన్తి సరస్తీరే సహస్రయోగినస్తదా ।
అథ శ్రీమద్బాలకృష్ణో నారాయణగురోర్గురుః ॥ 54
- శ్లో॥ సమాయయా సరస్తీరే సన్నిధౌ యోగినాం తదా ।
హార్దం జానంతదా తూర్ణం ప్రవీక్ష్య మూలరూపిణమ్ ॥ 55
- శ్లో॥ సముత్తోల్య సమాహూయ నామ్నా తం వీతిహోత్రక ! ।
ఉత్తిష్ఠేతి కరౌ ధృత్వా కృత్వా వక్షసి యోగినమ్ ॥ 56
- శ్లో॥ సమాశ్లిష్యద్ధనంస్తూర్ణం స్వయం సహస్రధాఽభవత్ ।
సముత్థితైః సహస్రస్వరూపైరాశ్లిష్యదచ్యుతః ॥ 57
- శ్లో॥ తతస్తూర్ణం హరిశ్చైకస్వరూపః సమ్భభూవ హ ।
వీతిహోత్రోఽపి సహసా త్వేకరూపో వ్యజాయత ॥ 58
- శ్లో॥ ఆశ్చర్యచకితా లోకా జయశబ్దాన్ ప్రచక్రిరే ।
తావప్రభుబాలకృష్ణోఽపి బభూవ ఋషభో గురుః ॥ 59
- శ్లో॥ పృథ్వి శ్వేతజటాయుక్తో వివస్రో ధూలిధూసరః ।
విచిత్త ఇవ చోన్ముత్తో జితనర్వేన్ద్రియో యతిః ॥ 60

- శ్లో॥ స్వభావతేజసా వ్యాప్తో బ్రహ్మనిష్ఠాపరః పుమాన్ ।
అప్రాకృత ఇవ త్వాస్తే విమనా ఇవ దేహిషు ॥ 61
- శ్లో॥ వీతిహోత్రోఽపి చ గురుమృషభం వీక్ష్య దణ్డవత్ ।
చకార బహుధా తత్ర తుష్టావ పరమేశ్వరమ్ ॥ 62
- శ్లో॥ త్వం గురుస్త్వం చాస్తరాత్మా ఋషభస్త్వం చ యోగిరాట్ ।
యోగేశ్వరో భవానేవ త్వం చేశస్త్వం పరేశ్వరః ॥ 63
- శ్లో॥ త్వం ముక్తస్త్వం మహాముక్తో ముక్తేశ్వరో భవానపి ।
అక్షరం త్వం భవాన్ బ్రహ్మ పరబ్రహ్మ భవానపి ॥ 64
- శ్లో॥ భగవాన్ కృష్ణ ఏవాసి కృష్ణనారాయణోఽసి చ ।
అనాదిశ్రీకృష్ణనారాయణస్త్వం పరమేశ్వరః ॥ 65
- శ్లో॥ అవతారా ఋషభాద్వాస్తవైవ శ్రీపతే విభో ।
రాధాపతిస్త్వమేవాఽసి లక్ష్మీపతిస్త్వమేవ చ ॥ 66
- శ్లో॥ వాసుదేవీపతిస్త్వం చ నారాయణీపతిస్త్వథా ।
ముక్తపతిర్బ్రహ్మపతిర్ధామపతిస్త్వమేవ చ ॥ 67
- శ్లో॥ మహాకాలస్య హేతుస్త్వం మహావిష్ణోశ్చ కారణమ్ ।
సదాశివస్య హేతుస్త్వం వైరాజస్య చ కారణమ్ ॥ 68
- శ్లో॥ భూమా త్వం పూరుషసంజ్ఞః పురుషోత్తమ ఇత్యపి ।
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానాం రుద్రాణాం సర్వకో భవాన్ ॥ 69
- శ్లో॥ దేవానాం లోకపాలానాం పితృణాం సర్వకో భవాన్ ।
మహర్షీణాం యతీనాం చ సాధూనాం సర్వకః సతామ్ ॥ 70
- శ్లో॥ సతీనాం కమలాద్యానాం పతిః పాతా చ వై భవాన్ ।
సురాణాం మానవానాం చ పశూనాం పక్షిణాం తథా ॥ 71
- శ్లో॥ వల్లీనాం చ ద్రుమాణాం చ సర్వకస్త్వం రసప్రదః ।
కామధేనుకామవల్లీచింతామణ్యాదిసర్వకః ॥ 72
- శ్లో॥ యక్షరక్షఃపిశాచానాం సర్వకస్త్వం ఖచారిణామ్ ।
వారిజానాం వనస్థానాం భూగర్భాణాం ప్రసర్వకః ॥ 73
- శ్లో॥ దైత్యానాం దానవానాం చ సర్వకస్త్వం జనార్దనః ।
దీనానాథదరిద్రానాం రక్షకః పోషకో భవాన్ ॥ 74
- శ్లో॥ ఆశ్రితానామన్నదాతా శరణ్యశ్చార్దిదేహినామ్ ।
కాముకానాం కామదాతా సకామానాం ప్రపూరకః ॥ 75
- శ్లో॥ త్వం నారీ త్వం సరశ్చాస్నే త్వం గర్భస్త్వం కుమారకః ।
త్వం బీజం త్వం సస్యరూపస్త్వం పుష్పం ఫలమిత్యపి ॥ 76

- శ్లో॥ త్వమిద్రస్వమిద్రీయస్త్వం నిద్రా త్వం జాగరో భవాన్ ।
త్వం సుషుప్తిర్మహానందస్త్వం ప్రీతిస్త్వం రతిస్తథా ॥ 77
- శ్లో॥ మన్మథస్త్వం మనోజన్యో మనఃసంస్థో భవానపి ।
జ్ఞానం జ్ఞాతా జ్ఞేయమేవ త్వమేవాఽసి పరేశ్వర ॥ 78
- శ్లో॥ త్వమ్ ఋతుస్త్వం దినం రాత్రిస్త్వముద్యోగో విరామకః ।
త్వం విశ్వాసశ్చాశ్రయశ్చ త్వం మాతా చ పితా గురుః ॥ 79
- శ్లో॥ ధనం ధాన్యం త్వమేవాఽసి శక్తిర్బలం త్వమేవ చ ।
నీతిర్భక్తిర్వైషో రాగో వైరాగ్యం చ త్వమేవ హ ॥ 80
- శ్లో॥ త్వం ప్రాణస్త్వం జీవనం చ నైకధా చైకధా భవాన్ ।
ప్రకాశస్త్వం ప్రవృత్తిస్త్వం నిరోధస్త్వం గుణాత్మకః ॥ 81
- శ్లో॥ గుణాతీతస్త్వమేవాఽసి సర్వసిద్ధిగుణాశ్రయః ।
ఆశ్చర్యం త్వం చమత్కారస్త్వమైశ్వర్యం ప్రభుత్వకమ్ ॥ 82
- శ్లో॥ త్వం భూర్బలం భవాన్స్తేజోఽనిలస్త్వం త్వం తథాఽనలః ।
త్వం ఖం త్వం మాత్రకం త్వం చ బుద్ధిస్త్వం చైషణాత్రయమ్ ॥ 83
- శ్లో॥ త్వం పరీక్షా తితిక్షా త్వం త్వం బుభుక్షా ముముక్షతా ।
త్వం స్నేహస్త్వం ధ్యానవృత్తిస్త్వం సమాధిః పరాత్పరః ॥ 84
- శ్లో॥ ఉపాస్తిస్త్వం చిత్తచైత్యం త్వం జాడ్యం త్వం తథాఽణుతా ।
త్వం సామ్యం త్వం చ వైషమ్యం త్వమేవ సర్వమేవ హ ॥ 85
- శ్లో॥ అహం త్వం వీతిహోత్రస్త్వం త్వం గురుః ఋషస్తథా ।
తవైవాంఽశకలాఽఽవేశవిభూతిసృష్టిజం త్విదమ్ ॥ 86
- శ్లో॥ యత్ కించిద్ దృశ్యతే చాపి భుజ్యతే లీయతేఽపి చ ।
యస్మాద్ యత్ర చ యేనాపి యదర్థం చ త్వమేవ నః ॥ 87
- శ్లో॥ తస్మై కృష్ణాయ నాథాయ బ్రహ్మణే పరబ్రహ్మణే ।
సమర్పయామి చాత్మానం వీతిహోత్రాభిధం సదా ॥ 88
- శ్లో॥ దానమేవ న తు న్యాసం నాపి కుసీదకం తథా ।
యథేష్టవినియోగార్హం సమర్పయామి మాం త్వహమ్ ॥ 89
- శ్లో॥ ఇతి స్తుత్వా రాధికే సమృపాత పాదయోర్ధ్వః ।
వీతిహోత్రశ్చాభిధ కృష్ణస్తముత్థాపయదూర్భుకమ్ ॥ 90
- శ్లో॥ సమాశ్రిప్య పునర్వస్తౌ దత్వా తస్య చ మూర్ధని ।
స్వయంక్త వరలాభార్థం వీతిహోత్రం హరిర్యదా ॥ 91
- శ్లో॥ వీతిహోత్రస్తదా ప్రాహ స్థాస్మేఽత్ర తవ పాదయోః ।
అన్తే మోక్షం గమిష్యస్యక్షరం ధామ తవ ప్రభో ॥ 92

- శ్లో॥ దేహి వాసం సదా చాత్ర తథాసూవాచ వై హరిః ।
రాధికే తన్మహత్తీర్థమ్ ఋషభాఖ్యం సరోవరే ॥ 93
- శ్లో॥ వీతిహోత్రాభిధం తీర్థం సహస్రయోగితీర్థకమ్ ।
ఏవం నామ్నా తదేవాసీత్ ప్రసిద్ధం మోక్షదం శుభమ్ ॥ 94
- శ్లో॥ హరిర్భూమ సహసా బాలకృష్ణస్వరూపధృక్ ।
ప్రయయౌ చ నిజావాసం వీతిహోత్రస్తటే స్థితః ॥ 95
- శ్లో॥ వటవృక్షం సమాశ్రిప్య తాపసో జనదర్శనః ।
తత్ర తీర్థే కృతస్నానాః ప్రాప్స్యన్తి పరమాం గతిమ్ ॥ 96
- శ్లో॥ యోగసిద్ధిమవాప్స్యన్తి యోగాభ్యాసం వినాఽపి చ ।
రాధికే తత్ర సంస్నాన్నాశమేవ్యన్తి పాతకాః ॥ 97
- శ్లో॥ ఆర్ద్రం శుష్కం మహాత్మస్త్వం పరపీడాకరం చ యత్ ।
సర్వం నశ్యతి పాపం తజ్జలపానాదపి ద్రుతమ్ ॥ 98
- శ్లో॥ తత్రాఽన్నదానతః స్యాత్తు వాజిమేధసమం ఫలమ్ ।
ఋషభస్యాఽఽలయకర్తుర్మమ ధామాఽక్షరం భవేత్ ॥ 99
- శ్లో॥ ఇత్యేవం భగవానాహ రాధికే తీర్థవైభవమ్ ।
పరనాచ్చ్రవణాచ్చాస్య భవేత్తీర్థజం ఫలమ్ ॥ 100

ఇతి శ్రీలక్ష్మీనారాయణీయసంహితాయాం ద్వితీయే త్రేతాసన్తానే
వీతిహోత్రయోగీశ్వరాయ ఋషభరూపేణ సహస్రరూపేణ చ
హరేర్దర్శనమ్, ఋషభతీర్థీకరణమ్, స్తుతిశ్చేత్యాదినిరూపణనామా
చత్వారింశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః ।

కోసోకోధారాస్తోవేమో

“జాతవేదో మమావహ”

శంకర విరచితమయిన యీ స్తోత్రం లోక ప్రసిద్ధం. దీని ప్రసిద్ధనామం ‘కనకధారాస్తవం’. శంకరులు బ్రహ్మచారిగా ఉన్న దశలో కౌమారవయస్సులో భిక్షాస్వీకారానికి ఒక పేద యింటికి వెళ్ళారు. ఆ యింటి యిల్లాలు ఇంట్లో ఏమీ లేక - ఒక ఉసిరికాయ దొరికితే అదే ఆయనకు భిక్షగా యిచ్చింది. శంకరులు ఆమె భక్తికి మెచ్చి, ఆమె అశక్తతకి నొచ్చి వారికి లక్ష్మీకటాక్షం కలిగించటానికి వెంటనే ఆశువుగా “హరివల్లభ”ను ఈ స్తవంతో స్తుతించారు. ఆ ప్రభావంతో ఆ యింట బంగారు ‘ఉసిరికాయ’ల వర్షం కురిసిందట. అంతటితో ఆ యింటికి సౌభాగ్యం కలిగింది. అందువలననే దీనికి కనకధారాస్తవమని పేరు వచ్చినది. సువర్ణధారాస్తోత్రమని మరొక పేరున్నది. సువర్ణం అనగా, బంగారు, అక్షరాలు. అంటే సువర్ణములు అనగా మంచి రమణీయార్థం గల అక్షరములు. అట్టి రమణీయార్థక్షరధార ఇది అన్నది ప్రత్యక్ష విషయం. సువర్ణం అంటే మంచి వర్ణన అని అర్థము. ఈ కవితలో వర్ణనగూడా పుష్పలంగా ఉన్నది. మంచి వర్ణాలు, వర్ణనలు - ఏదో ఒకటి లేని శ్లోకం ఈ స్తుతిలో లేదు. హృదయంగమమయిన భావాలు చాలా ఉన్నాయి. అట్టి యీ సువర్ణధారాస్తోత్రం చదువరులకు సువర్ణధారలతో బాటు భక్తులకు కనకధారలు కురిపిస్తుందని ఆశ. కుబేరులను చేస్తుందని ఆశ. “ఆశ దురాశ నిరాశ” మనకు సహజం. “సదాశ తక్కువ. సదాశ లేనివారికి ఈ ఫలశ్రుతులు ఆశను, దురాశను, చివరకు నిరాశను కలిగిస్తాయి. ఎందుకంటే,

నేటివరకు ఎవరయినా యీ స్తోత్రపారాయణ ద్వారా కనకవర్షం కురిపించిందీ లేనిదీ మనకు తెలియదు. బంగారు ఉసిరివాన మనకు అనుభవంలో లేదు. అంత ‘దృశ్య’ం లేక పోయినా యీ స్తోత్రపారాయణతో కుబేరులయిన వారెవరో మనకు తెలియదు. ఒకవేళ అయినామని ఎవరయినా చెప్పినా దానిచేతనే అయినారని నిరూపణ కావాలి.

సరే! అదట్లా ఉండనీయండి. అలా జరగకపోవటానికి మనం కారణాలు ఊహించాలి. అందులో

మొదటిది : మన “శ్రద్ధాలోపం భక్తిలోపం” - కాని యిన్ని వందల సంవత్సరాలలో ఒక్కరికయినా అంతటి భక్తి లేదనాలా? ఒక్క పేదవాడయినా నిండు భక్తితో చదవడా! లక్ష్మీదేవికి పక్షపాతమని - అలా అనరాదుగదా! ఇక

రెండవది : రామబాణం వంటి సమాధానం. “ప్రార్థం । గ్రహచారం । కర్మ” ఇందులో ప్రతిబంధకమయిన ప్రార్థం పోవటమో, అనుకూల ప్రార్థం రావటమో, లేక ప్రార్థనలేకం ఈ స్తోత్రం వలన నశించి వ్యక్తి బాగుపడటమో అవుతుంది. ఈ కారణానికి వేద శాస్త్రాలు పెట్టనికోటలు.

“హరిణాపి హరేణాపి బ్రహ్మణాపి సురైరపి ।
లలాటలిఖితా రేఖా పరిమార్ఘం న శక్యతే ॥ అలాగే
“అవశ్యం భావి భావానాం - ప్రతీకారో భవేద్వది ।
తథా దుఃఖైః న బాధ్యైరన్ - నలరామయుధిష్ఠిరాః ॥

అయితే ప్రతిబంధకం తొలగడం ఎలా? ప్రతిబంధకం అనుభవంతో శాంతించి చివరిదశకు

వచ్చినపుడుగాని, అసలు ప్రతిబంధక కర్మయే బలహీనమయినపుడు గాని యిట్టి స్తోత్రములు తీవ్రభక్తితో పారాయణ చేస్తే శాంతిస్తుందని శాస్త్రనిర్ణయం.

“పూర్వజన్మాంతం కర్మ - వ్యాధిరూపేణ బాధతే ।

తచ్ఛాంతిరౌషధైః దానైః - జపహోమసురార్చనైః ॥

శ్రీవిద్యారణ్యస్వామి వారు మాధవనామంతో గృహస్థులై యుండగా పేదరికంతో బాధపడి లక్ష్మీ మంత్రారాధన చేసినట్లు, కాని దేవి ప్రారబ్ధ ప్రతిబంధము వలన సంపద నివ్వలేనని చెప్పినట్లు వదంతి. తర్వాత కాలక్రమంలో వారు సన్యసించారు. సంన్యాసం మరోజన్మతో సమానం కనుక ఆయనకు శృంగగిరి పీఠాధిపత్యము మొదలగు అసంగరాజయోగం వట్టినది. అంటే తనకనుభవం లేదు. సంన్యాసి గదా! కోరి రాజయోగం వట్టించి. ఈ కథ పెద్దల వలన విన్నాము. కనుక ఏదయినా కర్మఫలాన్ని బట్టే జరుగుతుంది.

మహాత్ములయినా ఆశ్రితుని కర్మ ఫలాన్నిబట్టి గాని దాని బలహీనతను, సమాప్తి దశను గ్రహించి తమ మహిమతో ఆ ప్రారబ్ధలేశఖండనతో ఉపకారం చేస్తారు. దేవతలయినా అంతే. ‘మూక’ కవికి ప్రారబ్ధావసానాన్ని బట్టియే స్వామి కవితా శక్తినిప్పించారనక తప్పుదు. లేదంటే శంకరులు చిరాయువయ్యేవారు. మార్కండేయుని ఆయుర్దాయం కోసం మృత్యు - మృత్యుంజయుల మధ్య అంత పోరాటం అవసరం లేదు. పరీక్షిత్తును బ్రతికించటానికి చక్రి ‘గర్భం’లో కాపలా ఉండే అవసరం లేదు. ప్రారబ్ధం, గ్రహచారం బలవత్తరం.

అందువలననే కొందరికి ఏమి చేసినా ఏ ఉపకారం జరగదు. ఏ స్వాములవారు ఏమీ చెప్పరు, చేయరు. బలవత్తరమయిన కర్మఫలాన్ని ఎవరూ ఏమీ ఆపలేరు. సంచితకామి కర్మలను క్షణంలో భస్మం చేయగలిగిన ‘తత్త్వదర్శనం’ కూడా ప్రారబ్ధాన్ని మాత్రం తప్పించదని శాస్త్రం ఘంటాపథంగా చెప్తున్నది. మరి యీ స్తోత్రాలు కర్మలు పెద్దల మహిమలు ఎలా ప్రారబ్ధాన్ని మార్చగలవు. అందువలన దేవతలయినా కర్మ ఫలం ఇవ్వడం తప్ప ఏమీ చేయలేరు.

“సర్వకర్మప్రవర్తినీ”, “సుఖప్రాణిశిరోరేఖా”, సదృష్టప్రదాయినీ” అన్నది లక్ష్మీసహస్రనామం. “తాం మ అవహ జాతవేదో లక్ష్మీమనసగామినీమ్” అన్నది శ్రీసూక్తం. ‘అగ్ని’ దేవుడు ‘శ్రీ’ ని కలిగిస్తాడట. “అగ్నే నయ సుపథా రాయే అస్మాన్ ”, “హోతారం రత్నధాతమమ్”, అన్నది శ్రుతి.

“శ్రీయమిచ్చేత్ హుతాశనాత్” అని వాక్యము. అంటే అర్థం అగ్నిముఖులయిన దేవతలను అగ్నిద్వారా హవ్యకవ్యములతో సంతృప్తి పరిచిన వానికి లక్ష్మీప్రాప్తి. అనగా కర్మఫలమే సంపద. కర్మ, కర్మఫలవ్యవస్థలకు ప్రవర్తకురాలు శ్రీదేవియే.

“తామగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలంతీం వైరోచనీం కర్మ ఫలేషు జుష్టామ్” - శ్రుతి.

ఈ వ్యవస్థ విషయంలో “మంత్రరహస్యం” అనే గ్రంథంలో ఇలా చెప్పబడినది.

“అత్యుత్పటైః పుణ్య పాపైః - ఇహైవ ఫలముచ్చ్యతే ।

పుణ్యస్యానుత్పటత్యేతు - చిరాత్ కించిత్ఫలం లభేత్ ॥ అన్నారు.

అంతేకాక “ప్రతిబంధకబాహుళ్యే ఫలం జన్మాంతరే లభేత్” అన్నారు కనుక అతి తీవ్రంగా పారాయణం చేస్తే, ప్రారబ్ధం బలహీనం అయితే ‘వాయిదా తీర్మానం’ లాగా వెంటనే మన పారాయణం ఆ ప్రారబ్ధాన్ని వాయిదా వేయించి మరి ఫలించవచ్చు. ఇలా అనుకొని చేయటం ‘సదాశః, అట్టివారికి

తరువాత జన్మలోనయిన ఫలితం ఉంటుందనే 'అశ' ఉంటుంది. వీరికి 'నిరాశ' ఉండదు. 'దురాశ'కు నిరాశ తప్పదు.

“న దేవతోషణం వృద్ధం - భవిష్యతి కదాచన” - మంత్రరహస్యం. అయితే పైజన్మసంగతి మనకు తెలియదు గనుక వృద్ధమయినట్లు భావిస్తాము.

అందుకే శంకరులు గూడా తమ స్తోత్రంలో ఈ విషయాన్ని సూచించారు. చూడండి. “దుష్కర్మఫుర్ణమపనీయ”, “దురితాహరణోద్యతాని” శంకరవాక్కు వేదతుల్యం. ఆయన లోకాతీతుడయిన జ్ఞాని. జ్ఞానతపస్వి.

“జ్ఞానీత్యాత్మైవ కేవలమ్” అది భగవంతుని వాక్కు. విశ్వగురువు జగద్గురువు నోట పలికించిన అపరశ్రీసూక్తము ఈ స్తోత్రము. వారి వాక్కులో 'లక్ష్మి' ఉంటుంది. 'వచనాంగమానసైః' అన్న మాటలో వారదే సూచించారు. శ్రీసూక్తం గూడా చివరి మంత్రంలో ధీరవాక్కులో లక్ష్మి ఉంటుందని చెప్పింది. చూడండి.

“సక్తుమివ 'తితఉ'నా పునంతో - యత్ర ధీరా మనసావాచమక్రత,
అత్ర సఖాయ స్సఖ్యాని జానతే - భద్రైషాం లక్ష్మీః నిహితాధివాచి”

అనగా, 'జలైః' తో సత్తుపిండిని పవిత్ర పరచినట్లు ధీరులు తమ మనస్సుతో వాక్కును శుద్ధంగా చేస్తారు. ఆ వాక్కుతో స్నేహితులు స్నేహోలు తెలిసికొంటారు. (శబ్దార్థాలు తమ సఖ్యాన్ని తెలిసికొంటాయి) వారి వాక్కులో భద్రమూర్తి అయిన లక్ష్మి ఉంటుంది. అని అదే అన్నాడు భవభూతి.

“లోకికానాం హి సాధూనాం - అర్థం వాగనువర్తతే ।
ఋషీణాం పునరాద్యానాం - వాచమర్థోనుధావతి”

అంతే గాదు ఆర్షవాక్కు గురించి అందులో లక్ష్మి ఉంటుందని భవభూతి ఉత్తరరామచరితంలో అంటాడు.

ఆవిర్భూతజ్యోతిషాం బ్రాహ్మణానాం
యే వ్యాహారాః తేషు మా సంశయోభూత్ ।
భద్రాహ్యేషాం వాచి లక్ష్మీః నిషక్తా
నైతే వాచం విపుతార్థాం వదంతి ॥

వాక్కును అగ్ని అని, ధేనువని చెప్తారు. ఈ ధీరుని వాగ్విధారయే యీ కనకధార. అదే యీ సువర్ణధార. ఆనందించండి.

ఇందులో కొన్ని శ్లోకాలు లక్ష్మీనారాయణుల వివాహదాంపత్యాదులను అందంగా వర్ణించాయి. కనుక పెళ్లికి సిద్ధమయిన వధూవరులు గూడా అట్టి అనుసంధానంతో పారాయణ చేయదగిన “కళ్యాణధార” ఇది అని నా జ్ఞాన ఘోష. కళ్యాణం అంటే బంగారం అని మరొక అర్థం. ప్రధానంగా వర్ణింపబడిన విషయం “దేవీకటాక్షం”. అదే కళ్యాణరూపం సంపద్రూపం అదే కారుణ్యరూపం. అందువలన దీనిని, కటాక్షధారాస్తోత్రం అనవచ్చు. “అపాంగలహరీస్తోత్రం” అనిగూడా అనవచ్చును - అని నా ఆనందఘోష.

ఏదయినా మొత్తంమీద ఈ “స్తవం” శబ్దార్థాలంకార శృంగారాద్యంగములతో చక్కని భక్తిభావధ్వనులకు ఆలవాలమై మనోవాక్కులకు ప్రసాదం కలిగిస్తుందన్నది అనుభవసత్యం.

- మేళ్ళచెర్వు

తాం పద్మినీమీం శరణమహం ప్రపద్యే ।

కనకధారాస్తవః

కోనకోధారాస్తవోదేవ్యే

- శ్లో॥ వందే వందారుమందార - మిందిరానందకందలమ్ ।
అమందానందసందోహ - బంధురం సింధురాననమ్ ॥ 1 ॥
- శ్లో॥ అంగం హరేః పులకభూషణమాశ్రయంతీ
భృంగాంగనేవ ముకులాభరణం తమాలమ్ ।
అంగీకృతాఖిలవిభూతిరపాంగలీలా
మాంగల్యదాస్తు మమ మంగలదేవతాయాః ॥ 2 ॥
- శ్లో॥ ముగ్ధా ముహూర్విదధతీ వదనే మురారేః
ప్రేమత్రపాప్రణిహితాని గతాగతాని ।
మాలా దృశోర్మధుకరీవ మహోత్పలే యా
సా మే శ్రియం దిశతు సాగరసంభవాయాః ॥ 3 ॥
- శ్లో॥ విశ్వామరేంద్రపదవిభ్రమదానదక్షం
ఆనందహేతురధికం మురవిద్విష్టోఽపి ।
ఈషత్ నిషీదతు మయి క్షణమీక్షణార్థం
ఇందీవరోదరసహోదరమిందిరాయాః ॥ 4 ॥
- శ్లో॥ ఆమీలితాక్షమధిగమ్య ముదా ముకుంద-
మానందకందమనిమేషమనంగతంత్రమ్ ।
ఆకేకరస్థితకనీనికపక్ష్య నేత్రం
భూత్యై భవేన్మమ భుజంగశయాంగనాయాః ॥ 5 ॥
- శ్లో॥ కాలాంబుదాళి లలితోరసి కైటభారేః
ధారాధరే స్ఫురతి యా తటిదంగనేవ ।
మాతుస్సమస్తజగతాం మహనీయమూర్తిః
భద్రాణి మే దిశతు భార్గవనందనాయాః ॥ 6 ॥
- శ్లో॥ బాహ్యంతరే మురజిత్త శ్రితకౌస్తుభే యా
హారావలీవ హరినీలమయీ విభాతి ।
కామప్రదా భగవతోఽపి కటాక్షమాలా
కల్యాణమావహతు మే కమలాలయాయాః ॥ 7 ॥
- శ్లో॥ ప్రాప్తం పదం ప్రథమతః ఖలు యత్రభావాత్
మాంగల్యభాజి మధుమాధిని మన్మథేన ।
మయ్యాపతేత్తదిహ మంధర మీక్షణార్థం
మందాలసం చ మకరాలయకన్యకాయాః ॥ 8 ॥

- శ్లో॥ దద్యాత్ దయానుపవనో ద్రవిణాంబుధారాం
అస్మిన్నక్షించనవిహంగశిశౌ విషణ్ణేః ।
దుష్కర్మఘర్మమపనీయ చిరాయ దూరం
నారాయణప్రణయినీ నయనాంబువాహః ॥ 9 ॥
- శ్లో॥ ఇష్టావిశిష్టమతయోఽపి నరా యయా ద్రాక్
దృష్టాః త్రివిష్టపపదం సులభం భజంతే ।
దృష్టిః ప్రహృష్టకమలోదరదీప్తిరిష్టాం
పుష్టిం కృషీష్ట మమ పుష్కరవిష్టరాయాః ॥ 10 ॥
- శ్లో॥ గీర్దేవతేతి గరుడధ్వజసుందరీతి
శాకంభరీతి శశిరేఖరవల్లభేతి ।
సృష్టిస్థితిప్రళయకేళిషు సంస్థితా యా
తస్యై నమః త్రిభువనైకగురోః తరుణ్యై ॥ 11 ॥
- శ్లో॥ శ్రుత్యై నమోఽస్తు శుభకర్మఫలప్రసూత్యై
రత్యై నమోఽస్తు రమణీయగుణార్థవాయై ।
శక్త్యై నమోఽస్తు శతపత్రనికేతనాయై
పుష్త్యై నమోఽస్తు పురుషోత్తమవల్లభాయై ॥ 12 ॥
- శ్లో॥ నమోఽస్తు నాశీకనిభాననాయై
నమోఽస్తు దుగ్ధోదధిజన్మభూమ్యై ।
నమోఽస్తు సోమామృతసోదరాయై
నమోఽస్తు నారాయణవల్లభాయై ॥ 13 ॥
- శ్లో॥ నమోఽస్తు హేమాంబుజపీఠికాయై
నమోఽస్తు భూమండలనాయికాయై ।
నమోఽస్తు దేవాదిదయాపరాయై
నమోఽస్తు శార్ఙ్గాయుధవల్లభాయై ॥ 14 ॥
- శ్లో॥ నమోఽస్తు దేవ్యై భృగుసందనాయై
నమోఽస్తు విష్ణోరురసిస్థితాయై ।
నమోఽస్తు లక్ష్మ్యై కమలాలయాయై
నమోఽస్తు దామోదరవల్లభాయై ॥ 15 ॥
- శ్లో॥ నమోఽస్తు కాంత్యై కమలేక్షణాయై
నమోఽస్తు భూత్యై భువనప్రసూత్యై ।
నమోఽస్తు దేవాదిభిరర్చితాయై
నమోఽస్తు సందాత్యజవల్లభాయై ॥ 16 ॥
- శ్లో॥ సంపత్కరాణి సకలేంద్రియమోహనాని
సామ్రాజ్యదాననిరతాని సరోరుహాక్షిః ।
త్వద్వందనాని దురితాహరణోద్భూతాని
మామేవ మాతరనిశం కలయంతు మాన్యే ॥ 17 ॥

- శ్లో॥ యత్కృతాక్షసముపాసనావిధిః
సేవకస్య సకలార్థసంపదః ।
సంతనోతి వచనాంగమానసైః
త్వాం మురారిహృదయేత్వరీం భజే ॥ 18 ॥
- శ్లో॥ సరసిజనయనే! సరోజహస్తే!
ధవళతమాంశుకగంధమాల్మతోభే !
భగవతి! హరివల్లభే! మనోజ్ఞే !
త్రిభువనభూతికరి! ప్రసీద! మహ్యమ్ ॥ 19 ॥
- శ్లో॥ దిగ్దంతిభిః కనకకుంభముఖావస్థష్ట-
స్వర్వాహినీవిమలచారుణలఘుతాంగిమ్ ।
ప్రాతర్నమామి జగతాం జననీమశేష-
లోకాధినాథగృహిణీమమృతాబ్ధిపుత్రీమ్ ॥ 20 ॥
- శ్లో॥ కమలే! కమలాక్షవల్లభే! త్వం
కరుణాపూరతరంగితైరపాంగైః ।
అవలోకయ మామకించనానాం
ప్రథమం, పాత్రమకృత్రిమం దయాయాః ॥ 21 ॥
- శ్లో॥ బిల్వాటవీమధ్యలసత్సరో జే
సహస్రపత్రే సుఖసన్నివిష్టామ్ ।
అష్టాపదాంభోరుహపాణిపద్మామ్
సువర్ణవర్ణాం ప్రణమామి లక్ష్మీమ్ ॥ 22 ॥
- శ్లో॥ కమలాసనపాణినా లలాటే
లిఖితామక్షరపంక్తిమస్య జంతోః ।
పరిమార్జయ మాతరంఘ్రిణా తే
ధనికద్వారనివాసద్వంఖదోగ్రీమ్ ॥ 23 ॥
- శ్లో॥ అంభోరుహం జన్మగృహం భవత్యాః
వక్షఃస్థలం భర్తృగృహం మురారేః ।
కారుణ్యతః కల్పయ పద్మవాసే!
బీలాగృహం మే హృదయారవిందమ్ ॥ 24 ॥
- శ్లో॥ స్తువంతి యే స్తుతిభిరమూఖిరన్వహం
త్రయీమయీం త్రిభువనమాతరం రమామ్ ।
గుణాధికా గురుతరభాగ్యభాజినో
భవంతి తే భువి బుధభావితాశయాః ॥ 25 ॥

ఫలశ్రుతి

- శ్లో॥ సువర్ణధారాస్తోత్రం యత్ శంకరాచార్యనిర్మితమ్ ।
త్రిసంధ్యం యః పఠేన్నిత్యం స కుబేరసమో భవేత్ ॥

శ్రీః

ఓం
శ్రీగణేశాయ నమః

శ్రీ శివపంచాక్షరిభాష్యమ్

ఓం నమశ్శివాయేతి మంత్రః

- శ్లో॥ త్యాగో హి నమసో వాచ్య ఆనందః ప్రకృతేస్తథా ।
ఫలం ప్రత్యయవాచ్యం స్యాత్ప్రాజ్ఞం పత్రఫలాదికమ్ ॥ 1
- శ్లో॥ త్యజామీదమిదం సర్వం చతుర్థామిహ సిద్ధయే ।
ఓం నమశ్శివాయ
అథవా నమసో వాచ్యః ప్రణామో దైన్యలబ్ధయే ॥ 2
- శ్లో॥ దైన్యం సేవా తథా జ్ఞప్తిః సిద్ధిస్సర్వస్య వస్తునః ।
నమామి దేవదేవేశం సకామోఽకామ ఏవ వా ॥ 3
- ఓం నమశ్శివాయ
- శ్లో॥ నజ్ఞా నిషిద్ధ్యతే భావవికృతిర్జగదాత్మనః ।
మసనం దేవదేవేశ నేహ నానాస్తి శబ్దతః ॥ 4
- శ్లో॥ అయేతి గమయేత్యర్థే తస్మాచ్ఛుద్ధోఽస్మి నిత్యశః ।
ప్రణామో దేహగేహోదేరభిమానస్య నాశనమ్ ॥ 5
- ఓం నమశ్శివాయ
- శ్లో॥ శివో బ్రహ్మాదిరూపస్సాచ్ఛక్తిభిస్తిస్థభిస్సహ ।
అథవా తుర్యమేవ స్యాన్నిర్గుణం బ్రహ్మ తత్పరమ్ ॥ 6
- శ్లో॥ నమసో నమనే శక్తిర్నమనం ధ్యానమేవ చ ।
జేఽన్తాత్తాదాత్మ్యసమ్మన్దః కథ్యతే ప్రత్యగాత్మనోః ॥ 7
- శ్లో॥ అహం శివః శివోఽహం హంసో మన్యే వేదాన్తనిష్ఠయా ।
ఇత్యేవం నమ ఇత్యుక్తం వేదైశ్చాన్తైశ్చ సర్వశః ॥ 8
- శ్లో॥ అథవా దాస ఏవాహమహం దాస ఇతీరణమ్ ।
ఇత్యేవ నమ ఇత్యుక్తం వేదైశ్చాన్తైశ్చ సర్వశః ॥ 9
- శ్లో॥ అథవేదమిదం సర్వం త్యజామి పరమాప్తయే ।
అర్థం ధర్మశ్చ కామశ్చ వాఙ్మంశ్చ జగదీశ్వరమ్ ॥ 10
- శ్లో॥ ఏతన్మన్తార్థతత్త్వజ్ఞైర్వేదవేదాన్తతత్పరైః ।
నిర్ణీతం తత్త్వగర్భం యద్విజ్ఞేయం ముక్తిలబ్ధయే ॥ 11

శ్లో॥ అథవా ముక్తిలాభాయ ధ్యేయం తత్త్వం వివేకతః ।
భిన్నం బుద్ధ్యా హృదా దేవం మన్తేణేశం జగద్గురుమ్ ॥ 12
ఓం నమశ్శివాయ

శ్లో॥ నమేరచి నమః ప్రోక్తో జన్తా స్యాజ్జగదీశ్వరే ।
తస్మాద్దాసోఽహమిత్యేవం మత్స్వా మాం ప్రాపయాత్మని ॥ 13
ఓం నమశ్శివాయ

శ్లో॥ అస్మిచ్ఛేతే జగత్సర్వం తన్మయం శబ్దగామి యత్ ।
తద్వానాచ్ఛివ ఇత్యుక్తం కారణం బ్రహ్మ తత్పరైః ॥ 14

శ్లో॥ న మా యస్యాస్తి లక్ష్మీశ! సోఽహం దేవో న సంశయః ।
తస్మాన్మే ప్రాపయేహైవ లక్ష్మీం విద్యాం సనాతనీమ్ ॥ 15

శ్లో॥ యస్మాదానన్యస్వరూపస్త్వం దేవైర్వేదైర్నిగద్యసే ।
తస్మాన్మే దేహి యోగీశ! భద్రం జ్ఞానం సుభావనమ్ ॥ 16
ఓం నమశ్శివాయ

శ్లో॥ యస్మాత్త్వం నేతి నేతీతి నజార్థం మాఽసి వేదజమ్ ।
తస్మాన్నమోఽసి భద్రం మే యతో జాతోఽనమో నమః ॥ 17

శ్లో॥ శివం శివమథాప్రాప్తః శివాయేతి నిగద్యసే ।
శివాయ మే తథా ప్రాప్త్యా శివాయం కురు సర్వదా ॥ 18
ఓం నమశ్శివాయ

శ్లో॥ శివాం యాతో మహాభద్ర! నమోఽహం మాయయా ద్రువమ్ ।
తతో నమాయ మహ్యం మః శివాయం కురు సర్వథా ॥ 19
ఓం నమశ్శివాయ

శ్లో॥ శివమేషి యతో జ్ఞప్త్యా శివాయస్త్వం ప్రపత్యసే ।
న తే మాయా యతో జ్ఞప్త్యా నమో వేదైః ప్రపత్యతే ॥ 20

శ్లో॥ నమోఽహఞ్చ శివాయోఽహం నమో మహ్యం నమో నమః ।
నమో నమాయ శుద్ధాయ మజ్గళాయ నమో నమః ॥ 21

శ్లో॥ నమో న మసనం శంభో! నిరాకారాయ తే నమః ।
నిర్గుణం నిష్క్రియం శాస్త్రమిత్యాద్యాః శ్రుతయో జగః ॥ 22

శ్లో॥ నమో బ్రహ్మ నిరాకారం శివాయం శివ సర్వదా ।
అతోఽహఞ్చ న మా భద్ర! శివాయోఽహం న సంశయః ॥ 23

ఇతి శ్రీమద్ పద్మపాదాచార్యవిరచితం “శ్రీ శివపఞ్చాక్షరీభాష్యమ్”
సమాప్తమ్ (అక్షరదోషరహితం)

శివపంచాక్షరీస్తోత్రమ్

- ఓం నమః శివాయ శివాయ నమ ఓం
ఓం నమః శివాయ శివాయ నమ ఓం
- శ్లో॥ నాగేంద్రహారాయ త్రిలోచనాయ
భస్మాంగరాగాయ మహేశ్వరాయ ।
నిత్యాయ శుద్ధాయ దిగంబరాయ
తస్మై “న” కారాయ నమః శివాయ ॥ 1
- శ్లో॥ మందాకినీసఖిలచందనచర్చితాయ
నందీశ్వరప్రమథనాథమహేశ్వరాయ ।
మందారముఖ్యబహుపుష్పసుపూజితాయ
తస్మై “మ” కారమహితాయ నమః శివాయ ॥ 2
- శ్లో॥ శివాయ గౌరీవదనాబ్జబృంద-
సూర్యాయ దక్షాధ్వరనాశకాయ ।
శ్రీనీలకంఠాయ వృషభధ్వజాయ
తస్మై “శి” కారాయ నమః శివాయ ॥ 3
- శ్లో॥ వశిష్టకుంభోద్భవగౌతమార్య-
మునీంద్రదేవార్చితశేఖరాయ ।
చంద్రార్కవైశ్వానరలోచనాయ
తస్మై “వ” కారాయ నమః శివాయ ॥ 4
- శ్లో॥ యజ్ఞస్వరూపాయ జటాధరాయ
పినాకహస్తాయ సనాతనాయ ।
దివ్యాయ దేవాయ దిగంబరాయ
తస్మై “య” కారాయ నమః శివాయ ॥ 5
- శ్లో॥ పంచాక్షరమిదం పుణ్యం యః పఠేచ్ఛివసన్నిధౌ ।
శివలోకమవాప్నోతి శివేన సహ మోదతే ॥

శ్రీ చంద్రశేఖర సరస్వతీస్వామివారి స్తుతి

శ్లో॥ యః సర్వజ్ఞ ఇతీర్యతే యమభితః ప్రాజ్ఞా న యేనాజ్ఞతా
యస్మై చ స్పృహయత్యశేషజనతా యస్మాన్న మృగ్యం క్వచిత్ ।
యస్య ప్రేమలతాభివర్షతి శుభాన్ యస్మిన్ మనో ముచ్యతే
సోఽవ్యాత్సర్వవిభక్తిగమ్యచరణః శ్రీకామకోటిశితా ॥

- బ్రహ్మశ్రీ తాడేపల్లి రాఘవనారాయణశాస్త్రి, చందోలు.
- వ్యాఖ్య - మేళ్ళచెర్వు వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, తెనాలి.

ప్రతిపదార్థము : యః = ఏ మహాత్ముడు, సర్వజ్ఞః = సర్వజ్ఞానముగలవాడు, ఇతి = అని, ఈర్యతే = చెప్పబడునో, ప్రాజ్ఞాః = పండితులు, యమ్ = ఏ దేవుని, అభితః = చుట్టూ ఉండెదరో, యేన = ఎవనిచేత, అజ్ఞతా = అజ్ఞానము, న = ఉండదో, అశేష = సమస్తమయిన, జనతా = జనసమూహమున్ను, యస్మై = ఎవనికొకటి, స్పృహయతి = కోరుచుండునో, యస్మాత్ = ఎవనికన్న భిన్నముగా, మృగ్యమ్ = అన్వేషింపదగినది, క్వచిత్ = ఎక్కడయినా, న = లేదో, యస్య = ఏ దేవునియొక్క, ప్రేమలతా = ప్రేమ / వాత్సల్యవల్లరి, శుభాన్ = శుభములను, అభివర్షతి = కురియునో, యస్మిన్ = ఎవనియందు, మనః = మనస్సు, ముచ్యతే = విడువబడునో, సః = అట్టివాడును, సర్వవిభక్తి = సమస్తవిభక్తులచేత, విభాగములచేత, గమ్య = పొందదగిన, చరణః = పాదములుగల, శ్రీ = శ్రీమంతమయిన, కామకోటి = కామకోటిపీఠముయొక్క, ఈశితా = ప్రభువయిన పరమేశ్వరుడు, చంద్రశేఖరేంద్రసరస్వతీస్వాములు, అవ్యాత్ = అందఱిని రక్షించుగాక!

తాత్పర్యము : ఈ శ్లోకరచయిత బ్రహ్మశ్రీ తాడేపల్లి రాఘవనారాయణశాస్త్రిగారు, చందోలు నివాసులు. ప్రస్తుతం కీర్తిశేషులు. వారు శ్రీ కాంచీపీఠాధిపతి పరమాచార్యులు శ్రీ చంద్రశేఖరేంద్రసరస్వతీస్వామివారికి అత్యంతప్రియభక్తులు. ఆత్మరూపులు శ్రీశ్రీశ్రీ స్వామివారిని గూర్చి స్వామికి పరమేశ్వరునికి బ్రహ్మత్వైక్యరూపమయిన అభేదమును మనస్సున లగ్నము చేసి యీ శ్లోకమును రచించినారు. సర్వవిభక్తులతో ఒక పద్యమును వ్రాయుట సంప్రదాయములోన్ను విషయమే. కృష్ణో రక్షతు నో- అని ముకుందమాలలో సంబోధనతో సహా విభక్తి స్తోత్రము చేయబడినది.

సర్వమూలపదార్థమయిన పరమాత్మ సర్వప్రాతిపదికవాఢ్యుడు, నిష్ప్రియుడుగదా! అయినను వ్యావహారికముగా ఆయన సర్వక్రియలకు మాయద్వారా గాని శక్తిద్వారా గాని ఆశ్రయుడు. సర్వజీవాశ్రయుడు గనుక సర్వకారకాశ్రయుడు. అందువలన పరమార్థమున అక్రియుడు, వ్యవహారమున సక్రియుడు.

అట్టి పరమాత్మను సర్వవిభక్తులతో స్తుతించటం ఇందులో జరిగినది. చూడండి-

యః = ప్రథమావిభక్తి = ఆయన సర్వజ్ఞుడు.

యం = ద్వితీయావిభక్తి = ఆయనను ప్రాజ్ఞులు పరివేష్టించెదరు.

యేన = తృతీయావిభక్తి = ఆయన చేత 'అజ్ఞత' నిలువదు.

యస్మై = చతుర్థీవిభక్తి = ఆయన కొఱకు / ఆయన కోసము అందరు కోరుదురు.

యస్మాత్ = పంచమీవిభక్తి = ఆయనకన్న భిన్నమయినది ఏదీ లేదు. ఉన్నదనుకొన్న అన్నింటికన్న అన్నేషణీయుడాయన.

యస్య = షష్ఠీవిభక్తి = ఆయనయొక్క వాత్సల్యము అందరికి శుభములను వర్షించును.

యస్మిన్ = సప్తమీవిభక్తి = ఆయనయందు మన మనస్సు విడువబడును. లయము చేయబడును.

శ్రీ కామకోటిశ్చరులయిన ఉభయచంద్రశేఖరులు (అనగా స్వామివారు, పరమేశ్వరుడు) సర్వవిభక్తిగమ్యమయిన పాదపద్మములు గలవారు. అట్టి ఐక్యరూపమయిన ఆ కామకోటి పీఠేశ్వరుడయిన చంద్రశేఖరుడు అందరిని రక్షించుగాక!

నోట్ : 'యః - ఎవడు' ఇలా అర్థం రాయకుండా పాఠకసౌకర్యముకొరకు ఆయన - మొ॥ అర్థములను వ్రాసినాను - వ్యాఖ్యాత.

తాత్పర్యానుసంధానము - (ఏకవాక్యముగా) -

“సర్వజ్ఞుడు ప్రాజ్ఞపరివృతుడు, అజ్ఞానవినాశకుడు, సమస్తప్రజాప్రేమపాత్రుడు, సర్వోత్తమ - అన్నేషణీయుడు, వాత్సల్యముతో సమస్తశుభములను ఇవ్వగలవాడు, మన మనస్సులను చూరగొన్నవాడు అయిన శ్రీ కామకోటి పీఠాధిపతి అయిన చంద్రశేఖరుడు చంద్రమౌళీశ్వరుడు - సర్వవిభక్తులచేత తాత్పర్యముతో అన్వయించువాడు, అందరిని రక్షించుగాక!

విశేషములు :

1. సర్వజ్ఞః : సర్వజ్ఞ నామధేయము శర్వనకే తప్త ఇతరులకు చెల్లదు. “యస్సర్వజ్ఞస్సర్వవిత్” - అయినను, “బ్రహ్మవిద్ బ్రహ్మైవ భవతి” అను విధమున బ్రహ్మవేత్త అయిన చంద్రశేఖరేంద్రయతి చంద్రశేఖరుడే గనుక ఆయనయు సర్వజ్ఞుడే. సర్వజ్ఞుడనగా, సర్వము బ్రహ్మము, అని తెలిసినవాడని శాస్త్రసమర్థితమయిన నిర్వచనము.

2. ప్రాజ్ఞపరివేష్టితః : ప్రాజ్ఞులనగా పండితులు - దేవతలు. స్వామి, ఈశ్వరుడు - ఇద్దరును ప్రాజ్ఞులచే పరివేష్టితలు. దక్షిణామూర్తిగా ఈశ్వరుడు ప్రాజ్ఞులయిన ఋషులచే పరివేష్టితుడే గదా!

ప్రాజ్ఞులనగా ప్ర + అజ్ఞులు = మిక్కిలి అజ్ఞానులు అనగా సంసారమున బడినవారు. అలాగే సుషుప్తిలో ఒక్కెరుగని నిద్రలో అజ్ఞానసుఖములను అనుభవించువారు. వీరు ఆనందమయికోశమున ఆనందరూపుడయిన పరమాత్మకు అతిదగ్గరగా పరివేష్టించి యుందురు. దేహముననొక ప్రాజ్ఞుడు కనుక అట్టి ప్రాజ్ఞులచేత ఈశ్వరుడు పరివేష్టితుడే. ప్రాజ్ఞులనగా సమాధిగతులయిన జ్ఞానజీవులు. వారిచే పరివేష్టితుడు ఈశ్వరుడు. కనుక ప్రాజ్ఞపరివేష్టితుడు. అట్లే జ్ఞానబోధకొరకు స్వామివారిని అజ్ఞానులు అనగా సంసారగ్రస్తులయిన పండితజీవులు అపండితజీవులు అందరు ఆయా ఫలముల కొరకు చుట్టుకొని యుండెదరు గదా!

3. అజ్ఞాననాశకుడు : పరమేశ్వరదర్శనమయినచో అత్మానుభూతివలన అజ్ఞాననాశన మగును. అజ్ఞాన వికారములన్నియు మిథ్యాభూతములయి నశించును. - “భిద్యతే హృదయ గ్రంథిః చిద్యంతే సర్వసంశయాః, క్షియంతే తస్మిన్ దృష్టే పరావరే” స్వామి దర్శనమూ అట్టిదే. వారి బోధ అజ్ఞానభంజకము.

4. సర్వజనతాస్పృహణీయుడు, అన్వేషనీయుడు : “న రత్నమన్విష్యతి మృగ్యతే హి తత్” “న తం మణిమనిందత” అన్నట్లు ముముక్షువులకు, సంసారకాముకులకు వారి వారి భావనలను బట్టి స్వామి / ఈశ్వరుడు స్పృహణీయుడు. వారే యూరిలో విడిది చేసినా అచటకే వెళ్లి దర్శించేవారున్నారు గదా! “మనసైవ ద్రష్టవ్యమ్”.

5. వాత్సల్యలత - శుభవర్తము : ఆయన ప్రేమ దేవీస్వరూపము. ఆమెయే శక్తిరూపము. కామేశ్వరీ రూపము. అన్నపూర్ణారూపము. శాకంబరీరూపము. కనుక ఆ స్థాణువును అల్లికొన్న ఆ లతయే సర్వశుభదాయకము. స్వామి బ్రహ్మత్వైక్యజ్ఞాని కనుక ఆయన వాత్సల్యమున్న అట్టిదే.

6. మనోలయము : మన మనస్సును స్వామియందే ధారణ చేయుటద్వారా ఆ యోగీశ్వరుని యందు లయము చేసినచో మనకున్న ధ్యానాదికములు కలుగును. మన మనస్సును బ్రహ్మమునందు లయము చేసినచో అది బ్రహ్మకారమై ప్రత్యక్షమగును. కనుక మనోనాశము బ్రహ్మసాక్షాత్కారము జరుగును. స్వామియందు సమర్పణవలన మనస్సు వ్యాపార రహితమయి మృతప్రాయమయి, అమృతమును కనబరచును. అదే మనోమోచనము. “మన ఏవ మనుష్యాణాం - కారణం బంధమోక్షయోః” కదా!

7. సర్వవిభక్తులు : బ్రహ్మం అఖండం. పూర్ణం. విభావరహితం. సర్వవ్యాప్తము. విభక్తి - అనగా విభాగం, విశేషభాగము, విశేషభక్తి అని అర్థములు గలవు. స్వామి అద్వైతాచార్యుడు బ్రహ్మస్వరూపుడు. కనుక ఆయనకు / ఈశ్వరునికి గాని విభాగములు లేవు. అయినను వ్యావహారికముగా జీవులను బట్టి ఆ అంతర్యామికి ఆ అధిష్ఠాన పురుషునకు విభాగములున్నట్లు కనబడుతుంది. కాని అన్ని విభాగములకు ఆయనయే శరణ్యుడు. కనుక పుష్పదంతుడు చెప్పినట్లు - “సృణామేకో గమ్యః త్వమసి పయసామర్ణవ ఇవ”. అట్లే విభక్తులు అనగా శరీరధారులయి విశేషభక్తిగల జీవులు. విశేషమయిన ఉపాధి (శరీరం) గల జీవులు. వీరందరికి స్వామి ఆశ్రయణీయమయిన చరణములు లేదా ‘అచరణ’ గలవాడు. “త్వం తథా తత్ర వర్తేధాః” (త్వే) అన్నట్లు ఆదర్శమూర్తి.

8. కామకోటిశీతా : ‘కామం’ అనగా భగవత్కామం అదే సృష్టి కామం. ఆమెకు ఈశ్వరుడు కామేశ్వరుడు. ప్రపంచం ఆ కామకోటి ఫలితము. అట్టి మహాదేవి కామాక్షి - అధిష్ఠానం గా గల కామకోటిపీఠాధిపతి ఏకామ్రనాథుడు - ఈశ్వరుడు. అట్లే స్వామియను ఉపాసనవలన కామాక్షీపంధ్రమౌళీశ్వరరూపులు. కనుక మన కామకోటులను గూడా తీర్చగల ఐశ్వర్యం అనగా ఈశ్వరత్వం గలవారు.

ఇట్లు స్వామిని, ఈశ్వరుని, అభేదంగా అర్థశబ్దశేషలతో, నిగమాగమసాక్ష్యంతో కీర్తించినారు శ్రీ చందోలు మహర్షి - శాస్త్రిగారు.

చంద్రశేఖర చంద్రశేఖర పాహి మాం పాహి మామ్

శ్రీః త్రిపురామంత్రోద్ధారః

తదుక్తం వామకేశ్వరతంత్రే -

శ్లో॥ లక్ష్మీః పరా మదనవాగ్భవశక్తియుక్తా
తారం చ భూతికమలా కథయన్తి విద్యామ్ ।
శక్త్యాదికం చ విపరీతతయా చ ప్రోక్తం
శ్రీషోడశాక్షరవిధిః శుభదోఽస్తు పూర్ణః ॥

ఉద్దామరే -

శ్లో॥ క్షీరోదసంభవా భూతిః కామో వాగ్భవమేవ చ ।
శక్తిః ప్రణవలజ్జేఽపి లక్ష్మీః శక్త్యాదికం తతః ॥
విపరీతతయా ప్రోక్తా విద్యా శ్రీషోడశాక్షరీ ॥

రుద్రయామలే -

శ్లో॥ హరిణాక్షీ తథా మాయా కామరాజశ్చ వాసనా ॥
శ్లో॥ శరత్ర్యక్షం తథా క్షామా లక్ష్మీః శక్త్యాదికం తతః ।
విపరీతతయా ప్రోక్తా విద్యా శ్రీషోడశాక్షరీ ॥

యాదపరాఘవపాండవీయేఽపి

శ్లో॥ శ్రీంకారాం త్రిపురం పరాపరమయీం హ్రీంకారబీజాత్మికాం
మాయాకుండలినీం గుణత్రయమయీం క్లీంకారతారాత్మికాం
ప్రాసాదప్రణవత్రయీం పరశివాం కూటత్రయీం చిన్మయీం
ప్రాసాదాదివిలోమషోడశిమయీం విద్యాత్మికాం చిన్తయే ॥

మంత్రప్రకాశనమ్

శ్రీం హ్రీం క్లీం ఐం సౌః ఓం హ్రీం శ్రీం
కవీశ్వరీహ్రీం హసకహలహ్రీం సకలహ్రీం
సౌః ఐం క్లీం హ్రీం శ్రీం

1. శ్రీం హ్రీం క్లీం ఐం సౌః	- ప్రాసాదపంచకము	5
2. ఓం హ్రీం శ్రీం	- ప్రణవత్రయము	3
3. కవీశ్వరీహ్రీం హసకహలహ్రీం సకలహ్రీం	- కూటత్రయము	3
(బీజములు -15, ఇది పంచదశిమంత్రము)		
4. ప్రాసాదాదివిలోమపంచకము - సౌః ఐం క్లీం హ్రీం శ్రీం		5
బీజములు-28 - సంజ్ఞ షోడశి		16

శ్రీం (లక్ష్మీబీజనామాని)

ఉత్తం చ భిన్నారహస్యే -

శ్లో॥ లక్ష్మీః పద్మా హరిణాక్షీ సరోరుహనివాసినీ ।
కమలా రుక్మిణీ చైవ నారాయణప్రియాపి చ ॥

శ్లో॥ లక్ష్మీబీజాని సప్తైవ కృత్రిమాణ్యపరాణి తు ।

అపరం చ త్రిపురాతిలకే -

శ్లో॥ ఇమే ద్వే కమలా పద్మా హరికాంతా తథైవ చ ॥

శ్లో॥ శ్రీయో బీజాని పంచైవమన్మతాన్మతాన్మపరాణి తు ।

శ్రీం ఇతి లక్ష్మీబీజమ్

హ్రీం (పరాబీజనామాని)

ఉత్తం చ ఆగమాలంకారే -

శ్లో॥ పరా భూతిస్తథా లజ్జా మాయాపి సకలా కు(కృ)శా ॥

శ్లో॥ సమస్తాపి తథా క్షామా దేవీ ప్రణవవీరకా ।

వారణార్థం సుధాబీజం కృత్రిమాణ్యపరాణి తు ॥

హ్రీం ఇతి పరాబీజమ్

క్లీం (మదనబీజాని)

ఉత్తం చ భైరవతన్త్రే -

శ్లో॥ కామః పంచేషురేవం చ మనోజో మదన (మన్మథ) స్తథా ।

మారః ప్రద్యుష్మకందర్పావన్మతాన్మతాన్మపరాణి తు ॥

క్లీం ఇతి మదనబీజమ్

ఐం (వాగ్భవబీజాని)

ఉత్తం చ త్రిపురాసర్వస్యే -

శ్లో॥ వాగ్భవం మూర్ఖబీజం చ చారణం చండికేశ్వరః ।

చంద్రోఽపి చర్మవసనం వాసనాపి తథైవ చ ॥

శ్లో॥ చార్వజ్యుపి చర్మార్థమసత్త్వాన్మతాన్మపరాణి తు ॥

ఐం ఇతి వాగ్భవబీజమ్

సాః (శక్తిబీజాని)

ఉత్తం చ భిన్నాశిరోమణౌ -

శ్లో॥ శక్తిః శమాపి విజ్ఞేయే శరచ్చింకం తథైవ చ ॥

శ్లో॥ శక్తేర్బీజాని చత్వారి కృత్రిమాణ్యపరాణి తు ॥

సాః ఇతి శక్తిబీజమ్

ఓం (తారబీజాని)

శ్లో॥ ప్రణవం చ ఘనస్తారమక్షం (త్ర్యక్షం) తోమాపి చాచ్ఛికః ।
త్రాస్తస్తారవ ఏతాని బీజాని ప్రణవస్య చ ॥
ఓం ఇతి తారబీజమ్

శ్లో॥ అపరాణి హ్యసత్యాని మయా ప్రోక్తాని పార్వతి ।
విపరీతతయా ప్రోక్తా విద్యా శ్రీషోడశాక్షరీ ॥

అథ పంచదశి మహామంత్రోద్ధారః

1. శ్లో॥ శివః శక్తిః కామః క్షితిరథ రవిః శీతకిరణః
సృరో హంసః శక్రస్తదను చ పరామరహరయః ।
అమీ హృల్లేఖాభిస్సృభిరవసానేషు ఘటితా
భజన్తే వర్ణాస్తే తవ జనని! నామావయతామ్ ॥
- సౌందర్యలహరి (32)
2. శ్లో॥ సృరో మారో మారః సృర ఇతి పరో మారమదనః
సృరానంగాశ్చేతి సృరమదనమారః సృర ఇతి ।
త్రిఖండః ఖండాంతే కలితభువనేశ్వక్షరయుత-
శ్చతుఃపంచార్ణాస్తే త్రయ ఇతి చ పక్షాక్షరమనుః ॥
- సుభగోదయస్తుతిః (19)

మరిన్ని వివరములకు - పరివస్తారహస్యము, లలితాత్రిశతి, సుభగోదయస్తుతిః, త్రిపురతాపిని ఉపనిషత్
- గ్రంథ, గ్రంథవ్యాఖ్యానములను చూడగలరు. ఇంకను - దక్షిణామూర్తిముని విరచిత 'ఉద్ధారకోశము'ను
చూడగలరు.

అభ్యారోహమంత్రం

ఓం అసతో మా సద్గమయ ।
తమసో మా జ్యోతిర్గమయ ।
మృత్యోర్మా మృతం గమయ ॥ ఓం ॥

అసతః = అసత్యమైన స్థితినుండి; మా = నన్ను; సత్ = సత్యమైన స్థితికి; గమయ =
తోడ్పానిపోతావు గాక; తమసః = అజ్ఞానంనుండి; మా = నన్ను; జ్యోతిః = జ్యోతిస్వరూపానికి; గమయ
= తోడ్పాని వెళతావు గాక; మృత్యోః = మరణంనుండి; మా = నన్ను; అమృతమ్ = మరణరహిత
ఉన్నత స్థితికి; గమయ = తీసుకు వెళతావుగాక.

వనదుర్గాయూ టుంరత్రః

ఉత్తిష్ట పురుషి! కిం స్వపిషి । భయమ్మే సముపస్థితమ్ ।
యది శక్యం వా । తన్నే భగవతి! శమయ స్వాహా ।

మంత్రవ్యాఖ్య -

హే పురుషి! = పరమపురుషశక్తిరూపా! వనదుర్గామహాదేవీ!; ఉత్తిష్ట = లేమ్ము, జాగృతరాలవుకమ్ము; కిమ్ = ఏల?; స్వపిషి = స్వరూపానందముననున్నావు; భయమ్ = (అహంకారమనే) భయము / ఆపద; మే = నా; సముపస్థితమ్ = ఎదుటకు వచ్చియున్నది; యది శక్యం వా = అది నివారించ శక్యమగునదియో; యది అశక్యం వా = అది నివారించ శక్యము కానిదియో; తత్ మే = ఆ (అహంకారమనే) భయమును / ఆపదను; భగవతి! = ఓ భగవతీ!; శమయ = శాంతింపజేయుము; స్వాహా - సు - ఆవహా = మిక్కిలి అనందముతో నిర్దిష్టదేవతను ఉద్దేశించిన ఆహుతిని సమర్పించు చున్నాను. 'రమ్ము' అని ఇట అర్థము.

స్వాహా : చంద్రయుగ్మం శిరో దేవమాలా జ్వలనసుందరీ ।

స్వాహా పరా దేవభోజ్యం రద్వయం చంద్రయుగ్మమ్ ।

శ్రువో హవిర్వేదమాతా దేవాస్యం వహ్నిసుందరీ ।

+ వేదోక్తము - తంత్రోక్తము - భుక్తిముక్తిప్రదము. +

వనదుర్గా మంత్రకవచమ్

దేవువాచ -

- శ్లో॥ హే దేవ! శంకర! శ్రీమన్! ప్రాణనాథ! మహేశ్వర!
కవచం వనదుర్గాయాః కథ్యతాం సిద్ధికారణాత్ ॥
- శ్లో॥ మంత్రేణ మ్రియతే యోగీ కవచం రక్షయేత్తతః ।
అతో మే కవచం దేవ! కథ్యతాం మృత్యునాశనమ్ ॥

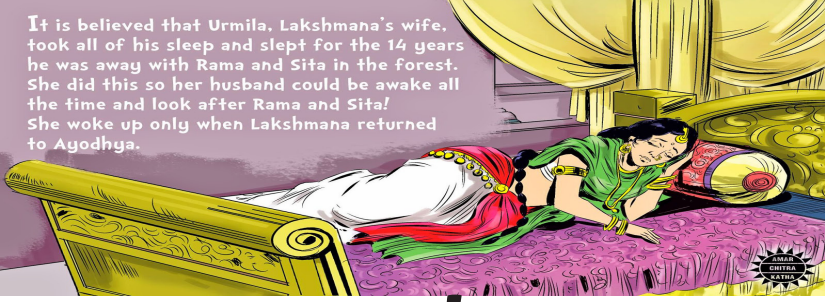
శివ ఉవాచ -

- శ్లో॥ కథ్యతే కవచం దేవ్యాః । శృణు దేవి! సమాహితా ।
ఉత్తిష్ఠ రక్ష మే పాదౌ । పురుషికిం శిరో మమ ॥
- శ్లో॥ స్పృశిషిభయమ్మేహస్తౌ । రక్ష రక్ష మహేశ్వరి ।
సముపస్థితం తథ్యం మే । హృదయం పరిరక్షతు ॥
- శ్లో॥ యచి శక్యమశక్యం వా । పరితః పరిరక్షతు ।
తన్మే భగవతి! శ్రీమత్ । సర్వతః పరిరక్షతు ॥
- శ్లో॥ శమయాగ్నివధూః* పాతు । సర్వత్రైవ జలే స్థలే ।
శ్లో॥ ఇతీదం వనదుర్గాయాః । కవచం భువి దుర్లభమ్ ।
న దేయం పరశిష్యేభ్యో । యచి జీవితుమిచ్ఛతి ॥

అగ్నివధూః : - అగ్నిభార్య - స్వాహా.

*శమయ + అగ్నివధూః = శమయ స్వాహా +

It is believed that Urmila, Lakshmana's wife, took all of his sleep and slept for the 14 years he was away with Rama and Sita in the forest. She did this so her husband could be awake all the time and look after Rama and Sita! She woke up only when Lakshmana returned to Ayodhya.

ఊర్మిళాదేవి నిద్ర

శ్రీరామభూపాలుడూ - పట్టాభిషిక్తుడై కొలువుండగా
భరతశత్రుఘ్ను లపుడు - సౌమిత్రి వరుస సేవలు సేయగా
మారుతాత్మజు డప్పుడు - రాఘవులజేరి పాదము లొత్తగా
తుంబురు నారదులును - ఏతెంచి నిలిచిగానము సేయగా
రంభాదులూ సభలలో - సంత శుభరవ్యమున నాట్యమాడా
సవకాది మౌనీంద్రులు - కొలువులో శాస్త్రములు తర్కింపగా
సకల దేవతలు గొలువ - ఉదయాన పుష్పవర్షము గురిసెనూ
సభయందు కొలువజూచి - ఏతెంచి సంతోషమున జానకి
పతిముఖము జూచినిలిచే - వినయముతో పట్టియంజలి గ్రక్కునూ
దేవదేవేంద్ర వినుమా - విన్నప్తము దెలిపేను చిత్తగింపు
అల శేషు డవతరింప - నొకచిన్న మరది వద్దని పలికెను
ముందుమన మడవులకును - పోగాను ముద్దుమఱది వెంటను
పయనమైరాగ జూచి - తన చెలియ పయనమాయెను ఊర్మిళా
వద్దనీవుండు మనుచు సౌమిత్రి - మనల సేవింపవచ్చె
నాడు మొదలుగ శయ్యపై - కనుమూసినాది పవళించినాదీ
యికనయిన యానతిచ్చి - తమ్ముని యిందుముఖి కడకంపుడీ
ప్రాణసతి యీలాగునా - కూర్మితో పలుకంగ విని రాముడూ
తలపోసి చూడనెంచా - తనమదిని తగువిచారము బుట్టెను
ఆశ్చర్యపడి రాముడు - గ్రక్కునా అన్నలక్షణ రమ్మనే
ఊర్మిళ నిద్రనుజూచి రాముడు ఆశ్చర్యపడి లక్ష్మణుని పిలువనంపుట
రమ్మలక్షణ గ్రక్కున - యుచితమా రమణి నెడబాసియుండ
తడవాయె నింక నయిన - ప్రియురాలిదగ్గరకు నీవుపోయి
సరససల్లాపములచే - దుఃఖోపశ్రమలెల్ల మాన్పవయ్య
అన్నమాటలకు రామా - నుజుడు మహాప్రసాదం బనుచును
అనిపించుకొని గ్రక్కునా - సభవిడిచి చనుదెంచె తనగృహముకూ

వచ్చె లక్ష్మణుని నెలవా - సత్రంబు వాకిళ్లు గడచివచ్చి
 కేళికా గృహముజొచ్చి - లక్ష్మన్న కీరవాణిని జూచెను
 కోమలీ పాస్సుపయిన - తొడయెత్తి కోకనవరించి వేగ
 తొడుగులు ధరించి వేగా - చల్లని తళ్లుపూరించె మేనా
 ప్రాణనాయకి పాస్సునా - గూర్చుండి భాషించె విరహమ్మున
 కొమ్మ నీముద్దుముఖమూ - సేవింప కోరినాడే చంద్రుడూ
 తాంబూల మెడబాయును - సూపవే నీమోవి రుచులు కొనను
 అమృత ధారలు కురియగా - పలుకవే ఆత్మ చల్లన జేయవే
 చిటి తామరలు బోలెను - పాదములు కీలించు సత్వరమునా
 తన్ను తా మరిచియున్నా - ఆ కొమ్మతమకమున వణకదొడగ

ఊర్మిళాదేవి నిద్రలేచి భ్రమజెందుట

అయ్యమీ రెవ్వరయ్యా - మీరింత యాగడమ్ముల కొస్తిరి
 సందుగొందులు వెదకుచు - మీరింత తప్పుజేయగ వస్తిరి
 యెవ్వరూ లేనివేళా - మీరిప్పుడు ఏకాంతమున కొస్తిరా
 మాతండ్రి జనకరాజూ - వింటె మిము యాజ్ఞసేయక మానరు
 మాయొక్క బావవిన్నా - మీకిప్పుడు ప్రాణముకు హానివచ్చు
 మాయొక్క మఱిదివిన్నా - మిమ్మిప్పుడు బ్రతుకనివ్వరు జగతిలో
 హెచ్చైన వంశానికి - అపకీర్తివచ్చె నేనేమిసేతూ
 ఒకడాలి కోరికాదా - ఇంద్రునికి నొడలెల్ల హీనమాయె
 పరసతిని కోరిగాదా - రావణుడు మూలముతో హతమాయెను
 ఇట్టి ద్రోహములు మీరు - యెరిగుండి యింత ద్రోహము కొస్తిరి
 ఆడుతోడూ బుట్టరా - మావంటి తల్లి లేదా మీకునూ
 అనుచు ఊర్మిళ పలుకగా - లక్ష్మణుడు వినినగచు నిట్లనియెను
 శ్రీరాము తమ్ముండనే - అతడనగ సృష్టిలో నొకరు గలరా
 జనకు నల్లుని గానటే - భూమిలో జనకులనగా నెవ్వరు
 శత కమలముల బుట్టినా - చేడెరో సీతకును మఱిదిగానా
 సీత యనగా నెవ్వరు - భూమిలో సృష్టిని నేను యెరుగా
 భూమి ఊర్మిళ యందురే - నీపేరు బొంకవడ్డిపట్లను
 దశరథుల నెడబాసియో - అక్కడాజూనకీ చెరబోయెను
 రావణుని సంహరించి - ఆ ధరణిదేవితోడుక వస్తివీ
 చేకొన్న యిందువదనా - లోకాపకీర్తికే లోనౌదును.
 సీత మరిదిని గానటే - చేడెరో దయయుంచి మేలుకోవే
 నిన్ను బాసినది మొదలూ - ప్రాణసఖి నిద్రహారము లెరుగనే
 నీవు లేవాకున్నను - ఓ నఖి ప్రాణములు నిలుపలేనే
 అనుచు కన్నుల జలములూ - కారంగ లక్ష్మణుడు తాబలికెను
 కత్తియొర తీసి యపుడు - లక్ష్మణుడు క్రూరముగ తాబలికెను

అనుచు వాదము సేయగా - ఊర్మిళా గద్దెల్లిపడి లేచెను
ప్రాణేశు డగుట దెలిసి - కోమలికి ప్రాణములు తేజరిలై

పతిపాదములకు ఊర్మిళాదేవి మ్రొక్కుట

పతిపాదపద్మములకూ - ప్రణమిల్లి పడతి లేవకయున్నను
పాదముల పైనయున్నా - తనసతిని కరమునా లేవనెత్తి
గ్రుచ్చికోగిట చేర్చి యా - కాంతకు కండ్లజలములు దుడిచెనూ
మాతండ్రి జనకరాజూ - మిమునమ్మి మరచి పెండిలిచేసెను
మాసవ తల్లుడనుచూ - తెలియకా మదిని నుప్పొంగుచుండె
చిత్తమొక దిక్కునుంచీ - సమయమున చిన్నబుత్తురు యింతులా
అనుచు ఊర్మిళ పలుకగా - లక్ష్మణుడు మనసులో చింతించుచు
దుఃఖవశమున బలికినా - యుండేటి సుదతి భావమ్ము దెలిసి
చింతింప నిక నేటికి - వోబాల యని యిట్లు లాలించుచు
రమణి పదునాలుగేండ్లు - నినువిడిచి ధరియిస్తేనే ప్రాణమూ
ఆహార నిద్రలూను - యెరుగనే యతివ నీమీదియానా
పుణ్యపురుషులు ఎవ్వరో - యెడబాసి పూర్వజన్మమున మనమూ
ఎన్నెన్ని యుగములైనా - యిది మనకు అనుభవింపక తీరదూ
సతిపతులు నుండజూచి - కౌసల్య సంపెంగ నూనెదెచ్చి
రత్నపీఠము నుంచియూ - కౌసల్య దంపతుల శిరసంటెను
గంధమట చెలిదెచ్చియు - యొక్క చెలి పన్నీట జలకమార్చె
మేలైన వలిపట్టుతో - లక్ష్మణుని మేను తళ్ళిత్తిరపుడు
బంగారు పూలపట్లు - ఊర్మిళకు బాగుమీరా గట్టెను
కోటిసూర్యాదీప్తితో - వెలిగేటి మేలైనరవికె దొడిగె
ఆభరణములు సొమ్ములు - ఆయాదిలక్ష్మి కలంకరించి
ముత్యాల తిరుచూర్ణము - లక్ష్మన్న ముద్దుముఖమున దీర్చెను
రత్నాల కంఠమాల - లక్ష్మన్న రంజిల్ల ధరియించెను
వెలలేని మాణిక్యము - సతిగూడి నిలుపుటద్దము జూచెను
సిగ్గుండి శిరసొంచుక - ఊర్మిళా చిరునవ్వుతో నిలిచెను
భోజనపు శాలలోన - ఆయాణి ముత్యాల పీఠమీద
రాజశేఖరు డప్పుడు - దేవేంద్ర భోగముతో గూర్చుండెను
మరదాల మాణిక్యమా - రమ్మన్న మగువతోడుక వచ్చెను
మురిపెంపు సిగ్గుచేతా - చిలుకలా కొలికియట ముఖ మొంచును
హంసనడక చేడతా - పాదములు యందెలు రవము చేయా
యెయ్యారమును చూచుచూ - నుండెకా యెప్పులా కుప్పవలెను
కులుకుముద్దుల గుమ్మను - సుమిత్ర కొడుకుపొత్తున నుండెను
బంగారు పళ్లెరమునా - పంచపదార్థాలు వడ్డించెను
వెండిగిన్నె నేతులు - కౌసల్య వేడుకతో వడ్డించెను

ఆవునెయ్యతిరసమును - సుమిత్ర కొమరునికి వడ్డించెను
 కొసల్య గారవమున - నవ్వుల శాంతితోడను బలికెను
 అన్న పడునాలుగేండ్లు - అడవిలో ఆహారనిద్రలూసూ
 ఉన్న బడలిక తీరగా - నేడు మన ఊర్మికతో నారగించు
 పిండిపంటలు నేతులు - బొబ్బిట్లు దండిగా నారగించు
 మీగడ పెరుగు నీరు - మణ్ణిగలు వాంఛదీర త్రాగుడీ
 ఆరగించియు లేచిరీ - సంపూర్ణ మారగించి నిలిచిరీ
 గంగజలమున హస్తమూ - కడిగి తాంబూలములు సేయుచుండ్రీ
 చేదే వినవే జానకీ - చెలియ తాఊర్మికా బుద్ధులన్ని
 పైడి పానుపులసోలి - యుండెనొక పడునాలుగేండ్లు పణతి
 కుందనపు పుత్రికళలూ - ఈకళలు యెందుండి దాగున్నవో
 దృష్టితగులకుండనూ - నీలాగు నివాళు లివ్వరమ్మ
 అని శాంతి పలుకగాను - వినిసీత వినయముతో నిట్టులనెను
 సృష్టత యేలేటియో - శ్రీరామచంద్రు లక్ష్మణ దేవరా
 భరతశత్రుఘ్ను మొదలు - అయినట్టి పట్టాభిషేకులమ్మ
 ఇంద్రాది చంద్రులూను - వలచేటి చంద్రులు మీతమ్ములు
 దృష్టితగులకుండను - నీలాల నివాళు లివ్వరమ్మ

సీతాదేవి మాటలు విని శాంతాదేవి నవ్వుట

అని సీత పలుకగాను - విని శాంత నవ్వుచు నిట్లనియెను
 అక్క చెల్లెండ్రు మీరు - మిక్కిలి సౌందర్య శాలురమ్మ
 మాతమ్ముల నలుగురిని - వలపించు జాణలకు దృష్టితగులూ
 అని శాంత పలుకగాను - వినిసీత నవ్వుచూ నిట్లనియెనూ
 మాయన్న ఋష్యశృంగు వనములో గూడి పాయాకున్నను
 ఏమి యెరుగని తపసిని ఓవదిన కేళించి విడిచినావూ
 తామర కమలమందూ పుట్టి యీధరణిపై నిలువలేకా
 ఈశ్వరా జనకునింట - ఈశ్వరు ధనుసు ఖండించివేయా
 కోమలీ సీత నీవు - కోడలవు పావనమాయె గృహము

సుమిత్ర హంసపానుపు పరచుట

అలసివచ్చిన కొడుకుకు - సుమిత్ర హంసపానుపు పఱచెను
 పట్టు తలగడలు పరచి - పాన్పుపై పన్నీరు చిలుకరించే
 వట్టివేళ్లా సురటియు - నొకకీరవాణి యక్కడ నుంచెను
 గంధకసూర్తి పునుగు - జవ్వాది గిన్నెలతో తెప్పించెను
 పచ్చిపోకలు నాకులూ - ముత్యాల సున్నమక్కడ నుంచెను
 సంపంగి పువ్వుగాలి - వినరగా తలుపులప్పుడు వేసిరీ
 మల్లెపువ్వులగాలియు - వినరగా శయ్యపై కూర్చుండిరి

కీలుకొప్పును విడిచియు - లక్ష్మణుడు నేర్పుతో జడలలైనూ
బొందుమల్లెల జాజులు - జడవయిని శృంగారముగ జుట్టెనూ
తాంబూలములు వేయుచూ - దంపతులు కలసి ముచ్చటలాడుచూ

సీతమ్మ చెరబోయిన విధమును ఊర్మిళ అడుగుట

అక్క చెఱబోయిన విధమూ - ఏమని యడిగినప్పుడు పూర్వికా
సింహవిక్రములు మీరు - ఉండగా రమణెట్లు చెరబోయెను
రాజ్యాధిపతులు మీరు - యుండగా రమణెట్లు చెరబోయెను
కౌసల్య మొదలు నయినా - సుమిత్ర కైక శాంతా దేవులు
గద్దెపీటలు వెనుక నా మరుగునా సద్దుచ్చేయక యుండిరి
రామలక్ష్మణులు మీరు - యుండగా రమణెట్లు చెరబోయెను
అనుచు పూర్మిళ పలుకగా - వినిమగిడి లక్ష్మణు డిట్లనియెను
కాలవిధి గడువ వశమా - యెవరికైనా బ్రహ్మకైసగాని
అయోధ్య వెడలి మేమూ - అందొక్క పర్ణశాల నుంటిమీ
కనకంపు మాయమ్మగము - ఆ పర్ణశాల వాకిటికొచ్చెను
ఆ మృగము తెమ్మనుచును - మీయక్క స్వామికాళ్ల మ్రొక్కెను
విల్లంబు చేతపట్టి - శ్రీరామచంద్రులు వేటకదిలె
విల్లంబు తొడిగివేయ - ఆ మృగము వింతైన కూతకూసే
'హా! సీత హా! లక్ష్మణా!' - యనికూయ అతివ భీతిల్లి పలికె
నన్ను పొమ్మనుచు పలుక - యెరుగవూ తల్లివద్దంటి నేను
గిరిగీచి యానబెట్టి - పోయితిని మాయన్న దగ్గరికిని
పోయినంతట వేగమె - రావణుడు మాయవేషము వేసుక
నారాయణనుచువచ్చి - నలినాక్షి యెదుటనే నిలుచుచుండెను
హరిభక్తుడానితోచి - ఆ మగువ యతివేగ భిక్షపెట్టె
పదితలలు చూడగానే - ఆచేడె తా మూర్ఖులై పోయెను
గడ్డతో పెళ్ళగించి యెత్తుకొని పోయెనే తన లంకకూ
పసిడి మృగమును బట్టుక - శ్రీరామచంద్రులు యేతెంచిరి
వనమెల్ల చూచి వెదకి - ఆ పర్ణశాలెల్ల వెదకి యలసి
కిష్కింధ పర్వతాన - వెదకగా పరమ ఋషి సుగ్రీవుడూ
కౌసల్య తనయునకును - అప్పుడు తా కానుకను దెచ్చిచ్చెనూ
కానుకలు విప్పిచూడ - అందులో జానకీ తొడవులుండె
తమ్ముడా రమ్మనుచును - తనుబిలిచి నాకుజూపెను తొడవులు
ఇన్ని తొడవులు యెరుగను - శ్రీరామ సూర్యోదయమునకొక్కా
ఇందుముఖి పాదమ్ములా - యుండేటి యందెలట్లు నమ్మిస్తీనీ
అంజనీ సుతుని బిలచి - ఆ రాము డుంగరము చేతికిచ్చి

ఆనవాలెల్ల జెప్పి - అంపెనే దేవిని చూచిరాగ
 వారిధి దాటిపోయి - యశోకవనమెల్ల వెదకిచూచి
 ఉంగరము దేవికిచ్చి - మాణిక్య మందుకొని మాటలాడి
 తిరిగివచ్చి వేగమే - శ్రీరామచంద్రుల యెదుట నిలిచి
 రామభూపాల చంద్రా - మీనతిని ఏవిధంబున దెత్తును
 తలలెల్ల జడలుగట్టి - యున్నది యుదరమున నెదురు మొలచీ
 తల్లియుండే విధమును - దలచితే తాళశక్యము గాదయా
 దుఃఖవశమున జెప్పినా - రాఘవులు విని మూర్ఛబోయి దెలిసి
 ఆ లంకచుట్టు వెలసి - రావణుని ఆక్షోణి బలములార్చె
 శృంగారమును జేసియు - తెమ్మనెను సీతను తనయెదుటకు
 తెచ్చి శ్రీరామునెదుటా - నిలిపితే యచ్చుతుం డిట్టులనెను
 పదినెలలు చెరయున్న యీ - భామినితో భాషించనని పలికెను
 వట్టి సత్యము లేటికీ - వోరామ చిచ్చుదగిలించు మనెను
 ఆకాశమంత పొడవూ - మంటలో మావదినె మాటలాడె
 జగములూ నిండినట్లు - జలములు తటాకమై యొప్పెనూ
 పరమపతివ్రత గనుకను - మావదినె పట్టెనే రాముచెట్టా
 సీత శ్రీరాములకును - సృష్టిలో కట్టిరాయోధ్య పురము
 తాబడ్డ కష్టములు - పూర్మికతో తప్పకుండగ జెప్పెను

ఊర్మికాదేవి తన సహోదరితో సీత కష్టములను విన్నవించుట

అక్కరో వింటిరటవే - నేడుమన చక్రధరుపతిబుద్ధులూ
 నీలవర్ణ జానకీ నెడబాసి - ఘోరమౌ యడవిలోను
 పాపకర్ముల లంకలో - పదినెలలు భామ చెరయున్నదటనే
 అనుచు అందరు పలుకుచూ - చింతించి సంతోషమున చేరెరి
 అయిన కార్యంబులూను - మనము చింతింప కారణము లేదు
 పట్టాభిషేకులయినా - రాఘవులు చూచి పొంగుచునుండిరి
 ఊర్మికా విరహములూ - యిది యెవరు పాడినా విన్నగాని
 శ్రీవిష్ణు కైవల్యమూ - సౌమిత్రి విష్ణులోకము నిచ్చునూ

ఊర్మికాదేవినిద్ర సంపూర్ణము

+ + +

హరేరామ హరేరామ రామ రామ హరే హరే ।

హరేకృష్ణ హరేకృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ హరే హరే ॥

నీలకంఠమహాం భజే (బసవరాజీయం)

- శ్లో || శ్రీనీలకంఠం భుజగేంద్రభూషం నాగాజినం రాజకలాకలాపమ్ ।
గౌరీశ్వరం దేవమునీంద్రసేవ్యం దేవం భజే శ్రీగిరిజాధినాథమ్ ॥ 1
- శ్లో || కృత్తివాసం పురారాతిమంధకాసురభంజనమ్ ।
భర్గం శైలసుతాధీశం నీలకంఠమహాం భజే ॥ 2
- శ్లో || దక్షయజ్ఞాపహారం చ సర్వదేవమదాపహమ్ ।
వీరచూడామణిం వీరం వీరభద్రమహాం భజే ॥ 3
- శ్లో || బ్రహ్మవిష్ణుసురాధీశసేవ్యపాదసరోరుహమ్ ।
పరాత్పరతరం దేవం నీలకంఠమహాం భజే ॥ 4
- శ్లో || నందీశశేషశీతాంశుసింహకర్పూరసారసైః ।
చందనేన చ తుల్యాంగం నీలకంఠమహాం భజే ॥ 5
- శ్లో || వృషేంద్రగామినం శుభ్రం సర్వేశం భక్తవత్సలమ్ ।
భూతేశం లోకకర్తారం నీలకంఠమహాం భజే ॥ 6
- శ్లో || శూలినం మేరుకోదండం పద్మలోచనసాయకమ్ ।
త్రిపురాసురసంహారం నీలకంఠమహాం భజే ॥ 7
- శ్లో || ఖట్వాంగధారిణం రుద్రం చంద్రసూర్యాగ్నిలోచనమ్ ।
విష్ణువల్లభమీశానం దేవదేవమహాం భజే ॥ 8
- శ్లో || సర్వజ్ఞం సచ్చిదానందం లోకనాథం జగద్గురుమ్ ।
వ్యోమకేశం భవానీశం రాజభూషమహాం భజే ॥ 9
- శ్లో || మహాదేవం విరూపాక్షం శంకరం పరమేశ్వరమ్ ।
దేవేశం, కరుణాపాంగం జగదీశమహాం భజే ॥ 10
- శ్లో || శంకరం నిర్మలాకారం బాలచంద్రకళాధరమ్ ।
స్థాణుం చోమాపతిం శర్వం భజే ॥ 11
- శ్లో || నీలకంఠం మహాదేవం తారకం కరుణార్ణవమ్ ।
దేవేశం భక్తమందారమష్టమూర్తిమహాం భజే ॥ 12
- శ్లో || మహాదేవం మహాత్మానం దేవేశం శేషభూషణమ్ ।
శంకరం పార్వతీనాథం నీలకంఠమహాం భజే ॥ 13
- శ్లో || శ్రీజంగమేశపాదాబ్జభృంగం శుద్ధం మహేశ్వరమ్ ।
సర్వజ్ఞం సకలాధారం బసవేశమహాం భజే ॥ 14

శ్లో	సర్వజ్ఞం జగదాధారం శూలహస్తం నగేశ్వరమ్ । ముత్తిప్రదాయకం దేవం నీలకంఠమహం భజే ॥	15
శ్లో	శంభుం పినాకినం బాలచంద్రభూషం కృపార్జవమ్ । సర్వపాపహరం నిత్యం నీలకంఠమహం భజే ॥	16
శ్లో	వీరభద్రం విరూపాక్షం నారసింహం మదాంతకమ్ । అహిభూషం శుభాకారం భజేఽహం వీరశేఖరమ్ ॥	17
శ్లో	భూతేశం సర్వభూతేశం నాయకం సర్వనాయకమ్ । దేవదేవం మహాదేవం శంభుమూర్తిమహం భజే ॥	18
శ్లో	కందర్పనాగపంచాస్యం గజదైత్యవినాశనమ్ । మహాతాండవశాలీనం లింగమూర్తిమహం భజే ॥	19
శ్లో	భైరవం భైరవాకారం వీరం వీరేశ్వరం ప్రభుమ్ । రుద్రం రుద్రగణాధీశం వీరభద్రమహం భజే ॥	20
శ్లో	భూరథం మేరుకోదండం వేదాశ్వుం పురనాశకమ్ । సర్వలోకపతిం శంభుం లింగమూర్తిమహం భజే ॥	21
శ్లో	జగత్పారణమీశానం జటామండలమండితమ్ । వ్యాఘ్రచర్మాంబరధరం లింగమూర్తిమహం భజే ॥	22
శ్లో	బాలచంద్రకళామౌలిం భుజగేంద్రవిభూషణమ్ । తారకం సచ్చిదానందం లింగమూర్తిమహం భజే ॥	23
శ్లో	అంబికాపతిమీశానం చంద్రశేఖరమచ్యుతమ్ । భస్మోద్ధూళితసర్వాంగం నీలకంఠమహం భజే ॥	24
శ్లో	విశ్వనాథం జగన్నాథం లోకనాథం జగద్గురుమ్ । సర్వజ్ఞం పార్వతీనాథం లింగమూర్తిమహం భజే ॥	25

నమశ్శివాయ

శ్రీః మార్గబంధుస్తోత్రమ్

శంభో! మహాదేవ! దేవ! శివ!

శంభో! మహాదేవ! దేవేశ! శంభో!

శంభో! మహాదేవ! దేవ!

- శ్లో॥ ఫాలావనప్రత్తిరీటం ఫాలనేత్రార్చిషాదగ్ధపంచేషుకీటమ్ ।
శూలాహతారాతికూటం శుద్ధమర్థేస్తుమాడం భజే మార్గబంధుమ్ ॥ 1
- శ్లో॥ అంగే విరాజద్భుజంగమభ్రగంగాతరంగాభిరామోత్తమాంగమ్ ।
ఓంకారవాదీకురంగం సిద్ధసంసేవితాంఘ్రిం భజే మార్గబంధుమ్ ॥ 2
- శ్లో॥ నిత్యం చిదానందరూపం నిహ్నుతాశేషతోకేశవైరిప్రతాపమ్ ।
కార్తస్వరాగేంద్రచాపం కృత్తివాసం భజే దివ్యసన్మార్గబంధుమ్ ॥ 3
- శ్లో॥ కందర్పదర్పఘ్నఘీశం కాలకంఠం మహేశం మహావ్యోమకేశమ్ ।
కుందాభదన్తం సురేశం కోటిసూర్యప్రకాశం భజే మార్గబంధుమ్ ॥ 4
- శ్లో॥ మందారభూతేరుదారం మందరాగేంద్రసారం మహాగౌర్యదూరమ్ ।
సిందూరదూరప్రచారం సింధురాజాతిధీరం భజే మార్గబంధుమ్ ॥ 5
- శ్లో॥ అపృయ్యయజ్ఞేంద్రగీతం స్తోతరాజం పరేద్యస్తు భక్త్యా ప్రయాణే ।
తస్యార్థసిద్ధిం విధత్తే మార్గమధ్యేభయం చాశుతోషో మహేశః ॥ 6

శ్రీః మార్గబంధుస్తోత్రమ్

రచన - శ్రీమదప్పయ్యదీక్షితులు

వ్యాఖ్యాత - శ్రీ మేళ్ళచెర్వు వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

ఈ రచన ప్రత్యేకవృత్తములలో సాగినది. వృత్తనామము తెలియరాలేదు. చదవటంలో కొంత తెలివి కావలసియుండును. 8 అక్షరాల వద్ద పాదం అపి మిగిలిన పాదం చివరిదాకా చదువవచ్చు. దీనిలో గణవిధానము రెండు విధాలుగా చూడవచ్చు. “తతమ-యయయయ” మొత్తం 21 అక్షరాలు. లేదా 8 అక్షరాలదగ్గర అపితే గానానుకూలము.

తతగగ- 1 పాదం, 3వ పాదం 8 అక్షరాలు

రరరగ - 2, 4 పాదాలు, 13 అక్షరాలు.

ఇందులో 6 శ్లోకములు గలవు.

‘మార్గబంధువు’ అనటానికి కారణం సుదీర్ఘదేశాలకు ప్రయాణము చేయుటలో ఆ రోజులలో ఆపదలు ఎక్కువ. “కాశీకి వెళ్లినవాడు - కాటికి వెళ్లినవాడు ఒకటే” అన్న సామెత తెలిసినదే గదా! వెనుకటి రోజులలో శ్రీశైలము వెళ్లువారికి ఆ అరణ్యాలలో చెంచులు సహాయము చేయువారని ప్రతీతి.

మృగవ్యాధస్వరూపుడు, మహాకిరాతుడు, శబరీపతి, గిరిశుడు - అయిన శివుడు అరణ్యదేవత అని అరణ్యపుష్పప్రియుడని “శివగీత” చెప్తున్నది.

అరణ్యప్రయాణాలలో వచ్చే బాధలు క్రూరమృగములు, చోరులు, నరబలులిచ్చే ఆటవికులు, నర్పములు మొ॥ వానివలన ప్రధానముగా ఉంటాయి. శివరూపములోనూ కొన్ని ఆటవిక ధర్మములుంటాయి. మృగము, శార్దూలచర్మము, గజచర్మము, జటామండలము, శూలము (ఈటె) మహావీరత్వము - భయంకర అవతారరూపము.

శివకవచము గూడా ఈయనను మార్గబంధువుగా చెప్పినది. చూ॥ “మార్గేషు మాం రక్షతు నీలకంఠః” “అరణ్యవాసాది మహాప్రవాసే పాయాత్ మృగవ్యాధ ఉదారశక్తిః” “అక్షౌహిణీనాం శతమాతతయినాం ఛింద్యాత్ మృడో ఘోరకురారధారయా” “శార్దూల సింహర్ష వృకాది హింస్రాన్ సంత్రాసయత్ప్రీతధనుః పినాకః” “ఉత్పాత తావవిషభీతి మసద్రహార్తిం వ్యాధీంశ్చ నాశయతు మే జగతామధీశః”; అందువలన ఆయన మార్గబంధువు.

నమకమునందును,

“అహగ్ంశ్చ సర్వాన్ జంభయన్ - సర్వాశ్చ యాతుధాన్యః”

“నమో వృక్షేభ్యః హరికేశేభ్యః” “పథీనాం పతయే నమః”

వనానాం పతయే నమః” “స్త్రీనానాం పతయే నమః”

“నమో వంచతే పరివంచతే” “వ్రాత్యేభ్యో వ్రాత్యపతిభ్యశ్చ”

“అఘోరేభ్యోఽథ ఘోరేభ్యో - ఘోరఘోరతరేభ్యః”

అని యీవిధముగా మార్గాయాసకరమయిన బహురూపాలు, వాటి అధిపతి - ఆయనయే కనుక మార్గబంధువుగా ఆయనను కీర్తించుట వేదమతము. స్వరూపావలీతము.

భవమార్గమునకు గూడా ఈయన మార్గబంధువే. “జ్ఞానం మహేశ్వరాదిచ్చేత్” కదా! ఆయన త్రిపురాంతకుడు అనగా స్థూల, సూక్ష్మ, కారణ శరీరరూపమయిన అజ్ఞాన పట్టణమును ధ్వంసము చేసినవాడు. అందుకాయన మన ‘వెన్ను’ అను మేరువును ధనుస్సుగా గ్రహించాడు. అందులోని సుషుమ్నానాడిని - అదే వాసుకిని అల్లెత్రాడుగా ఆదరించాడు. ‘అచ్యుత - అగ్నిని’ బ్రహ్మజ్ఞానాగ్నిని బాణముగా పట్టినాడు. ఇంద్రియాశ్చస్థానములో వేదములను నిలిపాడు. రథమునకు ఇడా పింగళ లనే నాడులను అనగా సూర్యచంద్రులను చక్రములుగా స్వీకరించాడు. - ఇలా చేసి త్రిపురాసుర సంహారము చేసి శమదమూడి సురులను రక్షించి మోక్షము నిచ్చువాడు.

ఆయనయే శుద్ధజ్ఞానస్వరూపుడు. శుద్ధజ్ఞానసాధనము గూడా! చూ. - శివకవచము “త్రివర్గ

సాధనము” “నిత్యశుద్ధబుద్ధపరిపూర్ణసచ్చిదానందాద్వయవైభవాయ” - అట్టి ఇహమార్గ, పరమార్గ బంధువయిన లోకబంధువయిన శివుని స్తోత్రమీ “మార్గబంధు” లఘుకావ్యము.

శంభో! మహాదేవ! దేవ! శివ!

శంభో! మహాదేవ! దేవేశ! శంభో!

శంభో! మహాదేవ! దేవ!

అర్థము : శంభో! = శుభమును గల్గించువాడా!, మహాదేవ! = గొప్పదేవా!, దేవ! = వెలుగువాడా! శివ = శుభమయినవాడా!, దేవేశ! = దేవతాధీశ్వరా!

భావము : శివుని సంబోధించి స్మరించుట ఇది. తరువాత శ్లోకములో స్తోత్రం, ప్రార్థన మొదలగును. లేదా ప్రతి శ్లోకము చివర ఈ “సంబోధనలను” పల్లవిగా పలుకవచ్చును.

శ్లో॥ ఫాలవనప్రత్తిరీటం ఫాలనేత్రార్చిషాదగ్ధపంచేషుకీటమ్ ।

శూలాహతారాతికూటం శుద్ధమర్దేస్తుచూడం భజే మార్గబంధుమ్ ॥ 1

ప్రతిపదార్థము : ఫాల = నుదుటిమీదకు, అవనప్రత్ = నప్రమయినట్లున్న, కిరీటమ్ = కిరీటము గలవాడును, ఫాల = నుదుటియందలి, నేత్ర = కంటియొక్క అర్చిషా = జ్వాలచేత, దగ్ధ = తగలబడిన, పంచేషు = పంచబాణుడయిన మన్మథుడను, కీటమ్ = పురుగుగల వాడును, (లేదా కీటమువంటి పంచబాణుడు గలవాడును), శూల = త్రిశూలముచేత, ఆహత = చంపబడిన, అరాతికూటమ్ = శత్రుసమూహమును గలవాడును, శుద్ధమ్ = మాయారహితుడును, అర్దేందు = అర్ధచంద్రుడు, చూడమ్ = ముందుజుట్టునందు గలవాడును, మార్గబంధుమ్ = మార్గబంధువయిన శివుని, భజే = సేవించెదను.

తాత్పర్యము : మొగముమీదకు కొంచెము వంగినట్లున్న కిరీటము గలవాడు, ఫాలనేత్రాగ్నిలో పురుగువంటి మన్మథుని దగ్ధము చేసినవాడు, శూలముచే శత్రుసంఘమును సంహరించినవాడును, పరిశుద్ధతత్త్వమున్న అయిన చంద్రకళాశేఖరుని నా మార్గబంధువుగా సేవించెదను.

విశేషములు : 1. కిరీటము ఫాలముదాకా చక్కగా అమరియుండుట కిరీట పరిమాణ సౌష్ఠవమును తెలుపును. అవనప్రత్ శబ్దముమీద ‘క్విప్’ ప్రత్యయము. అందువలన కిరీటము మొగముమీదకు వంగకపోయినా వంగినట్లనిపించటం - అర్థము. అది సరిగా సరిపోయినట్లర్థము.

2. పంచబాణుడనే కీటకము అనగా రూపకాలంకారము. కీటకమువంటి పంచబాణుడనగా - ఉపమిత సమాసము. ఉపమాలంకారము.

3. శూలము అనగా త్రిశూలము. అది ప్రణవమునకు ప్రతినిధి. దానిచేత శత్రుసమూహమును, అనగా మనలోని కామక్రోధాది రాక్షససమూహమును చంపుట. ఇది ఛాందోగ్యములోని ‘ఉద్గీర్ణ’ విషయము వంటిది. ఇలా అర్థము చెప్పుటవలన ఆయన సంసారమార్గబంధువు - అని స్పష్టము.

4. మార్గబంధువు - జ్ఞానదాత కనుక మోక్షమార్గబంధువని వ్యంగ్యము.

5. మన్మథునికి “కీట” సామ్యమును చెప్పటం క్రొత్త కాదు. “యం పశ్యనదీపదర్శం సపది మనసిజః కీటనాశం సనష్టః” అని ఆయన చిత్రమీమాంసలో చెప్పినదే.

శ్లో॥ అంగే విరాజద్భుజంగమభ్రగంగాతరంగాభిరామోత్తమాంగమ్ ।

ఓంకారవాణీకురంగం సిద్ధసంసేవితాంఘ్రిం భజే మార్గబంధుమ్ ॥ 2

ప్రతిపదార్థము : అంగే = శరీరమునందు, విరాజత్ = ప్రకాశించుచున్న, భుజంగమ్ = పాములు కలవాడును, అభ్ర = ఆకాశమునందలి, గంగా = దేవగంగవేత, అభిరామ = మనోహరమయిన, ఉత్తమాంగమ్ = తలగలవాడును, ఓంకారవాణీ = ఓంకారమను తోటలో, కురంగమ్ = లేడి అయినవాడును, సిద్ధ = సిద్ధులవేత, సంసేవిత = సేవింపబడిన, అంఘ్రిమ్ = పాదములు గలవాడును, మార్గబంధుమ్ = మార్గబంధువయిన పరమశివుని, భజే = సేవించెదను.

తాత్పర్యము : భుజంగభూషితదేహుడు, ఆకాశగంగా మనోహరమయిన శిరస్సుగలవాడు, ఓంకారవనములో విహరించు లేడి, సిద్ధపూజితపాదుడు మార్గబంధువు అయిన శివుని సేవింతును.

విశేషములు : 1. భుజంగహారుడు - వివేకవచమునందు “అనంత-వాసుకి-తక్షక-కరోటక-కుళిక-పద్మ-మహాపద్మేత్యష్ట-మహానాగకులభూషణాయ-” అను వాక్యము ప్రమాణము. వివేకవచము స్కాందపురాణాంతర్గతము.

2. ప్రణవములోనున్న లేడి -

ఎ) “ఓంకారపంజరశుకీ” అని దేవికిన్ని విశేషణము. ‘ఓం’ అను పదము ‘అవ’ ధాతువునుంచి ఏర్పడినది. ఆర్థము = రక్షకము. అవ ధాతువుకు అర్థములు ఇవి అవ - రక్షణ గతి కాంతి, ప్రీతి, తృప్తి, అవగమ, ప్రవేశ, శ్రవణ, స్వామ్యర్థ యాచన క్రియా, ఇచ్చా దీప్తి, అవాప్తి, అలింగన, హింసాదాన భాగవృద్ధిము”

ఈ అర్థములో ‘ఓం’ అను బీజమునకు సరిపడు అర్థములు ఏవనగా; రక్షించునది, గతి = వ్యాపించునది, కాంతి = కోరునది (సృష్టి కామం), ప్రీతి = ప్రేమించునది, ఇచ్చా = కోరునది, దీప్తి = ప్రకాశించునది. దీనివలన సృష్టికాముడై, సర్వవ్యాపియై, సర్వజీవులను ప్రేమించునదై, రక్షించునదై వెలుగునిచ్చునది - అయిన పరమేశతత్త్వమే - ఓం. దీని వ్యుత్పత్తి - అవధాతువుకు “మన్ ప్రత్యయం. టి లోపము ఊర్ దీర్ఘ గుణములు. సూత్రం = “అవతేః టిలోపశ్చ” స్వరాదిపాఠములోనిది కనుక అవ్యయము.

బి) ఇక వైదికవ్యుత్పత్తి “అ+ఉ+మ్” అను ఈ త్రికము ప్రపంచములోని త్రిపుటులకు గుర్తు. 1) నేను నీవు వాడు; 2) త్రిలోకములు, 3) స్థూల సూక్ష్మ కారణ శరీరములు, 4) త్రిమూర్తులు.

వ్యాహృతులు అనగా ‘భూః, భువః, సువః’ అనునవి. ఈ ‘అఉమ్’ అనువానికి సంకేతింపబడినవి. ఇందు ఈ మూడు తత్త్వములందు వ్యాపించి వీటికి పైన మూలముగా నుండిన బీజశక్తి అయిన మహాశక్తి ‘మ’ మీద పలుకబడే దీర్ఘనాదము. అదే అర్థచంద్రము. అదే నాదరూపము. ఈ నాదముయొక్క సమాప్తి రూపము బిందువు. అదే పరమేశ్వర రూపము. ఓం.

ఈ ఓంకారమును ఇలా సాధన చేసినచో ఆ ఉద్గీర్ణము ప్రభావము చేత మనలోని కామక్రోధాది - అసురులు హతమవుతారు. అందుకు కారణము అందలి ‘పరమాత్మ’ స్థితి అదే “ఓంకారవాణీకురంగం”

3. అభ్రగంగాతరంగాభిరామ - అనగా ఇది ఆకాశదృశ్యము. ఖగోళమున ఆకాశగంగ ఉన్నది. దానిని పాలసముద్రము, పాలపుంత, దేవతల దారి - అలా పిలుస్తారు. దానినే ఆకాశగంగ

అంటారు. ఈ ఆకాశగంగా ఆర్ద్రానక్షత్రమును చేరుకొనును. ఆర్ద్రానక్షత్రము “మిథున”రాశిలోనిది. మిథునము పార్వతీపరమేశ్వరమిథునమే. ఈ ఆర్ద్ర ఎఱ్ఱని నక్షత్రము.

“ఆర్ద్ర ప్రవాళమేకమ్” - వరరుచి. దీనినుండి వచ్చు ఒక కాంతికిరణము భూమిని తాకుటకు సుమారు 200 సంవత్సరములు పట్టును. అదీ కాంతివేగములో.

ఆర్ద్ర - రుద్రదేవతా నక్షత్రము. దానిమీదకు ఆకాశగంగ చేరటం ఆ వ్యోమకేశుని శిరస్సును దేవగంగావతరణము. ఇక రామాయణములోని గంగావతరణ వృత్తాంతము భగీరథ కథ - గూడా చారిత్రకరూపము.

శ్లో॥ నిత్యం చిదానందరూపం నిహ్నతాశేషలోకేశవైరిప్రతాపమ్ ।

కార్తస్వరాగేంద్రచాపం కృత్తివాసం భజే దివ్యసన్మార్గబంధుమ్ ॥ 3

ప్రతిపదార్థము : నిత్యమ్ = నిత్యమయినవాడును, చిత్ = జ్ఞానము, ఆనంద = ఆనందము, రూపమ్ = స్వరూపముగా గలవాడును, నిహ్నత = తిరస్కరింపబడిన, అశేష = సమస్తమయిన, లోకేశ = ఇంద్రాదులకు, వైరి = శత్రువులయిన వారియొక్క, ప్రతాపమ్ = పరాక్రమము గలవాడును, కార్తస్వర = బంగారుమయమయిన, అగేంద్ర = పర్వతరాజ మయిన మేరువే, చాపమ్ = ధనుస్సుగా గలవాడును, దివ్య = దివ్యమయిన, సన్మార్గ = మంచి మోక్షమార్గమునకు, బంధుమ్ = బంధువయినవాడును, కృత్తివాసమ్ = చర్మాంబరుడు, చర్మోత్తరీయుడును, అయిన పరమశివుని, భజే = సేవించుచున్నాను.

తాత్పర్యము : అనాదినిధనుడు కనుక నిత్యుడు, సచ్చిదానందస్వరూపుడును, లోకేశ్వరులయిన ఇంద్రాదులకు శత్రువులయిన త్రిపురాసుర, అంధకాసురాదులను చంపినవాడు, త్రిపురాసుర సంహారకథతో సువర్ణపర్వతమయిన మేరువును ధనుస్సుగా ధరించువాడు, దివ్యమయిన సన్మార్గము అనగా దివ్యమార్గము, సన్మార్గము అనగా స్వర్గాదిలోకములు చేరు మార్గము, ‘సత్’ అనగా పరమాత్మను పొందు మార్గము అనగా కర్మ, జ్ఞాన మార్గములలో మనకు యోగక్షేమదర్శనమడయిన మార్గబంధువు అయినవాడు, గజచర్మమునుత్తరీయముగా వ్యాఘ్రచర్మమును పరిధానముగాను, ధరించిన ఆ పరమశివుని సేవించెదను.

శ్లో॥ కందర్పదర్పఘ్నమీశం కాలకంఠం మహేశం మహావ్యోమకేశమ్ ।

కుందాభదంతం సురేశం కోటిసూర్యప్రకాశం భజే మార్గబంధుమ్ ॥ 4

ప్రతిపదార్థము : కందర్ప = మన్మథునియొక్క, దర్ప = దర్పమును, ఘ్నమ్ = పోగొట్టువాడును, ఈశమ్ = ఈశ్వరుడును, కాల = కాలకూటముతో నల్లనయిన, కంఠమ్ = కంఠముగలవాడును, మహేశమ్ = గొప్ప ఈశ్వరుడును, మహావ్యోమ = మహాకాశము, కేశమ్ = కేశములుగా గలవాడును, కుందాభ = మొల్లపూలవంటి, దంతమ్ = పన్నులు గలవాడును, సురేశమ్ = దేవప్రభువును, కోటి = అనేకమయిన, సూర్య = సూర్యులయొక్క, ప్రకాశమ్ = వెలుగు గలవాడును, మార్గబంధుమ్ = మార్గబంధువును అయిన శివుని, భజే = సేవించెదను.

తాత్పర్యము : పరమేశ్వరుడు పార్వతీసేవానందర్పములో హిమాలయమున మన్మథుని మదమును అణచినవాడును, సముద్రమథన సందర్భమున హోలాహలమును మ్రింగి, లోకరక్షణ సేయుటద్వారా నల్లనయిన కంఠముగలవాడు, ఈశ్వరులకే ఈశ్వరుడు, ఆకాశకేశుడు అనగా ఆకాశమే తలగా గలవాడు, మొల్లపూలవంటి దంతములు గలవాడు, సర్వసురేశ్వరుడు, కోటిసూర్యులవంటి ప్రకాశము గలవాడయిన ఆ మార్గబంధువును సేవించెదను.

శ్లో॥ మందారభూతేరుదారం మందరాగేంద్రసారం మహాగౌర్యదూరమ్ ।

సిందూరదూరప్రచారం సింధురాజాతిధీరం భజే మార్గబంధుమ్ ॥ 5

ప్రతిపదార్థము : మందార = మందారమను కల్పవృక్షముయొక్క భూతేః సంపదకన్న (లేదా) మందార = స్వర్ణముయొక్క భూతేః ఐశ్వర్యమునకు, ఉదారమ్ = దాత అయినవాడు, మందరాగ = రాగరహితులయిన విరక్తులలో, ఇంద్ర = శ్రేష్ఠులయినవారికి, సారమ్ = ముఖ్యమయినవాడు, మహాగౌరీ = మహాగౌరికి, అదూరమ్ = ఎన్నటికి దూరముకానివాడును, సిందూర = సిందూరమునకు, దూర = దూరమయిన, ప్రచారమ్ = నడక కలవాడును, అనగా భస్మధారి, సింధురాజ = సముద్రునివలె, అతిధీరమ్ = మిక్కిలి గంభీరమయినవాడును, మార్గబంధుమ్ = మార్గబంధువయినవాడును అగు శివుని, భజే = సేవించెదను.

తాత్పర్యము : కల్పవృక్షసంపదకన్న ఎక్కువ సంపదను ఇవ్వగలవాడు (కుభేరునకు) లేదా స్వర్ణసంపద ఇవ్వగలవాడు, మందరాగులు అనగా వీతరాగులలో శ్రేష్ఠులయిన వారికి సారమయిన (నిధి) వాడు, మహాగౌరికి నిత్యానుసంధానంగా ఉండువాడు, సిందూరముకాక భస్మాంగరాగము గలవాడు, సముద్రగంభీరుడు (అపామివాధారమను త్తరంగం - కాళిదాసు) అయిన ఆ మార్గబంధువును పొందెదను.

విశేషములు : 1. మందార - స్వర్ణము - వి.యస్.ఆప్టే నిఘంటువు.

2. మందర - అగేంద్ర - అని విడదీస్తే మందర పర్వతమునకు శివుడు సారమన్న అర్థం కుదరదు.

శ్లో॥ అప్పయ్యయజ్ఞేంద్రగీతం స్తోత్రరాజం పఠేద్యస్తు భక్త్యా ప్రయాణే ।

తస్యాన్తసిద్ధిం విధత్తే మార్గమధ్యే భయం చాశుతోషో మహేశః ॥ 6

ప్రతిపదార్థము : యః తు = ఎవడయితే, అప్పయ్య = అప్పయ్య అను, యజ్ఞేంద్ర = మహాసోమయాజి, దీక్షితులచేత, గీతమ్ = పాడబడిన, స్తోత్రరాజమ్ = స్తోత్రమును, ప్రయాణే = ప్రయాణకాలమున లేదా నిర్మాణకాలమున / లేదా యోగమార్గ ప్రయాణ కాలమున, పఠేత్ = చదువునో, తస్య = అతనికి, ఆశుతోషః = శీఘ్రసంతోషి అయిన, మహేశః = మహేశ్వరుడు, మార్గమధ్యే = ప్రయాణ లేదా నిర్మాణమార్గమధ్యమున / లేదా యోగమార్గ మధ్యమున, అభయమ్ = అభయమును, అర్థసిద్ధిం చ = కార్యసిద్ధిని, మోక్షపురుషార్థసిద్ధిని గూడా, విధత్తే = కలిగించును.

తాత్పర్యము : అప్పయ్యదీక్షితేంద్రుడు గానము చేసిన ఈ స్తోత్రమును ప్రయాణ / యోగమార్గ ప్రయాణ / నిర్మాణ మధ్యమున భక్తిగా చదువగలిగినచో ఆశుతోషి అయిన భగవాన్ ఈశ్వరుడు, అట్టి భక్తునకు మార్గమధ్యమున అభయమును, అద్వైతరూప అభయమును, ప్రయోజనసిద్ధిని, చోరాది బాధానివారణను, కామక్రోధాది బాధా నివారణను మోక్షరూపపురుషార్థసిద్ధిని కలిగించును.

శ్రీః

శ్రీవేంకటేశ సుప్రభాతమ్

- 1) కౌసల్యాసుప్రజా! రామ! పూర్వా సంధ్యా ప్రవర్తతే ।
ఉత్తిష్ట! నరశార్దూల! కర్తవ్యం దైవమాహ్నికమ్ ॥
- 2) ఉత్తిష్టోత్తిష్ట గోవింద! ఉత్తిష్ట గరుడధ్వజ!
ఉత్తిష్ట కమలాకాంత! త్రైలోక్యం మంగళం కురు!
- 3) మాతా! సమస్తజగతాం మధుకైటభారేః
వక్షోవిహారిణీ! మనోహరదివ్య(రూపే) మూర్తే ।
శ్రీస్వామిని! శ్రితజనప్రియదానశీలే!
శ్రీవేంకటేశదయితే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 4) తవ సుప్రభాతమరవిందలోచనే!
భవతు ప్రసన్నముఖచంద్రమందలే ।
విధిశంకరేంద్రవనితాభిరర్చితే!
వృషశైలనాథదయితే! దయానిధే ॥
- 5) అత్ర్యాదిసప్తఋషయస్సముపాస్య సంధ్యామ్
ఆకాశసింధుకమలాని మనోహరాణి ।
ఆదాయ పాదయుగమర్చయితుం ప్రపన్నాః
శేషాద్రిశేఖరవిభో! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 6) పంచాసనాఙ్జభవషణ్ముఖవాసవాద్యాః
త్రైవిక్రమాదిచరితం విబుధాస్తువంతి ।
భాషాపతిః పఠతి వాసరశుద్ధిమారాత్
శేషాద్రిశేఖరవిభో! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 7) ఈషత్ప్రపుల్లసరసీరుహనారికేళ -
పూగద్రుమాది సుమనోహరపాలికానామ్ ।
అవాతి మందమనీలస్సహ దివ్యగంధైః
శేషాద్రిశేఖరవిభో! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 8) ఉన్మీల్య నేత్రయుగముత్తమపంజరస్థాః
పాత్రావశిష్టకదళీఫలపాయసాని ।
భుక్త్వా సలీలమథ కేళిశుకాః పఠంతి
శేషాద్రిశేఖరవిభో! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 9) తంత్రీప్రకర్షమధురస్వనయా విపంచ్యా
గాయత్యనంతచరితం తవ నారదోఽపి ।

- భాషాసమగ్రమసకృత్తరచారరమ్యం
శేషాద్రిశేఖరవిభో! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 10) భృంగావలీ చ మకరందరసానువిధ-
ర్ఘంకారగీతనినదైః సహ సేవనాయ ।
నిర్మాత్యుపాంతసరసీకమలోదరేభ్యః
శేషాద్రిశేఖరవిభో! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 11) యోషాగణేన వరదద్ని విమధ్యమానే
ఘోషాలయేషు దధిమంథనతీవ్రఘోషాః ।
రోషాత్ కలిం విదధతే కకుభుశ్చ కుంభాః
శేషాద్రిశేఖరవిభో! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 12) పద్మేశమిత్రశతపత్రగతాశివర్గాః
హర్తుం శ్రియం కువలయస్య నిజాంగలక్ష్మ్య ।
భేరీనినాదమివ బిభ్రతి తీవ్రనాదం
శేషాద్రిశేఖరవిభో! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 13) శ్రీమన్! అభీష్టవరదాఖిలలోకబంధో!
శ్రీ శ్రీనివాస! జగదేకదయైకసింధో ।
శ్రీదేవతాగృహభుజాంతరదివ్యమూర్తే !
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 14) శ్రీస్వామిపుష్కరిణికాష్టవనిర్మలాంగాః
శ్రేయోఽర్థినో హరవిరించిననందనాద్యాః ।
ద్వారే వసంతి వరవేత్ర హతోత్తమాంగాః
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 15) శ్రీశేషశైలగరుడాచలవేంకటాద్రి -
నారాయణాద్రి వృషభాద్రి వృషాద్రిముఖ్యామ్ ।
అఖ్యాం త్వదీయవసతేరనిశం వదంతి
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 16) సేవాపరాః శివసురేశ కృశానుధర్మ -
రక్షోంబునాథపవమానధనాధినాథాః ।
బద్ధాంజలి ప్రవలసన్నిజశీర్షదేశాః
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 17) ధాతీషు తే విహగరాజ మృగాధిరాజ -
నాగాధిరాజ గజరాజ హయాధిరాజాః ।
స్వస్వాధికారమహిమాధికమర్థయంతే
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥

- 18) సూర్యేందుభౌమబుధవాక్పతికావ్యసౌరి-
స్వర్ణానుకేతుదివిషత్పరిష్కృతానాః ।
త్యద్దాసదాసచరమావధిదాసదాసాః
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 19) త్వత్పాదధూళిభరితస్ఫురితోత్తమాంగాః
స్వర్గావవర్గనిరపేక్షనిజాంతరంగాః ।
కల్పాపగమాకలనయాకులతాం లభంతే
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 20) త్వద్గోపురాగ్రశిఖరాణి నిరీక్షమాణాః
స్వర్గావవర్గపదవీం పరమాం శ్రయంతః ।
మర్త్యా మనుష్యభువనే మతిమాశ్రయంతే
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 21) శ్రీభూమినాయక! దయాదిగుణామృతాభ్యే !
దేవాధిదేవ! జగదేకశరణ్యమూర్తే ।
శ్రీమన్! అనంతగరుడాదిభిరర్చితాంఘ్రే!
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 22) శ్రీపద్మనాభ! పురుషోత్తమ! వాసుదేవ!
వైకుంఠ! మాధవ! జనార్దన! చక్రపాణే! ।
శ్రీవత్సచిహ్నా! శరణాగతపారిజాత!
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 23) కందర్పదర్పహరసుందరదివ్యమూర్తే !
కాంతాకుచాంబురుహకుట్రులలోలదృష్టే ।
కల్యాణనిర్మలగుణాకర! దివ్యకీర్తే !
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 24) మీనాకృతే! కమఠ! కోల! నృసింహ! వర్ణిన్ !
స్వామిన్! పరశ్వభతపోధన! రామచంద్ర! ।
శేషాంశరామ! యదునందన! కల్మీరూప!
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్! ॥
- 25) ఏలాలవంగఘనసారసుగంధితీర్థం
దివ్యం వియత్సరితి హేమఘటేషు పూర్ణమ్ ।
ధృత్వాద్ధృత్యై వైదికశిఖామణయః ప్రహృష్టాః
తిష్ఠంతి వేంకటపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 26) భాస్వానుదేతి వికచాని సరోరుహాణి
సంపూరయంతి నినదైః కకుభో విహంగాః ।

శ్రీవైష్ణవాస్మతమర్థితమంగళాస్తే
ధామాశ్రయంతి తవ వేంకట! సుప్రభాతమ్ ॥

- 27) బ్రహ్మాదయస్ఫురవరాస్మమహర్షయస్తే
సంతస్సనందముఖాస్త్యథ యోగివర్యాః ।
ధామాంతికే తవ హి మంగళవస్తుహస్తాః
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 28) లక్ష్మీనివాస! నిరవద్య! గుణైకసింధో!
సంసారసాగరసముత్తరణైకసేతో(ప్రోత)!
వేదాంతవేద్యనిజవైభవ! భక్తభోగ్య!
శ్రీవేంకటాచలపతే! తవ సుప్రభాతమ్ ॥
- 29) ఇత్థం వృషాచలపతేరిహ సుప్రభాతం
యే మానవాః ప్రతిదినం పఠితుం ప్రవృత్తాః ।
తేషాం ప్రభాతసమయే స్మృతిరంగభాజాం
ప్రజ్ఞాం పరార్థసులభాం పరమాం ప్రసూతే ॥

శ్రీవేంకటేశస్తోత్రం

1. కమలాకుచచూచుకకుంకుమతో
నియతారుణితాతుల నీలతనో ।
కమలాయతలోచన! లోకపతే!
విజయీభవ! వేంకటశైలపతే ॥
2. సపత్యుర్ముఖషణ్ముఖపంచముఖ -
ప్రముఖాఖిలదైవతమౌళిమణే ।
శరణాగతవత్సల! సారనిధే!
పరిపాలయ మాం వృషశైలపతే ॥
- 3) అతివేలతయా తవ దుర్విషహై-
రనువేలకృతైరపరాధశతైః ।
భరితం త్వరితం వృషశైలపతే !
పరయా కృపయా పరిపాహి హరే ॥
- 4) అధివేంకటశైలముదారమతేః
జనతాభిమతాధికదానరతాత్ ॥
పరదేవతయా గదితాన్నిగమైః
కమలాదయితాన్న పరం కలయే ॥
5. కలవేణురవావశగోపవధూ -
శతకోటివృతాత్ స్మరకోటిసమాత్ ।

- సామ్య సదాఽనుభవనేఽపి నవానుభావ్యో
శ్రీవేంకటేశ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥
4. సద్యోవికాసి సముదిత్వరసాంద్రరాగ -
సౌరభ్యనిర్భరసరోరుహసామ్యవారామ్ ।
సమ్యక్తు సాహసపదేషు విలేఖయంతౌ
శ్రీవేంకటేశ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥
5. రేఖామయధ్వజసుధాకలశాతపత్ర-
వజ్రాంకుశాంబురుహకల్పకశంఖచక్రైః ।
భవ్యైరలంకృతతలౌ పరతత్త్వచిహ్నైః
శ్రీవేంకటేశ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥
- 6) తామ్రోదరద్యుతిపరాజితపద్మరాగౌ
బాహ్యైర్మహోభిరభిభూతమహేంద్రనీలౌ ।
ఉద్యన్నఖాంశుభిరుదస్తశశాంకభాసౌ
శ్రీవేంకటేశ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥
- 7) సప్రేమభీతికమలాకరపల్లవాభ్యాం
సంవాహనేఽపి సపది క్షమమాదధానౌ ।
కాంతావవాఙ్మనసగోచరసౌకుమార్యౌ
శ్రీవేంకటేశ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥
8. లక్ష్మీమహీతదనురూపనిజానుభావ -
నీళాదిదివ్యమహిషీకరపల్లవానామ్ ।
ఆరుణ్యసంక్రమణతః కిల సాంద్రరాగౌ
శ్రీవేంకటేశ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥
9. నిత్యానమద్విధిశివాదికిరీటకోటి -
ప్రత్యుప్తదీప్తనవరత్నమహాఽప్రరోహైః ।
నీరాజనావిధిముదారముపాదదానౌ
శ్రీవేంకటేశ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥
10. 'విష్ణోః పదే పరమ' ఇత్యుదితప్రశంసౌ
'యో మధ్వ ఉత్స' ఇతి భోగ్యతయాఽప్యపాత్తైః ।
భూయస్తథేతి తవ పాణితలప్రదిష్టౌ
శ్రీవేంకటేశ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥
11. పార్థాయ తత్సద్భుతసారథినా త్వయైవ
యా దర్శితౌ స్వచరణౌ శరణం ప్రజేతి ।
భూయోఽపి మహ్యమిహ తౌ కరదర్శితౌ తే
శ్రీవేంకటేశ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥

12. మన్మథుని కాళియభణి వికటాటవీషు
శ్రీవేంకటాద్రిశిఖరే శిరసి శ్రుతీనామ్ ।
చిత్రైః వ్యసస్యమనసాం సమమాహితా తౌ
శ్రీవేంకటేశ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥
13. ఆమ్లానహృద్యదవనీతలకీర్ణపుష్పై
శ్రీవేంకటాద్రి శిఖరాభరణాయమానౌ ।
ఆనందితాఖిలమనోనయనౌ తవైతౌ
శ్రీవేంకటేశ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥
14. ప్రాయః ప్రపన్నజనతా ప్రథమావగాహ్య
మాతుఃస్తనావివ శిశోరమ్మతాయమానౌ ।
ప్రాప్తౌ పరస్పతులామతులాంతరౌ తే
శ్రీవేంకటేశ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥
15. సత్సత్తరైః సతతసేవ్యపదాంబుజేన
సంసారతారకదయాద్రవ్యగంచలేన ।
సౌమ్యోపయంత్యమునినా మమ దర్శితౌ తే
శ్రీవేంకటేశ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥
16. శ్రీశ! శ్రియా ఘటికయా త్వదుపాయభావే
ప్రాప్యే త్వయి స్వయముపేయతయా స్ఫురంత్యా ।
నిత్యాశ్రితాయ నిరవద్యగుణాయ తుభ్యం
స్యాం కింకరో వృషగిరీశ! న జాతు మహ్యమ్ ॥

శ్రీవేంకటేశమంగళమ్

1. శ్రియః కాంతాయ కల్యాణనిధయే నిధయేఽర్థినామ్ ।
శ్రీవేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥
2. లక్ష్మీసవిభ్రమాలోకసుభ్రూవిభ్రమచక్షుషే ।
చక్షుషే సర్వలోకానాం వేంకటేశాయ మంగళమ్ ॥
- 3) శ్రీవేంకటాద్రిశృంగాగ్రమంగళాభరణాంఘ్రయే ।
మంగళానాం నివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥
- 4) సర్వాపయవసౌందర్యసంపదా సర్వచేతనామ్ ।
సదా సమ్మోహనాయాఽస్తు వేంకటేశాయ మంగళమ్ ॥
5. నిత్యాయ నిరవద్యాయ సత్యానంతచిదాత్మనే ।
సర్వాంతరాత్మనే శ్రీమద్వేంకటేశాయ మంగళమ్ ॥
6. స్వతస్సర్వవిదే సర్వశక్తయే సర్వశేషిణే ।
సులభాయ సుశీలాయ వేంకటేశాయ మంగళమ్ ॥

7. పరస్మై బ్రహ్మణే పూర్వకామాయ పరమాత్మనే ।
ప్రయుంజే పరతత్త్వాయ వేంకటేశాయ మంగళమ్ ॥
8. ఆకారతత్త్వమశ్రాంతమాత్మనామనుపశ్యతామ్ ।
అత్యప్యమృతరూపాయ వేంకటేశాయ మంగళమ్ ॥
- 9) ప్రాయస్కచరణౌ పుంసాం శరణ్యత్వేన పాణినా ।
కృపయాఽ_౨_దిశతే శ్రీమద్వేంకటేశాయ మంగళమ్ ॥
- 10) దయామృతతరంగిణ్యాస్తరంగైరివ శీతలైః ।
అపాంగైస్సించతే విశ్వం వేంకటేశాయ మంగళమ్ ॥
- 11) స్రగ్భాషాంబరహేతీనాం సుషమా_౨_వహమూర్తయే ।
సర్వాద్విశమనాయాస్తు వేంకటేశాయ మంగళమ్ ॥
- 12) శ్రీవైకుంఠవిరక్తాయ స్వామిపుష్కరిణీతటే ।
రమయా రమమాణాయ వేంకటేశాయ మంగళమ్ ॥
- 13) శ్రీమత్సుందరజామాత్యమునిమానసవాసినే ।
సర్వలోకనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥
14. మంగళాశాసనపరైః మదాచార్యపురోగమైః ।
సర్వైశ్చపూర్వోచితైః సత్కృతాయా_౨_స్తు మంగళమ్ ॥

APANA VAYU MUDRA for Healthy Heart

ALSO FOR :

- PREVENTS FROM HEART DISEASES.
- MINIMISES EYE CAP PROBLEMS.
- REDUCES BODY PAIN.

Daily Mudras

కావేరీభుజంగస్తోత్రమ్

- శ్లో॥ కథం సహ్యజన్యే సురామే సజన్యే
ప్రసన్నే వదాన్యాః భవేయుర్వదాన్యే ।
సపాపస్య మన్యే గతిమమ్మ మాన్యే
కవేరస్య ధన్యే కవేరస్య కన్యే ॥ 1
- శ్లో॥ కృపామౌఢిసజ్ఞే కృపాద్రాస్తరజ్ఞే
జలాక్రాస్తరజ్ఞే జవోద్యోతరజ్ఞే
సభశ్చుమ్మివన్యేభసమ్మద్విమాన్యే
సమస్తే వదాన్యే కవేరస్య కన్యే ॥ 2
- శ్లో॥ సమా తే న లోకే నదీ హ్యత్ర లోకే
హతాశేషశోకే లసత్తట్యశోకే ।
పిబన్తోఽమ్ము తే కే రమన్తే న నాకే
సమస్తే వదాన్యే కవేరస్య కన్యే ॥ 3
- శ్లో॥ మహాపాపిలోకానపి స్నానమాత్రాన్
మహాపుణ్యకృద్భిర్మహాత్మ్యత్వసద్భిః ।
కరోష్యమ్మ సర్వాన్సురాణాం సమానాన్
సమస్తే వదాన్యే కవేరస్య కన్యే ॥ 4
- శ్లో॥ అవిద్యాస్తకర్త్రీ విశుద్ధప్రదాత్రీ
సస్యస్యవృద్ధిం తథాఽచారశీలమ్ ।
దదాస్యమ్మ ముక్తిం విధూయ ప్రసక్తిత్వ
సమస్తే వదాన్యే కవేరస్య అకన్యే ॥ 5
- ఇతి కావేరీభుజంగస్తోత్రమ్ సమ్పూర్ణమ్ ।

కావేలీ స్తోత్రమ్

శ్రీపరాశరభట్టాచార్యకృతే శ్రీరంగరాజస్తోత్రే
కావేరీమాహాత్మ్యసమ్మన్దే సృష్టికృతాని కానిచిత్ శ్లోకాని ।

- శ్లో॥ దుగ్ధాబ్ధిర్జనకో జనన్యహమియం శ్రీరేవ పుత్రీ వరః
శ్రీరణేశ్వర ఏతదర్శమహిం కిం కుర్యామితీవాకులా ।
చఙ్చచ్చామరచన్ద్రచన్దనమహామాణిక్యముక్తోత్కరాన్
కావేరీలహరీకరైర్విదధతీ పర్యేతి సా సేవ్యతామ్ ॥ 1
- శ్లో॥ అగణితగుణావద్యం సర్వం స్థిరరత్నసమప్రతిక్రియా-
మపి పయఃపురైరాప్యాయయన్యసు జాగ్రతి ।
ప్రవహతి జగద్ధాత్రీ భూత్యైవ రణ్యవతేర్దయా
శిశిర మధురాగాధా సా నః పునాతు మరుద్వృధా ॥ 2
- శ్లో॥ తరలతనుతరజైర్మస్తమాన్దోలిమాన-
స్వతటవిటపిరాణీ మజ్జరీ సుప్తభృజ్గా ।
క్షిపతు కనకనామ్నీ నిమ్నగా నారికేల-
క్రముకజమకరన్జైర్మాంసలాపా మదంహః ॥ 3
- శ్లో॥ కదలవకులజమ్బూపూగమాకన్దకణ్ఠ -
ద్వయససరసనీరామన్తరా సహ్యాకన్యామ్ ।
ప్రబలజలపిపాసాలమ్బమానామ్బుదౌఘ -
భ్రమకరతరువృన్దం వన్ద్యతామాన్తరీపమ్ ॥ 4
- శ్లో॥ హంసయుక్తవిమానస్థే బ్రహ్మాణీరూపధారిణి ।
కౌశామ్భుఃక్షరకే దేవి నారాయణి నమోఽస్తు తే ॥

ఓం గణేశాయ నమః

పంచముఖహనుమత్కవచమ్

ఓం శ్రీ పంచపదనాయాఞ్జనేయాయ నమః । ఓం అస్య శ్రీ పంచముఖహనుమన్మస్తస్య బ్రహ్మ ఋషిః । గాయత్రీఛస్త్రః । పంచముఖవిరాట్ హనుమాన్దేవతా । హ్రీం బీజం । శ్రీం శక్తిః । క్రౌం కీలకం । క్రూం కవచం । మమ పంచముఖహనుమద్భ్రుసాదసిద్ధ్యర్థే పారే వినియోగః । ఓం భూర్భువస్సువరో ఇతి దిగ్బుధః ।

శ్రీ గరుడ ఉవాచ ।

- శ్లో॥ అథ ధ్యానం ప్రవక్ష్యామి శృణు సర్వాఙ్గసుందరి ।
యత్యంతం దేవదేవేన ధ్యానం హనుమతః ప్రియమ్ ॥ 1
- శ్లో॥ పంచపక్షం మహాభీమం త్రిపంచనయనైర్యుతమ్ ।
బాహుభిర్దశభిర్యుక్తం సర్వకామార్థసిద్ధిదమ్ ॥ 2
- శ్లో॥ పూర్వం తు వానరం పక్షం కోటిసూర్యసమప్రభమ్ ।
దంష్ట్రాకరాలవదనం భ్రుకుటికుటిలేక్షణమ్ ॥ 3
- శ్లో॥ అస్మైవ దక్షిణం పక్షం నారసింహం మహాద్భుతమ్ ।
అత్యుగ్రతేజోవపుషం భీషణం భయనాశనమ్ ॥ 4
- శ్లో॥ పశ్చిమం గారుడం పక్షం వక్రతుణ్డం మహాబలమ్ ।
సర్వనాగప్రశమనం విషభూతాదికృన్తనమ్ ॥ 5
- శ్లో॥ ఉత్తరం సౌకరం పక్షం కృష్ణం దీప్తం నభోపమమ్ ।
పాతాలసింహవేతాలజ్వరరోగాదికృన్తనమ్ ॥ 6
- శ్లో॥ ఊర్ధ్వం హయాననం ఘోరం దానవాన్తకరం పరమ్ ।
యేన వక్త్రేణ విప్రేస్త తారకాఖ్యం మహాసురమ్ ॥ 7
- శ్లో॥ జఘాన శరణం తత్త్వాత్సర్వశతుహరం పరమ్ ।
ధ్యాత్వా పంచముఖం రుద్రం హనుమన్తం దయానిధిమ్ ॥ 8

శ్లో॥ ఖద్గం త్రిశూలం ఖటావజ్ఞం పాశమబ్జుశపర్వతమ్ ।
ముష్టిం కౌమోదకీం వృక్షం ధారయంతం కమణ్డలుమ్ ॥ 9

శ్లో॥ భిన్నిపాలం జ్ఞానముద్రాం దశభిర్మునిపుష్పవమ్ ।
ఏతాన్యాయుధజాలాని ధారయంతం భజామ్యహమ్ ॥ 10

శ్లో॥ ప్రేతాసనోపవిష్టం తం సర్వాభరణభూషితమ్ ।
దివ్యమాల్యామృతధరం దివ్యగన్ధానులేపనమ్ ।
సర్వాశ్చర్యమయం దేవం హనుమద్విశ్వతోముఖమ్ ॥ 11

శ్లో॥ పఞ్చాస్త్వమమృతమనేకవిచిత్రవర్ణ-
వక్త్రం శశాంజుశిఖరం కపిరాజవర్యమ్ ।
పీతామృరాదిముకుటైరుపశోభితాంజం
పిఞ్గాక్షమాద్యమనిశం మనసా స్మరామి ॥ 12

శ్లో॥ మర్కటేశం మహోత్సాహం సర్వశత్రుహరం పరమ్ ।
శత్రుం సంహర మాం రక్ష శ్రీమన్నాపదముద్ధర ॥ 13

శ్లో॥ ఓం హరిమర్కట మర్కట మస్త్రమిదం
పరిలిఖ్యతి లిఖ్యతి వామతలే ।
యది నశ్యతి నశ్యతి శత్రుకులం
యది ముచ్చతి ముచ్చతి వామలతా ॥ 14

ఓం హరిమర్కటాయ స్వాహా ।

ఓం నమో భగవతే పఞ్చవదనాయ పూర్వకపిముఖాయ

సకలశత్రుసంహారకాయ స్వాహా ।

ఓం నమో భగవతే పఞ్చవదనాయ దక్షిణముఖాయ కరాలవదనాయ

నరసింహాయ సకలభూతప్రమథనాయ స్వాహా ।

ఓం నమో భగవతే పఞ్చవదనాయ పశ్చిమముఖాయ గరుడాసనాయ

సకలవిషహరాయ స్వాహా ।

ఓం నమో భగవతే పఞ్చవదనాయోత్తరముఖాయాదివరాహాయ

సకలసమృత్కరాయ స్వాహా ।

ఓం నమో భగవతే పఞ్చవదనాయోర్ధ్వముఖాయ హయగ్రీవాయ

సకలజనవశజ్జరాయ స్వాహా ।

ఓం అస్య శ్రీ పఞ్చముఖహనుమన్మస్త్రస్య శ్రీరామచంద్ర ఋషిః । అనుష్టుప్చంద్రః ।
పఞ్చముఖవీరహనుమాన్ దేవతా । హనుమానితి బీజమ్ । వాయుపుత్ర ఇతి శక్తిః । అఙ్కనీసుత ఇతి
కీలకమ్ । శ్రీరామదూతహనుమత్ప్రసాదసిద్ధ్యై జపే వినియోగః ।

ఇతి ఋష్యాదికం విన్యసేత్ ।

ఓం అఙ్కనీసుతాయ అబ్జప్యైభ్యాం నమః ।

ఓం రుద్రమూర్తయే తర్జనీభ్యాం నమః ।

ఓం వాయుపుత్రాయ మధ్యమాభ్యాం నమః ।
 ఓం అగ్నిగర్భాయ అనామికాభ్యాం నమః ।
 ఓం రామదూతాయ కనిష్ఠికాభ్యాం నమః ।
 ఓం పంచముఖహనుమతే కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం నమః ।

ఇతి కరన్యాసః ।

ఓం అష్టానీసుతాయ హృదయాయ నమః ।
 ఓం రుద్రమూర్తయే శిరసే స్వాహా ।
 ఓం వాయుపుత్రాయ శిఖాయై వషట్ ।
 ఓం అగ్నిగర్భాయ కవచాయ హుమ్ ।
 ఓం రామదూతాయ నేత్రత్రయాయ వౌషట్ ।
 ఓం పంచముఖహనుమతే అస్త్రాయ ఫట్ ।
 పంచముఖహనుమతే స్వాహా ।

ఇతి దిగ్బంధః ।

అథ ధ్యానమ్ ।

వందే వానరనారసింహఖగరాట్రోదాశ్వవక్త్రాన్వితం
 దివ్యాలంకరణం త్రిపంచనయనం దేదీప్యమానం రుచా ।
 హస్తాభైరసిఖేటపుస్తకసుధాకుమ్భాబ్జుశాద్రిం హలం
 ఖట్యాబ్జం ఫణిభూరుహం దశభుజం సర్వారివీరాపహమ్ ।

అథ మంత్రః ।

ఓం శ్రీరామదూతాయాఞ్జనేయాయ వాయుపుత్రాయ మహాబలపరాక్రమాయ సీతాదుఃఖనివారణాయ
 లంకాదహనకారణాయ మహాబలప్రచణ్డాయ ఫాల్గునసఖాయ కోలాహలసకలబ్రహ్మాండ్లవిశ్వరూపాయ
 సప్తసముద్రనిర్లంఘనాయ పింజలనయనా- యామితవిక్రమాయ సూర్యబిష్ణుఫలసేవనాయ దుష్టనివారణాయ
 దృష్టి నిరాలంకృతాయ సజ్జీవినీసజ్జీవితాంజలక్షణమహాకపి సైన్యప్రాణదాయ దశకణ్డవిధ్వంసనాయ
 రామేష్వరాయ మహాఫాల్గునసఖాయ సీతాసహిత- రామవరప్రదాయ షట్ప్రయోగాగమపంచముఖ-
 వీరహనుమన్మంత్రజపే వినియోగః ।

ఓం హరిమర్కటమర్కటాయ బంబంబంబంబం వౌషట్ స్వాహా ।
 ఓం హరిమర్కటమర్కటాయ ఫంఫంఫంఫంఫం ఫట్ స్వాహా ।
 ఓం హరిమర్కటమర్కటాయ ఖేంఖేంఖేంఖేంఖేం మారణాయ స్వాహా ।
 ఓం హరిమర్కటమర్కటాయ లుంలుంలుంలుంలుం ఆకర్షితసకలసమృత్తరాయ స్వాహా ।
 ఓం హరిమర్కటమర్కటాయ ధంధంధంధంధం శత్రుస్తమ్భనాయ స్వాహా ।
 ఓం టంటంటంటంటం కూర్మమూర్తయే పంచముఖవీరహనుమతే
 పరయస్త్రపరతన్త్రోచ్చాటనాయ స్వాహా ।
 ఓం కంఖంగంఘంజం చంఛంజంఝంజం టంఠండంధంణం

తంథందంథంసం పంఘంబంభంమం యంరంలంవం శంషంసంహం

శంక్షం స్వాహా । ఇతి దిగ్భస్మః ।

ఓం పూర్వకపిముఖాయ పశ్చిముఖహనుమతే టంటంటంటంటం సకలశత్రుసంహరణాయ స్వాహా ।
ఓం దక్షిణముఖాయ పశ్చిముఖహనుమతే కరాలవదనాయ నరసింహాయ ఓం హ్రీం ధ్రీం హ్రూం
ఘ్రాం ప్రహ్రాం హ్రః సకలభూతప్రేతదమనాయ స్వాహా । ఓం పశ్చిమముఖాయ గరుడాననాయ
పశ్చిముఖహనుమతే మంమంమంమంమంమం సకలవిషహరాయ స్వాహా । ఓం ఉత్తరముఖాయాదివరాహాయ
లంలంలంలంలం నృసింహాయ నీలకణ్ఠమూర్తయే పశ్చిముఖహనుమతే స్వాహా । ఓం ఊర్ధ్వముఖాయ
హయగ్రీవాయ రుంరుంరుంరుంరుం రుద్రమూర్తయే సకలప్రయోజననిర్వాహకాయ స్వాహా ।
ఓం అజ్ఞానీసుతాయ వాయుపుత్రాయ మహాబలాయ సీతాశోకనివారణాయ శ్రీరామచన్ద్ర కృపాపాదుకాయ
మహావీర్యప్రమథనాయ బ్రహ్మాంజనాథాయ కామదాయ పశ్చిముఖ వీరహనుమతే స్వాహా ।

భూతప్రేతపిశాచబ్రహ్మరాక్షసశాకినీడాకిన్యస్తరిక్షగ్రహ- పరయన్త్రపరతన్త్రోచ్చటనాయ స్వాహా

సకలప్రయోజననిర్వాహకాయ పశ్చిముఖవీరహనుమతే శ్రీరామచన్ద్రవరప్రసాదాయ జంజంజంజంజం
స్వాహా ।

శ్లో॥ ఇదం కవచం పఠిత్వా తు మహాకవచం పఠేన్నరః ।
ఏకవారం జపేత్స్తోత్రం సర్వశత్రునివారణమ్ ॥ 15

శ్లో॥ ద్వివారం తు పఠేన్నిత్యం పుత్రపౌత్రప్రవర్ధనమ్ ।
త్రివారం చ పఠేన్నిత్యం సర్వసమృద్ధ్యం శుభమ్ ॥ 16

శ్లో॥ చతుర్వారం పఠేన్నిత్యం సర్వరోగనివారణమ్ ।
పశ్చివారం పఠేన్నిత్యం సర్వలోకవశజ్జరమ్ ॥ 17

శ్లో॥ షడ్వారం చ పఠేన్నిత్యం సర్వదేవవశజ్జరమ్ ।
సప్తవారం పఠేన్నిత్యం సర్వసౌభాగ్యదాయకమ్ ॥ 18

శ్లో॥ అష్టవారం పఠేన్నిత్యమిష్టకామార్థసిద్ధిదమ్ ।
నవవారం పఠేన్నిత్యం రాజభోగమవాప్నుయాత్ ॥ 19

శ్లో॥ దశవారం పఠేన్నిత్యం త్రైలోక్యజ్ఞానదర్శనమ్ ।
రుద్రావృత్తిం పఠేన్నిత్యం సర్వసిద్ధిర్భవేద్దువమ్ ॥ 20

శ్లో॥ నిర్భలో రోగయుక్తశ్చ మహావ్యాధ్యాదిపీడితః ।
కవచస్మరణేనైవ మహాబలమవాప్నుయాత్ ॥ 21

ఓం భూర్భువస్సువరోం ఇతి దిగ్విమోకః
ఇతి శ్రీసుదర్శనసంహితాయాం శ్రీరామచన్ద్రసీతాప్రోక్తం
శ్రీపశ్చిముఖహనుమత్కవచం సమ్పూర్ణమ్ ।

హరేరామ హరేరామ రామరామ హరేహరే ।
హరేకృష్ణ హరేకృష్ణ కృష్ణకృష్ణ హరేహరే ॥

కాలభైరవాష్టకమ్

దేవరాజసేవ్యమానపావనాంఘ్రిపంకజం వ్యాలయజ్ఞసూత్రమిందుశేఖరం కృపాకరమ్ |
నారదాదియోగిబృందవందితం దిగంబరం కాశికాపురాధినాథ కాలభైరవం భజే || ౧ ||

భానుకోటిభాస్వరం భవాబ్ధితారకం పరం నీలకంఠమీప్సితార్థదాయకం త్రిలోచనమ్ |
కాలకాలమంబుజాక్షమక్షశూలమక్షరం కాశికాపురాధినాథ కాలభైరవం భజే || ౨ ||

శూలటంకపాశదండపాణిమాదికారణం శ్యామకాయమాదిదేవమక్షరం నిరామయమ్ |
భీమవిక్రమం ప్రభుం విచిత్రతాండవప్రియం కాశికాపురాధినాథ కాలభైరవం భజే || ౩ ||

భుక్తిముక్తిదాయకం ప్రశస్తచారువిగ్రహం భక్తవత్సలం స్థిరం సమస్తలోకవిగ్రహమ్ |
నిక్వణస్మానోజ్జహేమకింకిణీలసత్కృటిం కాశికాపురాధినాథ కాలభైరవం భజే || ౪ ||

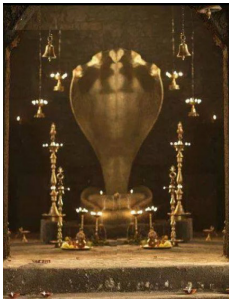
ధర్మసేతుపాలకం త్వధర్మమార్గనాశకం కర్మపాశమోచకం సుశర్మదాయకం విభుమ్ |
స్వర్ణవర్ణకేశపాశశోభితాంగనిర్మలం కాశికాపురాధినాథ కాలభైరవం భజే || ౫ ||

రత్నపాదుకాప్రభాభిరామపాదయుగ్మకం నిత్యమద్వితీయమిష్టదైవతం నిరంజనమ్ |
మృత్యుదర్పనాశనం కరాలదంష్ట్రభూషణం కాశికాపురాధినాథ కాలభైరవం భజే || ౬ ||

అట్టహాసభిన్నవదనజాండకోశసంతతిం దృష్టిపాతనష్టపాపజాలముగ్రశాసనమ్ |
అష్టసిద్ధిదాయకం కపాలమాలికాధరం కాశికాపురాధినాథ కాలభైరవం భజే || ౭ ||

భూతసంఘనాయకం విశాలకీర్తిదాయకం కాశివాసిలోకపుణ్యపాపశోధకం విభుమ్ |
నీతిమార్గకోవిదం పురాతనం జగత్పతిం కాశికాపురాధినాథ కాలభైరవం భజే || ౮ ||

కాలభైరవాష్టకం పఠంతి యే మనోహరం జ్ఞానముక్తిసాధకం విచిత్రపుణ్యవర్ధనమ్ |
శోకమోహలోభదైన్యకోపతాపనాశనం తే ప్రయాంతి కాలభైరవాంఘ్రిసన్నిధిం ధ్రువమ్ ||

మహాత్మరమైన మధ్వమతానికి మూలస్తంభాలలో శ్రీ జయతీర్థలు ఒకరు. ద్వైత వేదాంతానికి చెందిన గొప్ప యతులు ముప్పవరిలో (యతిత్రయంలో) శ్రీమధ్వాచార్యులవారు, శ్రీ వ్యాసరాజవారితోపాటు వీరు కూడా ఒకరుగా పరిగణించబడతారు. శ్రీ మధ్వాచార్యులవారి నుండి ఆ పరంపరలో వీరు 6వ వారు.

పూర్వాశ్రమ వివరాలు

కాలం: 1365-1388

పూర్వాశ్రమ నామం: శ్రీ రఘునాథ నాయక

ఆశ్రమ గురువులు: శ్రీ అక్షోభ్య తీర్థలవారు

ఆశ్రమ శిష్యులు: శ్రీ విద్యాధిరాజ తీర్థలవారు

ఆరాధన: ఆషాఢ కృష్ణ పంచమి, విభవ సంవత్సరం

బృందావన స్థలం: నవబృందావనం (అనెగొంది)/మలఖేద

సంక్షిప్త చిత్రం : కర్ణాటకలోని జమఖండి ప్రాంతానికి చెందిన చిన్నబందారి కుటుంబంలో, భరద్వాజ గోత్రంలో, సుప్రసిద్ధ సన్దిక వంశంలో, శ్రీ దుండిరాజ నాయకుల 4వ కుమారులు శ్రీ రఘునాథ నాయకులు. శ్రీ దుండిరాజ నాయకుల వారు శ్రీ గోవింద భట్టులకు (శ్రీ అక్షోభ్య తీర్థలవారికి) దగ్గరి బంధువులు. వృత్తిరీత్యా సామంత ప్రభువులు, దేవగిరి యాదవుల రాజ్యంలో సమున్నత యోధులు. శ్రీ రఘునాథ నాయకుల వారు యువకులు, రూపసి, వివేకి, తన వృత్తికి అవసరమైన గుర్రపు స్వారిలో నిష్ణాతులు.

సన్న్యాస స్వీకారం : తత్త్వవాదాన్ని అత్యంత ఆమోదయోగ్యమైన చింతనా మార్గంగా స్థాపించటంలో విశేషంగా కృషిసల్పిన శ్రీ జయతీర్థులుగా శ్రీ రఘునాథ నాయకులవారిని తీర్చిదిద్దిన శ్రీ అక్షోభ్య తీర్థలవారికి మనందరం ఋణపడి ఉండాలి.

శ్రీ అక్షోభ్య తీర్థలవారు భీమా నదీతీరంలో బసచేసి ఉండగా, యువకులైన రఘునాయకులవారు అశ్వాధుపై తన దాహార్తిని తీర్చుకొనేందుకు నదిలోకి ప్రవేశించి గుర్రం నుండి క్రిందకు దిగకుండానే నేరుగా నీటిని గ్రోలారు. ఇది గమనించిన శ్రీ అక్షోభ్య తీర్థలవారు 'కిం పశుః పూర్వదేహే' ('గత జన్మలో నీవు పశువువా?') అని అడిగారు. ఆ ప్రశ్నతో శ్రీ రఘునాథనాయకులవారి మనసు భౌతిక వాంఛనుండి ఆధ్యాత్మికతకు మళ్లటం మొదలైంది. శ్రీ రఘునాథనాయకులవారు

భౌతిక జీవితాన్ని త్యజించి తమ పూర్తి జీవితాన్ని తమ గురువుల సేవలకు అర్పించదలచి వారి అనుంగు శిష్యునిగా వారి అడుగుజాడలను అనుసరించారు. తన కుమారుడు కుటుంబ వృత్తిని మానాడన్న వార్త తెలిసిన ఆయన తండ్రి శ్రీ దుండిరాజు నాయకులవారు తన కుమారుని బలవంతంగా వెనక్కు రప్పించి వివాహం చేశారు. అప్పటికే ఆధ్యాత్మిక బుద్ధితో ఉన్న రఘునాథ నాయకులవారు భౌతిక జీవితంలో కొనసాగలేక, ఇల్లు వేదలిపోయి, మళ్లీ శ్రీ అక్షోభ్యతీర్థులవారి చెంతకు చేరారు. చివరికి శ్రీ అక్షోభ్యతీర్థులవారు దిండిరాజు నాయకులవారికి తమ కుమారుని తన ఆధ్యాత్మిక జీవితాన్ని కొనసాగించేందుకు అనుమతించమని నచ్చచెప్పి ఒప్పించి, తనతో శ్రీ రఘునాథనాయకులవారిని తమతో తోడ్కొనివచ్చి, తాము శ్రీ మధ్వాచార్యులవారి నుండి నేర్చుకొని ఉన్నదంతా ఆయనకు బోధించటం ఆరంభించారు. ఆచార్యులవారి దివ్య ఆశీస్సులతో శ్రీ అక్షోభ్యతీర్థులవారు రఘునాథనాయకులవారిని పూర్తిగా ఒక గొప్ప విద్వాంసునిగా తీర్చిదిద్ది, ఆయనను వారసునిగా నియమించి, 'శ్రీ జయతీర్థ' అని నామకరణం చేశారు. ఈ సంఘటనతో శ్రీ దుండిరాజునాయకుల కుటుంబం మారిపోయి, శ్రీ మధ్వాచార్యులవారి ఆధ్యాత్మిక వారసత్వంలోకి ఆమోదించబడి, ద్వైత మతాన్ని సమున్నత శిఖరాలకు చేర్చిన ఎందరో మహానుభావులను అందించింది. శ్రీ జయద్వజతీర్థులవారు, శ్రీ రాజేంద్రతీర్థులవారు, శ్రీ పురుషోత్తమతీర్థులవారు, శ్రీ బ్రాహ్మణ్యతీర్థులవారు, శ్రీ లక్ష్మీనారాయణతీర్థులవారు, శ్రీ సురేంద్రతీర్థులవారు, శ్రీ వ్యాసరాజులవారు, శ్రీ పురందరదాసువారు, శ్రీ విజయ్యాండ్రతీర్థులవారు, శ్రీ సుధీంద్రతీర్థులవారు, ఇంకా సుప్రసిద్ధులైన శ్రీ రాఘవేంద్రతీర్థులవారితోపాటు మరెందరో వారిలో ఉన్నారు.

శ్రీ మధ్వాచార్యులవారి అనంతర కాలంలో తత్త్వవాదం గొప్ప మాంద్యాన్ని చూచింది. శ్రీ మధ్వాచార్యులవారి ప్రత్యక్ష శిష్యులైన శ్రీ అక్షోభ్యతీర్థులవారు అంతవరకు కొద్దిమందికే పరిమితమై ఉన్న జ్ఞానాన్ని మరింత ఎక్కువ మందికి చేర్చవలసిన అవసరాన్ని ముందుగానే గుర్తించారు. అందుకే ఆయన శ్రీ జయతీర్థులవారిని ఆ బాధ్యతాయుతమైన పనికి సిద్ధపరిచి, సమాజానికి పూర్తిగా క్రొత్తవైన శ్రీ మధ్వాచార్యులవారి సందేశాలను, భావాలను మరింత సరళంగా, సంక్షిప్తంగా, అర్థమయ్యేరీతిలో మరింతమందికి చేరువ చేసేందుకు వివరంగా రూపొందించమని ఆదేశించారు. విద్యార్థులకు బోధించేందుకు, ఇతర చింతనా మార్గాలైన అద్వైత, విశిష్టాద్వైత, బౌద్ధ, జైన మొదలైన వాటితో చర్చల ద్వారా తత్త్వవాదాన్ని స్థాపించేందుకు దానిని ఉపయోగించాలి.

ఒక బాధ్యతాయుతమైన పనికి నియమించబడి ఉండినందున శ్రీ జయతీర్థులవారు కత్తిని పట్టిన చేతితో కలాన్ని పట్టి తన రచనల ద్వారా శ్రీ మధ్వాచార్యులవారి సందేశాన్ని భావాలను వివరించటం ఆరంభించారు. ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో వారు రేయింబవలు గడిపారు, ఆయన యెర్గోలా గ్రామ సమీపంలోని ముఖ్య ప్రాణ ఆలయం ప్రక్కనే ఉన్న ఒక సహజ గుహలోనే తన అత్యధిక సమయం గడిపేవారు. ఆయన సంస్థానానికి సంబంధించిన ఇతర విషయాలలో అతి తక్కువ సమయం గడుపుతుండేవారు. ఇక శిష్యుగణం అర్పించే మొక్క పిండి మాత్రమే గ్రహించి తన పని కొనసాగించేవారు. ఆయన నిష్ఠ, గురువుగారిపట్ల నిబద్ధత అలాంటిది.

శ్రీ మధ్వాచార్యులవారి సందేశాన్ని వశంచేసికొనేందుకు వివిధ విషయాలపైన శ్రీ జయతీర్థులవారు ఇరవై రెండు గ్రంథాలు కూర్చారని విశ్వసిస్తుంటారు. వాటిలో అను వ్యాఖ్యాన టీక, (న్యాయసుధ), తత్త్వప్రకాశిక, ఉపనిషత్ భాష్యాలు, గీత, ఋగ్వేద్యాలు, ఇంకా శ్రీ మధ్వాచార్యులవారి ఇతర చిన్ని రచనల పైన టీకలు ఉన్నాయి. దీనితో శ్రీ జయతీర్థులవారు తత్త్వవేద సాహిత్యానికి ఒక

మైలురాయిని, ప్రమాణాన్ని నెలకొల్పారు. వీరి రచనలే రానున్న తరాల వ్యాఖ్యాతలు శ్రీ మధ్వాచార్యులవారి భావాలకు తప్పనిసరిగా సరైన వ్యక్తీకరణలుగా, భాష్యాలుగా, అధికీకృతమైనవిగా, నిర్బంధమైనవిగా నిర్దేశించారు.

శ్రీ జయతీర్థులవారి సర్వోత్కృష్ట కృతి అనువ్యాఖ్యానటీక (అనంతరకాలంలో శ్రీమాన్ న్యాయసుధ గా ప్రసిద్ధం) ను తత్వసిద్ధాంతంలో ఒక వ్యక్తి విద్యుత్తును కొలిచే ప్రమాణంగా పరిగణించబడుతుంది. “సుధవ పతనీయ వసుధవ పాలనీయ” (దానర్థం న్యాయసుధను అధ్యయనంచేసిన వారికి రాజుగా ఉన్న దానితో సమానమైన ఆనందం లభిస్తుంది) అని ఒక లోకోక్తి ఉంది. శ్రీమాన్ న్యాయసుధను అధ్యయనం చేసిన వారిని మధ్య సంప్రదాయంలో మహాగొప్ప విద్వాంసునిగా పరిగణిస్తారంటారు. ద్వైత సిద్ధాంతంలోని సాహితీపండితులందరూ న్యాయసుధ గ్రంథం పైన వ్యాఖ్యానం వ్రాసేందుకు స్రీ ప్రయత్నించారు. వాటిలో మంత్రాలయానికి చెందిన శ్రీరాఘవేంద్రతీర్థులవారు వ్రాసిన శ్రీపరిమళ వ్యాఖ్యానం సుప్రసిద్ధం.

శ్రీజయతీర్థులవారు తన వ్యాఖ్యానాల రచనలో ఒక రోగనిర్ధారణ చేసినంత కచ్చితత్వంతో సిద్ధాంతాన్ని క్రమమైన పద్ధతిలో పూర్వపక్షాన్ని, తత్వాన్ని, సిద్ధాంతాన్ని స్థాపించటంద్వారా ఒక అసమానమైన శైలిని ఎంచుకున్నారు. ఈ విధంగా సాహితీ ప్రపంచంలో భావగర్భితంగా గతంలోలేని విధంగా మెరుగుపరిచి, సాహితీ సిద్ధాంతానికి ఆద్యుడయ్యారు. తదనంతర కాలపు సాహితీ పండితులు వాదాలను నిర్వచించటంలో వారి అడుగుజాడలను అనుసరించటమేకాదు, నేటి ఆధునిక విశ్వవిద్యాలయాలు (పశ్చిమ/భారతీయ) సైతం పరిశోధకత్వం కోసం సిద్ధాంతగ్రంథాన్ని వ్రాసి, సమర్పించటంలో వారి శైలినే అనుసరిస్తున్నాయి.

ఉత్తమమైన, సముచితమైన పదాలు, పదబంధాల వాడకంతోపాటు విషయపరిజ్ఞానంలోను, ఆలోచనలోను అసాధారణమైన సామర్థ్యాన్ని, స్పష్టతను కలిగి ఉండటం వారి రచనాశైలి. ఇతర సిద్ధాంతాలలోని గుణదోషాలను సాధికార ప్రమాణాలు, ఋజువులతో ఎత్తిచూపుతూనే వాటితో గౌరవప్రదంగా ఏవిధంగా మెలగాలో వారు చూపుతారు.

మధ్వాచార్యులవారి రచనలన్నింటికీ శ్రీ జయతీర్థులవారు టీకలు (వ్యాఖ్యానం) వ్రాసి ఉన్నందున వారు టీకాచార్యులవారిగా సుప్రసిద్ధులైనారు, వారి ఆరాధనను “టీకాచార్యులవారి పంచమి” అంటారు.

విజయనగర సామ్రాజ్యపు శ్రీ విద్యారణ్యుల వారు శ్రీ జయతీర్థులవారిని యెరంగేల గుహవద్ద కలుసుకుని, మధ్వాచార్యులవారి ప్రమాణలక్షణపై శ్రీ జయతీర్థులవారి వ్యాఖ్యానాన్ని ప్రశంసించిన సందర్భం కూడా ఉంది. తర్వాత గజారోహణం చేయించి వారిపట్ల తమకుగల గౌరవాన్ని సూచించారు. శ్రీ మధ్వసిద్ధాంతానికి జనబాహుళ్యపు ఆమోదమున్నదని తెలిపేవిధంగా, ఆ గజారోహణంలో మధ్వాచార్యులవారి గ్రంథాలను ఏనుగుపై ఉంచి ఊరేగించారు.

మూలమైన పునాదిని ఏర్పరిచాక, శ్రీ జయతీర్థులవారు తాము శ్రీ అక్షోభ్యతీర్థులవారి నుండి నేర్చుకున్న జ్ఞానాన్నంతటినీ, తమ రచనలనన్నిటినీ శ్రీ కృష్ణభట్ట (శ్రీ విద్యాధిరాజ తీర్థులవారు) వారికి బోధించారు, ఇంకా శ్రీ రాజేంద్ర తీర్థుల వారిని, శ్రీ జయదేవర తీర్థులవారిని, శ్రీ వ్యాస తీర్థుల వారిని, శ్రీ వాసుదేవశాస్త్రి (శ్రీ కావీంద్ర తీర్థుల వారు)ని తయారుచేశారు. శ్రీ రాజేంద్ర తీర్థులవారు పూర్వాశ్రమంలో సూతనంగా రూపుదిద్దుకున్న శ్రీ మధ్వ సిద్ధాంతాన్ని ప్రచారం చేసేందుకు దక్షిణ

భారతంలో పర్యటించారు. శ్రీ రాజేంద్ర తీర్థులవారు ఆ బాధ్యతను తీసికొని తత్త్వ సిద్ధాంతాన్ని స్థాపించేందుకు మార్గాన్ని ఏర్పరించి, అభివృద్ధిచేసిన శ్రీ విభూదేంద్ర తీర్థుల వారి లాంటి అనేకమంది అత్యున్నత స్థాయి పండితులను, విలువైన జ్ఞానాన్ని తర్వాతి తరాలకు అందించారు. శ్రీ జయద్వజ తీర్థులవారిని పూర్వాశ్రమంలో ఈ తత్త్వాన్ని ప్రచారం చేసే నిమిత్తం ఉత్తర భారతదేశానికి పంపటం జరిగింది. అక్కడ బెంగాల్ ప్రాంతంలో వారు అనంతరకాలంలో చైతన్య భక్తి ఉద్యమంగా ప్రసిద్ధమైన భక్తి ఉద్యమాన్ని ఆరంభించారు.

ఈ విధంగా శ్రీ జయతీర్థులవారు శ్రీ మధ్వ సిద్ధాంతం పునరుత్థేజంపొంది, వ్యాప్తిచెందేందుకు అవసరమైన మౌలిక వసతులను, గ్రంథాలయాన్ని, వనరులను, సామర్థ్యాన్ని సమాజంలో గౌరవాన్ని ఒంటిచేత్తో కల్పించారు. వారు సృష్టించిన జ్ఞానాన్ని వారి శిష్యులు ఒక తరం నుండి మరో తరానికి తరతరాలుగా అందచేశారు. అది అనేక శాఖలుగా విలసిల్లి, చివరిగా ఫలించింది.

బృందావన ప్రవేశం: శ్రీ జయతీర్థులవారు కేవలం 23 సంవత్సరాల సన్యాసాశ్రమంలోనే తమ అపారమైన విజయాలను పూర్తిచేసి, క్రీ.శ.1388లో ఆషాఢ కృష్ణ పంచమి నాడు బృందావన ప్రవేశం చేశారు. వారు శ్రీ మధ్వచార్యులవారి సంస్థాన బాధ్యతను శ్రీ కృష్ణభట్టులవారికి అప్పగించి, వారికి శ్రీ విద్యాధిరాజతీర్థగా నామకరణం చేశారు.

శ్రీ జయతీర్థుల వారి అసలైన బృందావనం గురించి భిన్న వాదనలు ప్రచారంలో ఉన్నాయి. ఒక వర్గంవారు గుల్బర్గా సమీపంలోని మల్లేద్ లో వారు బృందావన ప్రవేశం చేశారంటారు. అందుబాటులో ఉన్న అత్యంత పురాతన ఆధారాన్ని ఇటీవలి పరిశోధనలను అనుసరించి శ్రీ పద్మనాభ తీర్థులవారికి అభిముఖంగా ఆనెగొందేలో నవబృందావనంలో శ్రీ జయతీర్థులవారు బృందావన ప్రవేశం చేసారని మరో భావన కూడా ప్రచారంలో ఉంది. మరింతగా పరిశోధించి దీనిని రూఢిపరచవలసి ఉంది.

గ్రంథాలు: ద్వైత వేదాంతంలో శ్రీ మధ్వచార్యుల తర్వాతి ప్రముఖ స్థానం శ్రీ జయతీర్థులవారిదే. శ్రీ బీకాకాచార్యుల వారి వ్యాఖ్యానం లేకుండా, శ్రీ మధ్వచార్యులవారి ఏగ్రంథాన్నీ అవగతం చేసికోవటం అంత సులువుకాదు.

శ్రీ బీకాకాచార్యులవారు ఈ క్రింది గ్రంథాలను రచించారు

1. ఈశోపనిషత్తీక, 2. షట్కృశ్నోపనిషత్తీక, 3. బ్రహ్మసూత్రభాష్యటీక (తత్త్వప్రకాశిక), 4. అనువ్యాఖ్యానటీక (న్యాయసుధ), 5. న్యాయవివరణపంచిక, 6. గీతాభాష్యటీక (ప్రమేయదీపిక), 7. న్యాయదీపిక (గీతాతాత్పర్యటీక), 8. ప్రమాణలక్షణటీక, 9. కథాలక్షణటీక, 10. ఉపాధిఖండనటీక, 11. మాయాపదఖండనటీక, 12. ప్రపంచవిధ్యాత్వనుమానఖండనటీక, 13. తత్త్వసాంఖ్యానవివరణ, 14. తత్త్వవివేకవివరణ, 15. తత్త్వోద్యోతవివరణ, 16. కర్మనిర్ణయటీక, 17. విష్ణుతత్త్వనిర్ణయటీక, 18. ఋగ్భాష్యటీక

స్వతంత్ర రచనలు

1. ప్రమాణపద్ధతి, 2. వదవలీ, 3. శరపరధ స్తోత్ర, 4. పద్యమాల

శ్లో॥ యస్య వాక్యమధేనుర్ముః కామితార్థాన్ ప్రయచ్ఛతి ।
సేవే తం జయయోగీంద్రం కామబాణచ్చిద్రం సదా ॥

కాల భైరవ అష్టోత్తర-సతం

ఓం నమో భగవతే కాలభైరవాయ

ఓం భైరవాయ నమః

ఓం భూతనాథాయ నమః

ఓం భూతాత్మనే నమః

ఓం భూతభావనాయ నమః

ఓం క్షేత్రజ్ఞాయ నమః

ఓం క్షేత్రపాలాయ నమః

ఓం క్షేత్రదాయ నమః

ఓం క్షత్రియాయ నమః

ఓం విరజసే నమః

ఓం శృశానవాసినే నమః

ఓం మాంసాశినే నమః

ఓం ఖర్వరాశినే నమః

ఓం సృరాంతకాయ నమః

ఓం రక్తపాయ నమః

ఓం ప్రాణపాయ నమః

ఓం సిద్ధాయ నమః

ఓం సిద్ధిదాయ నమః

ఓం సిద్ధిసేవితాయ నమః

ఓం కంకాలాయ నమః

ఓం కాలశమనాయ నమః

ఓం కలకాష్ఠాయ నమః

ఓం తనవే నమః

ఓం కవయే నమః

ఓం త్రినేత్రాయ నమః

ఓం బహునేత్రాయ నమః

ఓం పింగళలోచనాయ నమః

ఓం శూలపాణయే నమః

ఓం ఖడ్గపాణయే నమః

ఓం కపాలినే నమః

ఓం ధూమ్రలోచనాయ నమః

ఓం అభిగమ్యాయ నమః

ఓం భైరవీనాథాయ నమః

ఓం భూతపాయ నమః

ఓం మోగినీపతయే నమః

ఓం ధనాదాయ నమః

ఓం ధనహారిణే నమః

ఓం ధనధాత్రే నమః

ఓం ప్రీతివర్ధనాయ నమః

ఓం నాగాహారాయ నమః

ఓం నాగాపాశాయ నమః

ఓం వ్యోమకేశాయ నమః

ఓం కపాలభృతే నమః

ఓం కాలాయ నమః

ఓం కపాలమాలినే నమః

ఓం కమనీయాయ నమః

ఓం కలానిధయే నమః

ఓం త్రిలోచనాయ నమః

ఓం జ్వలన్నేత్రాయ నమః

ఓం త్రిశిఖినే నమః

ఓం త్రిలోకపాయ నమః

ఓం త్రినేత్రతనయాయ నమః

ఓం డింభాయ నమః

ఓం శాంతాయ నమః

ఓం శాంతజనప్రియాయ నమః

ఓం బటుకాయ నమః

ఓం బటుకేశాయ నమః

ఓం ఖట్వాంగధారకాయ నమః

ఓం ధనాధ్యక్షాయ నమః

ఓం పశుపతయే నమః

ఓం భిక్షుకాయ నమః

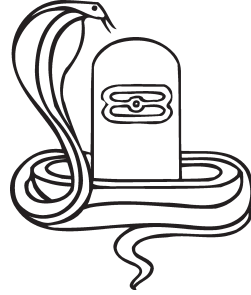
ఓం పరిచారకాయ నమః

ఓం ధూర్తాయ నమః

ఓం దిగంబరాయ నమః
 ఓం శూరాయ నమః
 ఓం హరిణే నమః
 ఓం పాండులోచనాయ నమః
 ఓం ప్రశాంతాయ నమః
 ఓం శాంతిదాయ నమః
 ఓం సిద్ధాయ నమః
 ఓం శంకరప్రియబాంధవాయ నమః
 ఓం అష్టభూతయే నమః
 ఓం నిధీశాయ నమః
 ఓం జ్ఞానచక్రుషే నమః
 ఓం తపోమయాయ నమః
 ఓం అష్టాధారాయ నమః
 ఓం షడాధారాయ నమః
 ఓం సర్పయుక్తాయ నమః
 ఓం శిఖిసఖాయ నమః
 ఓం భూధరాయ నమః
 ఓం భూధరాధీశాయ నమః
 ఓం భూపతయే నమః
 ఓం భూధరాత్మజాయ నమః
 ఓం కంకాలధారిణే నమః
 ఓం ముణ్డినే నమః
 ఓం నాగయజ్ఞోపవీతినే నమః
 ఓం జృమ్భణాయ నమః
 ఓం మోహనాయ నమః
 ఓం స్తంభినే నమః
 ఓం మరణాయ నమః
 ఓం క్షోభణాయ నమః
 ఓం శుద్ధనీలాంజనప్రఖ్యాయ నమః
 ఓం దైత్యఘ్నాయ నమః
 ఓం ముణ్డభూషితాయ నమః
 ఓం బలిభుజే నమః
 ఓం బలిభుగ్నాయ నమః
 ఓం బాలాయ నమః

ఓం బలపరాక్రమాయ నమః
 ఓం సర్వాస్తతారణాయ నమః
 ఓం దుర్గాయ నమః
 ఓం దుష్టభూతనిషేవితాయ నమః
 ఓం కామినే నమః
 ఓం కలానిధయే నమః
 ఓం కాంతాయ నమః
 ఓం కామినీవశక్మదుద్వాసినే
 నమః
 ఓం సర్వసిద్ధిప్రదాయ నమః
 ఓం విద్యాయ నమః
 ఓం ప్రభవే నమః
 ఓం విష్ణవే నమః

శ్రీమయారమహాకవివిరచితః సూర్యదణ్డకః

బాలానందినీవ్యాఖ్యా

- ఆచార్య పుల్లెల శ్రీరామచంద్రుడు

మూలమ్ : తముదయసమయం తవాగ్రేసరానూరు - పర్యస్త - భూయస్తమో - మణ్డలమ్, తత్సముత్థాన - మట్టే సముత్థానహేతుం - వినిద్రాణ - తత్ప్రణీనామ్, తన్నవాఖణ్డలాశావధూ - కుణ్డలం - నిర్మలం - దుర్నిరీక్షప్రభామణ్డలమ్, కించ తానంశుదణ్డాన్ ప్రచణ్డాన్, సమాలీధ - విద్యణ్డ - భాణ్డాంస్తదచ్చిన్న - నేమిప్రచార - భ్రమత్ - కాలచక్రం - చ చక్రం రథైకాశ్రయమ్, తత్త్రివేదివిప్యత్తం భవద్గాత్ర - ముద్దిప్తకార్తస్వరమ్,

తం తపోష్ఠాణమూష్ఠాయమాణ - త్వదీయోపలప్రజ్వల - జ్ఞులమాలాజటాలాద్రి - జాలాన్తరమ్, తచ్చ తారావలీ - చారు - హారావలీ - బస్థరం తే భుజాభ్యన్తరమ్, తౌ చ నామ్నోరుహౌ తే నవామ్భాజ - సౌభాగ్యచోరౌ కరౌ, తత్ప్రసాదోన్ముఖం తావకీనం ముఖమ్, తే చ కారుణ్యసారస్సుశౌ త్వద్భుశౌ, తద్గుర - త్రాసవిత్రాణ - కృత్యా - విహస్సం చ హస్తద్వయం తావకమ్, తచ్చ తే దివ్యమాణిక్యకేయూరబద్ధం మృదుస్నిగ్ధముగ్ధం భుజామణ్డలమ్, తచ్చ వైకుణ్ఠశబ్దప్రభాకుణ్డనోత్పణ్ణి తే కణ్ఠనాలం త్రిరేఖమ్, తమవ్యస్త - రుద్గీర్ణ - మన్దస్మిత - శ్రీ - సుధాసారపూరం త్వదీయాధరమ్, తం సకర్పూర - సారభ్య - తామ్బూల - గర్భం కపోలమ్, తత్సముద్గస్థి మన్దారదామ్నా సమాసక్త - మాముక్త - ముక్తాకీరీటం చ చూడాపదమ్, తన్నతీ - కుణ్డల - శ్రీ - మహాపుష్పాకిష్ణుల్ల వర్ణాభిరమ్యం చ కర్ణద్వయమ్, తాం చ తే నాసికామ్, తాం చ నాభిం గభీరాం శుభావర్త - సౌభాగ్య - శోభావతీమ్, తాం కటిం చ స్ఫుటీభూత - సౌపర్ణశాటీ - సమాటీ - సమాటీకనామ్, తత్త్రిలోకీధరం తావకీనోదరమ్, తత్త వైవాప్రతిద్వస్త్య - మూర్ధ్వోరపి ద్వస్త్యమూర్ధస్వలమ్, తచ్చ జానుద్వయం సర్వదృష్టిప్రియమ్, తత్త్వదీయం మనోభూ - నిదజ్గానువజ్గాతి - శృజ్గార - తుజ్గాభిరూప్యం చ జజ్ఞాయుగమ్, తన్నమత్సర్వ - గీర్వాణ - చూడామణీ - రాజినీరాజితం కిం చ తే పాదయోర్ద్వస్త్యమాపాటలమ్, సర్వమేతజ్జగన్మజ్జలం ధ్యాయతో మజ్జలాకార! తే మజ్జలాయాస్తు మే.

వ్యాఖ్యానము : హే! మజ్జలాకార! = మంగళప్రదమైన ఆకారము గలవాడా! అగ్రేసరానూరుపర్యస్త - భూయస్తమోమణ్డలమ్ = నీ ముందు వచ్చుచున్న అనూరువుచేత తొలగింపబడిన అధికమైన చీకట్ల సమస్త సముదాయం గల, తమ్ = ఆ, తవ = నీ యొక్క, ఉదయసమయమ్ = ఉదయసమయాన్ని, వినిద్రాణ = నిద్రపోతూన్న, తత్ప్రణీనామ్ = సముద్రములోని, ప్రాణుల, సముత్థానహేతుమ్ = లేవడానికి కారణమైన, తత్ = ఆ, అట్టేసముత్థానమ్ = నీవు సముద్రమునుండి పైకి లేచుటను, నవ = నూతనమైన, ఆఖణ్డలాశావధూకుణ్డలమ్ = తూర్పుదిక్కు అను స్త్రీకి కుండలమైన, నిర్మలమ్ = నిర్మలమైన, తత్ = ఆ, దుర్నిరీక్షప్రభామణ్డలమ్ = చూడ శక్యం కాని కాంతిగల మండలమును, కిం చ = మరియు, సమాలీధ = నాకివేయబడిన, విద్యణ్డభాణ్డాన్ = బ్రహ్మాండ మనే భాండం గల, ప్రచణ్డాన్ = తీవ్రమైన, తాన్ అంశుదణ్డాన్ = కిరణములనే దండాలను,

అచ్చిన్న = అవిచ్చిన్నంగా, నేమిప్రచార = రథాంతముయొక్క కదలికచేత, భ్రమత్ కాలచక్రమ్

= తిరుగుతూన్న కాలచక్రమైన, (కాలవిభాగానికి సూర్యరథగమనమే హేతువు గాన, రథచక్రమే కాలచక్రం అని వర్ణింపబడింది). రథైకాశ్రయమ్ = రథానికి ఒకే ఒక ఆధారమైన, (సూర్యరథం ఒక్క చక్రంమీదనే నడుస్తుంది అని శ్రుతి), చక్రమ్ = చక్రమును, త్రివేదీవివృత్తమ్ = వేదత్రయంగా పరిణమించిన, ఉద్దీప్తకార్తస్వరమ్ = ప్రకాశిస్తూన్న బంగారమైన - బంగారంవలె ఉన్న, తత్ భవద్ధాత్రమ్ = ఆ నీ శరీరమును, ఊష్మాయమాణ = వేడికొని, త్వదీయోపల = నీ రత్నాలమీద, సూర్యకాంతమణుల మీద, ప్రజ్వలత్ = జ్వలించుచున్న, జ్వాలమాలా జటాల = అగ్నిజ్వాలల పంక్తులు అల్లుకుపోయిన, అద్రిజాలాస్తరమ్ = పర్వత సముదాయాల మధ్యభాగము గల, తమ్ = ఆ, తవ ఊష్మాణమ్ = నీ వేడిని, తారావలీ = నక్షత్రపంక్తులనే, చారుహారావలీ = అందమైన హారాల పంక్తుల చేత, బస్థరమ్ = సుందరమైన, తత్ = ఆ, తే భుజాభ్యస్తరమ్ = వక్షస్థలమును, నవామ్భాజసౌభాగ్యచోరా = క్రొత్త పద్మముల సౌందర్యాన్ని అపహరించు, సామ్భారుహౌ = పద్మాలతో కూడిన, తే = నీయొక్క, తౌ కరౌ = ఆ రెండు హస్తములను,

ప్రసాదోన్ముఖమ్ = అనుగ్రహించడానికి ఉన్ముఖమైన, సిద్ధం అవుతూన్న, తావకీనమ్ = నీకు చెందిన, తత్ ముఖమ్ = ఆ ముఖమును, కారుణ్యసారస్సుశౌ = అనంతమైన కారుణ్యంతో నిండిన, తే = ఆ, త్వద్భుశౌ = నీ రెండు నేత్రాలను, వర = వరాలు ఇవ్వడము, త్రాసవిత్రాణ = భయాలనుండి రక్షించడము అను, కృత్యా = పనిచేత, విహస్త = వ్యాపుతమైన, ఆ పసులలో ఉన్న, అనగా వరాభయముద్రలు ధరించిన, తత్ = ఆ, తావకం హస్తద్వయమ్ = నీ హస్త ద్వయమును, దివ్యమాణిక్యకేయూరబద్ధమ్ = దివ్యములైన మాణిక్యములు పొదిగిన బాహుపురులతో బంధింపబడిన, బాహుపురులు ధరించిన, మృదుస్పిగ్ధముగ్ధమ్ = మృదువుగాను, సున్నగాను, సుందరముగాను ఉన్న, తత్ = ఆ, తే భుజామణ్డలమ్ = నీ భుజమండలము, వైకుణ్ఠ = విష్ణువుయొక్క, శఙ్ఖ = శంఖముయొక్క, దివ్యప్రభా = దివ్యమైన కాంతిని (సౌందర్యాన్ని), కుణ్ఠన = వ్యర్థంచేయడానికి, ఉత్పణ్ఠి = వేడుక గల, త్రిరేఖమ్ = మూడు రేఖలు గల, తే = నీయొక్క, తత్ కణ్ఠనాలం చ = కంఠమును,

అస్తరుద్గీర్ణ = లోపలినుంచి బైటకు వెడలుచున్న, మన్సస్మిత = చిరునవ్వుయొక్క, శ్రీ = శోభ అను, సుధా = అమృతముయొక్క, ఆసార = ధారావర్షముచేత ఏర్పడిన, పూరమ్ = (అమృత) ప్రవాహము గల, తమ్ = ఆ, త్వదీయాధరమ్ = నీ అధరోష్ఠమును, సకర్పూరసౌరభ = కర్పూరసుగంధముతో కూడిన, తామ్బూలగర్భమ్ = తాంబూలము గర్భమునందు (మధ్యభాగమునందు) గల, తం కపోలమ్ = ఆ గండస్థలమును, సముద్గన్ధి = వ్యాపించుచున్న సుగంధము గల, మన్దారదామ్నా = మందారపుష్పములతో, సమాసక్తమ్ = కూడినదీ, ఆముక్తముక్తాకిరీటమ్ = ధరింపబడిన ముత్యాల కిరీటం గల, తత్ చూడాపదమ్ = ఆ శిరస్సును, మణీకుండ్లాలశోభకు సంబంధించిన, మహాపుష్ప = కాంతిసముదాయ మను, కిష్కల్పవర్షాధిరమ్యమ్ = కింజల్కముల రంగులతో సుందరమైన, తత్ కర్ణద్వయం చ = ఆ రెండు చెవులను,

తామ్ = ఆ, తే నాసికాం చ = నీ నాసికను, శుభావర్ణసౌభాగ్యశోభావతీమ్ = అందమైన నీటి సుడిపంటి సౌందర్యము, శోభా గల, గభీరామ్ = లోతైన, తాం నాభిం చ = ఆ నాభిని, స్ఫుటీభూత = స్పష్టంగా కనబడుతూన్న, సౌవర్ణశాటీ = బంగారు వస్త్రముయొక్క, సమాటీకనామ్ = చలనము గల, తాం కటిం చ = ఆ కటిప్రదేశమును, త్రిలోకీధరమ్ = మూడు లోకాలను ధరించు, తత్ = ఆ, తావకీనోదరమ్ = నీ ఉదరమును, ఊర్జస్వలమ్ = బలము గలది, అప్రతిద్వస్త్వమ్ = సాటి లేనిదీ అయిన, తత్ = ఆ, తవైవ = నీ యొక్క, ఊర్వోః ద్వంద్వమపి = ఊరువుల ద్వంద్వమును,

సర్వదృష్టిప్రియమ్ = అందరి దృష్టులకు ప్రియమైన, తత్ జానుద్వయం చ = ఆ మోకాళ్ల ద్వయమును, మనోభూ = మనోభునియొక్క, నిషణ్ణ = అంబులపొదుల, అనుషణ్ణ = సాధృశ్యముతో, అతిశృఙ్గార = చాల సుందరమైన, తుఙ్గ = ఎత్తైన, అధికమైన, ఆభిరూప్యమ్ = రూపసంపద గల, జఙ్ఘాయుగమ్ = పిక్కల ద్వయమును, కించ = మరియు, సమత్ = సమస్కరిస్తూన్న, సర్వగీర్వాణ = సమస్తదేవతల, చూడామణీరాజి = శిరస్సులపై ఉన్న మణుల పంక్తులచేత, నీరాజితమ్ = నీరాజనం ఇవ్వబడిన, ఆపాటలమ్ = ఎఱ్ఱగా నున్న, తత్ = ఆ, పాదయోః ద్వన్ద్వమ్ = పాదాల ద్వంద్వమును, జగన్మల్లలమ్ = జగత్తుకు మంగళములను కూర్చు, తే = నీయొక్క, ఏతత్ సర్వమ్ = దీని సంతను, ధ్యాయతః = ధ్యానించుచున్న, మే = నాకు, మణ్గలాయ అస్తు = మంగళమును చేయుగాక.

మూలమ్ : త్వం విరిజ్ఞాత్మనాసి ప్రపజ్ఞాదికర్తా; త్వయా రక్షతే విశ్వమబ్జక్షమూర్త్యా; త్వమేవేశ్వరీభూయ విశ్వం నిగృహ్ణాసి చాహ్నోపతే! త్వయ్యతో యుక్తమాస్తే గుణానాం త్రయా త్వం మహేంద్రో భవన్ వీతతస్త్రోఽసి సౌవర్గభోగాశ్రయే త్వం జగల్లోచనానన్త - న్ధాయకో భాసి చన్ద్రాత్మనైవ, త్వమగ్న్యూహితైర్నిత్యమగ్న్యూకృతిః సద్ధిరత్యూహ్యసే, త్వం కృతాన్తాత్మనా జీవితాన్తాయ సంనహ్యసే ప్రాణినామ్, త్వం ప్రచేతా భవన్మమ్మునేతాసి చ; త్వామలీకాక్షమిత్రం ధనాద్యక్షరూపం సమాచక్షతే; త్వం జగత్ప్రాణసి ప్రాణభూతోఽగ్గినామ్; త్వం హి నాసత్యమూర్త్యా గదాత్మాహితం లుప్తుసి, త్వం భవన్ గీషతిర్జమభితృప్తార్వసర్వామరైః సేవ్యదివ్యానుభావోఽస్యసౌ; భర్గవోఽసి త్వమేవాసి భీమోఽస్య సతామ్; భౌమరూపస్సదాత్మా; తనైవాత్మజః సౌరిరాస్తే, సమస్తేష్వ భిష్వజ్జీత - స్సప్రచారస్త్వయా సౌమ్యరూపేణ సౌమ్యత్వమాసాద్యతే, త్వద్విచేష్టామయా రాహుకేతుద్వయా; త్వద్రుచాం శీకరా వోమ్ని తారోత్కరాః, త్వత్కృతా శాచ్ఛరీ ధ్యాన్తపారమృరీ; త్వచ్ఛరీరాన్తరం తచ్చ రోదోన్తరమ్; త్వస్మహిమ్నా జగజ్జీవనం జీవనమ్; త్వద్విశాలాగమే తద్విశాణ్డలమ్, త్వత్ప్రణీతా సభస్యప్రమేయాత్మతా; త్వత్క్షమామూర్తిరేవ క్షమాలక్ష్మతే; తే హి గామ్భీర్యస్సస్థోఽయమమౌనిధిః, త్వత్సముద్రాయ ఏవాచలోద్రాయతా, తస్యనోవిక్రియా త్వత్సముత్పాదితా.

వ్యాఖ్యానము : విరిజ్ఞాత్మనా = బ్రహ్మస్వరూపంతో ఉన్న, త్వమ్ = నీవు, ప్రపజ్ఞాదికర్తా అసి = ప్రపంచానికి మూలకర్తవు అయి ఉన్నావు. అబ్జక్షమూర్త్యా = విష్ణుస్వరూపంతో ఉన్న, త్వయా = నీచేత, విశ్వమ్ = ప్రపంచము, రక్షతే = రక్షింపబడుచున్నది. త్వమేవ = నీవే, ఈశ్వరీభూయ = ఈశ్వరుడుగా అయి, విశ్వమ్ = ప్రపంచమును, నిగృహ్ణాసి = నిగ్రహించుచున్నావు. అహ్నో పతే = పగళ్లకు పతియైన ఓ ఆదిత్యా! అతః = అందువల్ల, గుణానాం త్రయా = రజః-సత్త్వ-తమోగుణముల త్రయము. త్వయి = నీయందు, ఆస్తే = ఉన్నది, యుక్తమ్ = ఇది యుక్తమే. త్వమ్ = నీవు, మహేంద్రః భవన్ = మహేంద్రుడవగుచు, సౌవర్గభోగాశ్రయే = స్వర్గానికి సంబంధించిన భోగాలను అనుభవించడంలో, వీతతస్త్రః = అలసత్త్వం లేనివాడవుగా, అసి = అయి ఉన్నావు. త్వమేవ = నీవే, చన్ద్రాత్మనా = చంద్రరూపంతో, జగల్లోచనానన్త సంధాయకః = జగత్తుయొక్క నేత్రాలకు ఆనందం కూర్చువాడవై, భాసి = ప్రకాశిస్తున్నావు. అగ్న్యూకృతిః = అగ్నిస్వరూపంలో ఉన్న, త్వమ్ = నీవు, అగ్న్యూహితైః = ఆహితాగ్నులైన, సద్ధిః = సత్పురుషులచేత, నిత్యమ్ = ఎల్లప్పుడు, అభ్యాహ్యసే = ధ్యానించబడుచున్నావు; ఉపాసించబడుచున్నావు.

త్వమ్ = నీవు, కృతాన్తాత్మనా = యముని స్వరూపంతో, ప్రాణినామ్ = ప్రాణుల, జీవితాన్తాయ = జీవితములను అంతమొందించుటకు, సంనహ్యసే = ఉద్యమించుచున్నావు. త్వమ్ = నీవు, ప్రచేతాః భవన్ = వరుణుడుగా ఉంటూ, అమ్మునేతా అసి = ఉదకముల, నదీసముద్రాదుల, నాయకుడుగా

అవుతున్నావు. త్వమ్ = నిన్ను, అలీకాక్షమిత్రమ్ = నిటలాక్షుడైన శివుని మిత్రుడైన, ధనాధ్యక్షరూపమ్ = కుబేర స్వరూపునిగా, సమాచక్షతే = చెప్పుదురు. త్వమ్ = నీవు, అజ్ఞినామ్ = శరీరధారుల, ప్రాణభూతః = ప్రాణమై, జగత్ప్రాణసి = జగత్తుకు ప్రాణమైన వాయుస్వరూపుడవై ఉన్నావు. త్వం హి = నీవే, నాసత్యమూర్త్యా = అశ్వినీదేవతల మూర్తితో ఉండి, గదాత్పాహితమ్ = రోగాలవల్ల కలిగి ఆపదను, లుమ్మసి = త్రుంచి వేయుచున్నావు. త్వమ్ = నీవు, గీషుతిఃభవన్ = బృహస్పతివి అయి, జమ్బుభిత్సూర్వసర్వామరైః = ఇంద్రుడు మొదలైన సమస్తదేవతలచేత, సేవ్యదివ్యానుభావః = సేవింపదగిన దివ్యమైన ప్రభావము కలవాడవు, అసి = అయి ఉన్నావు. నీవే, అసౌ భాగవః = ఈ శుక్రుడవు, అసి = అయి ఉన్నావు. త్వమేవ = నీవే, అసతామ్ = చెడ్డవారికి, భీమః = భయం కరుడైన, భౌమరూపః = కుజస్వరూపుడవు, అసి = అయిఉన్నావు. తవైవ ఆత్మజః = నీకుమారుడే అయిన, సౌరిః = శనీశ్వరుడు, త్వదాత్మా = నీ స్వరూపం గలవాడై, నమస్తేషు = దేవమనుష్యాదినకలప్రాణులయందు, అభివ్యజ్ఞితస్వప్రచారః = చూపబడిన తన ప్రభావముయొక్క ప్రసారం కలవాడై, ఆస్తే = ఉన్నాడు. శనైశ్చరుని ప్రభావానికి లొంగనివాడు ముల్లోకాలలోను లేడు అని భావం. సౌమ్యరూపేణ = బుద్ధరూపుడవైన, త్వయా = నీచేత, సౌమ్యత్వమ్ = సౌమ్యత్వము, ఆసాద్యతే = పొందబడుచున్నది.

రాహుకేతుద్వయా = రాహుకేతువు లిద్దరూ, త్వద్విచేష్టమయీ = నీ చేష్టల ఫలం అయినవారు. మోహిని అమృతం వడ్డిస్తూన్నప్పుడు దేవతారూపంలో అమృతం తీసికొని త్రాగుతూన్న అసురుణ్ణి నీవే చూపగా రాహు-కేతువుల ఆవిర్భావం జరిగింది గాన వాళ్ల ఆవిర్భావానికి నువ్వే కారణ మని అర్థం. ఈ విధంగా సూర్యుడే సకల గ్రహస్వరూపుడు; సూర్యారాధనం సకలగ్రహానుగ్రహహేతువు అని చెప్పినట్లయింది. వ్యోమ్ని = ఆకాశమునందు, తారోత్కరాః = నక్షత్రసముదాయములు, త్వద్రుచామ్ = నీ కాంతుల, ఉత్కరాః = తుంపరలే. ధ్వాస్తపారమ్పరీ = అంధకారాల పరంపర, త్వత్ప్రతా = నీ చేత చేయబడిన, శామ్పరీ = మాయయే, తత్ = ఆ, రోదోస్తరమ్ = భూమ్యాకాశాల మధ్యభాగం, త్వచ్చరీరాస్తరమ్ = నీ మరొక శరీరమే. జగజ్జీవనమ్ = జగత్తును జీవింపచేసే, జీవనమ్ = ఉదకము, త్వస్మహిమ్నా = నీ మహిమచేతనే పుట్టుచున్నది. త్వద్విశాలాగమే = నీయొక్క విశాలమైన ఆగమసము నందే, తత్ = ఆ, దిశామణ్డలమ్ = దిక్కుల మండలము తెలియుచున్నది. నీవు అతి విస్తృతమైన ఆకాశంమీద సంచరిస్తూన్నప్పుడు మాత్రమే ఇంత విశాలమైన దిబ్బుండలం ఉన్న దను విషయం తెలుస్తూన్నది అని భావం. నభసి = ఆకాశమునందు, అప్రమేయాత్మతా = ఇంత అని కొలవడానికి శక్యం కాకపోవడం, త్వత్ప్రణీతా = నీ చేతనే చేయబడినది.

క్షమా = భూమి, త్వత్క్షమామూర్తిరేవ = నీ ఓర్పుయొక్క మూర్తిగా, లక్ష్మతే = కనబడుచున్నది. అయమ్ అమౌనిధిః = ఈ సముద్రం, తే = నీయొక్క, గామ్భీర్యసృష్టః హి = గాంభీర్యంచేతనే సృష్టించబడినది కదా. అచలోఽచ్రాచయతా = పర్వతాల ఉన్నతత్వము, త్వత్సముచ్రాయ ఏవ = నీలోని ఔన్నత్యమే. తస్మనోవిక్రియా = ప్రాణుల మనోవికారం, త్వత్సముత్పాదితా = నీచేతనే పుట్టించబడింది. నీ ప్రభావంవల్లనే ప్రాణులలో వేరు వేరు ఆలోచనలు పుడుతూంటాయి అని అర్థం.

మూలమ్ : పాదపా వీరుధస్తస్మనోనిర్మితాః, నిర్మలాః సిన్ధవస్త్యత్ప్రభూతా ఇమే తోయదాః, త్వద్రుచాం విప్రజో, విద్యుతాం చ త్విషః; త్వద్దయాస్థాపితాః స్థావరా జగ్లమా స్తద్వదోనర్తనం తద్వపః ప్రాక్తనమ్; త్వత్ప్రతిష్ఠాపితాస్తే పసిష్ఠాదయః ; త్వం తపస్యాఫలమ్ త్వం తపశ్చాతులమ్; త్వం ప్రవృత్తోసి కర్మన్దినాంమన్దిరే; త్వద్గిరామేవ లీలాః కలాః పుష్పలాః; త్వస్మనీషాకణః సన్మనీషాగుణః. త్వత్కరోపక్రమం

దానవిద్యా క్రమః; త్వం సవిత్రియసే శైలపుత్రిమయః; త్వత్ప్రబోధోదయశ్చాపరోధోదయశ్చాపరోధో విధస్తం
మహేశ్వర్యభుక్ దుగ్ధవారాశిభుక్; త్వత్పటాక్షాహితాః కల్పవక్షా మతాః. సర్వమేతత్త్వదాయత్రమాస్తే జగత్;
త్వత్ప్రభావస్తుతావస్తు శక్తస్తు కస్త్యత్ప్రశంసోన్ముఖీ త్వామసంప్రాప్య సంప్రాప్య లజ్జాం పునర్దాడ్యవత్సేవ
వాణీ పురాణీ పరావర్తతే.

తాదృశార్థే చ వాగస్పృటార్థేయమర్థేన హీనావ్యసరైకరోధాయ మే మన్ముఖోత్థే దృశం తే
స్తవారమ్భదమ్భం సమాలమ్భతే; తత్సహస్వాపరాధం, వచస్సాక్షిశ్రితం మే దదస్వాఖిలమ్;
మయ్యయస్వాదరమ్, మే దదస్వాధికం స్వాపతేయమ్, రమస్వాశయే, రజ్జయస్వాశయమ్, భక్తినిస్సాయ
మహ్యం దిశస్సాతిభక్తిమ్; యతస్సావితుం మాం నిశాస్వాపకృన్దీరజస్వాపలోపక్షమ్! స్వాపదానైః
ప్రథస్వాగతం స్వాస్తమాకల్పయ స్వాపయ స్వాదరమ్, ద్రావయ స్వాపదః స్వానభస్వానివ స్వానకమ్,
ప్రీణయస్వాధునా మాం వివస్వన్! గ్రహస్వామినే దేవ తుభ్యం నమః ॥

వ్యాఖ్యానము : పాదపాః = చెట్లూ, వీరుధః = మొక్కలూ, లతాగుల్మదులూ కూడ, త్వన్మనోనిర్మితాః =
నీ మనస్సుచేత (సంకల్పంచేత) నిర్మింపబడినవి. ఇమే = ఈ, నిర్మలాః సిద్ధవాః = పరిశుద్ధమైన నదులు,
తోయదాః = మేఘములూ కూడ, త్వత్ప్రభూతాః = నీనుండి పుట్టినవి. విద్యుతామ్ = మెఱుపుల,
త్విషశ్చ = కాంతులు కూడ, త్వద్రుచామ్ = నీకాంతుల, విప్రుషః = తుంపరలు. స్థావరాః = స్థావరములైన
వృక్షపర్వతాదులు, జజ్ఞమాః = పశుమనుష్యాదిజంగమప్రాణులు, త్వద్దయాస్థాపితాః = నీ దయచేతనే
నిలుపబడినవి. చరాచరాత్మకజగత్తు ఈ విధంగా ఉండడానికి నీ దయయే కారణ మని అర్థం. ప్రాక్షనమ్
= అతిపురాతనమైన, తత్ వచః = ఆ వేద వాఙ్మయము, త్వద్వచోనర్తనమ్ = నీ మాటల నర్తనమే. తే
వసిష్ఠాదయః = ఆ వసిష్ఠాదిమునులు, త్వత్ప్రతిష్ఠాపితాః = నీచేతనే ఆ యా స్థానాలలో స్థాపింపబడ్డారు.

త్వమ్ = నీవే, తపస్యాఫలమ్ = తపస్సుల ఫలము. అతులమ్ = సాటిలేని, తపశ్చ =
తపస్సు కూడ, త్వమ్ = నీవే. కర్మద్విరామ్ = కర్మాచరణం చేసే కర్మరుల, మన్దిరే = గృహములలో
(జాత్యేకవచనం), త్వమ్ = నీవే, ప్రవృత్తేః అసి = కర్మాచరణము నందు ప్రవర్తించుచున్నావు. కర్మరులచేత
ఆ యా యజ్ఞయోగాదికర్మలు చేయించే వాడవు నువ్వే అని అర్థం. పుష్పలాః = పరిపూర్ణములైన, కలాః
= సంగీతాదికళలు, త్వద్ధిరామ్ = నీ వాక్కుల, లీలాః ఏవ = లీలలు మాత్రమే. సన్మనీషాగుణః =
సత్పురుషులలో ఉన్న ఉత్తమమైన బుద్ధి అనే గుణం, త్వన్మనీషాకణః = నీ బుద్ధిలోని ఒక కణం మాత్రమే.
దానవిద్యాక్రమః = దానం చేయడం అనే విద్యయుక్కు క్రమం త్వత్కరోపక్రమమ్ = నీ కరములే
ఉపక్రమం గలది; నీకరాలతోనే ప్రారంభమైనది. శైలపుత్రిమయః = పార్వతీస్వరూపుడ వైన, త్వమ్ =
నీవు, సవిత్రియసే = సకల జగత్తుకు జననివి అవుతున్నావు.

త్వత్ప్రబోధోదయః = (నీ భక్తులలో) నీవల్ల కలుగు జ్ఞానోదయము. అపరోధోదయః = అడ్డు
లేని ఉదయం గలది. నీ అనుగ్రహం వల్ల నీ భక్తులకు కలిగే జ్ఞానోదయానికి ఏ అడ్డు ఉండ దని
అర్థం. అపరోధః = తన కార్యాలలో ఏ అటంకములు ఎరుగని, విధిః = బ్రహ్మదేవుడు, మహేశ్వర్యభుక్
= గొప్ప ఐశ్వర్యమును అనుభవించు మహేశ్వరుడు, దుగ్ధవారాశిభుక్ = క్షీరసముద్రాన్ని అనుభవిస్తూన్న,
క్షీరసాగరశాయయైన మహావిష్ణువు కూడ, త్వమ్ = నువ్వే, కల్పవృక్షాః = కల్పవృక్షములు, త్వత్పటాక్షాహితాః
= నీ కటాక్షంచేతనే నిలబడినవిగా, మతాః = చెప్పబడినవి. సర్వమ్ = సమస్తమైన, ఏతత్ జగత్ =
ఈ జగత్తు, త్వదాయత్రమ్ = నీమీదనే ఆధారపడి, ఆస్తే = ఉన్నది. తు = కాని, త్వత్ప్రభావస్తుతా = నీ
ప్రభావాన్ని స్తుతించడమునందు, కః = ఎవడు, శక్తః = సమర్థుడు, అస్తు = అవగలడు? పురాణీ వాణీ

= అతిపురాతన మైన వేదవాక్కు, త్వత్ప్రశంసోన్ముఖీ = నీ ప్రశంసయందు ఉన్ముఖమై, ప్రవర్తించి, త్వామ్ అసంప్రప్య = నిన్ను పొందజాలక (తెలియజాలక), లజ్ఞాం సంప్రప్య = సిగ్గుచెంది, పునః = మరల, జాడ్యవతీ ఏవ = జాడ్యం కలదై (ఏమీ తెలియని స్థితిలో పడి), పరావర్తతే = వెనుకకు తిరిగి వెళ్లిపోవుచున్నది.

తాదృశార్థే = వేదాలకు కూడ అందని అలాంటి నిన్ను స్తుతించడ మనే అర్థం విషయంలో, అనర్థకరోధాయ = నా అనర్థాలను తొలగించుకొనడం అనే ఒకే ఒక ప్రయోజనాన్ని ఉద్దేశించి, మన్ముఖోత్థా = నా ముఖంనుండి బయల్పడలిన, ఇయం వాక్ = ఈ వాక్కు, అస్మూటార్థా = స్ఫుటం కాని అర్థం కలదైనా, చెప్పదలచిన విషయాన్ని స్పష్టంగా చెప్పజాలక పోయినా, అర్థేన హీనాపి = మంచి అర్థంతో శూన్యమైనా, ఈదృశమ్ = ఈ విధమైన, తే స్తవారమ్భదమ్ముమ్ = నీ స్తుతిని ప్రారంభించడం అనే దంభాన్ని, ఆత్మవంచనను, సమాలమ్బతే = అవలంబించు చున్నది. తత్ = అందువలన, వచస్సు = నా వాక్కులయందు, ఆశితమ్ = ఉన్న, అపరాధమ్ = అపరాధమును, స్తుతికి అందనివానిని స్తుతించడానికి ప్రయత్నించడం అనే అపరాధాన్ని, సహస్య = సహించుము, క్షమించుము. మే = నాకు, అఖిలమ్ = నేను కోరిన సమస్తమును, దదస్య = ఇమ్ము. మయి = నా విషయంలో, ఆదరమ్ = ఆదరమును, అయస్య = పొందుము, చూపుము. మే = నాకు, అధికమైన, స్వాపతేయమ్ = ధనమును, దదస్య = ఇమ్ము. ఆశయే = నా మనస్సులో, రమస్య = క్రీడించుము, ఆశయమ్ = నా హృదయమును, రక్షయస్య = ఆనందింప జేయుము. భక్తి నిఃస్వాయ = భక్తిదిరిగిపోయిన నైన, భక్తిశూన్యమైన, మహ్యమ్ = నాకు, అతిభక్తిమ్ = అధికభక్తిని, దిశస్య = ఇమ్ము, నిశాస్వాపకృన్నీరజ = రాత్రులందు నిద్రించు పద్మాల, స్వాపలోపక్షమ! = నిద్రను తొలగించుటకు సమర్థుడవైన ఆదిత్యా! మామ్ = నన్ను, అవితుమ్ = రక్షించుటకు, యతస్య = ప్రయత్నం చేయుము. ప్రయత్నపూర్వకంగా నన్ను రక్షించుము. స్వాపదానైః = నీ ప్రశస్యములైన కర్మలచేత, ప్రభస్య = ప్రసిద్ధుడవు అగుము. స్వాంతమ్ = నా మనస్సును, ఆగతమ్ = నిన్ను చేరిన దానినిగా, ఆకల్పయ = చేయుము. ఆదరమును, అపయస్య = పొందింపచేయుము. స్వాః = నాకు సంబంధించిన, ఆపదః = ఆపదలను, సభస్వాన్ = వాయువు, స్వానకమ్ ఇవ = పెద్దమేఘమునువలె, ద్రావయస్య = దూరంగా ఎగురగొట్టుము. వివస్వన్! = ఓ వివస్వంతుడా! అధునా = వెంటనే, మామ్ = నన్ను ప్రీతయస్య = ఆనందం కలవానినిగా చేయుము. దేవ = ఓ దేవా!, గ్రహస్వామినే = గ్రహాలకు ప్రభువైన, తే = నీకు, సమః = సమస్యారము.

దినకర! తే క్షరన్యాక్షికం మద్రమప్రాక్షరం యే సమాచక్రతే తానసల్పాన్ స్వయంభూతజల్పాన్ అజల్పాకత్యాన్ కల్పామహే జ్ఞాత మజ్ఞా నిరజ్ఞాన- వైజ్ఞానిక - జ్ఞాత - భూయస్సుమజ్ఞానిధే! మే హృది జ్ఞానవిజ్ఞాన మూఢాశయాజ్ఞాన భిజ్ఞాత! దేవాన్త రాజ్ఞాపి దూరే త్వదాజ్ఞావిధేయస్య, విజ్ఞాపనే మే రసజ్ఞా కృతా మాన్స్తవజ్ఞానవజ్ఞాత - వన్దారువిజ్ఞాపన! - జ్ఞాపనీయార్థమాజ్ఞానివివేకస్య వైజ్ఞానికం మాం విధాతుం ప్రతిజ్ఞా ప్రతిజ్ఞానిధే! తేఽస్తు, దివ్యం పరం పశ్య వేదే ధృతం మేఽస్తు; న త్వాం నమేద్యస్తు తం దుర్విధిశ్చాస్తు యే త్వాం హృది స్థాపయిత్వా చ నత్వాఽర్చయిత్వా చ దత్వా నివేద్యాని, మత్పాశయప్రీతిమత్పాను చ త్వా మమత్వానుపేతాశ్చ నీత్వా తవ ధ్యాయకత్వాధికారం, పతిత్వా మనుం తే, నటిత్వా ముదం తే విదిత్వా మహత్వానుబద్ధం గణం సంపదామప్యయత్వాత్ర కృత్వా తపో దుశ్చరం, సంప్రప్యన్తి తేషాం విశుష్కస్వరం ఘోరసర్వాపదస్తేషు కల్పిన్మహేష్టస్సునిశ్చీయతే తేషు మేధాధిపః కోఽపి సంలక్ష్యతే తత్పరమహే శశాఙ్గం సమూహే స్థితమ్, తేషు గణ్యో హుతాశః సపుణ్యోదయ- స్తత్ప్రభాసత్పు సత్స్వేక వివానిలస్తద్గతాశానువర్తీస పాశాయుధ- స్తన్వివేశాశ్రయస్సోఽపి నాగేశ్వరస్తత్పుర-

స్కాందపురాణపు వాచస్పతి - స్ఫుర్యగీర్వాణ - తత్త్వద్ - స్థూల - లక్షాయ సర్వేష్ఠితార్థార్థణే కల్పవృక్షాయ, సర్వాపరోక్షాయ, సర్వాస్తరీపప్రకాశైకదక్షాయ సర్వాపదుద్ధారణే బద్ధదీక్షాయ, సంరబ్ధ సంకృద్ధమనేహశిక్షాయ, తుభ్యం సమస్తాస్తరాత్మస్తమాత్మానమద్వార్యయే, ద్వాదశాత్మ - స్తనూత్మజ్జ - మాత్మజ్జ - రక్షకరాద్వైవ రక్షాభివీక్షాభి - రక్షాధిరూఢాలికాక్షాకృతే! వాసరాణాం పతే!

వ్యాఖ్యానము :- దినకర = ఓ! సూర్యదేవా! క్షరన్మాక్షికమ్ = తేనను ప్రవించుచున్న, తే అష్టాక్షరం మద్రమ్ = నీ అష్టాక్షరమంత్రాన్ని, యే = ఎవరు, సమాచక్షతే = జపిస్తారో, అనల్పాన్ = మహాత్ములు, స్వయంభూతజల్పాన్ = స్వయంగా (అనాయాసంగా) ఆవిర్భవించిన వాగ్వైభవం గల, తాన్ = వారిని, అజల్పాకకత్వాత్ = (వారు) అధికంగా మాటలాడనివా రవడంవల్ల, అజ్ఞాః = అజ్ఞులమైన మేము, జ్ఞాతుమ్ = తెలిసికొనుటకు, న కల్పామహే = సమర్థులము కాము.

నిరజ్ఞాన = అజ్ఞానము తొలగిపోయిన, వైజ్ఞానిక = విశిష్టజ్ఞానవంతులచేత, జ్ఞాత = తెలియబడిన, భూయః సమజ్ఞానిధే = అధికమైన కీర్తికి నిధి యైనవాడా? జ్ఞాన = ఆత్మజ్ఞానమునందు, విజ్ఞాన = శిల్పాదిజ్ఞానమునందు, మూఢాశయ = మూఢమైన మనస్సుగల, అజ్ఞ = మూఢులచేత, అనభిజ్ఞాత = గుర్తింపబడనివాడా! తవ = నీయొక్క, ఆజ్ఞావిధేయస్య = ఆజ్ఞకు విధేయుడ నైన, మే = నా యొక్క, హృది = హృదయమునందు, దేవాస్తరాజ్ఞాపి = ఇతరదేవతల ఆజ్ఞ కూడ, దూరే = దూరము నందు ఉండును. ఇతరదేవతల ఆజ్ఞను నేను పాలించను అని అర్థం. విజ్ఞాపనే = నీకు విజ్ఞాపనం చేసికొనడమునందు (కొనుటకు) మే రసజ్ఞా = నా నాలుక, కృతా = ప్రవర్తింపజేయుబడినది. హే! అనవజ్ఞాతవన్దారవిజ్ఞాపన! = నమస్కరించే స్వభావం గల భక్తుల విజ్ఞాపనమును తిరస్కరించనివాడా! అవజ్ఞా = నా విజ్ఞాపన విషయంలో అనాదరము, మాన్య = నీకు లేకుండుగాక.

ప్రతిజ్ఞానిధే = ప్రతిజ్ఞకు నిధియైనవాడా! అవివేకస్య = వివేకశూన్యుడనైన యొక్క, జ్ఞాపనీయార్థమ్ = విజ్ఞాపన చేసికొనవలసినదానికొరకు, విజ్ఞాపనచేసి కొనుటకు, తే అజ్ఞా = నీ అజ్ఞ, మామ్ = నన్ను, వైజ్ఞానికమ్ = విజ్ఞానం కలవానినిగా, విధాతుమ్ = చేయుటకు ప్రతిజ్ఞా అస్తు = ప్రతిజ్ఞ అగుగాక. వేదే ధృతమ్ = వేదమునందు ధరింపబడిన (ప్రతిపాదించబడిన), దివ్యం పరం వస్తు = దివ్యమైన పరవస్తువు, (త్వద్భిన్నమైన) (నీకంటే వేరుగా లేని) పరమాత్మరూపమైన వస్తువు, మే = నాకు, అస్తు = అగుగాక; సాక్షాత్కరించుగాక.

యః తు = ఎవడు, త్వామ్ = నిన్ను, న నమత్ = నమస్కరించడో, తమ్ = వానిని గూర్చి, వానికి, దుర్విధిః = చెడ్డవిధి, అస్తు = అగుగాక; యే = ఏ నీ భక్తులు, త్వామ్ = నిన్ను, హృది స్థాపయిత్వా = హృదయములో నిలుపుకొని, నత్వా చ = నమస్కరించి, అర్చయిత్వా = పూజించి, నివేద్యాని చ = నివేదించుతగిన పదార్థాలను, దత్వా = ఇచ్చి, మమత్వానుపేతాః = మమకారం లేనివారై, ఆశయప్రీతి మత్స్వాయ = తమ మనఃప్రీతికొరకు, త్వా = నిన్ను, మత్వా = తలచి, తే మనుమే = నీ మంత్రమును, పఠిత్వా = పఠించి, (తమను), తవ ధ్యాయకత్వాధికారమ్ = నిన్ను ధ్యానం చేయడానికి తగిన అధికారమును (యోగ్యతను), నీత్వా = పొందించి, తే = నీయొక్క, ముదమ్ = సంతోషమును, అనుగ్రహమును, విదిత్వా = తెలిసికొని, నటిత్వా = నీవు అనుగ్రహించినందుకు ఆనందముతో నటించి, మహత్వానుబద్ధమ్ = మహత్వంతో కూడిన (అత్యధికమైన), సంపదామ్ = సంపదల, గణమ్ అపి = గణమును కూడ, అయిత్వా = పొంది, అత్ర = ఇహలోకంలో, దుశ్చరమ్ = ఇతరులెవరికీ చేయ శక్యం కాని, తపః = తపస్సు, కృత్వా = చేసి, సంప్రహృష్టస్యి = ఆనందిస్తారు. తేపామ్ = వాళ్లయొక్క,

ఘోరసర్వాపదః = ఘోరమైన అపదలు అన్నీ అరమ్ = శీఘ్రంగా, విశుష్టన్ని = ఎండిపోవును. తేషు = అలాంటి నీ భక్తులలో, కశ్చిత్ = ఒకడు, సునిశ్చీయతే = నిశ్చయించబడతాడు. తేషు = వారిలో, కోఽపి = ఒకడు, మేధాధిపః = శుక్రుడుగా, సంలక్ష్యతే = చూడబడతాడు. తత్సమూహే = వాళ్ల సముదాయంలో, ఒకనిని, శశాంజమ్ = చంద్రుడుగా, స్థితమ్ = ఉన్నవానినిగా, సమూహే = ఊహించును. సుపుణ్యోదయః = మంచి పుణ్యోదయం గల, మాతాశః = అగ్ని, తేషు గణ్యః = నీ భక్తులలో లెక్కపెట్టదగిన వాడు. సత్పు = సత్పురుషులైన, తత్సభాసత్పు = ఆ భక్తుల సభాసదులలో, అనిలః = వాయువు, ఏక ఏవ = ఒకడు. సః పాశాయుధః = ఆ వరుణుడు, తద్గతాశానువర్తీ = ఆ భక్తులు వెళ్లిన దిక్కును అనుసరించి వెళ్లేవా డవుతాడు. సః నాగేశ్వరః = ఆ ఆదిశేషుడు లేదా వాసుకి, తన్నిదేశాశ్రయః = వాళ్ల (భక్తుల) ఆదేశాలను పాలించేవాడేగా ఉంటాడు. సః వాచస్పతిః = ఆ బృహస్పతి, తత్పురస్కారమజ్ఞః = వాళ్ల పురస్కారము చేత ప్రసిద్ధు డవుతాడు. వాళ్లను గౌరవిస్తాడు. నీ భక్తులకు మాత్రమే ఆ యా దేవతాస్థానాలు (అధికారాలు) లభిస్తాయి అని భావం.

సర్వగీర్వాణ = సమస్తదేవతలకు, తత్తత్పదస్థాలక్షాయ = ఆ యా పదములు ఇచ్చేవాడవు, సర్వేష్ఠితార్థార్థజ్ఞే = అందరికీ లేదా అన్ని కోరికలూ తీర్చుటలో, కల్పవృక్షాయ = కల్పవృక్ష మైనవాడవు, సర్వాపరోక్షాయ = అందరికీ ప్రత్యక్షంగా కనబడువాడవు, సర్వ = సమస్తమైన, అన్తరీప = ద్వీపములు, ప్రకాశ = ప్రకాశించే యడంలో, ఏకదక్షాయ = సమర్థుడైన ఒకే ఒక దేవుడవు, సర్వాపదుద్ధారణే = సకలభక్తులను లేదా సమస్తమైన, అపదలనుండి ఉద్ధరించడమునందు, బద్ధదీక్షాయ = దీక్ష వహించిన వాడవు, సంరంభసంకృద్ధమన్దేహశిక్షాయ = కోపించిన మన్దేహు లను అసురుల శిక్షను చేసేవాడవు, మన్దేహోసురులను శిక్షించేవాడవు (మందేహోసురు లను అసురులు గుంపులు గుంపులుగా వచ్చి సూర్యోదయ సమయంలో సూర్యరథాన్ని అడ్డుకొంటారనీ, ఆ సమయంలో సూర్యుణ్ణి ఉద్దేశించి ద్వీజాలు పైకి చల్లిన అర్ఘ్యజలాంజలులు వజ్రాయుధములై వారిని సంహరిస్తాయని వేదంలో చెప్పబడింది) అయిన, తుభ్యమ్ = నీకు, సమస్తాస్తరాత్మనై! = అందరికీ అంతరాత్మయైన ఓ! ఆదిత్యా! అద్య = ఇప్పుడు, మమ ఆత్మానమ్ = నా ఆత్మను, నన్ను, అర్చయే = అర్చిస్తున్నాను, ద్వాదశాత్మనై! = పన్నెండు స్వరూపాలు గలవాడా! ఆత్మజ్ఞరక్షకర! = నీ స్వరూపాన్ని తెలుసుకొన్నవారిని రక్షించేవాడా! ఉక్షాధిరూఢాలికాక్షాకృతే! = వృషభారూఢు డైన ఫాలనేత్రు డైన పరమేశ్వరుని ఆకారమైనవాడా! వాసరాణాం పతే! = దినాధిపతీ! అనాత్మజ్ఞమ్ = ఆత్మజ్ఞానం లేని నన్ను, అద్వైవ = ఇప్పుడే, అభివీక్షాభిః = నీ చూపులచేత, రక్ష = రక్షించుము.

మూలమ్ :- దేవ! సాక్షాత్పరం బ్రహ్మ వీక్షామహే త్వాం పరోక్షామరేక్షా - విలమ్బ - ప్రయాస - ప్రతీక్షా చ యన్మైవ, తారోక్ష్యాధిరూఢామ్ముజాక్షాయసే చ, త్వమక్షేమ రాతేర్భువ క్షేమలాభాయ; హంసాధిరూఢం విధిం సావరోధం నిసంసామి సంసారవిధ్వంస హేతో - ర్భవన్మణ్డలే యం యమిచ్చామ్యహం దేవమృచ్చామి పూర్వై మదిచ్చాసమం తత్తదాకారతః, కోకశోకాతిరేకాయనీకార! నిస్తస్రశోకాపహరాన్, మే సౌఖ్యస్యకరాన్, లోకాధికర్తా, త్వమేకః పరః, కుత్ర శమ్ముః, క్వచామ్యోజనాభిః, క్వ చామ్యోజపీఠః, క్వ జమ్భూపీఠః, కుత్ర చామ్భుఃపతిః, కుత్ర వాన్యే సురా ఇత్యశేషామరాన్యేషణం నైవ కర్తుం క్షమే; సోఽహ మీక్షేఽపరోక్షేఽత్ర తానేవ సర్వామరానద్య సర్వామరాకార! తే మణ్డలే; సర్వదేవాత్మనస్తే ప్రసాదేన సర్వాణ్యభీష్టాని సిద్ధ్యన్తు మే. కిం బహూక్యా భవత్పాదభక్త్యా మహాత్మా భవామ్ముత్సుకోఽహం తయా, భక్తిరేవాస్తు సా భక్తిరుద్వేష సంపత్తిదాత్రీ భవిత్రీ, మమారోగ్యకర్త్రీ తరిత్రీ చ దీర్ఘాయురన్యేషయిత్రీ, యశో దిక్షు దాత్రీ చ ధాత్రీవ మాం పాలయిత్రీ, ధరిత్రీం తవేమాం దశాన్తే చ

సా ప్రాపయేస్సుహ్యమన్తే పదం తేజసా దాస్యతే; తేన సా భూయసా భక్తిరాశాస్యతే; పామరాన్ కామయే నామరాన్ సేవితుమ్.

వ్యాఖ్యానము :- దేవ = దేవా! పరం బ్రహ్మ = పరబ్రహ్మయైన, త్వామ్ = నిన్ను, సాక్షాత్ వీక్షామహే = ప్రత్యక్షంగా చూస్తున్నాము. యత్ = ఎందువలన అనగా, పరోక్షామరోక్షా = పరోక్ష లైన దేవతలను చూడడంలో, విలమ్బు = ఆలస్యము, ప్రయాస = ప్రయాస, నిరీక్షా చ = వేచి ఉండడమూ కూడ, నైవ = మాకు లేదు. అక్షేమరాతే = క్షేమములకు మిత్రుడ నైన, మమ = నాకు, త్వమ్ = నీవు, క్షేమలాభాయ = క్షేమం పొందుటకు, తార్క్ష్యాధిరూఢామ్ముజాక్షాయసే = గరుత్మంతుని అధిరోపించిన మహావిష్ణువు అగుచున్నావు. సర్వదేవతాస్వరూపుడ వైన నిన్ను ప్రత్యక్షంగా చూడడంచేత దేవత లందరినీ చూచి నట్లే గాన నువ్వే నాకు మహావిష్ణువు అని అర్థం. సంసారవిధ్వంసహేతోః = సంసారభాదావిनाశంకొరకు, భవన్మణ్డలే = నీ మండలంలో, హంసాధిరూఢమ్ = హంసను అధిష్టించిన, సావరోధమ్ = భార్యయైన సరస్వతీదేవితో కూడిన, విధిమ్ = బ్రహ్మదేవుణ్ణి, నినంసామి = నమస్కరింపగోరుచున్నాను.

మదిచ్ఛాసమమ్ = నాకోరికకు తగిన, యం యం దేవమ్ = ఏ యే దేవుణ్ణి, పూర్వై = నా ఇచ్చ పూర్తి అగుటకు, అహమ్ = నేను, ఇచ్ఛామి = కోరుతానో, ఆ దేవుణ్ణి, తత్తదాకారతః = ఆ యా ఆకారాలలో, ఋచ్ఛామి = నీ మండలంలో పొందుతున్నాను. చూచుచున్నాను. హే! కోకశోకాయనీకార! = చక్రవాకపక్షుల శోకమును తొలగించు పగలును చేయువాడా! మే = నాయొక్క నిస్సప్తకోకాపహర్తా = నన్ను బాధించడానికి జాగరూకములై ఉన్నా శోకాలను అపహరించేవాడవు, అసి = అయి ఉన్నావు. సౌఖ్య కర్తా అసి = నాకు సౌఖ్యం ఇచ్చేవాడవై ఉన్నావు. త్వమ్ ఏకః = నీ వొక్కడవే, పరః = శేషుడవైన, లోకాధికర్తా = లోకములపై అధికారం కలవాడవు. శమ్ముః = శివుడు, కుత్ర = ఎక్కడ, అమౌఘజనాభిః = విష్ణువు, క్వ = ఎక్కడ, అమౌఘజపీఠః = పద్మాసనుడైన బ్రహ్మ; క్వ చ = ఎక్కడ; జమ్భూపీఠః = ఇంద్రుడు, క్వ = ఎక్కడ, అమృతపితేః చ = వరుణుడు, కుత్ర = ఎక్కడ; అన్యే సురాః = ఇతర దేవతలు, కుత్ర వా = ఎక్కడుంటారు. ఇతి = ఇట్లు, అశేషామరాన్వేషణమ్ = మిగిలిన సమస్తదేవతల అన్వేషణమును, కర్తమ్ = చేయుటకు, నైవ క్షమే = సమర్థుడను కాను.

సః అహమ్ = అట్టి నేను, సర్వామరాకార! = సమస్తదేవతాస్వరూపుడ వైన ఓ! భాస్కరా! అత్ర = ఇక్కడ, తే మణ్డలే ఏవ = నీ మండలమునందే, తాన్ సర్వామరాన్ = ఆ దేవతాశ్రేష్ఠులందరినీ, అధ్య = ఇప్పుడు, అపరోక్షే = ప్రత్యక్షంగా, ఈక్షే = చూచుచున్నాను, సర్వదేవాత్మనః = సర్వదేవతాస్వరూపుడ వైన, తే = నీయొక్క ప్రసాదేన = అనుగ్రహించేత, మే = నా యొక్క, సర్వాణి అభీష్టాని = అన్ని కోరికలు, సిద్ధస్తు = సిద్ధించుగాక. బహుకాశ్చా కిమ్ = చాల చెప్పడంచేత, ఏమి ప్రయోజనము! అహమ్ = నేను, తయా = ఆ, మహాత్యా = గొప్పదైన, భవత్పాదభక్త్యా = నీ పాదములపై భక్తిచేతనే, భక్తిని పొందుటకై, ఉత్సుకః అస్మి = చాల ఆసక్తి కలవాడనై ఉన్నాను. భక్తిః ఏవ = నీ పాదభక్తియే, అస్తు నా కుండు గాక. సా భక్తిః = ఆ భక్తి, ఉద్వేలనంపత్తిదాత్రీ = అత్యధికమైన సంపదను ఇచ్చేదిగా, భవిత్రీ = కాగలదు. మమ = నాకు, ఆరోగ్యకర్త్రీ = ఆరోగ్యం చేసేది అవుతుంది. తరిత్రీ = తరింపచేసేది, దీర్ఘాయుః = దీర్ఘాయురాయమును, ఉన్మేషయిత్రీ = వికసింపచేసేది, ఇచ్చేదీ, దిక్షు = దిక్కులయందు, యశఃదాత్రీ = కీర్తిని వ్యాపింపచేసేది, ధాత్రీవ = పెంపుడుతల్లి వలె, మామ్ = నన్ను, పాలయిత్రీ చ = పాలించేది కూడ అవుతుంది. సా = ఆ భక్తి, దశాన్తే = జీవితాంతము నందు, ఇమామ్ = ఈ, తవ

ధరిత్రీమ్ = నీ లోకమును, ప్రాపయేత్ = పొందించును. అన్తే = అంతమునందు, మహ్యమ్ = నాకు, తేజసా = తేజస్సుతో కూడిన, పదమ్ = స్థానమును, దాస్యతే = ఇవ్వగలదు. తేన = ఆ కారణంచేతనే, భూయసా = అధికంగా, సా భక్తి, ఆశాస్యతే = కోరబడుచున్నది. పామరాన్ = పామరులైన, అమరాన్ = దేవతలను, సేవితుమ్ = సేవించుటకు, న కామయే = కోరను

మూలమ్ :- సోఽ మరాధీశ్వరోఽ ప్యామరానశ్వరైశ్వర్యభిష్టప్రవృత్తం పురా లోక విద్రావణం రావణం హస్తమేవావతీర్ణస్సదీయాస్వయే రామనామా - త్రిధామా హరిర్యుద్ధసీమాన - ముచ్చణ్ణాధామా నమాగత్య భీమాన్ నమాహత్య కల్పాస్త - జీమూత - కల్పా - నన్యక్వానతః ప్రాప్తదర్శానసుగ్రాససర్వానదర్శాశయస్తం జగత్పాలనోత్పాది తస్పారసన్నాహ ఏవ, ప్రపన్నాగ్రహం పట్టసప్రాసహస్తం పురస్తాత్పమీతే విహస్తం ప్రహస్తం సమాకల్ప్య సానుష్ఠవం మృత్యుసోపష్ఠవం సష్టవజ్ఞావలీకః షష్టవజ్ఞాభిషక్ష్ణా పిశజ్ఞాతితుజ్ఞాభిలాజ్ఞాతిభీమం పురస్తాదపాస్తాయసస్సమ్మవర్తం రణే కుమ్భకర్తం చ కృత్వా ధనుర్యుష్టి - నిష్పృత్య - నైష్కర్మవదాణా - నిర్వాత - నిష్పృత - నిష్పృదిత - ప్రాణనిభ్రంశ - ధైర్యో, దినభ్రంశ - విజ్రామ్యదభ్రాస్తర - ధాస్త - సచ్చాయ - కాయాతికాయాది - రక్షోనికాయాధి - కాయామ - మాయాగవీపాటనోద్గధ - రూఢాద్భుత - ప్రౌఢి - సంపత్సమాలీధ - కౌరారికాదమ్భరం జృష్ణయిత్యా, క్షయం లమ్మయిత్యా సదమ్భాన్ పరాభూత - జమ్భూహితాం శ్వాపరానాశరాన్ యుద్ధసన్నద్ధ - మౌద్ధత్య - దుర్ధర్ష - ముచ్చణ్ణల - క్రోధపన్ని - స్ఫులిజ్గోధమ - క్రూర - తారావలీ - ఘోర - నారాచ - ధారా - కఠోరాక్షిభీర్మర్మిరిక్షం రణక్షోణి - విక్షోభ - దక్షోరు - రక్షో భటాక్షైహిణీ - క్షస్తరక్షోపకణ్ఠం, పురఃపజ్జక్తికణ్ఠం, కరత్రేణినిత్రేణి కారూఢ - ఘూర్ణద్గదా - భిణ్ణివాల - త్రిశూల - క్షురప్రాసి - దీప్రాంచలప్రాస - బాణాస - బాణాది - నానాయుధాక్రాస్త - దిక్పక్రమ్.

వ్యాఖ్యానము :- సః = ఆ, అమరాధీశ్వరోఽపి = దేవతల అధిపతి యైన, విష్ణువు కూడ, పురా = పూర్వమునందు, అమర = దేవతలకు సంబంధించిన, అనశ్వర = నాశము లేని, ఐశ్వర్య = ఐశ్వర్యముయొక్క, భిష్ట = భంగమునందు, ప్రవృత్తమ్ = ప్రవర్తించినవాడు, లోకవిద్రావణమ్ = లోకములను భయంచేత పారిపోయే టట్లు చేసినవాడు, అయిన, రావణమ్ = రావణుని, హస్తమేవ = సంహరించుటకే, త్వదీయాస్వయే = నీ వంశమునందు, అవతీర్ణః = అవతరించినవాడు. రామనామా త్రిధామా = రాము డను పేరు గల, మూడు లోకాలలో స్థానంగల, ఉచ్చణ్ణాధామా = తీవ్రమైన తేజస్సు గల, హరిః = విష్ణువు, యుద్ధసీమానమ్ = యుద్ధభూమిని గూర్చి, నమాగత్య = వచ్చి, కల్పాస్తజీమూతకల్పాన్ = కల్పాంతమునందలి మేఘములతో సమానులు, అన్యక్వానతః = రక్షపానముచేత, ప్రాప్తదర్శాన్ = పొందబడిన దర్శం గలవారు, అసుగ్రాససర్వాన్ = ప్రాణాలను మ్రింగి నర్పములైన, ప్రాణాలను తీయడంలో సర్వాలపంటివాళ్లు అని అర్థం; భీమాన్ = భయంకరులైన రాక్షసులను, సమాహత్య = సంహరించి (కూడ), అదర్శాశయః = దర్పంలేని మనస్సు కలవాడై, జగత్పాలనోత్పాదిత స్పారసన్నాహః ఏవ = జగత్తును పాలించుటకు పుట్టింపబడిన (చేయబడిన) గొప్ప సన్నాహం (యుద్ధసన్నద్ధత్వం) కలవాడగుచునే, సష్టవజ్ఞావలీకః = వానరపంక్తులతో కూడినవాడై, సమీకే = యుద్ధమునందు, ప్రపన్నాగ్రహమ్ = పొందబడిన పట్టుదలకలవాడు, పట్టసప్రాసహస్తమ్ = పట్టనములు ప్రాసలు హస్తములందు గలవాడు, సానుష్ఠవమ్ = అనుచరులతో కూడినవాడు అయిన, ప్రహస్తమ్ = ప్రహస్తు డను రావణామాత్యుని, విహస్తమ్ = ఓడిపోయినవానినిగాను, మృత్యుసోపష్ఠవమ్ = మరణోపద్రవం చెందినవానినిగాను (మరణించినవానినిగాను), సమాకల్ప్య = చేసి,

ప్రవక్ష్యాభిషక్ష్ణ = వానరుల సంబంధంచేత (వానరులందరూ వానిపై ఎక్కడంచేత) ఆపిశక్ష్ణ = పసుపుపచ్చగా ఉన్న, అతిశుభ్ర = చాల ఎత్తైన, అఖిలాక్ష = సమస్తమైన దేహంతో, అతిభీలమ్ = చాల భయంకరం డైనవాడు; రణే = రణ రంగమునందు, పురస్తాత్ = ఎదురుకు వచ్చినవాడు అయిన, కుమ్మకర్ణం చ = కుమ్మకర్ణుని కూడ, అపాస్త = దూరంగా వినరివేయబడిన, ఆయనస్తమ్భపర్ణమ్ = ఇనుప స్తంభంవంటిరంగు గలవానినిగా, కృత్వా = చేసి, (లేదా కృత్వా = చేదించి) అనగా కుంభకర్ణుణ్ణిచేదించి వానిని ఇనుపదూలం దూరంగా పడవేసి నట్లు పడవేసి అని అర్థం. ధనుర్వష్టి = ధనుర్గదమునుండి, నిష్క్వాత = విడవబడిన(చిమ్మబడిన), నైష్కర్మవద్బాణ = నైష్కర్మం గల బాణాల, నిర్వాతనిష్పాత = పిడుగుల వంటి పడడములచేత, నిష్పాదిత = చేయబడిన, ప్రాణవిభ్రంశ = శత్రుప్రాణవినాశనము నందు, ధైర్యః = ధైర్యం కలవాడై,

దినభ్రంశ = సాయంకాలమునందు లేదా రాత్రియందు, విభ్రామ్యత్ = ఆకాశంలో సంచరించుచున్న (ఎగురుచున్న), అభ్రాస్తరధ్యాన్త = మేఘమధ్యము లందలి లేదా ఆకాశమధ్యమునందలి, చీకట్లతో, సచ్చాయ = సమానమైన కాంతి గల, కాయ = శరీరాలు గల, అతికాయాది = అతికాయుడు మొదలైన, రక్షోనికాయ = రాక్షస సమూహముల, అధికాయామ = అతిదీర్ఘమైన, మాయాగ = మాయ లనే వృక్షాల లేదా పర్వతాల, వీ(వి)పాటన = చీల్చివేయడంలో, ఉద్ధాధ = అత్యధికమైన, రూఢ = పెంపొందిన, అద్భుతప్రాధి = అశ్చర్యకర మైన ప్రాధత్యము యొక్క, సంపత్ = సంపత్తుచేత, సమాలీధ = వ్యాప్తమైన, కౌరారికాడమ్బరమ్ = కురారధరుని ఆడంబరం వంటి ఆడంబరాన్ని, జ్యమ్బయిత్వా = విజృంభింపచేసి, అతికాయాదులు ప్రయోగించిన మాయావృక్షాదులను చేదించి అని భావం. సడమ్భాన్ = ఆటోపంతో కూడినవాళ్లు, పరాభూతజమ్భాహితాన్ = దేవేంద్రుణ్ణి కూడ ఓడించిన వాళ్లు అయిన, అపరాన్ ఆశరాన్ = ఇతర (మిగిలిన) రాక్షసులను కూడ, క్షయం లమ్బయిత్వా = క్షయం పొందించి, సంహరించి (ఉన్న రాముడు)

‘యుద్ధసన్నద్ధమ్’ మొదలైన ‘పక్షికణ్ఠమ్’ అనుదానికి విశేషణాలు. యుద్ధ సన్నద్ధమ్ = యుద్ధానికి సన్నద్ధుడు, జెద్ధత్యదుర్ధమ్ = జెద్ధత్యంతో ఎదిరింప శక్యం కానివాడు, ఉచ్చృణ్ణుల = అడ్డు లేని, క్రోధవహ్ని = క్రోధాగ్నినుండి, స్ఫులిఖ = నిప్పునెరసుల, ఉద్ధమ = బయల్పడలుటచేత, క్రూర = క్రూరమైన, తారావలీ = కంటిలోని గుడ్ల పంక్తు లనే, ఘోరనారాచధారా = భయంకరమైన నారాచబాణాల ధారలచేత, కఠోర = కఠినమైన (భయంకరమైన), అక్షిభిః = నేత్రాలతో, దుర్నిరీక్షమ్ = చూడడానికి శక్యంకాకుండా ఉన్నవాడు, రణక్షోణి = రణభూమియొక్క (ని), విక్షోభ = క్షోభింపచేయడంలో, దక్ష = సమర్థులైన, ఉరు = గొప్పవైన, రక్షోభటా- క్షౌహిణీ = రాక్షసభటుల అక్షౌహిణులచేత, క్షప్తరక్ష = ఏర్పరుపబడిన రక్షణ గల, ఉపకణ్ఠమ్ = సమీపప్రదేశాలు కలవాడు, కరశ్రేణి = హస్తపంక్తు లను, నిశ్రేణికా = నిచ్చినయందు, ఆరూఢ = ఎక్కిన (ఉన్న), ఘూర్ణత్ = తిరుగుచున్న, గదా = గద, భిణ్ణివాల = భిండివాల మనే ఆయుధం, త్రిశూల = త్రిశూలము, క్షురప్ర = క్షురప్రము, అసి = ఖడ్గము, దీప్రాంచలప్రాస = మెరుస్తూన్న అంచులు గల ప్రాస, బాణాస = ధనుస్సు, బాణాది = బాణము మొదలైన, నానాయుధాక్రాన్త = అనేక విధాలైన ఆయుధాలచేత ఆక్రమింపబడిన, దిక్పక్రమ్ = దిక్కుల చక్రము (అన్నిదిక్కులూ కలవాడు)

మూలమ్ :- ఆరూఢవన్తం మహాన్తం రథం స్వప్రయుక్తాని మత్తారి - విత్రాస - దాన - ప్రవృత్తాని తత్తావదాగ్నేయ - వాయవ్య - మన్రాది - మన్రాసువిద్ధాని, శస్త్రాణి భిన్నాన - మిన్రాగ్ని - బృన్దారకోత్సరణై - రాశుగై - ర్ధారణై - రాహవాజయ్య - మక్షయ్య - చణ్డాస్తవర్షం, స్వతోఽ

ప్యాహితోత్పన్న - ముద్గీక్ష్మ నిర్జేతుమేనం సమర్థతర - స్వజ్ఞయార్థే విచిన్త్యాకులః స్వాస్త్యసంతాపమేవానుసన్ధాయ హస్తాయ - మగ్గీ నిహస్తా కపీనా - మహస్తా - మనస్తాం - సమభ్యేత్యహం తావదేనం నిహస్తా కథం వేతి తాం తోరణే శ్రాస్త ఏవ స్థితశ్చాపయస్త్వీమవష్టభ్యదోర్భామహృష్టాశయః స్వస్య కష్టాం దశామేక్ష్మ తస్మిన్ రణే.

వ్యాఖ్యానము :- (ఈ ద్వితీయాంతాలు కూడ 'పంక్తికణ్ఠమ్' = అనుదానికి విశేషణాలు) మహ్తమ్ = గొప్ప, రథమ్ = రథమును, ఆరూఢవస్త్రమ్ = ఎక్కినవాడు, స్వప్రయుక్తాని = తనచేత (రామునిచేత) ప్రయోగింపబడినవి, మత్తారి = మదించిన శత్రువులకు, విశ్రాసదాన = భయం కరిగించుటయందు, ప్రవృత్తాని = ప్రవర్తించు నవీ, తత్ = ప్రసిద్ధమైన, తావత్ = అంతటి, అన్ని, ఆగ్నేయవాయువ్య మన్తాది = ఆగ్నేయమంత్రము, వాయువ్యమంత్రము, మొదలైన, మన్తానువిధాని = మంత్రము లతో కూర్చబడిన, శస్త్రాణి = శస్త్రములను, ఇన్ద్రాదిభ్యున్దారకోత్సారణైః = ఇంద్రుడు మొదలైన దేవతలను దూరంగా పారిపోవు నట్లు చేసి, దారుణైః = భయంకరము లైన, తీవ్రములైన, ఆశుగ్రైః = బాణాలతో, భిన్నానమ్ = భేదించివేయుచున్నవాడు, అహవాజయ్యమ్ = యుద్ధమునందు జయింపశక్యం కానివాడు, అక్షయ్యచణ్డాస్తవర్షమ్ = అక్షయములైన తీవ్రము లైన అస్త్రములను వర్షించుచున్నవాడు, స్వతోఽపి = తనకంటె కూడ (రామునికంటె కూడ), అహితోత్పన్నమ్ = ఉంచబడిన (చూడ బడిన) ఉత్పన్న (అధిక్యం) కలవాడు అయిన, పక్షిక్ష్మమ్ = దశకంఠుని, పురః = ఎదుట, ఉద్గీక్ష్మ = చూచి, సమర్థతరః = అసమర్థుడై, తజ్జయార్థే = వానిని జయించు విషయంలో, విచికిత్సాకులః = సంశయముతో వ్యాకులుడై, హస్త! = ఆహ! అయ్యో! అగ్రే = నా ఎదుటనే, కపీనాం హస్తా = వానరులను చంపుచున్న ఇతడు, అనస్తామ్ = అనంతమైన, అహస్తామ్ = అహంకారమును, అభ్యేతి = పొందుచున్నాడు; అహం తావత్ = నేనైతే, ఏనమ్ = వీనిని, కథం వా = ఎట్లు, నిహస్తా = చంపగలవాడను, ఇతి = అని, స్వాస్త్యచిన్తామేవ = మనస్సులో చింతనే, అనుసన్ధాయ = కూర్చుకొని, పొంది, తస్మిన్ రణే = ఆ రణమునందు, స్వస్య = తనయొక్క, కష్టాం దశామ్ = కష్టమైన అవస్థను, ఏక్ష్మ = చూచి, అహృష్టాశయః = సంతోషించని మనస్సు కలవాడై, శ్రాస్తః = అలసిపోయినవాడై, తాం చాపయస్త్వీమ్ = ఆ ధనుర్దండమును, దోర్భామ్ = బాహువులచేత, అవష్టభ్య = అనుకొని, ఊతగా చేసికొని, తోరణే ఏవ = ద్వారమునందే, స్థితః = రాముడను పేరుతో ఉన్న హరి నిలబడి ఉండెను.

మూలమ్ :- పక్షిక్తికణ్ఠం రణోచ్ఛ్లా - ముత్పణ్ణయ్యస్యలం - చిన్తయా పీడితస్వాస్తయా చిన్తయాదిత్యమాదిత్యవంశధ్వజాభీష్టసంసిద్ధయే, సైష ధాతా, పురాణం చ జేతా, విజేతా చ దేవద్విషాం దేవనేతా చ, తాపాధినేతాఽమ్మనైతా చ యక్షాధినేతా, స్వయం సర్వదేవాకృతిః, సర్వదేవాత్మకః, సర్వలోకేశ్వరః, సర్వచక్రరాయః, సర్వజేతోమయః, సర్వరక్షాకరః, సర్వసంపత్తరః, సర్వదిక్పావనః, సర్వహానిస్తుతః, సర్వవిద్యామయః, సర్వమేతజ్జగచ్చక్రమేతస్మయత్సేన సంభావనీయం త్వయా, వేదమాతుః పరా దేవతేయం, పరం వేదమన్తాస్తరస్థం, మహామన్త మారాధయన్తస్య మన్తానుభావం విదన్తో జనాస్తం త్వమారాధయాదిత్యమన్తైః శత్రుం రణే జేష్యసీతి త్వదీయం మహామన్తమప్యైక్షరం, శిష్టమిష్టప్రదం కుష్మజేనోపదిష్టం గృహీత్వా త్రిరాచమ్య జప్తా చ సత్సాపి హత్వా దశగ్రీవ - ముద్గ్రీవ - మాయోధనోద్గ్రీవ - సుగ్రీవ - సేనాభి - రుగ్రీభవన్ ఖణ్డితగ్రీవ - మాకల్వ్య, సీతాం పునః ప్రాప్య సాక్షాన్మహాక్షధ్వజ - బ్రహ్మదేవాగ్రణీపూర్వ దేవాభితోష్టయమానో విమానోపరి ద్యోతమానో, దధానో ముదం సేవ్యమానోఽ మరై - సామయోధ్యాపరై - వీధిమధ్యావనీం సానుమధ్యాసితం వృద్ధసిద్ధర్మిభిః ప్రాప్యతత్రాధిగత్వైవ పితృలయం స్వస్య మాత్రాశిషా సాతిమాత్రాశయప్రీతి -రారబ్ధవట్టాభిషేకో వసిష్ఠాదిభిః సీతయా సాక - మారూఢభద్రాసనో రామభద్రాభిధానో హరిః, తజ్జయస్యాపి, తద్విక్రమస్యాపి మూలం తవారాధనమ్.

వ్యాఖ్యానము :- (ఇవి అగస్త్యుడు వచ్చి రామునితో అన్న మాటలు) ఆదిత్యవంశధ్వజ! = సూర్యవంశానికి ధ్వజమువంటి ఓ! రామా! పీడితస్వాస్తయ = పీడించబడిన మనస్సుగల, చిన్మయా = చింతతో, అలమ్ = చాలును; చింతించకుము. రణోచ్చణ్ణమ్ = యుద్ధంలో తీవ్రస్వభావం గల, పట్టికణ్ణమ్ = దశకంఠుణ్ణి, ఉత్పణ్ణయస్య = తీసివేయబడిన కంఠాలు గలవానినిగా చేయగలవు. ఆదిత్యమ్ = ఆదిత్యుణ్ణి, సంసిద్ధయే = కార్యసిద్ధికొరకు, చిన్మయ = ధ్యానించుము. సః ఏషః = ప్రసిద్ధుడైన ఈ ఆదిత్యుడు, ధాతా = బ్రాహ్మదేవుడు; పురాణం జేతా చ = పురములను జయించినవాడు; రుద్రుడు. దేవద్విషామ్ = దేవతల శత్రువులైన రాక్షసులకు (ను) విజేతా చ = జయించినవాడు. విష్ణువు; దేవనేతా = దేవేంద్రుడు, తాపాధినేతా = నరకప్రభువు, యముడు, అమృనేతా = వరుణుడు, స్వయమ్ = తానే, సర్వదేవాకృతిః = సకల దేవతాస్వరూపుడు, సర్వదేవాత్మకః = సర్వదేవాత్మకుడు. సర్వలోకేశ్వరః = సకల లోకములకు ఈశ్వరుడు, నియమించువాడు. సర్వచక్కుర్యుః = సకలప్రాణీనేత్ర స్వరూపుడు. సర్వతేజోమయః = సకలతేజఃస్వరూపుడు. సర్వరక్షాకరః = అందరి రక్షణము చేసేవాడు. సర్వసంపత్కరః = అన్ని సంపదలు ఇవ్వగలిగినవాడు.

సర్వదిక్పావనః = అన్ని దిక్కులను పవిత్రంపచేయువాడు. సర్వమౌనిస్తుతః = మునులందరిచేతా స్తుతింపబడువాడు. సర్వవిద్యాస్వయః = సకలవిద్యాస్వరూపుడు. సర్వమ్ = సమస్తమైన, ఏతత్ జగత్ = ఈ జగత్తు, ఏతన్మయత్వేన = ఈ సూర్యస్వరూపమే అయి ఉన్నది అని, త్వయా = నీచేత, సంభావనీయమ్ = భావింపదగినది. ఇయమ్ = ఇది, ఈ ఆదిత్యుడు, వేదమాతూః = వేదమాతకంటె కూడ, పరా = ఉత్తమమైన, దేవతా = దేవత. అస్య = ఈ ఆదిత్యునియొక్క మున్తానభావమ్ = మంత్రముయొక్క ప్రభావమును, విదన్యః = ఎరిగిన, జనాః = జనులు, వేదమన్తాస్తరస్థమ్ = వేద మంత్రాల మధ్యలో ఉన్న, మహామన్తమ్ = గాయత్రీమంత్రమును, లేదా సూర్యాష్టాక్షరీమంత్రమును, ఆరాధయన్తి = ఆరాధిస్తూంటారు. త్వమ్ = నీవు, ఆదిత్యమన్త్రేణ = ఆదిత్యమంత్రంతో, తమ్ = ఆ ఆదిత్యుణ్ణి, ఆరాధయ = ఆరాధించుము. రణే = యుద్ధమునందు, శత్రుమ్ = నీ శత్రువైన రావణుని, జేష్యసి = జయించగలవు,

ఇతి = అని పలికి, కుమ్భజేన = అగస్త్యునిచేత, ఉపదిష్టమ్ = ఉపదేశించబడిన, శిష్టమ్ = శ్రేష్ఠమైన, ఇష్టప్రదమ్ = ఇష్టములను ఇచ్చే, త్వదీయమ్ = నీకు సంబంధించిన, అష్టాక్షరం మహామన్తమ్ = ఎనిమిదక్షరాలు గల మహామంత్రాన్ని, గృహీత్వా = గ్రహించి, త్రిః = మూడు పర్యాయాలు, ఆచమ్య = ఆచమనం చేసి, జప్త్వా చ = ఆ మహామంత్రం జపించి, నత్వాపి = నీకు నమస్కారం కూడ చేసి, ఆయోధనోద్ధీవమ్ = యుద్ధమునకు అభిముఖుడైన, ఉద్ధీవమ్ = ఛేదించినా కూడ మళ్ళీ మొలుస్తూన్న కంఠాలు గల, దశగ్రీవమ్ = దశగ్రీవుణ్ణి, ఉద్ధీవసుగ్రీవసేనాభిః = ఉత్కంఠతో మెడ లెత్తి చూస్తూన్న సుగ్రీవుని సేనలతో కూడి, ఉగ్రీభవన్ = ఉగ్రమూర్తి కలవాడగుచు, హత్వా = సంహరించి, సీతామ్ = సీతను, పునః = మరల, ప్రాప్య = పొంది, సాక్షాత్ = ప్రత్యక్షంగా, మహాక్షధ్వజ = వృషభధ్వజుడైన పరమేశ్వరుడు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మదేవుడు, దేవాగ్రణీ = దేవనాయకుడైన దేవేంద్రుడు, పూర్వ = మొదలైన, దేవతాభితోహ్మయమానః = దేవతలచేత మాణిమాణికి అత్యధికముగా స్తుతింపబడుచు, విమానోపరి = పుష్పకవిమానంమీద, ద్యౌతమానః = ప్రకాశించుచు, ముదం దధానః = ఆనందపంతుడై, అమరైః = దేవతలచేత, సేవ్యమానః = సేవింపబడుచు, వృద్ధసిద్ధర్థిభిః = వృద్ధులచేత, సిద్ధులచేత, ఋషులచేత, అధ్యాసితమ్ = అధిష్ఠింపబడిన, సానుమ్ = పర్వతముయొక్క చరియ అయిన, ఇది రూపకము. అయోధ్యాపురమధ్యభూమి సిద్ధులు, ఋషులు నివసించు పర్వతసానువువలె అతిపవిత్ర మైనది అని

అక్షరక్షేమపీఠాః = వినాశం లేని శాస్త్రతమైన క్షేమం కొరకు, తే దిద్దిక్షాపరః = నిన్ను సాక్షాత్కరించుకొనవలె నని అసక్తి గలవాడనై, త్వామ్ = నిన్ను, సమారాధయే = ఆరాధించుచున్నాను. మే చిత్తం చ = నా చిత్తం కూడ, త్వదాయత్తమేవ = నీతో అధీనమై, అస్తు = ఉండుగాక. త్వమ్ = నీవే, పరమ్ = అత్యుత్కృష్టమైన, దైవతమ్ = దేవతవు. అహమ్ = నేను, దేవాన్ = దేవతలందరినీ, త్వస్మయానేవ = నీ స్వరూపంలోనే ఉన్నావారినిగా, భావయే = భావించుచున్నాను. త్వమ్ = నీవు, మామ్ = నన్ను,

భవామ్యోనిధిః = సంసారసముద్రమునుండి, సముత్తారయ = తరింపజేయుము, పైకి తీయుము. త్వమ్ = నీవు, మమ = నాయొక్క, అత్యున్నటమ్ = చాల తీవ్రమైన, తత్ దైన్యమ్ = ఆ దైన్యమును, ఉద్బింబి = భేదించుము. మే = నాకు, త్వత్ప్రసాదః = నీ అనుగ్రహం, అస్తు ఉండుగాక. త్వమ్ = నీవే, అక్షయం ధనమ్ = నా క్షయం లేని ధనమ్, త్వత్ప్రతారోగ్యభాగ్యః = నీచేత చేయబడిన (కలిగింపబడిన) ఆరోగ్య మను భాగ్యం కలవాడను, భవేయమ్ = అగుదునుగాక. త్వయా = నీచేత, కాలాత్యయే = నా జీవనకాలం గడచి నప్పుడు, ముక్తిసంపత్ = మోక్ష మను సంపద, ప్రదేయా = ఇవ్వదగినది. త్వమ్ = నీవు, దీర్ఘం వయః = దీర్ఘ మైన వయస్సును, దేహి = ఇమ్ము. దీర్ఘం వయః = నీవు అనుగ్రహించిన ఆ దీర్ఘాయుర్దాయము, త్వదభ్యర్చనాయ = నిన్ను పూజించడానికి, అస్తు = వినియోగింప బడుగాక.

సప్తసప్తే! = సప్తాశ్వుడవైన ఓ ఆదిత్యా! దినేశాయ = దినములకు ఈశ్వరుడవు, చణ్డత్విషే = తీవ్రమైన కాంతి కలవాడవు అయిన, తే = నీకు, నమః = నమస్కారము. ఆదిత్యా! = ఓ ఆదిత్యా!, చణ్డధామ్నే = తీక్షణమైన కాంతిగల, తుభ్యమ్ = నీకు, నమః = నమస్కారము. దేవ! = దేవా, ప్రకాశించువాడా! సర్వలోకాత్మనే = సకలలోకస్వరూపుడవైన, తుభ్యమ్ = నీకు, నమః = నమస్కారము. దేవ! = ఓ దేవా! సర్వదేవాత్మనే = సమస్తదేవతాస్వరూపుడవైన, తుభ్యమ్ = నీకు, నమః = నమస్కారము. దేవ! = ఓ దేవా! సర్వదేవాత్మనే = సర్వదేవతాస్వరూపుడవైన, తుభ్యమ్ = నీకు, నమః = నమస్కారము, “భక్త్యతిశయంచేత తుభ్యం నమః సర్వదేవాత్మనే” అను వాక్యం మూడు పర్యాయాలు ఉచ్చరించబడినది. దేవ! = దేవా! తుభ్యమ్ = నీకు, నమః నమః = నమస్కారము, నమస్కారము. మరీ మరీ నమస్కారము.

శ్లో॥ మయూరకవినా కృతః సకలలోకమోదావహః
విచిత్రపదసున్దరో విబుధదన్తితీక్షాణ్ముఖః ।
సూరసురపరిష్ఠతాదిమవచోవపుర్ణణకః
సమస్తకుశలాప్తయే భవతు సజ్జనానాం చిరమ్ ॥

సూర్యదణ్డకః సంపూర్ణః

వ్యాఖ్యానము :- మయూరకవినా = మయూరకవిచేత, కృతః = రచింపబడినది, సకలలోక మోదావహః = సకలజనులకు ఆనందమును కలిగించేది, విచిత్రపదసున్దరః = విచిత్రపదములతో సుందరమైనది, విబుధదన్తితీక్షాణ్ముఖః = పండితు లనే ఏనుగులకు, తీక్షణమైన అంకుశమూ, అర్థం చేసికొనేలేని పండితమన్యులను అడుగడుగునా ముందుకు సాగకుండా చేసేది అని అర్థం. సూరసురపరిష్ఠతాదిమ - వచోదణ్డకః = సూరసురులచేత స్తుతించబడిన, ఆదిమవచోవపుస్సయొక్క అనగా అపౌరుషేయ మైన ప్రాచీనవాక్కు అయిన వేదముల స్వరూపమైన సూర్యుని, దణ్డకః = దణ్డకం, సజ్జనానామ్ = సజ్జనులకు, చిరమ్ = చిరకాలము, సమస్తకుశలాప్తయే = సమస్తకుశలముల ప్రాప్తికి, భవతు = అగుగాక. కుశలప్రాప్తిని కలిగించుగాక.

సూర్యదండకం సంపూర్ణం.

శ్రీః శ్రీః శ్రీః

ఈ సూర్యదండకాన్ని కంఠహారంగా ధరించి ఆయురారోగ్యములు అనుభవించుతురుగాక. - రామోరా.

శ్రీః శ్రీదేవీ ఖడ్గమాలా ప్రాశస్త్యము

- డా॥ హరి శివకుమార్, వరంగల్.

భారతీయ సంప్రదాయంలో దేవతారాధన ఒక విశిష్ట ప్రక్రియ. ఆ ప్రక్రియను వివరించేది మంత్రశాస్త్రము. ఆ శాస్త్రగ్రంథాలకు తంత్రములని వ్యవహారమున్నది. తంత్రమనగా జ్ఞానమును

విస్తరింపజేసేదని అర్థము. అంటే - మంత్ర తత్త్వమును, దాని అర్థమును, దాని ఉపాసనా విధానమును వివరించేదని భావము. ఈ విషయ వివరణమును కొన్ని ప్రత్యక్షముగాను, మరికొన్ని పరోక్షముగాను బోధిస్తున్నవి. అది గ్రహించి ఉపాసిస్తే సత్ఫలితం లభిస్తుంది.

శక్తిపూజా విధానము విగ్రహాల రూపంలోను, యంత్రాల రూపంలోను జరుగుతూ ఉండటం సంప్రదాయం! ఆ రెండింటిలో యంత్రరూపానన శ్రేష్టమైనదని ఆగమములు చెబుతున్నాయి. అట్టి యంత్రాలలో సర్వోత్కృష్టమైనది శ్రీచక్రము. అందుకే దానికి యంత్రరాజమని పేరు.

శ్రీచక్రావిర్భావమును గురించి బ్రహ్మాండపురాణములోను, రేణుకాపురాణము లోను చెప్పబడింది. ఇక్ష్వాకు వంశజుడైన రేణువనే మహారాజు తపస్సుకు మెచ్చి శ్రీదేవి శ్రీచక్రమధ్యగతయై ఆవిర్భవించిందని రేణుకాపురాణంలో చెప్పబడింది. కాగా భండారుని జయించటానికి ఇంద్రాదిదేవతలు యజ్ఞం చెయ్యగా, ఆ హోమాగ్ని మధ్యంలో శ్రీచక్రమధ్యగతయై ప్రత్యక్షమైనదని బ్రహ్మాండపురాణం చెబుతున్నది.

ఈ శ్రీచక్రస్మరూపాన్ని వివరించే సంప్రదాయక శ్లోకమిది -

బిందు త్రికోణ వసుకోణ దశారయుగ్మ - మన్వశ్ర నాగదళ సంయుత షోడశార్కమ్ ।

వృత్తత్రయం చ ధరణీసదనత్రయం చ - శ్రీచక్రమేతదుదితం పరదేవతాయాః ॥

అనగా - బిందువు, త్రికోణము, వసుకోణము, దశారయుగ్మము, మన్వశ్రము, అష్టదళ పద్మము, షోడశదళపద్మము, మేఖలాత్రయము, రేఖాత్రయము - అనే అవరణములు ఈ శ్రీచక్రంలో ఉన్నాయి.

శ్రీచక్రంలో ఒకదానిలో ఒకటి ఇమిడియున్న 9 త్రికోణములున్నాయి. కేంద్రములో బిందువున్నది. వీనిలో 5 త్రికోణములు అధోముఖంగాను, నాలుగు త్రికోణములు ఊర్ధ్వ ముఖంగాను ఉన్నవి. అధోముఖములైన 5 త్రికోణములు శక్తికి, ఊర్ధ్వముఖములైన 4 త్రికోణములు శివునకు

చిహ్నములు. అందువలననే శ్రీచక్రము శివశక్త్యాత్మకమైనది. అందుకే - “శ్రీచక్రం శివయోర్వపుః” అని అభివర్ణింపబడినది వామకేశ్వర తంత్రములో. ఈ తొమ్మిది త్రికోణములు ఒక వలయంలో ఉన్నాయి. ఆ వలయాన్ని అష్టదశ పద్మము, ఆ అష్టదశ పద్మాన్ని చుట్టి షోడశదశ పద్మమును ఉన్నాయి. షోడశదశ పద్మము చుట్టును వృత్తత్రయము కలదు. ఆ వృత్తత్రయము చుట్టును 4 ద్వారాలతో విలసిల్లే రేఖాత్రయమున్నది. మొత్తముమీద ఈ శ్రీచక్రమున బిందువు కాక 43 కోణాలు ఉన్నవి. ఇది శ్రీచక్రస్వరూపము.

ఈ శ్రీచక్రమంతా 9 చక్రములుగా ఉన్నది. అవి - 1) రేఖాత్రయము - త్రైలోక్య మోహనచక్రము; 2) షోడశదశపద్మము - సర్వాశాపరిపూరకచక్రము; 3) అష్టదశపద్మము - సర్వసంక్షోభణచక్రము; 4) మనస్వసము - సర్వసౌభాగ్యదాయక చక్రము; 5) ఐహిర్దశారము - సర్వార్థసాధకచక్రము; 6) అంతర్దశారము - సర్వరక్షాకరచక్రము; 7) పసుకోణము - సర్వరోగహరచక్రము; 8) త్రికోణము - సర్వసిద్ధిప్రదచక్రము; 9) బిందువు - సర్వానందమయచక్రము.

ఈ తొమ్మిది చక్రములలో - ప్రతి ఒక్క చక్రమును ఒక చక్రస్వామిని, ఒక యోగిని, మరికొంతమంది ఆవరణ దేవతలు ఉన్నారు. ఆ వివరములన్నీ శ్రీదేవీ ఖడ్గమాల లోని 181 నామాలలో ఒక క్రమపద్ధతిలో వివరింపబడినాయి. ఆ వివరాలు తెలుసుకొని పూజ చేస్తే సత్ఫలితాలు శీఘ్రంగా లభిస్తాయి. కనుక శ్రీచక్రస్వరూపాన్ని వివరించేదే ఖడ్గమాల!

శ్రీచక్రంపైన పూజ భూపురం నుంచి బిందువు వరకూ జరుగుతుంది. అంటే - రేఖాత్రయం నుంచి బిందువు వరకు ఊర్జముఖంగా జరుగుతుంది. దేవతలను పూజించేటప్పుడు పాదాలవద్దనుంచి శిరస్సు వరకూ పూజించటం మన సంప్రదాయం! మన ప్రాచీన కవీశ్వరులు ఈ విషయాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొనే, దేవతలను వర్ణించేటప్పుడు పాదాల దగ్గరనుంచి శిరస్సువరకూ వర్ణించే సంప్రదాయం పాటించారు.

1) ప్రథమావరణమైన రేఖాత్రయమును 28 మంది పరివార దేవతలున్నారు. రేఖాత్రయంలోని ప్రథమవలయమున ... అణిమ - లఘిమ - మహిమ - ఈశత్వ - వశిత్వ - ప్రాకామ్య - భుక్తి - ఇచ్ఛా - ప్రాప్తి - సర్వకామసిద్ధులు అనే 10 రకాల సిద్ధులున్నారు. ద్వితీయవలయమున - బ్రాహ్మి - మాహేశ్వరి - కౌమారి - వైష్ణవి - వారాహి - మాహేంద్రి - చాముండ - మహాలక్ష్మి - అనే ఎనిమిదిమంది అష్టమాతృక లున్నారు. తృతీయవలయమున - సర్వసంక్షోభిణి - సర్వవిద్రావిణి - సర్వాకర్షిణి - సర్వమశంకరి - సర్వోన్మాదిని - సర్వమహాంకుశ - సర్వభేచరి - సర్వబీజ - సర్వయోని - సర్వత్రిఖండ అనేవారున్నారు (ఖడ్గ-43...70). ఈ విధంగా ఈ రేఖాత్రయములో 28 మంది ఆవరణ దేవతలున్నారు.

ఈ ఆవరణమునకు త్రైలోక్యమోహనచక్రము (ఖడ్గ-71) అని పేరు. ఇచటి యోగిని ప్రకటయోగిని (ఖడ్గ-72). ఈ ఆవరణమునకు చక్రస్వామిని త్రిపుర (ఖడ్గ-159).

2) ద్వితీయావరణము - షోడశదశపద్మము - ఇక్కడ 16 మంది ఆవరణ దేవతలు ఆ షోడశదశపద్మము నాశ్రయించియున్నారు. వారు -

కామాకర్షిణి - బుద్ధాకర్షిణి - అహంకారాకర్షిణి - శబ్దాకర్షిణి - స్పర్శాకర్షిణి - రూపాకర్షిణి - రసాకర్షిణి - గంధాకర్షిణి - చిత్తాకర్షిణి - ధైర్యాకర్షిణి - స్మృత్యాకర్షిణి - నామాకర్షిణి - బీజాకర్షిణి - ఆత్మాకర్షిణి - అమృతాకర్షిణి - శరీరాకర్షిణి - అనేవారు (ఖడ్గ-73...88).

ఈ ఆవరణమునకు సర్వాశాపరిపూరకచక్రము (ఖడ్గ-89) అని పేరు. ఇక్కడి యోగిని - గుప్తయోగిని (ఖడ్గ-90). చక్రస్వామిని **త్రిపురేశీ** (ఖడ్గ-160).

3) **తృతీయావరణమైన అష్టదశపద్మమున** 8 మంది ఆవరణ దేవతలున్నారు. వారు - అనంగకుసుమ - అనంగమేఖల - అనంగమదన - అనంగమదనాతుర - అనంగరేఖ - అనంగవేగిని - అనంగాంకుశ - అనంగమాలిని - అనేవారు (ఖడ్గ-91..98).

ఈ ఆవరణమునకు సర్వసంక్షోభణచక్రము (ఖడ్గ-99) అని పేరు. ఇచట యోగిని - **గుప్తతర** యోగిని (ఖడ్గ-100). చక్రస్వామిని **త్రిపురసుందరి** (ఖడ్గ-161).

4) **చతుర్థావరణమైన మన్వసమున**, 14 కోణములలో 14 మంది దేవతలున్నారు. వారు - సర్వసంక్షోభిణి - సర్వవిద్రావిణి - సర్వాకర్షిణి - సర్వాహ్లాదిని - సర్వసమ్మోహిని - సర్వస్తంభిని - సర్వజ్యంభిణి - సర్వవశంకరి - సర్వరంజని - సర్వోన్మోదిని - సర్వార్థసాధిని - సర్వసంపత్తిపూరణి - సర్వమంత్రము - సర్వద్వంద్వక్షయంకరి - అనేవారు (ఖడ్గ-101..114).

ఈ ఆవరణమునకు సర్వసౌభాగ్యదాయకచక్రము (ఖడ్గ-115) అని పేరు. ఇచటి యోగిని - **సంప్రదాయయోగిని** (ఖడ్గ-116). చక్రస్వామిని - **త్రిపురవాసిని** (ఖడ్గ-162).

5) **పంచమావరణమైన బహిర్దశారముననున్న** 10 కోణములందును 10 మంది దేవతలున్నారు. వారు - సర్వసిద్ధిప్రద - సర్వసంపత్ప్రద - సర్వప్రియంకరి - సర్వమంగళ కారిణి - సర్వకామప్రద - సర్వదుఃఖవిమోచని - సర్వమృత్యుప్రశమని - సర్వవిఘ్ననివారిణి - సర్వాంగసుందరి - సర్వసౌభాగ్యదాయని (ఖడ్గ-117..126).

ఈ ఆవరణమునకు సర్వార్థసాధకచక్రము (ఖడ్గ-127) అని పేరు. ఇచటి యోగిని - **కులోత్తీర్థయోగిని** (ఖడ్గ-128). చక్రస్వామిని - **త్రిపురాశ్రీ** (ఖడ్గ-163).

6) **షష్ఠావరణమైన అంతర్దశారముననున్న** 10 కోణములందును 10 మంది దేవతలున్నారు. వారు - సర్వజ్ఞ - సర్వశక్తిము - సర్వైశ్వర్యప్రద - సర్వజ్ఞానము - సర్వవ్యాధివినాశిని - సర్వాధారస్వరూప - సర్వపాపహర - సర్వానందము - సర్వరక్షా స్వరూపిణి - సర్వేష్ఠితఫలప్రద - అనేవారు - (ఖడ్గ-129..138).

ఈ ఆవరణమునకు సర్వరక్షాకరచక్రము (ఖడ్గ-139) అని పేరు. ఇచట యోగిని - **నిగర్భయోగిని** (ఖడ్గ-140). చక్రస్వామిని - **త్రిపురమాలిని** (ఖడ్గ-164).

7) **సప్తమావరణమైన వసుకోణమున** 8 మంది దేవతలున్నారు. వారు - వశిని - కామేశ్వరి - మోదిని - విమల - అరుణ - జయిని - సర్వేశ్వరి - కౌశిని - అనేవారు (ఖడ్గ-141..148).

వీరే శ్రీ లలితా సహస్రనామ స్తోత్రకర్తలైన వశిన్యాది వాగ్దేవతలు. ఈ ఆవరణమునకు సర్వారోగహరచక్రము (ఖడ్గ-149) అని పేరు. ఇచట యోగిని **రహస్యయోగిని** (ఖడ్గ-150). చక్రస్వామిని - **త్రిపురాసిద్ధ** (ఖడ్గ-165).

8) **అష్టమావరణమైన త్రికోణమున** ముగ్గురు దేవతలున్నారు. వారు - మహా కామేశ్వరి - మహావజ్రేశ్వరి - మహాభగమాలిని - అనేవారు (ఖడ్గ-151..153).

ఈ ఆవరణమునకు సర్వసిద్ధిప్రదచక్రము (ఖడ్గ-154) అని పేరు. ఇచట యోగిని - **అతిరహస్యయోగిని** (ఖడ్గ-155). చక్రస్వామిని - **త్రిపురాంబ** (ఖడ్గ-166).

9) నవమావరణమైన బిందుస్థానమున శ్రీశ్రీమహాభట్టారిక (ఖడ్గ-156) ఉన్నది. ఈ ఆవరణమునకు సర్వానందమయచక్రము (ఖడ్గ-157) అని పేరు. ఇచటి యోగిని - పరావరహాస్యయోగిని (ఖడ్గ-158). చక్రస్వామిని - మహాత్రిపురసుందరి (ఖడ్గ-167).

ఈ విధంగా ఈ ఖడ్గమాలలోని 43 నుండి 158 వరకూ ఉన్న నామాలు, శ్రీచక్రములోని 9 చక్రాలనూ అధివసించియున్న ఆవరణ దేవతల పేర్లు.

ఆ తరువాత 159 నుండి 167 వరకూ ఉన్న 9 నామములు - ఈ నవచక్రములకు అధిష్టాత్ములైన చక్రస్వామినుల పేర్లు. అవి - త్రిపుర - త్రిపురేశి - త్రిపురసుందరి - త్రిపురవాసిని - త్రిపురాశ్రీ - త్రిపురమాలిని - త్రిపురాసిద్ధ - త్రిపురాంబ - మహాత్రిపుర సుందరి - అనేవారు (ఖడ్గ-159...167).

ఆ తరువాత 168 నుండి 176 వరకూ ఉన్న 9 నామాలు శ్రీమహాత్రిపురసుందరికి గల 9 విశేషణములని భాస్కరరాయల గురుకళావ్యాఖ్యలో చెప్పబడినది. వానిని చక్రస్వామినుల బిరుదనామములనవచ్చును. అవి -

మహామహేశ్వరి - మహామహారాజ్ఞి - మహామహాశక్తి - మహామహాగ్ని - మహామహాజ్ఞప్తా - మహామహానందా - మహామహాస్కంధా - మహామహాశయా - మహామహా శ్రీచక్రసగరసామ్రాజ్ఞి - అనేవి (ఖడ్గ-168...176).

ఈ విధంగా శ్రీదేవీ ఖడ్గమాలలో 43 నుండి 176 వరకూ గల నామాలలో నవావరణములు, ఆవరణ దేవతలు, చక్రస్వామినులు, వారి బిరుదనామములు అభివర్ణింప బడినాయి. కనుక శ్రీచక్రాధిష్ఠాన దేవతయైన శ్రీమాతను పూజించేటప్పుడు శ్రీచక్ర పరివార దేవతల స్థానాలను కూడా తెలుసుకొని పూజిస్తే సత్ఫలితం శీఘ్రంగా లభిస్తుంది.

ఇక - దేవీ ఖడ్గమాలలోని 1 నుండి 42 వరకూ ఉన్న నామాలను గూర్చి తెలుసుకొందాము. మొట్టమొదటి నామము “త్రిపురసుందరి” (ఖడ్గ-1) అన్నది అమ్మవారి సంబోధన! ఆ తరువాత 2 నుండి 7 వరకూ గల నామాలు షడంగ దేవతలవి. వారు - హృదయదేవి - శిరోదేవి - శిఖాదేవి - కవచదేవి - నేత్రదేవి - అస్త్రదేవి - అనేవారు (ఖడ్గ-2...7).

శ్రీ లలితా సహస్రనామావళిలోని 386వ నామము ‘షడంగదేవతాయుక్తా’ అన్నది. అంతేకాక ‘అథ ఆవరణపూజార్థం షడంగాని సమర్చయేత్’ అని తంత్రసారంలోని శ్రీ సుందరీపూజాక్రమంలో చెప్పబడింది. అదీకాక - శ్రీవిద్యోపాసనకు అంగావరణ చేసి, ఆ ఆవరణ దేవతలైన షడంగదేవతలను అర్పించి, ఆ తరువాత పరివార దేవతలను అర్పింప వలెనని జ్ఞానార్ణవములో చెప్పబడినది. అందువలననే దేవీ ఖడ్గమాల ప్రారంభమున షడంగ దేవతలు అభివర్ణింపబడినారు.

8 నుంచీ 23 వరకూ ఉన్న 15 నామములు నిత్యాదేవతలవి. వారు - కామేశ్వరి - భగమాలిని - నిత్యక్తిన్న - భేరుండ - వహ్నివాసిని - మహావజ్రేశ్వరి - శివదూతి - త్వరిత - కులసుందరి - నిత్య - నీలవతాక - విజయ - సర్వమంగల - జ్వాలామాలిని - చిత్ర - అనేవారు (ఖడ్గ-8...23).

ఈ 15 మంది శ్రీదేవికి అంగదేవతలని తంత్రరాజములో చెప్పబడింది. 16వ నిత్యసాక్షాత్తు పరమేశ్వరియే! అందువలననే - ‘నిత్యాఘోడశికారూపా’ అని లలితా సహస్రనామావళిలోని 391 నామము

చెబుతున్నది. పరమేశ్వరి శరీరము - 15 మంది నిత్యాదేవతలు ఆమెకు అంగములు. ఈ నిత్యాదేవతలు మధ్య త్రికోణమనాశ్రయించి, మహానిత్యయైన పరమేశ్వరిని ఆవరించియున్నారు.

ఇక విగిలిన 24 నుండి 42 వరకూ ఉన్న 19 నామములు - గురుమండల సంబంధి. వారు - పరమేశ్వర పరమేశ్వరి - మిత్రేశమయి - షష్ఠీశమయి - ఉడ్డీశమయి - చర్యానాథమయి - లోపాముద్రామయి - అగస్త్యమయి - కాలాతపనమయి - ధర్మాచారమయి - ముక్తకేశీశ్వరమయి - దీపకళానాథమయి - విష్ణుదేవమయి - ప్రభాకర దేవమయి - తేజోదేవమయి - మనోజదేవమయి - కల్యాణదేవమయి - వాసుదేవమయి - రత్నదేవమయి - శ్రీరామానందమయి - అనేవారు (ఖడ్గ-24...42). శ్రీ లలితా సహస్రనామావళిలోని 713వ నామము 'గురుమండలరూపిణీ' అని. గురుమండలమనగా గురుపరంపర. వీరు పరమేశ్వరియొక్క సాకార రూపములు. వీరు దివ్య - సిద్ధ - మానౌఘము లని 3 విధములు.

1. పరమేశ్వరపరమేశ్వరి నుండి అగస్త్యమయి వరకు గల ఏడుగురు దివ్యౌఘము.
2. కాలాతపనమయి నుండి దీపకళానాథమయి వరకు గల నలుగురు సిద్ధౌఘము.
3. విష్ణుదేవమయి నుండి శ్రీరామానందమయి వరకుగల ఎనిమిది మంది మానవౌఘము. వీరందరూ లయాంగ దేవతలని కూడ చెప్పబడుతారు.

వశిష్టాది వాగ్దేవతలు విరచించిన శ్రీ లలితా సహస్రనామావళికి ఆమోదముద్ర వేసినవారు వీరే! ఈ గురుమండలపూజ త్రికోణోపరిభాగమున గల చతురస్రమున జరుపబడుతుంది. (బాణిని, చాపిని, పాశిని, అంకుశిని), మహాశ్రీసుందరి - 5.

ఈ విధంగా - ఆవరణ దేవతలను పూజించటానికి ముందు షడంగ దేవతలను, నిత్యాదేవతలను, గురుమండలమును పూజించవలెనని దేవీఖడ్గమాలలో సంకేతించబడింది.

ఈ ఖడ్గమాలలోని నామావళి క్రమమునుబట్టి ఆయా దేవతల స్థానాలను గుర్తించి శ్రీచక్రపూజ చేయాలి. అప్పుడది సర్వసిద్ధిప్రదమవుతుంది. $176 + 5 = 181$

ఈ విధంగా - శ్రీ మహాత్రిపురసుందరీదేవి పరివారమంతా ఈ శ్రీచక్రాన్ని ఆశ్రయించి ఉన్నారు. వీరందరిపైన బిందుస్థానమున శ్రీదేవి అధివసించి ఉన్నది. కనుక అన్ని స్తోత్రాలకు ముందు ఈ ఖడ్గమాల చేస్తే ఆవరణార్చన చేసిన ఫలితం లభిస్తుంది. ✦

సరస్వతీ మంత్రం

ఓం ప్రణో దేవీ సరస్వతీ వాజేభిర్వాజినీవతీ ।

ధీనామవిత్ర్యవతు ॥ ఓం ॥

వాజేభి = ప్రణమిల్లే వారిని; వాజినీవతీ = కాపాడేదానవైన; దేవీ సరస్వతీ = సరస్వతీ దేవీ; ప్రణః = మనలను కాపాడనీ; ధీనామ్ = వాక్ శక్తులను; అవిత్ర్యవతు = జాగృతం చేయుగాక!

వృక్షరేజిము

బిల్వపుక్షం - చిత్రా (చిత్రా) నక్షత్రము

మనం మారేడు చెట్టుగా చెప్పే బిల్వపుక్షాన్ని శాస్త్రపరిభాషలో ఏగిల్ మార్బెలోజ్ అంటారు. ఏగిల్ అనే ఈ ప్రజాతిలో మార్బెలోజ్ అనే ఒకే ఒక జాతి ఉంది. ఇది నిమ్మ జాతి మొక్కలలాగే రూటేసి అనే పుష్పించే మొక్కల కుటుంబానికి చెందినది. ఈ వృక్షపు స్వస్థలం భారతదేశం అయినప్పటికీ, ఇది ఆగ్నేయ ఆసియా ఖండమంతటా కనిపిస్తుంది. ఈ వృక్షాన్ని హిందువులు పవిత్రమైనదిగా భావిస్తారు. ఇది పెరిగే ప్రాంతాలలో దీని ఫలాలను సాంప్రదాయ వైద్యంలోను, ఆహారంగాను ఉపయోగిస్తారు.

ఇది మధ్యస్థ పరిమాణపు, సన్నని, సుగంధభరిత, కంటకయుత, జిగురుగల వృక్షం. ఇది 18 మీటర్ల (59 అడుగుల) వరకు ఎత్తు ఎదుగుతుంది. దీనిలో ఆకు 3 పత్రాకాల (చిన్న ఆకుల)తో ఉంటుంది.

మనదేశంలో ఇది ఉత్తర, మధ్య, దక్షిణ భాగాలలోను శుష్క అరణ్యాలలోను, మైదాన ప్రాంతాలలోను పెరుగుతుంది. దీనిని మనదేశం అంతటా పెంచుతున్నారు. ఇతర వృక్షాలేవీ పెరగని ప్రాంతాలలో కూడా ఇది పెరగగలదని ప్రశస్తి. ఇది విస్తృతమైన మృత్తికా పరిస్థితులను, ఉష్ణోగ్రతా శ్రేణిని తట్టుకోగలదు. ఇది ఫలాలను ఏర్పరచటానికి స్పష్టమైన శుష్క ఋతువు (పొడి కాలం) తప్పనిసరి. ఈ చెట్టు మనదేశపు రెండు జాతుల సీతాకోక చిలకల డింభకాల (లార్వాల) కు ఆహారపు మొక్కగా ఉపయోగపడుతుంది.

మారేడు కాయలు ఆకుపచ్చ, బూడిద, లేదా పసుపు వన్నె పొర గల సున్నని, గట్టి పెంకు ఉంటుంది. ఇది చెట్టుపై పక్వం కావటానికి 11 మాసాలు సమయం పడుతుంది. ఈ కాయ దాదాపు ఫిరంగి గుండు పరిమాణంలో ఉంటుంది. దీని పెంకు సుత్తి వంటి సాధనాన్ని ఉపయోగించి పగలగొట్టవలసి నంత గట్టిగా ఉంటుంది. దీనిలోని పీచులాగ ఉండే పసుపు రంగు గుఱ్ఱ చాలా సుగంధభరితంగా, గులాబీ వాసనతో తియ్యని రుచితో ఆహ్లాదకరంగా ఉంటుంది. దీని రుచి నిమ్మ, చింతపండు రుచుల మిశ్రమంలాగా ఉంటుంది. ఈ కాయలో కేతయుతమైన అనేక విత్తనాలు జిగురులో చుట్టబడి ఉంటాయి.

ఉపయోగాలు

ఫలాన్ని తాజాగా కాని, ఎండబెట్టి కాని తింటారు. తాజా ఫలాన్నైతే రసాన్ని వడకట్టి, తీపిని చేర్చి తీపిపానీయాన్ని తయారుచేస్తారు. మారేడు పండు గుఱ్ఱను నీరు, చక్కెర, నిమ్మరసాలతో కలిపి

కొన్ని గంటలపాటు కదల్చుకుండ ఉంచి తేరుకోనిచ్చి, వడకట్టి, ఐస్ పై ఉంచి (ఒక పెద్ద మారేడు పండు నుండి 5-6 లీటర్ల) షర్బత్ను తయారు చేయవచ్చు.

మారేడు కాయను ఎండబెట్టదలిస్తే, ముక్కలుగా కోసి ఎండలో ఆరబెడ్డారు. గట్టిపడ్డ తోలువంటి ముక్కలను నీటిలో ముంచి ఉంచుతారు.

దీని ఆకులను, చిన్న కొమ్మలను పచ్చి కూరలుగా తింటారు.

తమిళనాడులు ఈ మొక్కను 'కూవిలం' అంటారు. వారు దీని సుగంధభరిత పత్రాలను అజీర్తి, సైనెటిస్ వంటి వైద్య అవసరాలలో ఉపయోగిస్తారు. ఈ ఫలం నుండి తయారు చేసిన 'ఇలకం' అనే మిఠాయిని క్షయ వ్యాధికి చికిత్సలోను, ఆకలిలేమికి చికిత్సలోను ఉపయోగిస్తారు.

ఆయుర్వేదవైద్యవిధానంలో ఈ ఔషధం వివిధ రూపాలలో విరివిగా వాడ బడుతుంది. ఈ ఔషధాన్ని జీర్ణకోశసంబంధవ్యాధులు, మొలలు, వాంతులు, ఊబకాయం, నీరు పట్టటం, గర్భకోశ సంబంధ, మూత్ర సంబంధ సమస్యలు, కామెర్లు వంటి వ్యాధుల చికిత్సలోను, శిశువైద్యంలోను, పునరుత్తేజకంగాను వాడతారు. ఈమొక్క ఔషధంగా విస్తారంగా ఉపయోగపడటమే కాక భారతీయవారసత్వంలో పవిత్రమైనదిగ పరిగణించబడే మొక్కలలో ఒకటి. దీని ఆకులలో 'ఏజిలైన్' అనే అనుఘటకం ఉన్నందున దానిని వివిధ సందర్భాలలో అనుబంధ ఆహారంగా వినియోగిస్తారు.

మతసంబంధమైన ప్రాముఖ్యత

దీని ఫలాన్ని మతసంబంధమైన క్రతువులలో వాడతారు. హిందూ సంప్రదాయంలో ఇది ఒక పవిత్రమైన వృక్షం. మూడు దశాలతో ఉండే దీని ఆకును శివుడు తన కుడిచేతిలో ధరించే త్రిశూలంగా భావిస్తారు. రైలు రవాణా భారీ స్టాయిలో అందుబాటులోకి రావడానికి పూర్వం కొబ్బరికాయలకు బదులు దీని ఫలాలను వాడేవారు. వెలుపల తెల్లని ఎముక వంటి పెంకును, మెత్తని లోపలి భాగాన్ని కలిగి ఉండే దీని ఫలం మానవ కపాలాన్ని పోలి ఉంటుందంటారు. చాలా మంది హిందువులు తమ తోటలలో బిల్వవృక్షాన్ని కలిగి ఉంటారు.

నేపాల్‌లో ఆచరించే సాంప్రదాయ 'నేవారి' సంస్కృతిలో 'బేల్ బహ' పేరిట ఆడపిల్లల సంతాన సాఫల్యత క్రతువులో బిల్వవృక్షం ఒక భాగంగా ఉంటుంది. ఆడపిల్లను బిల్వఫలాలానికిచ్చి వివాహం జరుపుతారు. ఆ ఫలం భద్రంగా ఉండి, పగలంతా కాలం ఆ ఆడపిల్ల భర్త మరణించినా ఆ అమ్మాయి వైధవ్యం పొందనట్లే భావిస్తారు. నేవారి సమాజంలో వైధవ్యం పొందిన ఆడపిల్లలకు కలిగే సామాజిక అవహేళన నుండి భద్రత కల్పించేందుకు చేసిన ఏర్పాటుగ దీనిని భావిస్తారు.

ఔషధ ప్రయోజనాలు

బిల్వవృక్షంలో ఉండే సుగంధతైలం ఇరవై ఒక్క రకాల సూక్ష్మజీవులు (బాక్టీరియా)కు వ్యతిరేకమైన ప్రభావాన్ని కలిగి ఉన్నట్లు పరిశోధనలలో కనుగొన్నారు. మలబద్ధకం వంటి జీర్ణాశయ సంబంధమైన రుగ్మతలలో సాఫీగా విరేచనమయ్యేందుకు ఈ ఔషధాన్ని సూచిస్తారు. అపరివక్షమైన బిల్వఫలం గియార్డియా, రోటావైరస్‌లను ప్రతిభావంతంగా ఎదుర్కొంటుందని పరిశోధనలు

సూచిస్తున్నాయి. పక్షం కాని బిల్వఫలం సూక్ష్మజీవనాశకంగా పనిచేయనప్పుడీకీ, సూక్ష్మజీవులు జీర్ణకోశపు గోడలకు అతుక్కోవడాన్ని, జీర్ణవాహికలో ప్రవేశించడాన్ని నిరోధించినట్లు కనుగొన్నారు.

(శ్రీపత్రము : మారేడు చెట్టుకు సంస్కృతమున బిల్వవృక్షమని, శ్రీవృక్షమని పేర్లు. బిల్వ పత్రములతో శివపూజ చేసి సాధించరానిది లేదని బిల్వస్తోత్రము చెప్పుచున్నది. శివున కత్యంత ప్రీతి ప్రదాయకమైనదీ పూజ. శివాలయములలో పర్వదినములందు బిల్వార్చనము శివమంత్రములతో చేసిన సర్వపాపహరమనియు, అఖండపుణ్యప్రదమనియు శైవ గ్రంథములు అభివర్ణించినవి. బిల్వము అమృతోద్భవము. మూడు దళములు గలది. అచ్చిద్రమైనవి, కోమలమైనవి పూజకు శ్రేష్ఠములు.

తంత్రగ్రంథములలో శివునేకాక మరికొందరు దేవతలను కూడ ఈ పత్రములతో అర్చించు పద్ధతులు చెప్పబడినవి. లక్ష్మీపూజ, స్వప్నేశ్వరీ పూజ వీనితో చేయుట కలదు. బిల్వపత్రములతో హోమము చేసిన, దేవతలు తొందరగా పలుకుదురని మంత్రసాధకుల విశ్వాసము. బిల్వపత్రములతో హోమము చేసిన సంపదలు వృద్ధి చెందునని మంత్రమహోదధి చెప్పినది. బిల్వవృక్షము క్రింది కూర్చుండి జపించిన సిద్ధించు కొన్ని సాధనలను గూర్చి మేరుతంత్రము విశదీకరించినది. దేవతలు ఋషులు మహాదేవుని బిల్వదళములతో పూజించి కామ్యసిద్ధి బడసిరని పురాణము లనేకవిధముల వర్ణించినవి. కవిసార్వభౌముడైన శ్రీనాథుడు - వ్యాసుడు శివపూజను బిల్వదళములతో చేసినట్లు ఎంత అందముగా వర్ణించినాడో చూడుడు.

ఉ॥ వేదవిభాగముం బరిధవించిన పుణ్యుడు వేద్యబూచ్చె బి
ల్వీదళ పూజనంబు గడులెస్సగ గూరిమి శిష్యపంక్తితో
నాదిమభిల్లు నిత్యకరుణామృత పూరము జల్లు పుండరీ
కోదరభల్లు గృత్త కరి యూధపు మల్లుని గొండయల్లునిన్ ॥)

- ప్రసాదరాయ కులపతి

శ్రీఫలము - శ్రీవృక్షము :

(త్రిదళం, త్రిగుణాకారం త్రిణేత్రం చ త్రాయుధమ్ ।

త్రిజన్మపాపసంహారం ఏకబిల్వం శివార్చణమ్ ॥

- బిల్వాష్టోత్తర శతనామ స్తోత్రము

మారేడు ఫలాన్ని ఒక వామహస్తమున ధరించిన పరశమ్మువును వర్ణించే ఈ శ్లోక విశిష్టతను చూడండి.

కల్పాంతానంతసూర్యద్యుతిమతివికటానేకదండ్రం షడాస్యం

వహ్నింధ్వర్కాంబుకాష్ఠాదశయతమభీతః ప్రజ్వలంతమృత్యుయాతైః ।

శూలాసీమాగ్ర శక్త్యంకుశ వరస్యశిరః శ్రీఫలేష్వానవారి

ప్రోతత్పాశాభయాంకైర్నిజభుజపరిమైస్త్వాం గురుం శమ్భుమీదే ॥

ఈ శ్లోకము 'దూర్వాసోముని ప్రణీతంబైన, తాంత్రికాద్వైతశైవసిద్ధాంత ఛాయలున్న 'శ్రీ పరశమ్ముమహిమ్నః స్తోత్రమ్' లోనిది.

శివుడు పంచముఖుడనియే ప్రసిద్ధము, కాని మహాన్యాసమున 'పాతాళ పష్టమ్ముఖమ్' అని ఆఱు ముఖములు చెప్పబడినవి. ఇచట శమ్భుడు షణ్ముఖుడని చెప్పుట, శమ్భువుయొక్క పాపకత్వమును వ్యక్తీకరించుట జరిగినది. పంచముఖము లున్నప్పుడు పూర్వపశ్చిమ దక్షిణోత్తరార్ధాభిముఖములైన ముఖములకు, అధోదిశాభిముఖమైన ముఖమును చేర్చినచో శివుని కాఱు ముఖములనుట సరిగానే యుండును. పరశమ్భువునకు ఇచ్చట పన్నెండు చేతులు, పన్నెడు ఆయుధములు చెప్పబడినవి. శూలము, కత్తి, బాణము, ఉగ్రశక్తి, అంకుశము, వర చిహ్నము దక్షిణ భాగమున నున్న హస్తములందు - పుష్ట, ధనువు, చక్రము, పాశము, మారేడు కాయ, అభయ చిహ్నము వామభాగమున నున్న హస్తములందున్నవి.

గృహముల ఆవరణలో పంచ బిల్వముగా పేరు పొందిన తులసి - బిల్వము, నిర్గుండి (వావిల) - జంబీరము - ఆమలకము మొక్కలు నాటండి, పెంచండి. ఈ వృక్షదళాలతో శివపూజ చేయండి. ఆరోగ్యాన్ని సౌభాగ్యాన్ని పొందండి. శివునితో కూడి ఆనందించండి.) - రామోరా ✦

GANESHA MUDRA for *Shoulder pain*

PRACTICE TIME:
15-45 MINS

ALSO FOR :

- STIMULATES DIGESTION METABOLISM
- GIVES MORE RELAXATION.

Daily Mudras

॥ श्रीसदाशिवेन्द्रस्तवः ॥

परतत्त्वलीनमनसे
 प्रणमद्भवबन्धमोचनायाशु ।
 प्रकटितपरतत्त्वाय
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥१॥
 परमशिवेन्द्रकराम्बुज-
 सम्भूताय प्रणम्रवरदाय ।
 पदधूतपंकजाय
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥२॥
 विजननदीकुञ्जगृहे
 मञ्जुलपुलिनैकमञ्जुतरतल्पे ।
 शयनं कुर्वाणाय
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥३॥
 कामाहिदविजपतये
 शमदममुखदिव्यरत्नवारिधये
 शमनाय मोहविततेः
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥४॥
 नमदात्मबोधदाया-
 रमते परमात्मतत्त्वसौधाग्रे ।
 समबुद्ध्ययेऽश्महेम्नोः
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥५॥
 गिलिताविद्याहाला-
 हलहतपुर्यष्टकाय बोधेन ।
 मोहान्धकाररवये
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥६॥
 शममुखषट्कमुमुक्षा-
 विवेकवैराग्यदाननिरताय ।
 तरसा नतजनततये
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥७॥
 सिद्धान्तकल्पवल्ली-
 मुखकृतीकर्त्रे कपालिभक्तिकृते ।

करतलमुक्तिफलाय
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥८॥
 तृणपङ्कलिप्लवपुषे
 तृणतोऽप्यधरं जगद्विलोकयुते ।
 वनमध्यविहरणाय
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥९॥
 निग्रहीतहृदयहरये
 प्रगृहीतात्मस्वरूपरत्नाय ।
 प्रणताब्धिपूर्णशशिने
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥१०॥
 अज्ञानतिमिररवये
 प्रज्ञानाम्बोधिपूर्णचंद्राय ।
 प्रणताघविपिनशुचये
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥११॥
 मतिमलमोचनदक्ष-
 प्रत्यग्ब्रह्मैक्यदाननिरताय ।
 स्मृतिमात्रतुष्टमनसे
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥१२॥
 निजगुरुपरमशिवेन्द्र-
 श्लाघितविज्ञानकाष्ठाय ।
 निजतत्त्वनिश्चलहृदे
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥१३॥
 प्रविलाप्य जगदशेषं
 परिशिष्टाखण्डवस्तुनिरताय ।
 आस्यप्राप्तान्नभुजे
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥१४॥
 उपधानीकृतबाहुः
 परिरब्धविरक्तिरामो यः ।
 वसनीकृतखायास्मै
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥१५॥

सकलागमान्तसार-
 प्रकटनदक्षाय नम्रपक्षाय ।
 सच्चित्सुखरूपाय
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥१६॥
 द्राक्षाशिक्षणचतुर-
 व्याहाराय प्रभूतकरुणालय ।
 वीक्षापावितजगते
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥१७॥
 योऽनुत्पन्नविकारो
 बाहौ म्लेच्छेन छिन्नपतितेऽपि ।
 अविदितममतायास्मै
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥१८॥
 न्यपतन्सुमानि मूर्धनि
 येनोच्चरितेषु नामसूग्रस्य ।
 तस्मै सिद्धवराय
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥१९॥
 यः पापिनोऽपि लोको-
 स्तरसा पुण्यनिष्ठाग्रान् ।
 करुणाम्बुराशयेऽस्मै
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥२०॥
 सिद्धेश्वराय बुद्धेः
 शुद्धिप्रदपादपद्मनमनाय ।
 बद्धौघमोचकाय
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥२१॥
 हृदयाय लोकविततेः
 पद्यावलिदाय जन्ममूकेभ्यः ।
 प्रणतेभ्यः पदयुगले
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥२२॥
 जिह्वोपरस्थरतान-
 प्याहवोच्चारणे जातु नैजस्य ।
 कुर्वाणाय विरक्तान्
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥२३॥

कमनीयकामानाकर्त्रे
 शमनीयभयापहारचतुराय ।
 तपनीयसदृशवपुषे
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥२४॥
 तारकविद्यादात्रे
 तारापतिगर्ववारकास्याय ।
 तारजपप्रवणाय
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥२५॥
 मूकोऽपि यत्कृपा
 चेल्लोकोत्तरकीर्तिराशु जायेत ।
 अद्भुतचरितायास्मै
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥२६॥
 दुर्जनदूरायतरां
 सज्जनसुलभाय पात्रहस्ताय ।
 तरुतलनिकेतनाय
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥२७॥
 भवसिन्धुतारयित्रे
 भवभक्ताय प्रणम्रवश्याय ।
 भवबन्धविरहिताय
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥२८॥
 त्रिविधस्यापि त्यागं
 वपुषःकर्तुं स्थलत्रये य इव ।
 अकरोत्समाधिमस्मै
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥२९॥
 कामिनपि जितहृदयं
 क्रूरं शान्तं जडं सुधियम् ।
 कुरुते यत्करुणास्मै
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥३०॥
 वेदस्मृतिस्थविद्व-
 ल्लक्षणलक्ष्येषु सन्दिहानानाम् ।
 निश्चयकृते विहर्त्रे
 प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥३१॥

बालारुणनिभवपुषे
लीलानिर्धूतकामगर्वाय ।
लोलाय चिति परस्यां
प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥३२॥

शरणीकृताय सुगुणै-
श्चरणीकृतरक्तपंकजाय ।
धरणीदृक्क्षमाय
प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥३३॥

प्रणताय यतिवरेण्यैर्-
गणनाथेनाप्यहार्यविघ्नहृते ।
गुणदासीकृतजगते
प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥३४॥

सदात्मनि विलीनहृत्सकलवेदशास्त्रार्थवित्
सरित्तटविहारकृत्सकललोकहृत्तापहृत् ।
सदाशिवपदाम्बुजप्रणतलोकलभ्ये प्रभो
सदाशिवयतेद् सदा मयि कृपामपारां कुरु ॥३८॥

पुरा यवनकर्तनस्त्रवदमन्दरक्तोऽपि यः
पुनः पदसरोरुहप्रणतमेनमेनोनिधिम् ।
कृपापरवशः पदं पतनवर्जितं प्रापयत्
सदाशिवयतीद् स मय्यनवधिं कृपां सिञ्चतु ॥३९॥

हृषीकहृतचेतसि प्रहृतदेहके रोगकै-
रनेकवृजिनालये शमदमादिगन्धोज्झते ।
तवांग्निपतिते यतौ यतिपते महायोगिराट्
सदाशिव कृपां मयि प्रकुरु हेतुशून्यां द्रुतम् ॥४०॥

न चाहमतिचातुरीरचितशब्दसङ्घैः स्तुतिं
विधातुमपि च क्षमो न च जपादिकेऽप्यस्ति मे ।
बलं बलवतां वर प्रकुरु हेतुशून्यां विभो
सदाशिव कृपां मयि प्रवर योगिनां सत्त्वरम् ॥४१॥

शब्दार्थविज्ञानयुता हि लोके
वसन्ति लोका बहवः प्रकामम् ।
निष्ठायुता न श्रुतदृष्टपूर्वा
विना भवन्तं यतिराज नूनम् ॥४२॥

सहमानाय सहस्राण्य-
पराधान् प्रणम्रजनरचितान् ।
सहस्रैव मोक्षदात्रे
प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥३५॥

धृतदेहाय नतावलि-
तूर्णप्रज्ञाप्रदानवाञ्छतः ।
श्रीदक्षिणवक्त्राय
प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥३६॥

तापत्रयार्तहृदय-
स्तापत्रयहारदक्षनमनमहम् ।
गुरुवरबोधितमहिमा
प्रणतिं कुर्मः सदाशिवेन्द्राय ॥३७॥

स्तोकार्चनप्रीतहृदम्बुजाय
पाकाब्जचूडापररूपधर्त्रे ।
शोकापहर्त्रे तरसा नतानां
पाकाय पुण्यस्य नमो यतीशे ॥४३॥

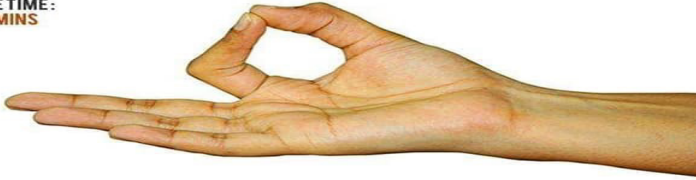
नाहं हृषीकाणि विजेतुमीशो
नाहं सपर्याभजनादि कर्तुम् ।
निसर्गया त्वं दययैव पाहि
सदाशिवेमं करुणापयोधे ॥४४॥

कृतयानया नतावलि-
कोटिगतेनातिमन्दबोधेन ।
मुदमेहि नित्यतृप्त-
प्रवर स्तुत्या सदाशिवाश्वाशु ॥४५॥

॥ इति शृङ्गगिरिजगद्गुरु श्रीश्री
सच्चिदानन्दशिवाभिनवनृसिंहभारतीमहास्वामिभिः विरचितः श्रीसदाशिवेन्द्रस्तवः ॥

GYAN MUDRA to REDUCE *Stress*

PRACTICE TIME:
15-45MINS

ALSO FOR :

- IMPROVES CONCENTRATION.
- REDUCE DEPRESSION LEVEL.
- HELPS FOR BETTER SLEEP.

।यामुनाष्टकम्।

मुरारिकायकालिमाललामवारिधारिणी
 तृणीकृतविविष्टपा त्रिलोकशोकहारिणी ।
 मनोनुकूलकूलकुअपुअधूतदुर्मदा
 धुनोतु मनोमलं कलिन्दनन्दिनी सदा ॥१॥
 मलापहारिवारिपूरभूरिमण्डितामृता
 भृशं प्रपातकप्रभअनातिपण्डितानिशम् ।
 सुनन्दनन्दनांगसंगरागरञ्जिता हिता
 धुनोतु मनोनलं कलिन्दनन्दिनी सदा ॥२॥
 लसत्तरंगसंगधूतभूत - जात पातका
 नवीनमाधुरी धुरीण भक्तजातचातका ।
 तटान्तवासदासहंससंवृताऽह्नि कामदा
 धुनोतु मनोमलं कलिन्दनन्दिनी सदा ॥३॥
 विहाररासखेदभेदधीरधीरमारुता
 गता गिरामगोचरे यदीयनीरचारुता ।
 प्रवाह साहचर्यपूतमेदिनीनदीनदा
 धुनोतु मनोमलं कलिन्दनन्दिनी सदा ॥४॥
 तरंगसंगसैकतान्तराञ्जिता सदाऽसिता
 शरन्निशाकरांशुमञ्जुमअरीसभाजिता ।
 भवार्चनाप्रचारणाम्बुनाऽधुना विशारदा
 धुनोतु मनोमलं कलिन्दनन्दिनी सदा ॥५॥
 जलान्तकेलिकारिचारुराधिकांगरागिणी
 स्वभर्तुरन्यदुर्लभांगतां गतांशभागिनी ।
 स्वदत्तसुत्पसत्पसिन्धुभेदनातिकोविदा
 धुनोतु मनोमलं कलिन्दनन्दिनी सदा ॥६॥
 जलच्युताच्युतांगरागलम्पटालिशालिनी
 विलोतराधिककचान्तचम्पकालिमालिनी ।
 सदावगाहनावतीर्णभर्तृभृत्यनारदा
 धुनोतु मनोमलं कलिन्दनन्दिनी सदा ॥७॥
 सदैव नन्दनन्दकेलिशालिकुअमञ्जुला
 तटोत्पफुल्लमल्लिकाकदम्बरेणुसूज्वला ।
 जलावगाहिनां नृणां भवाब्धिसिन्धुपारदा
 धुनोतु मनोमलं कलिन्दनन्दिनी सदा ॥८॥

శ్రీరాధాకృష్ణసహస్రనామస్తోత్రమ్

సనత్కుమార ఉవాచ -

శ్లో॥ కిం త్వం నారద జానాసి పూర్వజన్మని యత్త్వయా ।
ప్రాప్తం భగవతః సాక్షాచ్ఛాలినో యుగలాత్మకమ్ ॥ 1

శ్లో॥ కృష్ణమంద్రహస్యం చ స్మర విస్మృతిమాగతమ్ ।
సూత ఉవాచ -

ఇత్యుక్తో నారదో విప్రాః! కుమారేణ తు ధీమతా ॥ 2

శ్లో॥ ధ్యానే వివేదాశు చిరం చరితం పూర్వజన్మనః ।
తతశ్చిరం ధ్యానపరో నారదో భగవత్ప్రియః ॥ 3

శ్లో॥ జ్ఞాత్వా సర్వం సుపృథ్వాంతం సుప్రసన్నాననో2బ్రవీత్ ।
భగవన్సర్వవృత్తాంతః పూర్వకల్పసముద్భవః ॥ 4

శ్లో॥ మమ స్మృతిమనుప్రాప్తో వినా యుగలలమ్భనమ్ ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య నారదస్య మహాత్మనః ॥ 5

శ్లో॥ సనత్కుమారో భగవాన్ వ్యాజహార యథాతథమ్ ।
సనత్కుమార ఉవాచ -

శృణు విప్ర ప్రవక్ష్యామి యస్మిజ్జన్మని శూలినః ॥ 6

శ్లో॥ ప్రాప్తం కృష్ణరహస్యం వై సావధానో భవాధునా ।
అస్మాత్సారస్వతాత్మల్పాత్పూర్వస్మిన్పశ్యవింశతే ॥ 7

శ్లో॥ కల్పే త్వం కాశ్యపో జాతో నారదో నామ నామతః ।
తత్రైకదా త్వం కైలాసం ప్రాప్తః కృష్ణస్య యోగినః ॥ 8

శ్లో॥ సప్రృష్టం పరమం తత్త్వం శివం కైలాసవాసినమ్ ।
త్వయా పృష్టో మహాదేవో రహస్యం స్వప్రకాశితమ్ ॥ 9

శ్లో॥ కథయా మాస తత్త్వేన నిత్యలీలానుగం హరేః ।
తతస్తదన్తే తు పునస్త్యయా విజ్ఞాపితో హరః ॥ 10

శ్లో॥ నిత్యాం లీలాం హరేర్ద్రష్టుం తతః ప్రాహ సదాశివః ।
గోపీజనపదస్యాన్తే వల్లభేతి పదం తతః ॥ 11

శ్లో॥ చరణాచ్ఛరణం పశ్చాత్త్రపద్యే ఇతి వై మనుః ।
మన్తస్యాస్య ఋషిః ప్రోక్తో సురభిశ్చన్త ఏవ చ ॥ 12

శ్లో॥ గాయత్రీ దేవతా చాస్య వల్లవీవల్లభో విభుః ।
ప్రపన్నో2స్మీతి తద్భక్తౌ వినియోగ ఉదాహృతః ॥ 13

శ్లో॥ నాస్య సిద్ధాదికం విప్ర శోధనం న్యాసకల్పనమ్ ।
కేవలం చిన్తనం సద్యో నిత్యలీలాప్రకాశకమ్ ॥ 14

- శ్లో॥ ఆభ్యస్తరస్య ధర్మస్య సాధనం వచ్చి సామ్రుతమ్ ॥ 15
- శ్లో॥ సజ్జుహ్య మన్తం గురుభక్తియుక్తో
విచిన్త్య సర్వం మనసా తదీహితమ్ ।
కృపాం తదీయాం నిజధర్మసంస్థో
విభావయన్నాత్మని తోషయేద్గురుమ్ ॥ 16
- శ్లో॥ సతాం శిక్షేత వై ధర్మాస్త్రపన్నానాం భయాపహాన్ ।
ఐహికాముష్మికీచిన్తావిధురాన్ సిద్ధిదాయకాన్ ॥ 17
- శ్లో॥ స్వేష్టదేవధియా నిత్యం తోషయేద్వైష్ణవాంస్తథా ।
భర్తృనాదికమేతేషాం స కదాచిద్విచిన్తయేత్ ॥ 18
- శ్లో॥ పూర్వకర్మవశాద్భవ్యమైహికం భోగ్యమేవ చ ।
ఆయుష్యకం తథా కృష్ణః స్వయమేవ కరిష్యతి ॥ 19
- శ్లో॥ శ్రీకృష్ణం నిత్యలీలాస్థం చిన్తయేత్స్వధియానిశమ్ ।
శ్రీమదర్చావతారేణ కృష్ణం పరిచరేత్సదా ॥ 20
- శ్లో॥ అనన్యచిన్తనీయో2సౌ ప్రపన్నైః శరణార్థిభిః ।
స్థేయం చ దేహగేహాదాపదాసీనతయా బుద్ధైః ॥ 21
- శ్లో॥ గురోరవజ్ఞాం సాధూనాం నిన్దాం భేదం హరే హరా ।
వేదనిన్దాం హరేర్నామబలాత్పాపసమీహనమ్ ॥ 22
- శ్లో॥ అర్థవాదం హరేర్నామ్ని పాషణ్డం నామసర్జితమ్ ।
అలసే నాస్తికే చైవ హరినామాపదేశనమ్ ॥ 23
- శ్లో॥ నామవిస్మరణం చాపి నామ్మృనాదరమేవ చ ।
సన్తృజేద్ దూరతో వత్స! దోషానేతాన్సుదారుణాన్ ॥ 24
- శ్లో॥ ప్రపన్నో2స్మీతి సతతం చిన్తయేద్ధుర్గతం హరిమ్ ।
స ఏవ పాలనం నిత్యం కరిష్యతి మమేతి చ ॥ 25
- శ్లో॥ తవాస్మి రాధికానాథ! కర్మణా మనసా గిరా ।
కృష్ణకాన్తేతి చైవాస్మి యువామేవ గతిర్మమ ॥ 26
- శ్లో॥ దాసాః సఖాయః పితరః ప్రేయస్యశ్చ హరేరిహ ।
సర్వే నిత్యా మునిశ్రేష్ఠ! చిన్తనీయా మహాత్మభిః ॥ 27
- శ్లో॥ గమనాగమనే నిత్యం కరోతి వసగోష్ఠయోః ।
గోచారణం వయస్యైశ్చ వినాసురవిఘాతనమ్ ॥ 28
- శ్లో॥ సఖాయో ద్వాదశాఖ్యాతా హరేః శ్రీదామపూర్వకాః ।
రాధికాయాః సుశీలాద్వాః సఖ్యో ద్వాత్రింశదీరితాః ॥ 29
- శ్లో॥ ఆత్మానం చిన్తయేద్వత్స తాసాం మధ్యే మనోరమామ్ ।

- రూపయౌవనసమృన్నాం కిశోరీం చ స్వల్పృతామ్ ॥ 30
- శ్లో॥ నానాశిల్పకలాభిజ్ఞాం కృష్ణభోగానురూపిణీమ్ ।
తత్సేవనసుఖాహ్లాదభావేనాతిసునిర్వృతామ్ ॥ 31
- శ్లో॥ బ్రాహ్మం ముహూర్తమారభ్య యావదర్థనిశా భవేత్ ।
తావత్పరిచరేత్తై తు యథాకాలానుసేవయా ॥ 32
- శ్లో॥ సహస్రం చ తయోర్నామ్నాం పరేన్నిత్యం సమాహితః ।
ఏతత్సాధనముద్దిష్టం ప్రపన్నానాం మునీశ్వర! ॥ 33
- శ్లో॥ నాఖ్యేయం కస్యచిత్తుభ్యం మయా తత్త్వం ప్రకాశితమ్ ।
సనత్కుమార ఉవాచ -
తతస్త్వం నారద పునః పృష్టవాన్వై సదాశివమ్ ॥ 34
- శ్లో॥ నామ్నాం సహస్రం తచ్చాపి ప్రోక్తవాంస్తచ్చృణుష్వ మే ।
ధ్యాత్వా వృన్దావనే రమ్యే యమునాతీరస్థతమ్ ॥ 35
- శ్లో॥ కల్పవృక్షం సమాశ్రిత్య తిష్ఠంతం రాధికాయుతమ్ ।
పరేన్నామసహస్రం తు యుగలాభ్యం మహామునే ॥ 36
- శ్లో॥ దేవకీనన్దనః శౌరిర్యాసుదేవో బలానుజః ।
గదాగ్రజః కంసమోహః కంససేవకమోహనః ॥ 37
- శ్లో॥ భిన్నార్గలో భిన్నలోహః పితృబాహ్యః పితృస్తుతః ।
మాతృస్తుతః శివధ్యేయో యమునాజలభేదనః ॥ 38
- శ్లో॥ ప్రజవాసీ ప్రజానన్దీ నన్దబాలో దయానిధిః ।
లీలాబాలః పద్మనేత్రో గోకులోత్పవ ఈశ్వరః ॥ 39
- శ్లో॥ గోపికానన్దనః కృష్ణో గోపానన్దః సతాం గతిః ।
బకప్రాణహరో విష్ణుర్బకముక్తిప్రదో హరిః ॥ 40
- శ్లో॥ బలదోలాశయశయః శ్యామలః సర్వసున్దరః ।
పద్మనాభో హృషీకేశః క్రీడామనుజబాలకః ॥ 41
- శ్లో॥ లీలావిధ్వస్తశకటో వేదమన్త్రాభిషేచితః ।
యశోదానన్దనః కాన్తో మునికోటినిషేవితః ॥ 42
- శ్లో॥ నిత్యం మధువనావాసీ వైకణ్ఠః సమ్భవః క్రతుః ।
రమాపతిర్యదుపతిర్మురారిర్యదుసూదనః ॥ 43
- శ్లో॥ మాధవో మానహారీ చ శ్రీపతిర్భూధరః ప్రభుః ।
బృహద్వనమహాలీలో నన్దసూనుర్మహాసనః ॥ 44
- శ్లో॥ తృణావర్తప్రాణహారీ యశోదావిస్మయప్రదః ।
త్రైలోక్యవక్త్రః పద్మాక్షః పద్మహస్తః ప్రియజ్ఞరః ॥ 45

- శ్లో॥ బ్రహ్మణ్యో ధర్మగోష్ఠా చ భూపతిః శ్రీధరః స్వరాట్ ।
అజాధ్యక్షః శివాధ్యక్షో ధర్మాధ్యక్షో మహేశ్వరః ॥ 46
- శ్లో॥ వేదాన్తవేద్యో బ్రహ్మస్యః ప్రజాపతిరమోఘద్యక్ ।
గోపీకరావలమ్బీ చ గోవబాలకసుప్రియః ॥ 47
- శ్లో॥ బాలాసుయాయీ బలవాన్ శ్రీదామప్రియ అత్మవాన్ ।
గోపీగృహాఞ్జరతిర్భద్రః సుశ్లోకమంజులః ॥ 48
- శ్లో॥ నవనీతహరో బాలో నవనీతప్రియాశనః ।
బాలవృన్దీ మర్మవృన్దీ చకితాక్షః పలాయితః ॥ 49
- శ్లో॥ యశోదాతద్భితః కమ్పీ మాయారుదితశోభనః ।
దామోదరో2ప్రమేయాత్మా దయాబుర్భక్షవత్సలః ॥ 50
- శ్లో॥ సుబద్ధోలాఖలే నమ్రుశిరా గోపీకదర్ధితః ।
వృక్షభణ్ణీ శోకభణ్ణీ ధనదాతృజమోక్షణః ॥ 51
- శ్లో॥ దేవర్షిపచనశ్లాఘీ భక్తవాత్సల్యసాగరః ।
ప్రజకోలాహలకరో ప్రజానందవివర్ధనః ॥ 52
- శ్లో॥ గోపాత్మా ప్రేరకః సాక్షీ వృన్దావననివాసకృత్ ।
వత్సపాలో వత్సపతిర్గోపదారకమంజునః ॥ 53
- శ్లో॥ బాలక్రీడో బాలరతిర్బాలకః కనకాంజలీ ।
పీతామ్బురో హేమమాలీ మణిముక్తావిభూషణః ॥ 54
- శ్లో॥ కిష్కిణీకటకీ సూత్రీ సూపురీ ముద్రికాన్వితః ।
వత్సాసురపతిర్ద్వంసీ బకాసురవినాశనః ॥ 55
- శ్లో॥ అఘాసురవినాశీ చ వినిద్రికృతబాలకః ।
ఆద్య ఆత్మప్రదః సణ్ణీ యమునాతీరభోజనః ॥ 56
- శ్లో॥ గోపాలమణ్డలీమధ్యః సర్వగోపాలభూషణః ।
కృతహస్తతలగ్రాసో వృజ్ఞానాశ్రితశాఖీకః ॥ 57
- శ్లో॥ కృతబాహుశృంగయష్టిర్గుఞ్జాలబ్జృతకణ్డకః ।
మయూరపిఞ్చముకుటో వనమాలావిభూషితః ॥ 58
- శ్లో॥ గైరికాచిత్రితవపుర్నవమేఘవపుః స్మరః ।
కోటికన్దర్పలావణ్యో లసన్మకరకుంజులః ॥ 59
- శ్లో॥ ఆజాసుబాహుర్భగవాన్నిద్రారహితలోచనః ।
కోటిసాగరగామ్భీర్యః కాలకాలః సదాశివః ॥ 60
- శ్లో॥ విరఞ్చిమోహనవపుర్గోపవత్సవపుర్ధరః ।
బ్రహ్మణ్డకోటిజనకో బ్రహ్మమోహవినాశకః ॥ 61

- శ్లో॥ బ్రహ్మ బ్రహ్మాదితః స్వామీ శక్రదర్పాదినాశనః ।
గిరిపూజోపదేష్టా చ ధృతగోవర్ధనాచలః ॥ 62
- శ్లో॥ పురస్కరేడితః పూజ్యః కామధేనుప్రపూజితః ।
సర్వతీర్థాభిషిక్తశ్చ గోవిన్దో గోపరక్షకః ॥ 63
- శ్లో॥ కాలియార్ధికరః క్రూరో నాగపత్నీడితో విరాట్ ।
ధేనుకారిః ఫలమ్బూరిర్వృషాసురవిమర్దనః ॥ 64
- శ్లో॥ మాయాసురాత్మజధ్వంసీ కేశికణ్ఠవిదారకః ।
గోపగోప్తా ధేనుగోప్తా దావాగ్నిపరిశోషకః ॥ 65
- శ్లో॥ గోపకన్యావస్త్రహారీ గోపకన్యావరప్రదః ।
యజ్ఞపత్న్యన్నభోజీ చ మునిమానాపహరకః ॥ 66
- శ్లో॥ జలేశమానమథనో నస్తగోపాలజీవనః ।
గన్ధర్వశాపమోక్షా చ శఙ్ఖచూడశిరోహరః ॥ 67
- శ్లో॥ వంశీ వటీ వేణువాదీ గోపీచిన్తాపహరకః ।
సర్వగోప్తా సమాహ్వనః సర్వగోపీమనోరథః ॥ 68
- శ్లో॥ వ్యుజ్జధర్మప్రవక్తా చ గోపీమణ్డలమోహనః ।
రాసక్రీడారసాస్వాదీ రసికో రాధికాధపః ॥ 69
- శ్లో॥ కిశోరీప్రాణనాథశ్చ వృషభానుసుతాప్రియః ।
సర్వగోపీజనానన్దీ గోపీజనవిమోహనః ॥ 70
- శ్లో॥ గోపికాగీతచరితో గోపీనర్తనలాలసః ।
గోపీస్మన్ధాశ్రితకరో గోపికాచుమ్బునప్రియః ॥ 71
- శ్లో॥ గోపికామార్జితముఖో గోపీవృజనవీజితః ।
గోపికాకేశసంస్కారీ గోపికాపుష్పసంస్తరః ॥ 72
- శ్లో॥ గోపికాహృదయాలమ్బీ గోపీవహనతత్పరః ।
గోపికామదహరీ చ గోపికాపరమార్జితః ॥ 73
- శ్లో॥ గోపికాకృతసంసీలో గోపికాసంస్మృతప్రియః ।
గోపికావన్దితపదో గోపికావశవర్తనః ॥ 74
- శ్లో॥ రాధాపరాజితః శ్రీమాన్నికుత్జోసువిహారవాన్ ।
కుంజప్రియః కుంజవాసీ వృన్దావనవికాసనః ॥ 75
- శ్లో॥ యమునాజలసిక్తాజ్ఞో యమునాసౌఖ్యదాయకః ।
శశిసంస్తమ్భునః శూరః కామీ కామవిమోహనః ॥ 76
- శ్లో॥ కామార్ద్యః కామనాథశ్చ కామమానసభేదనః ।
కామదః కామరూపశ్చ కామినీ కామసంక్సయః ॥ 77

- శ్లో॥ నిత్యక్రీడో మహాలీలః సర్వః సర్వగతస్తథా ।
పరమాత్మా పరాధీశః సర్వకారణకారణః (మే) ॥ 78
- శ్లో॥ గృహీతనారదవచా హ్యక్రూరపరిచిన్వితః ।
అక్రూరవన్దితపదో గోపికాతోషకారకః ॥ 79
- శ్లో॥ అక్రూరవాక్యసజ్ఞాహీ మథురావాసకారణః (మే) ।
అక్రూరతాపశమనో రజకాయుఃప్రణాశనః ॥ 80
- శ్లో॥ మథురానన్దదాయీ చ కంసవస్త్రవిలుణ్ణనః ।
కంసవస్త్రపరీధానో గోపవస్త్రప్రదాయకః ॥ 81
- శ్లో॥ సుదామగృహగామీ చ సుదామపరిపూజితః ।
తన్తువాయకసమ్ప్రీతః కుబ్జాచన్దనలేపనః ॥ 82
- శ్లో॥ కుబ్జరూపప్రదో విజ్ఞో ముకున్దో విష్ణురశ్రవాః ।
సర్వజ్ఞో మథురాలోకీ సర్వలోకాభినన్దనః ॥ 83
- శ్లో॥ కృపాకటాక్షదర్శి చ దైత్యారిర్యేవపాలకః ।
సర్వదుఃఖప్రశమనో ధనుర్భణ్ణీ మహోత్సవః ॥ 84
- శ్లో॥ కువలయాపీడహన్తా దన్తస్సన్దబలాగ్రణీః ।
కల్పరూపధరో ధీరో దివ్యవన్త్రాసులేపనః ॥ 85
- శ్లో॥ మల్లరూపో మహాకాలః కామరూపీ బలాన్వితః ।
కంసత్రాసకరో భీమో ముష్టికాన్తశ్చ కంసహో ॥ 86
- శ్లో॥ చాణూరఘ్నో భయహరః శలారిస్తోశలాన్తకః ।
వైకుణ్ఠవాసీ కంసారిః సర్వదుష్టనిషాదనః ॥ 87
- శ్లో॥ దేవదున్దుభినిర్దోషీ పితృశోకనివారణః ।
యాదవేష్టః సతాంనాథో యాదవారిప్రమర్దనః ॥ 88
- శ్లో॥ శౌరిశోకవిनाశీ చ దేవకీతాపనాశనః ।
ఉగ్రసేనపరిత్రాతా ఉగ్రసేనాభిపూజితః ॥ 89
- శ్లో॥ ఉగ్రసేనాభిషేకీ చ ఉగ్రసేనదయాపరః ।
సర్వసాత్త్వతసాక్షీ చ యదూనామభినన్దనః ॥ 90
- శ్లో॥ సర్వమాధురసంసేవ్యః కరుణో భక్తబాన్ధవః ।
సర్వగోపాలధనదో గోపీగోపాలలాలసః ॥ 91
- శ్లో॥ శౌరిదత్తోపవీతీ చ ఉగ్రసేనదయాకరః ।
గురుభక్తో బ్రహ్మచారి నిగమాధ్యయనే రతః ॥ 92
- శ్లో॥ సజ్యర్షణసహాధ్యాయీ సుదామసుహృదేవ చ ।
విద్యానిధిః కలాకోశో మృతపుత్రప్రదస్తథా ॥ 93

- శ్లో॥ చక్రీ పాఞ్చజనీ చైవ సర్వనారకిమోచనః ।
యమూర్చితః పరో దేవో నామోచ్చరవశోఽచ్యుతః ॥ 94
- శ్లో॥ కుబ్జావలసీ సుభగో దీనబస్మరనూపమః ।
అక్రూరగృహగోష్ఠా చ ప్రతిజ్ఞాపాలకః శుభః ॥ 95
- శ్లో॥ జరాసన్ధజయీ విద్వాన్ యవనాన్తో ద్విజాశ్రయః ।
ముచుకున్దప్రియకరో జరాసన్ధవలాయితః ॥ 96
- శ్లో॥ ద్వారకాజనకో గూఢో బ్రహ్మణ్యః సత్యసంజరః ।
లీలాధరః ప్రియకరో విశ్వకర్మా యశఃప్రదః ॥ 97
- శ్లో॥ రుక్మిణీప్రియసన్దేశో రుక్మశోకవివర్ధనః ।
చైద్యశోకాలయః శ్రేష్ఠో దుష్టరాజన్యనాశనః ॥ 98
- శ్లో॥ రుక్మివైరూప్యకరణో రుక్మిణీవచనే రతః ।
బలభద్రవచోగ్రాహీ ముక్తరుక్మీ జనార్దనః ॥ 99
- శ్లో॥ రుక్మిణీప్రాణనాథశ్చ సత్యభామాపతిః స్వయమ్ ।
భక్తపక్షీ భక్తివశ్యో హ్యక్రూరమణిదాయకః ॥ 100
- శ్లో॥ శతధన్వాప్రాణహరీ ఋక్షరాజసుతాప్రియః ।
సత్రాజిత్తనయాకాన్తో మిత్రవిన్దావహరకః ॥ 101
- శ్లో॥ సత్యాపతిర్దక్షిణాజిత్వాజ్యో భద్రాప్రియజ్వరః ।
నరకాసురఘాతీ చ లీలాకన్యాహరో జయీ ॥ 102
- శ్లో॥ మురారిర్మదనేశోఽపి ధరిత్రీదుఃఖనాశనః ।
వైసతేయీ స్వర్గగామీ చాదిత్య కుణ్డలప్రదః ॥ 103
- శ్లో॥ ఇన్ద్రార్చితో రమాకాన్తో పజ్జిభార్యాప్రపూజితః ।
పారిజాతాపహరీ చ శక్రమానాపహరకః ॥ 104
- శ్లో॥ ప్రద్యుమ్నజనకః సామృతాతో బహుసతో విధుః ।
గర్గాచార్యః సత్యగతిర్ధర్మాధారో ధరాధరః ॥ 105
- శ్లో॥ ద్వారకామణ్డనః శ్లోక్యః సుశ్లోకో నిగమాలయః ।
పౌండ్రకప్రాణహరీ చ కాశీరాజశిరోహరః ॥ 106
- శ్లో॥ అవైష్ణవవిప్రదాహీ సుదక్షిణభయావహః ।
జరాసన్ధవిదారీ చ ధర్మసన్దనయజ్ఞకృత్ ॥ 107
- శ్లో॥ శిశుపాలశిరశ్చేదీ దన్తపక్తవినాశనః ।
విదూరథాన్తకః శ్రీశః శ్రీదో ద్వివిదనాశనః ॥ 108
- శ్లో॥ రుక్మిణీమానహరీ చ రుక్మిణీమానవర్ధనః ।
దేవర్షిశాపహర్తా చ ద్రౌపదీవాక్యపాలకః ॥ 109

- శ్లో॥ దుర్వాసోభయహరీ చ పాశ్చాతీస్మరణాగతః ।
పార్థదూతః పార్థమన్త్రీ పార్థదుఃఖాఘనాశనః ॥ 110
- శ్లో॥ పార్థమానాపహరీ చ పార్థజీవనదాయకః ।
పాశ్చాతీవస్తదాతా చ విశ్వపాలకపాలకః ॥ 111
- శ్లో॥ శ్వేతాశ్వసారథిః సత్యః సత్యసాధ్యో భయాపహః ।
సత్యసన్ధః సత్యరతిః సత్యప్రియ ఉదారధీః ॥ 112
- శ్లో॥ మహాసేనజయీ చైవ శివసైన్యవినాశనః ।
బాణాసురభుజచ్ఛేత్తా బాణబాహువరప్రదః ॥ 113
- శ్లో॥ తార్క్షమానాపహరీ చ తార్క్షతేజోవివర్ధనః ।
రామస్వరూపధారి చ సత్యభామాముదావహః ॥ 114
- శ్లో॥ రత్నాకరజలక్రీడో ప్రజలీలాప్రదర్శకః ।
స్వప్రతిజ్ఞాపరిధ్వంసీ భీష్మాజ్ఞాపరిపాలకః ॥ 115
- శ్లో॥ వీరాయుధహరః కాలః కాలికేశో మహాబలః ।
వర్షరీకశిరోహరీ వర్షరీకశిరఃప్రదః ॥ 116
- శ్లో॥ ధర్మపుత్రజయీ శూరదుర్యోధనమదాన్తకః ।
గోపికాప్రీతినిర్బంధనిత్యక్రీడో ప్రజేశ్వరః ॥ 117
- శ్లో॥ రాధాకుంజరతిర్ధన్యః సదాన్దోలసమాశ్రితః ।
సదామధువనానన్దీ సదామృన్దావనప్రియః ॥ 118
- శ్లో॥ అశోకవనసన్తర్ధః సదాతలకసజ్జతః ।
సదాగోవర్ధనరతిః సదా గోకులవల్లభః ॥ 119
- శ్లో॥ భాణ్డీరవటసంవాసీ నిత్యం వంశీవటస్థితః ।
నన్దగ్రామకృతావాసో వృషభానుగ్రహప్రియః ॥ 120
- శ్లో॥ గృహీతకామినీరూపో నిత్యం రాసవిలాసకృత్ ।
వల్లవీజనసజ్గోష్ఠా వల్లవీజనవల్లభః ॥ 121
- శ్లో॥ దేవశర్మకృపాకర్తా కల్పపాదపసంస్థితః ।
శిలానుగన్ధనిలయః పాదచారి ఘనచ్ఛవిః ॥ 122
- శ్లో॥ అతసీకుసుమప్రఖ్యః సదా లక్ష్మీకృపాకరః ।
త్రిపురారిప్రియకరో హ్యుగ్రధన్వాపరాజితః ॥ 123
- శ్లో॥ షడ్ధురధ్వంసకర్తా చ నికుమ్భప్రాణహరకః ।
వజ్రనాభపురధ్వంసీ పౌండ్రకప్రాణహరకః ॥ 124
- శ్లో॥ బహులాశ్వప్రీతికర్తా ద్విజవర్మప్రియజ్ఞరః ।
శివసంజ్ఞాటహరీ చ వృకాసురవినాశనః ॥ 125

- శ్లో॥ భృగుసత్కారకారీ చ శివసాత్వికతాప్రదః ।
గోకర్ణపూజకః సామ్నకుప్తవిధ్వంసకారణః ॥ 126
- శ్లో॥ వేదస్తుతో వేదవేత్తా యదువంశవివర్ధనః ।
యదువంశవినాశీ చ ఉద్ధవోద్ధారకారకః ॥ 127
- (ఇతి కృష్ణనామావలిః-500 అథ రాధానామావలిః-500)
- శ్లో॥ రాధా చ రాధికా చైవ ఆనన్దా వృషభానుజా ।
వృన్దావనేశ్వరీ పుణ్యా కృష్ణమానసహరిణీ ॥ 128
- శ్లో॥ ప్రగల్భా చతురా కామా కామినీ హరిమోహినీ ।
లలితా మధురా మాధ్వీ కిశోరీ కనకప్రభా ॥ 129
- శ్లో॥ జితచన్ద్రా జితమృగా జితసింహో జితద్విపా ।
జితరమ్భా జితపికా గోవిన్దహృదయోద్భవా ॥ 130
- శ్లో॥ జితబిమ్బా జితశుకా జితపద్మా కుమారికా ।
శ్రీకృష్ణాకర్షణా దేవీ నిత్యం యుగ్మస్వరూపిణీ ॥ 131
- శ్లో॥ నిత్యం విహారిణీ కాన్తా రసికా కృష్ణవల్లభా ।
ఆమోదినీ మోదవతీ నన్దనన్దనభూషితా ॥ 132
- శ్లో॥ దివ్యాష్టరా దివ్యహారా ముక్తామణివిభూషితా ।
కుంజప్రియా కుంజవాసా కుంజనాయకనాయికా ॥ 133
- శ్లో॥ చారురూపా చారువక్త్రా చారుహేమాఙ్గదా శుభా ।
శ్రీకృష్ణవేణుసంజ్ఞితా మురలీహరిణీ శివా ॥ 134
- శ్లో॥ భద్రా భగవతీ శాన్తా కుముదా సున్దరీ ప్రియా ।
కృష్ణక్రీడా కృష్ణరతిః శ్రీకృష్ణసహచారిణీ ॥ 135
- శ్లో॥ వంశీవటప్రియస్థానా యుగ్మాయుగ్మస్వరూపిణీ ।
భాణ్డీరవాసినీ శుభ్రా గోపీనాథప్రియా సఖీ ॥ 136
- శ్లో॥ శ్రుతినిఃశ్వసితా దివ్యా గోవిన్దరసదాయినీ ।
శ్రీకృష్ణప్రార్థనీశానా మహానన్దప్రదాయినీ ॥ 137
- శ్లో॥ వైకుంఠజనసంసేవ్యా కోటిలక్ష్మీసుఖావహా ।
కోటికన్దర్పలావణ్యా రతికోటిరతిప్రదా ॥ 138
- శ్లో॥ భక్తిగ్రాహ్యో భక్తిరూపా లావణ్యసరసీ ఉమా ।
బ్రహ్మరూద్రాదిసంరాధ్యా నిత్యం కౌతూహలాన్వితా ॥ 139
- శ్లో॥ నిత్యలీలా నిత్యకామా నిత్యశృంగారభూషితా ।
నిత్యపృన్దావనరసా నన్దనన్దనసంయుతా ॥ 140

- శ్లో॥ గోపికామణ్డలీయుక్తా నిత్యం గోపాలసజ్జతా ।
గోరసక్షేపణీ శూరా సానన్దానన్దదాయినీ ॥ 141
- శ్లో॥ మహాలీలా ప్రకృష్టా చ నాగరీ నగచారిణీ ।
నిత్యమాఘూర్ణితా పూర్ణా కసూరీతిలకాన్వితా ॥ 142
- శ్లో॥ పద్మా శ్యామా మృగాక్షీ చ సిద్ధిరూపా రసావహా ।
కోటిచంద్రాననా గౌరీ కోటికోకిలసుస్వరా ॥ 143
- శ్లో॥ శీలసౌందర్యనిలయా నన్దనన్దనలాలితా ।
అశోకవనసంవాసా భాణ్డీరవనసజ్జతా ॥ 144
- శ్లో॥ కల్పద్రుమతలావిష్టా కృష్ణా విశ్వా హరిప్రియా ।
అజాగమ్యా భవాగమ్యా గోవర్దనకృతాలయా ॥ 145
- శ్లో॥ యమునాతీరనిలయా శశ్వద్గోవిన్దజల్పినీ ।
శశ్వన్మానవతీ స్నిగ్ధా శ్రీకృష్ణపరివన్దితా ॥ 146
- శ్లో॥ కృష్ణస్తుతా కృష్ణమృతా శ్రీకృష్ణహృదయాలయా ।
దేవద్రుమఫలా సేవ్యా వృన్దావనరసాలయా ॥ 147
- శ్లో॥ కోటితీర్థమయీ సత్యా కోటితీర్థఫలప్రదా ।
కోటియోగసుదుష్ప్రాప్యా కోటియజ్ఞదురాశ్రయా ॥ 148
- శ్లో॥ మనసా శశిలేఖా చ శ్రీకోటిసుభగా2నఘా ।
కోటిముక్తసుఖా సౌమ్యా లక్ష్మీకోటివిలాసినీ ॥ 149
- శ్లో॥ తిలోత్తమా త్రికాలస్థా త్రికాలజ్ఞాప్యధీశ్వరీ ।
త్రివేదజ్ఞా త్రిలోకజ్ఞా తురీయాన్తనివాసినీ ॥ 150
- శ్లో॥ దుర్గారాధ్యా రమారాధ్యా విశ్వారాధ్యా చిదాత్మికా ।
దేవారాధ్యా పరారాధ్యా బ్రహ్మారాధ్యా పరాత్మికా ॥ 151
- శ్లో॥ శివారాధ్యా ప్రేమసాధ్యా భక్తారాధ్యా రసాత్మికా ।
కృష్ణప్రాణార్పణీ భామా శుద్ధప్రేమవిలాసినీ ॥ 152
- శ్లో॥ కృష్ణారాధ్యా భక్తిసాధ్యా భక్తవృన్దనిషేవితా ।
విశ్వాధారా కృపాధారా జీవధారాతినాయికా ॥ 153
- శ్లో॥ శుద్ధప్రేమమయీ లజ్జా నిత్యసిద్ధా శిరోమణిః ।
దివ్యరూపా దివ్యభోగా దివ్యవేషా ముదాన్వితా ॥ 154
- శ్లో॥ దివ్యాజ్ఞనావృన్దసారా నిత్యనూతనయౌవనా ।
పరబ్రహ్మృతా ధ్యేయా మహారూపా మహోజ్జ్వలా ॥ 155
- శ్లో॥ కోటిసూర్యప్రభా కోటిచంద్రబిమ్బాధికచ్ఛవిః ।
కోమలామృతవాగాద్యా వేదాద్యా వేదదుర్లభా ॥ 156

- శ్లో॥ కృష్ణాసక్తా కృష్ణభక్తా చంద్రావలినిషేవితా ।
కలాపోడశసముద్భాక్తా కృష్ణదేహార్థధారిణీ ॥ 157
- శ్లో॥ కృష్ణబుద్ధిః కృష్ణసారా కృష్ణరూపవిహారిణీ ।
కృష్ణకాంతా కృష్ణధనా కృష్ణమోహనకారిణీ ॥ 158
- శ్లో॥ కృష్ణదృష్టిః కృష్ణగోత్రీ కృష్ణదేవీ కులోద్భవా ।
సర్వభూతస్థితావాత్మా సర్వలోకనమస్కృతా ॥ 159
- శ్లో॥ కృష్ణదాత్రీ ప్రేమధాత్రీ స్వర్ణగాత్రీ మనోరమా ।
నగధాత్రీ యశోదాత్రీ మహాదేవీ శుభజ్యోతి ॥ 160
- శ్లో॥ శ్రీశేషదేవజననీ అవతారగణప్రసూః ।
ఉత్పలాజ్ఞానవిన్దాజ్ఞా ప్రసాదాజ్ఞా ద్వితీయకా ॥ 161
- శ్లో॥ రథాజ్ఞా కుఞ్జరాజ్ఞా చ కుణ్డలాజ్ఞాపదస్థితా ।
ఛత్రాజ్ఞా విద్యుదజ్ఞా చ పుష్పమాలాజ్ఞితాపి చ ॥ 162
- శ్లో॥ దణ్డాజ్ఞా ముకుటాజ్ఞా చ పూర్ణచంద్రా శుకాజ్ఞితా ।
కృష్ణాన్నాహారపాకా చ వృన్దాకుఞ్జవిహారిణీ ॥ 163
- శ్లో॥ కృష్ణప్రబోధనకరీ కృష్ణశేషాన్తభోజినీ ।
పద్మకేసరమధ్యస్థా సజ్జితాగమవేదినీ ॥ 164
- శ్లో॥ కోటికల్పాన్తభూభజ్ఞా అప్రాప్తప్రలయాయుతా ।
సర్వసత్త్వనిధిః పద్మశఙ్ఖాదినిధిసేవితా ॥ 165
- శ్లో॥ అణిమాదిగుణైశ్వర్యా దేవవృన్దవిమోహినీ ।
సర్వానన్దప్రదా సర్వా సువర్ణలతీకాకృతిః ॥ 166
- శ్లో॥ కృష్ణాభిసారసజ్జేతా మాలినీ సృత్యపణ్డితా ।
గోపీసిన్ధుసకాశాహ్వో గోపమణ్డపశోభినీ ॥ 167
- శ్లో॥ శ్రీకృష్ణప్రీతిదా భీతా ప్రత్యజ్ఞపులకాఞ్చితా ।
శ్రీకృష్ణాలింగనరతా గోవిన్దవిరహోక్షమా ॥ 168
- శ్లో॥ అనన్తగుణసమున్నా కృష్ణకీర్తనలాలసా ।
బీజత్రయమయీ మూర్తిః కృష్ణానుగ్రహవాఞ్చితా ॥ 169
- శ్లో॥ విమలాదినిషేవ్యా చ లలితాద్యర్చితా సతీ ।
పద్మపుష్పస్థితా హృష్టా త్రిపురాపరిసేవితా ॥ 170
- శ్లో॥ వృన్దావత్యర్చితా శ్రద్ధా దుర్జేయా భక్తవల్లభా ।
దుర్లభా సాస్రసౌఖ్యాత్మా శ్రేయోహేతుః సుభోగదా ॥ 171
- శ్లో॥ సారజ్ఞా శారదా బోధా సద్వృన్దావనచారిణీ ।
బ్రహ్మానన్దా చిదానన్దా ధ్యానానన్దార్థమాత్రికా ॥ 172

- శ్లో॥ గస్తర్వా సురతజ్ఞా చ గోవిందప్రాణసంజ్ఞమా ।
కృష్ణాజ్ఞభూషణా రత్నభూషణా స్వర్ణభూషితా ॥ 173
- శ్లో॥ శ్రీకృష్ణహృదయావాసముక్తాకనకనాలి(సి)కా ।
సద్రత్నకజ్జణయుతా శ్రీమన్నీలగిరిస్థితా ॥ 174
- శ్లో॥ స్వర్ణనూపురసమ్మన్నా స్వర్ణకిజ్జిణీమణ్ణితా ।
అశేషరాసకుతుకా రమ్యైరూస్తసుమధ్యమా ॥ 175
- శ్లో॥ పరాకృతిః పరానన్దా పరస్వర్ణవిహారిణీ ।
ప్రసూనకబరీ చిత్రా మహాసిన్ధారసుందరీ ॥ 176
- శ్లో॥ కైశోరవయసా బాలా ప్రమదాకులశేఖరా ।
కృష్ణాధరసుధాస్వాదా శ్యామప్రేమవినోదినీ ॥ 177
- శ్లో॥ శిఖిపిఞ్జలసచ్చుదా స్వర్ణచమ్పకభూషితా ।
కుంజుమాలక్తకస్తూరీమణ్ణితా చాపరాజితా ॥ 178
- శ్లో॥ హేమహారాన్వితా పుష్పాహారాధ్యా రసవత్కృపి ।
మాధుర్యమధురా పద్మా పద్మహస్తా సువిశ్రుతా ॥ 179
- శ్లో॥ భ్రూభజ్జాభజ్జకోదణ్డకటాక్షశరసన్నినీ ।
శేషదేవా శిరస్థా చ నిత్యస్థలవిహారిణీ ॥ 180
- శ్లో॥ కారుణ్యజలమధ్యస్థా నిత్యమత్తాధిరోహిణీ ।
అష్టభాషావతీ చాష్టనాయికా లక్ష్మణాన్వితా ॥ 181
- శ్లో॥ సునీతిజ్ఞా శ్రుతిజ్ఞా చ సర్వజ్ఞా దుఃఖహారిణీ ।
రజోగుణేశ్వరీ చైవ శరచ్చంద్రనిభాననా ॥ 182
- శ్లో॥ కేతకీకుసుమాభాసా నదా సిన్ధువనస్థితా ।
హేమపుష్పాధికకరా పంచశక్తిమయీ హితా ॥ 183
- శ్లో॥ స్తనకుమ్భి నరాధ్యా చ క్షీణాపుణ్యా యశస్వినీ ।
వైరాజనూయజననీ శ్రీశా భువనమోహినీ ॥ 184
- శ్లో॥ మహాశోభా మహామాయా మహాకాన్తిర్మహాస్మృతిః ।
మహామోహా మహావిద్యా మహాకీర్తిర్మహారతిః ॥ 185
- శ్లో॥ మహాదైర్యా మహావీర్యా మహాశక్తిర్మహాద్యుతిః ।
మహాగౌరీ మహాసమ్మన్మహాభోగవిలాసినీ ॥ 186
- శ్లో॥ సమయా భక్తిదాశోకా వాత్సల్యరసదాయినీ ।
సుహృద్భక్తిప్రదా స్వచ్ఛా మాధుర్యరసవర్షిణీ ॥ 187
- శ్లో॥ భావభక్తిప్రదా శుద్ధప్రేమభక్తివిధాయినీ ।
గోపరామాభిరామా చ క్రిడారామా పరేశ్వరీ ॥ 188

- శ్లో॥ నిత్యరామా చాత్మరామా కృష్ణరామా రమేశ్వరీ ।
ఏకానేకజగద్భ్రాష్టా విశ్వలీలాప్రకాశినీ ॥ 189
- శ్లో॥ సరస్వతీశా దుర్గేశా జగదీశా జగద్విధిః ।
విష్ణువంశనివాసా చ విష్ణువంశసముద్భవా ॥ 190
- శ్లో॥ విష్ణువంశస్తుతా కర్త్రీ విష్ణువంశావనీ సదా ।
ఆరామస్థా వనస్థా చ సూర్యపుత్రవగాహినీ ॥ 191
- శ్లో॥ ప్రీతిస్థా నిత్యయస్త్రస్థా గోలోకస్థా విభూతిదా ।
స్వానుభూతిస్థితా వ్యక్తా సర్వలోకనివాసినీ ॥ 192
- శ్లో॥ అమృతా హృద్భూతా శ్రీమన్నారాయణసమీడితా ।
అక్షరాపి చ కూటస్థా మహాపురుషసమ్భవా ॥ 193
- శ్లో॥ ఔదార్యభావసాధ్యా చ స్థూలసూక్ష్మాతిరూపిణీ ।
శరీరపుష్పమృదులా గాఢేయముకురప్రభా ॥ 194
- శ్లో॥ నీలోత్పలజితాక్షీ చ సద్రత్నకవరాన్వితా ।
ప్రేమపర్యజ్ఞునిలయా తేజోమణ్డలమధ్యగా ॥ 195
- శ్లో॥ కృష్ణాఙ్గగోపనాభేదా లీలావరణనాయికా ।
సుధాసిన్ధుసముల్లాసామృతసృష్టవిధాయినీ ॥ 196
- శ్లో॥ కృష్ణచిత్తా రాసచిత్తా ప్రేమచిత్తా హరిప్రియా ।
అచిన్తనగుణగ్రామా కృష్ణలీలా మలాపహా ॥ 197
- శ్లో॥ రాససిన్ధుశశాంజ్ఞా చ రాసమణ్డలమణ్డినీ ।
నతప్రతా సింహరీచ్ఛా సుమూర్తిః సురవన్దితా ॥ 198
- శ్లో॥ గోపీచూడామణిర్గోపీ గణేద్యా విరజాధికా ।
గోపప్రేష్టా గోపకన్యా గోపనారీ సుగోపికా ॥ 199
- శ్లో॥ గోపధామా సుదామామ్భా గోపాలీ గోపమోహినీ ।
గోపభూషా కృష్ణభూషా శ్రీవృన్దావనచంద్రికా ॥ 200
- శ్లో॥ వీణాదిఘోషనిరతా రాసోత్సవవికాసినీ ।
కృష్ణచేష్టా పరిజ్ఞాతా కోటికన్దర్పమోహినీ ॥ 201
- శ్లో॥ శ్రీకృష్ణగుణనాగాధ్యా దేవసుందరిమోహినీ ।
కృష్ణచంద్రమనోజ్ఞా చ కృష్ణదేవసహోదరీ ॥ 202
- శ్లో॥ కృష్ణాభిలాషిణీ కృష్ణప్రేమానుగ్రహవాఙ్మితా ।
క్షేమా చ మధురాలాపా భ్రువోమాయా సుభద్రికా ॥ 203
- శ్లో॥ ప్రకృతిః పరమానన్దా నీపద్రుమతలస్థితా ।
కృపాకటాక్షా బిమ్బాష్ఠీ రమ్భా చారునితమ్బినీ ॥ 204

- శ్లో॥ స్మరకేలినిధానా చ గణ్ణతాటబ్జమణ్ణితా ।
హేమాద్రికాన్తిరుచిరా ప్రేమాద్యా మదమస్థరా ॥ 205
- శ్లో॥ కృష్ణచిన్తా ప్రేమచిన్తా రతిచిన్తా చ కృష్ణదా ।
రాసచిన్తా భావచిన్తా శుద్ధచిన్తా మహారసా ॥ 206
- శ్లో॥ కృష్ణార్థృష్టిత్రుటియుగా దృష్టిపక్షివినిన్దినీ ।
కన్దర్పజననీ ముఖ్యా వైకుణ్ఠగతిదాయినీ ॥ 207
- శ్లో॥ రాసభావా ప్రియాశ్లిష్టా ప్రేష్టా ప్రథమనాయికా ।
శుద్ధా సుధాదేహినీ చ శ్రీరామా రసమజ్ఞరీ ॥ 208
- శ్లో॥ సుప్రభావా శుభాచారా స్వర్ణదీ నర్మదామ్బికా ।
గోమతీ చస్త్రభాగేడ్యా సరయాస్తామ్రపర్ణిసూః ॥ 209
- శ్లో॥ నిష్కలజ్వచరిత్రా చ నిర్గుణా చ నిరజ్ఞానా ।
ఏతన్నామసహస్రం తు యుగ్మరూపస్య నారద ॥ 210
- శ్లో॥ పరనీయం ప్రయత్నేన వృన్దావనరసావహమ్ ।
మహాపాపప్రశమనం వన్ద్యాత్వవినివర్తకమ్ ॥ 211
- శ్లో॥ దారిద్ర్యశమనం రోగనాశనం కామదం మహత్ ।
పాపాపహం వైరిహరం రాధామాధవభక్తిదమ్ ॥ 212
- శ్లో॥ నమస్తస్మై భగవతే కృష్ణాయాకుణ్డమేధనే ।
రాధాసజ్జసుధాసిన్ధౌ నమో నిత్యవిహారిణే ॥ 213
- శ్లో॥ రాధాదేవీ జగత్కర్త్రీ జగత్పాలనతత్పరా ।
జగల్లయవిధాత్రీ చ సర్వేశీ సర్వసూతికా ॥ 214
- శ్లో॥ తస్యా నామసహస్రం వై మయా ప్రోక్తం మునీశ్వర ।
భుక్తిముక్తిప్రదం దివ్యం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ 215

॥ ఇతి శ్రీబృహన్నారదీయపురాణే పూర్వభాగే బృహదుపాఖ్యానే

తృతీయపాదే రాధాకృష్ణసహస్రనామకథనం నామ

ద్వ్యశీతితమోఽధ్యాయః ॥

శ్రీ రాధాకృష్ణ మహామంత్రం

గోపీజనవల్లభ! చరణౌ శరణం ప్రపద్యే

క్రీం కర్పూరస్తవరాజః

(మహాకాలవిరచితః)

ఓం అస్య కర్పూరస్తవరాజస్య మహాకాల ఋషిః గాయత్రీఛందః శ్రీదక్షిణాకాలికాదేవతా హతో బీజాని
స్వరాః శక్తయః, అవ్యక్తం కీలకం శ్రీదక్షిణాకాలికాదేవతా ప్రసాదసిద్ధ్యర్థే తత్తత్ కామనసిద్ధయే వా వినియోగః।

శ్లో॥ కర్పూరం మధ్యమాన్యస్వరపరరహితం సేస్తువామాక్షియుక్తం
బీజం తే మాతరేతత్త్రిపురహరపథు! త్రిఃకృతం యే జపన్తి ।
తేషాం గద్యాని పద్యాని చ ముఖకుహరాదుల్లసన్తేప వాచః
స్వచ్ఛన్దం ధాన్వన్తధారాధరరుచిరుచిరే! సర్వసిద్ధిం గతానామ్ ॥ 1

శ్లో॥ ఈశానః సేస్తువామశ్రవణపరిగతో బీజమన్యన్మహేశి!
ద్వన్ద్వం తే మన్దచేతా యది జపతి జనో వారమేకం కదాచిత్ ।
జిత్వా వాచామధీశం ధనదమపి చిరం మోహాయన్మంబుజాక్షీ -
వృన్దం చన్ద్రార్ధచూడే! ప్రభవతి స మహాఘోరశావాపతంసే! ॥ 2

శ్లో॥ ఈశో వైశ్వానరస్యః శశధరవిలసద్వామనేత్రేణ యుక్తో
బీజం తే ద్వన్ద్వమన్యద్విగలితచిరురే! కాలికే! యే జపన్తి ।
ద్వేష్టారం ఘ్నన్తి తే చ త్రిభువనమభితో వశ్యభావం నయన్తి
సృక్పద్మన్వాసధారాద్వయధరవదనే! దక్షిణే కాలికేతి ॥ 3

శ్లో॥ ఊర్ధ్వం వామే కృపాణం కరకమలతలే చిన్నముణ్డం తతోఽధః ।
సవ్యేఽభీతిం వరం చ త్రిజగదఘహరే! దక్షిణే కాలికే! చ ।

- జప్నేతన్నామ యే వా తప విమలతనుం భావయన్వేతదమ్బు!
తేషామష్టా కరస్థాః ప్రకటితరదనే సిద్ధయస్త్రమ్భకస్య ॥ 4
- శ్లో॥ వర్షాద్యం వహ్నిసంస్థం విధురతిలలితం తత్రయం కూర్మయుగ్మం
లజ్జాద్యస్త్యం చ పశ్చాత్ స్మితముఖి! తదధష్టద్యయం యోజయిత్వా ।
మాతర్యే త్వాం జపన్తి స్మరహరమహితే! భావయన్తః స్వరూపం
తే లక్ష్మీలాస్యలీలాకమలదలదృశః కామరూపా భవన్తి ॥ 5
- శ్లో॥ ప్రత్యేకం వా ద్వయం వా త్రయమపి చ పరం బీజమత్యస్తగుహ్యం
త్వన్నామ్నా యోజయిత్వా సకలమపి సదా భావయన్తో జపన్తి ।
తేషాం నేత్రారవిన్దే విహరతి కమలా వక్త్రకుట్రాంశుబిమ్బే
వాగ్దేవీ! దేవి ముణ్ణప్రగతిశయలసత్కణ్ఠి పీనస్తనాధ్యే! ॥ 6
- శ్లో॥ గతాసూనాం బాహుప్రకరకృతకాశ్చీపరిలస -
న్మితమ్నాం దిగ్వస్త్రాం త్రిభువనవిధాత్రీం త్రిణయనామ్ ।
శృశానస్థే తల్పే శవహృది మహాకాలసురత -
ప్రసక్తాం త్వాం ధ్యాయజ్ఞానని! జడచేతా అపి కవిః ॥ 7
- శ్లో॥ శివాభిర్హోరాభిః శవనివహముణ్ణాస్థినికర్తైః
పరం సంకీర్ణాయాం ప్రకటితచితాయాం హరవధూమ్ ।
ప్రవిష్టాం సస్తుష్టాముపరిసురతేనాతియువతీం
సదా త్వాం ధ్యాయన్తి కృచిదపి న తేషాం పరిభవః ॥ 8
- శ్లో॥ వదామస్తే కిం వా జనని! వయముచ్చైర్జడధియో
న ధాతా నాపీశో హరిరపి న తే వేత్తి పరమమ్ ।
తథాపి త్వద్భక్తిర్ముఖరయతి చాస్మాననమితే!
తదేతత్ క్షస్తవ్యం న ఖలు పశురోషః సముచితః ॥ 9
- శ్లో॥ సమన్తాదాపీనస్తనజఘనదృగ్యౌవనవతీ -
రతానక్తో నక్తం యది జపతి భక్తస్తవ మనుమ్ ।
వివాసాన్త్యాం ధ్యాయన్గలితచికురస్తస్య వశగాః
సమస్తాః సిద్ధాఘా భువి చిరతరం జీవతి కవిః ॥ 10
- శ్లో॥ సమాః స్వస్థీభూతాం జపతి విపరీతాం యది సదా
విచిన్త్య త్వాం ధ్యాయన్మృతిశయమహాకాలసురతామ్ ।
తదా తస్య క్షోణీతలవిహరమాణస్య విదుషః
కరామౌఘజే వశ్యా హరవధు! మహాసిద్ధినివహోః ॥ 11
- శ్లో॥ ప్రసూతే సంసారం జనని! జగతీం పాలయతి చ
సమస్తం క్షిత్యాది ప్రలయసమయే సంహరతి చ ।
అతస్త్వాం ధాతాఽపి త్రిభువనపతిః శ్రీపతిరపి
మహేశోఽపి వ్రాయః సకలమపి కిం స్తౌతి భవతీమ్ ॥ 12

- శ్లో॥ అనేకే సేవన్తే భవదధికగీర్వాణనివహాన్
విమూఢాస్తే మాతా! కిమపి నహి జానన్తి పరమమ్ ।
సమారాధ్యామాద్యాం హరిహరవిరజ్జ్వాదివిబుధైః
ప్రపన్నోఽస్మి స్వైరం రతిరసమహానందనిరతామ్ ॥ 13
- శ్లో॥ ధరిత్రీ కీలాలం శుచిరపి సమీరోఽపి గగనం
త్వమేకా కల్యాణీ గిరిశరమణీ కాలి! సకలమ్ ।
స్తుతిః కా తే మాతర్నిజకరుణయా మామగతికం
ప్రసన్నా త్వం భూయా భవమను న భూయాన్మమ జనుః ॥ 14
- శ్లో॥ శృశానన్తః స్వస్థో గలితచికురో దిగ్బటధరః
సహస్రం త్వర్మాణాం నిజగలితవీర్యేణ కుసుమమ్ ।
జపంస్త్రుత్యేకం మనుమపి తవ ధ్యాననిరతో
మహాకాలి! స్వైరం స భవతి ధరిత్రీపరివృధః ॥ 15
- శ్లో॥ గృహే సంమార్జన్యా పరిగలితవీర్యం హి చికురం
సమూలం మధ్యాహ్నా వితరతి చితాయాం కుజదినే ।
సముచ్చార్య ప్రేక్ష్య మనుమపి సకృత్కాలి! సతతం
గజారూఢో యాతి క్షితిపరివృధః సత్కవివరః ॥ 16
- శ్లో॥ స్వపుష్పైరాకీర్ణం కుసుమధనుషో మందీరమహో
పురో ధ్యాయన్ ధ్యాయన్యది జపతి భక్తస్తవ మనుమ్ ।
స గన్ధర్వశేణీపతిరపి కవిత్యామృతనదీ -
నదీనః పర్యన్తే పరమపదలీనః ప్రభవతి ॥ 17
- శ్లో॥ త్రిపచ్చారే పీఠే శవశివహృది స్మేరవదనాం
మహాకాలేనోచ్చైర్యదనరసలావణ్యనిరతామ్ ।
సమాసక్తో నక్తం స్వయమపి రతానందనిరతో
జనో యో ధ్యాయేత్త్వామయి జనని! స స్యాత్ స్మరహరః ॥ 18
- శ్లో॥ సలోమాస్థి స్వైరం పలలమపి మార్జారమసితే!
పరం వౌష్టం మైషం సరమహిషయోశ్చాగమపి వా ।
బలిం తే పూజాయామపి వితరతాం మర్త్యవసతాం
సతాం సిద్ధిః సర్వా ప్రతిపదమపూర్వా ప్రభవతి ॥ 19
- శ్లో॥ వశీ లక్ష్మం మన్త్రం ప్రజపతి హవిష్మాతనరతో
దివా మాతర్యుష్మచ్చరణకమలధ్యాననిరతః ।
పరం నక్తం నగ్నో నిధువనవినోదేన చ మనుం
జపేల్లక్ష్మం స స్యాత్ స్మరహరసమానః క్షితితలే ॥ 20

శ్లో॥ ఇదం స్తోత్రం మాతస్తవ మనుసముద్ధారణమను
స్వరూపాఖ్యం పాదామ్బుజయుగలఘాజావిధియుతమ్ ।
నిశార్ధే వా ఘాజాసమయమధి వా యస్తు పఠతి
ప్రలాపస్తస్యాపి ప్రసరతి కవిత్వామృతరసః ॥ 21

శ్లో॥ కురఙ్గాక్షివృన్దం తమనుసరతి ప్రేమతరలం
వశస్తస్య క్షోణీపతిరపి కుబేరప్రతినిధిః ।
రిపుః కారాగారం కలయతి చ తం, కేలికలయా
చిరం జీవన్ముక్తః ప్రభవతి స భక్తః ప్రతిజనుః ॥ 22

ఇతి శ్రీమహాకాలవిరచితం
శ్రీ దక్షిణాకాలికాయాః స్వరూపాఖ్యం స్తోత్రమ్
సమాప్తమ్ ।

VAJRA MUDRA

 DAILY
15 Mins

BENEFITS

- Stimulates the blood circulation.
- Reduces the restlessness and dizziness caused by low blood pressure.
- Helps to skip stimulants like bibulous, cigarette and tobacco.

శ్రీః
పంచవక్త్రశివప్రోక్షమ్

పాదుకాపంచకమ్

అస్య శ్రీ పాదుకాపంచకస్తోత్రమహామంత్రస్య శ్రీదక్షిణామూర్తి ఋషిః; గాయత్రీ ఛందః;
హసఖ్యేం - బీజం; హసక్షమలవరయూం - శక్తిః; హసఖ్యేం - కీలకమ్; శ్రీ గురుదేవతా
ప్రీత్యర్థే వినియోగః

కరన్యాసః

ఓం హ్రోం అంగుష్ఠాభ్యాం నమః
ఓం హ్రీం తర్జనీభ్యాం నమః
ఓం హ్రూం మధ్యమాభ్యాం నమః
ఓం హ్రైం అనామికాభ్యాం నమః
ఓం హ్రౌం కనిష్ఠికాభ్యాం నమః
ఓం హ్రాః కరతలకరపుష్పాభ్యాం నమః

హృదయన్యాసః

ఓం హ్రోం హృదయాయ నమః
ఓం హ్రీం శిరసే స్వాహా
ఓం హ్రూం శిఖాయై వషట్
ఓం హ్రైం కవచాయ హూమ్
ఓం హ్రౌం నేత్రత్రయాయ వౌషట్
ఓం హ్రాః అస్త్రాయ ఫట్

మంత్రః - 1

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఐం క్షీం సాః హంసః శివః సోఽహం హంసః స్వరూప నిరూపణహేతవే
శ్రీగురవే నమః! రక్తామృతపేతశ్రీగురుపాదుకాం పూజయామి తర్పయామి నమః!

మంత్రః - 2 (పుంరూప)

ఐం హ్రీం శ్రీం హసఖ్యేం హసక్షమలవరయూం హసఖ్యేం హసాః!

మంత్రః - 3 (స్త్రీరూప)

ఐం హ్రీం శ్రీం సహఖ్యేం సహక్షమలవరయూం సహఖ్యేం సహాః!

మంత్రః - 4 (ఆనందభైరవ)

‘హసక్షమలవరయూమ్’

ధ్యానమ్

శ్లో॥ వందే గురుపదద్వన్ద్వమవాఙ్మనసగోచరమ్।

రక్తశుక్లప్రభామిశ్రమతర్పణం త్రైపురం మహాః॥

షడోపచారః

లం పృథివ్యాఽఽ తృకం గంధం సమర్పయామి. హం ఆకాశాదికం పుష్పం సమర్పయామి.
యం వాయుత్వకం ధూపం సమర్పయామి. రం వహ్నిత్వకం దీపం సమర్పయామి.
వం అమృతాత్వకం నైవేద్యం సమర్పయామి. సం సోమాత్వకం తాంబూలం సమర్పయామి.

పాదుకాపంచ్చకస్తోత్రమ్

- శ్లో॥ బ్రహ్మరస్త్రసరసీరుహోదరే
నిత్యలగ్నమవదాతమద్భుతమ్ ।
కుణ్డలీవివరకాణ్డమణ్డీతం
ద్వాదశార్ణవసరసీరుహం భజే ॥ 1
- శ్లో॥ తస్య కన్దలితకర్ణికాపుటే
క్షస్తరేఖమకథాదిరేఖయా
కోణలక్ష్మితహళక్షమణ్డలీ -
భావలక్ష్మ్యమబలాలయం భజే ॥ 2
- శ్లో॥ తత్పుటే పటుతడిత్పదారిమ
స్పర్థమానమణిపాటలప్రభమ్
చిన్తయామి హృది చిన్మయం వపు -
ర్నాదబిన్దమణిపీఠమణ్డలమ్॥ 3
- శ్లో॥ ఊర్ధ్వమస్య హతభుక్ శిఖాత్రయం
తద్విలాసపరిబృంహణాస్పదమ్
విశ్వఘస్మరమహోచ్చిదోత్కటం
వ్యామృశామి యుగమాదిహంసయోః॥ 4
- శ్లో॥ తత్ర నాథచరణారవిన్దయోః
కుంజుమాసవపరీమరన్దయోః
ద్వన్ద్వమిన్ద్వమకరన్దశీతలం
మానసం స్మరతి మగ్గలాస్పదమ్॥ 5
- శ్లో॥ నిషక్తమణిపాదుకానియమితాఘకోలాహలం
స్ఫురత్కిసలయారుణం నఖసముల్లసచ్చన్ద్రకమ్
పరామృతసరోవరోదితసరోజసద్రోచిషం
భజామి శిరసి స్థితం గురుపదారవిన్దద్యయమ్॥ 6
- శ్లో॥ పాదుకాపంచ్చకస్తోత్రం పంచవక్త్రాద్వినిగ్ధతమ్
షడామ్నాయఫలప్రాప్తం ప్రవక్ష్యామి చాతిదుర్లభమ్॥ 7

శ్రీః

కావీతన్త్రమ్

ధ్యానమ్

- శ్లో॥ కరాలవదనాం ఘోరాం ముక్తకేశీం చతుర్భుజామ్ ।
కాలికాం దక్షిణాం దివ్యాం ముణ్డమాలావిభూషితామ్ ॥ 26
- శ్లో॥ సదా చ్ఛిన్నశిరఃఖడ్గవామాద్యోర్ధ్వకరాముఖామ్ ।
అభయం వరదం చైవ దక్షిణోర్ధ్వాధపాణికామ్ ॥ 27
- శ్లో॥ మహామేఘప్రభాం శ్యామాం తథా చైవ దిగచ్ఛరీమ్ ।
కణ్ఠావసక్తముణ్డాలీం గలద్రుధిరచర్చితామ్ ॥ 28
- శ్లో॥ కర్ణావతంసమాసీతాం శవయుగ్మభయానకామ్ ।
ఘోరదండ్రాం కరాలాస్యాం పీనోన్నతపయోధరామ్ ॥ 29
- శ్లో॥ శవానాం కరసంఘాతైః కృతకాఞ్ఘ్రిం హసన్ముఖీమ్ ।
సృక్కద్వయే గలద్రక్షధారాం విస్ఫురితాననామ్ ॥ 30
- శ్లో॥ ఘోరరావాం మహారౌద్రీం శృశానాలయవాసినీమ్ ।
బాలార్కమణ్డలాకారలోచనత్రితయాన్వితామ్ ॥ 31
- శ్లో॥ దస్తురాం దక్షిణవ్యాపిముక్తాలమ్బికచోచ్చయామ్ ।
శవరూప మహాదేవ హృదయోపరి సంస్థితామ్ ॥ 32
- శ్లో॥ మహాకాలేన చ సమం విపరీతరతాతురామ్ ।
శివాకోటిసహస్రైస్తు యోగియోగవిరాజితామ్ ॥ 33
- శ్లో॥ రక్తపూర్ణాం రవాంభోజాం మద్యపానప్రసన్నకామ్ ।
వహ్వర్కశశినేత్రాం చ రక్తవిస్ఫురితాననామ్ ॥ 34
- శ్లో॥ యోగినీచక్రసంయుక్తాం కాలికాం భావయేత్సదా ।
ఏవం సజ్చిన్త్య కాలీం తు శృశానాలయవాసినీమ్ ॥ 35

క్రీం క్రీం క్రీం హూం హూం హ్రీం హ్రీం దక్షిణే కాలికే క్రీం క్రీం క్రీం హూం హూం హ్రీం హ్రీం స్వాహా

శ్రీః
శ్రీ బ్రహ్మవైవర్తమహాపురాణమ్
పంచపంచాశతమోఽధ్యాయః
రాధాదేవి యోక్తృభూజ, స్తోత్రాదుః

శ్రీపార్వత్యవాచ - శ్రీపార్వతీదేవి ఇట్లనెను -

శ్లో॥ శ్రీకృష్ణస్య స్థితే మంత్రే చాన్యేషామీశ్వరస్య వః ।
 కథం జగ్రాహ రాధాయా మంత్రం వై వైష్ణవో నృపః ॥ 1

శ్లో॥ కిం విధానం చ కిం ధ్యానం కిం స్తోత్రం కవచం చ కిమ్ ।
 కం మంత్రం చ దదౌ రాజ్ఞే తాం పూజాపద్ధతిం వద ॥ 2

ఓ మహాదేవా! మీకు, ఇతరులకు కూడా ఈశ్వరుడగు శ్రీకృష్ణమంత్రముండగా దానిని కాదని విష్ణుభక్తుడైన రాజు రాధికామంత్రము నేల గ్రహించెను.

ఆ రాధికా పూజను ఎట్లు చేయవలెను? ఆమెను ఎట్లు ధ్యానింపవలెను? ఆ దేవియొక్క స్తోత్రము, కవచము ఏ తీరున ఉన్నవి? ఆ దేవిని ఉపాసించు మంత్రమేది? ఈ విషయముల నన్నిటిని నాకు వివరింపుము.

శ్రీ మహేశ్వర ఉవాచ - శ్రీమహాదేవు డిట్లనెను -

శ్లో॥ హే విప్ర! కం భజామీతి ప్రశ్నం కుర్వతి రాజని ।
 శీఘ్రం ప్రాప్నోమి గోలోకం కన్యారాధనతో మునే ॥ 3

శ్లో॥ ఇత్యుక్తవంతం రాజేంద్రమువాచ బ్రాహ్మణోత్తమః ।
 తత్సేవయా చ తల్లోకం ప్రాప్యసే బహుజన్మతః ॥ 4

శ్లో॥ తత్రాణాధిష్ఠాత్మదేవీం భజ రాధాం పరాత్పరామ్ ।
 కృపామయీప్రసాదేన శీఘ్రం ప్రాప్నోషి తత్పదమ్ ॥ 5

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా రాధికామంత్రం దదౌ తస్మై షడక్షరమ్ ।
 ఓం రాధేతి చతుర్థ్యంతం వహ్నిజాయాంతమేవ చ ॥ 6

శ్లో॥ ప్రాణాయామం భూతశుద్ధిం మంత్రన్యాసం తథైవ చ ।
 కరాంగన్యాసమేవం చ ధ్యానం సర్వసుదుర్లభమ్ ॥ 7

శ్లో॥ స్తోత్రం చ కవచం తం చ శిక్షయామాస భక్తితః ।
 రాజా తేన క్రమేణైవ జజాప పరమం మనుమ్ ॥ 8

శ్లో॥ ధ్యానం చ సామవేదోక్తం మంగళానాం చ మంగళమ్ ।
 కృష్ణస్తాం పూజయామాస పురా ధ్యానేన యేన చ ॥ 9

నుయజ్ఞమహారాజు బ్రాహ్మణునితో 'ఆర్యా నేనెవరిని సేవింపవలెను?' ఏదేవతను ఆరాధించినచో త్వరగా నేను గోలోకమును పొందగలనో ఆ దేవతామంత్రము నాకు ఉపదేశింపుడని బ్రాహ్మణుని అడుగగా సుతపుడను ఆ బ్రాహ్మణుడు శ్రీకృష్ణుని ఆరాధించినచో అనేక జన్మలకు ఆతడుండు

గోలోకమును చేరుకొందువు. కాని శ్రీకృష్ణునకు ప్రాణవల్లభయగు రాధికాదేవిని సేవించిన కృపామూర్తియగు ఆ తల్లియొక్క అనుగ్రహమువలన నీవు గోలోకమును త్వరగా పొందుదువని చెప్పెను.

తరువాత ఆ మహారాజునకు పడక్షరమైన రాధికాదేవి మంత్రమునుపదేశించెను. ఆ మంత్రము ఓంకారపూర్వమై చతుర్థీవిభక్తి చివర కలిగియున్న రాధాశబ్దమునకు వహ్నిజాయయగు స్వాహాకారాంతమై (ఓం రాధికాయై స్వాహా) ఉండును.

ఆ మంత్రమును ప్రాణాయామము, భూతశుద్ధి, మంత్రన్యాసము, అంగ న్యాసము, కరన్యాసము మొదలగు వాటితో ధ్యానించవలయునని ఆ దేవియొక్క స్తోత్రమును, కవచమును బోధించెను. సుయజ్ఞుడు తన మంత్రగురువగు సుతపుడు చెప్పినట్లు రాధికామంత్రమును జపించెను. అట్లే శ్రీకృష్ణుడు రాధికాదేవిని ఏరీతిగా ధ్యానము చేసినో సామవేదమున రాధాదేవి ధ్యానమేరీతిగా కలదో ఆ పద్ధతిలో రాధాదేవిని ధ్యానించెను.

-ధ్యానమ్-

- శ్లో॥ శ్వేతచంపకవర్ణభాం కోటిచంద్రసమప్రభామ్ ।
శరత్పార్వణచంద్రాస్యాం శరత్పంచకజలోచనామ్ ।
సుశ్రోణీం సునితంబాం చ పక్వబింబాధరాం వరామ్ ॥ 10
- శ్లో॥ ముక్తాపంక్తిప్రతినిధిదంతపంక్తిమనోహరామ్ ।
ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యాం భక్తానుగ్రహకారికామ్ ।
వహ్నిశుద్ధాంశుకాధానాం రత్నమాలావిభూషితామ్ ॥ 11
- శ్లో॥ రత్నకేయూరవలయాం రత్నమంజీరరంజితామ్ ।
రత్నకుండలయుగ్మేన విచిత్రేణ విరాజితామ్ ।
సూర్యప్రభాప్రతికృతిగండస్థలవిరాజితామ్ ॥ 12
- శ్లో॥ అమూల్యరత్నఖచితగ్రైవేయకవిభూషితామ్ ।
సద్రత్నసారఖచితకిరీటముకుటోజ్జ్వలామ్ ।
రత్నాంగుళీయసంయుక్తాం రత్నపాశకశోభితామ్ ॥ 13
- శ్లో॥ బిభ్రతీం కబరీభారం మాలతీమాల్యశోభితామ్ ।
రూపాధిష్ఠాత్మదేవీం చ మత్తవారణగామినీమ్ ॥ 14
- శ్లో॥ గోపీభిః సుప్రియాభిశ్చ సేవితాం శ్వేతచామరైః ।
కస్తూరిబిందుభిః సార్థమధశ్చందనబిందునా ॥ 15
- శ్లో॥ సిందూరబిందునా చారుసీమంతాధఃస్థలోజ్జ్వలామ్ ।
నిత్యం సుపూజితాం భక్త్యా కృష్ణేన పరమాత్మనా ॥ 16
- శ్లో॥ కృష్ణసౌభాగ్యసంయుక్తాం కృష్ణప్రాణాధికాం వరామ్ ।
కృష్ణప్రాణాధిదేవీం చ నిర్గుణాం చ పరాత్పరామ్ ॥ 17
- శ్లో॥ మహావిష్ణువిధాత్రీం చ ప్రదాత్రీం సర్వసంపదామ్ ।
కృష్ణభక్తిప్రదాం శాంతాం మూలప్రకృతిమీశ్వరీమ్ ॥ 18

శ్లో॥ వైష్ణవీం విష్ణుమాయాం చ కృష్ణప్రేమమయీం శుభామ్ ।
రాసమండలమధ్యస్థాం రత్నసింహాసనస్థితామ్ ।
రాసే రాసేశ్వరయుతాం రాధాం రాసేశ్వరీం భజే ॥

19

రాధాదేవి ధ్యానశ్లోకములలో ఈ విధముగా వర్ణింపబడినది. ఆ దేవి తెల్లని చంపకపుష్పములవలె తెల్లగానుండును. శరత్కాలమందలి పూర్ణిమాచంద్రునివలె నిండైన ముఖముగలది. ఆమె నేత్రములు సైతము శరత్కాలమందలి పద్మములవలె శోభించు చుండును. చక్కని నడుము, నితంబములు కలది. ఆ దేవి పెదవులు పండిన దొండపండువలె ఎఱ్ఱగా నుండును. ఆ దేవి దంతములు ముత్యాలవరుసవలె నుండును. ఆమె ఎల్లప్పుడు చిఱునవ్వుతో ప్రసన్నముగానుండును. భక్తులనుగ్రహించును. పరిశుద్ధమైన వస్త్రమును, రత్నమాలలను, రత్నకేయూరములను, రత్నమంజీరములను, రత్నకుండలములను ఆమె ఎల్లప్పుడు ధరించును. సూర్యకాంతివంటి కాంతిగల చెక్కిళ్ళతో ఆ దేవి అమూల్యములైన రత్నములున్న కంఠాభరణమును, మంచి రత్నములుగల కిరీటమును, రత్నముల యుంగరమును, రత్నపాశమును మాలతీమాలచే అలంకరింప బడిన కొప్పును ధరించుచున్నది. ఆ దేవి సురూపమునకు అధిష్ఠానదేవత. మదించిన ఏనుగువంటి నడకగలది. ఆ దేవిని గోపికలు చెలికత్తెలు తెల్లని చామరములు వీయుచు సేవింతురు. ఆమె పాపిటలో కస్తూరి బిందువులు, దానికింద అర్ధచందనపు చుక్క, దానికింద సిందూరపు చుక్కలున్నవి. ఆ తల్లిని పరమాత్మయగు శ్రీకృష్ణుడే ప్రతిదినము ఆరాధించుచుండును. శ్రీకృష్ణునకు ప్రాణములకంటె మిన్నయైనది. ఆమె నిర్గుణ, పరాత్పర, సమస్తసంపదల నొనగునది. మహావిష్ణువునకు మాత. శ్రీకృష్ణునియందు భక్తిని కలిగించునది. మూలప్రకృతిరూపిణి. ఈశ్వరి, వైష్ణవి, విష్ణుమాయ, శ్రీకృష్ణప్రేమ రూపిణి. ఆ మహాదేవి రాసమండలమున రత్నసింహాసనమున రాసేశ్వరుడగు శ్రీకృష్ణునితో కలిసియున్నట్లు ధ్యానించుచు ఆమెను సేవింపవలెను.

శ్లో॥ ధ్యాత్వా పుష్పం మూర్ఖి దత్త్వా పునర్ధ్యాయేత్ జగత్ప్రసూమ్ ।
దద్యాత్ పుష్పం పునర్ధ్యాత్వా చోపచారాణి షోడశ ॥

20

శ్లో॥ ఆసనం వసనం పాద్యమర్ఘ్యం గంధానులేపనమ్ ।
ధూపం దీపం సుపుష్పం చ స్నానీయం రత్నభూషణమ్ ॥

21

శ్లో॥ నానాప్రకారవైద్యం తాంబూలం వాసితం జలమ్ ।
మధుపర్కం రత్నతల్పముపచారాణి షోడశ ॥

22

శ్లో॥ ప్రత్యేకం వేదమంత్రేణ దత్తం భక్త్యా చ భూభృతా ।
మంత్రాంశ్చ శ్రూయతాం దుగ్ధే వేదోక్తాన్ సర్వసమ్మతాన్ ॥

23

రాధాదేవిని పై విధముగా ధ్యానించి ఆ దేవి శిరస్సుపై పుష్పమునుంచి జగత్ప్రభువగు శ్రీకృష్ణుని కూడా ధ్యానింపవలెను. ఆ తరువాత మరల ఆ దేవి శిరస్సుపై పుష్పమునుంచి ఆమెను ధ్యానము చేయవలెను. అటుపిమ్మట షోడశోపచారములతో ఆమెను పూజింపవలెను.

షోడశోపచారములేవనగా ఆసనము, వస్త్రము, పాద్యము, అర్ఘ్యము, గంధానులేపనము, ధూపము, దీపము, పుష్పము, స్నానము, రత్నభూషణములు, అనేక విధములైన వైద్యములు, తాంబూలము, సువాసనలుగల జలము, మధుపర్కము, రత్నకేయ్య అనునవి. వీటిని ప్రత్యేకముగా వేదమంత్రములతో సుయజ్ఞుడు చేసెను.

ఓ పార్వతి! ఈ పోడశోపచారములు చేయునపుడు ఉచ్చరింపవలసిన మంత్రములు వేదమున చెప్పబడినవి. అవి అందరికీ అన్ని సమయములందు సమృతమైనవి. ఆ మంత్రములివి.

సింహాసనమంత్రము -

శ్లో॥ రత్నసారవికారం చ నిర్మితం విశ్వకర్మణా ।
వరం సింహాసనం రమ్యం రాధే! పూజాసు గృహ్యతామ్ ॥ 24

ఓ రాధాదేవీ! నేను సమర్పించుచున్న ఈ ఆసనమును విశ్వకర్మ మంచి రత్నములను కూర్చి అందముగా నిర్మించెను. దీనిని పూజయందు నీవు స్వీకరింపుము.

వస్త్రమంత్రము -

శ్లో॥ అమూల్యరత్నఖచితమమూల్యం సూక్ష్మమేవ చ ।
వహ్నిశుద్ధం నిర్మలం చ వసనం దేవి! గృహ్యతామ్ ॥ 25

ఓ దేవీ! ఈ వస్త్రము అమూల్యములైన రత్నములు కలది. చాలా పలుచనిది. మిక్కిలి పరిశుద్ధమైనది. ఇట్టి వస్త్రమును నీవు అంగీకరింపుము.

పాద్యమంత్రము -

శ్లో॥ సద్రత్నసారపాత్రస్థం సర్వతీర్థోదకం శుభమ్ ।
పాదప్రక్షాలనార్థం చ రాధే! పాద్యం చ గృహ్యతామ్ ॥ 26

ఓ రాధాదేవీ! నీయొక్క పాదములను కడుగవలయునని మంచి రత్నములచే ఖచితమైన పాత్రలో సమస్తపుణ్యతీర్థములనుండి ఉదకమును తెచ్చితిని. నీవు ఈ పాద్యమును తీసికొమ్ము.

అర్ఘ్యమంత్రము -

శ్లో॥ దక్షిణావర్తశంఖస్థం సదూర్వాపుష్పచందనమ్ ।
పూతం యుక్తం తీర్థతోయే రాధే! ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥ 27

ఓ రాధాదేవీ! నీకై దక్షిణావర్తశంఖమున గణిక, పుష్పములు, చందనములతో సువాసితమై, పుణ్యతీర్థముల నీరు కావున పవిత్రమైన ఈ అర్ఘ్యమును స్వీకరింపుము.

గంధమంత్రము -

శ్లో॥ పార్థివద్రవ్యసంభూతమతీవ సురభీకృతమ్ ।
మంగళార్థం పవిత్రం చ రాధే! గంధం గృహేణ మే ॥ 28

భూమియందు దొరుకుచున్న సువాసనద్రవ్యములతో మిక్కిలి వాసనగలది, పవిత్రమైనది, మంగళకార్యములందు అర్పమైన గంధమును ఓ రాధాదేవి! నీవు గైకొనుము.

అనులేపనమంత్రము -

శ్లో॥ శ్రీఖండచూర్ణం సుస్నిగ్ధం కస్తూరీకుంకుమాన్వితమ్ ।
సుగంధయుక్తం దేవేశి! గృహ్యతామనులేపనమ్ ॥ 29

కస్తూరి కుంకుమలు కలది. చిక్కనిది అగు ఈ చందనచూర్ణము మంచి సువాసన కలిగియున్నది. దీనితో చేయు అనులేపనమును ఓ దేవేశి! నీవు గ్రహింపుము.

ధూపమంత్రము -

శ్లో॥ పృక్షనిర్యాససంయుక్తం పార్థివద్రవ్యసంయుతమ్ ।
అగ్నిఖండశిఖాజాతం ధూపం దేవి! గృహాణ మే ॥ 30

ఓ దేవి! ఈ ధూపము చెట్లనుండి వచ్చు జిగురు, భూమిపై దొరుకు సువాసన ద్రవ్యములు కలిసి నిప్పువలన వెలువడుచున్నది. దీనిని నీవు దయతో స్వీకరింపుము.

దీపమంత్రము -

శ్లో॥ అంధకారే భయహరమమూల్యమణిశోభితమ్ ।
రత్నప్రదీపం శోభాభ్యం గృహ్యతాం పరమేశ్వరి! ॥ 31

ఓ పరమేశ్వరి! చీకటియందు కలుగు భయమును పోగొట్టినది, అమూల్య మణులచే శోభిల్లు ఈ రత్నదీపమును దయతో నీవు స్వీకరింపుము.

పుష్పమంత్రము -

శ్లో॥ పారిజాతప్రసూనం చ గంధచందనచర్చితమ్ ।
అతీవ శోభనం రమ్యం గృహ్యతాం పరమేశ్వరి! ॥ 32

ఓ పరమేశ్వరి! గంధము చందనములు కలది చాలా అందమైన ఈ పారిజాత పుష్పమును సమర్పించుచున్నాను. దీనిని నీవు ప్రతిగ్రహింపుము.

స్నానీయమంత్రము -

శ్లో॥ సుగంధామలకీచూర్ణం సుస్పిగ్ధం సుమనోహరమ్ ।
విష్ణుత్వైలసమాయుక్తం స్నానీయం దేవి! గృహ్యతామ్ ॥ 33

ఓ దేవి! విష్ణుత్వైలము గలది, సుమనోహరమైనది అగు సువాసనగల ఉసిరిక పప్పుయొక్క పిండిని తెచ్చితిని. ఈ నలుగుపిండిని నీవు స్వీకరింపుము.

భూషణమంత్రము -

శ్లో॥ అమూల్యరత్నఖచితం కేయూరవలయాదికమ్ ।
శశ్వత్సుశోభనం రాధే! గృహ్యతాం భూషణం మమ ॥ 34

ఓ రాధాదేవి! నేనొసగు ఈ కేయూరములు హస్తవలయులు (గాజులు) మొదలగు భూషణములు అమూల్యమైన రత్నములచే నిర్మితమైనవి. ఎల్లప్పుడు శోభను కలిగించు వీటిని నీవు స్వీకరింపుము.

నైవేద్యమంత్రము -

శ్లో॥ కాలదేశోద్భవం పక్ష్యఫలం వై లడ్డుకాదికమ్ ।
పరమాన్నం చ మిష్టాన్నం నైవేద్యం దేవి! గృహ్యతామ్ ॥ 35

ఆయా కాలములందు ఆయా ప్రదేశములలో పండు ఫలమును, లడ్డులు మొదలైనవాటిని, పరమాన్నమును, మృష్ణాన్నమును నైవేద్యముగా నీవు స్వీకరింపుము.

తాంబూలమంత్రము -

శ్లో॥ తాంబూలం చ వరం రమ్యం కర్పూరాదిసువాసితమ్ ।
సర్వభోగాధికం స్వాదు తాంబూలం దేవి! గృహ్యతామ్ ॥ 36

ఓ దేవి! ఈ తాంబూలము కర్పూరాదిసుగంధద్రవ్యవములతో వాసన కలిగియున్నది. రుచిగల ఈ తాంబూలమును నీవు గ్రహింపుము.

అన్నమంత్రము -

శ్లో॥ అశనం రత్నపాత్రస్థం సుస్వాదు సుమనోహరమ్ ।
మయా నివేదితం భక్త్యా గృహ్యతాం పరమేశ్వరి! ॥ 37

ఓ దేవి! రత్నపాత్రలో మనోహరము రుచియైన అన్నమును నీకు నివేదన చేయుచున్నాను. దీనిని దయతో స్వీకరింపుము.

శయ్యమంత్రము -

శ్లో॥ రత్నేంద్రసారఖచితం వహ్నిశుద్ధాంశుకాన్వితమ్ ।
పుష్పచందనచర్మాఢ్యం పర్యంకం దేవి! గృహ్యతామ్ ॥ 38

ఓ తల్లీ! నీకు రత్నములచే నిర్మింపబడిన మంచమును సమర్పించుచున్నాను. దీనిపై పరిశుద్ధమైన వస్త్రముకలదు. అందు పుష్పములు చందనము చల్లితిని. ఇట్టి పర్యంకికాయుక్తమైన శయ్యను నీవు పరిగ్రహింపుము.

శ్లో॥ ఏవం సంపూజ్య దేవీం తాం దద్యాత్పుష్పాంజలిత్రయమ్ ।
యత్నేన పూజయేద్దేవీం నాయికాశ్చ వ్రతే వ్రతీ ॥ 39

శ్లో॥ ప్రాగాదిక్రమయోగేన దక్షిణావర్తతః ప్రియే! ।
భక్త్యా పంచోపచారేణ సుప్రియాః పరిచారికాః ॥ 40

శ్లో॥ మాలవతీం పూర్వకోణే వహ్నికోణే చ మాధవీమ్ ।
దక్షిణే రత్నమాలాం చ సుశీలాం నైర్వతే సతీమ్ ॥ 41

శ్లో॥ పశ్చిమే వై శశికళాం పారిజాతాం చ మారుతే ।
పద్మావతీముత్తరే చాశ్లేశాన్యాం సుందరీం తథా ॥ 42

శ్లో॥ యూధికామాలతీపద్మమాలాం దద్యాద్ వ్రతే వ్రతీ ।
పరీహరం చ కురుతే సామవేదోక్తమేవ చ ॥ 43

పై విధముగా రాధాదేవిని షోడశోపచారములచే పూజించి ఆ దేవికి మూడుమార్లు పుష్పాంజలిని సమర్పించవలెను. ఇట్లు రాధాదేవిని పూజించి అటుపిమ్మట దేవికి మిక్కిలి సన్నిహితులైన పరిచారికలను తూర్పుదిశనుండి కుడివైపు అన్ని దిక్కులలోనుంచి పంచోపచారపూజ సల్పవలయును.

తూర్పుదిక్కున మాలావతిని, అగ్నేయదిశనుండి మాధవిని, దక్షిణదిశయందు రత్నమాలను, నైర్వతిదిక్కున సుశీలను, పడమరదిక్కున శశికళను, వాయవ్యమున పారిజాతను, ఉత్తరమున పద్మావతిని, ఈశాన్యదిశయందు సుందరిని నిలిపి మల్లెలు, మాలతీపుష్పములు, పద్మముల మాలలను వారికి సమర్పించుకొని సామవేదమున కనిపించు పరీహారమును ఈవిధముగా కోరుకొనవలెను.

- రాధాస్తోత్రమ్ -

- శ్లో॥ త్వం దేవి! జగతాం మాతా విష్ణుమాయా సనాతనీ ।
కృష్ణప్రాణాధిదేవీ చ కృష్ణప్రాణాధికా శుభా ॥ 44
- శ్లో॥ కృష్ణప్రేమమయీ శక్తిః కృష్ణే! సౌభాగ్యరూపిణీ ।
కృష్ణభక్తిప్రదే! రాధే! నమస్తే మంగళప్రదే! ॥ 45
- శ్లో॥ అద్య మే సఫలం జన్మ జీవనం సార్థకం మమ ।
పూజితాఽసి మయా సా చ యా శ్రీకృష్ణేన పూజితా ॥ 46
- శ్లో॥ కృష్ణవక్షసి సా రాధా సర్వసౌభాగ్యసంయుతా ।
రాసే రాసేశ్వరీరూపా బృందా బృందావనే వనే ॥ 47
- శ్లో॥ కృష్ణప్రియా చ గోలోకే తులసీకాననే తు యా ।
చంపావతీ కృష్ణసంగే క్రీడా చంపకకాననే ॥ 48
- శ్లో॥ చంద్రావళీ చంద్రవనే శతశృంగే సతీతి చ ।
విరజాదర్పహంత్రీ చ విరజాతటకాననే ॥ 49
- శ్లో॥ పద్మావతీ పద్మవనే కృష్ణా కృష్ణసరోవరే ।
భద్రా కుంజకుటీరే చ కామ్యౌ వై కామ్యకే వనే ॥ 50
- శ్లో॥ వైకుంఠే చ మహాలక్ష్మీర్వాణీ నారాయణోరసి ।
క్షీరోదే సింధుకన్యా చ మర్ద్యే లక్ష్మీః హరిప్రియా ॥ 51
- శ్లో॥ సర్వస్వర్థే స్వర్గలక్ష్మీర్దేవదుఃఖవినాశినీ ।
సనాతనీ విష్ణుమాయా దుర్గా శంకరవక్షసి ॥ 52
- శ్లో॥ సావిత్రీ వేదమాతా చ కలయా బ్రహ్మవక్షసి ।
కలయా ధర్మవత్సీ త్వం నరనారాయణప్రభోః ॥ 53
- శ్లో॥ కలయా తులసీ త్వం చ గంగా భువనపావనీ ।
లోమకూపోద్భవా గోప్యః కలాంశా రోహిణీ రతిః ॥ 54
- శ్లో॥ కలాకలాంశరూపా చ శతరూపా శబీ దితిః ।
అదితిర్దేవమాతా చ త్వత్కలాంశా హరిప్రియా ॥ 55
- శ్లో॥ దేవ్యశ్చ మునిపత్న్యశ్చ త్వత్కలాకలయా శుభే ।
కృష్ణభక్తిం కృష్ణదాస్యం దేహి మే కృష్ణపూజితే ॥ 56

శ్లో॥ ఏవం కృత్వా పరీహారం స్తుత్వా చ కవచం పఠేత్ ।

పురా కృతం స్తోత్రమేతద్భక్తిదాస్యప్రదం శుభమ్ ॥

57

ఓ తల్లీ! నీవు జగన్మాతవు. విష్ణుమాయవు. సనాతనివి, శ్రీకృష్ణునకు ప్రాణాధికురాలవు. కృష్ణప్రేమస్వరూపిణివి, శక్తివి, కృష్ణసౌభాగ్య రూపిణివి, మంగళప్రదురాలవు, శ్రీకృష్ణభక్తిని కలిగించు నీకు సమస్కారము.

శ్రీకృష్ణపరమాత్మ పూజించిన నిన్ను నేను పూజించుట నా అదృష్టమువలన జరిగినది. దీనివలన నా జన్మకు సార్థక్యమేర్పడినది. నాజన్మ సఫలమైనది.

సమస్తసౌభాగ్యములు కల నీవు శ్రీకృష్ణుని సమీపమున రాధగాను, రాసమండలమున రాసేశ్వరిగాను, బృందావనమున బృందాదేవిగాను, గోలోకమున కృష్ణప్రియగాను, తులసీవనమున తులసిగాను, శ్రీకృష్ణుని సమీపమున చంపావతిగాను, చంపకావనమున క్రీడగాను, చంద్రవనమున చంద్రావతిగాను, శతశృంగపర్వతమున సతిగాను, విరజానదియొక్క తీరముననున్న వనమున విరజాదేవిగాను, పద్మవనమున పద్మావతిగాను, కృష్ణసరోవరమున కృష్ణగా, కుంజకుటీరమున భద్రగా, కామ్యకవనమున కామ్యగా, వైకుంఠమున మహాలక్ష్మిగా, నారాయణుని సమీపమున సరస్వతిగా, గంగగా, పాలసముద్రమున సింధుకన్యగా, భూలోకమున శ్రీహరి ప్రియురాలగు లక్ష్మీదేవిగా, స్వర్గమున దేవతల దుఃఖములను బాపు స్వర్గలక్ష్మిగా, శంకరుని సమీపమున సనాతని, విష్ణుమాయయగు దుర్గా, బ్రహ్మదేవుని సమీపమున నీ అంశరూపము వేదమాతయగు సావిత్రిగా, అట్లే ధర్ముని సమీపమున అంశరూపిణియైన ధర్మపత్నిగా, నరనారాయణులకు మాతగా, నీ కళయైన తులసిగా, గంగగా, పరమాత్మయొక్క రోమకూపములనుండి జన్మించిన గోపికలుగా, నీ అంశాంశాలైన శతరూప, దితి, శచి, అదితి, మొదలగు రూపములతో నున్నావు. దేవతాస్త్రీలు, మునిపత్నీలు నీ అంశాంశ స్వరూపాలే.

అట్టి నీవు నాకు కృష్ణభక్తిని శ్రీకృష్ణునకు సేవచేయు పరమ సౌభాగ్యమును కలిగింపుము.

ఈ విధముగా పరీహారమును చేసికొని రాధాదేవిని స్తుతించి ఆమె కవచమును చదువవలెను.

పూర్వమున చేయబడిన ఈ రాధాస్తోత్రము శ్రీకృష్ణభక్తిని, శ్రీకృష్ణ దాస్యమును, కలిగించును.

శ్లో॥ ఏవం నిత్యం పూజయేద్యో విష్ణుతుల్యః స భారతే ।

జీవన్ముక్తశ్చ పూతశ్చ గోలోకం యాతి నిశ్చితమ్ ॥

58

ఈవిధముగా ప్రతిదినము రాధాదేవిని పూజించువాడు విష్ణుమూర్తితో సమానుడగును. ఆతడు జీవన్ముక్తుడై పవిత్రుడై మరణించిన తరువాత గోలోకమునకు పోవును.

శ్లో॥ కార్తికే పూర్ణిమాయాం చ రాధాం యః పూజయేత్ శివే ।

ఏవం క్రమేణ ప్రత్యుజ్జం రాజసూయఫలం లభేత్ ॥

59

శ్లో॥ పరమైశ్వర్యయుక్తః స్వాధిహ లోకే స పుణ్యవాన్ ।

సర్వపాపాద్వినిర్ముక్తో యాత్యంతే విష్ణుమందిరమ్ ॥

60

శ్లో॥ ఆదావేవం క్రమేణైవ రాసే బృందావనే వనే ।

స్తుతా సా పూజితా రాధా శ్రీకృష్ణేన పురా సతీ ॥

61

- శ్లో॥ సంపూజితా ద్వితీయే చ ధాత్రా తేష్వపం క్రమేణ చ ।
త్వద్వరేణ చ సంప్రాప్య విధాతా వేదమాతరమ్ ॥ 62
- శ్లో॥ నారాయణో మహాలక్ష్మీం ప్రాప సంపూజ్య భారతీమ్ ।
గంగాం చ తులసీం చైవ పరాం భువనపావనీమ్ ॥ 63
- శ్లో॥ విష్ణుః క్షీరోదశాయీ చ ప్రాప సింధుసుతాం తథా ।
మృతాయాం దక్షకన్యాయాం మయా కృష్ణాజ్జయీ పురా ॥ 64
- శ్లో॥ త్వమేవ దుర్గా సంప్రాప్తా పూజితా పుష్కరే చ సా ।
అదితిం కశ్యపః ప్రాప చంద్రః సంప్రాప రోహిణీమ్ ॥ 65
- శ్లో॥ కామో రతిం చ సంప్రాప ధర్మో మూర్తిం పతివ్రతామ్ ।
దేవాశ్చ మునయశ్చైవ యాం సంపూజ్య పతివ్రతామ్ ॥ 66
- శ్లో॥ సంప్రాపుర్యద్వరేణైవ ధర్మకామార్థమోక్షకమ్ ।
ఏవం పూజావిధానం చ కథితం చ స్తవం శృణు ॥ 67

కార్తికమాసమున పూర్ణిమనాడు రాధాదేవిని పూజింపవలెను. ఈ విధముగా ప్రతి సంవత్సరము ఆ దేవిని పూజించినచో రాజసూయయాగఫలము కలుగును. ఈ లోకమున అంతలేని సంపదను పొంది పుణ్యవంతుడై పాపములు పోగా విష్ణుమూర్తి సమీపమునకు పోవును.

ఆ రాధాదేవిని ఈ విధముగా కార్తికపూర్ణిమనాడు బృందావనమున శ్రీకృష్ణుడు పూజించెను. అటుపిమ్మట బ్రహ్మదేవుడు ఈ దేవిని శ్రీకృష్ణదేవుడు పూజించినట్లే పూజించి ఆ దేవియొక్క అనుగ్రహమువలన వేదములకు తల్లియైన సావిత్రిదేవిని భార్యగా పొందెను. అటుపిమ్మట నారాయణుడా మాతను పూజించి ఆమెయొక్క అనుగ్రహమువలన మహాలక్ష్మిని, సరస్వతీదేవిని, గంగాదేవిని, తులసీదేవిని భార్యలుగా పొందగలిగెను.

క్షీరసముద్రమున పవళించియున్న శ్రీమహావిష్ణువు సింధుసుతను భార్యగా పొందగా నేను శ్రీకృష్ణనియొక్క ఆజ్ఞవలన ఆ మహాదేవిని పూజించి దక్షయజ్ఞమున దక్షుని కూతురైన సతీదేవి మృత్యుచెందిన తరువాత నిన్ను భార్యగా పొందితిని. అట్లే కశ్యపముని అదితిని, చంద్రుడు రోహిణిని, మన్మథుడు రతిని, ధర్ముడు మూర్తీదేవిని, దేవతలు మునులు కూడా ఆ దేవిని పూజించి ధర్మార్థకామమోక్షములను పొందగలిగిరి.

ఓ భవానీ! రాధాదేవి పూజావిధానమిట్లుండును,

- శ్లో॥ ఏకదా మానినీ రాధా బభూవాగోచరా ప్రభోః ।
సంసక్తస్య తులన్యాం చ గోప్యాం చ తులసీవనే ॥ 68
- శ్లో॥ సా సంహృత్య స్వమూర్తీశ్చ కలాః సర్వాశ్చ లీలయా ।
సర్వే బభూవుర్రేవాశ్చ బ్రహ్మవిష్ణుశివాదయః ॥ 69
- శ్లో॥ భ్రష్టైశ్చర్యాశ్చ నిశ్రీకా భార్యాహీనా హ్యపద్రుతాః ।
తే చ సర్వే సమాలోప్య శ్రీకృష్ణం శరణం యయుః ॥ 70

శ్లో॥ తేషాం స్తోత్రేణ సంతుష్టః స్సాత్వా సంపూజ్య తాం శుచిః ।

తుష్టావ పరమాత్మా స సర్వేషాం రాధికాం సతీమ్ ॥

71

శ్రీకృష్ణుడు తులసీవనములో తులసియను గోపికతో తిరుగుచుండగా రాధాదేవి చూచి అభిమానవతిగావున, తాను తనయొక్క అంశలు అంశాంశలగు దేవతా స్త్రీలందరితో కలిసి మాయమయ్యెను. అందువలన బ్రహ్మవిష్ణుశివాది దేవతలు తమతమ ఐశ్వర్యములను కోల్పోయి భార్యావిహీనులైరి. అందువలన వారందరు కలిసి అలోచించి శ్రీకృష్ణపరమాత్మును శరణువేడుకొనిరి. దేవతలందరు తన్ను స్తోత్రము చేయగా సంతోషపడిన శ్రీకృష్ణపరమాత్మ వారి బాధలు పోగొట్టుటకై తాను స్నానము చేసి శుచియై రాధాదేవిని పూజించి అమెతో ఇట్లనెను.

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ - శ్రీకృష్ణుడు ఇట్లనెను -

శ్లో॥ ఏవమేవ ప్రియోఽహం తే ప్రమోదత్యైవ తే మయి ।

సువ్యక్తమద్య కాపట్టవచనం తే వరాననే ॥

72

శ్లో॥ హే కృష్ణ! త్వం మమ ప్రాణా జీవాత్మేతి చ సంతతమ్ ।

యద్రూపీ నిత్యం ప్రేష్టా త్వం సాంప్రతం తద్గతం ద్రుతమ్ ॥

73

శ్లో॥ అస్మాకం వచనం సత్యం యద్రూపీమి చ తత్ ప్రువమ్ ।

పంచప్రాణాధిదేవీ త్వం రాధా ప్రాణాధికేతి మే ॥

74

శ్లో॥ శక్తో న రక్షితుం త్వాం చ యాంతి ప్రాణాస్త్యయా వినా ।

వినాఽధిష్ఠాత్మదేవీ చ కో వా కుత్ర చ జీవతి ॥

75

శ్లో॥ తస్మాత్సర్వమలీకం తే వచనం జగదంబికే ।

క్షురధారం చ హృదయం స్త్రీజాతీనాం చ సర్వతః ॥

76

శ్లో॥ మహావిష్ణోశ్చ మాతా త్వం మూలప్రకృతిరీశ్వరీ ।

సగుణా త్వం చ కలయా నిర్గుణా స్వయమేవ తు ॥

77

శ్లో॥ జ్యోతీరూపా నిరాకారా భక్తానుగ్రహవిగ్రహా ।

భక్తానాం రుచివైచిత్ర్యాన్నానామూర్తీశ్చ బిభ్రతీ ॥

78

శ్లో॥ మహాలక్ష్మీశ్చ వైకుంఠే భారతీ చ సతాం ప్రసూః ।

పుణ్యక్షేత్రే భారతే చ సతీ త్వం పార్వతీ తథా ॥

79

శ్లో॥ తులసీ పుణ్యరూపా చ గంగా భువనపావనీ ।

బ్రహ్మలోకే చ సావిత్రీ కలయా త్వం వసుంధరా ॥

80

శ్లో॥ గోలోకే రాధికా త్వం చ సర్వగోపాలకేశ్వరీ ।

త్వయా వినాఽహం నిర్దీపో హ్యశక్తః సర్వకర్మను ॥

81

శ్లో॥ శివః శక్తస్త్వయా శక్త్యా శవాకారస్త్వయా వినా ।

వేదకర్తా స్వయం బ్రహ్మ వేదమాత్రా త్వయా సహ ॥

82

శ్లో॥ నారాయణస్త్వయా లక్ష్మణ జగత్పాతా జగత్పతిః ।
ఫలం దదాతి యజ్ఞశ్చ త్వయా దక్షిణయా సహ ॥ 83

శ్లో॥ బిభర్తి సృష్టిం శేషశ్చ త్వాం కృత్వా మస్తకే భువమ్ ।
బిభర్తి గంగారూపాం త్వాం మూర్ధ్ని గంగాధరః శివః ॥ 84

శ్లో॥ శక్తిమచ్చ జగత్సర్వం శవరూపం త్వయా వినా ।
వక్తా సర్వస్త్వయా వాణ్యా సూతో మూకస్త్వయా వినా ॥ 85

నేను నీకు చాలా ఇష్టమైనవాడను. నీకు నాపై చాలా ప్రేమకలదు' అని నీవెప్పుడు నాతో అనుచుంటివి. ప్రస్తుతము నీవు చేసిన పనివలన నీ మాటలు కల్లలని నాకు తోచుచున్నవి. అట్లే “ఓ కృష్ణుడా! నీవు నా ప్రాణములవంటివాడవు, జీవాత్మవు” అని ఎల్లప్పుడు చెప్పుచుంటివి. అవన్ని అబద్ధములుగా కన్పించుచున్నవి. ఓ రాధాదేవి! స్త్రీల మనస్సు కత్తి అంచువలె ఇతరులను బాధపెట్టునను నా మాట ఎల్లప్పుడు సత్యమైనదే.

నీవు నాకు ప్రాణములకన్నను మిన్నయైన దానవు. నా పంచప్రాణములకు అధిదేవతవు. నీవు లేక నా ప్రాణము లెగిరిపోవుచున్నవి. ప్రాణములకు అధిష్ఠానదేవత లేక ప్రపంచమున ఎవ్వరుకూడ జీవించరు. అట్లే నా ప్రాణాధిష్ఠానదేవతవగు నీవు లేక నేను బ్రతుకుట దుర్లభము.

నీవు మూలప్రకృతి స్వరూపిణివి, ఈశ్వరివి, శ్రీమహావిష్ణువునకు తల్లివి. నీవు స్వయముగా నిర్గుణురాలవైనను నీ అంశస్వరూపముచే సగుణుగా కన్పించుచున్నావు. నీవు జ్యోతిస్స్వరూపమున నున్నావు. నిరాకారమైనను భక్తులనెల్లప్పుడు అనుగ్రహించుటకు ఆకారమును ధరించితివి. నీవు భక్తుల అభిరుచులనుబట్టి అనేక రూపములను ధరించితివి.

నీవు వైకుంఠమున మహాలక్ష్మిగా, మహాసరస్వతిగా కన్పించుచున్నావు. పుణ్యభూమియగు భారతక్షేత్రమున నీవు సతీదేవిగా, పార్వతీదేవిగా, పుణ్యమూర్తియైన తులసిగా, సమస్తలోకములను పవిత్రముచేయు గంగగా మారితివి. నీవు బ్రహ్మలోకమున సావిత్రిగాను, నీ అంశరూపముతో భూమిగాను, గోలోకమున సమస్తగోపాలురకు ఈశ్వరివగు రాధగా నున్నావు.

నీవు లేనిచో నేను ప్రాణములు లేనివాడను. ఏపని చేయుటకైనను అసమర్థుడను. అట్లే శివుడు శక్తిస్వరూపిణివగు నీవలననే శక్తిమంతుడగుచున్నాడు. నీవు లేనిచో అతడు శవమువలె సర్వశక్తులను కోల్పోవును. నీవలననే బ్రహ్మాదేవుడు వేదములను దర్శింపగలిగెను.

నీవలననే నారాయణుడు మహాలక్ష్మీనమేతుడై సమస్తలోకములను రక్షించుచు జగత్పతీయైనాడు. అదిశేషుడు నీవలన సమస్తలోకములను తన శిరస్సుపై ధరించ గలుగుచున్నాడు. అట్లే శివుడు గంగను ధరించి గంగాధరుడాయెను. నీవుండినచో ప్రపంచమంతయు శక్తి కలిగియుండును. నీవు లేనిచో ఇది శవమువలె సర్వశక్తులను కోల్పోగలదు. అట్లే నీవలననే అందరు వక్తలగుచున్నారు. నీవు లేనిచో అందరు మూగవా రగుదురు.

శ్లో॥ యథా మృదా ఘటం కర్తుం కులాలః శక్తిమాన్ సదా ।
సృష్టిం ప్రపంచ తథాఽహం చ ప్రకృత్యా చ త్వయా సహ ॥ 86

శ్లో॥ త్వయా వినా జడశ్చాహం సర్వత్ర చ న శక్తిమాన్ ।
సర్వశక్తిస్వరూపా త్వం త్వమాగచ్ఛ మమాంతికమ్ ॥ 87

- శ్లో॥ వహ్నా త్వం దాహికా శక్తిః నాగ్నిశ్చక్రస్వయా వినా ।
శోభాస్వరూపా చంద్రే త్వం త్వాం వినా న స సుందరః ॥ 88
- శ్లో॥ ప్రభారూపా హి సూర్యే త్వం త్వాం వినా న స భానుమాన్ ।
న కామః కామినీబంధుస్త్వయా రత్యా వినా ప్రియే ॥ 89
- శ్లో॥ ఇత్యేవం స్తవనం కృత్వా తాం సంప్రాప జగత్ప్రభుః ।
దేవా బభూవుః సశ్రీకాః సభార్యాః శక్తిసంయుతాః ॥ 90
- శ్లో॥ సస్త్రీకం చ జగత్పర్వం సమభూచ్చైలకన్యకే ।
గోపీపూర్ణశ్చ గోలోకో హ్యభవత్ప్రసాదతః ॥ 91

కుమూరినాడు మట్టితో కుండలు చేయునట్లే ప్రకృతిరూపిణివగు నీ వలన నేను సమస్తసృష్టిని చేయగలుగుతున్నాను. నీవు లేనిచో జడునివలె శక్తిసంతయు కోల్పోవుదును. అందువలన సర్వశక్తి స్వరూపిణివగు నీవు నా దగ్గరకు రమ్ము. దాహికాశక్తి లేక అగ్నిదేవుడు కాల్చలేడు. ఆ దాహికాశక్తివి నీవే. అట్లే శోభాస్వరూపిణివి అగు నీవులేనిచో చంద్రుడు సుందరుడుగా కన్పించడు. కాంతిరూపిణివైన నీవు లేనిచో సూర్యుడు కిరణములను కోల్పోవును. అదేవిధముగా రతీస్వరూపిణివగు నీవులేక మన్మథుడు కామినీబంధువు కాజాలడు.

ఈ విధముగా శ్రీకృష్ణపరమాత్మ రాధాదేవిని స్తుతించి ఆమెను తిరిగి పొందెను. రాధాదేవి కన్పించగానే అంతవరకు అదృశ్యముగా నున్న దేవతాస్త్రీలందరు కన్పించిరి. అందువలన దేవతలందరు శోభతో శక్తితో భార్యలతో కలిసియుండిరి. ప్రపంచమున స్త్రీలందరు దర్శనమొనగిరి. ఇట్లు గోలోకము గోపికాస్త్రీలచే నిండిపోయినది.

- శ్లో॥ రాజా జగామ గోలోకమితి స్తుత్వా హరిప్రియామ్ ।
శ్రీకృష్ణేన కృతం స్తోత్రం రాధాయా యః పఠేన్నరః ॥ 92
- శ్లో॥ కృష్ణభక్తిం చ తద్దాస్యం సంప్రాప్నోతి న సంశయః ।
స్త్రీవిచ్ఛేదే యః శృణోతి మానమేకమిదం శుచిః ॥ 93
- శ్లో॥ అచిరాల్పభతే భార్యాం సుశీలాం సుందరీం సతీమ్ ।
భార్యాహీనో భాగ్యహీనో వర్షమేకం శృణోతి యః ॥ 94
- శ్లో॥ అచిరాల్పభతే భార్యాం సుశీలాం సుందరీం సతీమ్ ।
పురా మయా చ త్వం ప్రాప్తా స్తోత్రేణానేన పార్వతి! ॥ 95
- శ్లో॥ మృతాయాం దక్షకన్యామాజ్ఞయా పరమాత్మనః ।
స్తోత్రేణానేన సంప్రాప్తా సావిత్రి బ్రహ్మణా పురా ॥ 96
- శ్లో॥ పురా దుర్వాససః శాపాత్ నిఃశ్రీకే దేవతాగణే ।
స్తోత్రేణానేన దేవైస్తైః సంప్రాప్తా శ్రీః సుదుర్లభా ॥ 97
- శ్లో॥ శృణోతి వర్షమేకం చ పుత్రార్థో లభతే సుతమ్ ।
మహావ్యాధి రోగముక్తో భవేత్ స్తోత్రప్రసాదతః ॥ 98

- శ్లో॥ కార్తికే పూర్ణిమాయాం తు తాం సంపూజ్య పరేత్తు యః ।
అచలాం శ్రీయమాప్నోతి రాజసూయఫలం లభేత్ ॥ 99
- శ్లో॥ నారీ శృణోతి చేత్ స్తోత్రం స్వామిసౌభాగ్యసంయుతా ।
భక్త్యా శృణోతి యః స్తోత్రం బంధనాన్ముచ్చతే ధ్రువమ్ ॥ 100
- శ్లో॥ నిత్యం పఠతి యో భక్త్యా రాధాం సంపూజ్య భక్తితః ।
స ప్రయాతి చ గోలోకం నిర్ముక్తో భవబంధనాత్ ॥ 101

రాజైన సుయజ్ఞుడు రాధాదేవిని ఈ విధముగా స్తుతించి గోలోకమునకు పోయెను.

శ్రీకృష్ణుడు స్తుతించిన ఈ రాధాస్తోత్రమును ఎవరు పఠింతురో అతనికి తప్పక శ్రీకృష్ణభక్తి, శ్రీకృష్ణదాస్యము లభింపగలదు. భార్యవియోగసమయమున ఈ స్తోత్రమును ఒక నెలవరకు వినినచో (చదివినచో) అట్లే భార్యారహితుడు, భాగ్యములేనివాడు దీనిని సంవత్సరమువరకు విన్నచో (చదివినచో) త్వరగా భార్యను పొందును. నేనుకూడ దక్షయజ్ఞమున సతీస్వరూపిణివగు నీవు చనిపోయినపుడు శ్రీకృష్ణపరమాత్మయొక్క ఆజ్ఞవలన ఈ స్తోత్రము పఠించి నిన్ను పొందితిని. అదేవిధముగా దుర్వాసమహర్షి శాపమువలన దేవతలు లక్ష్మీని కోల్పోవగా ఈ స్తోత్రమువలన తిరిగి శ్రీని పొందిరి. పుత్రులు కావలెనని అనుకొనువాడు, మహారోగముతో బాధపడువాడు ఈ స్తోత్రమును సంవత్సరమువరకు నియమముతో విన్నచో సంతానమును పొందును. మహావ్యాధి నిర్ముక్తుడు కూడా అగును.

కార్తికమాసమున పూర్ణిమనాడు రాధాదేవిని పూజించి ఈ స్తోత్రమును చదివినచో అంతులేని సంపదను, రాజసూయయాగమువలన లభించు ఫలితము లభించును.

స్త్రీలు ఈ స్తోత్రమును విన్నచో భర్తవలన సకలసౌఖ్యములు పొందుదురు. సంసార బంధమునుండి విముక్తులగుదురు.

ఈ స్తోత్రమును ప్రతిదినము రాధాదేవిని పూజించి చదువువారు భవబంధమును ఛేదించుకొని గోలోకమును చేరుకొనెదరు.

ఇతి శ్రీబ్రహ్మవైవర్తే మహాపురాణే ద్వితీయే ప్రకృతిఖండే నారద నారాయణ సంవాదాంతర్గత హరగౌరీ సంవాదే శ్రీరాధికోపాఖ్యానే రాధాపూజాస్తోత్రాదికథనం నామ పంచపంచాశత్తమోఽ

ధ్యాయః ॥

శ్రీః

షట్పంచాశత్తమోఽధ్యాయః - రాధాకవచము

శ్రీపార్వత్యువాచ - పార్వతీదేవి (మహేశునితో) నిట్లు పలికెను -

- శ్లో॥ పూజావిధానం స్తోత్రం చ శ్రుతమత్యద్భుతం మయా ।
అధునా కవచం బ్రూహి శ్రోష్వామి త్వత్ప్రసాదతః ॥ 1

మహేశ్వరా! రాధాదేవియొక్క పూజావిధానమును ఆ దేవియొక్క స్తోత్రమును చక్కగా తెలిపితిరి. నాకు ఇప్పుడు రాధాదేవియొక్క కవచమును తెలుపగలరు.

మహేశ్వర ఉవాచ - మహేశ్వరుడు పార్వతితో ఇట్లనెను-

- శ్లో॥ శృణు వక్ష్యామి హే దుగ్ధే! కవచం పరమాద్భుతమ్ ।
పురా మహ్యం నిగదితం గోలోకే పరమాత్మనా ॥ 2
- శ్లో॥ అతిగుహ్యం పరం తత్త్వం సర్వమంత్రాఘవిగ్రహమ్ ।
యద్భుత్వా పఠనాద్భుత్యో సంప్రాప్తో వేదమాతరమ్ ॥ 3
- శ్లో॥ యద్భుత్వాహం తవ స్వామీ సర్వమాతా సురేశ్వరీ ।
నారాయణశ్చ యద్భుత్వా మహాలక్ష్మీమవాప సః ॥ 4
- శ్లో॥ యద్భుత్వా పరమాత్మా చ నిర్గుణః ప్రకృతేః పరః ।
బభూవ శక్తిమాన్ కృష్ణః సృష్టిం కర్తుం పురా విభుః ॥ 5
- శ్లో॥ విష్ణుః పాతా చ యద్భుత్వా సంప్రాప్తస్సింధుకన్యకామ్ ।
శేషో బిభర్తి బ్రహ్మాండం మూర్ఖా సర్వపద్యతః ॥ 6
- శ్లో॥ ప్రత్యేకం లోమకూపేషు బ్రహ్మాండాని మహాన్విరాట్ ।
బిభర్తి ధారణాద్యసృ సర్వాధారో బభూవ సః ॥ 7
- శ్లో॥ యద్ధారణాచ్చ పఠనాద్ధర్యః సాక్షీ చ సర్వతః ।
యద్ధారణాత్మబేరశ్చ ధనాద్యక్షశ్చ భారతే ॥ 8
- శ్లో॥ ఇంద్రః సురాణామీశశ్చ పఠనాద్ధారణాద్విభుః ।
సృపాణాం మనురీశశ్చ పఠనాద్ధారణాద్విభుః ॥ 9
- శ్లో॥ శ్రీమాంశ్చంద్రశ్చ యద్భుత్వా రాజసూయం చకార సః ।
స్వయం సూర్యస్తిలోకేశః పఠనాద్ధారణాద్ధరిః ॥ 10
- శ్లో॥ యద్భుత్వా పఠనాదగ్నిః జగత్పూతం కరోతి చ ।
యద్భుత్వా వాతి వాతోఽయం పునాతి భువనత్రయమ్ ॥ 11
- శ్లో॥ యద్భుత్వా చ స్వతంత్రో హి మృత్యుశ్చరతి జంతుషు ।
త్రిఃసప్తకృత్స్వో నిఃక్షత్రాం చకార చ వసుంధరామ్ ॥ 12
- శ్లో॥ జామదగ్న్యశ్చ రామశ్చ పఠనాద్ధారణాత్ప్రభుః ।
యయౌ సముద్రం యద్భుత్వా రాజసూయం చకార సః ।
పపౌ సముద్రం యద్భుత్వా పఠనాత్కుంభసంభవః ॥ 13
- శ్లో॥ సనత్కుమారో భగవాన్ యద్భుత్వా జ్ఞానినాం గురుః ।
జీవన్ముక్తౌ చ సిద్ధౌ చ సరనారాయణావృషీ ॥ 14
- శ్లో॥ యద్భుత్వా పఠనాత్సిద్ధో వసిష్ఠో బ్రహ్మపుత్రకః ।
సిద్ధేశః కపిలో యస్మాత్ యస్మాద్దక్షః ప్రజాపతిః ॥ 15
- శ్లో॥ యస్మాద్భుగుశ్చ మాం ద్వేష్టి కూర్యః శేషం బిభర్తి చ ।
సర్వాధారో యతో వాయుర్ వరుణః పవనో యతః ॥ 16

- శ్లో॥ ఈశానో దిక్పతిశ్చైవ యమః శాస్తా యతః శివే ।
కాలః కాలాగ్నిరుద్రశ్చ సంహర్తా జగతాం యతః ॥ 17
- శ్లో॥ యద్యత్త్వా గౌతమః సిద్ధః కశ్యపశ్చ ప్రజాపతిః ।
వసుదేవసుతాం ప్రాప చైకాంశేన తు తత్మలామ్ ॥ 18
- శ్లో॥ పురా స్వజాయావిచ్ఛేదే దుర్వాసా మునిపుంగవః ।
సంప్రాప రామః సీతాం చ రావణేన హృతాం పురా ॥ 19
- శ్లో॥ పురా నలశ్చ సంప్రాప దమయంతీం యతః సతీమ్ ।
శంఖచూడో మహావీరో దైత్యానామీశ్వరో యతః ॥ 20

ఓ దుర్గాదేవి! పూర్వము నాకు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ తెలిసిన రాధా కవచమును నీకు చెప్పెదను. అది పరమాద్భుతమైనది. మిక్కిలి రహస్యమైనది. సమస్తమంత్రములే మూర్తిభవించినట్లున్నది. పరతత్త్వరూపమైనది.

ఈ రాధాదేవి కవచమును పరించుచు బాహుమూలమున దానిని ధరించుట వలననే బ్రహ్మదేవుడు వేదములకన్నిటికి తల్లియగు సావిత్రిదేవిని పొందెను. నేను నీకు భర్తనైతిని. నారాయణుడు మహాలక్ష్మీదేవికి భర్త అయ్యెను. రాధాకవచమును ధరించి పరించుచున్నందువలననే పరమాత్మ నిర్గుణరూపుడు, ప్రకృతికంటె శ్రేష్ఠుడగు శ్రీకృష్ణుడు సృష్టిరచన చేయుచున్నాడు. విష్ణుమూర్తి సర్వజన రక్షకుడు సింధుకన్యకాపతి యయ్యెను. అదిశేషుడు ఈ బ్రహ్మాండమునంతయు తన శిరస్సుపై ఆవగింజను మోయుచున్నట్లు అవలీలగా మోయుచున్నాడు. మహావిరాట్స్వరూపుడగు శ్రీమహావిష్ణువు తన రోమ కూపములందు బ్రహ్మాండములన్నిటిని ధరించి సర్వాధారుడు కాగలిగెను. ధర్మదేవతసైతము ఈ కవచమును ధరించినందువలన పరించుచున్నందువలన సర్వసాక్షిగా అయ్యెను. ఈ కవచముయొక్క మహిమవల్లనే కుబేరుడు ధనపతిగాను, ఇంద్రుడు దేవతాపతిగాను, మనువు మానవులందరకు అధిపతిగాను, సూర్యుడు ముల్లోకములయందు పూజితుడుగాను, అగ్నిదేవుడు పరమపవిత్రుడుగానున్నాడు. వాయుదేవుడు ఈ కవచముయొక్క మహిమవలన ముల్లోకములను పవిత్రము చేయగల్గుచున్నాడు. వృత్త్యువు అందరను సమానముగా చూచుచున్నాడు. జమదగ్ని మహర్షి పుత్రుడైన పరశురాముడు ఇరువదియొక్కమూరలు ఈ భూమండలమంతయు తిరిగి దీనిని క్షత్రియరహితముగా చేయగలిగెను. సనత్కుమారముని మిక్కిలి జ్ఞానవంతు డాయెను. నరనారాయణ ఋషులు జీవన్ముక్తులు, సిద్ధులైనారు. వసిష్ఠుడు బ్రహ్మదేవుని పుత్రుడయ్యెను. దీనివలననే కపిలమహర్షి సిద్ధేశుడుగను, దక్షుడు ప్రజాపతిగాను, భృగుమహర్షి నన్ను ద్వేషించునంతవాడుగాను, ఆదికూర్మము ఆదిశేషుని భరించువాడు గనునైరి. వాయుదేవుడు సర్వాధారుడయ్యెను. ఈశ్వరుడు దిక్పాలకుడయ్యెను. యమధర్మరాజు సమస్తమును శాసించగలుగుచున్నాడు. కాలుడు, కాలాగ్ని రుద్రుడు సమస్తజగములను సంహరింపగల్గిరి. ఈ కవచము యొక్క ప్రభావము వలన గౌతముడు, సిద్ధుడుగాను, కశ్యపముని ప్రజాపతిగాను కాగలిగిరి. దుర్వాసమహాముని తన భార్య గతించినపుడు రాధాదేవి అంశగల స్త్రీని భార్యగా పొందెను. అట్లే రామచంద్రుడు రావణాసురునిచే అపహరింపబడిన సీతాదేవిని పొందగలిగెను. కలిదోషమువలన దూరమైన తన భార్యను నలుడు పొందగలిగెను. ఈ కవచముయొక్క గొప్పతనము వలన శంఖచూడుడను మహావీరుడు దానవవీరుడు కాగలిగెను.

- శ్లో॥ వృషో వహతి మాం దుగ్ధే యతో హి గరుడో హరిమ్ ।
ఏవం సంప్రాప్య సంసిద్ధిం సిద్ధాశ్చ మునయః పురా ॥ 21
- శ్లో॥ యద్భుత్వా చ మహాలక్ష్మీః ప్రదాత్రీ సర్వసంపదామ్ ।
సరస్వతీ సతాం శ్రేష్ఠా యతః క్రీడావతీ రతిః ॥ 22
- శ్లో॥ సావిత్రీ వేదమాతా చ యతః సిద్ధిమవాప్నుయాత్ ।
సింధుకన్యా మర్త్యలక్ష్మీర్యతో విష్ణుమవాప సా ॥ 23
- శ్లో॥ యద్భుత్వా తులసీ పూతా గంగా భువనపావనీ ।
యద్భుత్వా సర్వసన్యాధ్యా సర్వాధారా వసుంధరా ॥ 24
- శ్లో॥ యద్భుత్వా మనసా దేవీ సిద్ధా వై విశ్వపూజితా ।
యద్భుత్వా దేవమాతా చ విష్ణుం పుత్రమవాప సా ॥ 25
- శ్లో॥ పతిప్రతా చ యద్భుత్వా లోపాముద్రాఽప్యరుంధతీ ।
లేభే చ కపిలం పుత్రం దేవహూతీ యతః సతీ ॥ 26
- శ్లో॥ ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌ సుతౌ ప్రాప చ తత్రసూః ।
త్వన్మాతో చాపి సంప్రాప త్వాం దేవీం గిరిజాం యతః ॥ 27
- శ్లో॥ ఏవం సర్వే సిద్ధగణాః సర్వైశ్చర్యమవాప్నుయూః ।

శ్రీరాధాదేవియొక్క కవచమాహాత్మ్యము వలన నందీశ్వరుడు నన్ను, గరుత్మంతుడు శ్రీహరిని మోయగలుగుచున్నారు. ఇట్లే మునులు సిద్ధులు ఆ కవచము వలన సిద్ధిని పొందిరి. ఆ కవచమహిమవలన మహాలక్ష్మీదేవి సమస్తసంపదల నొసగగలిగినది. అట్లే సరస్వతీదేవి పరమపూజ్యురాలైనది. రతీదేవి క్రీడాపతియైనను, అదేవిధముగా సావిత్రీదేవి వేదములకు మాతయై సిద్ధిని పొందెను. మర్త్యలక్ష్మీయగు సింధుసుత శ్రీమహావిష్ణువును భర్తగా పొందినది. ఆ కవచమహిమవలననే తులసీదేవి పరమపవిత్రమైనది. గంగాదేవి ముల్లోకములను పవిత్రము చేయగలిగినది. అట్లే మనసాదేవి సిద్ధురాలై ప్రపంచమునందంతట పూజలను అందుకొన్నది. దేవమాతయగు అదితీదేవి శ్రీమహావిష్ణువును ఉపేంద్రరూపమున పుత్రునిగా పొందగలిగినది. ఈ కవచమువలననే అరుంధతి మరియు లోపాముద్రలు పతిప్రతలైరి. దేవహూతీదేవి మహావిష్ణురూపుడైన కపిలుని పుత్రునిగా పడసినది. నీ తల్లియగు మేనాదేవి నిన్ను పొందినది.

ఇట్లు రాధాదేవియొక్క కవచమహిమవలన సిద్ధులందరు సమస్తైశ్చర్యములు పొందగలిగిరి.

- కవచమ్ -

- శ్రీజగన్మంగళస్యాస్య కవచస్య ప్రజాపతిః ॥ 28
- శ్లో॥ ఋషిశ్చందోఽస్య గాయత్రీ దేవీ రాసేశ్వరీ స్వయమ్ ।
శ్రీకృష్ణభక్తిసంప్రాప్తౌ వినియోగః ప్రకీర్తితః ॥ 29
- శ్లో॥ శిష్యాయ కృష్ణభక్తాయ బ్రాహ్మణాయ ప్రకాశయేత్ ।
శరాయ పరశిష్యాయ దత్వా మృత్యుమవాప్నుయాత్ ॥ 30

- శ్లో॥ రాజ్యం దేయం శిరో దేయం న దేయం కవచం ప్రియే !
కంఠే ధృతమిదం భక్త్యా కృష్ణేన పరమాత్మనా ॥ 31
- శ్లో॥ మయా దృష్టం చ గోలోకే బ్రహ్మణా విష్ణునా పురా ।
ఓం రాధేతి చతుర్థంతం వహ్నిజాయాంతమేవ చ ॥ 32
- శ్లో॥ కృష్ణేనోపాసితో మంత్రః కల్పవృక్షః శిరోఽవతు ।
ఓం హ్రీం శ్రీం రాధికాం జేంతం వహ్నిజాయాంతమేవ చ ॥ 33
- శ్లో॥ కపాలం నేత్రయుగ్మం చ శ్రోత్రయుగ్మం సదాఽవతు ।
ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం రాధికాయై వహ్నిజాయాంతమేవ చ ॥ 34
- శ్లో॥ మస్తకం కేశసంఘాంశ్చ మంత్రరాజః సదాఽవతు ।
ఓం రాం రాధా చతుర్థంతం వహ్నిజాయాంతమేవ చ ॥ 35
- శ్లో॥ సర్వసిద్ధిప్రదః పాతు కపోలం నాసికాం ముఖమ్ ।
క్షీం హ్రీం కృష్ణప్రియాం జేంతం కంఠం పాతు నమోఽంతకమ్ ॥ 36
- శ్లో॥ ఓం రాం రాసేశ్వరీం జేంతం స్పంధం పాతు నమోంతకమ్ ।
ఓం రాం రాసవిలాసిన్యై స్వాహా పృష్ఠం సదాఽవతు ॥ 37
- శ్లో॥ బృందావనవిలాసిన్యై స్వాహా వక్షః సదాఽవతు ।
తులసీవనవాసిన్యై స్వాహా పాతు నితంబకమ్ ॥ 38
- శ్లో॥ కృష్ణప్రాణాధికా జేంతం స్వాహాంతం ప్రణవాదికమ్ ।
పాదయుగ్మం చ సర్వాంగం సంతతం పాతు సర్వతః ॥ 39
- శ్లో॥ ప్రాచ్యాం రక్షతు సా రాధా వహ్ని కృష్ణప్రియాఽవతు ।
దక్షే రాసేశ్వరీ పాతు గోపీశా నైర్వృతేఽవతు ॥ 40
- శ్లో॥ పశ్చిమే నిర్గుణా పాతు వాయవ్యే కృష్ణపూజితా ।
ఉత్తరే సంతతం పాతు మూలప్రకృతిరీశ్వరీ ॥ 41
- శ్లో॥ సర్వేశ్వరీ సదైశాన్యాం పాతు మాం సర్వపూజితా ।
జలే స్థలే చాంతరిక్షే స్వప్నే జాగరణే తథా ॥ 42
- శ్లో॥ మహావిష్ణోశ్చ జననీ సర్వతః పాతు సంతతమ్ ।

శ్రీజగన్మంగళాకారకమైన ఈ కవచమునకు బ్రహ్మదేవుడు ఋషి, గాయత్రి ఛందస్సు, రాసేశ్వరియగు రాధాదేవి దేవత. శ్రీకృష్ణనియందు భక్తి కలుగుటకై ఈ కవచమును ఉపయోగింపవలెను. దీనిని శ్రీకృష్ణభక్తునకు మాత్రము ఉపదేశము చేయవలెను. దుష్టుడైన ఇతర దేవతాభక్తునకు దీనిని ఉపదేశించినచో ఆ గురువు వెంటనే చనిపోవును. రాజ్యమివ్వవచ్చును. తన ప్రాణమునైన ఇవ్వవచ్చును. కాని అయోగ్యుడగువానికి ఈ కవచమును ఎట్టి పరిస్థితిలోను ఉపదేశింపరాదు.

ఈ కవచమును శ్రీకృష్ణపరమాత్మ తన కంఠమున ధరించెను. నేను, బ్రహ్మ, విష్ణువు కూడ ఈ కవచమును ధరించుచున్నాము.

ఓం రాధాయై స్వాహా అను కల్పవృక్షమువంటి మంత్రమును శ్రీకృష్ణుడు ఉపాసన చేసెను. ఈ మంత్రము నా శిరస్సును కాపాడుగాక.

ఓం హ్రీం శ్రీం రాధికాయై స్వాహా అను మంత్రము నా శిరస్సును, వెంట్రుకలను ఎల్లప్పుడు రక్షించుగాక.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం రాధికాయై స్వాహా అను మంత్రము నేత్రములను, చెవులను, కపాలమును రక్షించును.

ఓం రాం రాధాయై స్వాహా అను మంత్రము నా చెక్కిళ్ళను నాసికను ముఖమును రక్షించుగాక.

ఓం క్షీం హ్రీం కృష్ణప్రియాయై నమః అను మంత్రము నా కంఠమును రక్షించుగాక.

ఓం రాం రాసేశ్వర్యై నమః అనునది నా భుజములను రక్షించుగాక.

ఓం రాం రాసవిలాసిన్యై స్వాహా అను మంత్రము నా వీపును కాపాడుగాక.

ఓం బృందావనవిలాసిన్యై స్వాహా అను మంత్రము నా రొమ్మును రక్షించుగాక.

ఓం తులసీదనవాసిన్యై స్వాహా అనునది నా నితంబముల రక్షించుగాక.

ఓం కృష్ణప్రాణాధికాయై స్వాహా అనునది నా పాదములను సమస్త అవయవములను ఎల్లప్పుడు రక్షించుగాక.

రాధాదేవి నా తూర్పుదిక్కున, కృష్ణప్రియ ఆగ్నేయదిశలో, రాసేశ్వరి దక్షిణ దిశలో, గోపీశ నైర్ఋతిదిశలో, నిర్గుణ పశ్చిమదిశలో, కృష్ణపూజిత వాయువ్యదిశలో, మూలప్రకృతి ఈశ్వరి ఉత్తరదిశలో, సర్వేశ్వరి ఈశాన్యమున, సర్వపూజిత జలమున, స్థలమున, నిద్రించు సమయమున జాగ్రదవస్థలోను నన్ను ఎల్లప్పుడు రక్షించుగాక. శ్రీమహావిష్ణువునకు జననియగు రాధాదేవి నన్ను అన్నివైపులనుండి ఎల్లప్పుడు రక్షించు చుండుగాక.

కవచం కథితం దుర్గే! శ్రీజగన్మంగలం పరమ్ ॥

43

శ్లో॥ యస్మై కస్మై న దాతవ్యం గుహ్యోద్గుహ్యతరం పరమ్ ।

తవ స్నేహాన్మయాఽఖ్యాతం ప్రవక్తవ్యం న కస్యచిత్ ॥

44

శ్లో॥ గురుమభ్యర్చ్య విధివద్వస్త్రాలంకారచందనైః ।

కంఠే వా దక్షిణే బాహౌ ధృత్వా విష్ణుసమో భవేత్ ॥

45

శ్లో॥ మహోత్సవవిశేషే చ పర్వన్నితి సుకీర్తితా ।

తస్యాధిదేవీ యా సా చ పార్వతీ పరికీర్తితా ॥

46

శ్లో॥ పర్వతస్య సుతా దేవీ సాఽవిర్భూతా చ పర్వతే ।

పర్వతాధిష్ఠాత్మదేవీ పార్వతీ తేన కీర్తితా ॥

47

శ్లో॥ సర్వకాలే సనా ప్రోక్తో విస్తృతే చ తనీతి చ ।

సర్వత్ర సర్వకాలే చ విద్యమానా సనాతనీ ॥

48

- శ్లో॥ శతలక్షజపేనైవ సిద్ధం చ కవచం భవేత్ ।
యది స్యాత్ సిద్ధకవచో న దగ్ధో వహ్నినా భవేత్ ॥ 49
- శ్లో॥ ఏతస్మాత్పవచాద్భుగ్నే రాజా దుర్యోధనః పురా ।
విశారదో జలస్తంభే వహ్నిస్తంభే చ నిశ్చితమ్ ॥ 50
- శ్లో॥ మయా సనత్కుమారాయ పురా దత్తం చ పుష్కరే ।
సూర్యపర్వణి మేరా చ స సాందీపనయే దదౌ ॥ 51
- శ్లో॥ బల్లాయ తేన దత్తం చ దదౌ దుర్యోధనాయ సః ।
కవచస్య ప్రసాదేన జీవన్ముక్తో భవేన్నరః ॥ 52
- శ్లో॥ నిత్యం పఠతి భక్త్యేదం తన్మంత్రోపాసకశ్చ యః ।
విష్ణుతుల్యో భవేన్నత్యం రాజసూయఫలం లభేత్ ॥ 53
- శ్లో॥ స్నానేన సర్వతీర్థానాం సర్వదానేన యత్ఫలమ్ ।
సర్వవతోపవాసేన పృథివ్యాశ్చ ప్రదక్షిణైః ॥ 54
- శ్లో॥ సర్వయజ్ఞేషు దీక్షాయాం నిత్యం వై సత్పరక్షణే ।
నిత్యం శ్రీకృష్ణసేవాయాం కృష్ణవైవేద్యభక్షణే ॥ 55
- శ్లో॥ పాఠే చతుర్థాం వేదానాం యత్ఫలం చ లభేన్నరః ।
తత్ఫలం లభతే నూనం పఠనాత్మపచస్య చ ॥ 56
- శ్లో॥ రాజద్వారే శ్మశానే చ సింహవ్యాఘ్రాన్వితే వనే ।
దావాగ్నౌ సంకటే చైవ దస్యుచౌరాన్వితే భయే ॥ 57
- శ్లో॥ కారాగారే విపదగ్రస్థే ఘోరే చ దృఢబంధనే ।
వ్యాధియుక్తో భవేన్నుక్తో ధారణాత్మపచస్య చ ॥ 58

పార్వతీ! లోకములకు మంగళమును కలిగించు రాధాదేవి కవచమును నీపై గల ప్రేమచే చెప్పితిని. కాని దీనిని అందరకు చెప్పరాదు.

మంత్రోపదేశము చేయుచున్న గురువును శాస్త్రోక్తముగా వస్త్రములు, అలంకారములు చందనము మొదలగు పాఠీచే గౌరవించి అతనిచే ఉపదేశించబడిన ఈ కవచమును కుడిచేతితో లేక కంఠమునకో కట్టుకొనవలెను. అట్లు చేసినచో అతడు విష్ణుమూర్తితో సమానుడు అగును...

ఈ కవచము కోటిసూర్యు జపించినచో అది సిద్ధించును. కవచము సిద్ధించినచో అతనిని నిష్ఠా కాల్యలేదు. ఈ కవచముయొక్క సిద్ధి పొందినందువలననే దుర్యోధనుడు జలస్తంభ, వహ్నిస్తంభవిద్యలలో నిష్ణాతుడయ్యెను.

దీనిని నేను పుష్కరక్షేత్రమున సనత్కుమారున కుపదేశించగా అతడు సూర్యసంక్రమణ సమయమున మేరుపర్వతమున సాందీపనికి ఉపదేశించెను. సాందీపని బల్లన కుపదేశించగా బల్లడు దుర్యోధనున కుపదేశించెను.

ఈ కవచముయొక్క మహిమవలన మానవుడు జీవన్ముక్తుడగును. దీనిని ప్రతిదినము చదువుచు

రాధామంత్రమును ఉపాసన చేసినచో అతడు విష్ణుమూర్తితో సమానుడగును. రాజసూయయాగ ఫలితమును కూడ పొందును. సమస్తపుణ్యతీర్థములలో స్నానముచేసినచో, సమస్తదానములు చేసినచో, అన్ని వ్రతములను అనుష్ఠించినచో, భూప్రదక్షిణలు చేసినచో, సమస్తయజ్ఞములు చేసినచో, సత్యధర్మమును చక్కగా పరిపాలించినచో, ప్రతిదినము శ్రీకృష్ణుని అర్చించినచో, శ్రీకృష్ణునకు నివేదితమైన అన్నమును భుజించినచో, నాలుగు వేదములను పఠించినచో కలుగు పుణ్యము ఈ రాధాదేవి కవచమును శ్రద్ధగా పఠించినచో కలుగును.

రాజసన్నిధిలోను, శృశానములోను, సింహములు, పులులు మొదలైన క్రూర మృగములున్న అడవిలోను, దావాగ్నియందును, కష్టములందును, దస్యులు చోరులవల్లను, కారాగారమునను, శత్రువులు పైనబడినప్పుడు, దృఢముగా బంధించినపుడు, వ్యాధిగ్రస్తుడైనప్పుడు కలుగు భయమంతయు ఈ కవచమును చదివినంత మాత్రముననే లేక ఈ కవచమును కంఠముననో లేక కుడిచేతికి కట్టుకున్నంతమాత్రమున నశించి పోవును. అతడు జీవన్ముక్తుడు కూడ అగుచున్నాడు.

శ్లో॥ ఇత్యేతత్పఠితం దుర్గే! తవైవేదం మహేశ్వరి! ।

త్వమేవ సర్వరూపా మాం మాయా పృచ్ఛసి మాయయా ॥

59

ఓ దుర్గా! ఈ విధముగా నీకు శ్రీ రాధాకవచమును తెల్పితిని. నీవు సమస్తము తెలిసినదానవు. సమస్తభూతరూపిణివి. ఐనను నన్ను కావలెనని అడుగుచున్నావని మహేశ్వరుడనెను.

శ్రీనారాయణ ఉవాచ - శ్రీనారాయణముని (నారదునితో) నిట్లనెను -

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా రాధికాఖ్యానం స్మారం స్మారం చ మాధవమ్ ।

పులకాంకితసర్వాంగః సాశ్రునేత్రో బభూవ సః ॥

60

శ్లో॥ న కృష్ణసదృశో దేవో న గంగా సదృశీ సరిత్ ।

న పుష్కరాత్పరం తీర్థం న వర్షో బ్రాహ్మణాత్పరః ॥

61

శ్లో॥ పరమాణోః పరం సూక్ష్మం మహావిష్ణోః పరో మహాన్ ।

నభః పరం చ విస్తీర్ణం యథా నాస్త్యేవ నారద ॥

62

శ్లో॥ తథా న వైష్ణవాత్ జ్ఞానీ యోగీంద్రః శంకరాత్పరః ।

కామక్రోధలోభమోహా జితాస్త్యేనైవ నారద ॥

63

శ్లో॥ స్వప్నే జాగరణే శశ్వత్ కృష్ణధ్యానరతః శివః ।

యథా కృష్ణస్తథా శంభుర్న భేదో మాధవేశయోః ॥

64

శ్లో॥ యథా శంభుర్యైష్టవేషు యథా దేవేషు మాధవః ।

తథేఽదం కవచం వత్స కవచేషు ప్రశస్తకమ్ ॥

65

మహేశ్వరుడు ఈ విధముగా పార్వతీదేవికి రాధాదేవియొక్క ఉపాఖ్యానమును చెప్పుచు మాటిమాటికి రాధావతియగు మాధవుని తలచుకొని అవయవములన్నియు పులకించిపోగా, ఆనందబాష్పములు రాలుచుండగా ఇట్లు చెప్పెను.

శ్రీకృష్ణపరమాత్మవంటి దేవుడు, గంగానదివంటి పవిత్రమైననది, పుష్కర కాలమున పవిత్రమైయున్న తీర్థము, బ్రాహ్మణునివంటి జాతి, పరమాణువునకంటె చిన్నదైన వస్తువు, మహావిష్ణువుకన్న

గొప్పవాడు, ఆకాశముకంటె విశాలమైన వస్తువు. వైష్ణవున కన్న గొప్పజ్ఞాని, శంకరుని మించిన యోగి ఏవిధముగా లేడో అట్లే రాధా కవచముకంటె గొప్ప కవచమేది లేదు.

పరమశివుడు నిద్రలోను, జాగ్రదావస్థలోను ఎల్లప్పుడు శ్రీకృష్ణునే ధ్యానించు చుండును. శివకేశవులమధ్య లేశమైనను భేదములేదు.

విష్ణుభక్తులలో శంకరుడు, దేవతలలో శ్రీమహావిష్ణువు ఏవిధముగా ఉత్తములో అట్లే కవచములన్నిటిలోను రాధికాకవచమును సర్వోత్తమమైనది.

- శ్లో॥ శి శబ్దో మంగళార్థశ్చ వ కారో దాతృవాచకః ।
మంగళానాం ప్రదాతా యః స శివః పరికీర్తితః ॥ 66
- శ్లో॥ నరాణాం సంతతం విశ్వే శం కల్యాణం కరోతి యః ।
కల్యాణం మోక్ష ఇత్సుక్తం స ఏవ శంకరః స్మృతః ॥ 67
- శ్లో॥ బ్రహ్మాదీనాం సురాణాం చ మునీనాం వేదవాదినామ్ ।
తేషాం చ మహతాం దేవో మహాదేవః ప్రకీర్తితః ॥ 68
- శ్లో॥ మహతీ పూజితా విశ్వే మూలప్రకృతిరీశ్వరీ ।
తస్యో దేవః పూజితశ్చ మహాదేవః స చ స్మృతః ॥ 69
- శ్లో॥ విశ్వస్థానాం చ సర్వేషాం మహతామీశ్వరః స్వయమ్ ।
మహేశ్వరం చ తేనేమం ప్రవదంతి మనీషిణః ॥ 70
- శ్లో॥ హే బ్రహ్మపుత్ర! ధన్యోఽసి యద్గురుశ్చ మహేశ్వరః ।
శ్రీకృష్ణభక్తిదాతా యో భవాన్ పృచ్ఛతి మాం చ కీమ్ ॥ 71

‘శి’ అను శబ్దము మంగళమను అర్థమునిచ్చును. ‘వ’ అను శబ్దము దాత అను అర్థమునిచ్చును. మంగళప్రదాత కావున అతనిని శివుడని పిలుచుచున్నారు. అట్లే మానవులందరకు ‘శం’ అనగా కల్యాణము లేక మోక్షమునిచ్చువాడు కావున అతడు శంకరుడయ్యెను. బ్రహ్మాది దేవతలకు మునులందరిలోను మహాత్ములైన వారందరకు దేవుడు కావున మహాదేవుడయ్యెను. అట్లే ప్రపంచముననున్న మహాత్ములందరకు ఈశ్వరుడు కావున మహేశ్వరుడని పిలువబడుచున్నాడు.

ఓ నారదా! నీవు చాలా ధన్యుడవు. నీ గురువు శ్రీకృష్ణభక్తిని కలిగించు సాక్షాత్ మహేశ్వరుడు. ఐనను నీవు నన్ను శ్రీకృష్ణసంబంధములైన విషయములను తెల్పుమని అడుగుచున్నందువలన నేను కూడ ధన్యుడనైతిని.

ఇతి శ్రీబ్రహ్మవైవర్తే ద్వితీయే ప్రకృతిఖండే నారదనారాయణ సంవాదే రాధికోపాఖ్యానే తన్మంత్రాది కథనం నామ షట్పంచాశత్తమోఽధ్యాయః ఇతి రాధోపాఖ్యానమ్ ॥

కృష్ణం వందే జగద్గురుమ్

శ్రీః
శ్రీ వేదాంతదేశిక ప్రణీతమ్
రఘువీరగద్యమ్
(మహావీర వైభవమ్)

శ్లో॥ శ్రీమాన్ వేంకటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ
వేదాంతాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది॥

శ్లో॥ జయత్యాశ్రితసంత్రాసద్వాంతవిధ్వంసనోదయః
ప్రభావాన్ సీతయా దేవ్యా పరమవ్యోమభాస్కరః॥

- 1) జయ జయ మహావీర!
- 2) మహాధీరధారేయ!

బాలకాండము

- 3) దేవాసుర సమర సమయ సముదిత నిఖిల నిర్జర నిర్ధారిత నిరవధిక మాహాత్మ్య!
- 4) దశవదన దమిత దైవత పరిషదభ్యుద్ధిత దాశరథిభావ!
- 5) దినకర కుల కమల దివాకర!
- 6) దివిషదధిపతి రణ సహచరణ చతుర దశరథ చరమ ఋణ విమోచన!
- 7) కోసలసుతా కుమారభావ కంచుకిత కారణాకార!
- 8) కౌమారకేలి గోపాయిత కౌశికాధ్వర!
- 9) రణాధ్వర ధుర్య భవ్య దివ్యాస్త్రబృంద వందిత!
- 10) ప్రణతజన విమత విమథన దుర్లలిత దోర్లలిత!
- 11) తనూతర విశిఖ వితాడన విఘటిత విశరారు శరారు తాటకా తాటకేయ!
- 12) జడకిరణ శకల ధర జటిల నటపతి మకుటతట నటనపటు విబుధసరి దతిబహుళ మధుగళన లలిత పదనశినరజ ఉపమృదిత నిజవృజిన జహదుపలతను రుచిర పరమ మునివర యువతి నుత!
- 13) కుశికసుత కథిత విదిత నవ వివిధ కథ!
- 14) మైథిల నగర సులోచనా లోచన చకోర చంద్ర!
- 15) ఖండపరశు కోదండ ప్రకాండ ఖండన శౌండ భుజదండ!

- 16) చండకర కిరణ మండల బోధిత వృండరీకవన రుచి లుంతాక లోచన!
- 17) మోచిత జనక హృదయ శంకాతంక!
- 18) పరిహృత నిఖిల నరపతి వరణ జనకదుహితృ కుచతట విహరణ సముచిత కరతల!
- 19) శతకోటి శతగుణ కఠిన పరశుధర మునివర కరధృత దురవనమతమ నిజ ధనురాకర్షణ ప్రకాశిత పారమేష్ఠ్య!
- 20) క్రతుహర శిఖరి కంతుక విహృత్యన్ముఖ జగదరుంతుద జిత హరిదంతి దంత దంతురదశవదన దమన కుశల దశశతభుజ ముఖన్మపతికుల రుధిర ఝరభరిత పృథుతర తటాక తర్పిత పితృక భృగుపతి సుగతి విహతికరనతపరుడిషుపరిఘ!

అయోధ్యాకాండము

- 21) అన్యతభయ ముషిత హృదయ పితృ వచనపాలన ప్రతిజ్ఞావజ్ఞాత యౌవ రాజ్య!
- 22) నిషాదరాజ సౌహృద సూచిత సౌశీల్యసాగర!
- 23) భరద్వాజ శాసన పరిగృహీత విచిత్ర చిత్రకూటగిరి కటకతట రమ్యావసథ!
- 24) అనన్యశాసనీయ!
- 25) ప్రణత భరత మకుటతట సుఘటిత పాదుకాగ్ర్యాభిషేక నిర్వర్తిత సర్వలోక యోగక్షేమ!
- 26) పిశిత రుచి విహితదురిత వలమథనతనయ బలిభుగనుగతి సరభన శయనతృణశకల పరిపతన భయచకిత సకల సురమునివర బహుమత మహాస్రసామర్థ్య!
- 27) ద్రుహిణ హర వలమథన దురాలక్ష్మ్య శరలక్ష్మ్య!

ఆరణ్యకాండము

- 28) దండకా తపోవన జంగమ పారిజాత!
- 29) విరాధ హరిణ శార్దూల!

- 30) విలులిత బహుఫల మఖకలమ రజనిచర మృగ మృగయారంభ సంభృత
చీరభృదనురోధ!
- 31) త్రిశిరః శిరస్త్రితయ తిమిర నిరాసవాసరకర!
- 32) దూషణ జలనిధి శోషణ తోషిత ఋషిగణ ఘోషిత విజయఘోషణ!
- 33) ఖరతర ఖర తరు ఖండన చండ పవన!
- 34) ద్విసప్త రక్షః సహస్ర నలవన విలోలన మహాకలభ!
- 35) అసహాయశూర!
- 36) అనపాయసాహస!
- 37) మహిత మహామృధ దర్శన ముదిత మైథిలీ దృఢతర పరిరంభణ విభవ
విరోపిత వికట వీరప్రణ!
- 38) మారీచ మాయామృగ చర్మ పరికర్మిత నిర్భర దర్భాస్తరణ!
- 39) విక్రమ యశోలాభ విక్రీత జీవిత గృధ్రరాజ దేహ దిధక్షా లక్ష్మిత భక్త
జన దాక్షిణ్య!
- 40) కల్పిత విబుధభావ కబంధాభినందిత!
- 41) అవంధ్య మహిమ మునిజన భజన ముషిత హృదయ కలుష శబరీ
మోక్ష సాక్షిభూత!

కీర్తింధాకాండము

- 42) ప్రభంజనతనయ భావుక భాషిత రంజిత హృదయ!
- 43) తరణిసుత శరణాగతి పరతంత్రీకృత స్వాతంత్ర్య!
- 44) దృఢ ఘటిత కైలాసకోటి వికట దుందుభి కంకాళకూట దూరవిక్షేప
దక్ష దక్షిణేతర పాదాంగుష్ఠ దరచలన విశ్వస్త సుహృదాశయ!
- 45) అతిపుష్పల బహువిటపి గిరి ధరణి వివర యుగపదుదయ వివృత
చిత్రపుంఖ వైచిత్ర్య!
- 46) విపుల భుజశైలమూల నిబిడ నిపీడిత రావణ రణ రణక జనక
చతురుదధి విహరణ చతుర కపి కులపతి హృదయ విశాల శిలాతల
దారణ దారుణ శిలీముఖ!

సుందరకాండము

- 47) అపార పారావార పరిభా పరివృత పరపుర పరిస్థిత దవదహన జవన పవనభవ కపివర పరిష్కంగ భావిత సర్వస్వదాన!

యుద్ధకాండము

- 48) అహిత సహోదర రక్షః పరిగ్రహ వినంవాది వివిధ సచివ విస్రంభణ సమయ సంరంభ సముజ్జృంభిత సర్వేశ్వరభావ!
- 49) సకృత్ ప్రపన్నజన సంరక్షణ దీక్షిత!
- 50) వీర!
- 51) సత్యవ్రత!
- 52) ప్రతిశయన భూమికా భూషిత పయోధిపులిన్!
- 53) ప్రళయ శిఖి పరుష విశిఖ శిఖా శోషితాకూపార వారిపూర!
- 54) ప్రబల రిపు కలహ కుతుక చటుల కపికుల కరతల తూలిత హృత గిరి నికర సాధిత సేతుపథసీమా సీమంతిత సముద్ర!
- 55) ద్రుతగతి తరుమృగ వరూధినీ నిరుద్ధ లంకావరోధ వేపథు లాస్యలీలోప దేశ దేశిక ధనుర్జ్యాఘోష!
- 56) గగనచర కనకగిరి గరిమధర నిగమమయ నిజగరుడ గరుదనిల లవ గళిత విషవదన శరకదన!
- 57) అకృతచర వనచర రణకరణ వైలక్ష్మ్య కూణితాక్ష బహువిధ రక్షోబలాధ్యక్ష వక్షఃకవాట పాటన పటిమ సాటోప కోపావలేప!
- 58) కటు రటద్ అటని టంకృతి చటుల కఠోర కార్ముక వినిగ్గత విశంకట విశిఖ వితాడన విఘటిత మకుట విహ్వల విశ్రవస్తనయ విశ్రమసమయ విశ్రాణన విఖ్యాత విక్రమ!
- 59) కుంభకర్ణ కులగిరి విదళన దంభోళిభూత నిఃశంక కంకపత్ర!
- 60) అభిచరణ హుతవహ పరిచరణ విఘటన సరభన పరిపత దపరిమిత కపిబల జలధిలహరి కలకలరవ కుపిత మఘవజిదభిహననకృదనుజ సాక్షిక రాక్షస ద్వంద్వయుద్ధ!
- 61) అప్రతిద్వంద్వ పౌరుష!

- 62) త్ర్యంబక సమధిక ఘోరాస్త్రాడంబర!
- 63) సారధి హృత రథ సత్రవ శాత్రవ సత్కాపిత ప్రతాప!
- 64) శిత శర కృతలవన దశముఖ ముఖదశక నిపతన పునరుదయ దరగళిత
జనిత దర తరళ హరిహాయ నయన నళినవన రుచి ఖచిత ఖతల
నిపతిత సురతరు కుసుమ వితతి సురభిత రథపథ!
- 65) అఖిలజగ దధిక భుజబల వరబల దశలవన లవనదశక లవన జనిత
కదన పరవశ రజనికరయువతి విలవన వచన సమవిషయ నిగమ
శిఖర నికర ముఖరముఖ మునివర పరిపణిత!
- 66) అభిగత శతమఖ హుతవహా పితృపతి నిర్మతి వరుణ పవన ధనద
గిరిశముఖ సురపతి నుతి ముదిత!
- 67) అమిత మతి విధి విదిత కథిత నిజ విభవ జలధి పృషత లవ!
- 68) విగతభయ విబుధ పరివృధ విబోధిత వీరశయన శాయిత వానర
వృతనౌఘ!
- 69) స్వసమయ విఘటిత సుఘటిత సహృదయ సహధర్మచారిణీక!
- 70) విభీషణ వశంవదీకృత లంకైశ్వర్య!
- 71) నిష్పున్నకృత్య!
- 72) ఖపుష్పిత రిపుపక్ష!
- 73) పుష్పక రభసగతి గోష్పదీకృత గగనార్ణవ!
- 74) ప్రతిజ్ఞార్ణవ తరణ కృతక్షణ భరత మనోరథ సంహిత సింహాసనాధిరూఢ!
- 75) స్వామిన్!
- 76) రాఘవసింహ!

ఉత్తరకాండము

- 77) హాటకగిరి కటక లడహ పాదపీఠ నికటతట పరిలురిత నిఖిల నృపతి
కిరీట కోటి వివిధ మణిగణ కిరణ నికర నీరాజిత చరణరాజీవ!
- 78) దివ్య భౌమాయోధ్యాధిదైవత!
- 79) పితృవధ కుపిత పరశుధరముని విహిత నృపహనన కదన పూర్వకాల
ప్రభవ శతగుణ ప్రతిష్ఠాపిత ధార్మిక రాజవంశ!
- 80) శుభచరిత రత భరత ఖర్షిత గర్వ గంధర్వ యూథ గీత విజయగాఢాశత!

- 81) శాసిత మధుసుత శత్రుఘ్నేవిత!
- 82) కుశలవ పరిగృహీత కులగాథావిశేష!
- 83) విధివశ పరిణమ దమరభణితి కవివర రచిత నిజచరిత నిబంధన నిశమన నిర్వృత!
- 84) సర్వజన సమ్మానిత!
- 85) పునరుపస్థాపిత విమానవర విశ్రాణన ప్రీణిత వైశ్రవణ విశ్రావిత యశః ప్రపంచ!
- 86) పంచతాపన్న మునికుమార సంజీవనామృత!
- 87) త్రేతాయుగ ప్రవర్తిత కార్తయుగ వృత్తాంత!
- 88) అవికల బహుసువర్ణ హయమఖ సహస్ర నిర్వహణ నిర్వృతి నిజవర్ణా శ్రమధర్మ!
- 89) సర్వకర్మ సమారాధ్య!
- 90) సనాతనధర్మ!
- 91) సాకేతజనపద జనిధనిక జంగమ తదితర జంతుజాత దివ్యగతి దాన దర్శిత నిత్య నిస్సేమ వైభవ!
- 92) భవ తపన తాపిత భక్తజన భద్రారామ!
- 93) శ్రీరామభద్ర!
- 94) నమస్తే పునస్తే నమః!
- 95) చతుర్ముఖేశ్వరముఖైః పుత్రపౌత్రాదిశాలినే!
నమః సీతాసమేతాయ రామాయ గృహమేధినే॥
- శ్లో॥ కవి కథక సింహ కథితం కఠోర సుకుమార గుంభ గంభీరమ్!
భవ భయ భేషజమేతత్ పరత మహావీరవైభవం సుధియః॥
- శ్లో॥ కవితార్కికసింహాయ కల్యాణగుణశాలినే!
శ్రీమతే వేంకటేశాయ వేదాంతగురవే నమః॥

హరే రామ హరే రామ రామ రామ హరే హరే,
హరే కృష్ణ హరే కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ హరే హరే ॥

గరుడ దండక: - వేదాంత దేశిక ప్రణీతమ్

శ్రీమాన్ వేంకటాచార్య: కవితార్కికకేసరీ!
వేదాంతాచార్యవర్యో మే సన్నిధంతాం సదా హృది॥

నమ: పన్నగనద్దాయ వైకుంఠపవనదత్తే!
శ్రుతిసింధుసుధోత్పాద మందరాయ గరుత్మతే॥

గరుడమఖిలవేదనీదాధిరూఢం ద్విషత్ప్రీడనోత్కంఠితాకుంఠ వైకుంఠ పీఠీకృత
స్కంధ మీదే స్వనీదాగతి ప్రీత రుద్రా సుకీర్తి ప్రవాభోగ గాఢోప గూఢం స్ఫుర
త్కంటకవ్రాత వేధవ్యథా వేపమాన ద్విజిహ్వధిపా కల్ప విష్ణౌర్య మాణ
స్ఫటావాటికా రత్న రోచిశ్చటారాజి నీరాజితం కాంతి కరోల్లినీ రాజితమ్॥

జయ గరుడ సుపల్ల దర్శికరాహార దేవాధిపాహారహారిన్ దివాకస్పతిక్షిప్త దంభోళి
ధారా కిణాకల్ప కల్పాంతవాతూలకల్పోదయానల్ప వీరాయి తోద్య చ్చమత్కార
దైత్యారి జైత్రధ్వజారోహ నిర్ధారి తోత్కర్ష సంకర్షణాత్మన్ గరుత్మన్ మరుత్పంచ
కాథీశ సత్యాదిమూర్తే న కశ్చిత్ నమ స్తే నమ స్తే పున స్తే నమ:॥

నమ ఇద మజహత్పరమాయ పరమాయనిర్యాత పక్షానిలాస్పాలనోద్వేల పాథోధివీచీ
చపేటాహతాగాధపాతాళ భాంకార సంక్రుద్ధ నాగేంద్ర - పీడాస్పణీభావ - భాస్వ
న్నఖశ్రేణయే, చండతుండాయ, నృత్యద్భుజంగభ్రువే వజ్రినే దంష్ట్రయా తుభ్య
మధ్యాత్మవిద్యా విధేయా విధేయా భవద్దాస్య మాపాదయేథా: దయేథాశ్చ మే॥

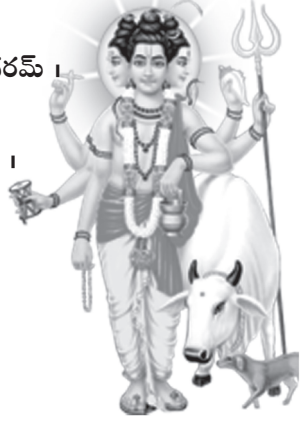
మను రనుగత పక్షిపక్ష స్ఫురత్కారక స్తావక శ్చిత్రభానుప్రియా శేఖర స్త్రాయతాం
స స్త్రివరాపవర్గప్రసూతి: పరవ్యోమధామన్ బలద్వేషి దర్పజ్వల ద్వాలఖిల్య
ప్రతిజ్ఞావత్పీఠ స్థిరాం తత్త్వబుద్ధిం పరాం భక్తిధేనుం జగన్మూలకందే ముకుందే
మహానందదోగ్ధిం దధీధా ముధా కామహీనా మహీనా మహీనాంతక॥

షట్త్రింశత్ గణచరణో నరపరిపాటీ నవీనగుంభగుణా:॥
విష్ణురథదండకో2సౌ విఘటయతు విపక్షవాహినీ వ్యూహమ్॥

విచిత్రసిద్ధిత స్సో2యం వేంకటేశవిపశ్చితా॥
గరుడధ్వజతోషాయ గీతో గరుడదండక:॥

ఓం ద్రాం దత్తాత్రేయాయ స్వాహా శ్రీదత్తస్తోత్రమ్

- శ్లో॥ వజ్రాఙ్ముశధ్వజాఙ్బాఙ్ముగ్రక్తాఙ్బాభపత్తలమ్ ।
నఖమాణిక్యభాధ్వస్తభక్తహార్దతమస్తతిమ్ ॥
- శ్లో॥ గూఢగుల్ఫం కూర్మపుష్పొల్లసత్పాదోపరిస్థలమ్ ।
పరిపుష్టసుజఙ్ఘ్రిం విశాలజఘనస్థలమ్ ॥
- శ్లో॥ పృథుశ్రోణిం చ కాకుత్స్థం చారునాభిం దలోదరమ్ ।
కపాటవక్షసం దీర్ఘమాంసలోరగవద్భుజమ్ ॥
- శ్లో॥ సుచిహ్నాచిహ్నితకరం కమ్ముకణ్ఠం స్మితాననమ్ ।
స్నేర్మధావల్యయుక్తాక్షం చలత్పిఙ్గజటాధరమ్ ॥
- శ్లో॥ చంద్రకాంతం ప్రభం కృష్ణభూరశ్మశ్రుకనీనికమ్ ।
భావశుద్ధద్విజాకీర్ణం ప్రసన్నముఖపఙ్కజమ్ ॥
- శ్లో॥ సిద్ధాసనసమాసీనం వరాభయదసత్కరమ్ ।
క్షణేక్షణేఽపి సద్భక్తస్మృతిగామినమీశ్వరమ్ ॥
- శ్లో॥ అనుగ్రహాఖ్యహృత్స్నేహస్థజ్ఞాపితస్మితచన్దికమ్ ।
సదాఽఖణ్డసమాధిస్థం దత్తాత్రేయం దిగమ్భరమ్ ॥
- శ్లో॥ ఆసేచనకమూర్తిం తం సదాఽఽపాదాద్ధుదాముఖమ్ ।
ధ్యాయేత్సమాహితో యోగీ నివృత్తాఖిలవృత్తికః ॥

(ప.ప. శ్రీ వాసుదేవానందసరస్వతీవిరచితదత్తపురాణమ్ 1-8)

ప్ర: వజ్ర+అంకుశ+ధ్వజ+అఙ్గు+అంకయుక్ = వజ్రాయుధము, అంకుశము, ధ్వజము, పద్మము, ఈ గుర్తులతో కూడిన, రక్త+అఙ్గాభ = ఎఱ్ఱతామరకాంతిగల, పద్+తలమ్ = పాదముల ప్రదేశము గల, నఖమాణిక్యభా = కాలిగోళ్ళమాణిక్యకాంతితో, ధ్వస్త = తొలగించబడిన, భక్తహార్దతమః+తతిమ్ = భక్తుల హృదయమందలి తమోగుణసమూహము గలవానిని, గూఢగుల్ఫమ్ = దాచి యుంచిన మడమలు గలవానిని, కూర్మపుష్ట+ఉల్లసత్ = తాబేలు మూపువలె ప్రకాశించు, పాదోపరిస్థలమ్ = పాదపు పై ప్రదేశముగలవానిని, పరిపుష్ట = బొద్దుగా బలముగా గల, సుజంఘ+ఊరుమ్ = చక్కని క్రీగాళ్ళును, తొడలును గలవానిని, విశాలజఘనస్థలమ్ = విశాలమైన కటిప్రదేశము గలవానిని, పృథుశ్రోణిమ్ = విశాలమైన నడుముప్రదేశము గలవానిని, చ = మరియు, కాకుత్స్థమ్ = సూర్యవంశపువాడును, చారునాభిమ్

= అందమైన నాభిగలవానిని, దల+ఉదరమ్ = పలుచని పొట్టగలవాడును, కపాటవక్షసమ్ = కపాటమువలె విశాలమైన వక్షముగలవానిని, దీర్ఘమాంసల+ ఉరగవత్+భుజమ్ = పొడవైన, బలిసిన, పామువలె నున్న భుజములు గలవానిని, సుచిహ్నచిహ్నితకరమ్ = మంచి సాముద్రికచిహ్నములు గల అరచేతులు గలవానిని, కంబుకంఠమ్ = శంఖమును బోలిన మెడగలవానిని, స్మితాననమ్ = నగుమోము గలవానిని, స్మైర్ఘ్యధావల్యయుక్త+ అక్షమ్ = నిర్మలమైన తెల్లనికన్నులుగలవానిని, చలత్ పింగజటాధరమ్ = కదలుచున్న పసుపుదాలు ఎఱుపురంగుగల జడలను ధరించిన వానిని, చస్త్రకాస్తమ్ = చంద్రునివలె ఆకర్షణగల, ప్రభమ్ = కాంతిగల వానిని, కృష్ణభ్రూః = నల్లని కనుబొమలు గలవాడును, అశృశ్రు = మసకగాని, కనీనికమ్ = కనుగ్రుడ్డు గలవానిని, భావశుద్ధద్విజాకీర్ణమ్ = హృదయమువలె మాలిన్యములేని పలువరుసను చిక్కగా గలవానిని, ప్రసన్నముఖపంకజమ్ = ప్రశాంతమైన పద్మమువలె శోభగల ముఖముగలవానిని, సిద్ధాసనసమాసీనమ్ = సిద్ధాసనమున సుఖముగ కూర్చున్నవానిని, వర+అభయద = వరములను అభయమును ప్రసాదించు, సత్ కరమ్ = శుభమైన చేయి గలవానిని, క్షణే క్షణే అపి = ప్రతిక్షణమును, సత్ + భక్తస్మృతిగామినమ్ = నిజమైన భక్తుల మనస్సులలో నిల్చియుండువానిని, ఈశ్వరమ్ = ప్రభువైన వానిని, అనుగ్రహ+ఆఖ్య = అనుగ్రహము అని పేరుగల, హృత్స్థ = హృదయమందున్న, ఇందుజ్ఞాపిత = చంద్రుని తలపించు, స్థితచంద్రికమ్ = నవ్వు వెన్నెల గురియు వానిని, సదా = ఎల్లప్పుడు, అఖణ్డసమాధిస్థమ్ = చెదరని (నిర్వికల్ప) సమాధియందుండు వానిని, దత్తాత్రేయం దిగంబరమ్ = దిగంబరుడైన దత్తాత్రేయుని, నిత్యతృప్తుని, సదా = ఎల్లప్పుడును, తమ్ = వానిని, ఆ ప్రభువును, ఆపాదాద్ధృదాముఖమ్ = పాదముల నుండి శీర్షము వరకును గల, ఆసేచనకమూర్తిమ్ = నిత్యతృప్తుడైన ఆనందమూర్తిగలవానిని, నివృత్త+అఖిల వృత్తికః = తొలగింపబడిన సమస్తవ్యాపారములుగలవాడైన, యోగీ = యోగి, సమాహితః = ఏకాగ్రత గలవాడై, ధ్యాయేత్ = ధ్యానింపదగును.

తా: శ్రీదత్తప్రభువు నిత్యతృప్తుడు, దిగంబరుడు, నగుమోముతో ప్రసన్నరూపము గలవాడు. మడమలు కనరాకుండ సిద్ధాసనమును కూర్చున్నవాడు. వాని పాదములపైభాగము తాబేలుమూపువలె నుండగా, వాని పిక్కలు తొడలు పుష్టిగా నుండును. వాని నడుము, విశాలమైనది. వాని నాభి అందమైనది, పొట్ట పలుచనైనది, తొమ్ము విశాలమైనది, వాని భుజములు పొడవుగా బలిసిన పాములవలె నున్నవి. వాని అరచేతులలో మహాపురుష సాముద్రిక చిహ్నములున్నవి. అందమైన వాని మెడ శంఖము వంటిది. వాని కన్నులు తెల్లగా నిర్మలమై యున్నవి. కదులుచున్న పసుపు ఎఱుపు కలిసిన రంగుతో నున్న జడలు గట్టి శిరోజములు గలవాడు. వెన్నెలవలె తెల్లనివాడు. నల్లని కనుబొమలు, తెల్లని కనుగ్రుడ్లు, మలినములేని పలువరుసతో, ప్రసన్నమైన ముఖవర్చస్సుతో, వరదముద్రను, అభయముద్రను పట్టిన హస్తములు గలవాడు. భక్తుల మనస్సులలో అనుక్షణము నిల్చియుండువాడు. ఈ ప్రసన్నప్రభుమూర్తిని సర్వసంగపరిత్యాగియైన యోగి ఏకాగ్రతతో ధ్యానింపదగును.

శ్రీః
యోనిస్తోత్రమ్

- శ్లో॥ భగరూపా జగన్మాతా సృష్టిస్థితిలయాన్వితా ।
దశవిద్యాస్వరూపాత్మా యోనిర్మాం పాతు సర్వదా ॥ 1
- శ్లో॥ కోణత్రయయుతా దేవీ స్తుతినిందావివర్జితా ।
జగదానందసంభూతా యోనిర్మాం పాతు సర్వదా ॥ 2
- శ్లో॥ రక్తరూపా జగన్మాతా యోనిమధ్యే సదా స్థితా ।
బ్రహ్మవిష్ణుశివప్రాణా యోనిర్మాం పాతు సర్వదా ॥ 3
- శ్లో॥ కార్తికీ కున్దలరూపా యోన్యపరిసుశోభితమ్ ।
భుక్తిముక్తిప్రదా యోనిః యోనిర్మాం పాతు సర్వదా ॥ 4
- శ్లో॥ వీర్యరూపా శైలపుత్రీ మధ్యస్థానే విరాజితా ।
బ్రహ్మవిష్ణుశివశ్రేష్ఠా యోనిర్మాం పాతు సర్వదా ॥ 5
- శ్లో॥ యోనిమధ్యే మహాకాలీ భద్రరూపా సుశోభనా ।
సుఖదా మదనాగారా యోనిర్మాం పాతు సర్వదా ॥ 6
- శ్లో॥ కాల్యాదియోగినీ దేవీ యోనికోణేషు సంస్థితా ।
మనోహరా దుఃఖలయా యోనిర్మాం పాతు సర్వదా ॥ 7
- శ్లో॥ సదాశివో మేరురూపో యోనిమధ్యే వసేత్సదా ।
కైవల్యదా కామముక్తా యోనిర్మాం పాతు సర్వదా ॥ 8
- శ్లో॥ సర్వదేవస్తుతా యోనిః సర్వదేవప్రపూజితా ।
సర్వప్రసవకర్త్రీ త్వం యోనిర్మాం పాతు సర్వదా ॥ 9
- శ్లో॥ సర్వతీర్థమయీ యోనిః సర్వపాప్రణాశినీ ।
సర్వగేహా స్థితా యోనిః యోనిర్మాం పాతు సర్వదా ॥ 10
- శ్లో॥ ముక్తిదా ధనదా దేవీ సుఖదా కీర్తిదా తథా ।
ఆరోగ్యదా వీరరతా పంచతత్త్వయుతా సదా ॥ 11
- శ్లో॥ యోనిస్తోత్రమిదం ప్రోక్తం యః పఠేద్ద్యోనిసన్నిధౌ ।
శక్తిరూపా మహాదేవీ తస్య గేహా సదా స్థితా ॥ 12

సంకలనకర్త : రామోరా

